माझी वसुंधरा अभियान-६.०
अंतिम टूलकिट प्रसिध्द करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग
शासन निर्णय, क्रमांक मावअ २०२४/ प्र.क्र. २४/ तां.क.१
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरू चौक
मंत्रालय, मुंबई ४०००३२
दिनांक : ३ नोव्हेंबर, २०२५

वाचा : (१) शासन निर्णय, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग क्रमांक अभियान-२०२०/ प्र. क्र.१३४/ तां.क.१, दिनांक १४ ऑक्टोबर, २०२०
(२) शासन निर्णय, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग क्रमांक अभियान-२०२१/ प्र. क्र.१६/ तां.क.१, दिनांक २१ जानेवारी, २०२१
(३) शासन निर्णय, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग क्रमांक मावआ-२०२१/ प्र. क्र.७५/ तां.क.१, दिनांक २२ डिसेंबर, २०२१
(४) शासन निर्णय, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग क्रमांक मावआ-२०२२/ प्र. क्र.१०८/ तां.क.१, दिनांक ०७ नोव्हेंबर, २०२२
(५) शासन निर्णय, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग क्रमांक मावआ-२०२३/ प्र. क्र.८३/ तां.क.१, दिनांक २७ सप्टेंबर, २०२३
(६) शासन निर्णय, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग क्रमांक मावआ-२०२४/ प्र. क्र.२४/ तां.क.१, दिनांक ०४ सप्टेंबर, २०२४
(७) शासन निर्णय, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग क्रमांक मावआ-२०२४/ प्र. क्र.२४/ तां.क.१, दिनांक १३ जून, २०२५

प्रस्तावना:

पृथ्वी, वायू, जल, अग्नी, आणि आकाश या निसर्गाशी संबंधित पंचतत्वांवर आधारित **"माझी वसुंधरा अभियान"** राज्यामध्ये दिनांक २ ऑक्टोबर, २०२० पासून राबविण्यात येत आहे. या अभियानांतर्गत नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था व ग्राम पंचायती या स्थानिक स्वराज्य संस्थां मार्फत पर्यावरणाचे संरक्षण व संवर्धन करणाऱ्या योजना प्रभावीपणे व मिशन मोड पध्दतीने राबविण्यासाठी दरवर्षी स्पर्धा घेण्यात येते. त्यानुसार, **"माझी वसुंधरा अभियान ६.०"** दिनांक १ एप्रिल २०२५ ते दिनांक ३१ मार्च २०२६ या कालावधीमध्ये राज्यामध्ये राबविण्यास व त्याअनुषंगाने निसर्गाच्या पंचतत्वावर आधारित पर्यावरणाचे संरक्षण व संवर्धन करणाऱ्या विविध शासकीय योजना / कार्यक्रम / उपाय योजना एकत्रित करून त्या प्रभावीपणे व मिशन मोड पध्दतीने राबविण्यासाठी इंडिकेटर स्वरूपात असलेली "प्रारूप टुलकिट" संदर्भीय क्रमांक (७) येथील दिनांक १३ जून, २०२५ च्या शासन निर्णयान्वये प्रसिध्द करून त्या संदर्भात सर्वसंबंधितांच्या सूचना / अभिप्राय मागविण्यात आले होते. या संदर्भात प्राप्त झालेल्या सूचना / अभिप्राय विचारात घेऊन टूलकिट अंतिम स्वरूपात निर्गमित करून त्यानुसार, **"माझी वसुंधरा अभियान ६.०"** हे राज्यामधील स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये राबविण्यास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

<u>शासन निर्णय :</u>

प्रस्तावनेत नमूद केलेल्या बाबींचा विचार करून, पृथ्वी, वायू, जल, अग्नी, आणि आकाश या निसर्गाशी संबंधित पंचतत्वांवर आधारित स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी केलेल्या कामांचे मुल्यमापन करण्यासाठी विविध इंडिकेटर असलेली “अंतिम टूलकिट” (नागरी व ग्रामीण साठी स्वतंत्र) प्रसिध्द करण्यास व या “अंतिम टूलकिट” नुसार “**माझी वसुंधरा अभियान ६.०”** हे राज्यातील माझी वसुंधरा अभियानांतर्गत नोंदणी केलेल्या सर्व म्हणजे २८,३२३ स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये (नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था ४२३ व ग्राम पंचायती- २७,९००) राबविण्यास शासन मान्यता देत आहे. सदर **नागरी व ग्रामीण** स्थानिक स्वराज्य संस्थांसाठीची “अंतिम टूलकिट” अनुक्रमे ***<u>परिशिष्ट-१ व परिशिष्ट-२</u>* म्हणून या शासन निर्णया सोबत जोडली आहे.** या “अंतिम टूलकिट” मध्ये गुणांचे सविस्तर वितरण व मुल्यांकन या बाबतची कार्यपध्दती दर्शविली आहे.

२. “**माझी वसुंधरा अभियान ६.०”** करिता स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे लोकसंख्या निहाय खालील प्रमाणे गट करून त्यानुसार स्पर्धेची अंमलबजावणी करण्यासही शासन मान्यता देत आहे.

अ.क्र.	**लोकसंख्या निहाय गट**		**समाविष्ट स्थानिक संस्थांची संख्या**
(अ)	**नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था : ४२३**		
(०१)	**अमृत शहरे (४३)**	**१० लक्ष पेक्षा अधिक लोकसंख्या**	**१०**
(०२)		**३ लक्ष पेक्षा अधिक परंतु १० लक्ष पेक्षा कमी लोकसंख्या**	**१७**
(०३)		**१ लक्ष पेक्षा अक्षिक परंतु ३ लक्ष पेक्षा कमी लोकसंख्या**	**१६**
(०४)	**नगरपरिषद व नगर पंचायत (३८०)**	**४० हजार पेक्षा अधिक परंतु १ लक्ष पेक्षा कमी लोकसंख्या**	**७७**
(०५)		**२५ हजार पेक्षा अधिक परंतु ४० हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या**	**८८**
(०६)		**१५ हजार पेक्षा अधिक परंतु २५ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या**	**१०२**
(०७)		**१५ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या**	**११३**
(ब)	**ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था : २७,९००**		
(०८)	**ग्राम पंचायती**	**१० हजार पेक्षा अधिक लोकसंख्या**	**३३८**
(०९)		**५ हजार पेक्षा अधिक व १० हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या**	**१,३८७**
(१०)		**३ हजार पेक्षा अधिक व ५ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या**	**३,२२५**
(११)		**२ हजार पेक्षा अधिक व ३ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या**	**५,२१५**
(१२)		**१.५ हजार पेक्षा जास्त व २ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या**	**४,९२६**
(१३)		**१ हजार पेक्षा जास्त व १.५ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या**	**६,८०२**
(१४)		**१ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या**	**६,००७**

३. माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या “अंतिम टूलकिट” नुसार, स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी पृथ्वी, वायू, जल, अग्नी, आणि आकाश या निसर्गाशी संबंधित पंचतत्वांवर केलेल्या कामांचे मूल्यमापन करण्यासाठी खाली दिलेल्या विगतवारीनुसार **अमृत गटासाठी १५,१०० व अमृत गट वगळून इतर नागरी संस्थांच्या गटांसाठी १४,६०० तर ग्राम पंचायतींसाठी १४,००० गुण** ठेवण्यात येत आहेत.

विषय / गुण	भूमी / Earth	वायू / Air	जल / water	अग्नी / Energy	आकाश / Enhancement	माझी वसुंधरा ६.० चा एमआयएस दिनांक १ ते ५ एप्रिल मध्ये दाखल करण्यासाठी (Early Bird)
नागरी स्थानिक संस्था (अमृत) (१५,१००)	४,४००	३,६००	२,०००	१,५००	३,४००	२००
नागरी स्थानिक संस्था (अमृत वगळून) (१४,६००)	४,४००	३,१००	२,०००	१,५००	३,४००	२००
ग्राम पंचायती (१४,०००)	४,३००	२,५००	२,०००	१,५००	३,५००	२००

४. माझी वसुंधरा अभियानांतर्गत नागरी व ग्रामीण स्थानिक संस्थांमध्ये राबवावयाच्या पंचतत्वांमधील विविध इंडिकेटर अंतर्गत उपक्रमांचा विस्तृत तपशील व त्यासाठीच्या गुणांचे सविस्तर वितरण खालील तक्त्यात नमूद केले आहे. तर, मूल्यांकना बाबतची सविस्तर कार्यपध्दती “अंतिम टूलकिट” मध्ये देण्यात आली आहे.

अ.क्र.	निर्देशक (अभियान काळातील कार्यवाहीसाठीच्या बाबी)	गुण	
		नागरी	ग्रामीण
१	**भूमी**		
	हरित आच्छादन आणि जैवाविविधता		
(१)	वृक्ष योजना : किमान ३३% हरित आच्छादन प्राप्त करणे	२००	२००
(२)	माझी वसुंधरा अभियानादरम्यान लावलेली आणि जगलेली एकूण झाडे	१५००	१५००
(३)	नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल	३००	३००
(४)	महाराष्ट्र (नागरी क्षेत्र) झाडांचे संरक्षण व जतन अधिनियम, १९७५ ची अंमलबजावणी	१५०	--

अ.क्र.	निर्देशक (अभियान काळातील कार्यवाहीसाठीच्या बाबी)	गुण	
		नागरी	**ग्रामीण**
(५)	जिओ-टॅगिंगसह वृक्षगणना - तयारी आणि प्रकाशन	१५०	१५०
(६)	रोपवाटिकांची निर्मिती	१००	१००
(७)	लोकजैवविविधता नोंदवही (PBR) तयार करणे.	१५०	१५०
(८)	बीज संकलन केंद्र	१५०	१५०
(९)	वातावरण अनुकुल शेती	-	२५०
	हरित आच्छादन आणि जैवाविविधता-एकूण	**२७००**	**२८००**
	घनकचरा व्यवस्थापन		
(१)	निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण आणि संकलन	२५०	२५०
(२)	ओल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया	३५०	३५०
(३)	सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया/विल्हेवाट	२५०	२००
(४)	जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त प्रक्रिया	१००	१००
(५)	प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल यूज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)	३५०	३००
(६)	जैव-वैद्यकीय (बायो-मेडिकल) कचरा व्यवस्थापन	१००	१००
(७)	ई-कचरा व्यवस्थापन	१००	१००
(८)	स्वच्छतेचा दर्जा	२००	१००
	घनकचरा व्यवस्थापन-एकूण	**१७००**	**१५००**
	भूमी-एकूण	**४४००**	**४३००**
२.	**वायू**		
(१)	वायु गुणवत्ता परिक्षण	६००	२००
	वायू प्रदूषण कमी करणे		
(२)	फटाक्यांवर बंदी घालण्याकरिता पुढाकार	१५०	१७५
(३)	नागरिकांमध्ये चांगल्या सवयींना प्रोत्साहन- सायकलिंग ट्रॅकची निर्मिती / कृषी कचरा व्यवस्थापन शेतीतील कचरा उघडयावर न जाळणे.	१००	३००
(४)	बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचे व्यवस्थापन /	३००	३००

अ.क्र.	निर्देशक (अभियान काळातील कार्यवाहीसाठीच्या बाबी)	गुण	
		नागरी	ग्रामीण
(५)	गॅस कनेक्शन	--	२००
	इलेक्ट्रिक वाहन धोरणाची प्रभावी अंमलबजावणी		
(६)	इलेक्ट्रिक वाहनांच्या वापरास प्रोत्साहन	१०००	५००
(७)	इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन	५००	३००
(८)	सिटी EV रेडिनेस (फक्त अमृत गटासाठी)	२००	--
(९)	ध्वनी प्रदूषण कमी करणे	१००	१७५
(१०)	वातावरणीय बदल (Climate Change) आणि आपत्ती व्यवस्थापनाची तयारी - जनजागृती	३५०	३५०
(११)	वातावरणीय कृती नियोजन (फक्त अमृत गटासाठी)	३००	-
	वायू-एकूण अमृत गटासाठी	**३,६००**	
	वायू-एकूण (अमृत गट वगळून इतर गटांसाठी)	**३,१००**	**२५००**
३.	**जल**		
(१)	जल संसाधन संवर्धन आणि पुनरुज्जीवन	३००	४००
	जल संवर्धन		
(२)	सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)	२५०	२००
(३)	भूजल पूनर्भरण	२००	२५०
	पाण्याचे नुकसान मोजणे आणि गुणवत्तेचे निरीक्षण करणे		
	जल अंदाजपत्रक आणि लेखापरीक्षण (वॉटर ऑडिट)		
(४)	जल लेखापरीक्षण (वॉटर ऑडिट)/ जल अंदाजपत्रक (वॉटर बजेट)	३००	३००
(५)	जल गुणवत्ता निरीक्षण	१५०	-
(६)	पाणी पुरवठा यंत्रणेत पाण्याचे मोजमाप (Water Metering)	१००	१००

अ.क्र.	निर्देशक (अभियान काळातील कार्यवाहीसाठीच्या बाबी)	गुण	
		नागरी	ग्रामीण
(७)	सांडपाण्याचे नियोज आणि पुनर्वापर / पाणी पुरवठा आणि सांडपाण्याचे नियोजन.	२००	२५०
(८)	शाश्वत सणांचा प्रचार	४००	४००
(९)	जलचर परिसंस्थेचे संवर्धन	१००	१००
	जल-एकूण	**२०००**	**२०००**
४.	**अग्नी**		
(१)	नुतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्त्रोत आणि निव्वळ शून्य कार्बन उसर्जनाबाबत प्रसार व प्रचार	२००	२००
	कार्बन उत्सर्जन कमी असलेल्या उर्जा स्त्रोतांचा अवलंब		
(२)	हरित पथदिवे	२००	२००
(३)	सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय उर्जा प्रकल्प बसवणे	५००	४००
(४)	हरीत इमारती / जैव वायू प्रकल्प (बायोगॅस संयंत्रे-अक्षय ऊर्जेचे स्त्रोत)	३००	३००
(५)	सार्वजनिक इमारतींचे ऊर्जा लेखापरीक्षण / सोलार (सौर) पंप	२००	२००
(६)	नैसर्गिक उर्जा कार्यक्षम इमारत रचना / विकेंद्रीत सौर ऊर्जा संयंत्रे	१००	२००
	अग्नी-एकूण	**१५००**	**१५००**
५.	**आकाश**		
	जनजागृती		
(१)	ई-प्लेज (#Epledge) नोंदणी आणि पूर्तता	६००	६००
(२)	समाज माध्यमांचा वापर करून माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे	४००	४००
(३)	स्पर्धा आणि जनजागृती उपक्रमांद्वारे माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे	५००	५००
(४)	तरुणांचा सहभाग आणि पर्यावरण दूतांची निवड	३००	३००

अ.क्र.	निर्देशक (अभियान काळातील कार्यवाहीसाठीच्या बाबी)	गुण	
		नागरी	ग्रामीण
(५)	सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी	८००	८००
(६)	बचत गटांचा सहभाग	१००	१००
(७)	पर्यायी निधी मिळवण्याचे मार्ग : सीएसआर, सामुदायिक सहभाग व इतर	२००	२००
(८)	निसर्ग पर्यटन	१००	१००
(९)	पंचायत विकास निर्देशांक	-	१००
	शिक्षण		
(१०)	पर्यावरण सेवा योजनेत शाळांचा सहभाग	२००	२००
(११)	महाराष्ट्र युथ फॉर क्लायमेट ॲक्शन (MYCA) उपक्रमाद्वारे हवामान बादलाबाबत तरुणांमध्ये जागरूकता	२००	२००
	आकाश- एकूण	**३४००**	**३५००**
भूमी, वायू, जल, अग्नी, आकाश एकूण (अमृत गटाकरिता)		**१४९००**	
भूमी, वायू, जल, अग्नी, आकाश एकूण (अमृत गट वगळता इतर नागरी स्थानिक संस्थांसाठी)		**१४४००**	
भूमी, वायू, जल, अग्नी, आकाश एकूण ग्रामपंचायती करिता			**१३,८००**
दिनांक १ ते ५ एप्रिल, २०२६ या कालावधीत MIS सादर केल्यास अर्ली बर्डचे गुण		**२००**	**२००**
भूमी, वायू, जल, अग्नी, आकाश व अर्ली बर्ड मिळून एकूण (अमृत गटाकरिता)		**१५,१००**	-
भूमी, वायू, जल, अग्नी, आकाश व अर्ली बर्ड मिळून एकूण (अमृत गट वगळता इतर नागरी स्थानिक संस्थांसाठी)		**१४,६००**	-
भूमी, वायू, जल, अग्नी, आकाश व अर्ली बर्ड मिळून एकूण ग्रामपंचायती करिता		-	**१४,०००**

५. माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत स्थानिक स्वराज्य संस्थांना पुढे दर्शविल्याप्रमाणे बक्षिसे देण्यात येतील.:

<u>राज्यस्तर (State level):</u>

(अ) **स्थानिक स्वराज्य संस्थांसाठी** :

अ.क्र.	**लोकसंख्या निहाय गट**		**गटामधील गुणानुक्रमानुसार**	**भूमी या थीमॅटिक क्षेत्रात सर्वोत्तम कामगिरी**	**उंच उडी (High Jump)**
(अ)	**नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था** : **४२३**				
(०१)	अमृत शहरे (४३)	१० लक्ष पेक्षा अधिक लोकसंख्या : १०	३ शहरे	१	०
(०२)		३ लक्ष पेक्षा अधिक परंतु १० लक्ष पेक्षा कमी लोकसंख्या : १७	३ शहरे	१	०
(०३)		१ लक्ष पेक्षा अक्षिक परंतु ३ लक्ष पेक्षा कमी लोकसंख्या: १६	३ शहरे	१	०
(०४)	नगरपरिषद व नगर पंचायत (३८०)	४० हजार पेक्षा अधिक परंतु १लक्ष पेक्षा कमी लोकसंख्या : ७७	३ शहरे	१	१
(०५)		२५ हजार पेक्षा अधिक परंतु ४० हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : ८८	३ शहरे	१	१
(०६)		१५ हजार पेक्षा अधिक परंतु २५ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : १०२	३ शहरे	१	१
(०७)		१५ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : ११३	३ शहरे	१	१
(ब)	**ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था** : **२७,९००**				
(०८)	ग्राम पंचायती	१० हजार पेक्षा अधिक लोकसंख्या: ३३८	३ ग्राम पंचायती	१	१
(०९)		५ हजार पेक्षा अधिक व १० हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : १,३८७	३ ग्राम पंचायती	१	१

अ.क्र.	लोकसंख्या निहाय गट		गटामधील गुणानुक्रमानुसार	भूमी या थीमॅटिक क्षेत्रात सर्वोत्तम कामगिरी	उंच उडी (High Jump)
(१०)		३ हजार पेक्षा अधिक व ५ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या: ३,२२५	३ ग्राम पंचायती	१	१
(११)		२ हजार पेक्षा अधिक व ३ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : ५,२१५	३ ग्राम पंचायती	१	१
(१२)		१.५ हजार पेक्षा जास्त व २ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : ४,९२६	३ ग्राम पंचायती	१	१
(१३)		१ हजार पेक्षा जास्त व १.५ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : ६,८०२	३ ग्राम पंचायती	१	१
(१४)		१ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : ६,००७	३ ग्राम पंचायती	१	१

(ब) विभागीय व जिल्हास्तरावरील अधिकाऱ्यांसाठी:

(१)	सर्वोत्तम कामगिरी करणाऱ्या विभागाचे विभागीय आयुक्त	३
(२)	राज्यात सर्वोत्तम कामगिरी करणारे जिल्हाधिकारी	३
(३)	राज्यात सर्वोत्तम कामगिरी करणारे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प.	३
(४)	राज्यात सर्वोत्तम कामगिरी करणारे गट विकास अधिकारी	३

<u>विभागीयस्तर (Division Level):</u>

(अ) स्थानिक स्वराज्य संस्थांसाठी: (राज्यस्तरावरील विजेते वगळून)

अ.क्र.	गट	लोकसंख्या निहाय गट	विभागस्तरीय सर्वोत्तम कामगिरी — प्रत्येक विभागासाठी
(अ)	**नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था : ४२३**		
(०१)	अमृत शहरे (४३)	१० लक्ष पेक्षा अधिक लोकसंख्या : १०	संपूर्ण अमृत गटासाठी १
(०२)		३ लक्ष पेक्षा अधिक परंतु १० लक्ष पेक्षा कमी लोकसंख्या : १७	
(०३)		१ लक्ष पेक्षा अक्षिक परंतु ३ लक्ष पेक्षा कमी लोकसंख्या : १६	
(०४)	नगरपरिषद व नगर पंचायत (३८०)	४० हजार पेक्षा अधिक परंतु १ लक्ष पेक्षा कमी लोकसंख्या : ७७	१
(०५)		२५ हजार पेक्षा अधिक परंतु ४० हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : ८८	१
(०६)		१५ हजार पेक्षा अधिक परंतु २५ हजार	१

अ.क्र.	गट	लोकसंख्या निहाय गट	विभागस्तरीय सर्वोत्तम कामगिरी — प्रत्येक विभागासाठी
		पेक्षा कमी लोकसंख्या : १०२	
(०७)		१५ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : ११३	१
(ब)	**ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था : २७,९००**		
(०८)	ग्राम पंचायती	१० हजार पेक्षा अधिक लोकसंख्या: ३३८	१
(०९)		५ हजार पेक्षा अधिक व १० हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : १,३८७	१
(१०)		३ हजार पेक्षा अधिक व ५ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या: ३,२२५	१
(११)		२ हजार पेक्षा अधिक व ३ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : ५,२१५	१
(१२)		१.५ हजार पेक्षा जास्त व २ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : ४,९२६	१
(१३)		१ हजार पेक्षा जास्त व १.५ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : ६,८०२	१
(१४)		१ हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या : ६,००७	१

(ब) विभागीय व जिल्हास्तरावरील अधिकाऱ्यांसाठी: (राज्यस्तरावरील विजेते वगळून)

(१)	विभागात सर्वोत्तम कामगिरी करणारे जिल्हाधिकारी (प्रत्येक विभागातून दोन) ६ X २	१२
(२)	विभागात सर्वोत्तम कामगिरी करणारे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (प्रत्येक विभागातून दोन) ६ X २	१२
(३)	विभागात सर्वोत्तम कामगिरी करणारे गट विकास अधिकारी, (प्रत्येक विभागातून तीन) ६ X ३	१८

६. सदर अभियानाचा कालावधी दिनांक १ एप्रिल, २०२५ ते दिनांक ३१ मार्च, २०२६ असा राहिल. या अभियानांतर्गत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने केलेल्या कामाचे डेस्कटॉप मूल्यमापन त्रसस्त यंत्रणे मार्फत दिनांक ६ एप्रिल, २०२६ ते दिनांक ३१ एप्रिल, २०२६ या कालावधीत करण्याचे प्रस्तावित आहे. तर, डेस्कटॉप मुल्यमापनात यशस्वी ठरलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे फिल्ड असेसमेंट दिनांक २ मे, २०२६ ते ३१ मे, २०२६ या कालावधीत त्रसस्त यंत्रणे मार्फत करण्यात येईल व त्याचा निकाल जागतिक पर्यावरण दिनी म्हणजे दिनांक ५ जून, २०२६ रोजी जाहिर करून बक्षिस वितरण करण्याचे प्रस्तावित आहे.

७. **स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये सदर अभियान प्रभावीपणे राबविण्याची जबाबदारी संबंधित आयुक्त, महानगरपालिका, मुख्याधिकारी, नगरपरिषद/ नगरपंचायत व ग्रामसेवक / ग्राम विकास अधिकारी, ग्रामपंचायत यांची राहील. तर, जिल्ह्याच्या नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे प्रमुख म्हणून संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हाधिकारी, जिल्ह्याच्या ग्रामीण संस्थांचे प्रमुख म्हणून संबंधित जिल्हा**

परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी व संबंधित महसूली विभागाचे प्रमुख म्हणून विभागीय आयुक्त यांनी त्यांचे विभागातील / जिल्ह्यातील स्थानिक संस्थांना प्रोत्साहन देऊन त्यांच्याकडून सदर अभियानात उच्चत्तम कामगिरी करून घेण्याची जबाबदारी सोपविण्यात येत आहे.

८. "**माझी वसुंधरा अभियान ६.०**" अंतर्गत पत्रकार (प्रिंट मिडिया व डिजीटल मिडिया) यांच्यासाठी राज्यस्तरावर व विभागस्तरावर पारितोषिके देण्यास शासन मान्यता देत आहे. याबाबतची कार्यपध्दती खालील प्रमाणे आहे.:-

(अ) सर्व संबंधित वर्तमानपत्रांच्या व डिजीटल मिडिया पत्रकारांकडून त्यांनी माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीत (दिनांक १ एप्रिल, २०२५ ते ३१ मार्च, २०२६) माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या संदर्भात वर्तमानपत्रात/ डिजीटल मिडियावर प्रसिध्द केलेले लेख बातम्यांच्या अनुषंगाने दिनांक १ एप्रिल २०२६ ते ३० एप्रिल, २०२६ या ३० दिवसांत नामनिर्देशन (प्रस्ताव) मागविण्यात येतील.

(ब) सदर कालावधीत प्राप्त झालेले प्रस्ताव विभागांतर्गत गठित समिती मार्फत दिनांक २ मे २०२६ ते २५ मे २०२६ या कालावधीत तपासून पुरस्कारासाठी शासनास शिफारस करील. यासाठी विभागांतर्गत खालील प्रमाणे समिती गठित करण्यास शासन मान्यता देत आहे.:

१)	संचालक, (पर्यावरण) पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग	अध्यक्ष
२)	उप सचिव (तां.क.१) पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग	सदस्य
३)	संचालक, राज्य वातावरणीय कृती कक्ष, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग	सदस्य
४)	वरिष्ठ सहाय्यक संचालक (पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभागाचे, विभागीय संपर्क अधिकारी) माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई	सदस्य
५)	मंत्रालय व विधीमंडळ वार्ताहर संघ, मंत्रालय यांनी नामनिर्देशित केलेले पत्रकार. (माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय यांच्या सल्ल्याने)	सदस्य
६)	अभियान संचालक, माझी वसुंधरा अभियान पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग	सदस्य सचिव

(क) सदर समितीने केलली शिफारशीच्या अनुषंगाने शासनाच्या मान्यतेने बक्षिसे जाहिर करण्यात येतील व सदर बक्षिसे जागतिक पर्यावरण दिनी म्हणजे दिनांक ५ जून रोजी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या बक्षिसांसोबत देण्यात येतील.

(ड) माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत पत्रकार (प्रिंट मिडिया व डिजीटल मिडिया) यांच्यासाठी राज्यस्तरावर व विभागस्तरावर पारितोषिके खालील प्रमाणे बक्षिसे देण्यात येतील.

(१) **राज्यस्तर**:

प्रिंट मिडिया	३ बक्षिसे
डिजीटल मिडिया	३ बक्षिसे

(२) **विभागस्तर** :

प्रिंट मिडिया	प्रत्येक महसूली विभागासाठी ३ बक्षिसे (एकूण ३ X ६ = १८)
डिजीटल मिडिया	प्रत्येक महसूली विभागासाठी ३ बक्षिसे (एकूण ३ X ६ = १८)

९. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२५११०३१४४४०१४२०४असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

SHAHEEN SWALI SHAIKH

Digitally signed by SHAHEEN SWALI SHAIKH
DN: CN = SHAHEEN SWALI SHAIKH, C = IN, S = Maharashtra, O = GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, OU = ENVIRONMENT AND CLIMATE CHANGE
Date: 2025.11.03 14:46:51 +05'30'

(शाहीन शेख)
कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति :

१) मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई, ४०००३२
२) मा. उप मुख्यमंत्री (नगर विकास), यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई, ४०००३२
३) मा. उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन), यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई, ४०००३२
४) मा. मंत्री, पर्यावरण व वातावरणीय बदल यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई, ४०००३२
५) मा. मंत्री, ग्राम विकास, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६) मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
७) अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८) अपर मुख्य सचिव, ग्राम विकास व पंचायत राज विभाग विभाग, मुंबई
९) प्रधान सचिव, (नवि-२) नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
१०) सचिव, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
११) अध्यक्ष, महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई
१२) विभागीय आयुक्त (सर्व)
१३) आयुक्त, तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, मुंबई
१४) जिल्हाधिकारी (सर्व)
१५) आयुक्त, सर्व महानगरपालिका
१६) सदस्य सचिव, महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई
१७) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
१८) राज्य अभियान संचालक, स्वच्छ महाराष्ट्र अभियान (नागरी) मुंबई
१९) सह आयुक्त / उप आयुक्त, नगरपालिका शाखा, विभागीय आयुक्त कार्यालय (सर्व)
२०) सह आयुक्त / उप आयुक्त, नगरपालिका शाखा, जिल्हाधिकारी कार्यालय (सर्व)
२१) गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती (सर्व)
२२) मुख्याधिकारी, नगरपरिषदा / नगरपंचायती (सर्व)
२३) ग्रामसेवक, ग्रामपंचायत (सर्व)
२४) निवडनस्ती,

LiFE Lifestyle for Environment

महाराष्ट्र शासन

Majhi Vasundhara

पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग

माझी वसुंधरा अभियान ६.०

टूलकीट (नागरी) २०२५ - २०२६

परिशिष्ट-१

माझी वसुंधरा अभियान ६.०
पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग
टूलकीट (नागरी), २०२५ मध्ये प्रकाशित
भेट द्याः https://majhivasundhara.in/mr

अनुक्रमणिका

माझी वसुंधरा अभियान

महाराष्ट्र शासनाच्या पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभागामार्फत नागरी आणि ग्रामीण क्षेत्रांसाठी राबविण्यात येणारा अनोखा एकात्मिक असा उपक्रम आहे. यामध्ये नैसर्गिक परिसंस्थांचे जतन व संरक्षण करण्यासाठीच्या विविध उपायांची अंमलबजावणी करणे आणि वातावरणीय बदलाच्या अनुषंगाने राबविण्यात येणाऱ्या पर्यावरणपूरक कृती उपक्रमांवर नागरिकांच्या सहभागास प्रोत्साहित करणे, या बाबी समाविष्ट केल्या आहेत.

या अभियानाची रचना **कार्बन पृथक्करण, हरित वायूचे उत्सर्जन कमी करणे आणि नागरिकांमध्ये शाश्वत जीवनशैलीचा प्रचार करणे** या वातावरणीय बदलाच्या तीन महत्त्वाच्या बाबींवर लक्ष केंद्रित करण्यासाठी करण्यात आली आहे.

अधिक माहितीसाठी भेट द्या: *https://majhivasundhara.in*

शाश्वत विकास उद्दिष्टे

- शाश्वत विकास उद्दिष्टे (SDGs), ज्यांना जागतिक उद्दिष्टे म्हणूनही ओळखले जाते, २०१५ मध्ये संयुक्त राष्ट्रांनी गरिबी समाप्त करण्यासाठी, आणि आपल्या पृथ्वीचे संरक्षण करण्यासाठी सार्वत्रिक आवाहन म्हणून स्वीकारले होते.
- ही उद्दिष्ट्ये जनसमुदायाच्या आणि पृथ्वीच्या शांतता आणि समृद्धीसाठी सामायिक योजना प्रदान करतात.
- ही १७ शाश्वत विकास उद्दिष्टे एकात्मिक आहेत म्हणजेच एका क्षेत्रातील कृतीचा इतर क्षेत्रांवर परिणाम होतो हे जाणून सर्वांगीण विकासाने सामाजिक, आर्थिक आणि पर्यावरणीय शाश्वततेचे संतुलन साधले पाहिजे.

शाश्वत विकास उद्दिष्टे आणि माझी वसुंधरा अभियान

- माझी वसुंधरा अभियान संयुक्त राष्ट्रांच्या शाश्वत विकास उद्दिष्टांशी संरेखित आहे कारण दोन्ही सर्वांगीण सामाजिक विकासाला संबोधित करतात.
- माझी वसुंधरा अभियान निसर्गाच्या पाचही घटकांवर (पंचमहाभूते) लक्ष केंद्रित करते – भूमी, वायू, जल, अग्नी आणि आकाश.
- निसर्गाच्या पाच घटकांना संबोधित करून आणि नागरिकांच्या सहभागाला प्रोत्साहन देऊन, माझी वसुंधरा अभियान शाश्वत विकास उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी योगदान देते.

वेळापत्रक -

माझी वसुंधरा अभियान ६.०

०१ अभियान कालावधी
०१ एप्रिल - २०२५
३१ मार्च २०२६

०२ MIS सबमिशन
०१ एप्रिल -
१५ एप्रिल २०२६

०३ डेस्कटॉप मूल्यमापन
०६ एप्रिल -
२५ एप्रिल २०२६

०४ क्षेत्रीय तपासणी
०२ मे -
२० मे २०२६

०५ पुरस्कार वितरण
०५ जून २०२६

माहिती संकलन कार्यपद्धती

- माझी वसुंधरा अभियान ५.० मध्ये सहभागी झालेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांचा माझी वसुंधरा अभियान ६.० मध्ये थेट समावेश होईल.
- माझी वसुंधरा अभियान ५.० मध्ये सहभागी न झालेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी माझी वसुंधरा अभियान ६.० मध्ये सहभागी होण्यासाठी अभियानाच्या MIS पोर्टलवर नोंदणी करावी. अधिक माहितीसाठी https://abhiyanmis.majhivasundhara.in/ या संकेतस्थळाला भेट द्या.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी अभियान कालावधीत विविध उपक्रम राबवावेत आणि सदर उपक्रमांची माहिती MIS पोर्टलवर सादर करण्यासाठी आवश्यक तो सर्व तपशील तयार ठेवावा.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी टूलकिटमध्ये नमूद केल्याप्रमाणे MIS मध्ये त्यांची प्रगती आणि कामाचा अहवाल सादर करावा.
- माझी वसुंधरा अभियानाच्या MIS पोर्टलवर विहित स्वरूपात माहिती सादर करावी.
- माझी वसुंधरा अभियान पोर्टलवरील माहिती अचूक, विश्वासार्ह आणि सत्य असल्याबाबतची जबाबदारी **स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या प्रशासकीय प्रमुखांची** असेल.

टीप: *स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी सर्व कागदपत्रांच्या मूळ प्रती जतन कराव्यात. अभियान संचालनालयात, संबंधित कागदपत्रे पुन्हा सादर करावे लागू शकतात.*

महत्त्वाचे मुद्दे

- माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीत म्हणजे, **दिनांक १ एप्रिल २०२५ ते दिनांक ३१ मार्च २०२६** या कालावधीत केलेल्या सर्व उपाययोजनांचा मूल्यमापनासाठी विचार केला जाईल.

- माझी वसुंधरा अभियान संचालनालयाने विहित केलेल्या नमुन्यामध्येच (फॉरमॅट/टेम्प्लेट्स) तपशील सादर करणे आवश्यक आहे. सदर नमुने MIS पोर्टलवर डाऊनलोड करण्यासाठी उपलब्ध असतील.

- कोणत्याही निर्देशकासाठी, जर सादर केलेले दस्तऐवज वैध/सुवाच्य नसतील आणि/किंवा गुगल/संकेतस्थळ लिंक अवैध असतील, तर त्यासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

- सादर केलेली माहिती किंवा कागदपत्रे चुकीची अथवा अवैध/खोटी आढळल्यास स्थानिक स्वराज्य संस्थेला स्पर्धेतून अपात्र केले जाईल.

- MIS वर नोंदवलेल्या माहितीच्या आधारे त्रयस्त यंत्रणेद्वारे डेस्कटॉप मूल्यमापन करण्यात येईल. त्यानंतर क्षेत्रीय (फील्ड) तपासणी त्रयस्त यंत्रणेद्वारे करण्यात येईल.

माझी वसुंधरा अभियान ६.०

नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था (ULBs)-गट

अमृत शहरे (०१)	लोकसंख्या १० लक्षपेक्षा अधिक	१०
अमृत शहरे (०२)	लोकसंख्या ३ लक्ष ते १० लक्ष	१७
अमृत शहरे (०३)	लोकसंख्या १ लक्ष ते ३ लक्ष	१६
नगरपरिषद व नगर पंचायत (०४)	लोकसंख्या ४० हजार ते १ लक्ष	७७
नगरपरिषद व नगर पंचायत (०५)	लोकसंख्या २५ हजार ते ४० हजार	८८
नगरपरिषद व नगर पंचायत (०६)	लोकसंख्या १५ हजार ते २५ हजार	१०२
नगरपरिषद व नगर पंचायत (०७)	लोकसंख्या १५ हजारपेक्षा कमी	११३
नागरी		**४२३**

टीप: सर्व नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था आपल्या लोकसंख्येनुसार संबंधित गटात स्पर्धा करतील.
सदर लोकसंख्येचे गट २०११ च्या जनगणना अहवालानुसार तयार करण्यात आले आहेत.

प्राथमिक माहिती संकलन

नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांची माहिती

स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव आणि प्रकार

स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे भौगोलिक क्षेत्रफळ

लोकसंख्या

शहरातील शासकिय, सार्वजनिक व निवासी इमारतींची संख्या

प्रशासकीय प्रमुख यांचा तपशील (नाव, संपर्क क्रमांक)

समन्वय (नोडल) अधिकारी यांचा तपशील
(नाव, पदनाम, संपर्क क्रमांक)

अधिकृत ईमेल आयडी, सोशल मिडिया पेज व संकेतस्थळाची लिंक

टीप: सदर लोकसंख्येचे गट २०११ च्या जनगणना अहवालानुसार तयार करण्यात आले आहेत.

मार्गदर्शक सूचना

जिओटॅगिंगसाठी मार्गदर्शक सूचना

माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत छायाचित्रे जिओटॅग करण्यासाठी सूचना:

- मोबाईलमध्ये प्ले/ ॲप स्टोअर उघडा, जिओटॅगिंग ॲप्स शोधा, सूचीमधून कोणतेही जिओ-टॅगिंग ॲप डाउनलोड करा आणि इंस्टॉल करा.
- जिओटॅगिंग ॲप उघडा आणि पूर्वी/दरम्यान/नंतरची छायाचित्रे घेताना एकाच ठिकाणाहून (angle) क्लिक करा.
- क्लिक केलेली जिओटॅग छायाचित्रे फोल्डरमध्ये जतन (save) करा.
- छायाचित्रे अपलोड करण्यापूर्वी त्यांची Size १ ते २ MB असल्याची खात्री करा.

उदा.: प्रत्येक ठिकाणाची वृक्षारोपणची विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे पीडीएफ (PDF) स्वरूपात एकत्र संकलित करून अपलोड करावीत.

सर्व जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये खालील घटक असल्यानंतरच छायाचित्रे वैध मानले जातील:

- अक्षांश आणि रेखांश
- दिनांक (जेव्हा छायाचित्र काढण्यात आली)
- ठिकाणाचे नाव

जिओटॅग छायाचित्रांसाठी मार्गदर्शक सूचना

छायाचित्रे वैध मानली जाण्यासाठी खालील तपशील जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांवर नमूद असणे आवश्यक आहे:

१. स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव

२. जिल्ह्याचे नाव

३. अक्षांश (Longitude) आणि रेखांश (Latitude)

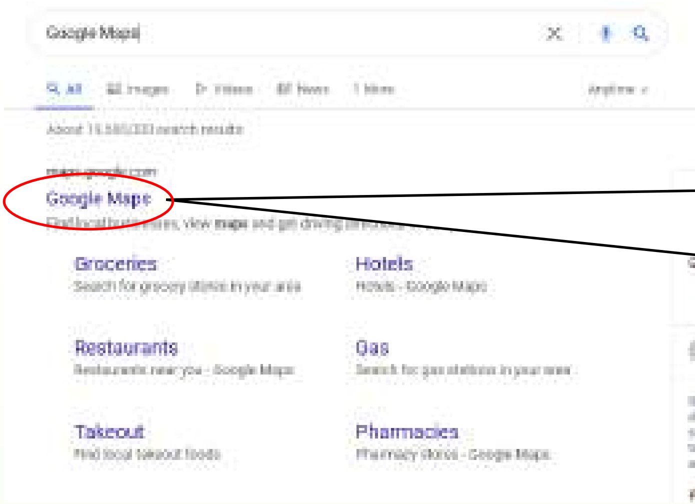
४. दिनांक आणि वेळ (जेव्हा छायाचित्र काढण्यात आली)

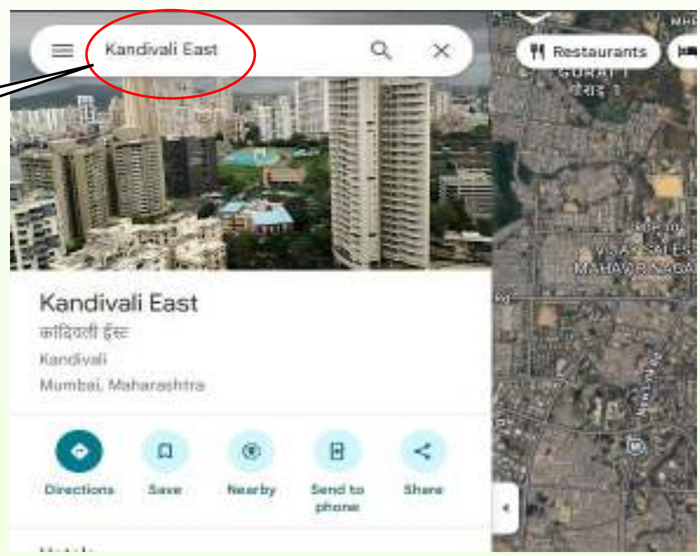

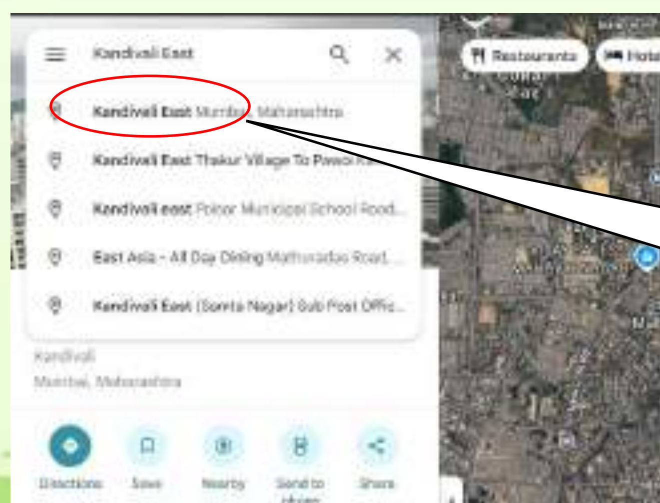
MIS मध्ये गुगल मॅप लिंक कशी टाकायची याविषयी मार्गदर्शक सूचना:

टप्पा १ : तुमच्या संगणकावर गुगल मॅप्स उघडा आणि maps.google.com वर जा.

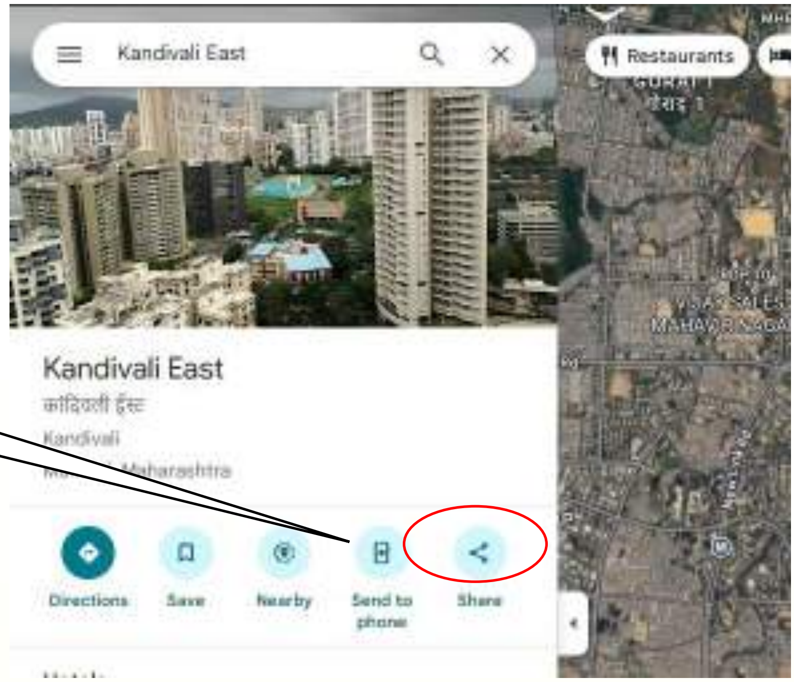

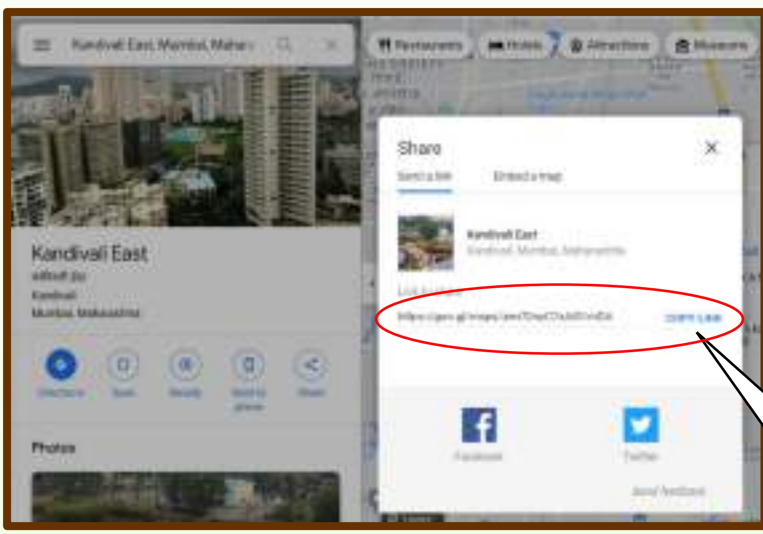
टप्पा २ : तुम्हाला शेअर करायचे असलेले ठिकाण सर्चबारमध्ये शोधा.

टप्पा ३ : ठिकाण दिसल्यानंतर, साइडबारमधील ठिकाणाच्या नावावर क्लिक करा.

टप्पा ४: “शेअर” बटणावर क्लिक करा

टप्पा ५ : एक लहान बॉक्स उघडेल, "कॉपी लिंक" निवडा. ही लिंक MIS एक्सेल शीटमध्ये पेस्ट करा.

स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी निर्देशकांमध्ये दिलेल्या गुगल मॅप लिंक डेस्कटॉप असेसारद्वारे तपासल्या जातील. फिल्ड मूल्यांकनासाठी, असेसरला समान लिंक दिली जाईल. त्यामुळे, स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी अचूक गुगल मॅप लिंक पुरवावी.

मोबाइल द्वारे गूगल मॅप लिंक बनवण्याची मार्गदर्शक सूचना:

टप्पा २: ड्रॉप पिन (Red pin on map) मिळविण्यासाठी स्थानावर दाबून ठेवा आणि हायलाइट केलेल्या चिन्ह वर क्लिक करा.

टप्पा ३ : या स्थानाची लिंक तुम्ही कॉपी करून एक्सेल मध्ये पेस्ट करा किंवा कोणाला पाठवून ठेवा.

टप्पा १: मोबाईल वर मॅप उघडा आणि आपल्या शहरातील स्थान शोधा.

IEC/प्रचारात्मक उपक्रमांच्या छायाचित्रांसाठी मार्गदर्शक सूचना

- जनजागृती उपक्रमांसाठी सादर केलेली सर्व छायाचित्रे ही उपक्रम ज्या तारखेला झाला त्या तारखेसह जिओटॅग केलेली असावीत.

- प्रत्येक उपक्रमासाठी, उपक्रमाची पार्श्वभूमी/बॅनर स्पष्टपणे दर्शवेल, असे किमान एक छायाचित्र काढणे आवश्यक आहे.

- बॅनरवर माझी वसुंधरा अभियान ६.० व MissionLiFE चे बोधचिन्ह (लोगो) व नाव असणे आवश्यक आहे.

- बॅनरवर कार्यक्रमाचे शीर्षक असावे. उदाहरणार्थ, जर वातावरणीय बदलाविषयी जनजागृती निर्माण करणारा उपक्रम असेल तर “वातावरणीय बदलाबाबत जागरूकता” असे स्पष्ट शीर्षक असावे.

- छायाचित्रात, कार्यक्रमात सहभाग घेतलेल्या सहभागींचा समावेश असणे आवश्यक आहे.

- #majhivasundhara आणि #MissionLiFE हे हॅशटॅग वापरुन समाज माध्यमावर उपक्रम व कार्यक्रमांच्या पोस्ट कराव्या.

थीमॅटिक क्षेत्र

आकाश
अग्नि
जल
वायू
भूमी
माझी
वसुंधरा

१. भूमी - ४,४००

२. वायु (अमृत) – ३,६००

२. वायु (अमृत वगळता) – ३,१००

३. जल – २,०००

४. अग्नि – १,५००

५. आकाश – ३,४००

एकूण गुण (अमृत) - १४,९००

एकूण गुण (अमृत वगळता) - १४,४००

भूमी

१. भूमी -४,४००

१.१ हरित आच्छादन आणि जैवविविधता	२,७००
१.२ घनकचरा व्यवस्थापन	१,७००

१.१ हरित आच्छादन आणि जैवविविधता

अ.क्र.	कृती बिंदू	गुण
१.१.१	वृक्ष योजना: किमान ३३% हरित आच्छादन प्राप्त करणे	२००
१.१.२	माझी वसुंधरा अभियान दरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे	१,५००
१.१.३	नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल	३००
१.१.४	महाराष्ट्र (नागरी क्षेत्र) झाडांचे संरक्षण व जतन अधिनियम, १९७५ची अंमलबजावणी	१५०
१.१.५	जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना- तयारी व प्रकाशन	१५०
१.१.६	रोपवाटिकेची निर्मिती	१००
१.१.७	लोकजैवविविधता नोंदवही (PBR) तयार करणे	१५०
१.१.८	बीज संकलन केंद्र	१५०
	एकूण	२,७००

१.१.१	वृक्ष योजना: किमान ३३% हरित आच्छादन प्राप्त करणे	गुण २००

३३% हरित आच्छादन प्राप्त करणे हा केंद्र शासनाच्या दीर्घकालीन उद्दिष्टाचा एक भाग आहे. हरित आच्छादन वाढवण्याच्या प्रगतीचा मागोवा घेण्यासाठी केंद्र शासनाने अनेक पुढाकार घेतले आहेत. असाच एक उपक्रम म्हणजे हरीत भारत अभियान (ग्रीन इंडिया मिशन), ज्याचे उद्दिष्ट ५ दशलक्ष हेक्टरपर्यंत जंगल/वृक्ष हरित आच्छादान वाढवणे आणि अजून ५ दशलक्ष हेक्टरपर्यंत हरित आच्छादान सुधारणे आहे. महाराष्ट्र (नागरी क्षेत्र) वृक्षांचे संरक्षण आणि जतन अधिनियम, १९७५ (जुलै २०२१ मध्ये सुधारित) नुसार, स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी शहरी मालकीच्या जमिनीवर, "किमान ३३% मर्यादेपर्यंत हरित क्षेत्र आच्छादान" तयार करणे अनिवार्य आहे. हे निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थेद्वारे किमान ३३% हरित आच्छादन मिळवण्यासाठी घेतलेल्या पुढाकारांचे मूल्यमापन करते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	GIS/ रिमोट सेन्सिंगचा वापर करून जमीन वापराच्या नकाशाची प्रत		५०
२.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत ३३% हरित आच्छादन आहे का?		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
३.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा हरित आच्छादन योजना आराखडा आहे का?		५०
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने ३३% हरित आच्छादनाची पूर्तता केली आहे व ते पुढे वाढविण्यासाठी वृक्ष योजना आहे. (ही वृक्ष योजना स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या संकेतस्थळावर प्रकाशित करण्यात आलेली असावी)	५०	
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने ३३% हरित आच्छादनाची पूर्तता केलेली नाही पण किमान ३३% हरित आच्छादन प्राप्त करण्यासाठी आराखडा आहे. (ही वृक्ष योजना स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या संकेतस्थळावर प्रकाशित करण्यात आलेली असावी)	५०	
४.	वृक्ष योजना आराखड्याची अंमलबजावणी		५०
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० साठी अपेक्षित ध्येय प्राप्त झाले.	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० साठी अपेक्षित ध्येय प्राप्त झाले नाही.	०	

आवश्यक तपशील:

- GIS/ रिमोट सेन्सिंगचा वापर करून हरित आच्छादन दर्शविण्यात आलेल्या जमीन वापराच्या नकाशाची (Land Use Map) प्रत– ही प्रत स्थानिक नियोजन प्राधिकरणाद्वारे अधिकृत करण्यात आलेली असावी.
- किमान ३३% हरित आच्छादन मिळवण्यासाठी वृक्ष योजना. आराखड्यात सध्या अस्तित्वात असलेल्या झाडांची संख्या आणि वृक्षाच्छादन असावे.
- वृक्ष योजना स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत संकेतस्थळावर प्रकाशित केली असेल तरच ती ग्राह्य मानली जाईल.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/ सुवाच्य नसल्यास,या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

टीप: हरित आच्छादनात शेतजमीन ग्राह्य धरली जाणार नाही.

15 LIFE ON LAND	SDG १५: जमिनीवरील जीवन	१५.२ : सर्व प्रकारच्या जंगलांच्या शाश्वत व्यवस्थापनाच्या अंमलबजावणीला चालना देणे, जंगलतोड थांबवणे , खराब झालेली जंगले पुनर्संचयित करून जागतिक स्तरावर वनीकरण आणि पुनर्वनीकरणात लक्षणीय वाढ करणे. १५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण

१.१.१ वृक्ष योजना: किमान ३३% हरित आच्छादन प्राप्त करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	GIS/रिमोट सेन्सिंगवर आधारित जमीन वापर आणि जमीन आच्छादन नकाशा तयार केला आहे का आणि तो स्थानिक नियोजन प्राधिकरणाने अधिकृत केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	GIS/रिमोट सेन्सिंग आधारित हरित निर्देशांक दर्शविणारी जमीन वापर आणि जमीन आच्छादन नकाशाची प्रत - योजना स्थानिक नियोजन प्राधिकरणाने अधिकृत केलेली असावी.	GIS/रिमोट सेन्सिंग आधारित जमीन वापर, जमीन आच्छादन नकाशाची प्रत अपलोड करा.
२	नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये ३३% हरित आच्छादन आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	GIS/रिमोट सेन्सिंग आधारित हरित निर्देशांक दर्शविणारी जमीन वापर आणि जमीन आच्छादन नकाशाची प्रत - योजना स्थानिक नियोजन प्राधिकरणाने अधिकृत केलेली असावी.	GIS/रिमोट सेन्सिंग आधारित जमीन वापर, जमीन आच्छादन नकाशाची प्रत अपलोड करा.
३	नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेकडे वृक्ष योजना आहे का?	ड्रॉपडाउन पर्यायांमधून निवडा. १. स्थानिक स्वराज्य संस्थेने ३३% हरित आच्छादनाची पूर्तता केली आहे व ते पुढे वाढविण्यासाठी वृक्ष योजना आहे. (ही वृक्ष योजना स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या संकेतस्थळावर प्रकाशित करण्यात आलेली असावी) २. स्थानिक स्वराज्य संस्थेने ३३% हरित आच्छादनाची पूर्तता केलेली नाही पण किमान ३३% हरित आच्छादन प्राप्त करण्यासाठी वृक्ष योजना आहे. (ही वृक्ष योजना स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या संकेतस्थळावर प्रकाशित करण्यात आलेली असावी)
	वृक्ष योजनेचे स्थानिक संस्थेच्या संकेतस्थळावर प्रकाशन	संकेतस्थळावर प्रकाशित वृक्ष योजना पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
		स्थानिक संस्थेच्या संकेतस्थळावर असलेली वेबपेजचा स्क्रीनशॉट फोटो पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
४	वृक्ष योजनेची अंमलबजावणी	माझी वसुंधरा अभियान ६.० साठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी टप्पा गाठला आहे का? (ड्रॉपडाउन पर्यायांमधून निवडा) १. माझी वसुंधरा अभियान ६.० साठी अपेक्षित ध्येय प्राप्त झाले. २. माझी वसुंधरा अभियान ६.० साठी अपेक्षित ध्येय प्राप्त झाले नाही.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.२ माझी वसुंधरा अभियानदरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे

गुण १,५००

वृक्षारोपण हे आपल्या पृथ्वीचे आणि परिसंस्थेचे रक्षण करण्यासाठीचे एक आवश्यक पाउल आहे. झाडे हवेतील कार्बन शोषून घेतात व कार्बनचे संचयन करतात, मातीची होणारी धूप रोखतात आणि जैवविविधतेच्या वाढीसाठी पोषक वातावरण निर्मिती करतात. सदर निर्देशकाद्वारे स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी वृक्षारोपण मोहीमा हाती घेतल्या होत्या की नाही आणि त्यांनी लावलेल्या एकूण स्थानिक झाडांपैकी किती झाडे जगवली आणि त्यांची काळजी घेतली का हे या निर्देशकाद्वारे तपासले जाते.

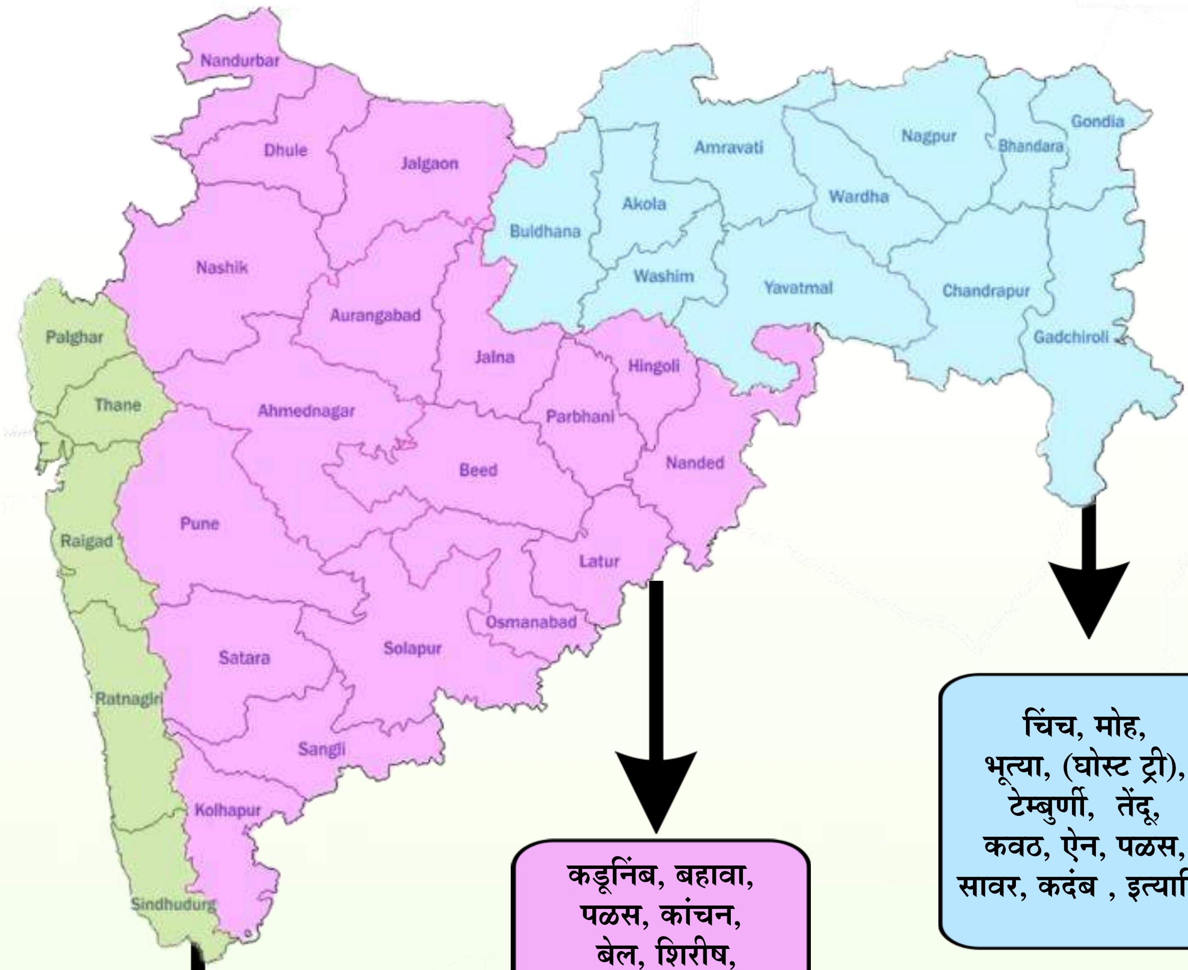
	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत लागवड केलेल्या व जगवलेल्या वृक्षांची (**सर्व स्थानिक प्रजाती**) (बांबू, खस आणि शेवगा वगळून) एकूण संख्या (Relative Marking)	६००
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या आणि जगवलेल्या **बांबू, खस आणि शेवगा** यांची एकूण संख्या (Relative Marking)	६००
३.	**अपकीप (Upkeep):** माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान लागवड केलेल्या आणि जगवलेल्या वृक्षांची एकूण संख्या (Relative Marking)	३००

आवश्यक तपशील:

- लागवड केलेल्या व जगवलेल्या वृक्षांची (सर्व स्थानिक प्रजाती, बांबू, खस आणि शेवगा सह)- माहिती विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- वृक्ष लागवडीच्या स्थानांची (सर्व स्थानिक प्रजाती, बांबू, खस आणि शेवगा सह)- गुगल मॅप लिंक.
- **वृक्ष लागवडीचे क्षेत्र**
  १. भूखंडांवर वृक्षारोपण: विकसित केलेली एकूण हरित क्षेत्रे (चौ. मी. मध्ये)
  २. रस्त्याच्या कडेला वृक्षारोपण: रस्त्याच्या कडेला करण्यात आलेल्या वृक्षारोपणाची एकूण लांबी (मीटर मध्ये).
- वृक्षारोपण उपक्रमांचे कार्यारंभ आदेश प्रमाणपत्र.
- वृक्षारोपण उपक्रमांचे आर्थिक प्रगती अहवाल.
- पुढील १-२ वर्षांसाठी आवश्यक असलेल्या देखभालीसाठीची योजना.
- **टप्प्यानुसार (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे**; (Size १ ते २ MB)
  १. वृक्षारोपण कार्यक्रमापुर्वी
  २. वृक्षारोपण कार्यक्रमादरम्यान
  ३. माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या शेवटच्या दोन महिन्यांत
- *वरील सर्व छायाचित्रे त्याच ठिकाणाहून (अँगलमध्ये) क्लिक केले असावेत.*
- *सादर केलेली कागदपत्रे वैध/ सुवाच्य नसल्यास,या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.*
- *स्थानिक स्वराज्य संस्थेने भरलेली माहिती माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.०, ५.० दरम्यान MIS मध्ये भरलेल्या माहितीशी जुळत नसल्यास, कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत. **(केवळ अपकीपसाठी लागू)***

	SDG १५: जमिनीवरील जीवन	१५.२ : सर्व प्रकारच्या जंगलांच्या शाश्वत व्यवस्थापनाच्या अंमलबजावणीला चालना देणे, जंगलतोड थांबवणे , खराब झालेली जंगले पुनर्संचयित करून जागतिक स्तरावर वनीकरण आणि पुनर्वनीकरणात लक्षणीय वाढ करणे. १५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण

स्थानिक प्रजातींची सूचक यादी

चिंच, मोह,
भूत्या, (घोस्ट ट्री),
टेम्बुर्णी, तेंदू,
कवठ, ऐन, पळस,
सावर, कदंब , इत्यादि.

कडूनिंब, बहावा,
पळस, कांचन,
बेल, शिरीष,
अर्जुन, सागवान,
निरगुडी,
गोरख चिंच, बाभळ,
इत्यादि.

आपटा, जांभूळ, फणस, काजू,
कोकम, भेरली माड, नारळ,
काजरा, पिंपळ, उंबर, आंबा,
इत्यादि.

खाडी क्षेत्रातील दलदलीच्या
भागात कांदळाच्या प्रजाती
यामध्ये चिप्पी, तिवर इ.
स्थानिक वृक्ष आढळतात.

बांबू/शेवगा /खसची लागवड

लागवडीसाठी योग्य बांबूच्या प्रजाती

१. बांबूसा टूलडा
२. डेंड्रोकॅलामास ब्रॅंडीसी
३. बांबूसा बल्कोवा
४. डेंड्रोकॅलामास स्टोकसी
५. डेंड्रोकॅलामास स्रीकटस
६. बांबूसा अस्पेर

टिशू कल्चर केलेल्या रोपांची उपलब्धता

१. ईशवेद बायोटेक लॅब्स प्रा. लि., बुलढाणा
२. अलमॅक बायोटेक लॅब्स प्रा. लि. , लातूर
३. ग्रोमोर बायोटेक प्रा. लि., तमिळनाडू

लागवडीसाठी योग्य जागा

निकृष्ट जमिनीवर लागवड करणे

रस्त्यालगत लागवड

आंतरपीक लागवड

नदीकाठी लागवड

टीप: स्थानिक स्वराज्य संस्था राष्ट्रीय बांबू मिशनने सुचवलेल्या प्रजाती लावू शकतात:
https://nbm.da.gov.in/Bamboo-Species

१.१.२ माझी वसुंधरा अभियान दरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत लागवड केलेल्या वृक्षांची (सर्व स्थानिक प्रजाती) (बांबू खस शेवगा आणि वगळून) एकूण संख्या.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत लागवड केलेल्या वृक्षांची (सर्व स्थानिक प्रजाती) (बांबू खस आणि शेवगा वगळून) एकूण संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत जगवलेल्या वृक्षांची (सर्व स्थानिक प्रजाती) (बांबू खस आणि शेवगा वगळून) एकूण संख्या.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत लागवड जगवलेल्या वृक्षांची (सर्व स्थानिक प्रजाती) (बांबू खस आणि शेवगा वगळून) एकूण संख्या नमूद करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या वेटिव्हर (खस) एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या वेटिव्हर (खस) एकूण संख्या नमूद करा
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जगलेल्या वेटिव्हर (खस) एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जगलेल्या वेटिव्हर (खस) एकूण संख्या नमूद करा
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या मोरिंगा (शेवगा) झाडांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या मोरिंगा (शेवगा) झाडांची एकूण संख्या नमूद करा
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जगलेल्या मोरिंगा (शेवगा) झाडांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जगलेल्या मोरिंगा (शेवगा) झाडांची एकूण संख्या नमूद करा
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या बांबूची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या बांबूची एकूण संख्या नमूद करा
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जगलेल्या बांबू झाडांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जगलेल्या बांबूची एकूण संख्या नमूद करा
३	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वृक्ष लागवडीखाली समाविष्ट असलेले एकूण क्षेत्र चौरस मीटर मध्ये	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वृक्ष लागवडीखाली समाविष्ट असलेले एकूण क्षेत्र चौरस मीटर मध्ये क्षेत्रफळ नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान रस्त्याच्या कडेला लागवडीची एकूण लांबी मीटरमध्ये	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यानरस्त्याच्या कडेला वृक्ष लागवडीखाली समाविष्ट केलेल्या क्षेत्राची एकूण लांबी (मीटरमध्ये) नमूद करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.२ माझी वसुंधरा अभियान दरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
	वृक्षारोपण उपक्रमाचा कार्यारंभ आदेश	वृक्षारोपण उपक्रमांचे सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	देखभाल योजना अहवाल	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार करण्यात आलेल्या वृक्षारोपणाच्या स्थळांसाठी पुढील १-२ वर्षांसाठी देखभाल योजना अहवाल अपलोड करा.
	वृक्षारोपण उपक्रमाचा आर्थिक अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्र यांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर सदर कार्य CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती /सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	वृक्षारोपणाची सविस्तर माहिती	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये वृक्ष लागवडीचे तपशील अपलोड करा.
४	माझी वसुंधरा अभियान १.० मध्ये जगवलेली एकूण झाडे	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान जगवलेल्या एकूण झाडांची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान २.० मध्ये जगवलेली एकूण झाडे	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान जगवलेल्या एकूण झाडांची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० मध्ये जगवलेली एकूण झाडे	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान जगवलेल्या एकूण झाडांची संख्या आणि स्थान नमूद करा..
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० मध्ये जगवलेली एकूण झाडे	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान जगवलेल्या एकूण झाडांची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० मध्ये जगवलेली एकूण झाडे	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान जगवलेल्या एकूण झाडांची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	जगवलेल्या झाडांची देखभाल योजना अहवाल	देखभाल योजना अहवालाची पीडीएफ अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.२ माझी वसुंधरा अभियान दरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No.	Bamboo/Vetiver/Moringa plantation/ Indigenous (Select from the Dropdown options)	Address of the tree plantation done during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google map location of the tree plantation (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4

Latitude	Longitude	Date of Tree Plantation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Total number of trees planted at the given location during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter whole numbers)
5	6	7	8

Total number of trees survived at the given location during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter whole numbers)	If a plantation is done on the plots, please enter the area of the plot in square meters otherwise enter "0" (Local Body can also enter decimal values)	If plantation is done along the roads, please enter the length of the roadside plantation in meters otherwise enter "0" (Local Body can also enter decimal values)	Plantation by State Government Program/Central Government Program/CSR/Community Participation/via Institutes/etc. (Local Body should choose appropriate option from the dropdown)
9	10	11	12

Date of work order of the tree plantation activity. (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Work order number of the plantation activity	Financial Brief for the tree plantation activities in "Rs"	Financial Receipt number for the Tree Plantation/If Plantation is done via CSR then number of acknowledgment slip
13	14	15	16

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.२ माझी वसुंधरा अभियान दरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत</u>

१.१.३ नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल — गुण ३००

हरित क्षेत्र हे प्रदूषणाचे परिणाम कमी करण्यास मदत करतात. हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थानी देवराई, पंचवटी, नगरवन, मियावाकी, घनवन, अमृत वन, स्मृती वन, जैवविविधता उद्यान, पक्षी उद्यान, इत्यादी प्रकारच्या हरित क्षेत्रांची निर्मितीस व देखभालीस महत्व दिले आहे का हे तपासतो.

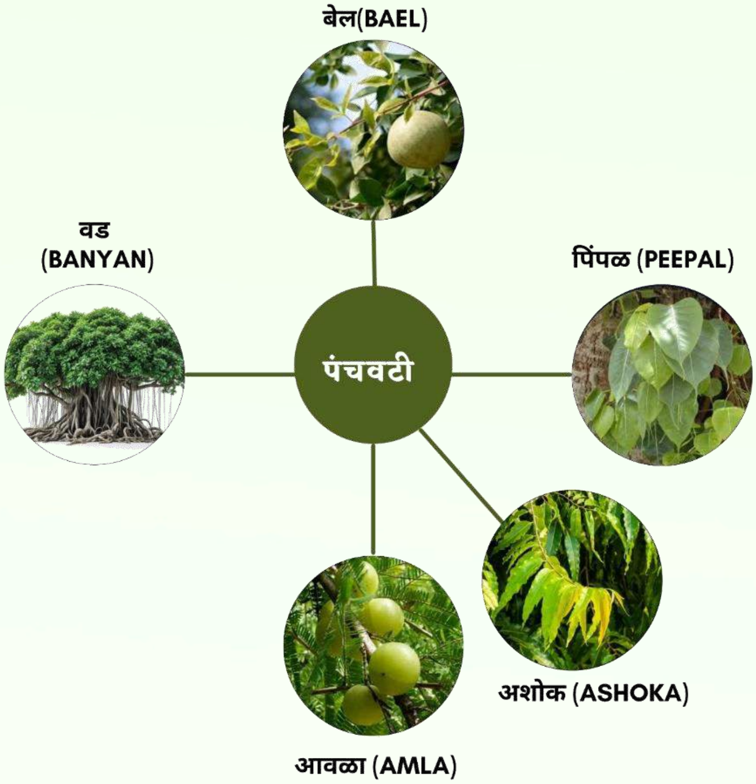
	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	नव्याने तयार केलेल्या हरित क्षेत्रांची (देवराई/पंचवटी/घनवन/मियावकी/नगरवनसह, इत्यादि) संख्या *तयार केलेल्या हरित क्षेत्रांच्या संख्येच्या आधारे मूल्यांकन केले जाईल. तयार करण्यात आलेल्या प्रत्येक हरित क्षेत्राला २० गुण मिळतील.*	१००
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेल्या हरित क्षेत्रांचे (देवराई/पंचवटी/घनवन/मियावकी/नगरवनसह, इत्यादि) एकूण एकत्रित क्षेत्र (Relative Marking)	१००
३.	**अपकीप (Upkeep):** माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान तयार केलेल्या हरित क्षेत्राची देखभाल *देखभाल करण्यात आलेल्या प्रत्येक हरित क्षेत्राला ०५ गुण मिळतील.*	१००

आवश्यक तपशील:

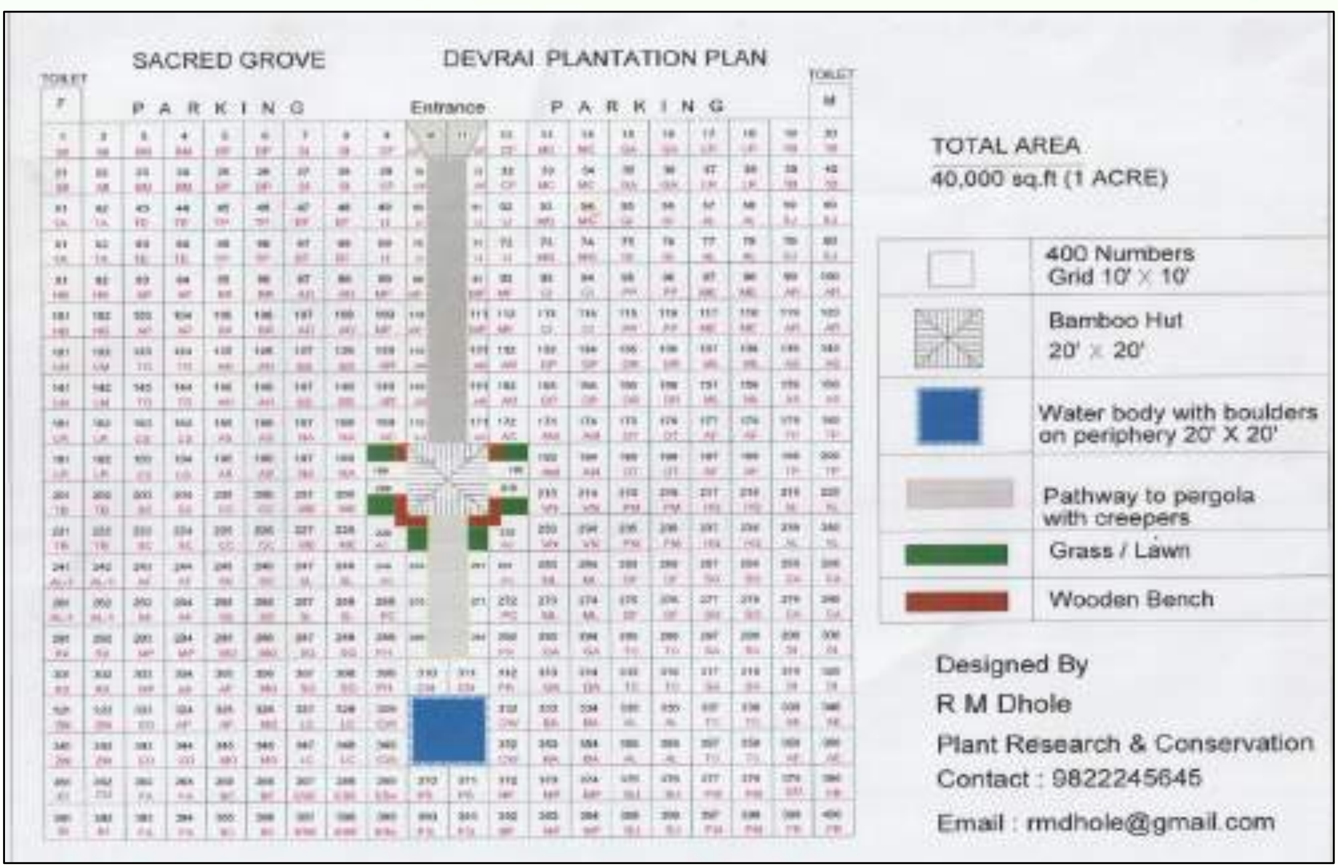
- नवीन तयार केलेल्या हरित क्षेत्रांचा (देवराई/पंचवटी/घनवन/नगरवन/मियावाकी, इत्यादि)- तपशील विहित एक्सेलमध्ये.
- प्रकल्पाच्या प्रगतीनुसार विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- नव्याने तयार केलेल्या हरित क्षेत्राचे कार्यारंभ आदेश आणि आर्थिक प्रगती अहवाल.
- नवीन तयार केलेल्या हरित क्षेत्रांची- गुगल मॅप लिंक.
- माझी वसुंधरा १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान तयार केलेल्या हरित क्षेत्रासाठी पुढील १-२ वर्षांसाठी देखभाल योजना.
- या निर्देशकासाठी, हरित क्षेत्र विकासासाठी किमान क्षेत्राची आवश्यकता;
  - अमृत शहरांसाठी = १०,००० चौ. फुटांपेक्षा जास्त क्षेत्रफळ.
  - अमृत शहरांमध्ये समावेश नसलेल्या शहरांसाठी = ५,००० चौ. फुटांपेक्षा जास्त क्षेत्रफळ.
- सादर केलेले दस्तऐवज वैध/सुवाच्य नसल्यास आणि गुगल मॅप लिंक चुकीची असल्यास या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेने भरलेली माहिती माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान MIS मध्ये भरलेल्या माहितीशी जुळत नसल्यास, कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत. (केवळ अपकीपसाठी (Upkeep) लागू)

	SDG११: शाश्वत शहरे व समुदाय	११.७: २०३० पर्यंत, सुरक्षित, सर्वसमावेशक आणि प्रवेशयोग्य, हरित आणि सार्वजनिक जागांवर, विशेषतः महिला आणि मुले, वृद्ध व्यक्ती आणि अपंग व्यक्तींसाठी सार्वत्रिक प्रवेश प्रदान करणे.
	SDG १५: जमिनीवरील जीवन	१५.२ : सर्व प्रकारच्या जंगलांच्या शाश्वत व्यवस्थापनाच्या अंमलबजावणीला चालना देणे, जंगलतोड थांबवणे , खराब झालेली जंगले पुनर्संचयित करून जागतिक स्तरावर वनीकरण आणि पुनर्वनीकरणात लक्षणीय वाढ करणे.

पंचवटी वृक्षारोपण

देवराई वृक्षारोपण

टीप : वृक्षारोपण योजनेसंबंधीत अधिक माहिती जाणून घेण्यासाठी देवराई फाउंडेशन यांची माहितीपुस्तिका खाली दिलेल्या लिंकवर पहा. https://majhivasundhara.in//assets/docs/Devrai_Foundation.pdf

१.१.३ नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेल्या हरित क्षेत्रांची (देवराई/पंचवटी/घनवन/नगरवन/ मियावाकी सह) संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नव्याने तयार केलेल्या हरित क्षेत्रांची संख्या नमूद करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेल्या देवराई/पंचवटी/घनवन/नगरवन/ मियावाकीचे एकूण एकत्रित क्षेत्र.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार करण्यात आलेल्या देवराई/पंचवटी/घनवन/नगर वन/मियावाकीचे एकूण एकत्रित क्षेत्र नमूद करा.
३	देवराई/पंचवटी/घनवन/नगरवन/ मियावाकी निर्मितीसाठीचा कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांचे संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	देवराई/पंचवटी/घनवन/नगरवन/ मियावाकीसाठी देखभाल योजना अहवाल	देखभाल योजना अहवाल अपलोड करा.
	देवराई/पंचवटी/घनवन/नगरवन/ मियावाकीचा आर्थिक अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोजन प्रमाणपत्र संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर सदर कार्य CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	तयार केलेल्या देवराई/पंचवटी/घनवन/ नगरवन/मियावाकी क्षेत्रांची विविध टप्प्यांवरील जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१)टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २)जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३)जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
	तयार देवराई/पंचवटी/घनवन/नगरवन/ मियावाकी केलेल्या क्षेत्रांचे तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये नव्याने तयार केलेल्या देवराई/पंचवटी/घनवन/नगरवन/मियावाकी क्षेत्रांचे तपशील अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.३ नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
४	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान निर्माण केलेल्या हरित क्षेत्रांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान निर्माण केलेल्या एकूण हरित क्षेत्रांची संख्या व स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान निर्माण केलेल्या हरित क्षेत्रांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान निर्माण केलेल्या एकूण हरित क्षेत्रांची संख्या व स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान निर्माण केलेल्या हरित क्षेत्रांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान निर्माण केलेल्या एकूण हरित क्षेत्रांची संख्या व स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान निर्माण केलेल्या हरित क्षेत्रांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान निर्माण केलेल्या एकूण हरित क्षेत्रांची संख्या व स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान निर्माण केलेल्या हरित क्षेत्रांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान निर्माण केलेल्या एकूण हरित क्षेत्रांची संख्या व स्थान नमूद करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१)टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २)जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३)जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
	हरित क्षेत्रासाठी देखभाल योजना अहवाल	देखभाल योजना अहवाल अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.३ नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Is this a Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas (Select from the Dropdown options)	Name of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/ Other Green Areas developed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Date of creation of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Garders during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
1	2	3	4

Address of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki /Other Green areas (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas (Local Body should enter valid google map link)	Latitude	Longitude
5	6	7	8

Total area of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other green areas in square feet. (Local Body can also enter decimal values)	Date of the work order for the creation of Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other green areas. (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Work Order number for the creation of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas	Financial Brief for the creation of Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas in "Rs"
9	10	11	12

The Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas was created by (Local Body/Private Institution/Educational Institute/NGO/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Maintenance of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas to be conducted by (Local Body/NGO/Private Institute/Educational Institute/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
13	14

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.३ नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल

<u>*सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत*</u>

१.१.४ महाराष्ट्र (नागरी क्षेत्रे) झाडांचे संरक्षण व जतन अधिनियम, १९७५ ची अंमलबजावणी

गुण १५०

महाराष्ट्र (नागरी क्षेत्रे) झाडांचे संरक्षण आणि जतन अधिनियम, १९७५ च्या जुलै २०२१ च्या सुधारणेत, शहरी भागात वृक्षतोड नियंत्रित करण्यासाठी, तोडल्या जाणाऱ्या झाडांच्या संचित (cumulative) वयानुसार पुरेशा प्रमाणात झाडे लावून वृक्षतोड नियंत्रित करण्यासाठी तरतूद केली आहे. हा निर्देशक महाराष्ट्रातील शहरी भागात या अधिनियमाची प्रभावीपणे अंमलबजावणी होते का याची तपासणी करतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	६० दिवस किंवा त्यापेक्षा कमी कालावधीत ना हरकत प्रमाणपत्र (NoC) दिलेल्या प्रकल्पांची टक्केवारी		५०
	१००% प्रकल्प	५०	
	१००% पेक्षा कमी प्रकल्प	०	
२.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने प्रदान केलेल्या ना हरकत प्रमाणपत्रानुसार (NoC) नुकसानभरपाई म्हणून केलेल्या लागवडीची टक्केवारी		५०
	१००%	५०	
	७५%-९९ % पेक्षा कमी	२५	
	७५% पेक्षा कमी	०	
३.	नुकसान भरपाई म्हणून लागवड केलेल्या वृक्षांपैकी जगलेल्या वृक्षांची टक्केवारी		५०
	९५% पेक्षा अधिक	५०	
	७५% ते ९५%	१५	
	७५% पेक्षा कमी	०	

आवश्यक तपशील:

- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ना हरकत प्रमाणपत्र (NoC) दिलेल्या प्रकल्पांचा सारांश अहवाल – विहीत एक्सेल स्वरूपात.
- वृक्ष/ नियोजन प्राधिकरणाने दिलेल्या ना हरकत प्रमाणपत्राची संकलित प्रत.
- स्थानिक वृक्ष प्राधिकरण (Local Tree Authority (LTA)) आणि महाराष्ट्र राज्य वृक्ष प्राधिकरण (Maharashtra State Tree Authority (MSTA)) यांद्वारे देण्यात आलेली ना हरकत प्रमाणपत्रे (NOC) मूल्यमापनासाठी विचारात घेतली जातील.
- प्राप्त झालेल्या एकूण प्रस्तावांची संख्या, नुकसानभरपाई वृक्षारोपण आणि वृक्षारोपणानंतर जगवलेली झाडे यांचा तपशील
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/ सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

नुकसानभरपाई म्हणून केलेल्या वृक्ष लागवडीची टक्केवारी = $\dfrac{\text{लावलेल्या वृक्षांची संख्या}}{\text{ना हरकत प्रमाणपत्रानुसार तोडल्या जाणाऱ्या किंवा पुनर्रोपण करावयाच्या वृक्षांचे एकूण वय}}$ X १००

नुकसानभरपाई म्हणून केलेल्या वृक्ष लागवडी पैकी जगलेल्या वृक्षांची टक्केवारी = $\dfrac{\text{नुकसानभरपाई लागवडी मधल्या जगलेल्या वृक्षांची एकूण संख्या}}{\text{नुकसानभरपाई वृक्ष लागवडीची एकूण संख्या}}$ X १००

SDG १५: जमिनीवरील जीवन

१५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण कारवाई करणे.
१५.९: २०३० पर्यंत, पारिस्थितिक प्रणाली आणि जैवविविधता मूल्ये राष्ट्रीय आणि स्थानिक नियोजन, विकास प्रक्रिया, गरिबी कमी करण्याच्या धोरणे आणि खात्यांमध्ये एकत्रित करणे.

१.१.४ महाराष्ट्र (नागरी क्षेत्रे) झाडांचे संरक्षण व जतन अधिनियम, १९७५ ची अंमलबजावणी

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	१६ जुलै २०२१ ते ३१ मार्च २०२६ पर्यंत स्थानिक वृक्ष प्राधिकरणास प्राप्त झालेल्या एकूण प्रकल्प प्रस्तावांची संख्या.	स्थानिक वृक्ष प्राधिकरणास झाडे कापण्यासाठी/पुनर्रोपणासाठी प्राप्त झालेल्या एकूण प्रस्तावांची संख्या नमूद करा.
	प्रकल्प प्रस्तावांची संख्या ज्यासाठी ६० दिवस किंवा त्यापेक्षा कमी कालावधीत ना हरकत प्रमाणपत्राची प्रक्रिया केली गेली.	६० दिवस किंवा त्यापेक्षा कमी कालावधीत ना हरकत प्रमाणपत्राची प्रक्रिया केलेल्या एकूण प्रस्तावांची संख्या नमूद करा.
	वृक्ष प्राधिकरण/नियोजन प्राधिकरणाने दिलेल्या ना हरकत प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ प्रत	ना हरकत प्रमाणपत्राची प्रत संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
२	स्थानिक वृक्ष प्राधिकरण/राज्य वृक्ष प्राधिकरणाच्या अटींनुसार एकूण नुकसानभरपाईसाठी वृक्ष लागवड आवश्यक आहे.	स्थानिक वृक्ष प्राधिकरण/राज्य वृक्ष प्राधिकरणाने नुकसानभरपाई म्हणून करण्यात येणाऱ्या वृक्ष लागवडीच्या अटींनुसार लागवड करावयाच्या रोपांची संख्या नमूद करा.
	स्थानिक वृक्ष प्राधिकरण/राज्य वृक्ष प्राधिकरणाच्या अटींनुसार स्थानिक संस्थेद्वारे नुकसानभरपाई म्हणून करण्यात आलेले एकूण वृक्षारोपण	स्थानिक वृक्ष प्राधिकरण/राज्य वृक्ष प्राधिकरणाच्या अटींनुसार स्थानिक संस्थेद्वारे नुकसानभरपाई म्हणून करण्यात आलेल्या वृक्षारोपणादरम्यान लावलेल्या रोपांची संख्या नमूद करा.
३	नुकसानभरपाई म्हणून लावण्यात आलेल्या झाडांपैकी जगलेल्या झाडांची एकूण संख्या	नुकसानभरपाई म्हणून लावण्यात आलेल्या झाडांपैकी जगलेल्या झाडांची एकूण संख्या नमूद करा.
	वार्षिक अनुपालन अहवालाची प्रत - सक्षम अधिकाऱ्यांनी अधिकृत केलेला.	वार्षिक अनुपालन अहवालाची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
४	प्राप्त झालेल्या एकूण प्रस्तावांची संख्या, नुकसानभरपाई वृक्षारोपण आणि वृक्षारोपणानंतर जगवलेली झाडे यांचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये ना हरकत प्रमाणपत्र, नुकसानभरपाई वृक्षारोपण आणि जगवलेल्या वृक्षांचा तपशील अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.४ महाराष्ट्र (नागरी क्षेत्रे) झाडांचे संरक्षण व जतन अधिनियम, १९७५ ची अंमलबजावणी

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Subject of the tree cutting/transplantation proposal (Local Body should only enter alphanumerical values)	Name of the project proponent (Local Body should only enter in text format)	Date of sending the proposal to the local tree authority (Local Body should only enter date in DD/MM/YYYY format) Note: Date to be entered in DD/MM/YYYY only for this column.
1	2	3	4

Status of the NOC NOC Granted by the local Tree Authority / Proposal deferred for further compliance by the local tree authority / Hearing of the proposal pending at the local tree authority/Other reason)	Date of processing of the NOC (If NOC is not processed enter NA) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Number of days in which the NOC was processed (If NOC not processed, then enter NA) (Local Body should only enter numerical values)	Total number of trees for which permission was given for cutting by the Maharashtra State Tree Authority/Local Tree Authority (If zero trees to be cut, then enter 'NA') (Local Body should only enter numerical values)
5	6	7	8

Total number of trees for which permission was given for transplantation by the Maharashtra State Tree Authority/Local Tree Authority (If zero trees to be transplanted, then enter 'NA') (Local Body should only enter numerical values)	Total number of heritage trees for which permission was given for cut/transplantation by the Maharashtra State Tree Authority/Local Tree Authority (If zero heritage trees to be cut or transplanted, then enter 'NA') (Local Body should only enter numerical values)	Cumulative age of all the trees to be cut & transplanted including the Heritage trees. (Local Body can also enter decimal values)	Number of new trees planted as part of compensatory plantation under the given project (Local Body should only enter numerical values)
9	10	11	12

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.४ महाराष्ट्र (नागरी क्षेत्रे) झाडांचे संरक्षण व जतन अधिनियम, १९७५ ची अंमलबजावणी

Percentage of Compensatory plantation done as per NOCs granted by the local body {(No. of new trees planted / Cumulative age of the trees to be cut or transplanted as per the NOC)*100} (These values will autocalculated)	**Number of trees survived as a part of compensatory tree plantation** **(Local Body should only enter numerical values)**	**Percentage of trees that survived as a part of compensatory tree plantation** {(Number of trees survived -of those planted under compensatory plantation/ Number of new trees planted under compensatory plantation)*100} (These values will autocalculated)	**Address of the compensatory tree plantation** **(Local Body should only enter alphanumerical values)**
13	**14**	**15**	**16**

Google map location link of the compensatory tree plantation. **(Local Body should enter valid google map link)**	**Address of the trees tranplanted** **(Local Body should only enter alphanumerical values)**	**Google map location link for the trees transplanted.** **(Local Body should enter valid google map link)**
17	**18**	**19**

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.५ जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना- तयारी व प्रकाशन

गुण १५०

महाराष्ट्र (नागरी क्षेत्र) वृक्ष संरक्षण व जतन अधिनियम १९७५, मधील १९९६ च्या सुधारणेनुसार "डिसेंबर १९९६ पूर्वी एकदा आणि त्यानंतर दर पाच वर्षांनी, स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकारक्षेत्रातील सर्व जमीनीवरील अस्तित्वात असलेल्या वृक्षांची वृक्षगणना करणे अनिवार्य आहे." २०२१ मधील सुधारनणेनुसार, हीच वृक्षगणना "GIS आधारित वृक्षगणना किंवा इतर कोणतेही आधुनिक तांत्रिक साधनांचा वापर करून" करणे अनिवार्य करण्यात आले आहे. या अनुषंगाने पुरातन वृक्षांची संकल्पना अधोरेखित करण्यासाठी कायद्यात सुधारणा अधिसूचित करण्यात आली. मिळालेली माहिती वृक्षांच्या देखभालीसाठी आणि संवर्धनाशी संबंधित विविध उपक्रमांसाठी वापरली जाऊ शकते. स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी नियमितपणे वृक्षगणना करण्यासाठी हा निर्देशक प्रोत्साहित करतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी जिओटॅग वृक्षगणना अहवाल तयार आणि प्रकाशित केलेला आहे का?		७५
	होय	५०	
	नाही	०	
१ (अ)	होय असल्यास, माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जिओटॅग वृक्षगणना अहवाल अद्ययावत आणि प्रकाशित केला आहे का?		
	होय	२५	
	नाही	०	
१ (ब)	नाही असल्यास, माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान अहवालाची स्थिती		
	जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना – अहवाल १००% तयार व प्रकाशित	७५	
	जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना – अहवाल ५०% तयार व प्रकाशित	३०	
	जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना – अहवाल ५०% हून कमी तयार व प्रकाशित	०	
२.	पुरातन वृक्षांची यादी – अद्ययावत आणि प्रकाशित		५०
३.	पुरातन वृक्षांचा संरक्षण आराखडा तयार केला आहे का?		२५
	होय	२५	
	नाही	०	

आवश्यक तपशील:

- वृक्षगणना अहवाल आणि जिओटॅगिंगसह पुरातन वृक्षांची अद्ययावत यादी – ही यादी ULB च्या अधिकृत संकेतस्थळावर प्रकाशित केली तरच ग्राह्य मानली जाईल.
- स्थानिक वृक्ष प्राधिकरणाकडून अधिकृत केलेल्या वृक्षगणना अहवालाची प्रत.
- स्थानिक वृक्ष प्राधिकरणाकडून जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना अहवालाची स्थिती दर्शवणारी हमीपत्राची प्रत.
- स्थानिक संस्थेच्या संकेतस्थळावर, स्थानिक वृक्ष प्राधिकरणाने अधिकृत केलेल्या वृक्षगणना अहवालाची लिंक- जिओटॅगिंगसह (पुरातन वृक्षगणना अहवालासह)
- पुरातन वृक्षांसह सर्व वृक्षांचे जिओटॅगिंग करणे अनिवार्य आहे. जिओटॅगिंग न केल्यास कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.
- पुरातन वृक्षांचा संरक्षण आराखड्याची प्रत.

- ***टीप : १. अहवाल १००% तयार आणि प्रकाशित– स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिक्षेत्रातील संपूर्ण क्षेत्रफळाचा समावेश असावा.***
  २. अहवाल ५०% तयार आणि प्रकाशित– स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिक्षेत्रातील ५०% क्षेत्रफळाचा समावेश असावा.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/ सुवाच्य नसल्यास,या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG १५: जमिनीवरील जीवन

१५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण कारवाई करणे.

१५.९: २०३० पर्यंत, पारिस्थितिक प्रणाली आणि जैवविविधता मूल्ये राष्ट्रीय आणि स्थानिक नियोजन, विकास प्रक्रिया, गरिबी कमी करण्याच्या धोरणे आणि खात्यांमध्ये एकत्रित करणे.

१.१.५ जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना- तयारी आणि प्रकाशन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना अहवाल तयार करून स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत संकेतस्थळावर प्रकाशित करण्यात आला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या आधी वृक्षगणना अहवाल तयार केला आणि प्रकाशित केला असल्यास "होय" निवडा अन्यथा "नाही" निवडा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना अहवाल अद्ययावत आणि प्रकाशित झाला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना अद्ययावत आणि प्रकाशित झाल्यास "होय" निवडा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत संकेतस्थळावर अपलोड केलेल्या वृक्षगणना अहवालाची लिंक	वृक्षगणना अहवाल असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत संकेतस्थळाची वैध लिंक अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान अद्ययावत वृक्षगणना अहवाल तयार करून प्रकाशित केला.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेला आणि प्रकाशित केलेला अद्ययावत वृक्षगणना अहवाल अपलोड करा.
३	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वृक्षगणनेच्या जिओटॅगिंगसह अहवाल तयार करण्याची स्थिती	ड्रॉपडाउन पर्यायांमधून निवडा १.जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना -१००% अहवाल तयार आणि प्रकाशित २.जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना -५०% अहवाल तयार आणि प्रकाशित ३.जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना -५०% पेक्षा कमी अहवाल तयार आणि प्रकाशित
	वृक्षगणना अहवाल	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेला आणि प्रकाशित केलेला वृक्षगणना अहवाल अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.५ जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना- तयारी आणि प्रकाशन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
४	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने पुरातन वृक्षांची (हेरिटेज ट्री) यादी तयार करून प्रकाशित केली आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.जर तुम्ही पुरातन वृक्षांची (हेरिटेज ट्री) यादी तयार करून प्रकाशित केली असेल तर "होय" निवडा, अन्यथा "नाही" निवडा.
	पुरातन वृक्षांची (हेरिटेज ट्री) वृक्षगणना अहवाल अपलोड असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत संकेतस्थानाची वैध लिंक	पुरातन वृक्षांची (हेरिटेज ट्री) वृक्षगणना अहवाल अपलोड असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत संकेतस्थानाची वैध लिंक अपलोड करा.
	जिओटॅग केलेल्या पुरातन वृक्षांची (हेरिटेज ट्री) तयार आणि प्रकाशित केलेली यादी	जिओटॅग केलेल्या पुरातन वृक्षांची (हेरिटेज ट्री) यादी संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
५	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने पुरातन वृक्षांसाठी (हेरिटेज ट्री) देखभाल योजना अहवाल तयार करून प्रकाशित केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.जर तुम्ही पुरातन वृक्षांसाठी (हेरिटेज ट्री) देखभाल योजना अहवाल तयार करून प्रकाशित केला असेल तर "होय" निवडा, अन्यथा "नाही" निवडा.
	वृक्ष देखभाल योजना अहवाल	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेला आणि प्रकाशित केलेला वृक्ष देखभाल योजना अहवाल अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.५ जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना- तयारी आणि प्रकाशन

<u>*सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत*</u>

१.१.६ रोपवाटिकेची निर्मिती

गुण १००

रोपवाटिका ही रोपे लागवडीसाठी तयार होईपर्यंत त्यांना अनुकूल परिस्थितीत ठेवण्यासाठी निर्माण केली जाणारी एक व्यवस्थापित जागा आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्था वनीकरण आणि वृक्षारोपण या सारख्या उपक्रम हाती घेतात तेव्हा पुरेशा प्रमाणात रोपे उपलब्ध होतील म्हणून रोपवाटिका खूप महत्वाची आहे. हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थेने त्यांच्या क्षेत्रात वनीकरण आणि वृक्षारोपण या सारख्या उपक्रमांसाठी केलेल्या प्रयत्नांचे मूल्यमापन करतो.

मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	रोपवाटीकेची एकूण क्षमता (चौ. मी. मध्ये) (Relative Marking)	४०
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान रोपवाटीकेत उपलब्ध असलेल्या आणि/किंवा विक्री केलेल्या रोपांची संख्या (ऊंची-४ फुटांहून अधिक) (Relative Marking)	६०

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रात खाजगी रोपवाटिकांसह तयार केलेल्या रोपवाटिकांची संख्या.
- तयार केलेल्या प्रत्येक रोपवाटिकेची क्षमता चौरस मीटरमध्ये (चौ.मी. मध्ये)
- रोपवाटिकेद्वारे उपलब्ध आणि/किंवा विक्री केलेल्या रोपांचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- रोपवाटिकेचे स्थान- गुगल मॅप लिंक
- जिओटॅग केलेले छायाचित्र (Size १ ते २ MB) .
- सादर केलेले दस्तऐवज वैध / सुवाच्य नसल्यास किंवा गुगल लिंक चुकीची असल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

15 LIFE ON LAND	SDG १५: जमिनीवरील जीवन	१५.२ : सर्व प्रकारच्या जंगलांच्या शाश्वत व्यवस्थापनाच्या अंमलबजावणीला चालना देणे, जंगलतोड थांबवणे , खराब झालेली जंगले पुनर्संचयित करून जागतिक स्तरावर वनीकरण आणि पुनर्वनीकरणात लक्षणीय वाढ करणे. १५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण

१.१.६ रोपवाटिकेची निर्मिती

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील तयार केलेल्या रोपवाटिकांची संख्या (स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या आणि खाजगी रोपवाटिका)	तयार केलेल्या रोपवाटीकांची संख्या नमूद करा.
	सर्व रोपवाटिकांची एकूण संकलित क्षमता	सर्व रोपवाटिकांची एकूण संकलित क्षमता चौरस मीटर मध्ये नमूद करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान रोपवाटिकेमध्ये असलेल्या किंवा विक्री केलेल्या एकूण रोपांची संख्या (४ फुटांपेक्षा जास्त उंचीच्या)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान रोपवाटिकेमध्ये उपस्थित असणाऱ्या किंवा विक्री केलेल्या रोपांची संख्या (४ फुटांपेक्षा जास्त उंची असणाऱ्या) नमूद करा.
	रोपवाटीकांचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये रोपवाटीकांचा तपशील अपलोड करा.
	रोपवाटीकांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.६ रोपवाटिकेची निर्मिती

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No	Name of the Nursery (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Address of the Nursery (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google map location link of Nursery (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4

Latitude of Nursery	Longitude of Nursery	Nursery owned by (Local Body, Private Institution, NGO, Educational Institution/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total area of the nursery in square meters (Local Body can also enter decimal values)
5	6	7	8

Total cumulative capacity of the nursery in square meters (Local Body can also enter decimal values)	Number of saplings above 4 feet present and/or sold by the nursery, during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter whole values)
9	10

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.६ रोपवाटिकेची निर्मिती

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत

१.१.७ लोकजैवविविधता नोंदवही (PBR) तयार करणे

गुण १५०

लोकजैवविविधता नोंदवही (People's Biodiversity Register-PBR) हा स्थानिक समुदायांनी जैवविविधता व्यवस्थापन समित्यांच्या (Biodiversity Management Committee-BMC) सहकार्याने तयार केलेला एक व्यापक दस्तऐवज आहे, जो विशिष्ट क्षेत्रातील जैविक संसाधने आणि पारंपारिक माहिती, जसे की वनस्पती, प्राणी, सूक्ष्मजीव आणि त्यांच्याशी संबंधित अधिवास आणि वापर याबद्दल माहिती नोंदवतो. स्थानिक स्वराज्य संस्थेत स्थानिक समुदायांद्वारे तयार केलेल्या लोकजैवविविधता नोंदवहीमध्ये जैविक संसाधनांचे संरक्षण आणि त्याचे दस्तऐवजीकरण करणे यास प्रोत्साहन दिले जाते का याचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जैवविविधता व्यवस्थापन समिती (BMC) ने घेतलेल्या बैठकांची संख्या (प्रत्येक बैठकीसाठी ५ गुण)	२०
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या आधी आणि दरम्यान जैवविविधता व्यवस्थापन समिती (BMC) द्वारे लोकजैवविविधता नोंदवही (PBR) तयार करून महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळाला (Maharashtra State Biodiversity Board-MSBB) लोकजैवविविधता नोंदवही (PBR) सादर केल्यास	५०
३	जैवविविधता व्यवस्थापन समिती (BMC) कृती आराखडा	३०
४	जैवविविधता कायदा, २००२ वरील क्षमता वृद्धी कार्यक्रमांची एकूण संख्या (प्रत्येक कार्यक्रमासाठी १० गुण)	२०
५	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जैवविविधता व्यवस्थापन आराखडा तयार केल्यास	३०

आवश्यक तपशील:

- जैवविविधता व्यवस्थापन समितीचे (BMC) गठित झाल्याचे आदेश/पत्र आणि सदस्य यादीची प्रत.
- BMC ने दरवर्षी आयोजित केलेल्या किमान चार बैठकांच्या सूचना. माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीत दर तीन (३) महिन्यांनी एकदा बैठक आयोजित केली पाहिजे- इतीवृत्तांच्या प्रतीसह सादर करणे.
- PBR- BMCने तयार केले आहे आणि मंजूर केले आहे असे सांगणारे BMC कडून प्रमाणपत्र
- PBR सादर केल्याची प्रत (PBR तयार आणि प्रकाशित केल्यानंतर तो महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळाला **(MSBB)** ला प्रस्तुत करावा.)
- राष्ट्रीय जैवविविधता प्राधिकरणाने जारी केलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार BMC कृती आराखड्याची प्रत
- जैवविविधता कायदा, 2002- वरील क्षमता वृद्धी कार्यक्रमांचा तपशील
- जैवविविधता व्यवस्थापन आराखडाची प्रत
- कृती आराखड्यात जैव संसाधनांच्या संवर्धनासाठी नमूद केलेल्या मुद्यांचा समावेश असू शकतो. BMC च्या कर्मचाऱ्यांसाठी आवश्यक असलेले प्रशिक्षण आणि भौगोलिक निर्देशकांच्या (G.I.) नोंदणीसाठी विचारात घेण्यासाठी संभाव्य बाबींची यादी समाविष्ट असू शकते. http://nbaindia.org/uploaded/pdf/Guidelines%20for%20BMC.pdf
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/ सुवाच्य नसल्यास,या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG १५: जमिनीवरील जीवन

१५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण कारवाई करणे.

१५.९: २०३० पर्यंत, पारिस्थितिक प्रणाली आणि जैवविविधता मूल्ये राष्ट्रीय आणि स्थानिक नियोजन, विकास प्रक्रिया, गरिबी कमी करण्याच्या धोरणे आणि खात्यांमध्ये एकत्रित करणे.

लोकजैवविविधता नोंदवही तयार करण्याची पद्धत

स्थानिक समुदाय + BMC (जैवविविधता व्यवस्थापन समिती)
स्थानिक पातळीवर जैविक संसाधने आणि संबंधित ज्ञानाचे संवर्धन, दस्तऐवजीकरण आणि व्यवस्थापन करण्यासाठी स्थापन केलेली संस्था.

↓

PBR (लोक जैवविविधता अहवाल)

↓

TSG (तांत्रिक सहाय्य गट)
महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळ (MSBB) कडे सादर करण्यापूर्वी अहवालांचे पुनरावलोकन आणि मूल्यांकन केले जाते.

↓

MSBB (महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळ)
जैवविविधता व्यवस्थापन समित्या (BMCs) या प्राधिकरणाकडे नोंदणीकृत आहेत, जे त्यांच्या स्थापनेसाठी मान्यता देखील देते.

- जैवविविधता व्यवस्थापन समितीची वैधता ५ वर्षे आहे.
- समितीमध्ये एक निर्वाचित अध्यक्ष आणि स्थानिक स्वराज्य संस्थेने नामनिर्देशित केलेले सहा सदस्य असतात, ज्यात एक तृतीयांश महिला सदस्य असतात.
- त्यानंतर तांत्रिक मंजुरी गटांद्वारे मूल्यमापन केलेला अहवाल अंतिम मंजुरीसाठी महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळाकडे सादर केला जातो. जर अहवाल राष्ट्रीय जैवविविधता प्राधिकरण (NBA) च्या अटी आणि नियमांचे पालन करत असेल तर संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेला PBR च्या वैधतेबद्दल प्रमाणपत्र जारी केले जाते.
- PBR चे प्रमाणित स्वरूप आणि राष्ट्रीय जैवविविधता समितीने परिभाषित केलेले आवश्यक नियम आणि PBR नियमांनुसार अहवाल तयार करणे अपेक्षित आहे.
  http://nbaindia.org/uploaded/pdf/PBR%20Format%202013.pdf

१.१.७ लोकजैवविविधता नोंदवही (PBR) तयार करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	जैवविविधता व्यवस्थापन समिती (BMC) गठित झाल्याचा दिनांक	दिनांक नमूद करा.
	जैवविविधता व्यवस्थापन समिती (BMC) गठित झाल्याचे आदेश/पत्र आणि सदस्य यादीची प्रत	जैवविविधता व्यवस्थापन समिती (BMC) गठित झाल्याचे आदेश/पत्र आणि सदस्य यादीची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जैवविविधता व्यवस्थापन समितीने घेतलेल्या बैठकांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जैवविविधता व्यवस्थापन समितीने घेतलेल्या बैठकांची संख्या नमूद करा
	सूचना, विषय पत्रिका, सभेच्या नोंदवहीची प्रत आणि सभेचे इतिवृत्त (मिनट्स ऑफ मीटिंग)	सूचना, विषय पत्रिका, सभेच्या नोंदवहीची प्रत आणि सभेचे इतिवृत्त (मिनट्स ऑफ मीटिंग) यांची संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
२	जैवविविधता व्यवस्थापन समितीने लोकजैवविविधता अहवाल तयार करून महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळाकडे (MSBB) सादर केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	लोकजैवविविधता अहवाल	लोकजैवविविधता अहवाल पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळाकडे (MSBB) लोक जैवविविधता अहवाल सादर केल्याच्या पोचपावतीची प्रत	पोचपावतीची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.७ लोकजैवविविधता नोंदवही (PBR) तयार करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
३	जैवविविधता व्यवस्थापन समितीने राष्ट्रीय जैवविविधता प्राधिकरणाच्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार कृती आराखडा तयार केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	राष्ट्रीय जैवविविधता प्राधिकरणाच्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार तयार केलेल्या जैवविविधता व्यवस्थापन समितीच्या कृती आराखड्याची प्रत.	राष्ट्रीय जैवविविधता प्राधिकरणाच्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार तयार केलेल्या जैवविविधता व्यवस्थापन समितीच्या कृती आराखड्याची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
४	जैवविविधता कायदा, २००२ वर क्षमता वृद्धी कार्यक्रमांची संख्या	जैवविविधता कायदा, २००२ वर क्षमता वृद्धी सत्रांची संख्या नमूद करा
	जैवविविधता कायदा, २००२ वर क्षमता वृद्धी कार्यक्रमांचे तपशील	जैवविविधता कायदा, २००२ वरील क्षमता वृद्धी कार्यक्रमांचे तपशील संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा
५	जैवविविधता व्यवस्थापन आराखडा तयार आणि सादर केला आहे का ?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	जैवविविधता व्यवस्थापन आराखड्याची प्रत.	जैवविविधता व्यवस्थापन आराखड्याची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.८	बीज संकलन केंद्र	गुण १५०

बीज संकलन केंद्र हे निरनिराळ्या वृक्ष प्रजातींच्या बिया संरक्षित करून योग्य परिस्थितीत साठवून ठेवण्याचे ठिकाण आहे. स्थानिक वृक्ष प्रजातींचे बीज संकलन केंद्र हे विशेषत: स्थानिक भागातील किंवा परिसंस्थेतील झाडांच्या बिया आणि स्थानिक समुदायांसाठी सांस्कृतिक, पर्यावरणीय किंवा आर्थिक महत्त्व असलेल्या झाडांच्या बियांचे जतन करण्यावर लक्ष केंद्रित करते. या निर्देशकाद्वारे स्थानिक स्वराज्य संस्था बीज संकलन केंद्र तयार करून, स्थानिक वृक्ष प्रजातींचे बियाणे गोळा करणे, साठवणे आणि वितरीत करणे यास प्रोत्साहन दिले जाते का याचे मूल्यमापन केले जाते.

मूल्यमापन कार्यपद्धती			गुण
१.	बीज संकलन व बीज गोळे (सीड बॉल) बनवण्याकरिता जनजागृती (Relative Marking)		२०
२.	बीज संकलन केंद्र आहे का?		३०
	होय	३०	
	नाही	०	
३.	एकूण संकलित आणि साठवलेल्या स्थानिक झाडांच्या बियांचे प्रमाण (किलोमध्ये) (Relative Marking)		५०
४.	बियाणांचा वापर		५०
	बीज गोळे (सीड बॉल) बनवण्यासाठी	२५	
	वृक्षारोपणासाठी	२५	

आवश्यक तपशील:

- जनजागृती उपक्रमांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- बीज संकलन केंद्राच्या स्थानाची गुगल मॅप लिंक.
- संकलित केलेल्या बियाणांचे लॉगबुक
- बीज संकलन केंद्रात पॅकेजिंग व लेबलिंग करून जतन केलेल्या बियाणांचे जिओटॅग केलेली छायाचित्र (size १ ते २ MB)
- बियाणांचा वापर करतादरम्यानचे (बीज गोळे बनवताना/ वृक्षारोपणासाठी) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे. (size १ ते २ MB)
- वापरात आलेल्या बियाणांचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध / सुवाच्य नसल्यास आणि गूगल मॅप लिंक चुकीची असल्यास या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत .

15 LIFE ON LAND	SDG १५: जमिनीवरील जीवन	१५.२ : सर्व प्रकारच्या जंगलांच्या शाश्वत व्यवस्थापनाच्या अंमलबजावणीला चालना देणे, जंगलतोड थांबवणे , खराब झालेली जंगले पुनर्संचयित करून जागतिक स्तरावर वनीकरण आणि पुनर्वनीकरणात लक्षणीय वाढ करणे. १५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण

बीज व्यवस्थापन व बीज गोळे बनवण्याची प्रक्रिया

बीज संकलन

जमिनीवरून गोळा करणे- साग, शिवन, बाभळ इ.
झाडांवरून गोळा करणे- अंजन, बिबळ, इ.
शिढी वापरून गोळा करणे- चंपा, रिठा, इ.

बीज वेचणे

स्फुटनशील शुष्क फळे व अस्फुटनशील शुष्क फळे-
बिया मळणे / घासणे/ आपटणे
उदा. बाभळ, कांचन, बहावा इ.
गरयुक्त फळे
फळ पिळून त्यातील बी काढा, उदा. कडुलिंब, पिंपळ.

बीज संकलन केंद्र

बिया योग्यरीत्या सुकवा व त्यांच्यावर योग्य प्रक्रिया करा. हे बियाणे स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या बीज संकलन केंद्रात ठेवा.

बीज गोळे तयारी

मिसळा (बियाणे + पाणी + माती + कंपोस्ट) >> गोळे बनवा >> २४-४८ तास वाळवा >> साठवा >> वापरा.

टीप: *अधिक माहितीसाठी FDCM चे बीज व्यवस्थापन अहवाल वाचा*
https://www.fdcm.co.in/public/uploads/guidescircs/guideline-circular-1746185744.pdf

१.१.८ बीज संकलन केंद्र

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० बीज संकलन आणि सीड बॉल्स तयार करण्यासाठी जागृती कार्यक्रमांचे आयोजन	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत बीज संकलन आणि सीड बॉल तयार करण्यासाठी आयोजित केलेल्या जागरुकता कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा
	नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील	नागरिकांच्या सहभागाचे तपशील विहित एक्सेल शीट फॉरमॅटमध्ये अपलोड करा
	जनजागृती कार्यक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	स्थानिक संस्थेकडे बीज संकलन केंद्र आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	बीज संकलन केंद्राचे स्थान	बियाणे संकलन केंद्राचे स्थान नमूद करा
	बीज संकलन केंद्राची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.८ बीज संकलन केंद्र

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
३	गोळा केलेले देशी बियाण्याचे प्रमाण (किलोमध्ये)	गोळा केलेल्या देशी बियांचे प्रमाण (किलोमध्ये) नमूद करा
	साठवलेल्या देशी बियाण्याचे प्रमाण (किलोमध्ये)	साठवलेल्या देशी बियांचे प्रमाण (किलोमध्ये) नमूद करा
	देशी बियाणांच्या संग्रहाची लॉगबुक	देशी बियाणांच्या संग्रहाची लॉगबुक संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा
	बीज संकलन केंद्रात साठवलेल्या पॅकेज केलेल्या आणि लेबल केलेल्या बियाणांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
४	बीज संकलन केंद्रात साठवलेल्या इतर बियाणे उपक्रमांच्या वापराचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये तपशील अपलोड करा.
	बियाण्यांच्या वापराची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.८ बीज संकलन केंद्र

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-१

Sr.No	Date of conducting awareness activities for Seed collection and preparation of seed balls (Abhiyan Period 1st April 2025-31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post Link of the awareness activity for Seed collection and preparation of seed balls (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Youtube etc.)	Activity conducted by (Public Place/Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
1	2	3	4	5

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-२

Sr.No	google map link of Seed Collection center	Latitude	Longitude	Quantity of Indigenous seeds collected in seed collection center(in Kgs)	Quantity of Indigenous seeds stored in seed collection center(in Kgs)	Utilization of Seeds(To prepare seed balls/For plantation) (Select option from dropdown)	Quantity of Utilization of Seeds(To prepare seed balls/For plantation)
1	2	3	4	5	6	7	8

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२ घनकचरा व्यवस्थापन

अ.क्र.	कृतीबिंदू	गुण
१.२.१	कचरा निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण आणि संकलन	२५०
१.२.२	ओल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया	३५०
१.२.३	सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया /विल्हेवाट	२५०
१.२.४	जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त प्रक्रिया	१००
१.२.५	प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल युज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)	३५०
१.२.६	जैववैद्यकीय (बायो-मेडिकल) कचरा व्यवस्थापन	१००
१.२.७	ई-कचरा व्यवस्थापन	१००
१.२.८	स्वच्छतेचा दर्जा	२००
एकूण		१,७००

१.२.१ कचरा निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण आणि संकलन — गुण २५०

सार्वजनिक आरोग्यासाठी आणि पर्यावरणासाठी घनकचरा व्यवस्थापन अत्यंत महत्त्वाचे आहे. घनकचऱ्यावर योग्यरित्या प्रक्रिया न केल्यास ते जमिनीमध्ये जाते आणि यामुळे माती व भूजल प्रदूषित होते. घनकचरा व्यवस्थापन नियम-२०१६ नुसार, स्थानिक स्वराज्य संस्थांना सर्व घरांमधून विलगीकरण केलेला घनकचरा संकलित करण्याची व्यवस्था करावयाची आहे. हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी कचऱ्याच्या संकलनाला महत्त्व दिले आहे की नाही आणि त्याचे निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण केले जाते की नाही हे तपासतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती			गुण
१.	निर्मितीच्या ठिकाणी संकलन आणि विलगीकरण केलेल्या घनकचऱ्याची टक्केवारी			२००
१(अ)	निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण		१००	
	९५% ते १००%	१००		
	८०% ते ९४%	५०		
	८०% पेक्षा कमी	०		
१(ब)	संकलन		१००	
	९५% ते १०० %	१००		
	८०% ते ९४%	५०		
	८०% पेक्षा कमी	०		
२.	काढून टाकलेल्या कचरा संवेदनशील (Garbage Vulnerable Points -GVP) ठिकाणांची टक्केवारी			५०

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रामध्ये निर्माण होणाऱ्या घनकचऱ्याचे प्रमाण– मासिक अहवाल.
- निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण केलेला आणि घरोघरी जाऊन संकलित केलेल्या घनकचऱ्याचे प्रमाण- स्व-मूल्यांकन अहवाल.
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीतील लॉगबुकची प्रत.
- जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)- घरोघरी जाऊन घनकचऱ्याचे संकलन.
- काढून टाकलेल्या, कचरा संवेदनशील ठिकाणांची टप्प्यानुसार- जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

टिप: वरील माहिती स्वच्छ भारत अभियान पोर्टल द्वारे पडताळली जाईल, माहितीमध्ये तफावत आढळल्यास कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत

	SDG११: शाश्वत शहरे व समुदाय	११.६: २०३० पर्यंत, हवेच्या गुणवत्तेवर आणि नगरपालिका आणि इतर कचरा व्यवस्थापनावर विशेष लक्ष देऊन शहरांच्या प्रति व्यक्ती पर्यावरणावरील प्रतिकूल परिणाम कमी करणे.
	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे.

घनकचरा व्यवस्थापन

प्राथमिक विलगीकरण

जैविक विघटनशील कचरा

१. बायोगॅस केंद्र

२. कंपोस्ट केंद्र

अजैविक विघटनशील कचरा

MRF मध्ये दुय्यम विलगीकरण

घरगुती घातक घनकचरा

घातक कचरा संकलन केंद्र

१.२.१ कचरा निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण आणि संकलन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण झालेल्या, संकलित केलेल्या आणि स्त्रोतावर विलगीकरण केलेल्या घनकचऱ्याचे तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण झालेला, गोळा केलेला आणि विलगीकरण केलेल्या घनकचऱ्याचे प्रमाण नमूद करा.
२	घरोघरी कचरा संकलनाची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
	कचरा संकलनाचे लॉगबुक	माझी वसुंधरा अभियान ६.० साठी घनकचरा व्यवस्थापनाच्या डेटाच्या संकलित पीडीएफमध्ये लॉगबुकचे फोटो अपलोड करा.
३	काढून टाकलेल्या, कचरा संवेदनशील ठिकाणांचा तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी असणाऱ्या कचरा संवेदनशील ठिकाणांची (GVP) संख्या.
		माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान काढून टाकलेल्या कचरा संवेदनशील ठिकाणांची (GVP) संख्या.
	काढून टाकलेल्या, कचरा संवेदनशील ठिकाणांची टप्प्यांनुसार जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.१ कचरा निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण आणि संकलन

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

१.२.२ ओल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया

गुण ३५०

ओला कचरा हा स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रात निर्माण होणाऱ्या घरगुती कचऱ्यातील प्रमुख घटक आहे. यामध्ये भाजीपाला/स्वयंपाक घरातील ओला कचरा, बागेतील कचरा आणि इतर सहज विघटीत होणारा कचरा यांचा समावेश होतो. या कचऱ्याचा वापर साधारणपणे खत निर्मितीसाठी किंवा बायोगॅस संयंत्रामध्ये प्रक्रिया करण्यासाठी केला जातो. हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी ओल्या कचऱ्यावर खतनिर्मिती प्रक्रियेव्द्वारे किंवा बायोगॅस संयंत्रामध्ये प्रक्रिया करून खते आणि गॅस तयार करण्याला महत्त्व दिले आहे की नाही हे तपासतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये कार्यरत ओला कचरा प्रक्रिया केंद्र (कंपोस्ट /बायोगॅस/ इतर) आहे का?		१००
	होय	१००	
	नाही	०	
२.	प्रक्रिया केलेल्या ओल्या कचऱ्याची टक्केवारी		१००
	९५% आणि अधिक	१००	
	८०% - ९४%	७५	
	६०%-७९%	५०	
	६०% पेक्षा कमी	०	
३.	कंपोस्टचा वापर: विक्री केलेल्या/स्वतः वापरलेल्या कंपोस्टची टक्केवारी		१००
	९०% आणि अधिक	१००	
	७५% - ८९%	८०	
	६०% - ७४%	६०	
	६०% पेक्षा कमी	०	
४.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान हरित (HARIT) ब्रॅंड प्रमाणित		५०
	हरित (HARIT) ब्रॅंड प्रमाणपत्र देऊन पुन्हा प्रमाणित केलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्था	५०	
	हरित (HARIT) ब्रॅंड प्रमाणपत्र देऊन प्रमाणित स्थानिक स्वराज्य संस्था	३०	

आवश्यक तपशील:

- कंपोस्ट केंद्र /बायोगॅस केंद्राचे ठिकाण- गुगल मॅप लिंक.
- निर्माण झालेल्या ओल्या कचऱ्याचे प्रमाण आणि तयार केलेल्या कंपोस्टचे प्रमाण - मासिक अहवाल.
- कंपोस्ट प्लांट , उत्पादने आणि तयार केलेले कंपोस्ट विकणारे स्थानिक दुकान यांची जिओटॅग केलेली संकलित छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- कंपोस्ट उत्पादित (प्रमाण) आणि वापर (विकलेले/स्वतः वापरलेले) तपशील दर्शविणारे लॉगबुक.
- HARIT ब्रॅंडच्या प्रमाणपत्राची प्रत.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध / सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	**SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन**	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे.

१.२.२ ओल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक संस्थेकडे कार्यरत ओला कचरा प्रक्रिया युनिट आहे का (कंपोस्ट प्लांट/बायोगॅस प्लांट)	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	कंपोस्ट प्लांट/बायोगॅस प्लांटचे स्थान आणि गुगल मॅप लिंक	कंपोस्ट प्लांट/बायोगॅस प्लांटचे स्थान आणि गुगल मॅप लिंक नमूद करा
	कंपोस्ट प्लांट्स/बायोगॅस प्लांट्सची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान कंपोस्ट/बायोगॅस प्लांटमध्ये निर्माण, संकलित आणि प्रक्रिया केलेल्या ओल्या कचऱ्याचा तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण झालेला, गोळा केलेला, प्रक्रिया केलेला, कंपोस्ट प्लांटमध्ये प्रक्रिया करण्यासाठी वापरला जाणारा आणि बायोगॅस प्लांटमध्ये प्रक्रिया करण्यासाठी वापरला जाणारा ओला कचऱ्याचे प्रमाण नमूद करा.
३	उत्पादित कंपोस्ट खताचा वापर	उत्पादित केलेल्या कंपोस्टच्या वापराचा तपशील नमूद करा .
	ओल्या कचऱ्याच्या प्रक्रियेचा मासिक अहवाल सादर करणे	बायोगॅस/कंपोस्ट केंद्रातील ओल्या कचऱ्याच्या प्रक्रियेचा मासिक अहवाल अपलोड करा.
४	उत्पादित कंपोस्ट HARIT (हरित) प्रमाणित आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून पुढील पर्याय निवडा. १.HARIT ब्रँड प्रमाणपत्र देऊन पुन्हा प्रमाणित २.HARIT ब्रँड प्रमाणपत्र देऊन प्रमाणित (HARIT (हरित) प्रमाणपत्र माझी वसुंधरा अभियान ६.० कालावधी दरम्यान जारी केले गेले असावे.)
	HARIT (हरित) प्रमाणपत्र	HARIT (हरित) प्रमाणपत्र अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.२ ओल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया

<u>*सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.*</u>

१.२.३ सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया / विल्हेवाट

गुण २५०

सुक्या कचऱ्याचा पुनर्वापर आणि विल्हेवाट लावणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. सुक्या घनकचऱ्यामध्ये प्लास्टिक, काच, कागद, धातू, रबर, अन्न-पॅकेजिंग मटेरियल यांसारख्या पुनर्प्राप्त करण्यायोग्य संसाधनांचा समावेश होतो. कचऱ्याचे मूल्य खूप मोठे आहे आणि सर्वांनी त्याच्या पुनर्वापराचा मार्ग अवलंबला पाहिजे. यामुळे कचरा साठवण्याच्या जागेवर आणि नैसर्गिक संसाधनांवर येत असलेला भार कमी होऊन ते उत्पन्नाचे साधन बनू शकते. स्थानिक स्वराज्य संस्था सुक्या कचऱ्याचा पुनर्वापर/प्रक्रिया /विल्हेवाट किती कार्यक्षमतेने करतात याचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

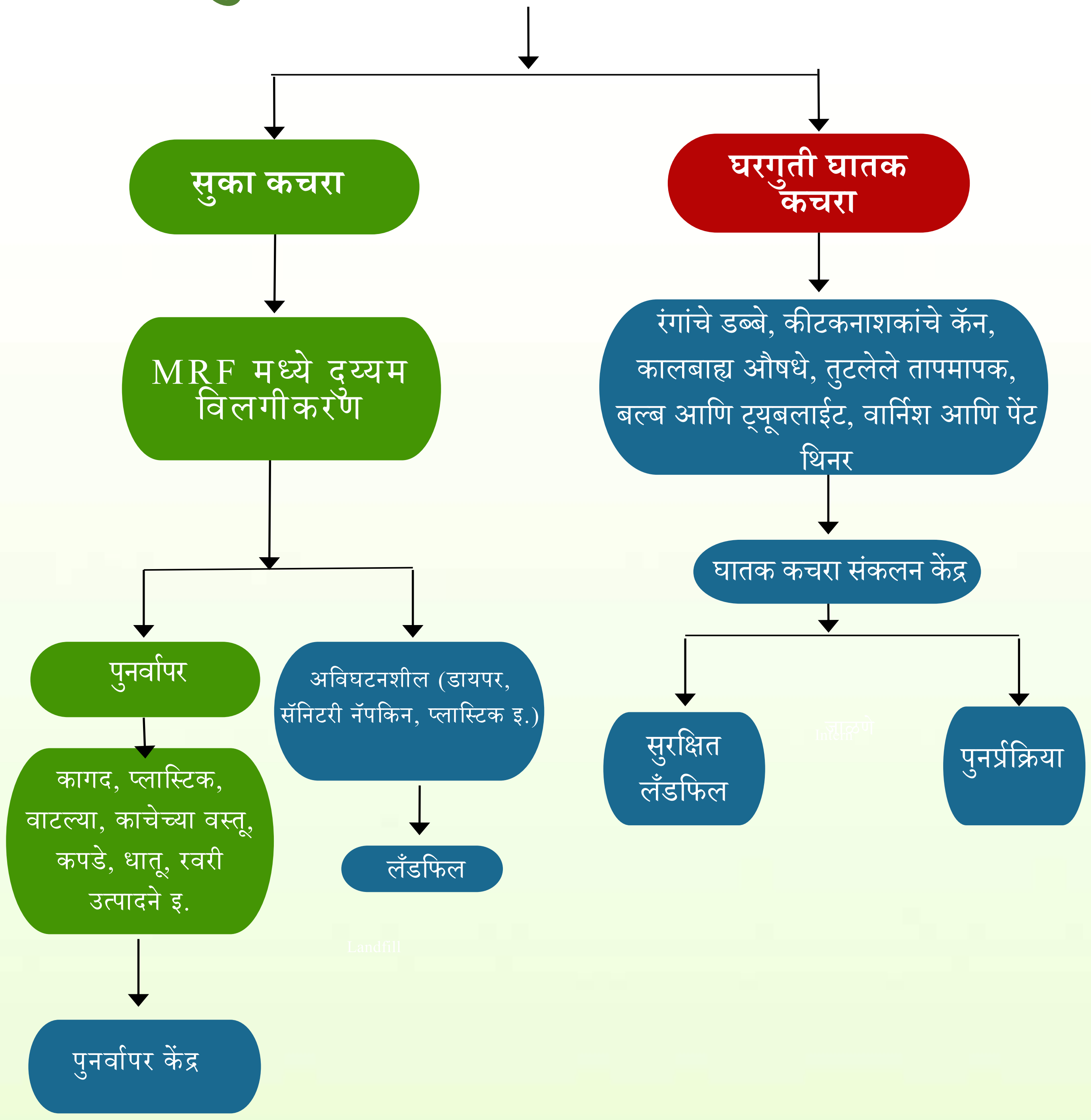
	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	कार्यरत साहित्य पुनर्प्राप्ती सुविधा (MRF) केंद्र आहे का?		१००
	होय	१००	
	नाही	०	
२.	सुक्या कचऱ्याचे दुय्यम वर्गीकरण		५०
	९०% पेक्षा अधिक	५०	
	९०% पेक्षा कमी	०	
३.	सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया/ विल्हेवाट		७५
	अधिकृत यंत्रणेद्वारे विल्हेवाट लावलेल्या सुक्या कचऱ्याची टक्केवारी		
	९०% आणि अधिक	७५	
	५०%-८९%	५०	
	५०% पेक्षा कमी	०	
४.	वर्गीकृत घरगुती घातक घनकचऱ्याचे टक्केवारी		२५
	८०% आणि अधिक	२५	
	८०% पेक्षा कमी	०	

आवश्यक तपशील:

- निर्माण झालेल्या, गोळा आणि प्रक्रिया केलेल्या सुक्या कचऱ्याचे प्रमाण - मासिक अहवाल.
- पुनर्प्रक्रिया केंद्राचे स्थान/साहित्य पुनर्प्राप्ती सुविधा (MRF) केंद्र - गुगल मॅप लिंक.
- पुनर्प्रक्रिया केंद्रांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेद्वारे सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया/विल्हेवाट लावण्याची यंत्रणा.
- विलगीकरण करून प्रक्रिया केलेल्या घातक घनकचऱ्याचे प्रमाण – मासिक अहवाल.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध / सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG११: शाश्वत शहरे व समुदाय	११.६: २०३० पर्यंत, हवेच्या गुणवत्तेवर आणि नगरपालिका आणि इतर कचरा व्यवस्थापनावर विशेष लक्ष देऊन शहरांच्या प्रति व्यक्ती पर्यावरणावरील प्रतिकूल परिणाम कमी करणे.
	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे.

सुक्या कचऱ्याचे व्यवस्थापन

१.२.३ सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया / विल्हेवाट

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	कार्यरत साहित्य पुनर्प्राप्ती सुविधा (MRF) केंद्र	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	कार्यरत साहित्य पुनर्प्राप्ती सुविधा (MRF) केंद्राचे स्थान	गुगल मॅपची लिंक अपलोड करा.
	कार्यरत साहित्य पुनर्प्राप्ती सुविधा (MRF) केंद्राची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१)टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २)जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य रेखांश आणि अक्षांश असावेत. ३)जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान गोळा केलेला ,दुय्यम वर्गीकरण केलेला आणि अधिकृत यंत्रणेद्वारे विल्हेवाट लावलेल्या सुक्या कचऱ्याचा तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान गोळा केलेला ,दुय्यम वर्गीकरण केलेला आणि अधिकृत यंत्रणेद्वारे विल्हेवाट लावलेल्या सुक्या कचऱ्याचा तपशील नमूद करा.
	सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया/विल्हेवाट लावण्याबाबत मासिक अहवाल सादर करणे	सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया/विल्हेवाट लावण्याबाबत मासिक अहवाल अपलोड करा.
३	स्थानिक संस्था घरगुती घातक कचरा वेगळे करते का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	घरगुती घातक कचरा वर्गीकरणासाठी लॉगबुक/मासिक अहवाल	घरगुती घातक कचरा वर्गीकरणासाठी लॉगबुक/मासिक अहवाल संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.३ सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया / विल्हेवाट

<u>*सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.*</u>

१.२.४ | जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त प्रक्रिया | गुण १००

वर्षानुवर्षे साठलेला कचरा मोठी जागा व्यापतो, लीचेट निर्मिती मुळे भूगर्भातील पाणी प्रदूषित होते, तसेच संसर्गजन्य रोग पसरतात. केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाच्या (Central Pollution Control Borad (CPCB)) मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार, वर्षानुवर्षे प्रक्रिया न करता साठविलेला जुना कचरा उत्खनन, प्रक्रिया आणि विलगीकरण करून त्याचा पुनर्वापर करण्याची शास्त्रोक्त प्रक्रिया करणे म्हणजे "बायोमाइनिंग" होय. स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया करण्याला महत्त्व दिले आहे की नाही याचे मूल्यमापन हा निर्देशक करतो.

मूल्यमापन कार्यपद्धती			गुण
१.	वर्षानुवर्षे साठलेल्या जुन्या कचऱ्यावर शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया		१००
	जमीन पुनर्प्राप्त आणि पुनर्वापर	१००	
	१०० % जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया	७५	
	७५% ते ९९% जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया केली जाते	५०	
	५०% ते ७४% जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया केली जाते	२५	
	५०% पेक्षा कमी जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया केली जाते	०	

आवश्यक तपशील:

- वर्षानुवर्षे साठवून ठेवलेल्या घनकचरा ठिकाणाचा तपशील (स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील)-गुगल मॅप लिंक.
- कचऱ्याने व्यापलेली एकूण जमीन तपशील (एकरमध्ये).
- जुन्या साठलेल्या कचऱ्याच्या परिमाणाचा तपशील.
- अधिकृत प्रमाणपत्रासह वर्षानुवर्षे साठवून ठेवलेल्या घनकचऱ्यावर केलेल्या उपाययोजनांची स्थिती- काम पूर्ण झाल्याचे प्रमाणपत्र/ निविदा सादर प्रमाणपत्र /कोणताही जुना साठलेला कचरा नसल्याच्या प्रमाणपत्राची प्रत.
- विविध टप्प्यावर (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओ टॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- जर जमीन पुन्हा वापरली जात असेल तर, काम पूर्ण होण्याआधीची व नंतरची छायाचित्रे. (Size १ ते २ MB)
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध / सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ३. आरोग्य व लोककल्याण	३.९ : २०३० पर्यंत, घातक रसायने आणि हवा, पाणी आणि माती प्रदूषण आणि दूषिततेमुळे मृत्यू आणि आजारांची संख्या लक्षणीयरीत्या कमी करणे.
	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे.

१.२.४ जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त प्रक्रिया

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त प्रक्रियेची स्थिती	अ. ड्रॉपडाउन सूचीमधून पुढीलपैकी पर्याय निवडा. १. जमिन पुनर्प्राप्त आणि पुनर्वापर केला. २ . १००% जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया आणि प्रक्रिया केली जाते. ३. ७५% ते ९९% पेक्षा कमी जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया आणि प्रक्रिया केली जाते ४. ५०% ते ७४% पेक्षा कमी जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया आणि प्रक्रिया केली जाते ५. ५०% पेक्षा कमी वारसा कचऱ्यावर प्रक्रिया आणि प्रक्रिया केली जाते ब. जुना साठलेला कचरा साइट्सच्या दुरुस्तीच्या स्थितीचे तपशील दर्शवणारे प्रमाणपत्र अपलोड करा. उदा. : कार्य पूर्णत्वाचे प्रमाणपत्र/निविदा प्रदान केलेले प्रमाणपत्र/कोणतेही लेगसी कचरा नाही याचे प्रमाणपत्र
	जुन्या साठलेल्या कचऱ्याचे सध्याचे एकूण प्रमाण (टन मध्ये)	जुन्या साठलेल्या कचऱ्याचे सध्याचे एकूण प्रमाण (टन मध्ये) नमूद करा.
	कचरा साठवण्याच्या स्थानाचे एकूण क्षेत्रफळ (एकरमध्ये)	कचरा साठवण्याच्या स्थानाचे एकूण क्षेत्रफळ (एकर मध्ये) नमूद करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.४ जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त प्रक्रिया

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
	शास्त्रोक्त प्रक्रिया केंद्राच्या स्थानाची गूगल मॅप लिंक	शास्त्रोक्त प्रक्रिया केंद्राच्या स्थानाची गुगल मॅपची लिंक अपलोड करा.
	शास्त्रोक्त प्रक्रिया केंद्राचा पत्ता	शास्त्रोक्त प्रक्रिया केंद्राचा तपशीलवार पत्ता नमूद करा.
	विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१)टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २)जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य रेखांश आणि अक्षांश असावेत. ३)जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.४ जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त प्रक्रिया

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

१.२.५	प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल युज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)	गुण ३५०

प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन ही एक गंभीर समस्या आहे. जगात दरवर्षी ३०० दशलक्ष मेट्रिक टनपेक्षा जास्त प्लास्टिक तयार होते, त्यापैकी केवळ ९% प्लास्टिकचाच पुनर्वापर केला जातो आणि उर्वरित प्लास्टीक जमिनीवर जमा होते. प्लास्टिकमुळे पर्यावरणाचा होणारा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, केंद्र शासनाने १ जुलै २०२२ पासून सिंगल युज प्लास्टिकसह पॉलिस्टीरीन आणि विस्तारित पॉलिस्टीरिनचे उत्पादन, आयात, साठा, वितरण, विक्री आणि वापर यावर संपूर्ण बंदी घातली आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्था कशाप्रकारे या बंदीची अंमलबजावणी आणि जनजागृती करत आहेत, याचे मूल्यमापन हा निर्देशक करतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	जनजागृती मोहिमांचे आयोजन (Relative Marking)		१५०
	जागतिक पर्यावरण दिन २०२५ मोहिमे (२२ मे ते ५ जून २०२५) दरम्यान सिंगल यूज प्लास्टिक (SUP) च्या बंदीबाबत आयोजित केलेल्या जनजागृती मोहिमांची संख्या	२५	
	जागतिक पर्यावरण दिन २०२५ मोहिमे (२२ मे ते ५ जून २०२५) दरम्यान **प्लास्टिक**ला असलेल्या पर्यायी घटकांबद्दल जनजागृती मोहिमांची संख्या	२५	
	सिंगल युज **प्लास्टिक** बंदीबाबत आयोजित केलेल्या जनजागृती मोहिमांची संख्या	५०	
	प्लास्टिकला असलेल्या पर्यायी घटकांबद्दल (वस्तू) जनजागृती मोहिमांची संख्या	५०	
२.	**प्लास्टिक**ला कचरा व्यवस्थापन आराखडा तयार करणे आणि त्याची अंमलबजावणी करणे		७५
३.	वार्षिक प्लास्टिक कचरा अहवाल नगर विकास विभाग (UDD) ला सादर करणे		७५
४.	प्रक्रिया केंद्राला पाठवलेल्या **प्लास्टिक**ला कचऱ्याची टक्केवारी		५०
	• ९०% आणि अधिक	५०	
	• ७०%-८९%	४०	
	• ५०%-६९%	३०	
	• ५०% पेक्षा कमी	०	

आवश्यक तपशील:

- सिंगल यूज प्लास्टिक (SUP) बंदी आणि प्लास्टिकच्या पर्यायांबाबत जनजागृतीसाठी आयोजित केलेल्या मोहिमांची संख्या – विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- जनजागृती मोहिमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन योजना आणि प्लास्टिक कचरा अहवालाची प्रत.(वार्षिक)
- **प्लास्टिक** कचरा प्रक्रिया केंद्रांशी केलेल्या कराराची प्रत.
- प्रक्रिया केंद्राला पाठवलेल्या **प्लास्टिक**ला कचऱ्याचा तपशील- मासिक अहवाल
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे. १२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

एकल वापर (सिंगल युज) प्लास्टिकचा वापर बंद करणेबाबत

काय वापरू नये?

केंद्रीय पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालयाने ऑगस्ट २०२१ मध्ये अधिसूचित केलेल्या सुधारित प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन नियम २०२१ नुसार खालील एकल वापर (सिंगल युज) प्लास्टिक वस्तू प्रतिबंधित आहेत.

सजावटीसाठी प्लास्टिक व पॉलिस्टीरिन (थर्माकोल)

मिठाईचे बॉक्स, आमंत्रण कार्ड व सिगारेटची पाकिटे यांची प्लास्टिक आवरणे

प्लास्टिकच्या काड्यांसह कानकोरणी, फुग्यांसाठी प्लास्टिकच्या काड्या, प्लास्टिकचे झेंडे, कँडी कांड्या

आईस्क्रीम कांड्या

प्लेट्स, कप, ग्लासेस, कटलरी जसे काटे, चमचे, चाकू, पिण्यासाठीचे स्ट्रॉ, ट्रे, ढवळण्या (स्टिरर्स)

१०० मायक्रॉनपेक्षा कमी जाडीचे पीव्हीसी बॅनर्स यावर बंदी आहे

याबरोबरच, महाराष्ट्र प्लास्टिक व थर्माकोल अधिसूचना २०१८ अंतर्गत खालील गोष्टी प्रतिबंधित आहेत.

कंपोस्टेबल प्लास्टिक (कचरा व नर्सरीसाठीच्या पिशव्या सोडून)

सर्व प्रकारच्या प्लास्टिकच्या पिशव्या (कॅरी बॅग्स, नॉन वोवन बॅग्स सह) हॅण्डल असलेल्या व नसलेल्या

डिश, बाउल, कॅन्टेनर (डबे)

१.२.५ प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल युज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	जागतिक पर्यावरण दिन २०२५ मोहिमे (२२ मे ते ५ जून २०२५) दरम्यान सिंगल यूज प्लास्टिक (SUP) च्या बंदीबाबत आयोजित केलेल्या जनजागृती मोहिमांची संख्या	जागतिक पर्यावरण दिन २०२५ मोहिमे (२२ मे ते ५ जून २०२५) दरम्यान सिंगल यूज प्लास्टिक (SUP) च्या बंदीबाबत आयोजित केलेल्या जनजागृती मोहिमांची संख्या नमूद करा.
	जागतिक पर्यावरण दिन २०२५ मोहिमे (२२ मे ते ५ जून २०२५) दरम्यान प्लास्टीकला असलेल्या पर्यायी घटकांबद्दल जनजागृती मोहिमांची संख्या	जागतिक पर्यावरण दिन २०२५ मोहिमे (२२ मे ते ५ जून २०२५) दरम्यान प्लास्टीकला असलेल्या पर्यायी घटकांबद्दल जनजागृती मोहिमांची संख्या नमूद करा.
	सिंगल युज प्लास्टिक बंदीबाबत आयोजित केलेल्या मोहिमांची संख्या	सिंगल युज प्लास्टिक बंदीबाबत आयोजित केलेल्या मोहिमांची संख्या नमूद करा.
	प्लास्टिकला पर्यायी उत्पादनांची माहिती देणाऱ्या मोहिमांची संख्या	प्लास्टिकला पर्यायी उत्पादनांची माहिती देणाऱ्या मोहिमांची संख्या नमूद करा.
	सिंगल युज प्लास्टिक बंदी आणि प्लास्टिकला पर्याय यावर आयोजित केलेल्या मोहिमांचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये प्लास्टिक वापर बंदीच्या जनजागृती उपक्रमांचे तपशील अपलोड करा.
	सिंगल युज प्लास्टिकवर जनजागृती उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य रेखांश आणि अक्षांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन आराखडा तयार केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन अहवालाची प्रत	प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन योजनेची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.५ प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल युज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
३	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने वार्षिक प्लास्टिक कचरा अहवाल नगरविकास विभागाकडे (UDD) सादर केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	वार्षिक प्लास्टिक कचरा अहवालाची प्रत	वार्षिक प्लास्टिक कचरा अहवालाची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा
	वार्षिक प्लास्टिक कचरा अहवाल प्राप्त करण्याबाबत UDD चा ई-मेल.	वार्षिक प्लास्टिक कचरा अहवाल प्राप्त करण्याबाबत UDD च्या ई-मेलचा फोटो अपलोड करा.
४	गोळा केलेल्या प्लास्टिक कचऱ्याचे प्रमाण	गोळा केलेल्या प्लास्टिक कचऱ्याचे प्रमाण नमूद करा
	अधिकृत प्रक्रिया केंद्राकडे पाठवलेल्या प्लॅस्टिक कचऱ्याचे प्रमाण	अधिकृत प्रक्रिया केंद्राकडे पाठवलेल्या प्लॅस्टिक कचऱ्याचे प्रमाण नमूद करा
	अधिकृत प्रक्रिया केंद्रासह कराराची प्रत	अधिकृत प्रक्रिया केंद्रासह कराराची प्रत अपलोड करा
	अधिकृत प्रक्रिया केंद्राकडे पाठवलेल्या प्लॅस्टिक कचऱ्याचा तपशील - मासिक अहवाल	लॉगबुकचे फोटो संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.५ प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल युज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Activity coducted under World Environment Day program/Other activities in Abhiyan Period 6.0 (Select option from Drop down list)	Date of conducting awareness activities for banning single use plastic/ Use of alternatives of plastic (Abhiyan Period 1st April 2026- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Date of conducting awareness activities for banning single use plastic/ Use of alternatives of plastic (World Environment Day program period 22 May 2025 to 05 june 2025) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3	4

Activity conducted for (Single Use Plastic Ban/Use of alternatives of plastic/Both) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Social Media Post Link of the awareness activity for banning single use plastic/use of alternatives of plastic (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook and Youtube)	Activity conducted by (Public Place/Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
5	6	7	8

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.५ प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल युज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)

कर्जत नगरपरिषद

जाहीर सूचना

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

१.२.६	जैववैद्यकीय (बायो-मेडिकल) कचरा व्यवस्थापन	गुण १००

जैव वैद्यकीय कचऱ्यामध्ये संसर्गजन्य किंवा संभाव्य संसर्गजन्य पदार्थ असलेल्या कचऱ्याचा समावेश असतो. या प्रकारच्या कचऱ्यामध्ये पॅकेजिंग, वापरलेल्या वैद्यकीय पट्ट्या/मलमपट्ट्या आणि इन्फ्युजन किट यांसारख्या वैद्यकीय किंवा प्रयोगशाळेच्या रोजच्या कामांशी संबंधित असलेल्या वस्तूंचा समावेश होतो. याशिवाय वैद्यकीय प्रयोगशाळा आणि रक्तपेढ्या यामधील कचऱ्याचा समावेश असतो. हा कचरा पर्यावरणात सोडला जाऊ नये यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेत जैव वैद्यकीय कचऱ्याचे कशाप्रकारे नियोजन केले जाते व किती कार्यक्षमतेने त्याची विल्हेवाट लावली जाते हे या निर्देशकाद्वारे तपासले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	सर्व आरोग्य सेवा आणि वैद्यकीय व्यावसायिक हे सार्वजनिक जैव वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन (Common Bio-Medical Waste Treatment Facility (CBWTF)) केंद्राचे सदस्य आहे का?		३०
	होय	३०	
	नाही	०	
२.	आरोग्य सेवा केंद्रामध्ये विलगित बायोमेडिकल वेस्टचे संकलन आणि पुर्वप्रक्रिया उपलब्ध आहे का?		३०
	होय	३०	
	नाही	०	
३.	शास्त्रोक्त पद्धतीने पुर्वप्रक्रिया केलेल्या कचऱ्याला सार्वजनिक जैव वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापनाला पाठवल्याची टक्केवारी		४०

आवश्यक तपशील:

- संकलन, वाहतूक आणि विल्हेवाट लावण्यासाठी महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने (MPCB) अधिकृत केलेल्या जैव वैद्यकीय कचऱ्याचे व्यवस्थापन सुविधा केंद्राशी - करार.
- CBWTF साइटवर जैव वैद्यकीय कचऱ्याचे संकलन, विलगीकरण, निर्जंतुकीकरण आणि विल्हेवाट लावण्यासाठीच्या यंत्रणेचा तपशील- बायोमेडिकल वेस्ट डिस्पोजलचे लॉगबुक
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ३. आरोग्य व लोककल्याण	३.९ : २०३० पर्यंत, घातक रसायने आणि हवा, पाणी आणि माती प्रदूषण आणि दूषिततेमुळे मृत्यू आणि आजारांची संख्या लक्षणीयरीत्या कमी करणे.
	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे.

जैव-वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन

जैव-वैद्यकीय कचऱ्याची योग्य विल्हेवाट लावणे का गरजेचे आहे?

- जैव-वैद्यकीय कचरा मानव आणि पर्यावरणासाठी धोकादायक असू शकतो कारण त्याने संसर्गजन्य जीवाणू आणि विषाणू वातावरणात पसरू शकतात आणि प्रसारित होऊ शकतात.
- जैव-वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ च्या अनुसूची १ नुसार विहित केलेल्या सांकेतिक रंगीत पिशव्या/डब्यांमध्ये जैव वैद्यकीय कचरा योग्यरित्या वेगळा करून साठवला गेला नाही तर पाणी, माती आणि हवा दुषित होऊ शकते.

जैव-वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ खालील आस्थापनांमधून आणि त्यातील जैव-वैद्यकीय कचरा निर्माण करणे, हाताळणे, वेगळे करणे, साठवणे आणि गोळा करणे यात सहभागी असलेल्या सर्व व्यक्तींना लागू होतात.

जैव-वैद्यकीय कचरा नियम, २०१६ लागू असलेल्या आस्थापनांची यादी			
१	रुग्णालये	११	चिकित्सक आस्थापना
२	नर्सिंग होम	१२	संशोधन आणि शैक्षणिक संस्था
३	चिकित्सालय	१३	पॅथॉलॉजिकल आस्थापना
४	दवाखाने	१४	आरोग्य शिबिरे, वैद्यकीय शिबिरे
५	पशुवैद्यकीय संस्था	१५	लसीकरण शिबिरे, रक्तदान शिबिरे
६	प्राण्यांची घरे	१६	शाळा आणि महाविद्यालयांचे प्रथमोपचार कक्ष
७	रक्तपेढ्या	१७	न्यायवैद्यक प्रयोगशाळा
८	आयुष रुग्णालये	१८	संशोधन प्रयोगशाळा

जैव-वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापनासाठी डब्यांचे सांकेतिक रंग

मानवी/प्राण्यांचे शरीराचे अवयव, कापूस, मलमपट्टी, कालबाह्य/काढून टाकलेली औषधे, रासायनिक/द्रव कचरा, शरीरातील द्रवांनी डागलेले टाकून दिलेले कापड, वैद्यकीय कचरा.

पिवळा सांकेतिक वर्ग

दूषित पुनर्वापर करण्यायोग्य कचरा जसे की IV बाटल्या, नळ्या, सिरिंज, इंजेक्शन, कॅथेटर आणि मूत्र पिशव्या, रक्त पिशव्या आणि इतर दूषित प्लास्टिक आणि रबर उत्पादने.

लाल सांकेतिक वर्ग

वापरलेल्या तीक्ष्ण धातूच्या वस्तू जसे की सुया, सुया जोडलेले सिरिंज, स्केलपल्स, ब्लेड, रेझर आणि इतर दूषित धातूची साधने.

पांढरी सांकेतिक वर्ग

तुटलेल्या काचेच्या बाटल्या, कुपी, चंबूकी, इंजेक्शनच्या बाटल्या, सूक्ष्मदर्शक पट्ट्या आणि इतर कोणत्याही टाकाऊ काचेच्या वस्तू आणि धातूचे शरीर रोपण

निळी सांकेतिक वर्ग

१.२.६ जैववैद्यकीय (बायो-मेडिकल) कचरा व्यवस्थापन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील १००% रुग्णालये आणि वैद्यकीय अधिकारी हे सार्वजनिक जैववैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन केंद्राचे सदस्य आहेत का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	संकलन, वाहतूक आणि विल्हेवाट लावण्यासाठी महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने (MPCB) अधिकृत केलेल्या जैव वैद्यकीय कचऱ्याचे व्यवस्थापन सुविधा केंद्राशी - करार.	संकलन, वाहतूक आणि विल्हेवाट लावण्यासाठी महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने (MPCB) अधिकृत केलेल्या जैव वैद्यकीय कचऱ्याचे व्यवस्थापन सुविधा केंद्राशी - करार परत अपलोड करा.
२	आरोग्य सेवा केंद्रामध्ये विलगित बायोमेडिकल वेस्टचे संकलन आणि पुर्वप्रक्रिया	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण झालेला, गोळा केलेला आणि पूर्वप्रक्रिया केलेल्या जैववैद्यकीय कचऱ्याचा तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण झालेला, गोळा केलेला आणि पूर्वप्रक्रिया केलेल्या जैववैद्यकीय कचऱ्याचे प्रमाण नमूद करा.
३	शास्त्रोक्त पद्धतीने पुर्वप्रक्रिया केलेल्या कचऱ्याला सार्वजनिक जैव वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापनाला पाठवल्याचा तपशील	जैववैद्यकीय कचरा विल्हेवाट/प्रक्रियेच्या लॉगबुकचे फोटो संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.७	ई-कचरा व्यवस्थापन	गुण १००

ई-कचऱ्यावर केल्या जाणाऱ्या शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया न केल्यामुळे मानवी आरोग्यावर विपरित परिणाम होतात आणि पर्यावरणाचे प्रदूषण होते. ई-कचऱ्याचे योग्य प्रकारे विलगीकरण आणि संकलन करून तो अधिकृत विघटन करणाऱ्या/पुनर्वापरकर्त्याकडे पाठवला जाईल याची खात्री करणे हे स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे कर्तव्य आहे. ई-कचऱ्याची शास्त्रोक्त पद्धतीने विल्हेवाट लावण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने घेतलेल्या पुढाकारांचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	ई-कचऱ्याचे योग्य विलगीकरण करण्याबाबत जनजागृती उपक्रम (Relative Marking)		२०
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या रहिवाशांसाठी जागरूकता उपक्रम	१०	
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकाऱ्यांसाठी क्षमता वृद्धी सत्र	१०	
२.	कार्यरत संकलन यंत्रणा आहे का?		२०
	होय	२०	
	नाही	०	
3.	ई-कचरा विलगीकरण यंत्रणा आहे का?		२०
	होय	२०	
	नाही	०	
४.	अधिकृत विघटनकर्त्याद्वारे/ पुनर्वापरकर्त्याद्वारे शास्त्रोक्त पद्धतीने/जबाबदारीने प्रक्रिया केलेल्या ई-कचऱ्याचे प्रमाण (किलोमध्ये) (Relative Marking)		२०
५.	ई-कचऱ्यातून बॅटरीचे विलगीकरण केले जाते का?		२०
	होय	२०	
	नाही	०	

आवश्यक तपशील:

- ई-कचऱ्याचे योग्य विलगीकरण करण्याबाबत जनजागृती उपक्रमांचा आणि योग्य विलगीकरण करण्याबाबत क्षमता वृद्धी सत्रांचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेल मध्ये.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रात उपलब्ध असलेली ई-कचरा संकलन आणि विलगीकरण यंत्रणा (जसे की, कचरा संकलन केंद्राची स्थापना, मोबाईल ई-कचरा संकलन इ.).
- अधिकृत प्रमाणपत्र असलेल्या अधिकृत विघटनकर्ता/पुनर्वापरकर्त्याद्वारे स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये ई-कचरा गोळा करण्याच्या यंत्रणेचा तपशील- लॉगबुक
- ई-कचरा संकलन आणि प्रक्रियेच्या विविध टप्प्यावर (आधी-दरम्यान-नंतर) काढलेली जिओटॅग छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने अधिकृत केलेल्या विघटनकर्ता किंवा पुनर्वापरकर्त्या सोबत करार
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.
- महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने अधिकृत केलेल्या ई-कचरा पुनर्वापर करणाऱ्यांची यादी: ListofEWaste20082021.pdf (mpcb.gov.in)

	SDG ११. शाश्वत शहरे व समुदाय	११.६: २०३० पर्यंत, हवेच्या गुणवत्तेवर आणि नगरपालिका आणि इतर कचरा व्यवस्थापनावर विशेष लक्ष देऊन शहरांच्या प्रति व्यक्ती पर्यावरणावरील प्रतिकूल परिणाम कमी करणे.
	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे.

१.२.७ ई-कचरा व्यवस्थापन

१) ई-कचरा म्हणजे काय?

'ई-कचरा' म्हणजे विद्युत आणि इलेक्ट्रॉनिक उपकरणे, संपूर्ण किंवा अंशतः कचरा म्हणून टाकली जाणारी विद्युत उपकरणे, सोलर -व्होयल्टेइक मॉड्यूल्स/पॅनेल किंवा सेल, उत्पादन, नूतनीकरण आणि दुरुस्ती प्रक्रियेतून नाकारली जाणारी उपकरणे.

२) ई-कचरा धोकादायक का आहे?

ई-कचऱ्यामध्ये पारा, शिसे तसेच ब्रोमिनेटेड सारखे विषारी पदार्थ असतात.

३) ई-कचरा व्यवस्थापनचे फायदे:

ई-कचऱ्याचे पृथक्करण केल्याने केवळ पर्यावरण स्वच्छ राहत नाही, तर ई-कचऱ्यामध्ये सोने, तांबे आणि निकेलसारखे मौल्यवान धातू आणि इंडियम आणि पॅलेडियमसारखे दुर्मिळ पदार्थ देखील असू शकतात. हे मौल्यवान आणि जड धातू पुनर्प्राप्त केले जाऊ शकतात, तसेच पुनर्वापर केल्या जाऊ शकतात आणि दुय्यम कच्च्या मालाचा मौल्यवान स्रोत म्हणून वापर केला जाऊ शकतो.

कार्यरत ई-कचरा संकलन केंद्र

'ई-कचरा' म्हणजे विद्युत आणि इलेक्ट्रॉनिक उपकरणे, संपूर्ण किंवा अंशत: कचरा म्हणून टाकली जाणारी विद्युत उपकरणे, यांसह solar PV cells मॉड्यूल्स/पॅनेल किंवा सेल, उत्पादन, नूतनीकरण आणि दुरुस्ती प्रक्रियेतून नाकारली जाणारी उपकरणे.

संकलन केंद्रांसाठी नियमावली	संकलन केंद्रांचे कार्य
संकलन केंद्र उत्पादक/विघटनकर्ता/पुनर्वापरकर्ता/नूतनीकरणकर्ता यांच्या वतीने ई-कचरा गोळा करून साठवू शकतो आणि तो अधिकृत विघटन/पुनर्वापर करणाऱ्यांना हस्तांतरित करू शकतो.	संकलन केंद्राकडे आलेल्या प्रत्येक सामानाचे वजन करण्यासाठी संकलन केंद्रात वजन मोजण्याची उपकरणे असणे आवश्यक आहे आणि या संदर्भात नोंद ठेवणे आवश्यक आहे.
जिथे निवासी भाग, व्यावसायिक संकुल, शैक्षणिक आणि संशोधन संस्था, निवासी कल्याणकारी संघटना (RWAs) सहकारी गृहनिर्माण कल्याणकारी संघटना (CHSs) आहेत त्या भागात संकलन केंद्र/पेट्या असू शकतात, ज्याद्वारे येथून ई-कचरा गोळा केला जाऊ शकतो.	संकलन केंद्राने संकलित केलेल्या ई-कचऱ्याच्या नोंदी ठेवाव्यात आणि संबंधित उत्पादकांना त्याचा हिशोब द्यावा.
ई-कचरा संकलन गाड्यांचा वापर संस्थांकडून ई-कचरा गोळा करण्यासाठी केला जाऊ शकतो आणि अशा गाड्या संकलन केंद्रांशी जोडल्या जातील.	कोणत्याही संकलन केंद्राची साठवण क्षमता प्रक्रिया केल्या जाणाऱ्या कचऱ्याच्या प्रमाणाशी (वजन आणि संख्या) सुसंगत असावी.
संकलन केंद्रातील साहित्य केवळ अधिकृत विघटन करणाऱ्यांना आणि पुनर्वापरकर्त्यांना पाठवले जावे.	संकलन केंद्रामध्ये योग्य अग्निशमन व्यवस्था तसेच आपत्कालीन परिस्थितीत बाहेर पडण्यासाठी सुटकेचे मार्ग असणे आवश्यक आहे.
संकलन केंद्रांची संख्या ई-कचऱ्याच्या निर्मितीच्या तुलनेत योग्य प्रमाणात आणि सुनियोजित असावी.	ई-कचरा साठवण्यासाठी आच्छादित/जागा वापराव्यात.
उत्पादकांनी त्यांच्या स्वत:च्या संकलन केंद्रांचा तपशील नमूद करावा.	संकलन केंद्राने ई-कचरा उत्पादन श्रेणीनुसार साठवला पाहिजे.

टीप: कृपया ई-कचरा (व्यवस्थापन) नियम, २०१६ च्या अंमलबजावणीमधील मार्गदर्शक तत्त्वे :
https://cpcb.nic.in/displayपीडीएफ.php?id=aHdtZC9HVUlERUxJTkVTX0VXQVNURV9SVUxFU18yMDE2LnBkZg

१.२.७ ई-कचरा व्यवस्थापन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या रहिवाशांसाठी जागरूकता उपक्रम	ई-कचऱ्याचे योग्य विलगीकरण करण्याबाबत आयोजित केलेल्या एकूण जनजागृती उपक्रमांची संख्या नमूद करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकाऱ्यांसाठी क्षमता वृद्धी सत्र	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकाऱ्यांसाठी क्षमता वृद्धी सत्रांची संख्या नमूद करा.
	ई-कचऱ्याचे योग्य विलगीकरण करण्याबाबत आयोजित केलेल्या जनजागृती उपक्रमांचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये ई-कचरा विलगीकरणाबाबत जनजागृती उपक्रमांचे तपशील अपलोड करा.
	जनजागृती उपक्रमांची / क्षमता वृद्धी सत्रांचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१)टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २)जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य रेखांश आणि अक्षांश असावेत. ३)जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	ई-कचरा संकलन करण्यासाठीची यंत्रणा	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	ई-कचरा संकलनाची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	ई-कचरा संकलनाची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे अपलोड करा.
	गोळा केलेल्या ई-कचऱ्याचा तपशील	गोळा केलेल्या ई-कचऱ्याचे प्रमाण नमूद करा.
	ई-कचरा विलगीकरण करण्यासाठीची यंत्रणा	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	कार्यरत विलगीकरण केंद्राच्या स्थानाची लिंक	कार्यरत विलगीकरण केंद्राच्या स्थानाची गुगल मॅप लिंक नमूद करा

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.७ ई-कचरा व्यवस्थापन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
	ई-कचरा-लॉगबुक आणि ई-कचऱ्याचे संकलन दर्शविणारे इतर वैध दस्तऐवज संकलन करणाऱ्या यंत्रणेचा तपशील	ई-कचऱ्याचे संकलन दर्शविणारी लॉगबुकची छायाचित्रे, इतर वैध दस्तऐवज संकलित पीडीएफमध्ये अपलोड करा.
३	अधिकृत विघटनकर्ता (डिसमंटलर) किंवा पुनर्वापरकर्त्याद्वारे शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया केलेल्या ई-कचऱ्याचे प्रमाण (किलोमध्ये)	अधिकृत विघटन करणाऱ्या किंवा रीसायकलद्वारे शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया केलेल्या ई-कचऱ्याचे प्रमाण (किलोमध्ये) नमूद करा
	महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाद्वारे अधिकृत केलेल्या विघटनकर्त्याशी करार आहे का?	महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाद्वारे अधिकृत विघटनकर्त्याशी कराराची प्रत अपलोड करा.
४	स्थानिक स्वराज्य संस्था बॅटरी कचरा वेगळे करते का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	बॅटरी कचरा वेगळे करण्यासाठी लॉगबुक/मासिक अहवाल	बॅटरी कचरा विलगीकरणासाठी लॉगबुक/मासिक अहवाल संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.७ ई-कचरा व्यवस्थापन

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Awareness Activities organized for citizens/Capacity building session for members of Local Body (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Date of conducting awareness activities for proper segregation of E-waste/ Capacity building session (Abhiyan Period 1st April 2025- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post link of the activity conducted/Capacity building session conducted (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Youtube etc.)
1	2	3	4

Number of participants at the awarenss activity /Capacity building session (Local Body should only enter whole values)	Activity conducted at (Public Place/Private Institution/Educational Institution/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
5	6

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.७ ई-कचरा व्यवस्थापन

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

१.२.८ स्वच्छतेचा दर्जा

गुण २००

उघड्यावर शौच केल्यामुळे माती आणि जल प्रदूषण होते. केंद्र शासनाने नागरिकांच्या वर्तणुकीत बदल घडवून घनकचरा व्यवस्थापन सुधारण्यासाठी आणि हागणदारीमुक्त करण्याला अत्यंत महत्त्व दिले आहे. सहभागी स्थानिक स्वराज्य संस्थानी त्यांच्या क्षेत्रातील स्वच्छतेचा दर्जा राखण्यासाठी महत्त्व दिले आहे की नाही याचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	ODF ची स्थिती		१००
	Water +	१००	
	ODF ++	९०	
	ODF +	७५	
२.	कचरा मुक्त शहरे (Garbage Free Cities (GFC) रेटिंग		१००
	७ स्टार	१००	
	५ स्टार	७५	
	३ स्टार	५०	
	१ किंवा एकही स्टार नसल्यास	०	

आवश्यक तपशील:

- सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून प्राप्त झालेले व वैध असलेले ODF+, ODF++, Water + प्रमाणपत्र.
- ODF+, ODF++ आणि Water + स्थितीवर आधारित मूल्यांकन केले जाईल.
- GFC स्टार रेटिंग: माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यानच्या वैध प्रमाणपत्राची प्रत.
- **सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.**

टिप: माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यानचे वैध प्रमाणपत्र मूल्यमापनासाठी विचारात घेतले जाईल.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे. १२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

हागणदारीमुक्तीचा दर्जा

(ODF + , ODF ++, WATER +)

ODF+ दर्जा

कोणतीही व्यक्ती उघड्यावर शौचास/लघवी करताना आढळली नाही.
सर्व सामुदायिक प्रसाधनगृहे कार्यरत आणि व्यवस्थित आहेत.

ODF++ दर्जा

ODF+ स्थितीच्या अटी पूर्ण केल्या पाहिजेत.
गाळ आणि सांडपाणी सुरक्षितपणे व्यवस्थापित केले जाते आणि त्यावर प्रक्रिया केली जाते.
प्रक्रिया न केलेला गाळ आणि सांडपाणी जल-स्रोतांमध्ये सोडले जात नाही

WATER+ दर्जा

घरातून, व्यावसायिक अस्थापानातून, ई. चे संपूर्ण सांडपाणी परिसरात सोडण्यापूर्वी CPCB द्वारे विहित केल्यानुसार समाधानकारक पातळीवर सांडपाणी शुद्धीकरण केंद्रात (STP) प्रक्रिया करणे आवश्यक आहे.

१.२.८ स्वच्छतेचा दर्जा

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ODF स्थितीचा तपशील	ड्रॉपडाउन पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा. १. Water+ २. ODF++ ३. ODF+
	ODF स्थितीचे प्रमाणपत्र	ODF प्रमाणपत्र अपलोड करा.
२	जीएफसी रेटिंगची स्थिती	ड्रॉपडाउन पर्यायांमधून निवडा १. ७ स्टार २. ५ स्टार ३. ३ स्टार ४. १ स्टार
	जीएफसी रेटिंगचे प्रमाणपत्र	जीएफसी रेटिंगचे प्रमाणपत्र अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

वायु

२	वायू

अ/क्र.	कृती बिंदु	गुण
२.१	**वायू गुणवत्ता परिक्षण**	६००
२.२	**वायू प्रदूषण कमी करणे**	
२.२.१	फटाक्यांवर बंदी घालण्याकरिता पुढाकार	१५०
२.२.२	नागरिकांमध्ये चांगल्या सवयींना प्रोत्साहन- सायकलिंग ट्रॅकची निर्मिती	१००
२.२.३	बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचे व्यवस्थापन	३००
२.३	**इलेक्ट्रिक वाहन (EV) धोरणाची प्रभावी अंमलबजावणी**	
२.३.१	इलेक्ट्रिक वाहनांच्या वापरास प्रोत्साहन	१,०००
२.३.२	इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन	५००
२.३.३	**सिटी ईव्ही रेडीनेस (फक्त अमृत गटासाठी)**	२००*
२.४	**ध्वनी प्रदूषण कमी करणे**	१००
२.५	**वातावरणीय बदल (Climate Change) आणि आपत्ती व्यवस्थापनाची तयारी**	३५०
२.६	**वातावरणीय कृती नियोजन (फक्त अमृत गटासाठी)**	३००*
	अमृत शहरांसाठी	**३,६००**
	अमृत शहरे वगळता	**३,१००**

* केवळ ४३ अमृत शहरांसाठी

२.१ वायू गुणवत्ता परिक्षण

गुण ६००

वायू गुणवत्ता परीक्षणाचा मुख्य उद्देश म्हणजे हवेतील प्रदूषक घटकांची मात्रा मोजणे आणि त्यांचा पर्यावरण व मानवी आरोग्यावर होणारा परिणाम ओळखणे. हे परीक्षण प्रामुख्याने वायू गुणवत्ता निर्देशांक (AQI) चा वापर करून केले जाते, जो हवेतील प्रदूषणाचे प्रमाण आणि त्याचा आरोग्यावर होणारा परिणाम दर्शवतो. या निर्देशकाचा उद्देश स्थानिक स्वराज्य संस्थांना त्यांच्या क्षेत्रातील हवेच्या गुणवत्तेचे परीक्षण करण्यासाठी प्रोत्साहित करणे आणि त्यात सुधारणा करण्यासाठी पुढाकार घ्यायला लावणे हा आहे.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती			गुण
१.	NABL प्रमाणित आणि मान्यताप्राप्त व MPCB च्या प्रयोगशाळांकडून वायू गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल			३००
	अमृत शहरे	**अमृत शहरे वगळता**		
	▪ ६ किंवा अधिक अहवाल	▪ ४ किंवा अधिक अहवाल	३००	
	▪ ५ अहवाल	▪ ३ अहवाल	२००	
	▪ ४ अहवाल	▪ २ अहवाल	१००	
	▪ ४ पेक्षा कमी अहवाल	▪ २ पेक्षा कमी अहवाल	०	
२.	*व्हिजिबल* सार्वजनिक *डिस्प्लेसह* वायू गुणवत्ता निरीक्षण केंद्रांची एकूण संख्या (Relative Marking)		७५	१२५
	व्हिजिबल सार्वजनिक *डिस्प्ले* नसलेल्या वायू गुणवत्ता निरीक्षण केंद्रांची एकूण संख्या (Relative Marking)		५०	
३.	**वायू प्रदूषण हॉटस्पॉट्स**			१००
	वायू प्रदूषणाच्या हॉटस्पॉट्सची निवड		५०	
	निवड केलेल्या वायू प्रदूषणाचे हॉटस्पॉट्स कमी करण्यासाठी केलेल्या अल्पकालीन उपाय योजना		५०	
४.	हवेची गुणवत्ता सुधारण्यासाठी दीर्घकालीन आरखडा/कृती बिंदू			७५

आवश्यक तपशील:

- NABL प्रमाणित आणि मान्यताप्राप्त व MPCB च्या प्रयोगशाळांद्वारे वायू गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल: किमान $PM_{2.5}$, PM_{10}, SO_x NO_x इत्यादि असणे गरजेचे आहे.
    - *२४ तास सातत्याने निरीक्षण*
    - *वायू गुणवत्ता निर्देशांक (air quality index)*
    - *वायू प्रदूषणाचे प्रमाण अधिक असणाऱ्या गर्दीच्या ठिकाणी निरीक्षण करणे आवश्यक.*
- दोन अहवालांमध्ये किमान १ महिन्याचे अंतर असावे.
- *व्हिजिबल* सार्वजनिक *डिस्प्लेसह* आणि *व्हिजिबल* सार्वजनिक *डिस्प्ले* नसलेल्या वायू गुणवत्ता निरीक्षण केंद्र असल्यास दोघांचे गुण दिले जातील.
- जिओटॅग छायाचित्रे (Size १ ते २ MB): सभोवतालच्या वायूच्या गुणवत्तेचे सातत्याने निरीक्षण करणारी केंद्रे आणि त्यांच्या स्थानांचा तपशील.
- शहरातील प्रदूषण हॉटस्पॉट्सची यादी आणि त्याचे मॅपिंग.
- निवड केलेल्या वायू प्रदूषणाच्या हॉटस्पॉट्ससाठी अल्पकालीन उपाय योजनांची रूपरेषा सांगणाऱ्या अहवालाची प्रत.
- हवेच्या गुणवत्तेच्या सुधारणेसाठी दीर्घकालीन आराखडा/कृती बिंदूंची रूपरेषा देणाऱ्या अहवालाची प्रत.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ३. आरोग्य व लोककल्याण	३.९ : २०३० पर्यंत, घातक रसायने आणि हवा, पाणी आणि माती प्रदूषण आणि दूषिततेमुळे मृत्यू आणि आजारांची संख्या लक्षणीयरीत्या कमी करणे.
	SDG ११. शाश्वत शहरे व समुदाय	११.६: २०३० पर्यंत, हवेच्या गुणवत्तेवर आणि नगरपालिका आणि इतर कचरा व्यवस्थापनावर विशेष लक्ष देऊन शहरांच्या प्रति व्यक्ती पर्यावरणावरील प्रतिकूल परिणाम कमी करणे.

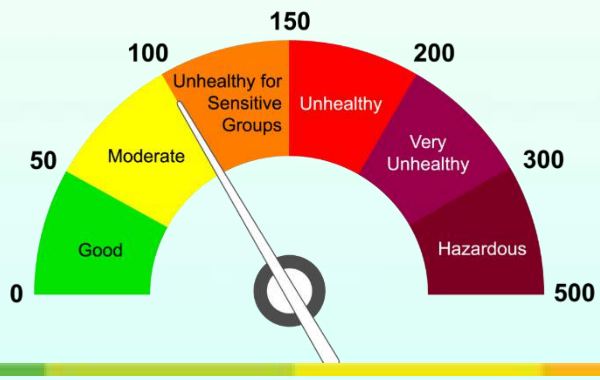
वायू प्रदूषण हॉटस्पॉट

वायू प्रदूषण हॉटस्पॉट्स ही अशी ठिकाणे आहेत ज्या ठिकाणी वायू प्रदूषकांचे उत्सर्जन अधिक असते आणि याचा लोकांच्या आरोग्यावर परिणाम होण्याची संभावना असते. वायू प्रदूषण हॉटस्पॉट्स स्त्रोत, प्रदूषक आणि काही कालावधी पुरते असू शकतात.

स्रोत

तुमच्या परिसरातील वायू गुणवत्ता निर्देशांक *स्कॅन करा* आणि तपासा

उपायांमध्ये नियामक उपाय आणि तांत्रिक उपायांचा समावेश आहे, जसे की :

१. **नियामक उपाय -** कठोर उत्सर्जन मानके, पर्यावरणीय क्षेत्रनिर्मिती, निवडलेल्या हॉटस्पॉटची देखरेख.

२. **वाहतूक व्यवस्थापन -** सार्वजनिक वाहतूक आणि इलेक्ट्रिक वाहनांच्या वापरास प्रोत्साहन.

३. **औद्योगिक उत्सर्जन नियंत्रण** - हरित तंत्रज्ञान, प्रदूषण नियंत्रण उपकरणे.

४. **निवासी आणि व्यावसायिक उपाय -** ऊर्जा कार्यक्षमतेत वाढ, कचरा उघड्यावर जाळण्याची बंदी.

५. **तांत्रिक नाविन्यता -** उत्सर्जन कमी करण्यासाठी तंत्रज्ञान.

२.१ वायू गुणवत्ता परिक्षण

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	वायु गुणवत्ता अहवालांची संख्या	मान्यताप्राप्त प्रयोगशाळांमार्फत केलेल्या वायु गुणवत्ता अहवालांची संख्या नमूद करा.
	वायु गुणवत्ता अहवालांचा दिनांक	वायु गुणवत्ता अहवालांचा दिनांक नमूद करा.
	नॅशनल ॲक्रिडेशन बोर्ड फॉर टेस्टिंग अँड कॅलिब्रेशन लॅबोरेटरीज (NABL) मान्यताप्राप्त व MPCB च्या प्रयोगशाळेचे नाव	नॅशनल ॲक्रिडेशन बोर्ड फॉर टेस्टिंग अँड कॅलिब्रेशन लॅबोरेटरीज (NABL) मान्यताप्राप्त व MPCB च्या प्रयोगशाळेचे नाव नमूद करा.
	वायु गुणवत्ता निर्देशांक	वापरकर्त्यांनी संख्यात्मक स्वरूपात प्रत्येक महिन्यासाठी गणना केलेला सरासरी वायु गुणवत्ता निर्देशांक नमूद करावा.
	वायु गुणवत्ता अहवाल	वेगवेगळ्या महिन्यांचे वायु गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल अपलोड करा.
२	व्हिजिबल सार्वजनिक डिस्प्लेसह वायु गुणवत्ता निरीक्षण केंद्रांची एकूण संख्या	व्हिजिबल सार्वजनिक डिस्प्लेसह एकूण वायु गुणवत्ता निरीक्षण केंद्रांची संख्या नमूद करा.
	व्हिजिबल सार्वजनिक डिस्प्ले नसलेल्या वायू गुणवत्ता निरीक्षण केंद्रांची एकूण संख्या	व्हिजिबल सार्वजनिक डिस्प्ले नसलेल्या एकूण वायु गुणवत्ता निरीक्षण केंद्रांची संख्या नमूद करा.
	वायु गुणवत्ता निरीक्षण केंद्रांचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
३	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने वायू प्रदूषण हॉटस्पॉट्सची निवड केली आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	शहरातील प्रदूषण हॉटस्पॉट्सची यादी	शहरातील प्रदूषण हॉटस्पॉटची यादी पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	शहरातील प्रदूषण हॉटस्पॉटचे मॅपिंग	शहरातील प्रदूषण हॉटस्पॉटचा नकाशा पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	वायू प्रदूषणाच्या हॉटस्पॉट्ससाठी अल्प-मुदतीच्या उपाय योजनांची रूपरेषा देणाऱ्या अहवालाची प्रत.	ओळखल्या जाणाऱ्या वायू प्रदूषणाच्या हॉटस्पॉट्ससाठी अल्प-मुदतीच्या उपाय योजनांची रूपरेषा देणाऱ्या अहवालाची प्रत अपलोड करा.
४	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने सुधारित हवेच्या गुणवत्तेसाठी दीर्घकालीन आराखडा/कृती बिंदू तयार केले आहेत का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	हवेची गुणवत्ता सुधारण्यासाठी दीर्घकालीन आराखडा/कृती मुद्द्यांची रूपरेषा देणाऱ्या अहवालाची प्रत.	हवेची गुणवत्ता सुधारण्यासाठी दीर्घकालीन आराखडा/कृती मुद्द्यांची रूपरेषा देणाऱ्या अहवालाची प्रत अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.१ वायू गुणवत्ता परिक्षण

व्हिजिबल सार्वजनिक डिस्प्लेसह वायू गुणवत्ता निरीक्षण केंद्र

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत

२.२.१ फटाक्यांवर बंदी घालण्याकरिता पुढाकार

गुण १५०

सण-उत्सव, कार्यक्रमांच्या निमित्ताने फटाके वाजवले जातात. त्यांच्यामध्ये कार्बन आणि सल्फर मोठ्या प्रमाणात असते आणि ते विषारी वायू हवेत सोडतात. हा विषारी वायू वनस्पती आणि प्राणी दोघांनाही हानिकारक आहे. पर्यावरणाच्या हितासाठी फटाक्यांच्या वापरावर बंदी घालणे आवश्यक आहे. या उद्देशाने या निर्देशकाच्या माध्यमातून स्थानिक स्वराज्य संस्था फटाके बंदीच्या दृष्टीने कशी अंमलबजावणी करत आहेत, याची पडताळणी केली जाते.

मूल्यमापन कार्यपद्धती			गुण
१.	फटाके विक्री आणि वापरावर बंदी घातलेल्या व वृत्तपत्र/ *वेबपेज* वर प्रकाशित केलेल्या आदेशाची प्रत		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
२.	स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी घेतलेल्या जनजागृती कार्यक्रम/ उपक्रमांची संख्या **(Relative Marking)**		५०
	शैक्षणिक संस्थांमध्ये आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रम/उपक्रमांची संख्या	३०	
	शैक्षणिक संस्थांव्यतिरिक्त आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रम/उपक्रमांची संख्या	२०	
3.	सण उत्सवाच्या संध्याकाळी/दुसऱ्या दिवशी सकाळचा वायू गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल – AQI- राष्ट्रीय वायू गुणवत्ता निर्देशांकानुसार.		५०
	०-१०० (उत्तम/समाधानकारक)	५०	
	१०१- २०० (सामान्य)	३०	
	२०१ – ५०० (खराब/ खूप खराब/तीव्र)	०	

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक प्राधिकरणांकडून फटाके विक्री आणि वापरावर बंदी घातलेल्या अधिसूचनेची प्रत.
- वृत्तपत्रात प्रकाशित झालेल्या आदेशाचे/सूचनेचे छायाचित्र/वेबपेज स्क्रीनशॉट
- जनजागृती कार्यक्रमांचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- जनजागृती कार्यक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- उत्सवाच्या संध्याकाळी/उत्सवाच्या दुसऱ्या दिवशी सकाळी NABL मान्यताप्राप्त/ महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळ प्रयोगशाळांकडून वायू गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल.
- राष्ट्रीय वायू गुणवत्ता निर्देशांक: https://app.cpcbccr.com/AQI_India/
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ११. शाश्वत शहरे व समुदाय	११.६: २०३० पर्यंत, हवेच्या गुणवत्तेवर आणि नगरपालिका आणि इतर कचरा व्यवस्थापनावर विशेष लक्ष देऊन शहरांच्या प्रति व्यक्ती पर्यावरणावरील प्रतिकूल परिणाम कमी करणे.
	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

फटाक्यांवर बंदी घालण्याकरिता पुढाकार

फटाक्यांचे दुष्परिणाम

हवा प्रदूषण

कचरा निर्मिती

ध्वनिप्रदूषण

श्वसनाचे आजार

- फटाक्यांमधून उत्सर्जित होणाऱ्या प्रदूषकांमध्ये घातक केमिकल्स (जसे की *पोटॅशियम नायट्रेट, सल्फर, कार्बन* संयुगे) यांचे गुंतागुंतीचे मिश्रण असते, जे रंग आणि स्फोटासाठी वापरले जाते आणि विविध फटाक्यांमध्ये वेगळे असते. फटाक्यांच्या तीव्रतेनुसार ह्यातून उत्सर्जन होणारे वायू, हवेची गुणवत्ता खराब करण्यास कारणीभूत ठरतात.

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

२.२.१ फटाक्यांवर बंदी घालण्याकरिता पुढाकार

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	फटाक्यांवर बंदी घालण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आदेश निर्गमित व वृत्तपत्र/ वेबपेज वर प्रकाशित केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
	फटाक्यांवर बंदी घालण्यासाठी तयार केलेले आदेश	फटाक्यांवर बंदी घालण्यासाठी प्रसिद्ध केलेला आदेश अपलोड करा.
	वृत्तपत्रात प्रकाशित ऑर्डर/सूचनेचा फोटो/वेबपेज लिंक	वृत्तपत्रात प्रकाशित ऑर्डर/सूचनेचा फोटो/वेबपेज लिंक अपलोड करा.
२	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या एकूण जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेने घेतलेल्या एकूण जनजागृती उपक्रमांची संख्या नमूद करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रम/उपक्रमांचा तपशील	फटाक्यांवर बंदी घालण्याबाबत जनजागृती उपक्रमांचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	हरित सण साजरे करताना/फटाकेबंदी उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
३	उत्सवाच्या संध्याकाळी/दुसऱ्या दिवशी सकाळचा वायु गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल- वायु गुणवत्ता निर्देशांकासह (AQI) तयार केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	उत्सवाच्या संध्याकाळी वायु गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल- वायु गुणवत्ता निर्देशांकासह (AQI)	उत्सवाच्या संध्याकाळी काढलेला वायु गुणवत्ता निरीक्षणाचा अहवाल अपलोड करा.
	उत्सवाचा दिनांक	ज्या दिवशी उत्सव साजरा केला गेला ती तारीख नमूद करा.
	उत्सवाचे नाव	उत्सवाचे नाव नमूद करा.
	राष्ट्रीय वायु गुणवत्ता निर्देशांकानुसार वायु गुणवत्ता निर्देशक (AQI)	राष्ट्रीय वायु गुणवत्ता निर्देशांकानुसार वायु गुणवत्ता निर्देशक (AQI) नमूद करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

२.२.१ फटाक्यांवर बंदी घालण्याकरिता पुढाकार

विहित केलेल्या एक्ससेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Date of awareness initiatives for banning for firecrackers (Abhiyan Period 1st April 2025- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Activity conducted at (Public Places/Private Institutes/Educational Institute/Local Community/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
1	2	3

Social Media Post link for the awareness activities for banning of firecrackers (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook and Youtube)	Number of participants (Local Body should only enter whole numbers)
4	5

टीप: एक्सेल मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.२.२ नागरिकांमध्ये चांगल्या सवयींना प्रोत्साहन- सायकलिंग ट्रॅकची निर्मिती — गुण १००

सायकल वापरणे हे आरोग्यदायी, पर्यावरणपूरक आणि आर्थिकदृष्ट्या फायदेशीर आहे. पेट्रोल किंवा डिझेलचा खर्च वाचतो आणि सायकलची देखभालही कमी खर्चिक असते. याशिवाय, सायकल चालवताना कोणतेही प्रदूषण होत नाही, त्यामुळे पर्यावरणाचे रक्षण होते. वाहतुकीची कोंडी आणि पार्किंगची अडचण देखील कमी होते. हे निर्देशक, सायकलिंगला प्रोत्साहन देण्यासाठी मुख्य रस्त्यांवर सायकलिंग ट्रॅकची निर्मिती सुनिश्चित करण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी केलेल्या कामांचे मूल्यमापन करते.

मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नव्याने तयार करण्यात आलेल्या अडथळा मुक्त सायकलिंग ट्रॅकची लांबी (कि. मी.मध्ये) (Relative Marking)	५०
२.	**अपकीप (Upkeep):** माझी वसुंधरा अभियान ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान तयार करण्यात आलेल्या आणि देखभाल करण्यात आलेल्या अडथळा मुक्त सायकलिंग ट्रॅकची लांबी (कि. मी. मध्ये) (Relative Marking)	२५
३.	सायकल वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी आयोजित केलेल्या जनजागृती मोहिमा आणि उपक्रमांची संख्या (सायकल रॅली, सायकल मॅरेथॉन इ.) (Relative Marking)	२५

आवश्यक तपशील:

- स्थानाचे (लोकेशन) तपशील: संपूर्ण पत्ता, नव्याने तयार केलेल्या सायकलिंग ट्रॅकच्या लांबीसह गुगल मॅपवर प्रकल्पाचे स्थान (**कि. मी.मध्ये**)
- माझी वसुंधरा अभियान ३.०, ४.०, ५.० आणि ६.० दरम्यान तयार करण्यात आलेले सायकल ट्रॅक अडथळा मुक्त असावेत (सायकलिंग ट्रॅकवर कोणतेही चिरंतन किंवा निम्मचिरंतन रचना/खड्डे आणि दगडधोंडे नसावेत) आणि त्यांची देखभाल करण्यात यावी.
- कार्यारंभ आदेश प्रमाणपत्राची प्रत.
- सायकल ट्रॅकची विविध टप्प्यावर (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे. (Size १ ते २ MB)
- जनजागृती मोहिमेचा तपशील- विहित एक्सेल फॉरमॅटमध्ये.
- जनजागृती मोहिमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेने भरलेली माहिती माझी वसुंधरा अभियान ३.०, ४.०, आणि ५.० दरम्यान MIS मध्ये भरलेल्या माहितीशी जुळत नसल्यास, कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत. (केवळ अपकीपसाठी - Upkeep) लागू)

	SDG ११. शाश्वत शहरे व समुदाय	११.६: २०३० पर्यंत, हवेच्या गुणवत्तेवर आणि नगरपालिका आणि इतर कचरा व्यवस्थापनावर विशेष लक्ष देऊन शहरांच्या प्रति व्यक्ती पर्यावरणावरील प्रतिकूल परिणाम कमी करणे.
	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

२.२.२ नागरिकांमध्ये चांगल्या सवयींना प्रोत्साहन- सायकलिंग ट्रॅकची निर्मिती

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	सायकलिंग ट्रॅकचे स्थान/पत्ता	सायकलिंग ट्रॅक बांधलेले/विकसित केलेले ठिकाण - गुगल लिंकसह.
	सायकलिंग ट्रॅकची लांबी (किमीमध्ये)	प्रत्येक सायकलिंग ट्रॅकची लांबी नमूद करा.
	सायकलिंग ट्रॅकची जिओ-टॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	कार्यारंभ आदेशाची प्रत	सर्व कामाच्या कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	सर्व सायकलिंग ट्रॅकची एकूण संकलित लांबी (किमीमध्ये)	सर्व सायकलिंग ट्रॅकची एकूण लांबी नमूद करा. (किमीमध्ये).
२	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान तयार केलेल्या सायकलिंग ट्रॅकची एकत्रित लांबी किमी मध्ये	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान तयार केलेल्या सायकलिंग ट्रॅकची एकत्रित लांबी किमी मध्ये नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान तयार केलेल्या सायकलिंग ट्रॅकची एकत्रित लांबी किमी मध्ये	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान तयार केलेल्या सायकलिंग ट्रॅकची एकत्रित लांबी किमी मध्ये नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान तयार केलेल्या सायकलिंग ट्रॅकची एकत्रित लांबी किमी मध्ये	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान तयार केलेल्या सायकलिंग ट्रॅकची एकत्रित लांबी किमी मध्ये नमूद करा.
	सायकलिंग ट्रॅकचे जिओ टॅग केलेले छायाचित्र	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
३	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सायकल वापर प्रोत्साहन (सायकल रॅली, सायकल मॅरेथॉन इ.) साठी आयोजित केलेले जनजागृती उपक्रम	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सायकल वापर प्रोत्साहन (सायकल रॅली, सायकल मॅरेथॉन इ.) साठी आयोजित करण्यात आलेल्या जनजागृती उपक्रमांची संख्या
	नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील	नागरिकांच्या सहभागाचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा
	जनजागृती उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

२.२.२ नागरिकांमध्ये चांगल्या सवयींना प्रोत्साहन- सायकलिंग ट्रॅकची निर्मिती

विहित केलेल्या एक्ससेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Date of awareness organized for bicycle use promotion (bicycle rally, bicycle marathon etc.) (Abhiyan Period 1st April 2025- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Activity conducted at (Public Places/Private Institutes/Educational Institute/Local Community/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
1	2	3

Social Media Post link for the awareness activities organized for bicycle use promotion (bicycle rally, bicycle marathon etc.) (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook and Youtube)	Number of participants (Local Body should only enter whole numbers)
4	5

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

२.२.२ नागरिकांमध्ये चांगल्या सवयींना प्रोत्साहन- सायकलिंग ट्रॅकची निर्मिती

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

२.२.३ बांधकाम व पाडकाम कचरा व्यवस्थापन

गुण ३००

बांधकाम पाडकामाच्या ठिकाणांवरून निघणाऱ्या धुळीमुळे ३०% वायू प्रदूषण होते. बांधकाम आणि पाडकाम (Construction & Demolition (C&D)) कचऱ्याचे शास्त्रोक्त पद्धतीने व्यवस्थापन केल्यास वायू प्रदूषण कमी करण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावते. बांधकाम आणि पाडकाम कचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ नुसार स्थानिक स्वराज्य संस्थांना त्यांच्या अधिकारक्षेत्रातील बांधकाम आणि पाडकाम कचऱ्याचे योग्य व्यवस्थापन करण्याची शिफारस करतो. स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी त्यांच्या बांधकाम व पाडकाम कचरा व्यवस्थापनासाठी केलेल्या कामांचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	योग्य कव्हर असलेल्या बांधकाम व पाडकाम कचरा साठवणुकीसाठी उपलब्ध जमीन (sq. m मध्ये)		५०
२.	संकलनासाठी असलेली वाहने (टक्केवारी)		७५
	GPS ट्रॅकर असलेली वाहने	५०	
	GPS ट्रॅकर नसलेली वाहने	२५	
३.	बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचे विलगीकरण		५०
	९०% -१००%	५०	
	७५%-८९%	२५	
	७५% पेक्षा कमी	०	
४.	बांधकाम व पाडकाम कचरा प्रक्रिया सुविधा		७५
	कार्यरत प्रक्रिया केंद्र	७५	
	निविदा मागवल्या असल्यास	५०	
५.	बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याच्या पुनर्वापरची टक्केवारी		२५
६.	योग्य कव्हर असलेल्या बांधकाम ठिकाणांची टक्केवारी		२५

आवश्यक तपशील:

- कचरा साठवण्यासाठी निवडल्या गेलेल्या जमिनीचा तपशील आणि गुगल मॅप लिंक.
- बांधकाम व पाडकाम कचरा गोळा करण्यासाठी GPS ट्रॅकर असलेल्या व नसलेल्या वाहनांचे लॉगबुक/नोंदणीपत्र.
- विलगीकरण केलेल्या बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचे वर्गीकरण- लॉगबुकसह.
- एकूण संकलित, विलगीकरण आणि पुनर्वापर केल्या जाणाऱ्या बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचा तपशील (टनमध्ये)- लॉगबुकसह.
- बांधकाम ठिकाणावर धूळ प्रदूषण नियंत्रित करण्यासाठी बांधकाम ठिकाण योग्यरित्या झाकल्या पाहिजेत.
- बांधकाम व पाडकाम कचरा व्यवस्थापन प्रक्रियेची टप्प्याटप्प्याने जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (size १ ते २ MB).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG ११. शाश्वत शहरे व समुदाय	११.६: २०३० पर्यंत, हवेच्या गुणवत्तेवर आणि नगरपालिका आणि इतर कचरा व्यवस्थापनावर विशेष लक्ष देऊन शहरांच्या प्रति व्यक्ती पर्यावरणावरील प्रतिकूल परिणाम कमी करणे.
SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

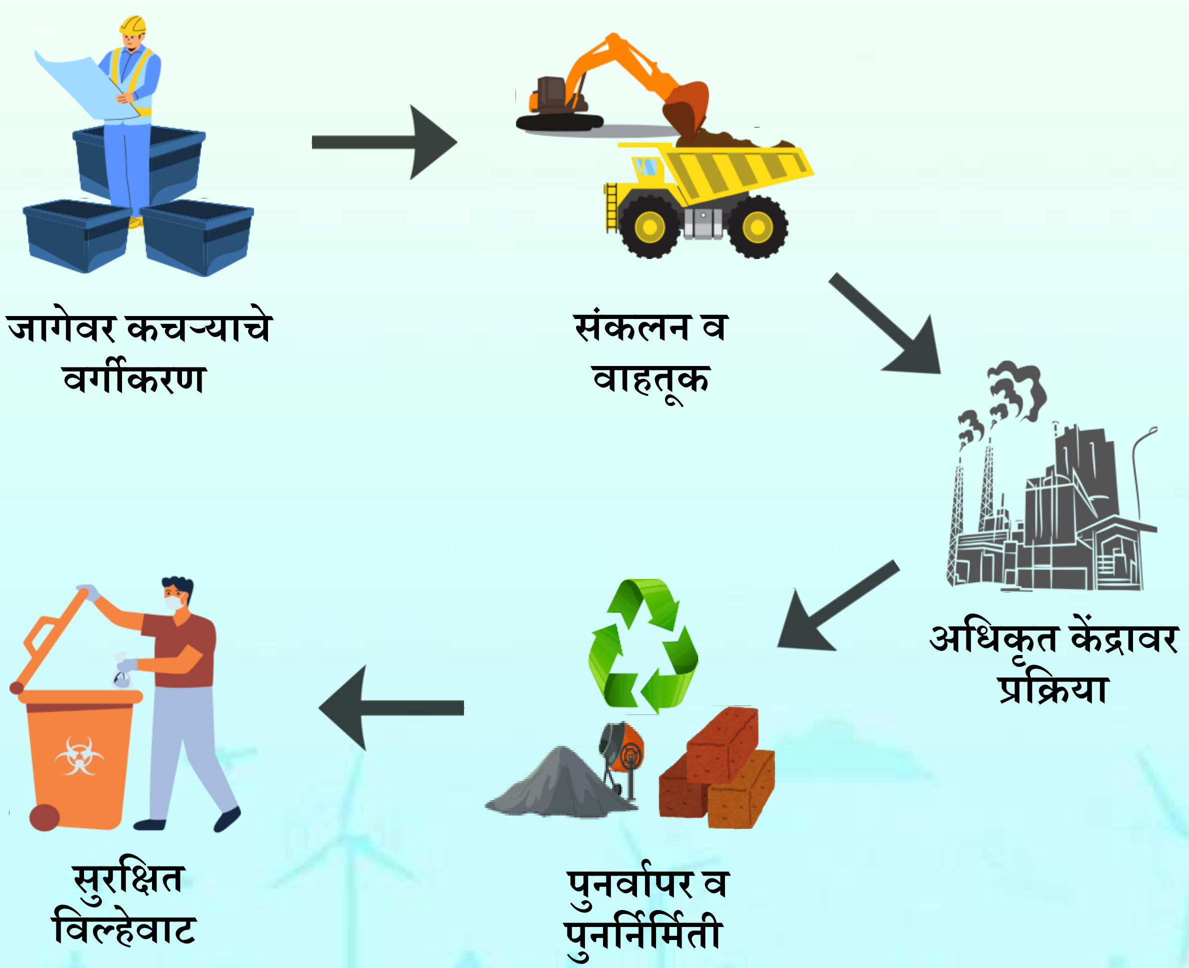
बांधकाम व पाडकाम कचरा व्यवस्थापन

- बांधकाम, नूतनीकरण आणि इमारती पाडण्याच्या कामांदरम्यान C&D कचरा निर्माण होतो. या कचऱ्यात सिमेंट, काँक्रीट, वीटा, लाकूड, काच, धातू आणि प्लास्टिकसारख्या साहित्याचा समावेश असतो.

- भारतात झपाट्याने होणाऱ्या शहरीकरणामुळे अशा प्रकारच्या कचऱ्यात मोठ्या प्रमाणावर वाढ झाली आहे. Building Material and Technology Promotion Council (BMPTC) च्या माहितीनुसार, भारतात दरवर्षी सुमारे १५० दशलक्ष टन C&D कचरा निर्माण होतो.

- या कचऱ्याचे योग्य व्यवस्थापन न झाल्यास, जलस्त्रोतांवर परिणाम होऊ शकतो. त्यामुळे अशा कचऱ्याचे प्रभावी पुनर्वापर आणि पुनर्प्रक्रिया करणे शाश्वत कचरा व्यवस्थापनासाठी अत्यंत महत्त्वाचे आहे.

C&D कचरा व्यवस्थापनाची पावले

२.२.३ बांधकाम व पाडकाम कचरा व्यवस्थापन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	बांधकाम व पाडकाम कचरा साठवण्यासाठी निश्चित केलेल्या जमिनीचे स्थान	ज्या ठिकाणी बांधकाम व पाडकाम कचरा टाकला/साठवला जातो त्या स्थानाची माहिती नमूद करा.
	जमिनीचे क्षेत्र (sq. m मध्ये)	वर नमूद केलेल्या बांधकाम व पाडकाम कचरा स्थानाचे क्षेत्र (sq. m मध्ये) नमूद करा.
२	बांधकाम व पाडकाम कचरा संकलनासाठी नियुक्त केलेल्या वाहनांची(जीपीएससह आणि जीपीएसशिवाय) एकूण संख्या	बांधकाम व पाडकाम कचरा वाहतुकीसाठी असलेल्या वाहनांची(जीपीएससह आणि जीपीएसशिवाय) एकूण संख्या नमूद करा.
	बांधकाम व पाडकाम कचरा संकलनासाठी नियुक्त केलेल्या वाहनांचा (जीपीएससह आणि जीपीएसशिवाय)तपशील	बांधकाम व पाडकाम कचरा संकलनासाठी नियुक्त केलेल्या वाहनांचे(जीपीएससह आणि जीपीएसशिवाय) तपशील अपलोड करा.
३	बांधकाम व पाडकाम कचरा विलगीकरणाची श्रेणी	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधी दरम्यान बांधकाम व पाडकाम कचरा विलगीकरणाची श्रेणी निवडा.
	संकलन, विलगीकरण लॉगबुक	संकलन, विलगीकरण लॉगबुकची प्रत अपलोड करा.
	बांधकाम व पाडकाम कचरा व्यवस्थापन प्रक्रियेची जिओ-टॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
४	स्थानिक स्वराज्य संस्थेकडे बांधकाम व पाडकाम कचरा प्रक्रियेची सुविधा आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	बांधकाम व पाडकाम कचरा प्रक्रिया केंद्राचे स्थान	बांधकाम व पाडकाम कचरा प्रक्रिया केंद्राची गूगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	बांधकाम व पाडकाम कचरा प्रक्रिया केंद्राची जिओ-टॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
५	गोळा केलेला एकूण बांधकाम व पाडकाम कचरा (टनांमध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधी दरम्यान गोळा करण्यात आलेल्या बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचे एकूण प्रमाण नमूद करा.
	बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचे पुनर्नवीकरण आणि पुनर्वापर केलेले प्रमाण (टनांमध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६ .० दरम्यान गोळा केलेल्या बांधकाम व पाडकाम कचरा पुनर्नवीकरण/पुनर्वापराचे एकूण प्रमाण नमूद करा.
६	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये बांधकाम व पाडकाम ठिकाणांची (साइट्स) संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये बांधकाम व पाडकाम ठिकाणांची संख्या नमूद करा.
	योग्य पद्धतीने झाकलेल्या बांधकाम व पाडकाम ठिकाणांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये योग्य पद्धतीने झाकलेल्या बांधकाम व पाडकाम ठिकाणांची संख्या नमूद करा.
	योग्य पद्धतीने झाकलेल्या बांधकाम व पाडकाम ठिकाणांची जिओ-टॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

२.२.३ बांधकाम व पाडकाम कचरा व्यवस्थापन

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

२.३.१ इलेक्ट्रिक वाहनांच्या वापरास प्रोत्साहन

गुण १०००

जीवाश्म इंधनावरचे अवलंबित्व कमी करण्यासाठी, हरितगृह वायू उत्सर्जन कमी करण्यासाठी आणि ऊर्जा कार्यक्षमता सुधारण्यासाठी इलेक्ट्रिक वाहतूक (ई-वाहतूक) हे सर्वात अनुकूल तंत्रज्ञान आहे. महाराष्ट्र राज्य इलेक्ट्रिक वाहन धोरण, २०२५ चे स्वच्छ गतिशीलता संक्रमण मॉडेलनुसार आर्थिक वर्ष २०३० पर्यंत वाहतूक क्षेत्रातून १ दशलक्ष टन हरितगृह वायु उत्सर्जन रोखण्याचे उद्दिष्ट आहे. रस्त्यावरील वाहनांच्या विद्युतीकरणाला चालना देण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने घेतलेल्या पुढाकारांचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

मूल्यमापन कार्यपद्धती			गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्था क्षेत्रात नोंदणीकृत ई-वाहने **(Relative Marking)**		४००
	दुचाकी ई-वाहन	१००	
	तीनचाकी ई-वाहन	१००	
	चारचाकी ई-वाहन	१००	
	ई-बस	१००	
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेने खरेदी केलेले/भाडे तत्वावर घेतलेले ई-वाहने **(Relative Marking)**		२००
३.	सार्वजनिक ई-वाहनांची टक्केवारी		२००
	७५% - १००%	२००	
	५०% - ७४%	१५०	
	२५% - ४९%	१००	
	२५% पेक्षा कमी	०	
४.	लास्ट माईल ई-वाहन डिलिव्हरीची टक्केवारी		२००
	९०%-१००%	२००	
	७५% - ८९%	१५०	
	५०% - ७४%	१००	
	२५%-४९%	७५	
	२५% पेक्षा कमी	०	

आवश्यक तपशील:

- प्रादेशिक परिवहन अधिकारी (आरटीओ) यांच्याकडून सविस्तर यादी;
  - स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रातील नोंदणीकृत ई-वाहन - दुचाकी [2W], तीनचाकी [3W] आणि चारचाकी [4W], सार्वजनिक वाहने (बस) यांची संख्या.
  - स्थानिक स्वराज्य संस्थेने खरेदी केलेले/भाड्याने घेतलेले ई-वाहनांची संख्या-अहवाल.
- २५० वॅट क्षमतेच्या दुचाकींना आरटीओकडे नोंदणीची आवश्यकता नसल्यामुळे अशा ईव्ही विक्रेत्याकडून प्राप्त होणारा ईव्हीचा तपशील ग्राह्य धरला जाईल.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेत सार्वजनिक वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वाहनांची संख्या.
- सार्वजनिक वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या ई-वाहनांची संख्या – बस, कॅब, टॅक्सी.
- ग्राहक माल वितरक वाहतूकदार (लास्ट माईल डिलिव्हरी)/लॉजिस्टिक्ससाठी (ई-कॉमर्स/फूड डिलिव्हरी इ.) वापरल्या जाणाऱ्या ई-वाहनांचा तपशील.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ११. शाश्वत शहरे व समुदाय	११.६: २०३० पर्यंत, हवेच्या गुणवत्तेवर आणि नगरपालिका आणि इतर कचरा व्यवस्थापनावर विशेष लक्ष देऊन शहरांच्या प्रति व्यक्ती पर्यावरणावरील प्रतिकूल परिणाम कमी करणे.
	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

महाराष्ट्र इलेक्ट्रिक वाहन धोरण २०२५-२०३०

➢ उद्दिष्टे :

१. सर्व नवीन वाहनांपैकी ३०% वाहने इलेक्ट्रिक असतील
२. दोन/तीन चाकी वाहनांमध्ये ४०% EV वाहनांचा वापर
३. चार चाकी वाहनांमध्ये ३०% EV वाहनांचे प्रमाण
४. मुंबई, पुणे, नागपूर, अमरावती, नाशिक व छत्रपती संभाजी नगर या शहरी भागात ४०% इलेक्ट्रिक बसेस, व बाकी सर्व शहरांमध्ये १५% इलेक्ट्रिक बसेस असतील.
५. सर्व नवीन सरकारी फ्लीट वाहन इलेक्ट्रिक असतील

➢ आर्थिक प्रोत्साहने

१. इलेक्ट्रिक चार चाकी वाहनांसाठी (परिवहन वर्ग) २ लाखापर्यंत सबसिडी
२. इलेक्ट्रिक बसेससाठी २० लाखापर्यंत सबसिडी
३. दोन चाकी वाहनांसाठी ३०,००० पर्यंत सबसिडी
४. तीन चाकी वाहनांसाठी १.७५ लाखापर्यंत सबसिडी
५. धोरण कालावधीत नोंदणीकृत इलेक्ट्रिक वाहनांकरिता वाहन कर आणि नोंदणी नूतनीकरण शुल्क माफी

➢ टोल लाभ

१. मुंबई-पुणे आणि मुंबई-नागपूर एक्झप्रेसवे आणि मुंबई ट्रान्स हार्बर लिंकवर १००% टोल माफ
२. इतर राज्य महामार्गांवर टप्प्याटप्प्याने किंवा आंशिक टोल माफी

➢ चार्जिंग इन्फ्रास्ट्रक्चर विकास :

१. महामार्गांवर दर २५ कि.मी. इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन अनिवार्य
२. सर्व सरकारी कार्यालयांच्या पार्किंगमध्ये चार्जिंग पॉईंट
३. नवीन निवासी आणि व्यावसायिक इमारती इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंगसाठी तयार असाव्यात

➢ पर्यावरणीय परिणाम :

१. २०३० पर्यंत PM२.५, ३२५ टनने कमी होईल.
२. २०३० पर्यंत १ दशलक्ष टन हरितगृह वायू (GHG) कमी होईल.

२.३.१ इलेक्ट्रिक वाहनांच्या वापरास प्रोत्साहन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रात नोंदणीकृत ई-वाहनांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये नोंदणीकृत ई-वाहनांची एकूण संख्या नमूद करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील दुचाकी ई-वाहनांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६ .० दरम्यान नोंदणीकृत दुचाकी ई-वाहनांची संख्या नमूद करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील तीन चाकी ई-वाहनांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नोंदणीकृत तीनचाकी ई-वाहनांची संख्या नमूद करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये चारचाकी ई-वाहनांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नोंदणीकृत चारचाकी ई-वाहनांची संख्या नमूद करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील ईलेक्ट्रिक बसेसची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नोंदणीकृत इलेक्ट्रिक बसेसची संख्या नमूद करा.
	जवळच्या प्रादेशिक परिवहन कार्यालयाकडून (आरटीओ) मिळालेला इलेक्ट्रिक वाहन खरेदी अहवाल	१) २५०W पेक्षा जास्त ई वाहनांसाठी प्रत्येक बॉडीने खरेदी केलेल्या ई वाहनाचा तपशीलवार R.T.O अहवाल २) २५०W पेक्षा कमी क्षमतेच्या दुचाकींसाठी विक्रेता पत्र अपलोड करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेने खरेदी केलेली/भाड्याने घेतलेल्या ई-वाहनांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेने खरेदी केलेली/भाड्याने घेतलेल्या ई-वाहनांची संख्या नमूद करा.
	स्थानिक संस्थेकडून ईव्ही खरेदी अहवाल	स्थानिक संस्थेकडून ईव्ही खरेदी अहवाल संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
३	सार्वजनिक वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वाहनांची एकूण संख्या	सार्वजनिक वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वाहनांची एकूण संख्या नमूद करा.
	सार्वजनिक वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या ई-वाहनांची संख्या	सार्वजनिक वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या ई-वाहनांची संख्या नमूद करा.
	सार्वजनिक वाहतुकीसाठी म्हणून वापरल्या जाणाऱ्या ई-वाहनांच्या संख्येचा अहवाल.	प्रादेशिक परिवहन कार्यालयाद्वारे (आरटीओ) मिळालेला सार्वजनिक वाहतूक म्हणून वापरल्या जाणाऱ्या ई-वाहनांच्या तपशीलवार अहवाल अपलोड करा.
४	लास्ट माईल डिलिव्हरीसाठी वापरलेल्या वाहनांची एकूण संख्या	लास्ट माईल डिलिव्हरीसाठी वापरलेल्या वाहनांची संख्या नमूद करा.
	लास्ट माईल डिलिव्हरी म्हणून वापरलेल्या ई-वाहनांची संख्या	लास्ट माईल डिलिव्हरीसाठी वापरलेल्या ई-वाहनांची संख्या नमूद करा.
	लास्ट माईल डिलिव्हरी म्हणून वापरल्या गेलेल्या ई-वाहनांच्या संख्येचा अहवाल	प्रादेशिक परिवहन कार्यालयाने (आरटीओ) दिलेला सार्वजनिक वाहतूक म्हणून वापरल्या जाणाऱ्या ई-वाहनांच्या संख्येचा तपशीलवार अहवाल अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

२.३.१ इलेक्ट्रिक वाहनांच्या वापरास प्रोत्साहन

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

२.३.२	इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन	गुण ५००

ई-वाहनांचा वापर करण्यासाठी पायाभूत सुविधांची अनुपलब्धता ही एक प्रमुख अडचण आहे. त्यामुळे, ई-वाहनांचा वापर वाढविण्याच्या अनुषंगाने पायाभूत सुविधा वाढविण्याकरिता प्रयत्न करणे महत्वाचे आहे. ई-वाहन चार्जिंग स्टेशन तयार करून ई-वाहतूक सुविधा विकसित करण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी केलेल्या प्रयत्नांचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेल्या ईव्ही चार्जिंग स्टेशनची संख्या **(Relative Marking)**		१५०
	दुचाकी	७५	
	चारचाकी	७५	
२.	**Upkeep:** माझी वसुंधरा अभियान २.० ,३.०,४.० आणि ५.० दरम्यान स्थापित आणि देखभाल केलेल्या ईव्ही चार्जिंग स्टेशनची संख्या **(Relative Marking)**		५०
	दुचाकी	२५	
	चारचाकी	२५	
३.	चार्जिंग स्टेशनवर उपलब्ध असलेल्या सर्व कार्यरत पॉइंट्सची संख्या. **(Relative Marking)**		१५०
४.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील जलद चार्जिंग स्टेशनची टक्केवारी		१५०

आवश्यक तपशील:

- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेल्या ईव्ही चार्जिंग स्टेशन चे तपशील- विहित केलेल्या एक्सेल मध्ये
- गुगल मॅपवर पूर्ण पत्ता, स्थान.
- माझी वसुंधरा अभियान २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान तयार केलेल्या ईव्ही चार्जिंग स्टेशनचे गुगल मॅपवर पूर्ण पत्ता, स्थान.
- ईव्ही चार्जिंग स्टेशनच्या वीज बिलाची प्रत.
- कार्यारंभ आदेश आणि आर्थिक प्रगतीचा अहवाल .
- *महाराष्ट्र **ईव्ही** धोरण :* https://maitri.mahaonline.gov.in/PDF/EV%20Policy%20GR%202021.pdf
- **ईव्ही** चार्जिंग स्टेशनची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size 1 ते 2 MB).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेने भरलेली माहिती माझी वसुंधरा अभियान २.०,३.०,४.० आणि ५.० दरम्यान MIS मध्ये भरलेल्या माहितीशी जुळत नसल्यास, कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत. (केवळ अपकीपसाठी (Upkeep) लागू).

	SDG ९. उद्योग, नाविन्यपूर्ण उपक्रम आणि पायाभूत सुविधा	९.१ : सर्वांसाठी परवडणाऱ्या आणि समान प्रवेशावर लक्ष केंद्रित करून आर्थिक विकास आणि मानवी कल्याणासाठी प्रादेशिक आणि सीमापार पायाभूत सुविधांसह गुणवत्तापूर्ण, विश्वासार्ह, टिकाऊ आणि लवचिक पायाभूत सुविधा विकसित करणे.
	SDG ११. शाश्वत शहरे व समुदाय	१२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

खालील तक्त्यात भारतातील विविध स्तरांनुसार

(Level 1, Level 2, Level 3) ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनसाठीचे तांत्रिक निर्देश दिले आहेत:

S. No	Charging Station	Voltage (V)	Power (kW)	Type of Vehicle	Type of compatible charger
1	Level 1 (AC)	240	<=3.5 kW	Bus, 4w ,3w,2w	Type 1, Bharat AC-001
2	Level 1 (DC)	>=48	<=15 kW	Bus, 4w,3w,2w	Bharat DC-001
3	Level 2 (AC)	380-400	<=22 kW	Bus, 4w,3w,2w	Type 1, Type 2, GB/T ,Bharat AC-001
4	Level 3 (AC)	200-1000	22 to 4.3 kW	Bus, 4w	Type 2
5	Level 3 (DC)	200-1000	Up to 400 kW	Bus, 4w	Type 2, CHAdeMO,CCS 1,CCS2

चार्जिंग पॉईंट्स चे प्रकार

Bharat EV AC001

Type 6

Connectors

Type 7 Connectors

२.३.२ इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान दुचाकींसाठी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या	दुचाकी ई-वाहनांसाठी चार्जिंग स्टेशनची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान चारचाकी वाहनांसाठी ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या	चार चाकी ई-वाहनांसाठी चार्जिंग स्टेशनची संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांचे संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	ईव्ही चार्जिंग स्टेशनची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
२	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या नमूद करा.
३	कार्यरत स्थितीत असलेल्या चार्जिंग पॉइंट्सची संख्या	कार्यरत स्थितीत असलेल्या एकूण चार्जिंग पॉइंट्सची संख्या नमूद करा.
४	जलद चार्जिंग पॉइंट्सची संख्या	जलद चार्जिंग पॉइंट्सची संख्या नमूद करा.
५	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील चार्जिंग स्टेशनची एकूण संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील चार्जिंग स्टेशनची एकूण संख्या नमूद करा.
	ई-वाहन चार्जिंग पॉइंटची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
१,३आणि४	ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनचा तपशील	ई-वाहन चार्जिंग स्टेशन आणि कार्यरत चार्जिंग पॉईंट्सची संख्या यांचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

२.३.२ इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन

विहित केलेल्या एक्ससेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Name of the EV Charging Station created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Date of Installation of the EV Charging Station (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the EV Charging station (Local Body should only enter alphanumerical values)
1	2	3	4

Google Map location link of EV Charging station (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the EV Charging Station	Longitude of the EV Charging Station	EV Charging station used for (2 Wheelers/4 Wheelers/Both) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
5	6	7	8

Total number of functional charging points available at Charging Station (Local Body should only enter whole values)	Total number of fast charging points available at Charging Station (Local Body should only enter whole values)	Do charging station have level 3(DC) Power Supply? -Fast Charging station(Yes/No) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
9	10	11

टीप- MIS मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

२.३.२ इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

२.३.३ सिटी ईव्ही रेडीनेस (केवळ अमृत शहरांसाठी लागू)* — गुण २००

इलेक्ट्रिक वाहन (EV) रेडीनेस प्लॅन म्हणजे एखाद्या शहराने इलेक्ट्रिक वाहनांसाठी आवश्यक पायाभूत सुविधा, धोरणे आणि उपाययोजना तयार ठेवण्यासाठी आखलेली सविस्तर योजना. यामुळे ईव्हींचा वापर वाढवणे आणि स्वच्छ वाहतुकीकडे वाटचाल करणे सोपे होते. स्थानिक स्वराज्य संस्थेने घेतलेल्या पुढाकारांचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

मूल्यमापन कार्यपद्धती			गुण
१	स्थानिक स्वराज संस्थेने ईव्ही सेल स्थापन केला आहे का?		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
२	स्थानिक स्वराज संस्थेने महाराष्ट्र इलेक्ट्रिक वाहन धोरण- २०२५ मध्ये निश्चित केलेली उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी सिटी ईव्ही रेडीनेस प्लॅन तयार केला आहे का ?		१५०
	सिटी ईव्ही रेडीनेस प्लॅन तयार करून प्रकाशित	१५०	
	सिटी ईव्ही रेडीनेस आराखड्याचा मसुदा	१००	
	प्रास्ताविक सभा घेण्यात आल्या	५०	

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज संस्थेने ईव्ही सेल गठित झाल्याचे आदेश पत्र व सदस्य यादी.
- सिटी ईव्ही रेडीनेस प्लॅनची प्रत.
- वेबसाइटवर प्रकाशित केलेल्या अहवालाचा स्क्रीनशॉट.
- बैठकीचे इतिवृत्त आणि विषयपत्रिकेसह व सहभागांची यादी.
- *महाराष्ट्र* **ईव्ही** *धोरण:* https://gr.maharashtra.gov.in/Site/Upload/Government%20Resolutions/Marathi/202505231834008229....pdf
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ९. उद्योग, नाविन्यपूर्ण उपक्रम आणि पायाभूत सुविधा	९.१ : सर्वांसाठी परवडणाऱ्या आणि समान प्रवेशावर लक्ष केंद्रित करून आर्थिक विकास आणि मानवी कल्याणासाठी प्रादेशिक आणि सीमापार पायाभूत सुविधांसह गुणवत्तापूर्ण, विश्वासार्ह, टिकाऊ आणि लवचिक पायाभूत सुविधा विकसित करणे.
	SDG ११. शाश्वत शहरे व समुदाय	१२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

२.३.३ सिटी ईव्ही रेडीनेस (केवळ अमृत शहरांसाठी लागू)*

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज संस्थेने ईव्ही सेल स्थापन केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	ईव्ही सेल गठित झाल्याचे आदेश पत्र व सदस्य यादी	ईव्ही सेल गठित झाल्याचे आदेश पत्र व सदस्य यादीची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
२	स्थानिक स्वराज संस्थेने महाराष्ट्र इलेक्ट्रिक वाहन धोरण - २०२५ मध्ये निश्चित केलेली उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी सिटी ईव्ही रेडीनेस प्लॅन तयार केला आहे का?	ड्रॉपडाउन पर्यायांमधून निवडा: १. सिटी ईव्ही रेडीनेस प्लॅन तयार करून प्रकाशित. २. सिटी ईव्ही रेडीनेस आराखड्याचा मसुदा. ३. प्रास्ताविक सभा घेण्यात आल्या.
	सिटी ईव्ही रेडीनेस प्लॅन आणि वेबपेजचा स्क्रीनशॉट	सिटी ईव्ही रेडीनेस प्लॅन आणि वेबपेजचा स्क्रीनशॉट पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	सिटी ईव्ही रेडीनेस आराखड्याचा मसुदा प्रत	सिटी ईव्ही रेडीनेस आराखड्याचा मसुदा प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	ईव्ही सेल मार्फत घेतलेल्या बैठकीचे इतिवृतांत प्रत.	ईव्ही सेल मार्फत घेतलेल्या बैठकीचे इतिवृतांत प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.४	ध्वनी प्रदूषण कमी करणे	गुण १००

ध्वनी प्रदूषित म्हणजे आवाजाने दूषित झालेले किंवा अतिरिक्त, कर्कश व त्रासदायक आवाजामुळे खराब झालेले असे वातावरण किंवा क्षेत्र.सोप्या भाषेत, जेव्हा एखाद्या जागी अपेक्षेपेक्षा जास्त आवाज होतो व त्यामुळे माणसांच्या आरोग्यावर, प्राण्यांवर किंवा वातावरणावर नकारात्मक परिणाम होतो, तेव्हा त्या आवाजाला ध्वनी प्रदूषण म्हणतात आणि ते क्षेत्र ध्वनी प्रदूषित झालेले असते. या निर्देशकामध्ये, स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे ध्वनी प्रदूषण रोखण्याच्या त्यांच्या प्रयत्नांवर मूल्यमापन केले जाईल.

<table>
<tr><th colspan="3">मूल्यमापन कार्यपद्धती</th><th>गुण</th></tr>
<tr><td>१.</td><td colspan="2">ध्वनी प्रदूषण रोखण्यासाठी जनजागृती उपक्रमांची संख्या. (Relative Marking)</td><td>५०</td></tr>
<tr><td>२.</td><td colspan="2">परवानगी असलेल्या वेळेच्या (रात्री १० ते सकाळी ६ पर्यंत) मर्यादेनंतर उत्सवादरम्यान सार्वजनिक ठिकाणी लाउडस्पीकर वापरण्याच्या निर्बंधाच्या आदेशाची/सूचनेची प्रत.</td><td>२५</td></tr>
<tr><td rowspan="3">३.</td><td colspan="2">स्थानिक स्वराज्य संस्थेत शांतता क्षेत्र आहे का?</td><td rowspan="3">२५</td></tr>
<tr><td>होय</td><td>२५</td></tr>
<tr><td>नाही</td><td>०</td></tr>
</table>

आवश्यक तपशील:

- जनजागृती उपक्रमांची संख्या- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- परवानगी दिलेल्या वेळेच्या मर्यादेनंतर उत्सवादरम्यान सार्वजनिक ठिकाणी लाउडस्पीकर वापरण्याच्या निर्बंधाच्या आदेशाची/सूचनेची प्रत.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेने शांतता क्षेत्रासंबंधी जाहीर केलेला अद्ययावत अधिनियम.
- शांतता क्षेत्राचे स्थान- गूगल मॅपवर
- कार्यक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे. १२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

ध्वनी प्रदूषणाबद्दल जनजागृती

जागतिक आरोग्य संस्थेच्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार मानक ध्वनि पातळी	
विशिष्ट ध्वनि वातावरण	**ध्वनि मर्यादा (dB)**
घरामध्ये	३०-३५
शाळा आणि मैदानात	५५
औद्योगिक, व्यावसायिक आणि गर्दीची ठिकाणे	७०
समारंभ, उत्सव आणि मनोरंजन कार्यक्रम	१००
हेडफोन/इयरफोनद्वारे संगीत	८५

ध्वनिच्या संदर्भात परिसरातील हवेच्या गुणवत्तेची मानके		
क्षेत्र	ध्वनीची मर्यादा	
	दिवसाची वेळ (सकाळी ६.०० ते रात्री १०.००)	रात्रीची वेळ (रात्री १०.०० ते सकाळी ६.००)
औद्योगिक क्षेत्र	७५dB	७०dB
व्यावसायिक क्षेत्र	६५dB	५५dB
रहिवासी क्षेत्र	५५dB	४५dB
शांतता क्षेत्र	५०dB	४०dB

https://cpc.nic.in/who-guidelines-for-noise-quality/

शांतता क्षेत्रासाठी निकष

१. शांतता क्षेत्र हे रुग्णालये, शैक्षणिक संस्था आणि न्यायालयांच्या १००-मीटरच्या परीसरात घोषित केले जाते.
२. या क्षेत्रामध्ये वाहनांचे हॉर्न, लाऊडस्पीकर आणि फटाके वाजवण्यास मनाई आहे.

ध्वनी प्रदूषण कमी करण्याचे उपाय

नैसर्गिक उपाय

१. बांबू लागवड
२. वृक्षारोपण
३. मातीचे बंधारे
४. हरित भिंती

मानवनिर्मित उपाय

१. पारदर्शक ऍक्रेलिक पॅनेल
२. आवाज अडथळा भिंती
३. दगडी भिंती
४. परावर्तीय अडथळे

२.४ ध्वनी प्रदूषण कमी करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ध्वनी प्रदूषण रोखण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजित केलेल्या उपक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ध्वनी प्रदूषण रोखण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	जनजागृती उपक्रमात नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील	नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	जनजागृती उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
२	परवानगी दिलेल्या कालमर्यादेनंतर सणांदरम्यान लाउडस्पीकर/पब्लिक अॅड्रेस सिस्टीमच्या वापरावर निर्बंध घालण्यासाठी काही दस्तऐवज आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	परवानगी दिलेल्या कालमर्यादेनंतर सणांमध्ये लाऊडस्पीकर/पब्लिक अॅड्रेस सिस्टीमच्या वापरावर निर्बंधासाठी कागदपत्र	परवानगी दिलेल्या कालमर्यादेनंतर सणांमध्ये लाऊडस्पीकर/पब्लिक अॅड्रेस सिस्टीमच्या वापरावर निर्बंधासाठी कागदपत्र अपलोड करा.
३	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत शांतता क्षेत्र आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	शांतता क्षेत्राचे स्थान	शांतता क्षेत्राची गुगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	शांतता क्षेत्राची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.४ ध्वनी प्रदूषण कमी करणे

विहित केलेल्या एक्ससेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Activity conducted in Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Social Media Post link for prevention of noise pollution and honking (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook,YouTube.)
1	2	3

Number of participants at the awareness activity (Local Body should only enter whole values)	Activity conducted at (Public Place/Private Institution/Educational Institution/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
4	5

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.५	वातावरणीय बदल (Climate Change) आणि आपत्ती व्यवस्थापनाची तयारी	गुण ३५०

एखाद्या प्रदेशातील तापमान आणि वातावरणातील दीर्घकालीन बदलाला वातावरणातील बदल असे म्हणतात. हे बदल नैसर्गिक किंवा मानवनिर्मित असू शकतात. महाराष्ट्राने कृती आराखड्यामध्ये सर्वांगीण, सक्रिय, बहु-आपत्ती आणि तंत्रज्ञानावर आधारित धोरणे विकसित केली आहेत . हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या वातावरणीय बदलाबाबत जागरूकता निर्माण करण्यासाठी आयोजित केलेल्या उपक्रमांच्या आधारे त्यांचे मूल्यमापन आणि आपत्ती व्यवस्थापनाचे आणि सहभागाचे मूल्यमापन करेल.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	वातावरणीय बदलाबाबत आणि आपत्ती व्यवस्थापनाची जनजागृती करण्यासाठी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या. (Relative Marking)		१००
२.	हवामानातील तीव्र बदलांची (पूर, अतिवृष्टी, उष्णतेची लाट इत्यादी) नोंद केली आहे का?		१००
	होय	१००	
	नाही	०	
३.	नैसर्गिक आपत्ती प्रवण क्षेत्रे (भूस्खलन, पूर, भूकंप, दुष्काळ, इत्यादी) यासारख्या आपत्ती व्यवस्थापनासंबंधी तयार केलेले GIS नकाशे.		५०
४.	आपत्ती व्यवस्थापन समितीने (DMC) आयोजित केलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या भागधारकांसाठी आपत्ती व्यवस्थापनावर क्षमता वृद्धी सत्रांची संख्या (**१० गुण प्रत्येकी**)		५०
५.	राष्ट्रीय, राज्य, जिल्हास्तरीय आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरणाच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार तयार केलेला प्रतिसाद आराखडा (Response plan) आणि अद्ययावत प्रतिसाद योजना		५०

आवश्यक तपशील:

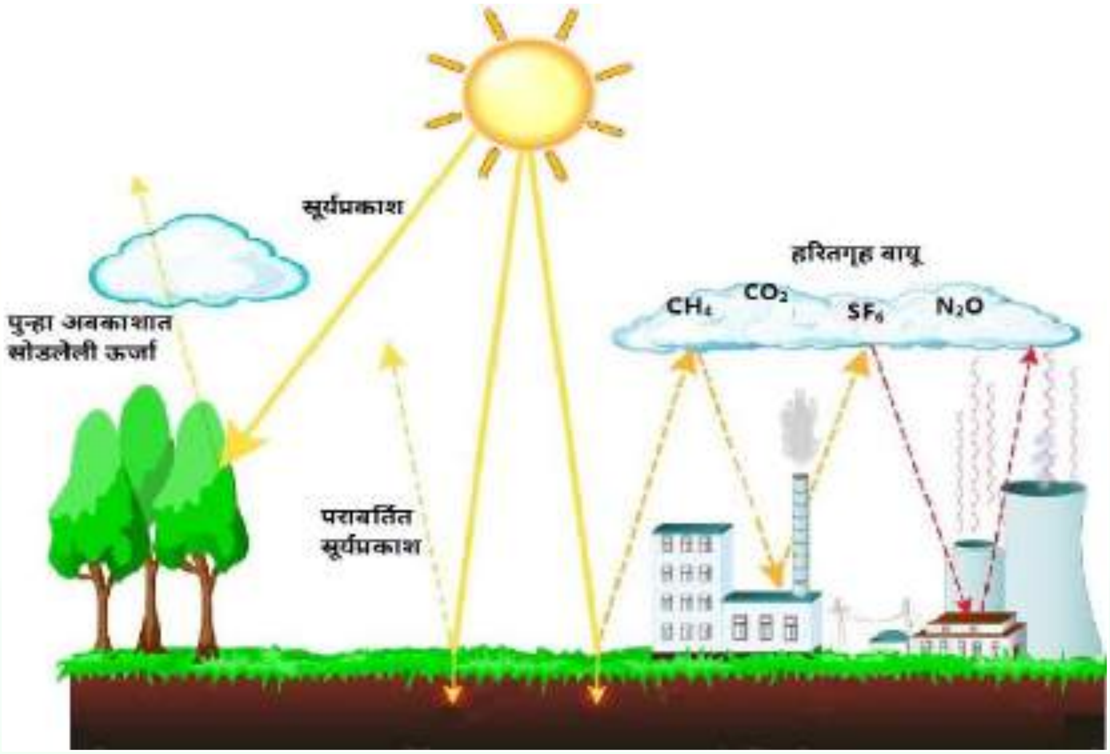
- जनजागृती उपक्रमांची संख्या आणि नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये .
- जनजागृती कार्यक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेत गेल्या ५ वर्षातील हवामानातील तीव्र बदलांचा / आपत्तींचे - बदलांची माहिती - विहित एक्सेल स्वरूपात
- आपत्ती प्रवण क्षेत्र दर्शवणाऱ्या GIS मॅपची प्रत.
- आपत्ती व्यवस्थापन समिती आयोजित क्षमता वृद्धी सत्रांचा इतिवृत्त. पावसाळ्यापूर्वी सत्रे आयोजित केली जावीत आणि बैठकीच्या नोंदींच्या प्रतीसह तपशील सादर केला जावा. (प्रत्येक सत्रासाठी १० गुण)
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा प्रतिसाद आराखडा (Response plan) आणि अद्ययावत प्रतिसाद योजनेची प्रत .

टीप- स्थानिक स्वराज्य संस्थेत गेल्या ५ वर्षात घडलेल्या हवामानातील तीव्र बदलांचे आणि आपत्तींचे मॅपिंग करावे. ह्या आपत्तींमध्ये अतिवृष्टी, पूर, भूस्खलन, उष्णकटिबंधीय चक्रीवादळ, उष्णतेची लाट, विजा आणि गडगडाट इत्यादींचा समावेश होतो.

- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

13 CLIMATE ACTION	**SDG १३. वातावरणीय कृती**	१३.२ : राष्ट्रीय धोरणे, रणनीती आणि नियोजनामध्ये हवामान बदलाचे उपाय एकत्रित करणे. १३.३ : हवामान बदल कमी करणे, अनुकूलन आणि पूर्व चेतावणी यावर शिक्षण, जागरूकता वाढवणे आणि मानवी आणि संस्थात्मक क्षमता सुधारणे.

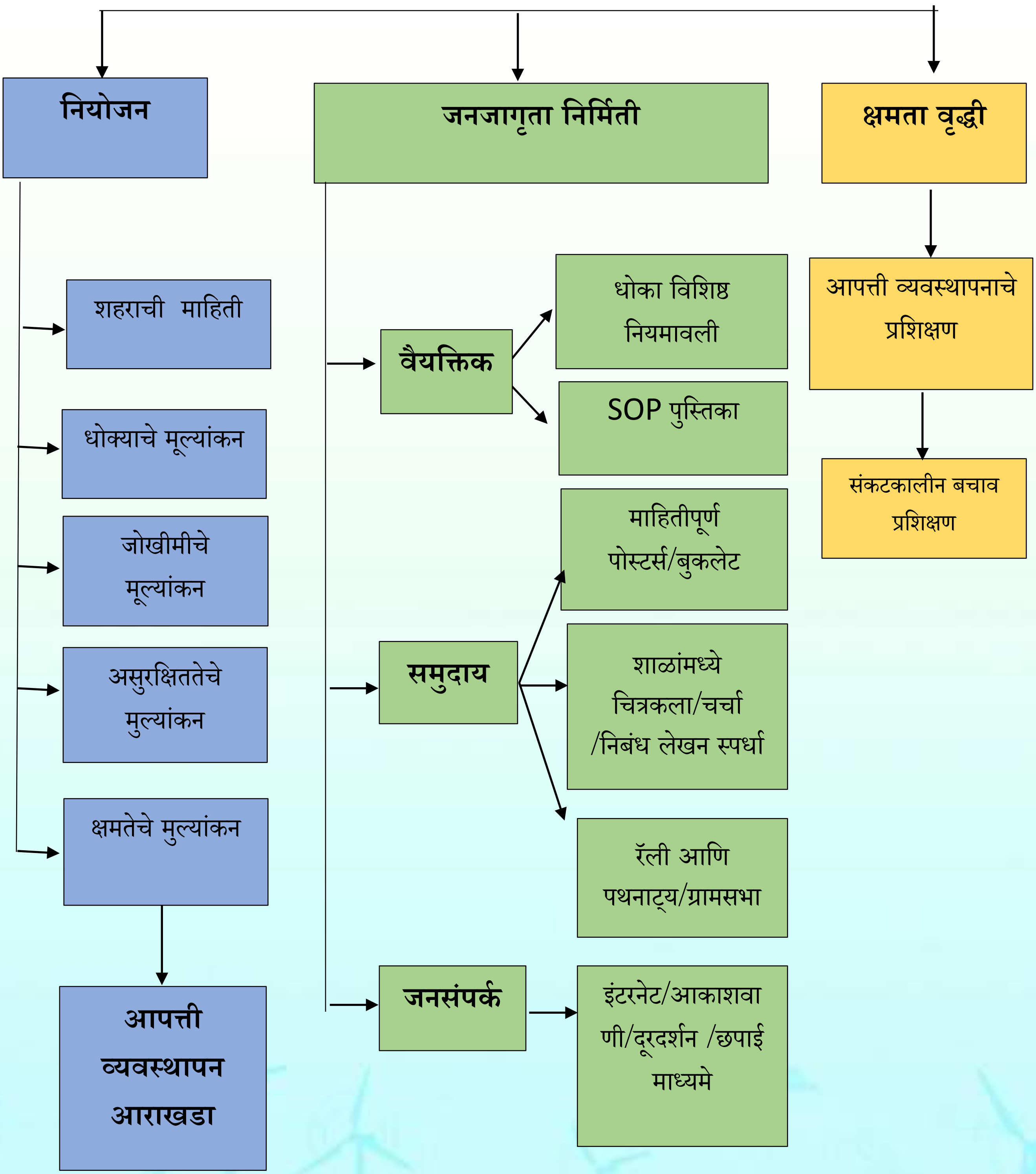
वातावरणीय बदल

आपत्ती व्यवस्थापन

स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी आपत्ती व्यवस्थापनासाठी उचलली जाणारी पावले

२.५ वातावरणीय बदल (Climate Change) आणि आपत्ती व्यवस्थापनाची तयारी

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वातावरणीय बदल व आपत्ती व्यवस्थापनासाठी जागरूकता निर्माण करण्यासाठी आयोजित केलेल्या उपक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वातावरणीय बदल व आपत्ती व्यवस्थापनासाठी जागरूकता निर्माण करण्यासाठी आयोजित केलेल्या उपक्रमांची संख्या नमूद करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	वातावरणीय बदलाबाबत जनजागृती करण्यासाठी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांचा तपशील	वातावरणीय बदलाबाबत जनजागृती करण्यासाठी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
२	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत गेल्या ५ वर्षातील हवामानातील तीव्र बदलांचा/आपत्तींची मॅपिंग केली जाते का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	हवामानातील तीव्र बदलांचा/आपत्तीचा तपशील	हवामानातील तीव्र बदलांचा/आपत्तीचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
३	भूस्खलन, पूर, भूकंप, अवर्षण प्रवण क्षेत्र यांसारख्या आपत्ती प्रवण क्षेत्रांवर प्रकाश टाकणारे GIS नकाशे स्थानिक संस्थेने तयार केले आहेत का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	आपत्ती प्रवण क्षेत्र अधोरेखित करणाऱ्या GIS नकाशांची प्रत	आपत्ती प्रवण क्षेत्र अधोरेखित करणाऱ्या GIS नकाशांची प्रत संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
४	स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी आयोजित केलेल्या आपत्तींच्या व्यवस्थापनावर क्षमता वृद्धी सत्रांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी आयोजित केलेल्या आपत्तींच्या व्यवस्थापनावर क्षमता वृद्धी सत्रांची संख्या नमूद करा.
	क्षमता वृद्धी सत्रांच्या सभेच्या इतिवृताची प्रत (MOM).	क्षमता वृद्धी सत्रांच्या सभेच्या इतिवृताची प्रत (MOM) संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
	क्षमता वृद्धी सत्रांच्या वार्षिक वेळापत्रकाची प्रत	क्षमता वृद्धी सत्रांच्या वार्षिक वेळापत्रकाची प्रत संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
५	राष्ट्रीय, राज्य आणि जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरणांच्या मार्गदर्शक तत्त्वांचे पालन करून स्थानिक संस्थेने प्रतिसाद आराखडा तयार आणि अद्ययावत केली आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	अद्ययावत प्रतिसाद आराखड्याची प्रत	अद्ययावत प्रतिसाद आराखड्याची प्रत संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.

टीप- MIS मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

२.५ वातावरणीय बदल (Climate Change) आणि आपत्ती व्यवस्थापनाची तयारी

विहित केलेल्या एक्ससेलमध्ये भरावयाचे तपशील-१

Sr.No	Name of the workshop/event on climate action (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of the workshop/event (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3

Workshop/Event organized by (Government/Public Institutions/Private Institutions/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Number of participants/attendees (Local Body should only enter whole number)	Social Media link of the workshop/event (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Youtube.)
4	5	6

विहित केलेल्या एक्ससेलमध्ये भरावयाचे तपशील-२

Sr.No	Name of extreme events related to Climate Change (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Date of Extreme event (Last 5 Years Data) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3

Name of ward/area affected (Local Body should only enter alphanumerical values)	Nature of Loss (Human lives/Infrastructure/Livestock/Vegitation loss/Agricultural loss/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
4	5

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

२.६	वातावरणीय कृती नियोजन (केवळ अमृत शहरांसाठी लागू)*	गुण ३००

वातारणीय बदल जागतिक आव्हान बनले आहे, त्यामुळे विकेंद्रित वातावरणीय कृतीवर आधारित उपक्रमांद्वारे या समस्येचे निराकरण करणे महत्त्वपूर्ण बनले आहे. पॅरिस करार अंतर्गत, भारताच्या (Nationally determined contributions (NDCs)) आणि राज्याच्या (State Action plan for Climate Change (SAPCC)) च्या अनुषंगाने उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी शहरे वातावरणीय कृतीच्या केंद्रस्थानी आहेत. या निर्देशकाचा उद्देश स्थानिक प्रशासन स्तरावर वातावरणीय बदलाचा मुकाबला करण्यासाठी कृती करणे आणि राज्य, राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील वचनबद्धतेनुसार पुढाकार घेणे आहे.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	शहरी वातावरणीय कृती कक्षाची निर्मिती		१५०
२.	**शहरी वातावरणीय कृती आराखडा**		१५०
	शहरी वातावरणीय कृती आराखडा तयार करून प्रकाशित	१५०	
	शहरी वातावरणीय कृती आराखड्याचा मसुदा	१००	
	प्रास्ताविक सभा घेण्यात आल्या	५०	

आवश्यक तपशील:

- शहरी वातावरण कृती कक्ष स्थापनेची प्रत
- शहरी वातावरणीय कृती आराखड्याचे तपशील
- शहरी वातावरणीय कृती आराखड्याची प्रत
- वेबसाइटवर प्रकाशित केलेला अहवाल (स्क्रीनशॉट)
- बैठकीचे इतिवृत्त आणि विषयपत्रिकेसह व सहभागांची यादी.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध / सुवाच्य नसल्यास आणि गूगल मॅप लिंक चुकीची असल्यास या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत

*हा निर्देशक केवळ ४३ अमृत शहरांसाठी लागू आहे.

13 CLIMATE ACTION	**SDG १३. वातावरणीय कृती**	१३.२ : राष्ट्रीय धोरणे, रणनीती आणि नियोजनामध्ये हवामान बदलाचे उपाय एकत्रित करणे.
17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS	**SDG १७. ध्येयासाठी भागीदारी**	१७.१६ : सर्व देशांमध्ये, विशेषतः विकसनशील देशांमध्ये सामायिक करणाऱ्या बहु-भागधारक भागीदारीद्वारे शाश्वत विकासासाठी जागतिक भागीदारी वाढवणे, शाश्वत विकास उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी, ज्ञान, कौशल्य, तंत्रज्ञान आणि आर्थिक संसाधने एकत्रित करणे .

वातावरणीय कृती कक्ष

आपल्या शहरातील वाढते तापमान, उष्णतेच्या लाटा, पाण्याची टंचाई, अतिवृष्टी, तसेच इतर हवामानाशी संबंधित आपत्तींचा सामना करावा लागत आहे. या बदलत्या हवामानातील शमन आणि अनुकूलन हे शहराच्या शाश्वत व सर्वांगीण विकास धोरणाचा एक महत्त्वाचा भाग बनणे आवश्यक आहे.

हवामान बदलावरील सुधारित राज्य कृती आराखडा (SAPCC) शहर पातळीवरही प्रभावीपणे राबवण्यासाठी आवश्यक पावले उचलली जात आहेत, तसेच यासाठी राज्य वातावरणीय कृती कक्षाच्या मार्गदर्शनाखाली प्रयत्न सुरू आहेत.

वातावरणीय कृती कक्ष म्हणजे काय?

वातावरणीय कृती कक्ष ही एक समर्पित संस्थात्मक यंत्रणा आहे. विविध प्रशासकीय स्तरांवर स्थानिक हवामान आव्हानांना तोंड देण्यासाठी तयार केलेल्या वातावरणीय कृतीची अंमलबजावणी करण्यासाठी आणि देखरेख करण्यासाठी स्थापन केली आहे.

शहर वातावरणीय कृती कक्ष

अध्यक्ष — महापालिका आयुक्त/मुख्याधिकारी

सदस्य — मुख्य कार्यकारी अधिकारी, स्मार्ट सिटी डेव्हलोपमेंट कॉर्पोरेशन, उपायुक्त घनकचरा व्यवस्थापन, अधीक्षक अभियंता, वाहतूक, कार्यकारी अभियंता पाणीपुरवठा व स्वच्छता, शहर अभियंता, शहर नियोजक, मुख्य उद्यान अधीक्षक, मुख्य वैद्यकीय अधिकारी, वरिष्ठ भूवैज्ञानिक, शिक्षण अधिकारी, स्वयंसेवी संस्था / उद्योग संघटना / थिंक टॅंक यांचे प्रतिनिधी, अध्यक्षांच्या संमतीने इतर कोणतेही अधिकारी/ संस्था

सदस्य सचिव — उपायुक्त (पर्यावरण)/ पर्यावरण अधिकारी

सिटी मॉनिटरिंग ऑफिसर — शहर समन्वयक, स्वछ भारत अभियान

२.६ वातावरणीय कृती नियोजन (केवळ अमृत शहरांसाठी लागू)*

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	तुमच्या अमृत शहराने वातावरणीय कृती कक्ष तयार केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	शहरी वातावरणीय कृती कक्षाच्या गठीत होण्याचे पत्र व तपशील	शहरी वातावरणीय कृती कक्षाच्या गठीत होण्याचे पत्र व तपशील अपलोड करा.
२	तुमच्या अमृत शहराने वातावरणीय कृती आराखडा तयार केला आहे का?	ड्रॉपडाउन पर्यायांमधून निवडा: १. शहराचा कृती आराखडा तयार करून प्रकाशित केला आहे २. शहर कृती आराखडा मसुदा तयार केला आहे ३. प्रास्ताविक सभा घेतल्या जातात ४. शहराचा कृती आराखडा तयार केलेला नाही
	शहर हवामान कृती आराखड्याची प्रत	शहर हवामान कृती आराखड्याची प्रत संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
	वेबसाइटवर प्रकाशित अहवालाची लिंक	वेबसाइटवर प्रकाशित अहवालाची लिंक अपलोड करा.
	बैठकीचे इतिवृत्त आणि बैठकीची विषयपत्रिकेसह सहभागाची यादी आणि बैठकीचा निकाल	बैठकीचे इतिवृत्त आणि बैठकीची विषयपत्रिकेसह सहभागाची यादी आणि बैठकीचा निकाल अपलोड करा.

टीप- MIS मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

जल

३	जल

अ. क्र.	कृती बिंदु	गुण
३.१	**जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन**	**३००**
३.२	**जल संवर्धन**	
३.२.१	सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)	२५०
३.२.२	भूजल पुनर्भरण	२००
३.३	**पाण्याचे नुकसान मोजणे आणि गुणवत्तेचे निरीक्षण**	
३.३.१	जल लेखापरीक्षण (*वॉटर ऑडिट*)	३००
३.३.२	जल गुणवत्ता निरीक्षण	१५०
३.३.३	पाणी पुरवठा यंत्रणेत पाण्याचे मोजमाप (*वॉटर मीटरिंग*)	१००
३.४	**सांडपाण्याचे नियोजन आणि पुनर्वापर**	**२००**
३.५	**शाश्वत सणांचा प्रचार**	**४००**
३.६	**जलचर परिसंस्थेचे संवर्धन**	**१००**
	एकूण	**२,०००**

३.१	जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन	गुण ३००

जल हा पृथ्वीवरील जीवनाचा आधार असून एक मौल्यवान नैसर्गिक घटक आहे. शहरीकरणामुळे पारंपरिक जलस्रोतांवर (नद्या, तलाव किंवा तळे) दुर्लक्ष होण्याने आणि पाण्याच्या अयोग्य वापरामुळे जलसाठा कमी होत आहे. पाणी टंचाईचे परिणाम कमी करण्यासाठी आणि भविष्यातील दुष्काळापासून अधिक चांगले संरक्षण करण्यासाठी पारंपरिक जलस्रोतांचे संवर्धन करणे महत्वाचे आहे. या निर्देशकाद्वारे जलस्त्रोतांचे संवर्धन आणि पुनर्जीवन करण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांद्वारे करण्यात येणाऱ्या कामांचे परीक्षण करण्यात येईल.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	विद्यमान असलेले आणि लुप्त झालेले **एकूण** जलस्रोतांची संख्या	२५
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान गाळ/शेवाळ/कचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या **विद्यमान** असलेल्या जलस्त्रोतांची संख्या **(Relative marking)**	७५
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान **लुप्त** झालेल्या जलस्रोतांचे पुनर्जीवन किंवा नव्याने विकसित केलेल्या जलस्त्रोतांची संख्या	७५
४.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जलस्त्रोतांच्या पुनर्जीवनाद्वारे **एकूण** पाणी साठवण क्षमतेत पडलेली भर (घनमीटरमध्ये) (Relative Marking)	७५
५.	**अपकीप :** माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान पुनर्जीवित केलेल्या जल्स्त्रोतांची साठवण क्षमता, माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान कायम ठेवून त्याची देखभाल (Relative Marking)	५०

आवश्यक तपशील:

- विद्यमान असलेले आणि लुप्त झालेले जलस्रोतांची संख्या.
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान गाळ, शेवाळ किंवा कचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या आणि माहिती- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पुनर्जीवन केलेल्या जलस्रोतांचे स्थान (लोकेशन) - गुगल मॅप लिंक
- जलस्त्रोतांचे पुनर्जीवन करून पाणी साठवण क्षमतेत पडलेली भर (घनमीटरमध्ये).
- भौतिक आणि आर्थिक प्रगती अहवाल व कार्यारंभ आदेश.
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान हाती घेण्यात आलेल्या सर्व कामांसाठी – मोजमाप पुस्तिकेची प्रत (Copy of Measurement Book).
- विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेने भरलेली माहिती माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान MIS मध्ये भरलेल्या माहितीशी जुळत नसल्यास, कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत. (केवळ अपकीपसाठी (Upkeep) लागू)

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता**	६.६: पर्वत, जंगले, पाणथळ जागा, नद्या, जलचर आणि तलावांसह पाण्याशी संबंधित परिसंस्थांचे संरक्षण आणि पुनर्संचय करणे.

जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन

गाळ काढून तलाव दुरुस्ती

जलशुद्धीसाठी वनस्पतींचा उपयोग

कचरा काढून नदीचे पुनर्जीवन

सामुदायिक स्वच्छता मोहिम

लुप्त झालेल्या जलस्रोतांचे पुनर्जीवन

ज्या जलस्रोतांमधून पाणी पूर्णपणे आटले आहे किंवा मानवी हस्तक्षेप व वातावरणीय बदलामुळे त्यांचे अस्तित्व नष्ट झाले आहे, त्यांना **"लुप्त किंवा नाहीसे झालेले जलस्रोत"** म्हटले जाते. महाराष्ट्रातील धाराशिव जवळील **मोरडा तलाव**, बराच काळ कोरडा पडला होता. हा लुप्त झालेला तलाव ऑगस्ट २०२४ मध्ये पुनर्संचयित करण्यात आला. या पुनर्संचयनामुळे तलावाची परिसंस्था पुनर्जीवित झाली आणि स्थानिक जलसंधारणात सुधारणा झाली.

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

३.१ जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील एकूण (विद्यमान असलेले आणि लुप्त झालेले) जलस्रोतांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील एकूण (विद्यमान असलेले आणि लुप्त झालेले) जलस्रोतांची संख्या नमूद करा.
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान गाळ/शेवाळ/ कचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या	गाळ/शेवाळ/ कचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीतील जलस्रोतांचे पुनर्जीवित **करण्यापूर्वीची – दरम्यानची - नंतरची** जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये दिनांक आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	कार्यारंभ आदेश/एनजीओ/कॉर्पोरेट सोबत सामंजस्य करार	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
३.	**लुप्त** झालेल्या जलस्रोतांचे पुनर्जीवन किंवा नव्याने विकसित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या	**लुप्त** झालेल्या जलस्रोतांचे पुनर्जीवन किंवा नव्याने विकसित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीतील जलस्रोतांचे पुनर्जीवित **करण्यापूर्वीची – दरम्यानची - नंतरची** जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये दिनांक आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	कार्यारंभ आदेश/एनजीओ/कॉर्पोरेट सोबत सामंजस्य करार	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.१ जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
२. आणि ३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० गाळ/शेवाळ/ कचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या (विद्यमान आणि नाहीसे झालेले) जलस्रोतांचा तपशील	गाळ/शेवाळ/ कचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या (विद्यमान आणि नाहीसे झालेले) जलस्रोतांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
४.	विद्यमान जलस्रोतांच्या पुनर्जीवितद्वारे पाणी साठवण क्षमतेत पडलेली भर -घनमीटर मध्ये (m^3)	विद्यमान जलस्रोतांच्या पुनर्जीवितद्वारे वाढलेली एकूण पाणी साठवण क्षमता घनमीटर मध्ये (m^3) नमूद करा.
	मोजमाप पुस्तिकेची प्रत	मोजमाप पुस्तिकेची छायाचित्रे संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
५.	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान गाळ काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान गाळ काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान गाळ काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान गाळ काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान गाळ काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान गाळ काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान गाळ काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान गाळ काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान गाळ/शेवाळ/ कचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान गाळ/शेवाळ/ कचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या नमूद करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.१ जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No.	Name of the water body (Pond/Lake/River) rejuvenated during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Water body was existing or vanished? (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Date of completion of the rejuvenation the water body (Pond/Lake/River) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3	4

Address of the water body rejuvenated during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map Location Link of the water body rejuvenated (Local Body should enter valid google map link)	Latitude	Longitude	Method of water body rejuvenation (Silt removal/Solid waste removal/Algae removal/Repair work) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Amount of silt removed in cubic meters during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)
5	6	7	8	9	10

Amount of solid waste removed in cubic meters during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)	Means of disposal of removed silt/solid waste (Construction site/Composting/Recycling) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Water Storage Capacity added through rejuvenation of the water body (in cubic meters) (Local Body can also enter decimal values)	Date of the work order for the conservation and rejuvenation of the water bodies (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
11	12	13	14

Work order number for the conservation and rejuvenation of the water bodies (Local Body should only enter alphanumerical values)	Project cost of the water conservation and rejuvenation of the water bodies in "Rs." (Local Body can also enter decimal values)
15	16

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.१ जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

३.२.१	सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)	गुण २५०

२०१९ च्या जलशक्ती अभियानादरम्यान जलसंवर्धन सुनिश्चित करण्यासाठी, पावसाचे पाणी साठवण आणि पुनर्वापर उपाययोजनामधील एक आहे “रेन वॉटर हार्वेस्टिंग सेल्सची स्थापना”. पावसाचे पाणी शुद्ध मानले जाते आणि इमारतींवर RWH प्रकल्प बसवल्यावर त्याच आवारात पाण्याचे स्रोत उपलब्ध होते. स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी पावसाच्या पाण्याच्या संधारणासाठीच्या कामांचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	कार्यरत रेन वॉटर हार्वेस्टिंग (RWH) सेल		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० आधी आणि दरम्यान स्थापित केलेल्या कार्यरत रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प असलेल्या सार्वजनिक इमारतींची टक्केवारी		१००
	१००%	१००	
	७५% ते ९९%	७५	
	५०% ते ७४%	५०	
	५०% पेक्षा कमी	०	
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दरम्यान साठवलेले पावसाचे पाणी – घन मीटरमध्ये (m3) **(Relative Marking)**		५०
४.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान खाजगी इमारतींवर रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प, पाझर खड्डे आणि कार्यक्षम पाण्याचा वापर यावर जनजागृती उपक्रमांची संख्या. **(Relative Marking)**		५०

आवश्यक तपशील:

- ❑ रेन वॉटर हार्वेस्टिंग सेलचे गठित करण्याच्या आदेशाची प्रत आणि सदस्यांची यादी.
- ❑ छतावरील रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प असणाऱ्या सार्वजनिक इमारतींची यादी - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- ❑ रेन वॉटर हार्वेस्टिंग केलेल्या सार्वजनिक इमारतींचे गूगल मॅपवरील स्थान (लोकेशन).
- ❑ या निर्देशकासाठी, निवासी इमारती वगळता सार्वजनिक इमारत- शाळा, शासकीय इमारती, सिनेमागृह/नाट्यगृह, शॉपिंग कॉम्प्लेक्स, रुग्णालये इत्यादींचा समावेश असेल.
- ❑ रेन वॉटर हार्वेस्टिंगद्वारे साठविण्यात आलेल्या पाण्याची नोंद - घन मीटरमध्ये (m3: 1m3=1000L)
- ❑ RWHची विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- ❑ रेन वॉटर हार्वेस्टिंग, पाझर खड्डे, कार्यक्षम पाण्याचा वापर यावरील प्रचारात्मक जनजागृती उपक्रमांचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- ❑ जनजागृती उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- ❑ सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता**	६.६: पर्वत, जंगले, पाणथळ जागा, नद्या, जलचर आणि तलावांसह पाण्याशी संबंधित परिसंस्थांचे संरक्षण आणि पुनर्संचय करणे.

सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण
रेन वॉटर हार्वेस्टिंग

रेनवॉटर हार्वेस्टिंग प्रणालीमध्ये पुढील घटकांचा समावेश असतो (जलशक्ती अभियानाच्या व्याख्यानुसार):

पृष्ठभागावरून पाणी निर्देशित करण्यासाठी पाईप्स/नलिकांची प्रणाली

पावसाच्या पाण्याबरोबर वाहून आलेली घाण काढण्यासाठी फिल्टर युनिट

पाणी साठवण्यासाठी टाकी किंवा भूजल पुनर्भरण संरचना

रेनवॉटर हार्वेस्टिंग सेल (RWH सेल)

२०१९ च्या जलशक्ती अभियानादरम्यान जलसंवर्धन सुनिश्चित करण्यासाठीच्या पावसाचे पाणी साठवण आणि पुनर्वापर यासाठी उपाययोजनामधील एक आहे **"रेन वॉटर हार्वेस्टिंग सेल्सची स्थापना".** या सेलचे सदस्य नगरपरिषद/महानगरपालिकेचे अधिकारी, जलपुरवठा व पर्यावरण विभागातील तज्ज्ञ अभियंते असू शकतात. खालील गोष्टींमध्ये RWH सेल महत्त्वाची भूमिका बजावते:

- ✓ **इमारतीच्या उपनियमांनुसार पावसाचे पाणी साठवण्याच्या अंमलबजावणीची पडताळणी करणे.**
- ✓ **नवीन बांधकामांमध्ये पावसाचे पाणी साठवण्याच्या पद्धतींचा अवलंब करण्यास प्रोत्साहन देणे.**
- ✓ **विद्यमान पावसाचे पाणी साठवण्याच्या संरचनांची दुरुस्ती आणि देखभाल करण्यास प्रोत्साहन देणे.**

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

पावसाच्या पाण्याची गणना कशी करावी?

रेन वॉटर हार्वेस्टिंगद्वारे वर्षभर साठवलेले पावसाचे पाणी मोजण्याचे सूत्र खालीलप्रमाणे आहे:
जर,

Q = लीटर मध्ये साठवलेल्या पावसाच्या पाण्याचे प्रमाण (घन मीटरमध्ये)

M = सरासरी वार्षिक पाऊस मिली मीटरमध्ये

A = पाणलोट क्षेत्र चौरस मीटरमध्ये

R = भूमिगत गटर प्रणालीमधील अपरिहार्य लहान गळतीमुळे होणारे नुकसान किंवा पुरेसा प्रवाह निर्माण करण्यासाठी खूप हलका पाऊस किंवा अतिवृष्टीमुळे भरून वाहणारे नाले इ. द्वारे वाहून गेलेल्या (रनऑफ) पाण्याचा गुणांक

तर,

पावसाच्या पाण्याचे प्रमाण (जे घनमीटरमध्ये साठवले जाऊ शकते) **Q = 'M' x 'A' x 'R'**
वाहून जाणाऱ्या पाण्याचा (रनऑफ) गुणांक छताच्या सामग्रीच्या प्रकारानुसार बदलतो;
सामग्रीचा प्रकार आणि त्यांचे रनऑफ गुणांक खाली दिले आहेत.

पृष्ठभागाचे प्रकार	रनऑफ गुणांक
गॅल्वनाइज्ड लोखंडी पत्रा	>०.९
(पन्हाळी) धातूची पत्रे	०.७ ते ०.९
फरशी	०.८ ते ०.९
काँक्रीट	०.६ ते ०.८
विटांचा फुटपाथ	०.५ ते ०.६
दगडी नैसर्गिक पाणलोट	०.२ ते ०.५
मातीचा उतार	० ते ०.३
हरित क्षेत्र	०.०५ ते ०.१

३.२.१ सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेकडे रेन वॉटर हार्वेस्टिंग सेल आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	RWH सेलचे गठीत करण्याच्या आदेशाची प्रत आणि सदस्यांची यादी	RWH सेलचे गठीत करण्याच्या आदेशाची प्रत आणि सदस्यांची यादी संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
२.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील सार्वजनिक इमारतींची एकूण संख्या.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील एकूण सार्वजनिक इमारतींची संख्या नमूद करा.
	कार्यरत रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प असलेल्या सार्वजनिक इमारतींची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या आधी आणि दरम्यान स्थापित केलेल्या कार्यरत रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प असलेल्या सार्वजनिक इमारतींची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित केलेल्या रेनवॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्पाची विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे अपलोड करा.	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये दिनांक आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	रेनवॉटर हार्वेस्टिंग प्रणाली असलेल्या सार्वजनिक इमारतींचा तपशील	रेनवॉटर हार्वेस्टिंग प्रणाली असलेल्या सार्वजनिक इमारतींचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० कालावधीत साठवलेल्या पावसाच्या पाण्याचे एकूण प्रमाण घन मीटरमध्ये (m^3)	अभियान कालावधीत साठवलेल्या पावसाच्या पाण्याचे एकूण प्रमाण घन मीटरमध्ये नमूद करा.
४.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान खाजगी इमारतींवर रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प, पाझर खड्डे आणि कार्यक्षम पाण्याचा वापर यावर जनजागृती उपक्रमांची संख्या.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान खाजगी इमारतींवर रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प, पाझर खड्डे आणि कार्यक्षम पाण्याचा वापर यावर जनजागृती उपक्रमांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान खाजगी इमारतींवर रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प, पाझर खड्डे आणि कार्यक्षम पाण्याचा वापर यावर जनजागृती उपक्रमांचा तपशील	खाजगी इमारतींवर रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प, पाझर खड्डे आणि कार्यक्षम पाण्याचा वापर यावर जनजागृती उपक्रमांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	जनजागृती उपक्रमांचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.२.१ सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील - १

Sr.No.	Public building with rooftop rainwater harvesting system installed during (Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0, 5.0 and 6.0) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Name of the public building with rooftop rainwater harvesting system installed (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of installation of Rainwater Harvesting system (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3	4

Address of the public building with rooftop rainwater harvesting system installed (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map Location Link of the public building with rooftop rainwater harvesting system installed (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the public building with rooftop rainwater harvesting system	Longitude of the public building with rooftop rainwater harvesting system
5	6	7	8

Total amount of rain water harvested during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in Cubic meter) (Local Body can also enter decimal values)	Use of harvested rainwater (Drinking/Household chores/Agriculture/ Ground recharge/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
9	10

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील- २

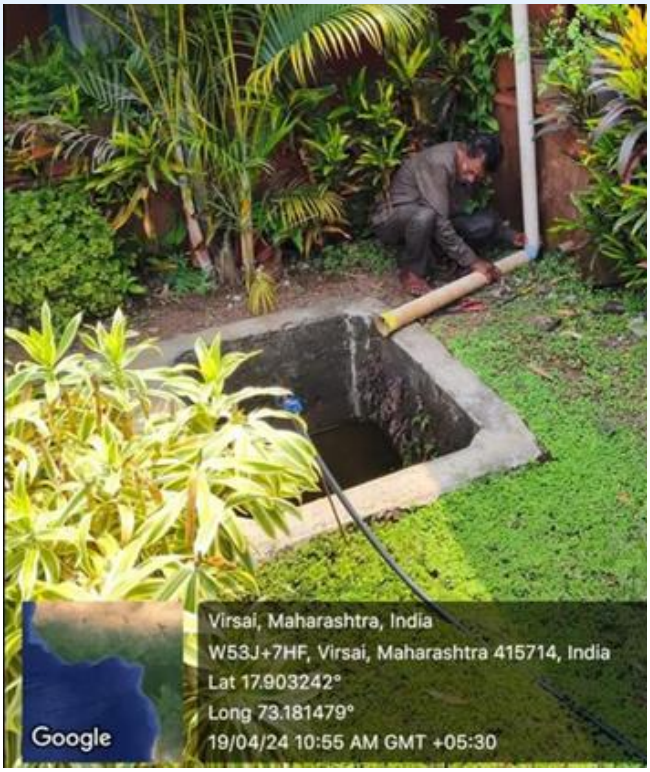
Sr.No.	Date of awareness activity - RWH on private properties, percolation pits and efficient water use - conducted during Majhi Vasundhara Abhiyaan 6.0 (Abhiyan Period 1st April 2025- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post Link of the awareness activity - RWH on private properties, percolation pits and efficient water use - conducted during Majhi Vasundhara Abhiyaan 6.0 (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, and Youtube etc.)	Activity conducted by (Local body/Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
1	2	3	4	5

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.२.१ सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

३.२.२ भूजल पुनर्भरण

गुण २००

भूजलावर वाढत्या अवलंबित्वामुळे अनेक विहिरी आणि विंधन विहिरी कोरड्या पडल्या आहेत, त्यामुळे त्यांचे संवर्धन करणे आवश्यक झाले आहे. यासाठी भूजल पुनर्भरण व विहिरींचे पुनर्जीवन महत्त्वाचे ठरत आहे. पावसाचे पाणी जमिनीत मुरवण्यासाठी पाझर खड्ड्यांची निर्मिती हे एक साधे व प्रभावी तंत्रज्ञान आहे, ज्यामुळे भूजल पातळी वाढवण्यास मदत होते. प्रस्तुत निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी भूजल पुनर्भरणासाठी घेतलेल्या पुढाकारांचे मूल्यमापन करतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	स्थानिक संस्थेतील कार्यरत, अकार्यरत, खाजगी आणि सार्वजनिक विहिरी आणि विंधन विहिरींची संख्या	२५
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विहिरींची टक्केवारी	५०
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पुनर्भरण केलेल्या विंधन विहिरींची टक्केवारी	५०
४.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नव्याने निर्माण केलेल्या (RWH प्रणालीला न जोडलेले) पाझर खड्ड्यांची संख्या **(Relative Marking)**	५०
५.	**अपकीप (Upkeep):** माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान निर्माण करण्यात आलेल्या कार्यरत आणि देखभाल करण्यात येणाऱ्या पाझर खड्ड्यांची संख्या **(Relative Marking)**	२५

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील सर्व (अकार्यरत /कार्यरत) खाजगी आणि सार्वजनिक विहिरी आणि विंधन विहिरींची यादी.
- पुनर्जीवन /पुनर्भरणासाठी हाती घेतलेल्या प्रकल्पांची संख्या - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- गुगल मॅपवर प्रकल्पाचे स्थान.
- विहिरी/विंधन विहिरी पुनर्जीवन /पुनर्भरण प्रकल्पाचे कार्यारंभ आदेश.
- विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण करण्यात आलेल्या नव्या पाझर खड्ड्यांच्या संख्येचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- पाझर खड्ड्यांचे प्रकल्पाची क्षमता आणि प्रकल्प अहवाल.
- गूगल मॅपवर पाझर खड्ड्यांचे स्थान (लोकेशन).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता**	६.६: पर्वत, जंगले, पाणथळ जागा, नद्या, जलचर आणि तलावांसह पाण्याशी संबंधित परिसंस्थांचे संरक्षण आणि पुनर्संचय करणे.

भूजल पुनर्भरण

भूजल पुनर्भरणाचे फायदे

भूजल पातळी वाढवते

पाण्याची गुणवत्ता सुधारते

पुराचे संकट टाळते

भूजल पुनर्भरणाचे प्रकार

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत

३.२.२ भूजल पुनर्भरण

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये कार्यरत, अकार्यक्षम, खाजगी आणि सार्वजनिक,मॅप केलेली आणि जिओटॅग केलेल्या विहिरींची एकूण संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील मॅप केलेल्या आणि जिओटॅग केलेल्या विहिरींची संख्या नमूद करा. १) कार्यरत २) अकार्यक्षम ३) खाजगी ४) सार्वजनिक
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये कार्यरत, अकार्यक्षम, खाजगी आणि सार्वजनिक,मॅप केलेली आणि जिओटॅग केलेल्या विंधन विहिरींची एकूण संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील मॅप केलेल्या आणि जिओटॅग केलेल्या विंधन विहिरींची संख्या नमूद करा. १) कार्यरत २) अकार्यक्षम ३) खाजगी ४) सार्वजनिक
२.	पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विहिरींची संख्या	पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विहिरींची संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश/एनजीओ/कॉर्पोरेट सोबत सामंजस्य करार	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विहिरींची टप्प्यांवरील **(आधी-दरम्यान-नंतर)** जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये दिनांक आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
३.	पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विंधन विहिरींची संख्या	पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विंधन विहिरींची संख्या नमूद करा
	कार्यारंभ आदेश/एनजीओ/कॉर्पोरेट सोबत सामंजस्य करार	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विंधन विहिरींची टप्प्यांवरील **(आधी-दरम्यान-नंतर)** जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये दिनांक आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.२.२ भूजल पुनर्भरण

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१. ,२. आणि ३.	विहीर/विंधन विहिरींच्या पुनर्जीवित/पुनर्भरण कामाचा तपशील	विहीर/विंधन विहिरींच्या पुनर्जीवित/पुनर्भरण कामाचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा
	पुनर्जीवित विहिरी/पुनर्भरण केलेल्या विंधन विहिरींसाठी देखभाल अहवाल	पुनर्जीवित विहिरी/पुनर्भरण केलेल्या विंधन विहिरींसाठी देखभाल अहवाल संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
४.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण केलेल्या (RWH प्रणालीला न जोडलेले) नवीन पाझरखड्ड्यांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण केलेल्या (RWH प्रणाली ला न जोडलेले) नवीन पाजारड्ड्यांची एकूण संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश/एनजीओ/कॉर्पोरेट सोबत सामंजस्य करार	कार्यारंभ आदेश /एनजीओ/कॉर्पोरेट सोबत सामंजस्य कराराची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	पाझरखड्ड्यांची विविध टप्प्यांवरील **(आधी-दरम्यान-नंतर)** जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	पावसाचे पाणी झिरपणाऱ्या खड्ड्यांचा तपशील	पावसाचे पाणी झिरपणाऱ्या खड्ड्यांचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
५.	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांचे संख्या	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांचे संख्या	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांचे संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांचे संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांचे संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांची संख्या नमूद करा.
	देखभाल केलेल्या पाझरखड्ड्यांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये दिनांक आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.२.२ भूजल पुनर्भरण

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील - १

Sr.No.	Well or Borewell (Select from dropdown option)	Name of the Well/Borewell (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Status of Well/Borewell - (Functional/ Dysfunctional) (Select from dropdown option)	Ownership of Well/Borewell - (Public/ Private) (Select from dropdown option)
1	2	3	4	5

Rejuvenation of Well/Borewell during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Yes/No) (Select from dropdrown option)	Date of well/borewell rejuvenation (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the rejuvenated Well/Borewell (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the Well/Borewell rejuvenated (Local Body should enter valid google map link)
6	7	8	9

Latitude	Longitude	Project cost for Well/Borewell rejuvenation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in "Rs." (Local Body can also enter decimal values)	Borewell/Well rejuvenation conducted by (Local Body/ Educational Institutes/Private Institutes/Local Communities/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
10	11	12	13

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील- २

Sr.No.	Date of creation of the percolation pit during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the percolation pit created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the percolation pit created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the percolation pit	Longitude of the percolation pit
1	2	3	4	5	6

Percolation pit created by (local body/private institution/educational institute/local communities/others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Work order number for creation of the Percolation Pit	Date of the work order for creation of percolation pit (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Capacity of the percolation pit created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in cubic meters (Local Body can also enter decimal values)
7	8	9	10

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.२.२ भूजल पुनर्भरण

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

३.३.१ जल लेखापरीक्षण (वॉटर ऑडिट)

गुण ३००

जल लेखापरीक्षण (वॉटर ऑडिटिंग) हे पाणी व्यवस्थापनाचे प्रभावी साधन आहे. ही कार्यक्षमतेत सुधारणा करण्याच्या आणि पाण्याचे नुकसान कमी करण्याच्या उद्देशाने साध्या किंवा जटिल प्रणालींमध्ये पाण्याच्या प्रवाहाचे प्रमाण मोजण्याची प्रक्रिया आहे. हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांना त्यांच्या पिण्यायोग्य पाण्याच्या वापरावर लक्ष ठेवण्यासाठी आणि ताज्या पाण्याचा अपव्यय कमी करण्यासाठी पुढाकार घेण्यास प्रोत्साहित करतो.

	मूल्यमापन कार्यपध्दती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा ६.० दरम्यान जल लेखापरीक्षण केलेल्या शासकीय इमारतींची टक्केवारी		५०
	१००%	५०	
	७५% ते ९९%	४०	
	५०% ते ७४%	२५	
	५०% पेक्षा कमी	१५	
२.	जल लेखापरीक्षणाच्या अहवालातील शिफारशींची अंमलबजावणी केलेल्या इमारतींची टक्केवारी		१००
३.	माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पाणीपुरवठा यंत्रणेचे जल लेखापरीक्षण केले आहे का?		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
४.	पाणीपुरवठा यंत्रणेच्या जल लेखापरीक्षणांतर्गत लागू केलेल्या शिफारशींची टक्केवारी		५०
५.	पाणीपुरवठा व्यवस्थेत महसूलेतर पाण्याचा तोटा (Non Revenue Water loss)		५०
	२०% पेक्षा कमी	५०	
	२०% पेक्षा जास्त	०	

आवश्यक तपशील:

- माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील जल लेखापरीक्षण करण्यात आलेल्या शासकीय इमारतींची यादी – विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान आयोजित अधिकृत संस्था/संस्थांकडून तयार करण्यात आलेल्या शासकीय इमारतींच्या जल लेखापरीक्षण अहवालाचा कार्यकारी सारांश (Executive summary of water audit report).
- माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील पाणीपुरवठा प्रणलीच्या जल लेखापरीक्षण अहवालाचा कार्यकारी सारांश.
- जल लेखापरीक्षण आणि शिफारशीच्या अंमलबजावणीसाठीचे कार्यारंभ आदेश.
- जल लेखापरीक्षणचे लागू केलेल्या शिफारशींसह विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- सर्विस लेवल बेंच मार्क अहवाल
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता	६.६: पर्वत, जंगले, पाणथळ जागा, नद्या, जलचर आणि तलावांसह पाण्याशी संबंधित परिसंस्थांचे संरक्षण आणि पुनर्संचय करणे.

जल लेखापरीक्षणाचे फायदे

(अ) **पाणीपुरवठा यंत्रणेची कार्यक्षम देखभाल:** दुरुस्त केलेल्या, विश्वासार्ह पुरवठा व्यवस्थेचे अनेक फायदे आहेत. **यापैकी काही फायदे आहेत:**

- पाण्याच्या अपव्ययात घट
- वितरण वीज खर्चात बचत
- पाणी दूषित होण्याच्या प्रमाणात घट होऊन पाण्याची गुणवत्ता वाढते.

(ब) आर्थिक लाभ:- यामुळे प्रक्रिया, नियमित दुरुस्ती आणि पाणी उपसण्याचा खर्च कमी होतो**.**

(क) वितरण व्यवस्थेबाबत अधिक ज्ञान :- जल लेखापरीक्षण करण्याच्या प्रक्रियेत, पाणी पुरवठा कर्मचार्यांना **वितरण/पुरवठा प्रणालीची पूर्ण ओळख** होते. ज्यामुळे आपत्कालीन परिस्थितीत त्वरित प्रतिसाद देण्यासाठी मदत होते.

(ड) विद्यमान पाणी पुरवठ्यांचा अधिक कार्यक्षमतेने वापर:- जल लेखापरीक्षणामुळे विद्यमान पाणी पुरवठ्याची **कार्यक्षमता वाढू शकते**. पाणी पुरवठा योजनेच्या नियमित देखभालीमुळे पाणी वितरण प्रणलीचे **नुकसान कमी होण्यास मदत** होते.

जल लेखापरीक्षाणाशी संबंधित माहिती / काही संस्था

- कॉन्फेडरेशन ऑफ इंडियन इंडस्ट्रीज (CII) - CII - त्रिवेणी जल संस्था: https://knowledgeplatform.cii-twi.in/water-audit
- राष्ट्रीय उत्पादकता परिषद (NPC) - https://www.npcindia.gov.in/NPC/User/water_audit
- पीएचडी चेंबर ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्री - https://www.phdcci.in/preliminary-water-audit-form/
- भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा - https://gsda.maharashtra.gov.in/english/#:~:text=As%20per%20the%20agreement%2C%20the,the%20State%20through%20various%20schemes
- शासकीय अभियांत्रिकी आणि विज्ञान महाविद्यालये आणि विद्यापीठे.

महाराष्ट्रातील शहराचे जल लेखापरीक्षण

निरीक्षण

पाण्याचे प्रचंड नुकसान:
- नदी ते जलशुद्धीकरण केंद्र पारवहनात: २%
- वापरकर्त्यांना टाक्यातून पाणी वाटपात: १५%

विश्लेषण

- अयोग्य पाईप संरेखन आणि अपुरे एअर व्हॉल्व्ह.
- अधिक योग्य माइल्ड स्टील (एमएस) पाईप्सऐवजी प्री-स्ट्रेस्ड सिमेंट (पीएससी) पाईप्सचा वापर.

निष्कर्ष

- पाईप प्रणालींचे एकीकरण आणि त्यांची दुरुस्ती करणे.
- अपुरे स्थळांवर व्हॉल्व्ह बसवणे.
- गळतीचे नियमित निरीक्षण

३.३.१ जल लेखापरीक्षण (वॉटर ऑडिट)

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत एकूण शासकीय इमारतींची संख्या.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत एकूण शासकीय इमारतींची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जल लेखापरीक्षण केलेल्या शासकीय इमारतींची एकूण संख्या.	माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जल लेखापरीक्षण केलेल्या शासकीय इमारतींची एकूण संख्या नमूद करा.
	शासकीय इमारतींमधील जल लेखापरीक्षणाचा तपशील	शासकीय इमारतींमधील जल लेखापरीक्षणाचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.०आणि/किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान आयोजित केलेल्या अधिकृत संस्था/संस्थांकडून जल लेखापरीक्षण अहवालाचा कार्यकरी सारांश	जल लेखापरीक्षण अहवालाचा कार्यकारी सारांश संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
२.	जल लेखापरीक्षण अहवालातील शिफारशींची अंमलबजावणी केलेल्या इमारतींची संख्या	जल लेखापरीक्षण अहवालातील शिफारशींची अंमलबजावणी केलेल्या इमारतींची एकूण संख्या नमूद करा.
	जल लेखापरीक्षणाच्या शिफारशींच्या अंमलबजावणीसाठी अधिकृत दस्तऐवजाचा कार्यकारी सारांश.	जल लेखापरीक्षणाच्या शिफारशींच्या अंमलबजावणीसाठी अधिकृत दस्तऐवजाचा कार्यकारी सारांश संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
३.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या पाणीपुरवठा व्यवस्थेचे जल लेखापरीक्षण केले जाते का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या पाणीपुरवठा यंत्रणेच्या लेखापरीक्षणाचा कार्यकारी सारांश	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या पाणीपुरवठा यंत्रणेच्या लेखापरीक्षणाचा कार्यकारी सारांश संकलित पीडीएफ स्वरुपातअपलोड करा.
४.	पाणी पुरवठा व्यवस्थेसाठी जल लेखापरीक्षण शिफारशी पूर्ण केल्या जातात का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
	पाणीपुरवठा यंत्रणेच्या जल लेखापरीक्षणादरम्यान प्राप्त शिफारसींची संख्या	पाणीपुरवठा यंत्रणेच्या जल लेखापरीक्षणादरम्यान प्राप्त शिफारसींची संख्या नमूद करा.
	पाणीपुरवठा यंत्रणेच्या जल लेखापरीक्षणादरम्यान लागू केलेल्या शिफारशींची संख्या	पाणीपुरवठा यंत्रणेच्या जल लेखापरीक्षणादरम्यान लागू केलेल्या शिफारशींची संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	लेखापरीक्षणानंतर परिचालन खर्चात बचत	लेखापरीक्षण करण्या आधी आणि नंतरचे पाणीपुरवठा यंत्रणेच वार्षिक परिचालन खर्चाची माहिती पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
५.	पाणीपुरवठा व्यवस्थेत महसूलेतर पाण्याचा तोट्याची टक्केवारी	पाणीपुरवठा व्यवस्थेत महसूलेतर पाण्याचा तोट्याची टक्केवारी नमूद करा
	पाणीपुरवठा व्यवस्थेत महसूलेतर पाण्याच्या तोट्याचा तपशील	सर्विस लेवल बेंच मार्क अहवाल पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.३.१ जल लेखापरीक्षण (वॉटर ऑडिट)

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Name of the Government Building with water audit report during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Dates of conducting water audit in the government buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the government building with water audit report (Local Body should only enter alphanumerical values)
1	2	3	4

Google Map Location Link with water audit report (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the government building	Longitude of the government building	Name of the organization/company/ institute which conducted water auditing (Local Body should only enter in text format)
5	6	7	8

Recommendations provided by the water auditing entity (Local Body should only enter alphanumerical values)	Implementation of the recommendation of the completed water audit report. (Yes/No) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
9	10

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.३.२ जल गुणवत्ता निरीक्षण

गुण १५०

प्रदूषक आणि रोगजन्य पाण्याच्या नियंत्रणासाठी पाण्याच्या गुणवत्तेचे निरीक्षण करणे आवश्यक आहे. Central Public Health and Environmental Engineering Organisation (CPHEEO) च्या मार्गदर्शक तत्त्वांच्या आधारे, शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या (ULBs) सार्वजनिक आरोग्य आणि अभियांत्रिकी विभागांनी आवश्यक पाण्याच्या चाचण्या कराव्यात. हे निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये पुरवल्या जाणाऱ्या पिण्याच्या पाण्याच्या क्षमतेचे मूल्यांकन करते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये कार्यारत जलशुद्धीकरण केंद्र आहे का?		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
२.	सर्व जलस्रोतांवर (जलशुद्धीकरण केंद्र,पाण्याच्या टाक्या, विंधन विहीरी , विहिरी, पाण्याचे टँकर पुरवठा करणारे) पाण्याच्या गुणवत्तेच्या चाचण्या पावसाळ्यापूर्वी आणि नंतर केल्या जातात का?		१००
	होय	५०	
	नाही	०	

आवश्यक तपशील :

- जलशुद्धीकरण केंद्र (WTP) ची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB) .
- जलशुद्धीकरण केंद्र (WTP) चे गूगल मॅप स्थान.
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान WTP वर प्राप्त झालेल्या आणि प्रक्रिया केलेल्या एकूण पाण्याचा तपशील - लॉगबुकची प्रत.
- पाणी पिण्यायोग्य मानकांनुसार आहे याची खात्री करण्यासाठी सर्व जलस्रोतांवर (WTP, पाण्याच्या टाक्या, विंधन विहिरी , विहिरी, पाण्याचे टँकर पुरवठा करणारे) सर्व चाचण्यांसाठी पावसाळ्यापूर्वी आणि नंतरच्या पाण्याच्या गुणवत्तेचे अहवाल BIS10500 अनुसार असावा.
- मायक्रोप्लास्टिक आणि आर्सेनिकचे प्रमाण मापदंड वर्षातून एकदा तपासले जावे.
- पाण्याच्या गुणवत्तेचा अहवाल NABL व MPCB मान्यताप्राप्त प्रयोगशाळेतूनच तपासला जावा.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता	६.६: पर्वत, जंगले, पाणथळ जागा, नद्या, जलचर आणि तलावांसह पाण्याशी संबंधित परिसंस्थांचे संरक्षण आणि पुनर्संचय करणे.

BIS वैशिष्ट्यांनुसार पिण्याच्या पाण्याचे भारतीय मानक

पिण्याचे पाणी : पिण्याचे पाणी हे कुठल्याही जलस्त्रोताद्वारे मानवी वापरासाठी उदा. पिण्यासाठी आणि स्वयंपाक करण्याच्या हेतूने वापरले जाणारे पाणी आहे. यामध्ये मानवी वापरासाठी कोणत्याही प्रकारे पुरवले जाणारे पाणी (प्रक्रिया केलेले किंवा प्रक्रिया न केलेले) समाविष्ट आहे.

पिण्याच्या पाण्यासाठी भारतीय मानकांनुसार (IS 10500-2012) देण्यात आलेल्या आवश्यकतांचे पालन करणे आवश्यक आहे;

अ.क्र .	भौतिक आणि रासायनिक पाणी गुणवत्ता चाचणी निकष	स्वीकार्य मर्यादा	अनुज्ञेय मर्यादा
१	रंग (Hazen units)	५	१५
२	वास	सहमत	सहमत
३	चव	सहमत	सहमत
४	गढूळपणा (NTU)	१	५
५	एकूण विरघळलेले घन पदार्थ (mg/L)	५००	२०००
६	अवशिष्ट क्लोरीन (mg/L)	०.२-०.५	१
७	सामू मूल्य (pH)	६.५-८.५	सवलत नाही

बॅक्टेरियल, मायक्रोप्लास्टिक आणि आर्सेनिक सामग्रीची चाचणी वार्षिक किंवा तक्रारी प्राप्त झाल्यास तपासली जाईल.

***वरील तक्त्यामध्ये नमूद केलेले परिमाण मर्यादित असून फक्त संदर्भासाठी आहेत, अधिक तपशिलांसाठी कृपया IS 10500-2012 ची संपूर्ण यादी पहा, संदर्भ - IS 10500-2012 Drinking water – specification:**
https://admin.indiawaterportal.org/sites/default/files/2020-11/bis_10500-_2012_wq_standards_0_0.pdf).

टीप – वरील यादीनुसार नमूद केलेली मर्यादा ओलांडल्याने पाणी पिण्याअयोग्य बनते, जर इतर कोणताही स्त्रोत उपलब्ध नसेल तर अशावेळी ते पिण्यासाठी स्वीकारले जाऊ शकते. त्यासाठी ते परवानगीयोग्य मर्यादेत असणे आवश्यक आहे.

पाण्याच्या चाचणीसाठी NABL मान्यताप्राप्त प्रयोगशाळेची माहिती: https://nablwp.qci.org.in/laboratorysearchone

३.३.२ जल गुणवत्ता निरीक्षण

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	स्थानिक संस्थेमध्ये कार्यरत जलशुद्धीकरण केंद्र आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	जलशुद्धीकरण केंद्राची (WTP) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	जलशुद्धीकरण केंद्राचे (WTP) स्थान	जलशुद्धीकरण केंद्राचे (WTP) गूगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	WTP मध्ये प्राप्त झालेल्या पाण्याचे प्रमाण (MLD मध्ये)	WTP मध्ये प्राप्त झालेल्या पाण्याचे प्रमाण (MLD मध्ये) नमूद करा.
	WTP मध्ये प्रक्रिया केलेल्या पाण्याचे प्रमाण (MLD मध्ये)	WTP मध्ये प्रक्रिया केलेल्या पाण्याचे प्रमाण (MLD मध्ये) नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान WTP वर प्राप्त झालेल्या आणि प्रक्रिया केलेल्या एकूण पाण्याचा तपशील	WTP वर प्राप्त झालेल्या आणि प्रक्रिया केलेल्या पाण्याचे लॉगबुक संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा
२.	सर्व जलस्रोतांवर (पाणी प्रक्रिया सुविधा, टाक्या, विंधन विहिरी, विहिरी, पाण्याचे टँकर) पाण्याच्या गुणवत्तेच्या चाचण्या पावसाळ्यापूर्वी आणि नंतर केल्या जातात का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	जल गुणवत्ता अहवाल (पावसाळ्यापूर्वी)	जल गुणवत्ता अहवाल संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
	जल गुणवत्ता अहवाल (पावसाळ्यानंतर)	जल गुणवत्ता अहवाल संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.३.३	पाणीपुरवठा यंत्रणेत पाण्याचे मोजमाप (वॉटर मीटरिंग)	गुण १००

पाण्याचे मोजमाप आवश्यक आहे कारण यामुळे पाण्याचा अचूक वापर मोजता येतो, गळती ओळखता येते आणि बचत करता येते. वापरावर आधारित बिलिंगमुळे नागरिक अधिक जबाबदारीने पाणी वापरतात. यामुळे पाणीटंचाईच्या भागात पाणी व्यवस्थापन सुधारते आणि पाण्याचा अपव्यय टाळता येतो. पाण्याचे मोजमाप ही जलसंवर्धनासाठी प्रभावी आणि आवश्यक पायरी आहे. हे निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये पुरवल्या जाणाऱ्या पाण्याच्या मोजमापावर मूल्यांकन करते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	जलशुद्धीकरण केंद्रात (WTP) कार्यरत पाण्याचे मीटर आहे का?		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
२.	घरे आणि मोठ्या प्रमाणात वापरकर्ते (व्यावसायिक/संस्थात्मक) येथे कार्यरत पाण्याच्या मीटरची टक्केवारी		५०
	९०% आणि अधिक	५०	
	७०% - ८९%	४०	
	५०% - ६९%	३०	
	५०% पेक्षा कमी	०	

आवश्यक तपशील :

- जल शुद्धीकरण केंद्राचे (WTP) पाणी बिल.
- घाऊक/मोठ्या प्रमाणात वापरकर्त्यांचे पाणीबिल व घरगुती पाणीपट्टी संकलनाचा सारांश.
- WTP व घाऊक/मोठ्या प्रमाणात वापरकर्त्यांकडे बसवलेल्या जलमीटरची माहिती - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- कार्यरत पाण्याच्या मीटर असलेल्या जल शुद्धीकरण केंद्राचे गुगल मॅपवर स्थान.
- प्रकल्पांची भौतिक व आर्थिक प्रगती याचा संक्षिप्त अहवाल.
- WTP व घाऊक वापरकर्त्यांकडे कार्यरत पाणीमीटरचे जिओटॅग केलेले छायाचित्र (Size १ ते २ MB)
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता

६.१: २०३० पर्यंत, सर्वांसाठी सुरक्षित आणि परवडणाऱ्या पिण्याच्या पाण्याचा सार्वत्रिक आणि समान सुविधा निर्माण करणे.

६.४: २०३० पर्यंत, सर्व क्षेत्रांमध्ये पाणी वापर कार्यक्षमतेत लक्षणीय वाढ करून पाण्याची टंचाई दूर करण्यासाठी आणि पाणी टंचाईने ग्रस्त लोकांची संख्या लक्षणीयरीत्या कमी करण्यासाठी शाश्वत उपसा आणि गोड्या पाण्याचा पुरवठा सुनिश्चित करणे.

३.३.३ पाणीपुरवठा यंत्रणेत पाण्याचे मोजमाप *(वॉटर मीटरिंग)*

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	जलशुद्धीकरण केंद्रात (WTP) कार्यरत पाण्याचे मीटर आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	जल शुद्धीकरण केंद्राचे (WTP) पाणी बिल	वॉटर मीटरचे रीडिंग्स दर्शवणारे पाण्याच्या वार्षिक बिलाची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	कार्यरत पाण्याच्या मीटर असलेल्या जलशुद्धीकरण केंद्राची (WTP) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
२.	एकूण मोठ्या प्रमाणात वापरकर्ते (व्यावसायिक/संस्थात्मक) यांची संख्या	एकूण मोठ्या प्रमाणात वापरकर्ते (व्यावसायिक/संस्थात्मक) यांची संख्या नमूद करा.
	कार्यरत पाण्याच्या मीटर असलेल्या मोठ्या प्रमाणात वापरकर्ते (व्यावसायिक/संस्थात्मक) यांची संख्या	एकूण कार्यरत पाण्याच्या मीटर असलेल्या मोठ्या प्रमाणात वापरकर्ते (व्यावसायिक/संस्थात्मक) यांची संख्या नमूद करा.
	घाऊक/मोठ्या प्रमाणात वापरकर्त्यांचे पाणीबिल	घाऊक/मोठ्या प्रमाणात वापरकर्त्यांचे पाणी बिलाचा सारांश पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	एकूण घरांची संख्या	एकूण घरांची संख्या नमूद करा.
	कार्यरत पाण्याच्या मीटर असलेल्या घरांची संख्या	एकूण कार्यरत पाण्याच्या मीटर असलेल्या घरांची संख्या नमूद करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडून घरगुती पाणीपट्टी संकलनाचा सारांश	स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडून घरगुती पाणीपट्टी संकलनाचा सारांश पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
१. आणि २.	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	WTP व घाऊक/मोठ्या प्रमाणात वापरकर्त्यांकडे बसवलेल्या पाण्याच्या मीटरची माहिती	WTP व घाऊक/मोठ्या प्रमाणात वापरकर्त्यांकडे बसवलेल्या पाण्याच्या मीटरची माहिती विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.३.३ पाणीपुरवठा यंत्रणेत पाण्याचे मोजमाप *(वॉटर मीटरिंग)*

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No.	Water meter installed at (WTPs/Institutes/ Commercials/Residential Townships) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Name of the building where Water Meter is installed (Local Body should only enter alphanumerical values)	Address of the structure/building with water meter installed (Local Body should only enter alphanumerical values)
1	2	3	4

Google Map Location Link of the structure/building with water meter installed (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the respective building	Longitude of the respective building	Date of installation of water meter (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Water meter installed at (Inlet/Outlet/Both) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
5	6	7	8	9

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.३.३ पाणीपुरवठा यंत्रणेत पाण्याचे मोजमाप *(वॉटर मीटरिंग)*

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

३.४	सांडपाण्याचे नियोजन आणि पुनर्वापर	गुण २००

जलस्त्रोतातील सांडपाण्याची अयोग्य विल्हेवाट हा भारतातील जल प्रदूषणाचा प्रमुख स्त्रोत आहे. हे जलस्त्रोतांना हानी पोहोचवते आणि संपूर्ण परिसंस्थेचे नुकसान करते. हे निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्था त्यांच्या सांडपाण्याचे व्यवस्थापन किती कार्यक्षमतेने करतात हे तपासते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत कार्यरत स्थितीत असणारे एसटीपी/एफएसटीपी		५०
२.	एसटीपी/एफएसटीपी मधून प्रक्रिया केलेल्या पाण्याच्या पुनर्वापराची टक्केवारी		१००
	९५% पेक्षा अधिक	१००	
	८०% ते ९४%	७५	
	५०% ते ७९%	५०	
	५०% पेक्षा कमी	३०	
३.	MPCB विसर्ग (Discharge) मानकांनुसार प्रक्रिया केलेल्या पाण्याच्या गुणवत्तेचा मासिक अहवाल		५०

आवश्यक तपशील:

- ❑ विद्यमान सांडपाणी प्रक्रिया केंद्र (एसटीपी)/ मल सांडपाणी प्रक्रिया केंद्र (एफएसटीपी) ची क्षमता.
- ❑ एसटीपी/एफएसटीपीमध्ये संकलित झालेल्या आणि प्रक्रिया केलेल्या एकूण पाण्याचा तपशील – माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लॉगबुकची प्रत.
- ❑ एसटीपी/एफएसटीपीचे कार्य करण्यासाठी संमतीची प्रत. (Consent to Operate (CTO))
- ❑ सांडपाणी प्रक्रिया केलेल्या पाण्याच्या गुणवत्तेचा १२ मासिक अहवाल - प्रक्रिया केलेले पाणी विसर्ग (डिस्चार्ज) मानकांनुसार आहे आणि पुनर्वापरासाठी सुरक्षित आहे हे सुनिश्चित करण्यासाठी.
- ❑ कार्यरत स्थितीत असणाऱ्या एसटीपी/एफएसटीपीची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- ❑ सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता**	६.६: पर्वत, जंगले, पाणथळ जागा, नद्या, जलचर आणि तलावांसह पाण्याशी संबंधित परिसंस्थांचे संरक्षण आणि पुनर्संचय करणे.

सांडपाणी प्रक्रिया संयंत्र

निसर्ग-आधारित एसटीपी

शहरातील सांडपाणी एकत्र करून गाळणी तलावात साठवून झाडांच्या पट्ट्यात केंद्रित करण्यात येते. या प्रक्रियेत नैसर्गिक जीवजंतू व मातीतील गाळणी क्रिया पाणी स्वच्छ करतात. यासाठी कमी खर्च, कमी ऊर्जा लागते.

तंत्रज्ञानावर आधारित एसटीपी -

- सांडपाणी यांत्रिक, जैविक व रासायनिक प्रक्रियांद्वारे टाक्यांमध्ये शुद्ध केले जाते.
- या प्रक्रियेत वातन, गाळणी व निर्जंतुकीकरण करून स्वच्छ पाणी तयार केले जाते.

मल सांडपाणी प्रक्रिया केंद्र (FSTP)

मल सांडपाणी प्रक्रिया केंद्रामध्ये सेप्टिक टँक, पिट शौचालय किंवा इतर स्वच्छता प्रणालींमधून गोळा केलेल्या मल गाळावर प्रक्रिया केली जाते. गाळ उन्हात वाळवला जातो आणि सांडपाण्यावर ऑक्सिजन विरहित प्रक्रिया करून, बायोफिल्टरकडे वळवला जातो जिथे पाणी शुद्धीकरण करून पाण्याचा पुनर्वपर केला जातो.

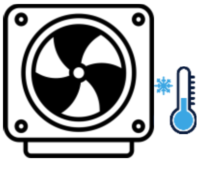
प्रक्रिया केलेल्या सांडपाण्याचे फायदे

बागकाम

टॉयलेट फ्लशिंग

औद्योगिक शीतकरण प्रणाली

भूजल पुनर्भरण

कृषी सिंचन

३.४ सांडपाण्याचे नियोजन आणि पुनर्वापर

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये कार्यरत एसटीपी आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील कार्यरत एसटीपी ची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये कार्यरत एसटीपीची संख्या नमूद करा.
	विद्यमान एसटीपीची क्षमता	विद्यमान एसटीपीची क्षमता मध्ये नमूद करा. **(in MLD)**
	कार्यरत एसटीपीचे स्थान	कार्यरत एसटीपीचे स्थान नमूद करा.
	एसटीपी मध्ये संकलित झालेल्या एकूण पाण्याचे प्रमाण	एसटीपी मध्ये संकलित झालेल्या एकूण पाण्याचे प्रमाण नमूद करा. **(in MLD)**
	एसटीपी मध्ये प्रक्रिया केलेल्या एकूण पाण्याचे प्रमाण	एसटीपी मध्ये प्रक्रिया केलेल्या एकूण पाण्याचे प्रमाण नमूद करा. **(in MLD)**
	एसटीपी मधून प्रक्रिया करून पुनर्वापर केलेल्या पाण्याचे प्रमाण	एसटीपी मधून प्रक्रिया करून पुनर्वापर केलेल्या पाण्याचे प्रमाण नमूद करा.**(in MLD)**
	संकलित झालेल्या आणि प्रक्रिया केलेल्या एकूण पाण्याचा तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लॉगबुकची प्रत एकत्रित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
२.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये कार्यरत एफएसटीपी आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये कार्यरत एफएसटीपीची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये कार्यरत एफएसटीपीची संख्या नमूद करा.
	विद्यमान एफएसटीपीची क्षमता	विद्यमान एफएसटीपीची क्षमता मध्ये नमूद करा. **(in MLD)**
	कार्यरत एफएसटीपीचे स्थान	कार्यरत एफएसटीपीचे स्थान नमूद करा.
	एफएसटीपीमध्ये संकलित झालेल्या एकूण पाण्याचे प्रमाण	एफएसटीपीमध्ये संकलित झालेल्या एकूण पाण्याचे प्रमाण नमूद करा. **(in MLD)**
	एफएसटीपीमध्ये प्रक्रिया केलेल्या एकूण पाण्याचे प्रमाण	एफएसटीपीमध्ये प्रक्रिया केलेल्या एकूण पाण्याचे प्रमाण नमूद करा. **(in MLD)**
	एफएसटीपीमधून प्रक्रिया करून पुनर्वापर केलेल्या पाण्याचे प्रमाण	एफएसटीपीमधून प्रक्रिया करून पुनर्वापर केलेल्या पाण्याचे प्रमाण नमूद करा. **(in MLD)**
	संकलित झालेल्या आणि प्रक्रिया केलेल्या एकूण पाण्याचा तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लॉगबुकची प्रत एकत्रित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
१. आणि २.	कार्यरत एसटीपी/एफएसटीपीची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	एसटीपीसाठी काम करण्याच्या संमतीची प्रत (CTO)	एसटीपी साठी काम करण्याच्या संमतीची प्रत (CTO)अपलोड करा
	एफएसटीपीसाठी काम करण्याच्या संमतीची प्रत (CTO)	एफएसटीपीसाठी काम करण्याच्या संमतीची प्रत (CTO) अपलोड करा
३.	MPCB मानकांनुसार प्रक्रिया केलेल्या पाण्याच्या गुणवत्तेचा अहवाल – १२	प्रक्रिया केलेल्या पाण्याच्या गुणवत्तेचा अहवाल एकत्रित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.४ सांडपाण्याचे नियोजन आणि पुनर्वापर

विटा एफएसटीपी

अमरावती एसटीपी

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

३.५	शाश्वत सणांचा प्रचार	गुण ४००

नद्या, तलाव, खाचर, खाडी, किनारपट्ट्या, विहिरी इत्यादी जलाशयांमध्ये मूर्तींचे विसर्जन केले जाते, यामुळे जल प्रदूषण होते. पर्यावरण संरक्षण करून प्रदूषणावर नियंत्रण ठेवून सण साजरे करणे आवश्यक आहे. मूर्ती विसर्जनामुळे होणारे जल प्रदूषण कमी करण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी आयोजित केलेल्या उपक्रमांचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	पर्यावरणपुरक मूर्ती आणि विसर्जनाचा प्रचार करण्यासाठी घेण्यात आलेल्या प्रचारात्मक कार्यक्रमांची संख्या (Relative Marking)	५०
२.	स्थापना करण्यात आलेल्या पर्यावरणपूरक मूर्तींची टक्केवारी	१००
३.	निर्माण करण्यात आलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांची संख्या (Relative Marking)	१००
४.	कृत्रिम विसर्जन स्थळांवर निर्माल्याचे संकलन आणि विलगीकरण करून प्रक्रिया	१००
५.	जमा केलेल्या पर्यावरणपूरक साहित्याच्या पुनर्वापराची टक्केवारी	५०

आवश्यक तपशील:

- प्रचार आणि प्रसार कार्यक्रमांच्या (पर्यावरणपूरक मूर्ती, कृत्रिम विसर्जन स्थळ, शाडू मती/ चिकणमाती पुनर्वापरासाठी देणे) संख्येचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- पर्यावरणपूरक विसर्जनाचा प्रचार आणि प्रसार उपक्रमांची (पथनाट्ये, समाज माध्यमांवर प्रचार, निवासी संकुल व उत्सव समित्यांना मार्गदर्शक तत्वे सांगणे, विसर्जनानंतर शाडू मती/ चिकणमाती पुनर्वापरास देणे, इ.-जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- प्रचार आणि प्रसार उपक्रमांमध्ये लावण्यात येणाऱ्या बॅनरवर उपक्रमाचा दिनांक आणि ठिकाणासह माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची पार्श्वभूमी असणे आवश्यक आहे.
- सामाजिक माध्यमांमधून पर्यावरणपूरक (इको-फ्रेंडली) उपक्रमांचा प्रचार करणाऱ्या सोशल मिडिया पोस्ट्ची लिंक - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये .
- एकूण स्थापना करण्यात आलेल्या पर्यावरणपुरक मूर्तींची संख्या (सार्वजनिक आणि घरगुती).
- निर्माण करण्यात आलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांची एकूण संख्या आणि स्थान, शाडू मती/ चिकणमाती/ ओला कचऱ्याचे संकलन, प्रक्रिया आणि पुनर्वापर याविषयी - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता**	६.६: पर्वत, जंगले, पाणथळ जागा, नद्या, जलचर आणि तलावांसह पाण्याशी संबंधित परिसंस्थांचे संरक्षण आणि पुनर्संचय करणे.
12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	**SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन**	१२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

३.५ शाश्वत सणांचा प्रचार

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	पर्यावरणपुरक मूर्ती आणि विसर्जनाचा प्रचार आणि प्रसार करण्यासाठी घेण्यात आलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांची संख्या नमूद करा
	प्रचारात्मक उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	पर्यावरणपूरक विसर्जनाच्या प्रचारात्मक उपक्रमांच्या जिओटॅग केलेल्या फोटोंचा (Size १ ते २ MB) संकलित पीडीएफ अपलोड करा (उदा. पथनाट्य, सोशल मीडियावर प्रचार, विविध गृहनिर्माण संस्था आणि फेस्टिव्हल क्लब यांना मार्गदर्शक तत्त्वे सांगणे, पारंपारिक विसर्जनात मूर्ती विसर्जनावर बंदी लागू करणे)
	पर्यावरणपुरक मूर्ती आणि विसर्जनाला चालना देण्यासाठी आयोजित केलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये पर्यावरणपुरक मूर्ती आणि विसर्जनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी आयोजित केलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
२.	सार्वजनिक मूर्तींची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीत सार्वजनिक मूर्तींची एकूण संख्या नमूद करा.
	सार्वजनिक पर्यावरणपूरक मूर्तींची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीत सार्वजनिक पर्यावरणपूरक मूर्तींची एकूण संख्या नमूद करा.
	घरगुती मूर्तींची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीत घरगुती मूर्तींची एकूण संख्या नमूद करा.
	घरगुती पर्यावरणपूरक मूर्तींची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दरम्यान घरगुती पर्यावरणपूरक मूर्तींची संख्या नमूद करा.
	घरगुती आणि सार्वजनिक पर्यावरणपूरक मूर्तींचा तपशील	घरगुती आणि सार्वजनिक पर्यावरणपूरक मूर्तींचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
३.	निर्माण केलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने निर्माण केलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांची संख्या नमूद करा.
	निर्माण केलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
४.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने कृत्रिम विसर्जन स्थळांवर निर्माल्याचे संकलन आणि नंतर त्याचे विलगीकरण करून प्रक्रिया केली आहे का ?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	कृत्रिम विसर्जन स्थळांवर निर्माल्याचे संकलन आणि विलगीकरणचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
५.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने पर्यावरणपूरक साहित्याचे संकलन करून पुनर्वापर केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने पर्यावरणपूरक साहित्याचे संकलनाचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
३. , ४. आणि ५.	निर्माण केलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांचे, पर्यावरणपूरक साहित्यांचे व निर्माल्याचे संकलन आणि विलगीकरण करून प्रक्रिया	निर्माण केलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.५ शाश्वत सणांचा प्रचार

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील - १

Sr. No	Name of the awareness activity conducted to promote eco-friendly idols and eco-friendly immersion (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of conducting awareness activity (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Activity conducted by (Local body/NGO/Private Entity/Others) (Local Body should choose an appropriate option from the dropdown list.)	Social Media post link (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook/Instagram/Youtube)	Number of Participants involved in the awareness activity (Local Body should only enter whole number)
1	2	3	4	5	6

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील - २

Sr. No	Type of Eco Friendly Idol selling unit (Shop/Organization/ Education institute) (Local Body should select from the dropdown option)	Name of the Eco-friendly Idol selling unit (Local Body should only enter alphanumeric values)	Address of the Eco-friendly Idol selling unit (Local Body should only enter alphanumerical values)
1	2	3	4

Google map location of the Eco-friendly Idol selling unit (Local Body should enter valid google map link)	Number of Eco Friendly Idols sold by the unit (Local Body should only enter whole number values)	Number of eco-friendly idols in community pandals (Local Body should only enter whole number values)	Ecofriendly materials used to make Idols (in KG) (Local Body can also enter decimal values)
5	6	7	8

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील - ३

Sr. No	Name of the Artificial Immersion spot created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Address of the Immersion spot created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map link of the artifical spot created (Local Body should enter valid google map link)	Latitude	Longitude
1	2	3	4	5	6

Artificial Immersion spot created by (private institute/ local body/ educational institute/ NGO/ others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Ecofriendly materials collected at Artificial Immersion spot (in KG) (Local Body can also enter decimal values)	Amount of organic waste collected at Artificial Immersion spot (in KG) (Local Body can also enter decimal values)	Amount of organic waste treated at Artificial Immersion spot (in KG) (Local Body can also enter decimal values)
7	8	9	10

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

शाश्वत सणांचा प्रचार

<u>कृत्रिम तलावांमध्ये पर्यावरणपूरक मूर्तींचे विसर्जन आणि नदी व तलावांचे प्रदूषण थांबवण्यासाठी धार्मिक कचऱ्यासाठी समर्पित संकलन केंद्र</u>

सणांमध्ये माती संकलन केंद्र.

सणांदरम्यान व नंतर २ दिवसांसाठी माती संकलन केंद्र सुरू ठेवण्यात यावेत.
दान केलेली माती मूर्तिकारांना पुनर्वापरासाठी दिली जावी.

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

३.५ शाश्वत सणांचा प्रचार

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

३.६	जलचर परिसंस्थेचे संवर्धन	गुण १००

जल परिसंस्था ही जलचक्राचा एक अत्यंत महत्त्वाचा भाग आहे. ही परिसंस्था प्रदूषक हटविणे, पूराचे पाणी रोखण्यास मदत करणे आणि सूक्ष्म हवामान नियंत्रण ठेवण्यात मदत करते. वाढते जलतापमान आणि शहरीकरणाच्या क्रिया या परिसंस्थेवर विपरीत परिणाम करत आहेत. हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी जल परिसंस्थेच्या संवर्धनासाठी हाती घेतलेल्या उपाययोजनांचे मूल्यमापन करतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	शाश्वत जल कृषी पद्धती आणि स्थानिक जलचर प्रजातींचे संरक्षण करण्यासाठी आयोजित केलेल्या जनजागृती उपक्रमांची संख्या.	५०
२.	पाणथळ क्षेत्रांचे संवर्धनाचे प्रकल्प	५०

आवश्यक तपशील:

- प्रचार आणि प्रसार जनजागृती उपक्रमांची संख्येचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- पाणथळ क्षेत्रांचे संवर्धनाच्या प्रकल्पांची संक्षिप्त दस्तऐवजाची प्रत.
- पाणथळ क्षेत्र नसल्यास स्थानिक संस्थेच्या अधिकृत अधिकाऱ्याने स्वाक्षरी केलेली स्वघोषणापत्राची प्रत.
- पाणथळ क्षेत्रांचे जिओटॅग केलेले छायाचित्र
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता	६.६: पर्वत, जंगले, पाणथळ जागा, नद्या, जलचर आणि तलावांसह पाण्याशी संबंधित परिसंस्थांचे संरक्षण आणि पुनर्संचय करणे.
	SDG १५. जमिनीवरील जीवन	१५.१ : आंतरराष्ट्रीय करारांच्या बंधनांनुसार स्थानिक आणि अंतर्देशीय गोड्या पाण्याच्या साठ्यांचे संवर्धन, पुनर्संचयित आणि शाश्वत वापर आणि त्यांच्या सेवा, विशेषत: जंगले, पाणथळ प्रदेश, पर्वत आणि कोरडवाहू यांच्या संवर्धनाची खात्री करणे.

जलचर परिसंस्थेचे संवर्धन

शाश्वत जल कृषी पद्धती

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

३.६ जलचर परिसंस्थेचे संवर्धन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	शाश्वत जल कृषी पद्धती आणि स्थानिक जलचर प्रजातींचे संरक्षण करण्यासाठी घेण्यात आलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांची संख्या नमूद करा
	प्रचारात्मक उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	शाश्वत जल कृषी पद्धती आणि स्थानिक जलचर प्रजातींचे संरक्षण करण्यासाठी आयोजित केलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये पर्यावरणपूरक विसर्जनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी आयोजित केलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांचा तपशील अपलोड करा.
२.	तुमच्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेत पाणथळ क्षेत्र आहेत का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
	पाणथळ क्षेत्रांचे संवर्धनाच्या प्रकल्पांची संख्या	पाणथळ क्षेत्रांचे संवर्धनाच्या प्रकल्पांची संख्या नमूद करा.
	पाणथळ क्षेत्रांचे संवर्धनाचे संक्षिप्त दस्तऐवज	पाणथळ जमीन (संवर्धन आणि व्यवस्थापन) नियम-२०१७ नुसार पाणथळ जमिनीच्या संक्षिप्त दस्तऐवजाची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	पाणथळ जमिनीचे जिओटॅग केलेले छायाचित्र	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप: MIS मध्येभरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.६ जलचर परिसंस्थेचे संवर्धन

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No	Name of the awareness activity conducted to promote responsible fishing practices and protecting local aquatic species (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of conducting awareness activity (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Awareness activity conducted by (Local body/NGO/Private Entity/Others) (Local Body should choose an appropriate option from the dropdown list)
1	2	3	4

Social Media post link of awareness activity (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook/Instagram/Youtube)	Number of Participants involved in the awareness activity (Local Body should only enter whole number)
5	6

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

अग्नि

४ अग्नि

अ/क्र.	कृती बिंदु	गुण
४.१	**नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्त्रोत आणि निव्वळ शून्य कार्बन उत्सर्जनाबाबत प्रसार व प्रचार**	२००
४.२	**कार्बन उत्सर्जन कमी असलेल्या ऊर्जा स्त्रोतांचा अवलंब**	
४.२.१	हरित पथदिवे	२००
४.२.२	सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे	५००
४.२.३	हरित इमारती	३००
४.२.४	सार्वजनिक इमारतींचे ऊर्जा लेखापरीक्षण	२००
४.२.५.	नैसर्गिक ऊर्जा कार्यक्षम इमारत रचना (पॅसिव्ह बिल्डिंग डिझाईन)	१००
	एकूण	१,५००

४.१	नुतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्त्रोत आणि निव्वळ शून्य कार्बन उत्सर्जनाबाबत प्रसार व प्रचार	गुण २००

नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा (Renewable Energy) म्हणजे अशी ऊर्जा जी नैसर्गिक स्त्रोतांद्वारे सतत निर्माण होत राहते, या ऊर्जा स्त्रोतांचा पर्यावरणावर परिणाम कमी होतो उदा. सौर ऊर्जा, पवन ऊर्जा, इ. पर्यावरण रक्षण आणि शाश्वत विकासासाठी अशा ऊर्जेचा वापर वाढवणे अत्यावश्यक आहे. या निर्देशकामध्ये, नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापराला प्रोत्साहन देण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी आयोजित केलेल्या जनजागृती उपक्रमांच्या आधारे मूल्यमापन केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा आणि निव्वळ शून्य संदर्भात जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या		२००
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची पहिली तिमाही (एप्रिल - जून) **(Relative Marking)**	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची दुसरी तिमाही (जुलै – सप्टेंबर) **(Relative Marking)**	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची तिसरी तिमाही (ऑक्टोबर – डिसेंबर) **(Relative Marking)**	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची चौथी तिमाही (जानेवारी - मार्च) **(Relative Marking)**	५०	

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थांद्वारे आयोजित जनजागृती उपक्रमांची संख्या आणि नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- माझी वसुंधरा अभियान संचालनालयाने जारी केलेल्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार आयोजित केलेल्या जनजागृती उपक्रमांचा मूल्यांकनासाठी विचार केला जाईल.
- प्रचारात्मक उपक्रमांमध्ये पुढील गोष्टींचा देखील समावेश होतो; अक्षय ऊर्जा स्त्रोत फायदे, नेट झीरो, शाश्वत विकास.
- उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG ७. सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा	७.१: २०३० पर्यंत, परवडणाऱ्या, विश्वासार्ह आणि नूतनीकरण ऊर्जा सेवांची सहज प्राप्ती सुनिश्चीत करणे. ७.२: २०३० पर्यंत, जागतिक ऊर्जा मिश्रणात अक्षय ऊर्जेचा वाटा लक्षणीयरीत्या वाढवणे.

नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्रोत

भारताचे नेट झिरो उद्दिष्ट (मुख्य टप्पे):

१. २०३० पर्यंत – उत्सर्जनाची तीव्रता (Emission intensity) ४५% नी कमी करणे.

२. २०३० पर्यंत – एकूण ऊर्जा उत्पादनापैकी ५०% ऊर्जा नवीकरणीय स्रोतांमधून (Renewable Energy) मिळवणे.

३. २०३० पर्यंत – २.५ ते ३ अब्ज टन कार्बन डायऑक्साइड शोषण करण्याची क्षमता निर्माण करणे (कार्बन सिंकद्वारे).

४. २०७० पर्यंत – शुद्ध शून्य उत्सर्जन (Net Zero Emission) साध्य करणे.

- नुतनीकरणयोग्य ऊर्जेवर संक्रमण करा
- ऊर्जा कार्यक्षमता सुधारा
- विद्युत वाहतूक
- हरित इमारती बांधकाम पद्धती स्वीकारा
- झाडे लावा आणि त्यांचे संरक्षण करा

४.१ नुतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्त्रोत आणि निव्वळ शून्य कार्बन उत्सर्जनाबाबत प्रसार व प्रचार

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत (एप्रिल - जून)नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजन	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दुसऱ्या तिमाहीत (जुलै – सप्टेंबर)नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजन	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दुसऱ्या तिमाहीत नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या तिसऱ्या तिमाहीत (ऑक्टोबर-डिसेंबर)नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजन	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या तिसऱ्यातिमाहीत नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या चौथ्या तिमाहीत (जानेवारी-मार्च)नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजन	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या चौथ्या तिमाहीत नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	तिमाहीनुसार नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये तिमाहीनुसार जनजागृती उपक्रमांमध्ये नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील अपलोड करा.
	जनजागृती उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.१ नुतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्त्रोत आणि निव्वळ शून्य कार्बन उत्सर्जनाबाबत प्रसार व प्रचार

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Name of the promotional activity (as per the guidelines issued by the Majhi Vasundhara Abhiyan Directorate) to encourage the use of renewable energy sources and Net Zero (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Number of Participants (Local Body should only enter whole number values.)	Date of the promotional activity (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Promotional activity conducted in [First Quarter (April-June), Second Quarter (July-September), Third Quarter (October-December), Fourth Quarter (January-March)] of Majhi Vasundhara 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Social Media link of the promotional activity for the use of renewable energy sources (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, YouTube.)
5	6

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.१ हरित पथदिवे

गुण २००

हरित पथदिवे बसवल्यामुळे वीज बचत होते व स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे *कार्बन फूटप्रिंट* देखील कमी होते. यामुळे *एचपीएस*(HPS) बल्ब ऐवजी हरित पथदिवे बसविणे पर्यावरण संरक्षणाच्या दृष्टीने महत्वाचे पाऊल आहे. या निर्देशकाद्वारे स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी सर्व पथदिव्यांचे हरित पथदिव्यांमध्ये रूपांतर करण्यासाठी घेतलेल्या पुढाकाराचे मूल्यमापन केले जाते.

मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	एकूण पथदिव्यांपैकी एलईडी पथदिव्यांची टक्केवारी	५०
२	एकूण पथदिव्यांपैकी सौर पथदिव्यांची टक्केवारी	१५०

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील पथदिव्यांची संख्या
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील हरित (*एलईडी* आणि सौर) पथदिव्यांची संख्या
- पथदिवे बदलल्यामुळे होणाऱ्या ऊर्जाबचतीचा अहवाल - जसे की, दिवे बदलण्या आधीची व नंतरची वीज बिलाची प्रत.
- वैध गुगल मॅप ची लिंक.
- भौतिक आणि आर्थिक प्रगती अहवाल
- पथदिवे बसवण्यासाठी देण्यात आलेल्या कार्यारंभ आदेशाची प्रत.
- आधी आणि नंतरची छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- गुणांचे वितरण हरित (*एलईडी* आणि सौर) पथदिव्यांच्या टक्केवारीवर आधारित आहे. उदाहरणार्थ;
    - १०० टक्के एलईडी पथदिव्यांसाठी ५० गुण
    - १०० टक्के सौर पथदिव्यांसाठी १५० गुण.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG ७. सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा	७.१: २०३० पर्यंत, परवडणाऱ्या, विश्वासार्ह आणि नूतनीकरण ऊर्जा सेवांची सहज प्राप्ती सुनिश्चीत करणे. ७.२: २०३० पर्यंत, जागतिक ऊर्जा मिश्रणात अक्षय ऊर्जेचा वाटा लक्षणीयरीत्या वाढवणे.

४.२.१ हरित पथदिवे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१ आणि २	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील पथदिव्यांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये अस्तित्वात असलेल्या पथदिव्यांची संख्या नमूद करा.
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील एलईडी पथदिव्यांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये अस्तित्वात असलेल्या एलईडी पथदिव्यांची संख्या नमूद करा.
२	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील सौर पथदिव्यांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये अस्तित्वात असलेल्या सौर पथदिव्यांची संख्या नमूद करा.
३	दिवे बदलल्यानंतरचा ऊर्जा बचत अहवाल	ऊर्जा बचत अहवाल म्हणून आधीचे आणि नंतरचे वीजबिल अपलोड करा.
	कार्यारंभ आदेशांची प्रत	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा..
	एलईडी/सौर पथदिव्यांचे स्थान	एलइडी/सौर पथदिव्यांचे गुगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	आधी आणि नंतरची छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.१ हरित पथदिवे

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

४.२.२	सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे	गुण ५००

पारंपारिक ऊर्जेच्या विरूद्ध अक्षय ऊर्जेच्या वापराकडे संक्रमण करून, स्थानिक स्वराज्य संस्था आपल्या राष्ट्राला २०७० पर्यंत निव्वळ शून्य लक्ष्य आणि २०४७ पर्यंत ऊर्जा स्वातंत्र्याचे लक्ष्य पूर्ण करण्यात मदत करू शकतात. या निर्देशकामध्ये, माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सौर ऊर्जा आणि नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्थापनांच्या संचयी क्षमतेवर आधारित स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे मूल्यमापन केले जाईल.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६ .० मध्ये सौर प्रकल्पांची एकूण क्षमता (किलोवॅटमध्ये) **(Relative Marking)**		३००
	सार्वजनिक इमारती	१५०	
	सार्वजनिक सेवा पायाभूत सुविधा	१५०	
२.	**अपकीप (Upkeep):** माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान बसवण्यात आलेल्या सौर प्रकल्पांची एकूण क्षमता किलोवॅट (kW) मध्ये. **(Relative Marking)**		५०
३.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या सार्वजनिक इमारतींवर बसवण्यात आलेल्या सौर वॉटर हीटरची एकूण क्षमता - लिटर प्रतिदिन (LPD) **(Relative Marking)**		५०
४.	**अक्षय ऊर्जा** (सौर ऊर्जा वगळून) **प्रकल्पांची क्षमता** किलोवॅट (kW) मध्ये **(Relative Marking)**		१००
	कार्यान्वित आणि कार्यरत	१००	
	निविदा मागवण्यात आल्या आहेत	५०	

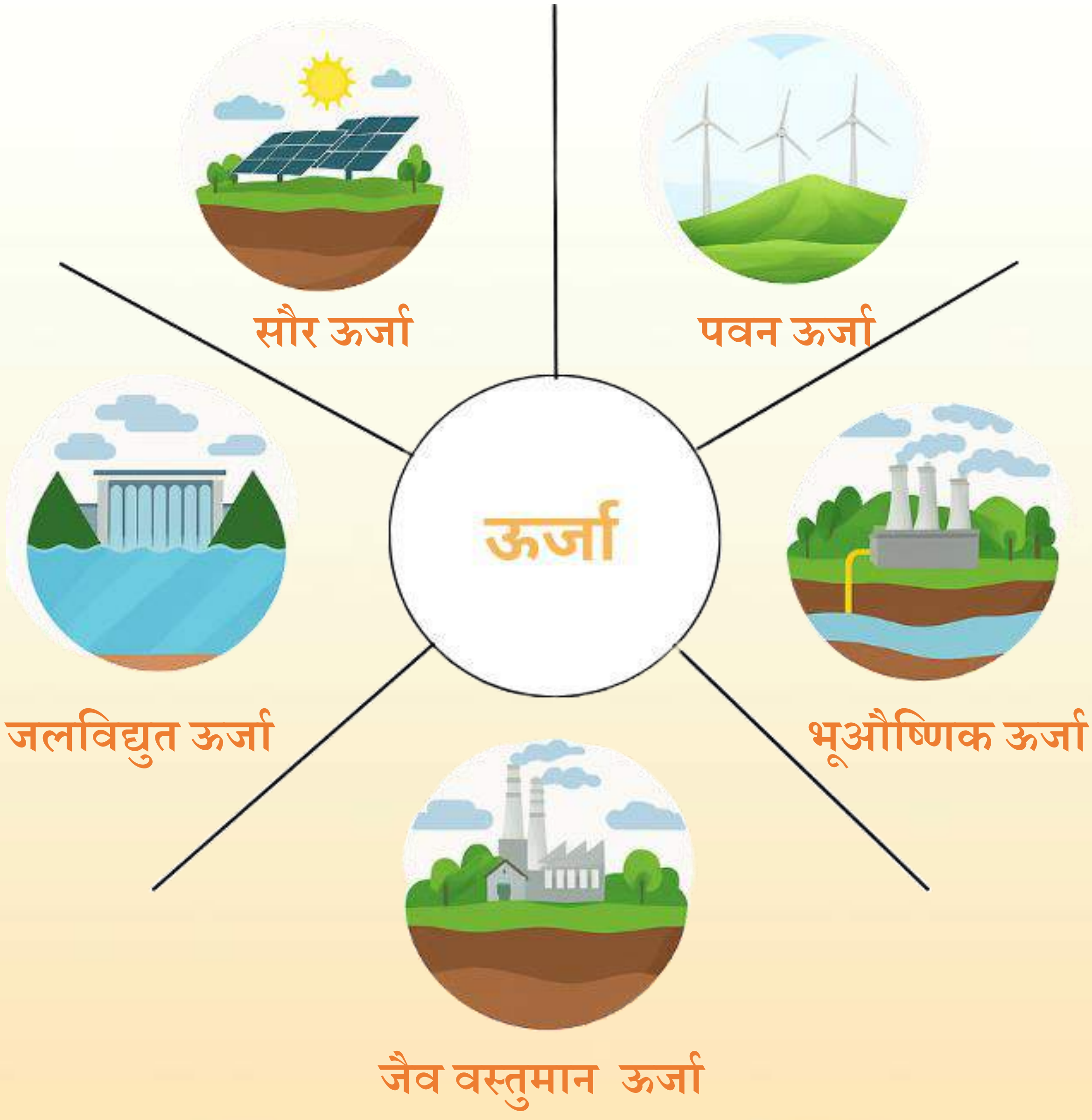
आवश्यक तपशील:

- सार्वजनिक इमारतींचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेल मध्ये.
    - सौर प्रकल्प असणारे छत
    - इमारत संकुलांमध्ये सौर उर्जेची स्थापना
    - सौर वॉटर हीटर
- संकुलांमध्ये अक्षय सौर प्रकल्प बसविल्यामुळे ऊर्जाबचत अहवाल, जसे की - आधी आणि नंतरचे वीज बिल (सौर प्रकल्प असणारे छत/सौर प्रकल्प)
- सर्व नूतनीकरण योग्य ऊर्जा प्रकल्पांसाठी कार्यान्वित प्रमाणपत्राची प्रत.
- या निर्देशकामध्ये (सौर प्रकल्प आणि सौर वॉटर हीटर) , सार्वजनिक इमारती, कोणत्याही व्यावसायिक किंवा अव्यावसायिक आस्थापना यासह शासकीय इमारती, स्थानिक इमारती, शॉपिंग कॉम्प्लेक्स, रुग्णालये इत्यादींचा समावेश असेल.
- माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान केलेल्या सौर स्थापनेचे स्थान (लोकेशन))
- सौर प्रकल्पांचे जिओटॅग केलेले छायाचित्र (आधी आणि नंतर) (Size १ ते २ MB)
- अक्षय ऊर्जा (सौर ऊर्जा वगळून) प्रकल्पांसाठी कार्यान्वित प्रमाणपत्राची प्रत.
- अक्षय ऊर्जा (सौर ऊर्जा वगळून) प्रकल्पांचे जिओटॅग केलेले छायाचित्र (आधी आणि नंतर) (Size १ ते २ MB)
- ***टीप- मूल्यमापन कार्यपद्धती अंक १,२ आणि ३ मध्ये नमूद केलेल्या सौर प्रकल्पांचा अंक ४ मध्ये विचार केला जाणार नाही***
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ७. सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा	७.१: २०३० पर्यंत, परवडणाऱ्या, विश्वासार्ह आणि नूतनीकरण ऊर्जा सेवांची सहज प्राप्ती सुनिश्चीत करणे. ७.२: २०३० पर्यंत, जागतिक ऊर्जा मिश्रणात अक्षय ऊर्जेचा वाटा लक्षणीयरीत्या वाढवणे.

अक्षय ऊर्जा स्रोत

नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा म्हणजे नैसर्गिक स्रोतांपासून मिळवलेली ऊर्जा जी वापरण्यापेक्षा जास्त वेगाने पुन्हा भरली जाते. ही संसाधने अमर्यादित आहेत. अक्षय ऊर्जा स्रोत वीज निर्मिती, उष्णता तयार करणे आणि वाहतूक प्रणालींना इंधन देण्यासाठी शाश्वत पर्याय प्रदान करतात.

सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सेवा पायाभूत सुविधा इमारतींवर सौर ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

इमारतींचे प्रकार

सरकारी इमारती

- सरकारी शाळा
- सरकारी रुग्णालये
- सरकारी कार्यालये

सार्वजनिक सेवा पायाभूत सुविधा

- सार्वजनिक पाणीपुरवठा यंत्रणा
- MRF केंद्रे
- STP, FSTP, ETP प्रकल्प

४.२.२ सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सार्वजनिक इमारतींमध्ये स्थापित करण्यात आलेल्या सौर ऊर्जा प्रकल्पाची एकूण क्षमता (किलोवॅट (kW) मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सार्वजनिक इमारतींमध्ये स्थापित करण्यात आलेल्या सौर ऊर्जा प्रकल्पाची एकूण क्षमता (किलोवॅट (kW) मध्ये) नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सार्वजनिक सेवा पायाभूत सुविधा इमारतींमध्ये स्थापित करण्यात आलेल्या सौर ऊर्जा प्रकल्पाची एकूण क्षमता (किलोवॅट (kW) मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सार्वजनिक सेवा पायाभूत सुविधा इमारतींमध्ये स्थापित करण्यात आलेल्या सौर ऊर्जा प्रकल्पाची एकूण क्षमता (किलोवॅट (kW) मध्ये) नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सार्वजनिक इमारतींमध्ये स्थापित करण्यात आलेल्या सौर ऊर्जा प्रकल्पाचा तपशील (किलोवॅट (kW) मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सार्वजनिक इमारतींमध्ये स्थापित करण्यात आलेल्या सौर ऊर्जा प्रकल्पाचा तपशील (किलोवॅट (kW) मध्ये)) विहित एक्सेल शीट स्वरूपात अपलोड करा.
	ऊर्जा बचत अहवाल	अहवाल म्हणून आधीचे आणि नंतरचे वीजबिल अपलोड करा.
	सर्व सौर प्रकल्पांच्या कमिशनिंग प्रमाणपत्रांची प्रत	सर्व सौर प्रकल्पांच्या कमिशनिंग प्रमाणपत्रांच्या प्रत संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा
	कार्यारंभ आदेशांची प्रत	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा..
	आधी आणि नंतरची छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
२	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान सौर स्थापनेची एकूण क्षमता (किलोवॅट मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान (किलोवॅट मध्ये) मध्ये सौर स्थापनेची एकूण क्षमता नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान सौर स्थापनेची एकूण क्षमता (किलोवॅट मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान (किलोवॅट मध्ये) मध्ये सौर स्थापनेची एकूण क्षमता नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान सौर स्थापनेची एकूण क्षमता (किलोवॅट मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान (किलोवॅट मध्ये) मध्ये सौर स्थापनेची एकूण क्षमता नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान सौर स्थापनेची एकूण क्षमता (किलोवॅट मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान (किलोवॅट मध्ये) मध्ये सौर स्थापनेची एकूण क्षमता नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान सौर स्थापनेची एकूण क्षमता (किलोवॅट मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान (किलोवॅट मध्ये) मध्ये सौर स्थापनेची एकूण क्षमता नमूद करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.२ सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
३	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत स्थापित केलेल्या सोलर वॉटर हीटर्सची एकूण क्षमता	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये स्थापित केलेल्या सौर वॉटर हीटर्सची एकूण क्षमता नमूद करा.
	सार्वजनिक इमारतींवर स्थापित केलेल्या सोलर वॉटर हीटर्सची एकूण क्षमता	सार्वजनिक इमारतींवर स्थापित केलेल्या सोलर वॉटर हीटर्सची एकूण क्षमता नमूद करा.
	सोलर वॉटर हीटर्सचा तपशील	सोलर वॉटर हीटर्सचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	कार्यारंभ आदेशांची प्रत	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा..
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
४	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत स्थापित केलेल्या अक्षय ऊर्जा प्रकल्पांची क्षमता (मेगावॅट मध्ये)	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत स्थापित केलेल्या अक्षय ऊर्जा प्रकल्पांची क्षमता (मेगावॅट मध्ये) नमूद करा.
	अक्षय ऊर्जा प्रकल्पांचा तपशील	अक्षय ऊर्जा प्रकल्पांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	कार्यारंभ आदेशांची प्रत	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा..
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.२ सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील- १

Sr.No	Name of the building with rooftops solar system installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Is this a Public/Public Service Infrastructure buildings (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Date of Installation of rooftop solar system (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Address of the building with rooftops solar system installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map location with rooftops solar system installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link.)	Latitude of the building with solar rooftop installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Longitude of the building with solar rooftop installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
5	6	7	8

Total capacity of the solar installations in kW during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)	Project cost for the installation of rooftop solar system in "Rs" (Local Body can also enter decimal values)	Project Implemented by (Local Body/Private Institution/NGO/others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Amount of energy saved annually in "Kilowatts" (Local Body can also enter decimal values)
9	10	11	12

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.२ सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील- २

Sr.No	Name of public building utilizing Solar water heater (Local Body should only enter alphanumeric values.)	Date of installation of solar water heater (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Address of the solar water heater. (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map Location link of the solar water heater (Local Body should enter valid google map link.)
1	2	3	4	5

Latitude of the solar water heater	Longitude of the solar water heater	Total capacity of the solar water heater in LPD (Local Body should only enter numerical values.)	Project cost for installation of Solar Water Heaters (in Rs) (Local Body should only enter numerical values.)
6	7	8	9

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील -३

Sr.No	Type of Renewable energy installation (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of Renewable energy installation (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Address of Renewable energy installation (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map Location link of Renewable energy installation (Local Body should enter valid google map link.)
1	2	3	4	5

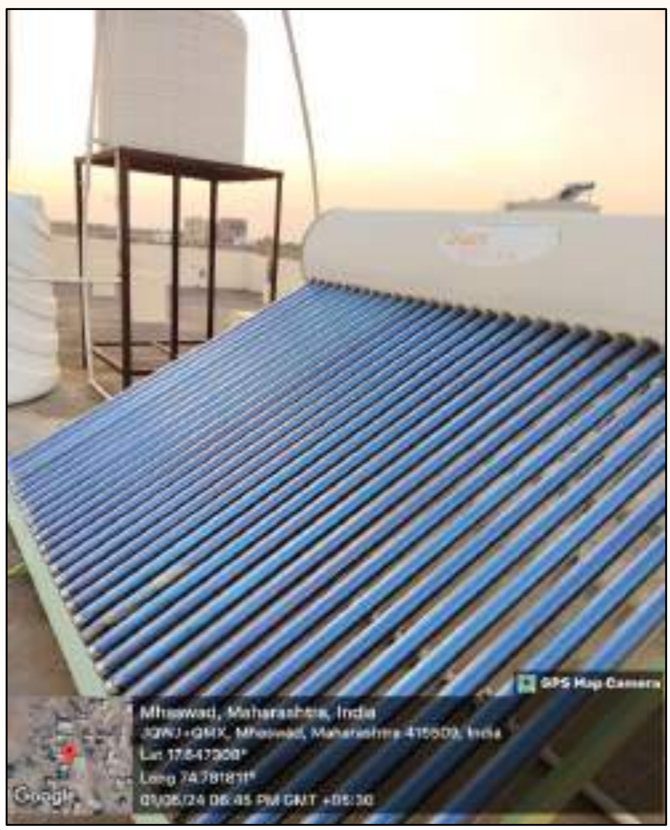
Latitude	Longitude	Total capacity of the renewable energy installation in MW (Local Body should only enter numerical values.)	Project cost for installation of renewable energy projects (in Rs) (Local Body should only enter numerical values.)
6	7	8	9

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.२ सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

४.२.३	हरित इमारती	गुण ३००

हरित इमारतीमध्ये परंपरागत इमारतींच्या तुलनेत पाण्याचा कमी वापर, ऊर्जा कार्यक्षमता अनुकूलन, नैसर्गिक संसाधनांचे संरक्षण, कमी कचरानिर्मिती आणि रहिवाशांसाठी आरोग्यदायी जागा अशा अनेक सुविधा असतात. हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे त्यांच्या कार्यक्षेत्रात अस्तित्वात असलेल्या हरित इमारतींच्या संख्येवर आधारित मूल्यमापन करतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नव्याने निर्माण केलेल्या हरित इमारतींची संख्या **(Relative Marking)**		१००
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान हरित इमारतीत रूपांतरित केलेल्या विद्यमान इमारतींची संख्या **(Relative Marking)**		१००
३.	प्लॅटिनम रेट केलेल्या (LEED आणि IGBC) किंवा 5-स्टार (GRIHA) रेट केलेल्या हरित इमारतींची टक्केवारी		१००
	५०% पेक्षा अधिक	१००	
	२५% - ५०%	७५	
	१०% - २४%	५०	
	१०% पेक्षा कमी	०	

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील प्रमाणित हरित इमारतींचा तपशील – विहित केलेल्या एक्सेल मध्ये
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान IGBC/GRIHA/LEED द्वारे देण्यात आलेल्या वैध प्रमाणपत्राची प्रत
- गूगल मॅपवर इमारतींचे स्थान (लोकेशन).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

टीप: IGBCने रेट केलेल्या प्रकल्पांच्या प्रमाणपत्राची वैधता कालावधी ३ वर्षे (इमारतींसाठी) आणि ५ वर्षे (शहरे, कॅम्पसेस इत्यादीसारख्या मोठ्या विकासासाठी) असेल.

SDG ७. सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा	७.१: २०३० पर्यंत, परवडणाऱ्या, विश्वासार्ह आणि आधुनिक ऊर्जा सेवांचा सार्वत्रिक प्रवेश सुनिश्चित करणे. ७.२: २०३० पर्यंत, जागतिक ऊर्जा मिश्रणात अक्षय ऊर्जेचा वाटा लक्षणीयरीत्या वाढवणे.

हरित इमारतीसाठीचे मानके

LEED (ऊर्जा आणि पर्यावरण डिझाइनमधील नेतृत्व)

सर्टिफिकेशन लेव्हल	क्रेडिट पॉइंट्स
सर्टिफाइड	४०-४९
सिल्व्हर	५०-५९
गोल्ड	६०-७९
प्लेटिनम	८० + गुण

GRIHA (ग्रीन रेटिंग्स इंटिग्रेटेड हॅबिटॅट असेसमेंट)

सर्टिफिकेशन लेव्हल	क्रेडिट पॉइंट्स
★	२५–४०
★★	४१–५५
★★★	५६–७०
★★★★	७१–८५
★★★★★	८६ व अधिक

IGBC (इंडियन ग्रीन बिल्डिंग कौन्सिल)

सर्टिफिकेशन लेव्हल	क्रेडिट पॉइंट्स
सर्टिफाइड	५०–५९
सिल्व्हर	६०–६९
गोल्ड	७०–७९
प्लॅटिनम	८० व त्यापेक्षा अधिक

४.२.३ हरित इमारती

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नवीन प्रमाणित केलेल्या हरित इमारतींची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नवीन प्रमाणित केलेल्या हरित इमारतींची संख्या नमूद करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान हरित इमारतीत रूपांतरित झालेल्या विद्यमान इमारतींची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान हरित इमारतीत रूपांतरित झालेल्या विद्यमान इमारतींची संख्या नमूद करा.
३	प्लॅटिनम रेट केलेल्या (LEED आणि IGBC) किंवा ५ स्टार (GRIHA) रेट केलेल्या हरित इमारतींची टक्केवारी	प्लॅटिनम रेट केलेल्या (LEED आणि IGBC) किंवा ५ स्टार (GRIHA) रेट केलेल्या हरित इमारतींची टक्केवारी नमूद करा.
१,२ आणि ३	प्रमाणित हरित इमारतींचे तपशील	प्रमाणित हरित इमारतींचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान IGBC/GRIHA/LEED द्वारे वैध प्रमाणपत्राची प्रत	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान IGBC/GRIHA/LEED द्वारे मिळालेल्या प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.३ हरित इमारती

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Name of the certified Green Building (Local Body should only enter alphanumerical values)	Address of the certified Green Building (Local Body should only enter alphanumerical values)	Latitude of the certified green building	Longitude of the certified green building
1	2	3	4	5

Google Map location of certified Green Building (Local Body should enter valid google map link)	Green Building Certification given by IGBC/LEED/GRIHA/Others (Local Body should choose appropriate option from the dropdown)	Date of receiving Green Building Certification (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Is the certified green building new or existing buildings converted to green buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should choose appropriate option from the dropdown)	Is the certified Green Building Platinum rated (LEED or IGBC)/ 5-star(GRIHA) rated/ NA (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
6	7	8	9	10

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

हरित इमारतींसाठी प्रमाणपत्रे

गोवर्धन इकोव्हिलेज, ठाणे, महाराष्ट्र (GRIHA 5 स्टार रेटिंग)

सुझलॉन - वन अर्थ, पुणे, महाराष्ट्र (GRIHA 5 स्टार रेटिंग)

टीप - ग्रीन बिल्डिंग प्रमाणपत्रे मिळविण्यासाठी QR Code स्कॅन करा

https://igbc.in/ https://www.usgbc.org/leed/ https://www.grihaindia.org/

४.२.४	सार्वजनिक इमारतींचे ऊर्जा लेखापरीक्षण	गुण २००

एखाद्या इमारती, उद्योग किंवा संस्थेमध्ये किती ऊर्जा वापरली जाते, कुठे वाया जाते आणि ती कशी बचत करता येईल याचा सखोल अभ्यास करण्याची प्रक्रिया म्हणजे ऊर्जा लेखापरीक्षण. यामध्ये ऊर्जा वापराचे विश्लेषण करून ऊर्जा कार्यक्षमतेत सुधारणा करण्याचे उपाय सुचवले जातात. या निर्देशकाचा उद्देश स्थानिक स्वराज्य संस्थांना त्यांच्या ऊर्जेचा अपव्यय कमी करण्याकरिता पावले उचलण्यासाठी प्रोत्साहित करणे हा आहे.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ५ .० आणि/ किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ऊर्जा लेखापरीक्षण करण्यात आलेल्या सार्वजनिक इमारतींची टक्केवारी		१००
	१०० %	१००	
	७५ % ते ९९%	७५	
	५० % ते ७४ %	५०	
	५० % पेक्षा कमी	०	
२.	सार्वजनिक इमारतीची टक्केवारी		७५
	सखोल लेखापरीक्षण करण्यात आले	५०	
	प्राथमिक लेखापरीक्षण करण्यात आले	२५	
३.	ऊर्जा लेखापरिक्षणाद्वारे करण्यात आलेल्या शिफारसी पैकी शिफारस पूर्तता केलेल्या इमारतींची टक्केवारी.		२५

आवश्यक तपशील:

- ❑ स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील एकूण सार्वजनिक इमारतींची संख्या
- ❑ माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा ६.० दरम्यान ऊर्जा लेखापरीक्षण करण्यात आलेल्या सार्वजनिक इमारतींची संख्या
- ❑ ऊर्जा लेखापरीक्षणाच्या कार्यकारी सारांशाची प्रत.
- ❑ भौतिक आणि आर्थिक प्रगती अहवाल
- ❑ ऊर्जा लेखापरीक्षण अहवालात केलेल्या शिफारशींच्या अंमलबजावणीचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- ❑ ऊर्जा लेखापरीक्षण करणाऱ्या अधिकृत ऊर्जा लेखापरीक्षकांची यादी येथे मिळेल: https://beeindia.gov.in/sites/default/files/em/24th_NCE_Rev_Qualified_EA_List_RT.pdf
- ❑ सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत..

AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY 7	**SDG ७. सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा**	७.१: २०३० पर्यंत, परवडणाऱ्या, विश्वासार्ह आणि आधुनिक ऊर्जा सेवांचा सार्वत्रिक प्रवेश सुनिश्चित करणे. ७.२: २०३० पर्यंत, जागतिक ऊर्जा मिश्रणात अक्षय ऊर्जेचा वाटा लक्षणीयरीत्या वाढवणे.

सार्वजनिक इमारतींचे ऊर्जा लेखापरीक्षण

१. पहिला टप्पा - प्री ऑडिट टप्पा

- नियोजन आणि आयोजन - ऑडिटचा आढावा, ऊर्जा व्यवस्थापक यांच्याशी अनौपचारिक मुलाखत
- सर्व विभागीय प्रमुख आणि ऊर्जा व्यवस्थापनाशी संबंधित व्यक्तींसोबत प्रास्ताविक बैठक (१-२ तास).

२. टप्पा दुसरा - लेखापरीक्षण टप्पा

१ प्राथमिक डेटा संकलन, प्रक्रिया प्रवाह आलेख आणि ऊर्जा उपयुक्तता आलेख

२ सर्वेक्षण आणि देखरेख आयोजित करा

३ निवडक प्रमुख ऊर्जा उपकरणांसाठी तपशीलवार चाचण्या / चाचण्यांचे आयोजन

४ ऊर्जेच्या वापराचे विश्लेषण

५ ऊर्जा संवर्धन (ENCON) संधींची ओळख आणि विकास

६ खर्च लाभ विश्लेषण

७ वरिष्ठ व्यवस्थापनाला अहवाल देणे आणि सादरीकरण करणे

३. तिसरा टप्पा - लेखापरीक्षणानंतरचा टप्पा

अंमलबजावणी आणि पाठपुरावा

टीप: अधिक माहितीसाठी वरील आढावा वाचा beeindia.gov.in

४.२.४ सार्वजनिक इमारतींचे ऊर्जा लेखापरीक्षण

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील सार्वजनिक इमारतींची एकूण संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील एकूण सार्वजनिक इमारतींची एकूण संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ऊर्जा लेखापरीक्षण केलेल्या सार्वजनिक इमारतींची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ऊर्जा लेखापरीक्षण केलेल्या सार्वजनिक इमारतींची संख्या नमूद करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ज्या सार्वजनिक इमारतींचे सखोल ऊर्जा लेखापरीक्षण करण्यात आले होते त्यांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ज्या सार्वजनिक इमारतींचे सखोल ऊर्जा लेखापरीक्षण करण्यात आले होते त्यांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान प्राथमिक ऊर्जा लेखापरीक्षण करण्यात आलेल्या सार्वजनिक इमारतींची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान प्राथमिक ऊर्जा लेखापरीक्षण करण्यात आलेल्या सार्वजनिक इमारतींची संख्या नमूद करा.
३	ऊर्जा लेखापरीक्षण अहवालाचा कार्यकारी सारांश	ऊर्जा लेखापरीक्षण अहवालाचा कार्यकारी सारांश अपलोड करा.
	कार्यारंभ आदेशांची प्रत	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा
	ऊर्जा लेखापरीक्षणाचा भाग म्हणून दिलेल्या शिफारशींच्या अंमलबजावणीसाठी कार्य पूर्णत्वाचे प्रमाणपत्र	सर्व कार्य पूर्णत्व प्रमाणपत्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	ऊर्जा लेखापरीक्षणाचा भाग म्हणून दिलेल्या शिफारशींची अंमलबजावणी करण्यासाठी केलेल्या कामाची आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.४ सार्वजनिक इमारतींचे ऊर्जा लेखापरीक्षण

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No	Name of the Public Building with energy audit conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Type of energy audit conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Preliminary/In-depth) (Select from Drop down options)	Address of the Public Building with energy audit (Local Body should only enter alphanumerical values.)
1	2	3	4

Google Map Location Link of the public building with energy audit (Local Body should only enter valid Google map link.)	Latitude of the public building with energy audit	Longitude of the public building with energy audit	Date of conducting energy auditing (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
5	6	7	8

Name of the entity that conducted energy audit (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Recommendation given during the energy auditing (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Project Cost for implementation of recommendations given during the energy auditing (in Rs.) (Local Body should only enter numeric format.)
9	10	11

Has the local body implemented the recommendations given during the energy audit (Yes/No) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
12

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.५ नैसर्गिक ऊर्जा कार्यक्षम इमारत रचना (पॅसिव्ह बिल्डिंग डिझाईन) गुण १००

पॅसिव्ह बिल्डिंग डिझाईन ही एक अशी वास्तुकलानिर्मितीची पद्धत आहे जी ऊर्जा वापर कमी करते आणि पर्यावरणपूरक राहणीमान निर्माण करते. पॅसिव्ह डिझाईन वापरुन बनवलेल्या इमारतींमध्ये हरित भिंती/छत, रेनवॉटर हार्वेस्टिंग, नैसर्गिक प्रकाशयोजना, उच्च कार्यक्षम इन्सुलेशन मटेरियल्स या ज्यामुळे इमारती पर्यावरणाशी सुसंगत कार्य करतात. या निर्देशकाद्वारे स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी हवामान बदलाशी जुळवून घेण्यासाठी केलेल्या प्रयत्नांचे मूल्यमापन केले जाईल.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नैसर्गिक ऊर्जा कार्यक्षम पॅसिव्ह बिल्डिंग डिझाईन असलेल्या सार्वजनिक इमारतींची टक्केवारी		५०
	५०% पेक्षा अधिक	५०	
	२५% - ४९%	४०	
	१०% - २४%	३०	
	१०% पेक्षा कमी	०	
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान खाजगी आणि निवासी इमारतींमध्ये पॅसिव्ह बिल्डिंग डिझाईन धोरणांना प्रचारात्मक जनजागृती (Relative Marking)		५०

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील सार्वजनिक इमारतींची एकूण संख्या.
- माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि/किंवा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान आयोजित पॅसिव्ह बिल्डिंग डिझाईन असलेल्या सार्वजनिक इमारतींची संख्या.
- आर्थिक प्रगतीचा अहवाल.
- कार्यारंभ आदेशांची प्रत
- सार्वजनिक इमारतींचे तपशील- विहित केलेल्या एक्सेल मध्ये
- सार्वजनिक इमारतींची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- सार्वजनिक इमारतींमध्ये पॅसिव्ह बिल्डिंग डिझाईन प्रचाराबाबत जनजागृती उपक्रमांचा तपशील – विहित केलेल्या एक्सेल मध्ये
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ११. शाश्वत शहरे व समुदाय	११.६: २०३० पर्यंत, हवेच्या गुणवत्तेवर आणि नगरपालिका आणि इतर कचरा व्यवस्थापनावर विशेष लक्ष देऊन शहरांच्या प्रति व्यक्ती पर्यावरणावरील प्रतिकूल परिणाम कमी करणे.
	SDG १३. वातावरणीय कृती	१३.१ : सर्व देशांमध्ये हवामान-संबंधित धोके आणि नैसर्गिक आपत्तींसाठी लवचिकता आणि अनुकूली क्षमता मजबूत करणे.

नैसर्गिक ऊर्जा कार्यक्षम इमारत रचना
(पॅसिव्ह बिल्डिंग डिझाइन)

थंड छत

जास्त सूर्यप्रकाश परावर्तित करतात आणि साध्या छतांपेक्षा कमी उष्णता शोषतात. हे घरातील तापमान कमी ठेवण्यास मदत करते आणि शहरी उष्णता बेट परिणाम कमी करते.

पॅसिव्ह बिल्डिंग शेडिंग आणि सोलार कंट्रोल

यामध्ये शेडिंग (छायांकन) व सोलार कंट्रोल (सूर्यप्रकाश नियंत्रण) तंत्रांचा वापर करून उन्हाळ्यात इमारतीत जास्त उष्णता येऊ नये व हिवाळ्यात आवश्यक तेवढा सूर्यप्रकाश मिळावा हे पाहिले जाते.

स्थानिक बांधकाम साहित्य (Vernacular Materials)

स्थानिक बांधकाम साहित्य म्हणजे एखाद्या प्रदेशात सहज उपलब्ध असलेले, पारंपरिक पद्धतीने वापरले जाणारे आणि त्या परिसराच्या हवामान, भौगोलिक परिस्थिती व संस्कृतीनुसार योग्य ठरणारे बांधकाम साहित्य.

४.२.५ नैसर्गिक ऊर्जा कार्यक्षम इमारत रचना

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील सार्वजनिक इमारतींची एकूण संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील एकूण सार्वजनिक इमारतींची एकूण संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान Passive Building Design केलेल्या सार्वजनिक इमारतींची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ५.० आणि माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान Passive Building Design केलेल्या सार्वजनिक इमारतींची संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेशांची प्रत	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती/ सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	नैसर्गिक ऊर्जा कार्यक्षम इमारत रचना केलेल्या सार्वजनिक इमारतींचे तपशील	नैसर्गिक ऊर्जा कार्यक्षम इमारत रचना केलेल्या सार्वजनिक इमारतींचे तपशील विहित एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
२	सार्वजनिक इमारतींमध्ये नैसर्गिक ऊर्जा कार्यक्षम इमारत रचनेला प्रोत्साहन देण्यासाठी आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या	सार्वजनिक आणि खाजगी इमारतींमध्ये Passive Building Designला प्रोत्साहन देण्यासाठी आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	सार्वजनिक इमारतींमध्ये नैसर्गिक ऊर्जा कार्यक्षम इमारत रचनेला प्रोत्साहन देण्यासाठी आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रमांचा तपशील	सार्वजनिक आणि खाजगी इमारतींमध्ये नैसर्गिक ऊर्जा कार्यक्षम इमारत रचनेला प्रोत्साहन देण्यासाठी आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रमांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	नैसर्गिक ऊर्जा कार्यक्षम इमारत रचना केलेल्या सार्वजनिक इमारतींचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.५ नैसर्गिक ऊर्जा कार्यक्षम इमारत रचना

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-१

Sr.No	Name of the building with passive building design during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of Installation of cool roofing (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Address of the building with passive building design during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)
1	2	3	4

Google Map location with passive building design during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link.)	Latitude of the building	Longitude of the building	Project cost for cool roofing in "Rs" (Local Body can also enter decimal values)	Project Implemented by (Local Body/Private Institution/NGO/others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
5	6	7	8	9

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-२

Sr.No	Name of the awareness event conducted regarding promotion of Passive Building Design in Private and Residential buildings (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Number of Participants (Local Body should only enter whole number values.)	Date of the promotional activity (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Social Media link of the awareness event conducted regarding promotion of Passive Building Design in Private and Residential buildings (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Youtube.)
5

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

आकाश

५	आकाश

अ. क्र.	कृती निर्देशांक	गुण
	जनजागृती	
५. १	ई-प्लेज (#Epledge) नोंदणी आणि पूर्तता	६००
५. २	समाज माध्यमांचा वापर करून माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे	४००
५. ३	स्पर्धा आणि जनजागृती उपक्रमांद्वारे माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे	५००
५. ४	तरुणांचा सहभाग आणि पर्यावरण दूतांची निवड	३००
५. ५	सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी	८००
५. ६	बचत गटांचा सहभाग	१००
५.७	पर्यायी निधी मिळवण्याचे मार्ग: *सीएसआर*, सामुदायिक सहभाग व इतर	२००
५.८	निसर्गपर्यटन (Ecotourism)	१००
	शिक्षण	
५.९	पर्यावरण सेवा योजनेत शाळांचा सहभाग	२००
५.१०	महाराष्ट्र युथ फॉर क्लायमेट ॲक्शन (MYCA) उपक्रमाद्वारे वातावरणीय बदलाबाबत तरुणांमध्ये जागरूकता	२००
	एकूण	**३,४००**

जनजागृती

५.१ ई-प्लेज (#Epledge) नोंदणी आणि पूर्तता

गुण ६००

माझी वसुंधरा अभियान ई-प्लेज (ई-शपथ) हा महाराष्ट्र शासनाच्या पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभागाचा राज्यातील नगरिकांना सहभागी करुन घेण्याचा उपक्रम आहे. या उपक्रमाचा प्रमुख उद्देश, प्रत्येक नागरिकाला पर्यावरण संवर्धनासाठी प्रतिज्ञा देणे आणि शाश्वत जीवनशैली आत्मसात करायला प्रोत्साहित करणे हा आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या क्षेत्रातील नागरिकांनी केलेल्या ई-प्लेज नोंदणीचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान एप्रिल ते जून २०२५ पासून सुरू होणाऱ्या ४ तिमाहींसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील नागरिकांनी पोर्टलवर **वैयक्तिकरित्या** नोंदणी केलेल्या ई-प्लेजची संख्या. (Relative Marking)	२००
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान एप्रिल ते जून २०२५ पासून सुरू होणाऱ्या ४ तिमाहींसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील नागरिकांनी पोर्टलवर **गटांमध्ये** नोंदणी केलेल्या ई-प्लेजची संख्या (Relative Marking)	१००
३.	**पूर्तता:** माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान **वैयक्तिकरित्या** नोंदणी आणि पूर्तता केलेल्या ई-प्लेजची टक्केवारी	१००
४.	**पूर्तता:** माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान **गटांमध्ये** नोंदणी आणि पूर्तता केलेल्या ई-प्लेजची टक्केवारी	१००
५.	**४ तिमाहींमध्ये सतत ई-प्लेजची पूर्तता करणारे** (प्रत्येक तिमाहीतील टॉप १० स्थानिक स्वराज्य संस्था विचारात घेतल्या जातील) i. सर्व ४ तिमाहींमध्ये **वैयक्तिकरित्या** सतत उत्कृष्ट कामगिरी करणारे — ७० ii. सर्व ४ तिमाहींमध्ये **गटात** सतत उत्कृष्ट कामगिरी करणारे — ३०	१००

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थांमधील नागरिकांनी वैयक्तिक आणि गटांमध्ये घेतलेल्या तसेच पूर्तता केलेल्या ई-प्लेजची संख्या. https://majhivasundhara.in/en/majhi-vasundhara-pledge
- ई-प्लेज *डॅशबोर्ड* (dashboard) चा *स्क्रीनशॉट* (screenshot).
- सर्वाधिक ई-प्लेज पूर्तता केलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांची यादी माझी वसुंधरा अभियान संचालनालयाद्वारे प्रत्येक तिमाहीनंतर सादर करण्यात येईल.

	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे. १२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

स्थानिक स्वराज्य संस्थे अंतर्गत नागरिकांनी ई-प्लेज कशी घ्यावी?

1. 'माझी वसुंधराच्या संकेत स्थळावर जा https://majhivzsundhara.in/en
2. ई-प्लेज पर्याय निवडा
3. 'Proceed' वर क्लिक करा
4. व्यक्तिगत किंवा समूह, ज्या प्रकारची ई-प्लेज घ्यायची आहे ती निवडा
5. तुमची माहिती भरा व सबमिट करा
6. तुमचे ई-प्लेज प्रमाणपत्र डाउनलोड करा

'माझी वसुंधरा' वेब साइटला भेट द्या
https://majhivasundhara.in/en

माझी वसुंधरा अभियान अंतर्गत
ई-प्लेज घेतल्यानंतरचे प्रमाणपत्र

स्थानिक स्वराज्य संस्थानी ई-प्लेजची पूर्तता कशी करावी?

'माझी वसुंधरा अभियान MIS' वेबसाइटवर जा
https://abhiyanmis.majhivasundhara.in/

User ID आणि दिलेला Captcha कोड भरा

साईन इन वर क्लिक करा

डाव्या बाजूला असलेल्या ऑप्शन मधून प्लेजेस वर क्लिक करा

नागरिकांनी कोणत्या प्लेजेस घेतल्या आहेत ते पाहू शकता

जर आपल्या नागरिकांनी प्लेजेसची पूर्तता केली असेल तर रिमार्क वर क्लिक करा आणि तेथे समाज माध्यमांची लिंक टाका.

अधिक माहितीसाठी माझी वसुंधरा अभियान
वर सविस्तर व्हिडिओ पहा
https://youtu.be/i8zdKQEO23Y?si=wG1naRKbRS3lWoTy

५.१ ई-प्लेज (#Epledge) नोंदणी आणि पूर्तता

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक संस्थेच्या नागरिकांनी पोर्टलवर नोंदणी केलेल्या ई-प्लेजची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक संस्थेच्या नागरिकांनी पोर्टलवर नोंदणी केलेल्या ई-प्लेजची संख्या नमूद करा
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पूर्तता केलेल्या ई-प्लेजची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पूर्तता केलेल्या ई-प्लेजची संख्या नमूद करा.
१ आणि २	डॅशबोर्डचा स्क्रीनशॉट	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये नोंदणीकृत ई-प्लेजची संख्या दर्शविणाऱ्या डॅशबोर्डचा स्क्रीनशॉट अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.१ ई-प्लेज (#Epledge) नोंदणी आणि पूर्तता

<u>*सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.*</u>

५.२ समाज माध्यमांचा वापर करून माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे — गुण ४००

वातावरणीय बदलाबाबत जनजागृती करणाऱ्या विविध उपक्रमांमध्ये वेळोवेळी नावीन्यपूर्ण पद्धतीने नागरिकांचा सक्रिय सहभाग असणे, हे माझी वसुंधरा अभियानाचे एक महत्वाचे उद्दिष्ट आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्था विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करून आणि सामाजिक माध्यमांचा वापर करून जनजागृती करू शकतात. स्थानिक स्वराज्य संस्थानी, माझी वसुंधरा अभियानाबद्दल जनजागृती करण्यासाठी किती प्रयत्न केले, समाज माध्यमांचा कसा वापर केला या सगळ्या बाबींचे मूल्यमापन या निर्देशकाच्या माध्यमातून केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	सक्रिय सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्म		१५०
	फेसबुक पेज/अकाउंट	५०	
	इंस्टाग्राम अकाउंट	५०	
	युट्युब चॅनेल	५०	
२.	सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मवर फॉलोअर्स/सबस्क्रायबर यांची संख्या (Relative Marking)		१५०
	फेसबुक पेज/अकाउंट फॉलोअर्स	५०	
	इंस्टाग्राम अकाउंट फॉलोअर्स	५०	
	युट्युब वरील सबस्क्रायबर	५०	
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.0 अंतर्गत केलेल्या कामाचा संकलित व्हिडिओ		१००

आवश्यक तपशील:

- सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मची लिंक - फेसबुक, इंस्टाग्राम आणि यूट्यूब.
- स्थानीक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मचे स्क्रीनशॉट.
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत केलेल्या कामाचा संकलित व्हिडिओ यूट्यूब चॅनलवर अपलोड करावा. (व्हिडिओचा कालावधी २ मिनिटांपेक्षा जास्त नसावा).

टिप- समाजमाध्यमांवरील पोस्टची लिंक ही अकाऊंटच्या मुखपृष्ठाची असावी.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे. १२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

५.२ समाज माध्यमांचा वापर करून माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्था समाज माध्यमांवर सक्रिय आहे का (फेसबुकवरील पेज /अकाउंट, इंस्टाग्रामवरील अकाउंट, यूट्यूब चॅनल)	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
२	फेसबुक पेज/अकाउंट वरील फॉलोअर्सची संख्या	फेसबुक पेज/अकाउंट वरील फॉलोअर्सची संख्या नमूद करा.
	इंस्टाग्राम अकाउंटवर फॉलोअर्सची संख्या	इंस्टाग्राम अकाउंटवर फॉलोअर्सची संख्या नमूद करा.
	युट्युब चॅनेलवरील सबस्क्राईबर्सची संख्या	युट्युब चॅनेलवरील सबस्क्राईबर्सची संख्या नमूद करा.
३.	समाज माध्यमांचे स्क्रीनशॉट	स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे अधिकृत समाज माध्यमांचे स्क्रीनशॉट अपलोड करा.
१ आणि २	सक्रिय समाज माध्यमांची लिंक	सक्रिय समाज माध्यमांची लिंक नमूद करा
४.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत केलेल्या कामाच्या संकलित व्हिडिओची युट्युब चॅनेलवर अपलोड केलेली लिंक	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत केलेल्या कामाच्या संकलित व्हिडिओची युट्युब चॅनेलवर अपलोड केलेली लिंक नमूद करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.३	स्पर्धा आणि जनजागृती उपक्रमांद्वारे माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे	गुण ५००

नाविन्यपूर्ण पद्धतीने विविध वातावरणीय बदल नियंत्रित करण्यासाठीच्या उपक्रमांमध्ये स्थानिक स्वराज्य संस्थांचा सक्रिय सहभाग हे माझी वसुंधरा अभियानाच्या प्रमुख उद्दिष्टांपैकी एक आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्थेद्वारे आयोजित केलेल्या प्रचार/जनजागृती कार्यक्रम आणि स्पर्धा यांच्या आधारे मूल्यमापन करून हे साध्य केले जाऊ शकते. या निर्देशकामध्ये, माझी वसुंधरा अभियानाला चालना देण्यासाठी जनजागरूती कार्यक्रम, उपक्रम आणि स्पर्धांच्या संख्येवर आधारित स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे मूल्यांकन केले जाईल.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेद्वारे आयोजित केलेल्या स्पर्धा/ उपक्रम/जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या **(Relative Marking)**		४००
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची पहिली तिमाहीत (एप्रिल- जून)	१००	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची दुसरी तिमाहीत (जुलै - सप्टेंबर)	१००	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची तिसरी तिमाहीत (ऑक्टोबर - डिसेंबर)	१००	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची चौथी तिमाहीत (जानेवारी - मार्च)	१००	
२.	#majhivasundhara सह सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मवर जनजागृती कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांसाठी एकूण पोस्टची संख्या **(Relative Marking)**		१००

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थेद्वारे आयोजित केलेल्या उपक्रमांची (स्पर्धा ,जनजागृती मोहीमा) संख्या तसेच सहभागींची संख्या (यात खालील सहभागींचा देखील समावेश होतो.)
  - खाजगी कंपन्या / स्वयंसेवी संस्था / कॉर्पोरेट्स
  - शिक्षण संस्था
  - सोसायटी/निवास कल्याण संघटना/नागरिक गट/सिटिझन क्लब
- पर्यावरणाशी संबंधित दिवशी दर महिन्याला किमान एका कार्यक्रमाचे आयोजन करावे. (पर्यावरण दिवसांची यादी पुढील पानावर आहे.)
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रमांचा /उपक्रमांचा/स्पर्धांचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये (हा तपशील तिमाहीनुसार अद्ययावत करावा.)
- जनजागृती करणाऱ्या उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- दिलेली समाजमाध्यमांवरील पोस्टची लिंक ही अकाऊंटच्या मुखपृष्ठाची नसावी. ही लिंक सदर पोस्टचीच आहे याची दक्षता घ्यावी.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे. १२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

पर्यावरण दिनदर्शिका २०२६

जानेवारी

०५ जानेवारी -
राष्ट्रीय पक्षी दिवस

२६ जानेवारी -
आंतरराष्ट्रीय स्वच्छ ऊर्जा दिवस

३१ जानेवारी -
बियाणे देवाणघेवाण दिवस

फेब्रुवारी

०२ फेब्रुवारी -
जागतिक पाणथळ प्रदेश दिवस

२१ फेब्रुवारी -
जागतिक पँगोलिन दिवस

मार्च

०३ मार्च - जागतिक वन्यजीव दिवस
१४ मार्च - आंतराष्ट्रीय नद्यांसाठी कृती दिवस
१८ मार्च - जागतिक पुनर्वापर दिवस
२१ मार्च - आंतरराष्ट्रीय वन दिवस
२२ मार्च - जागतिक जल दिवस
२३ मार्च - जागतिक हवामानशास्त्र दिवस
२८ मार्च - पृथ्वी तास (Earth Hour) दिवस
३० मार्च - आंतरराष्ट्रीय शून्य कचरा दिवस

एप्रिल

०७ एप्रिल - जागतिक आरोग्य दिवस
२२ एप्रिल - आंतराष्ट्रीय वसुंधरा दिवस

मे

०९ मे - स्थलांतर पक्षी दिवस
१५ मे - राष्ट्रीय लुप्तप्राय प्रजाती दिवस
२० मे - जागतिक मधमाशी दिवस
२२ मे - जैवविविधता दिवस
२३ मे - मासे स्थलांतर दिवस
२३ मे - जागतिक कासव दिवस

जून

०३ जून -जागतिक सायकल दिवस
०५ जून - जागतिक पर्यावरण दिवस
०५ जून - अवैध मच्छीमारी विरोधी दिवस
०७ जून - अन्न सुरक्षा दिवस
०८ जून- जागतिक महासागर दिवस
१५ जून - जागतिक पवन ऊर्जा दिवस
१७ जून - दुष्काळ आणि वाळवंटीकरण विरोधी दिवस
२२ जून - वर्षावन दिवस
२९ जून - उष्णकटिबंधीय दिवस

जुलै

०१ ते ०७ जुलै - वन महोत्सव
०३ जुलै - आंतरराष्ट्रीय प्लास्टिक पिशवी मुक्त दिवस
११ जुलै - जागतिक लोकसंख्या दिवस
१२ जुलै - जागतिक पेपर बॅग दिवस
२६ जुलै - खारफुटी पर्यावरण दिन/ खारफुटी परिसंस्था संवर्धन दिवस
२९ जुलै - व्याघ्र दिवस

ऑगस्ट

१२ ऑगस्ट- गजराज दिवस

सप्टेंबर

०७ सप्टेंबर - स्वच्छ हवा दिवस
१६ सप्टेंबर - ओझोन दिवस
१८ सप्टेंबर - बांबू दिवस
१९ सप्टेंबर - जागतिक स्वच्छता दिवस
२७ सप्टेंबर - जागतिक पर्यटन दिवस
२७ सप्टेंबर - नदी दिवस
२९ सप्टेंबर - अन्नाचे नुकसान आणि कचरा जागरूकता दिवस

ऑक्टोबर

०५ ऑक्टोबर - जागतिक अधिवास दिवस
१० ऑक्टोबर - स्थलांतर पक्षी दिवस
१३ ऑक्टोबर - आपत्ती निवारण दिवस
२४ ऑक्टोबर - हवामान कृती दिवस
३१ ऑक्टोबर - शहरे दिवस

नोव्हेंबर

०५ नोव्हेंबर - त्सुनामी जागरूकता दिवस
०६ नोव्हेंबर - युद्ध आणि सशस्त्र संघर्षात पर्यावरणाचे शोषण रोखण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय दिवस
१९ नोव्हेंबर - जागतिक शौचालय दिवस

डिसेंबर

०२ डिसेंबर - प्रदूषण प्रतिबंध दिवस
०५ डिसेंबर - मृदा दिवस
११ डिसेंबर - पर्वत दिवस

५.३ स्पर्धा आणि जनजागृती उपक्रमांद्वारे माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दुसऱ्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दुसऱ्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या तिसऱ्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या तिसऱ्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या चौथ्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या चौथ्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या नमूद करा.
२	फेसबुकवर #majhivasundhara आणि #Epledge वापरुन स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या समाज माध्यमाच्या पेजवरील पोस्टची संख्या	१) फेसबुकवर #majhivasundhara आणि #Epledge यासह स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या समाज माध्यमाच्या पोस्टची संख्या नमूद करा. २) या पोस्ट माझी वसुंधरा अभियानाच्या यशोगाथा, स्पर्धा, माझी वसुंधरा अभियान उपक्रम इत्यादींबद्दल असू शकतात.
	यूट्यूबवर #majhivasundhara आणि #Epledge यासह स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या समाज माध्यमाच्या खात्यावरील व्हिडिओची संख्या	१) यूट्यूबवर #majhivasundhara आणि #Epledge यासह स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या सोशल समाज माध्यमाच्या खात्यावरील व्हिडिओची संख्या नमूद करा. २) व्हिडिओ माझी वसुंधरा अभियानाच्या यशोगाथा, स्पर्धा, माझी वसुंधरा अभियान इव्हेंट इत्यादींबद्दल असू शकतात.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.३ स्पर्धा आणि जनजागृती उपक्रमांद्वारे माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
२.	इंस्टाग्रामवर #majhivasundhara आणि #Epledge यासह स्थानिक संस्थेच्या समाज माध्यमाच्या पेजवरील पोस्टची संख्या	१) इंस्टाग्रामवर #majhivasundhara आणि #Epledge यासह स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या समाज माध्यमाच्या पेजवर पोस्टची संख्या नमूद करा २) पोस्ट माझी वसुंधरा अभियानाच्या यशोगाथा, स्पर्धा, माझी वसुंधरा अभियान इव्हेंट इत्यादींबद्दल असू शकतात.
३.	समाज माध्यमाच्या पोस्टवर लाईक्सची संख्या	समाज माध्यमाच्या पोस्टवरील एकूण लाईक्सची संख्या नमूद करा.
	समाज माध्यमाच्या पोस्टवरील शेअरची संख्या	समाज माध्यमाच्या पोस्टवरील एकूण शेअरची संख्या नमूद करा
१,२ आणि ३	जनजागृती कार्यक्रम आणि समाज माध्यमाच्या पोस्टचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये जनजागृती कार्यक्रम आणि समाज माध्यमाच्या पोस्टचा तपशील अपलोड करा.
१ आणि ३	जिओ टॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.३ स्पर्धा आणि जनजागृती उपक्रमांद्वारे माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No	Name of Awareness Events/Activities/Spardha conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of the conducting promotion activity for promotion of Majhi Vasundhara during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Promotional activity conducted by (Private companies /NGO's/ Corporates Educational institutions The societies/residence welfare associations/citizen groups/ citizen clubs) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
1	2	3	4

Promotional activity conducted in [First Quarter (April- June), Second Quarter (July-September), Third Quarter (October-December), Fourth Quarter (Jan-March)] of Majhi Vasundhara 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Social Media Post link on Facebook (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook)	Number of Likes on the post on Facebook (Local Body should only enter whole number.)
5	6	7

Number of Shares on the post on Facebook (Local Body should only enter whole number.)	Social Media Post link on Instagram (Local Body should enter valid link of their social media post on Instagram)	Number of Likes on the post on Instagram (Local Body should only enter whole number.)	Number of Shares on the post on Instagram (Local Body should only enter whole number.)
8	9	10	11

Social Media Videos link on Youtube (Local Body should enter valid link of their social media video on Youtube)	Number of Likes on the Videos on Youtube (Local Body should only enter whole number.)	Number of Shares on the Videos on Youtube (Local Body should only enter whole number.)	Number of Participants involved in the promotional activity (Local Body should only enter whole number.)
12	13	14	15

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.३ स्पर्धा आणि जनजागृती उपक्रमांद्वारे माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

५.४	तरुणांचा सहभाग आणि पर्यावरण दूतांची निवड	गुण ३००

५.४ तरुणांचा सहभाग आणि पर्यावरण दूतांची निवड

गुण ३००

पर्यावरण दूत म्हणजे पर्यावरण संवर्धनासाठी कार्य करणारे नागरिक. माझी वसुंधरा अभियानाची व्यापक उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी पर्यावरण दूतांच्या सहकार्याने कार्यक्रम आयोजित केले पाहिजेत. या कार्यक्रमांमध्ये पर्यावरण जतन आणि संवर्धन कार्यात पर्यावरण दूतांसह तरुणांचा सक्रिय सहभाग असणे आवश्यक आहे. या माध्यमातून तरुणांच्या मनात पर्यावरण जतन आणि संवर्धन अशा उपक्रमांचे महत्त्व निर्माण होते. स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये पर्यावरण दूतांची संख्या आणि त्यांच्या माध्यमातून युवकांचा सहभाग तसेच त्यांच्या कामगिरीचे मूल्यांकन या निर्देशकाच्या माध्यमातून केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	निवड केलेल्या पर्यावरण दूतांची संख्या **(Relative Marking)**		५०
२.	पर्यावरण दूत म्हणून निवडलेल्या तरुणांची संख्या (१५-२९ वय असलेले तरुण) **(Relative Marking)**		५०
३.	पर्यावरण दूतांसह स्थानिक स्वराज्य संस्थानी आयोजित केलेल्या उपक्रम/कार्यक्रमांची संख्या **(Relative Marking)**		२००
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची पहिली तिमाही (एप्रिल - जून)	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची दुसरी तिमाही (जुलै – सप्टेंबर)	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची तिसरी तिमाही (ऑक्टोबर – डिसेंबर)	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची चौथी तिमाही (जानेवारी - मार्च)	५०	

आवश्यक तपशील:

- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचा तपशील:
    - स्थानिक स्वराज्य संस्थानी निवड केलेल्या पर्यावरण दूतांची माहिती;
    - नाव, वय, शिक्षण, व आयोजित केलेल्या उपक्रम/कार्यक्रमांची संख्या
    - आयोजित करण्यात आलेल्या उपक्रमांच्या सोशल मीडिया पोस्टची लिंक
- स्थानिक संस्थेकडून घोषणापत्र, वर्तमानपत्र/सोशल, मीडिया पोस्ट, अधिकृत वेबसाइटवर
- कार्यक्रमाचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)

4 QUALITY EDUCATION	**SDG ४. गुणवत्तापूर्ण शिक्षण**	४.७ : २०३० पर्यंत, शाश्वत विकास आणि शाश्वत जीवनशैली, मानवी हक्क, लैंगिक समानता, शांतता आणि अहिंसेच्या संस्कृतीला प्रोत्साहन देण्यासाठी इतरांसह, शाश्वत विकासाला चालना देण्यासाठी आवश्यक ज्ञान आणि कौशल्ये सर्व विद्यार्थ्यांनी आत्मसात केल्याची खात्री करणे. , जागतिक नागरिकत्व आणि सांस्कृतिक विविधता आणि शाश्वत विकासासाठी संस्कृतीच्या योगदानाचे कौतुक करणे.

५.४ तरुणांचा सहभाग आणि पर्यावरण दूतांची निवड

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	निवड केल्या गेलेल्या पर्यावरण दूतांची संख्या	निवड केल्या गेलेल्या पर्यावरण दूतांची संख्या नमूद करा.
२	पर्यावरण दूत म्हणून निवडल्या गेलेल्या युवकांची संख्या	पर्यावरण दूत म्हणून निवडल्या गेलेल्या युवकांची संख्या नमूद करा.
3	निवडलेल्या पर्यावरण दूतांचा तपशील	निवडलेल्या पर्यावरण दूतांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
४	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दुसऱ्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दुसऱ्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या तिसऱ्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या तिसऱ्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या चौथ्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या चौथ्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
५	पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांचा तपशील	पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.४ तरुणांचा सहभाग आणि पर्यावरण दूतांची निवड

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-१

Sr. No	Full name of the Nominated Pariyavaran Doot/ Group of individuals	Age of Pariyavaran Doot/ Group of individuals	Education	Professional Background	Environment Activities taken up the Pariyavaran Doot/ Group of individuals
1	2	3	4	5	6

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-२

Sr. No	Name of the awareness event/ activity organised by local body with Pariyavaran Doot (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of conducting the Initiatives (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Awareness event conducted in [First Quarter (April- June), Second Quarter (July-September), Third Quarter (October-December), Fourth Quarter (Jan-March)] of Majhi Vasundhara 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
1	2	3	4

Total number of participants at the event (Local Body should only enter whole number.)	Social Media Post Link of the initiative (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Youtube, etc.)	Number of youth participated in the initiative (Local Body should only enter whole number.)
5	6	7

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.४ तरुणांचा सहभाग आणि पर्यावरण दूतांची निवड

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

५.५	सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी	गुण ८००

माझी वसुंधरा अभियान पर्यावरणाच्या सुधारणेसाठी निसर्गाच्या पाच घटकांच्या (पंचमहाभूते) अंतर्गत संभाव्य कृती बिंदू ओळखण्यावर लक्ष केंद्रित करते. सार्वजनिक ठिकाणी पंचमहाभूतांचा (भूमी, वायु, जल, अग्नि आणि आकाश) प्रचार केल्याने नागरिकांमध्ये पर्यावरण जतन आणि संवर्धनाविषयी जनजागृती निर्माण होईल आणि अभियानात सक्रिय सहभाग मिळण्यास प्रोत्साहन मिळते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	**माझी वसुंधरा अभियान ६.०** दरम्यान माझी वसुंधरा तत्त्वांवर लक्ष केंद्रित करून विकसित केलेल्या नवीन ठिकाणांची संख्या **(विकसित केलेल्या प्रत्येक नवीन ठिकाणांसाठी १०० गुण दिले जातील.)**	६००
२.	**अपकिप (Upkeep):** माझी वसुंधरा अभियान २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान तयार करण्यात आलेल्या माझी वसुंधरा तत्त्वांवर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या ठिकाणांची संख्या.	१००
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ***वॉल पेंटिंग्स*** (Wall Paitings) केलेल्या भिंतींची संख्या **(Relative Marking)**	१००

आवश्यक तपशील:

- माझी वसुंधरा अभियानाच्या तत्वांचा प्रचार व प्रसार करणाऱ्या ठिकाणांची निर्मिती (किमान ०५) व त्यांची माहिती- विहित एक्सेल स्वरूपात.
- फक्त माझी वसुंधरा अभियानाची तत्त्वे दर्शवणाऱ्या वॉल पेंटिंगसचे तपशील विहित एक्सेल स्वरूपात.
- निर्माण करण्यात आलेले प्रमोल्गेशन स्पॉट्स आणि त्यांची देखभाल - जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- कार्यारंभ आदेश
- आर्थिक प्रगतीचा अहवाल
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेने भरलेली माहिती माझी वसुंधरा अभियान २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान MIS मध्ये भरलेल्या माहितीशी जुळत नसल्यास, कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत. (केवळ अपकीपसाठी (Upkeep) लागू)

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे. १२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

५.५

सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून तयार/विकसित केलेल्या ठिकाणांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार/विकसित केलेल्या ठिकाणांची एकूण संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगतीचा अहवाल	
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	माझी वसुंधरा अभियान २.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान २.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ३.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ४.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ५.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.५ सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
३	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पुनर्वपर (Recycled) केलेल्या कचऱ्याचा वापर करून विकसित केलेल्या नाविन्यपूर्ण ठिकाणांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पुनर्वपर (Recycled) केलेल्या कचऱ्याचा वापर करून विकसित केलेल्या नाविन्यपूर्ण ठिकाणांची संख्या नमूद करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
४	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वॉल पेंटिंग्स केलेल्या भिंतींची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान केलेल्या वॉल पेंटिंग भिंतींची संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
५	माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून तयार/विकसित केलेल्या ठिकाणांचा, वॉल पेंटिंग्सचा तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून तयार/विकसित केलेल्या ठिकाणांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.५ सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No	Is it a Promulgation spot / Innovative spot / Wall painting? (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Name of the Promulgation Spot/Innovative Spot/Wall painting's during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of inauguration of the Promulgation Spot/Innovative Spot/ Wall painting (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Idea behind developing the spot (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Address of the Promulgation Spot/ Innovative Spot/ Wall painting (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map Location of the Promulgation Spot/Innovative Spot/Wall painting (Local Body should enter valid google map link.)
5	6	7

Latitude	Longitude	Project cost for developing the Promulgation Spot/Innovative Spot/Wall painting in "Rs" (Local Body should only enter numerical values.)
8	9	10

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.५ सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

५.५ सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी

टीप-

वॉल पेंटिंगमध्ये माझी वसुंधरा लोगोसह सर्व ५ थीमॅटिक क्षेत्रांचा समावेश असावा.

तसेच, वॉल पेंटिंगचे छायाचित्र वरील दिलेल्या प्रमाणे जिओटॅग आणि अपलोड करावे.

५.६ बचत गटांचा सहभाग

गुण १००

बचत गट (Self-Help Group - SHG) ही एक लघुवित्तीय प्रणाली आहे जिच्यात समान आर्थिक, सामाजिक व सामुदायिक गरज असलेल्या व्यक्ती एकत्र येऊन बचतीस प्रोत्साहन देतात व एकमेकांना आर्थिक मदत करतात. यं निर्देशकांतर्गत पर्यावरण पूरक उपक्रम तसेच सेवाभिमुख कामांद्वारे दुहेरी हीत साध्य करू शकतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत पर्यावरणीय उपक्रमांसाठी नोंदणीकृत बचत गटांची संख्या.	२०
२ .	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान बचत गटांनी राबविलेल्या (सेवाभिमुख व जनजागृती मोहिमा) उपक्रमांची संख्या (Relative Marking)	५०
३.	माझी वसुंधरा ६.० दरम्यान पर्यावरणीय उपक्रमांसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेसोबत करार केलेल्या बचत गटांची संख्या (Relative Marking)	३०

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये नोंदणीकृत बचत गटांचे नाव आणि तपशील विहित एक्सेल स्वरूपात.
- पर्यावरणीय उपक्रमांमध्ये सहभागी असलेल्या बचत गटांचे तपशील जसे:
  - पर्यावरण, माझी वसुंधराबद्दल जनजागृती मोहीम
  - हरित आच्छादन आणि जैवविविधतेसाठी वृक्ष लागवड, रोपवाटिका, बागांची देखभाल
  - जलसंधारणासाठी विहिरी आणि जलस्त्रोतांचे व्यवस्थापन आणि जल गुणवत्ता परीक्षण
  - घनकचरा व्यवस्थापनेचे उपक्रम - कचरा संकलन, विलगीकरण आणि प्रक्रिया
  - स्वच्छता उपक्रम – शौचालय व्यवस्थापन आणि देखभाल
- बचत गट आणि स्थानिक संस्था यांच्यात स्वाक्षरी केलेल्या करारांच्या प्रती.
- बचत गटांद्वारे आयोजित पर्यावरणीय उपक्रमांचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (size १ ते २ mb)
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध / सुवाच्य नसल्यास आणि गूगल मॅप लिंक चुकीची असल्यास या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत

	SDG ११. शाश्वत शहरे व समुदाय	११.६: २०३० पर्यंत, हवेच्या गुणवत्तेवर आणि नगरपालिका आणि इतर कचरा व्यवस्थापनावर विशेष लक्ष देऊन शहरांच्या प्रति व्यक्ती पर्यावरणावरील प्रतिकूल परिणाम कमी करणे.
	SDG १३. वातावरणीय कृती	१३.१ : सर्व देशांमध्ये हवामान-संबंधित धोके आणि नैसर्गिक आपत्तींसाठी लवचिकता आणि अनुकूली क्षमता मजबूत करणे.

५.६ बचत गटांचा सहभाग

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत पर्यावरण विषयक उपक्रमांसाठी नोंदणी केलेल्या बचत गटांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत पर्यावरण विषयक उपक्रमांसाठी नोंदणी केलेल्या बचत गटांची संख्या नमूद करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान बचत गटांनी राबवलेल्या उपक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान बचत गटांनी राबवलेल्या उपक्रमांची संख्या नमूद करा.
	बचत गटांद्वारे आयोजित पर्यावरणीय उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
	बचत गटांचा तपशील	बचत गटांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
३	माझी वसुंधरा ६.० दरम्यान पर्यावरणीय उपक्रमांसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांसोबत करार केलेल्या बचत गटांची संख्या	माझी वसुंधरा ६.० दरम्यान पर्यावरणीय उपक्रमांसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांसोबत करार केलेल्या बचत गटांची संख्या नमूद करा.
	बचत गट आणि स्थानिक स्वराज्य संस्था यांच्यात स्वाक्षरी केलेल्या कराराच्या प्रती	बचत गट आणि स्थानिक स्वराज्य संस्था यांच्यात स्वाक्षरी केलेल्या कराराच्या प्रती संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.६ बचत गटांचा सहभाग

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No	Name of the SHG registered for Environment activities in the Local body (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Number of members in the SHG (Local Body should only enter whole numbers)	Number of Service Oriented engagement activities carried out by the SHG during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)
1	2	3	4

Number of Awareness Campaigns carried out by the SHG during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Does the SHG have a signed contract with local body for environmental activities during Majhi Vasundhara 6.0 (Select from Drop down options)
5	6

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.७ पर्यायी निधी मिळवण्याचे मार्ग: *सीएसआर,* सामुदायिक सहभाग व इतर — गुण २००

माझी वसुंधरा अभियानाच्या अंतर्गत आयोजित करण्यात येणाऱ्या विविध उपक्रमांसाठी विविध स्त्रोतांकडून प्राप्त झालेल्या निधीचा वापर करण्यात येतो. व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारी (CSR) आणि समुदाय सहभाग इ. माध्यमातून स्थानिक स्वराज्य संस्थानी निधी गोळा करून आयोजित केलेल्या उपक्रमांची माहिती या निर्देशकात घेतली जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	पर्यायी निधी स्त्रोतांच्या मार्फत प्राप्त झालेल्या निधीच्या माध्यमातून आयोजित करण्यात आलेल्या माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत उपक्रमांची/ प्रकल्पांची संख्या **(Relative Marking)**	१००
२.	पर्यायी निधी स्त्रोतांद्वारे मिळालेल्या रकमेचा विनियोग **(Relative Marking)**	१००

आवश्यक तपशील:

- संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये पर्यायी निधी स्त्रोतांच्या माध्यमातून प्राप्त झालेल्या निधीतून हाती घेतलेल्या प्रकल्पांची एकूण संख्या.
- माझी वसुंधरा तत्त्वांचे प्रचार करणारे प्रकल्प मूल्यमापनासाठी विचारात घेतले जातील.
- निधी हस्तांतरणाची प्रत, पावत्या, वाटप केलेल्या व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारी (CSR) रकमेचा आर्थिक पुरावा.
- कार्यारंभ आदेशाची प्रत
- काम पूर्ण करण्याबाबत व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारी (CSR) अंमलबजावणी संस्थेकडून प्राप्त झालेले प्रमाणपत्र.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS	**SDG १७. ध्येयासाठी भागीदारी**	१७.१६ : सर्व देशांमध्ये, विशेषत: विकसनशील देशांमध्ये सामायिक करणाऱ्या बहु-भागधारक भागीदारींद्वारे शाश्वत विकासासाठी जागतिक भागीदारी वाढवणे, शाश्वत विकास उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी, ज्ञान, कौशल्य, तंत्रज्ञान आणि आर्थिक संसाधने एकत्रित करणे . १७.१७: प्रभावी सार्वजनिक, सार्वजनिक-खाजगी आणि नागरी समाज भागीदारींना प्रोत्साहन आणि प्रोत्साहन देणे, भागीदारीच्या अनुभवावर आणि संसाधनांच्या धोरणांची उभारणी करणे.

५.७ पर्यायी निधी मिळवण्याचे मार्ग: *सीएसआर*, सामुदायिक सहभाग व इतर

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	पर्यायी निधी माध्यमांद्वारे निधी प्राप्त झालेल्या उपक्रमांची एकूण संख्या	पर्यायी निधी माध्यमांद्वारे निधी प्राप्त झालेल्या उपक्रमांची एकूण संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वाटप केलेल्या निधी हस्तांतरणाचा तपशील, पावत्या, CSR रकमेचे आर्थिक पुरावे	निधी हस्तांतरणाच्या प्रती, पावत्या, वाटप केलेल्या व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारी (CSR) रकमेचे आर्थिक पुरावे अपलोड करा.
२	पर्यायी निधी माध्यमांद्वारे प्राप्त झालेला निधी	पर्यायी निधी माध्यमांद्वारे प्राप्त झालेला एकूण निधी नमूद करा.
	निधी आणि त्याच्या वापराचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये निधी आणि त्याच्या वापराचा तपशील अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.७ पर्यायी निधी मिळवण्याचे मार्ग: *सीएसआर*, सामुदायिक सहभाग व इतर

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No	Name of the project/Initiative for which alternate funding was received (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Name of the firm/Organization from which alternate fundings were received (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of commencement of the project (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Date of Completion of the project (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Which thematic area has been addressed through the funded project? (Bhumi/Vayu/Jal/Akash/Agni) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Total amount of money leveraged through in "Rs" (Local Body should only enter numerical values.)
5	6	7

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.८	निसर्गपर्यटन (Ecotourism)	गुण १००

निसर्गपर्यटन/इकोटुरिझम हे निसर्गाभिमुख पर्यटनाचा एक प्रकार आहे ज्याचा उद्देश नैसर्गिक पर्यावरणाच्या संवर्धनात योगदान देणे आहे. पर्यावरणाचे रक्षण करणे, स्थानिक संस्कृतींचा आदर करणे व त्या समुदायांच्या आर्थिक विकासाला मदत करणे हा उद्देश आहे. इकोटूरिझम हा पर्यावरण संरक्षण व शाश्वत विकासासाठी महत्त्वाचा मार्ग आहे. जर योग्य प्रकारे नियोजन केले, तर पर्यावरणाचा समतोल राखून निसर्गाचा आनंद घेता येऊ शकतो. स्थानिक स्वराज्य संस्थानी इकोटुरिझमला चालना व प्रोत्साहन देण्या करीत काय उपाययोजना/ जनजागृती उपक्रम केले आहे या सगळ्या बाबींचे मूल्यमापन या निर्देशकाच्या माध्यमातून केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने निसर्गपर्यटन करीता पर्यटन स्थळे शोधली आणि विकसित केली आहेत का?		२५
	होय	२५	
	नाही	०	
२.	निसर्गपर्यटनचा प्रचार करण्यासाठी राबविण्यात आलेले जनजागृती उपक्रम (Relative Marking)		२५
३.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने निसर्गपर्यटनसाठी काही मार्गदर्शक तत्त्वे विकसित केली आहेत का?		५०

आवश्यक तपशील:

- निसर्गपर्यटन करीता पर्यटनस्थळांचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- जनजागृती उपक्रमांचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- निसर्गपर्यटन स्थळांचे जिओ टॅग केलेले छायाचित्र.
- निसर्गपर्यटनसाठी मार्गदर्शक तत्वांची प्रत
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

4 QUALITY EDUCATION	SDG ४. गुणवत्तापूर्ण शिक्षण	४.७ : २०३० पर्यंत, शाश्वत विकास आणि शाश्वत जीवनशैली, मानवी हक्क, लैंगिक समानता, शांतता आणि अहिंसेच्या संस्कृतीला प्रोत्साहन देण्यासाठी इतरांसह, शाश्वत विकासाला चालना देण्यासाठी आवश्यक ज्ञान आणि कौशल्ये सर्व विद्यार्थ्यांनी आत्मसात केल्याची खात्री करणे. , जागतिक नागरिकत्व आणि सांस्कृतिक विविधता आणि शाश्वत विकासासाठी संस्कृतीच्या योगदानाचे कौतुक करणे.

५.८ निसर्गपर्यटन (Ecotourism)

जबाबदारीने प्रवास करा आणि पर्यावरणाचे रक्षण करा

निसर्गात रमून प्रवास करताना संसाधनांचा योग्य वापर करा,
स्थानिक संस्कृतीचा सन्मान राखा आणि पर्यावरणावर होणारा
विपरीत परिणाम कमी करत शाश्वत पर्यटनाला चालना द्या.

५.८ निसर्गपर्यटन (Ecotourism)

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने निसर्गपर्यटन करीता पर्यटन स्थळे शोधली आणि विकसित केली आहेत का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
	निसर्गपर्यटन स्थळांचे स्थान	निसर्गपर्यटन स्थळांचे स्थान गूगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	निसर्गपर्यटन स्थळांची छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	निसर्गपर्यटनाचा प्रचार करण्यासाठी राबविण्यात आलेले जनजागृती उपक्रमांचा तपशील	निसर्गपर्यटनाचा प्रचार करण्यासाठी राबविण्यात आलेले जनजागृती उपक्रमांचा तपशील विहित एक्सेल मध्ये उपलोड करा.
३	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने निसर्गपर्यटनसाठी काही मार्गदर्शक तत्त्वे विकसित केली आहेत का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
		निसर्गपर्यटनासाठी मार्गदर्शक तत्वांची प्रत पीडीएफ स्वरूपात उपलोड करा.

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.८ निसर्गपर्यटन (Ecotourism)

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील- १

Sr. No	Name of the Eco Tourism Spot	Address of the Eco Tourism spot (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google map location of the Eco Tourism spot (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4

Latitude	Longitude
5	6

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-२

Sr. No	Name of Awareness Events conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of the conducting Awareness Events during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3

Social Media Post link (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook, YouTube & Instagram)	Number of participants (Local Body should only enter whole number.)
4	5

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

शिक्षण

५.९ पर्यावरण सेवा योजनेत शाळांचा सहभाग

गुण २००

पर्यावरण सेवा योजना (Environment Service scheme ESS), पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग महाराष्ट्र शासना मार्फत राबविली जाते. या योजनेचे उद्दिष्ट शालेय विद्यार्थ्यांना स्थानिक पर्यावरणाशी निगडीत समस्या विद्यार्थ्यांच्या प्रत्यक्ष सहभाग व कृती समजून घेऊन त्यावर उपाययोजना करण्यास प्रोत्साहन देणे. विद्यार्थ्यांच्या पुढाकारातून राबविण्यात येणाऱ्या पर्यावरण विषयक उपक्रमांचा विचार करून स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कामगिरीचे मूल्यमापन या निर्देशांकात केले जाते. पर्यावरण शिक्षण केंद्र, राज्य सनियंत्रण संस्था म्हणून कार्यरत आहे.

	मूल्यमापन पद्धती	गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पर्यावरण सेवा योजनेत (ESS) सहभाग नोंदविलेल्या शाळांची टक्केवारी **(Relative Marking)**	४०
२.	पर्यावरण सेवा योजनेसाठी प्रत्येक सहभागी शाळेतून संबंधित योजना प्रमुख शिक्षकांची नियुक्ती करणे, त्यांनी कार्यशाळेमध्ये (ऑनलाईन) सहभाग नोंदवणे, योजना प्रमुख शिक्षकामार्फत शाळेतील विद्यार्थ्यांचा गट तयार करणे (प्रत्येक गटात ५० पेक्षा जास्त विद्यार्थी नसावे)- (मुले आणि मुली सम समान असावे) एक विद्यार्थी आणि एक विद्यार्थीनी गटप्रमुख म्हणून निवडणे	६०
३.	**फक्त इयत्ता १ ली- ५ वी साठी:** ESS गटाद्वारे शाळा स्तरावर पर्यावरण उपक्रम (किमान ०३) पूर्णत्व, शाळा स्तरावर SCMC मार्फत उपक्रमाच्या विषयांचे धोरण निश्चिती व अंमलबजवणी, परिसर अभ्यास-खेळ या विषयातील प्रत्येक इयत्तेतील किमान ०२ पर्यावरणीय उपक्रम पूर्णत्व. **(Relative Marking)**	१००
	फक्त इयत्ता ६वी -८वी साठी: ESS गटाद्वारे योजनेच्या शिक्षक कृती हस्तपुस्तिकेतील प्रत्येक विषयातील (किमान०३) उपक्रमांचे पूर्णत्व, विहित माहिती नुसार विषयांचे सर्वेक्षण व नोंदी अभ्यास एकूण संख्या, शाळांमार्फत आयोजित केलेल्या वार्षिक थीमॅटिक शिबिरे. **(Relative Marking)**	
	फक्त इयत्ता ९ वी ते १२ वी साठी: ESS गटाद्वारे योजनेच्या शिक्षक कृती हस्तपुस्तिकेतील प्रत्येक विषयातील (किमान०५) उपक्रमांचे पूर्णत्व, विहित माहिती नुसार विषयांचे सर्वेक्षण व नोंदी अभ्यास व प्रकल्प एकूण संख्या, शाळांमार्फत आयोजित केलेल्या वार्षिक थीमॅटिक शिबिरे. **(Relative Marking)**	

आवश्यक तपशील

- स्थानिक स्वराज्य संस्था हद्दीत एकूण (शासनमान्य) शाळांची संख्या, आणि त्या पैकी पर्यावरण सेवा योजनेत (ESS) नोंदणीकृत प्राथमिक शाळांची संख्या
- नोंदणीकृत शाळेत योजना प्रमुखांची नियुक्ती आणि क्षमता बांधणी कार्यशाळेत नोदणी आणि सहभाग (ऑनलाईन)
- ESS अंतर्गत शाळेतील एक शिक्षकांनी ५० विद्यार्थ्यांचा गट (मुले आणि मुली समान) ESS गट स्थापन करणे, एक विद्यार्थी आणि एक विद्यार्थीनी गटप्रमुख म्हणून निवडणे.
- ESS गटामार्फत-पाणी, घनकचरा व्यवस्थापन, ऊर्जा, जैवविविधता, संस्कृती आणि वारसा, प्रदूषण नियंत्रण, पर्यावरणपूरक जीवनशैली आणि जागतिक तापमान वाढ हवामान बदल या विषयातील किमान तीन विषयांचे कृती उपक्रम राबविणे आणि अहवाल उपलोड करणे.
- शाळा संकुल व्यवस्थापन समिती(SCMC) धोरण निश्चिती- घनकचरा व्यवस्थापन,पाणी बचत, उर्जा बचत, वृक्षारोपण,शालेय सुरक्षा याबाबत अंमलबजवणी
- नोंदणीकृत शाळेत निश्चित करून दिलेले कृती उपक्रम राबवविल्याचा थोडक्यात अहवाल आणि जीओ टॅग छायाचित्रे उपलोड करणे.

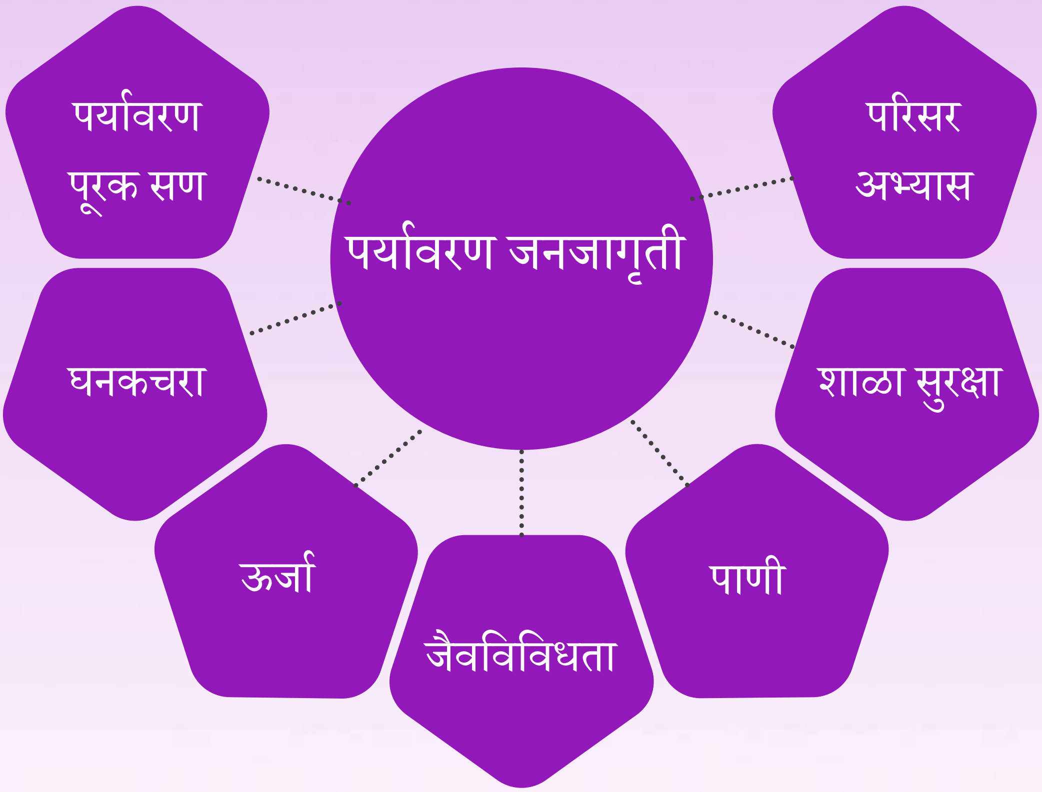
टीप-

- माझी वसुंधरा अभियान ५.० मध्ये ऑनलाईन नाव नोंदणी केलेल्या शाळांनी ६.० पुन्हा नाव नोंदणी करण्याची आवश्यकता नाही.
- ऑनलाईन अहवालामध्ये अवैध सांख्यिकी /माहिती भरल्यास, निर्देशांकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.उपक्रम राबविताना घेण्यात आलेल्या जीओटॅग छायाचित्रांचा आकार १ ते २ MB इतका असावा.

SDG ४. गुणवत्तापूर्ण शिक्षण

४.७ : २०३० पर्यंत, शाश्वत विकास आणि शाश्वत जीवनशैली, मानवी हक्क, लैंगिक समानता, शांतता आणि अहिंसेच्या संस्कृतीला प्रोत्साहन देण्यासाठी इतरांसह, शाश्वत विकासाला चालना देण्यासाठी आवश्यक ज्ञान आणि कौशल्ये सर्व विद्यार्थ्यांनी आत्मसात केल्याची खात्री करणे. , जागतिक नागरिकत्व आणि सांस्कृतिक विविधता आणि शाश्वत विकासासाठी संस्कृतीच्या योगदानाचे कौतुक करणे.

पर्यावरण सेवा योजनेत शाळांचा सहभाग

इयत्ता १ ली ५ वी	इयत्ता ६ ली ८ वी	इयत्ता ९ वी ते १२ वी
पर्यावरण जनजागृती	पर्यावरण जनजागृती माहिती संकलन प्रकल्प आणि सर्वेक्षण	पर्यावरण जनजागृती माहिती संकलन प्रकल्प आणि सर्वेक्षण पुरावा आधारित प्रकल्प/कृती/परिणाम

५.९ पर्यावरण सेवा योजनेत शाळांचा सहभाग

<u>*सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.*</u>

५.१०	महाराष्ट्र युथ फॉर क्लायमेट ॲक्शन (MYCA) उपक्रमाद्वारे वातावरणीय बदलाबाबत तरुणांमध्ये जनजागृती	गुण २००

माझी वसुंधरा अभियान, वातावरणीय बदलासाठी राज्य कृती आराखडा आणि मिशन LiFE अंतर्गत वातावरणीय कृतींच्या एकत्रीकरणासाठी तरुणांची महत्त्वपूर्ण भूमिका आहे. महाराष्ट्र युथ फॉर क्लायमेट ॲक्शन (MYCA) हा युनिसेफ महाराष्ट्र आणि डेव्हलपमेंट पार्टनर्सने तरुणांना वातावरणीयविषयक कृतींमध्ये सक्षम बनवणारा एक युवांसाठी कार्यक्रम आहे.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	‘द यूथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन’ या ऑनलाइन अभ्यासक्रमासाठी नोंदणी केलेल्या तरुणांची संख्या. (Relative Marking)	५०
२.	‘द युथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन’ हा ऑनलाइन अभ्यासक्रम पूर्ण केलेल्या तरुणांची संख्या. (Relative Marking)	५०
३.	MYCA ने आयोजित केलेल्या वातावरणीय कृती कार्यशाळा/वेबिनार/परिषद/कार्यक्रमांमध्ये सहभागी झालेल्या तरुणांची संख्या. (Relative Marking)	५०
४.	“वाय वेस्ट” YEWS ॲप्लिकेशनवर पाणी संवर्धनाची रिपोर्टिंग करणाऱ्या तरुणांची संख्या. (Relative Marking)	५०

आवश्यक तपशील:

- https://www.mahayouthnet.in/ **वर** ‘द यूथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन’ या ऑनलाइन अभ्यासक्रमासाठी नोंदणी केलेल्या तरुण सहभागींची यादी.
- अभ्यासक्रम पूर्ण केल्याची प्रमाणपत्रे ‘युथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन’ अभ्यासक्रम पूर्ण केलेल्या विद्यार्थ्यांची यादी.
- MYCA द्वारे आयोजित केलेल्या स्थानिक वातावरणीय कृती कार्यशाळा/वेबिनार/परिषद/कार्यक्रमांमध्ये सहभागी झालेल्या तरुणांचा तपशील. उदा. जागतिक पृथ्वी दिवस, जागतिक पर्यावरण दिवस, जागतिक जल दिवस, इत्यादी.
- “वाय वेस्ट” YEWS ॲप्लिकेशन द्वारे लिटर मध्ये पाण्याची बचत करणाऱ्या तरुणांची यादी.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

4 QUALITY EDUCATION	**SDG ४. गुणवत्तापूर्ण शिक्षण**	४.७ : २०३० पर्यंत, शाश्वत विकास आणि शाश्वत जीवनशैली, मानवी हक्क, लैंगिक समानता, शांतता आणि अहिंसेच्या संस्कृतीला प्रोत्साहन देण्यासाठी इतरांसह, शाश्वत विकासाला चालना देण्यासाठी आवश्यक ज्ञान आणि कौशल्ये सर्व विद्यार्थ्यांनी आत्मसात केल्याची खात्री करणे. , जागतिक नागरिकत्व आणि सांस्कृतिक विविधता आणि शाश्वत विकासासाठी संस्कृतीच्या योगदानाचे कौतुक करणे.

१. अभ्यासक्रमाच्या नोंदणीचा तपशील

MYCA यूट्यूब चॅनेल:
https://www.youtube.com/@myca_climate

अभ्यासक्रमाची लिंक आणि QR कोड
https://www.mahayouthnet.in/

२. YEWS नोंदणीसाठी तपशील

युथ एंगेजमेंट फॉर वॉटर स्टीवर्डशिप (YEWS) हा उच्च आणि तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र सरकार आणि युनिसेफ यांचा संयुक्त कार्यक्रम आहे. महाराष्ट्रातील एक दशलक्षाहून अधिक तरुण स्वयंसेवकांना पाणी, पर्यावरण आणि शाश्वतता या मुद्द्यांवर सामूहिक कृती करण्यासाठी साधने आणि आत्मविश्वास देऊन त्यांना कौशल्यपूर्ण आणि सक्षम बनवणे हे या अभ्यासक्रमाचे उद्दिष्ट आहे.

महाराष्ट्रातील तरुण त्यांच्या जलसंधारणाची माहिती 'व्हाय वेस्ट YEWS' या ॲप्लिकेशनवर देतात. गळणारे नळ दुरुस्त करणे, शोषखड्डे आणि लीच पिटबद्दल जनजागृती, वॉशिंग मशीन पूर्ण क्षमतेने चालवणे, दात घासताना किंवा दाढी करताना नळ बंद करणे, आणि शॉवरचा नियंत्रित वापर करणे यासारख्या सोप्या, किफायतशीर परंतु अत्यंत उत्पादनक्षम जलसंधारणाच्या उपाययोजना राबविण्याचे आवाहन हा कार्यक्रम करतो.

'व्हाय वेस्ट YEWS' मोबाईल ॲप्लिकेशन लिंक आणि QR कोड

https://tinyurl.com/WhyWasteYEWS

३. संक्षिप्त कृती

MYCA संक्षिप्त कृती :
https://drive.google.com/drive/folders/1smtCL38CNogtRxmJo-iufUwiTv0xw65e

५.१० महाराष्ट्र युथ फॉर क्लायमेट ॲक्शन (MYCA) उपक्रमाद्वारे वातावरणीय बदलांबाबत तरुणांमध्ये जनजागृती

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	‘द युथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन’ या ऑनलाइन हवामान अभ्यासक्रमासाठी नोंदणी केलेल्या तरुण/व्यक्तींची संख्या	‘द युथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन’ या ऑनलाइन हवामान अभ्यासक्रमासाठी नोंदणी केलेल्या तरुण/व्यक्तींची संख्या नमूद करा.
२	‘द युथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन’ हा ऑनलाइन हवामान अभ्यासक्रम पूर्ण केलेल्या तरुण/व्यक्तींची संख्या	‘द युथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन’ हा ऑनलाइन हवामान अभ्यासक्रम पूर्ण केलेल्या तरुण/व्यक्तींची संख्या नमूद करा.
१ आणि २	अभ्यासक्रम पूर्ण केलेल्या आणि नोंदणी केलेल्या तरुण/व्यक्तींचा तपशील	अभ्यासक्रम पूर्ण केलेल्या आणि नोंदणी केलेल्या तरुण/व्यक्तींचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
३	MYCA ने आयोजित केलेल्या हवामान कृती कार्यशाळा/वेबिनार/परिषदेत भाग घेतलेल्या तरुणांची संख्या	MYCA ने आयोजित केलेल्या हवामान कृती कार्यशाळा/वेबिनार/परिषदेत भाग घेतलेल्या तरुणांची संख्या नमूद करा.
	MYCA द्वारे आयोजित हवामान कृती कार्यशाळा/वेबिनार/परिषदेत सहभागी झालेल्या तरुणांचा तपशील	MYCA द्वारे आयोजित हवामान कृती कार्यशाळा/वेबिनार/परिषदेत सहभागी झालेल्या तरुणांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
४	“वाय वेस्ट” YEWS ॲप्लिकेशन द्वारे लिटर मध्ये पाण्याची बचत करणाऱ्या तरुणांची यादी.	“वाय वेस्ट” YEWS ॲप्लिकेशन द्वारे लिटर मध्ये पाण्याची बचत करणाऱ्या तरुणांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

महाराष्ट्र युथ फॉर क्लायमेट ॲक्शन (MYCA) उपक्रमाद्वारे वातावरणीय बदलांबाबत तरुणांमध्ये जनजागृती

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

माझी वसुंधरा
अभियान ६.० साठी
अद्ययावत योजना

१. भूमी

अ. क्र.	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
१.१ हरित आच्छादन आणि जैवविविधता		
१.१.१	वृक्ष योजना: किमान ३३% हरित आच्छादन प्राप्त करण्यासाठीची योजना	• राष्ट्रीय हरित भारत अभियान, पर्यावरण, वन व वातावरणीय बदल मंत्रालय, केंद्र शासन • महाराष्ट्र (शहरी क्षेत्रे) वृक्ष संरक्षण व संवर्धन (सर्व सुधारणा सह) अधिनियम, २०२१ • हरित महाराष्ट्र, समृद्ध महाराष्ट्र • राष्ट्रीय वन धोरण, १९८८
१.१.२	माझी वसुंधरा अभियानादरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे	• ग्रीन इंडिया मिशन – पर्यावरण, वन, आणि वातावरणीय बदल मंत्रालय, केंद्र शासन • वनमहोत्सव- महाराष्ट्र वन विभाग, महाराष्ट्र शासन तर्फे वृक्षारोपण • अमृतवन उद्यान निर्मिती- महसूल व वन विभाग, महाराष्ट्र सरकार, शासन निर्णय ता. १० एप्रिल २०२३ • बेलवन वन उद्यान निर्मिती- महसूल व वन विभाग महाराष्ट्र शासन शासन, १० एप्रिल २०२३ चे शासन निर्णय • एक पेड़ माँ के नाम २.०
१.१.३	नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल	• अमृत २.० नवीकरण आणि शहरी परिवर्तन अटल अभियान – केंद्रीय गृह आणि शहरी व्यवहार मंत्रालय, केंद्र शासन
१.१.४	महाराष्ट्र (नागरी क्षेत्र) झाडांचे संरक्षण व जतन अधिनियम, १९७५ची अंमलबजावणी	• महाराष्ट्र (नागरी क्षेत्र) झाडांचे संरक्षण व जतन अधिनियम १९७५ • महाराष्ट्र (नागरी क्षेत्र) झाडांचे संरक्षण आणि संवर्धन (सर्व सुधारणा सह) अधिनियम, २०२१
१.१.५	जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना- तयारी व प्रकाशन	
१.१.७	लोकजैवविविधता नोंदवही (PBR) तयार करणे	• जैवविविधता अधिनियम, २००२ • जैवविविधता नियम, २००४ • जैवविविधता (संशोधन) अधिनियम , २०२३

१. भूमी

अ. क्र.	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
	१.२. घनकचरा व्यवस्थापन	
१.२.१	निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण आणि संकलन	• स्वच्छ भारत अभियान २.० (शहरी), केंद्रीय गृह निर्माण आणि शहरी व्यवहार मंत्रालय, केंद्र शासन. • नगर विकास विभाग, महाराष्ट्र शासन • घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ • राष्ट्रीय बयोगैस कार्यक्रम, २०२२, राष्ट्रीय बायो-ऊर्जा मिशन अंतर्गत, नवीन आणि नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय • कचरा ते ऊर्जा कार्यक्रम, २०२२, राष्ट्रीय बायो-ऊर्जा मिशन अंतर्गत, नवीन आणि नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय
१.२.२	ओल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया	
१.२.३	सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया /विल्हेवाट	
१.२.४	जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त प्रक्रिया	• जुना कचरा व्यवस्थापन व विल्हेवाट करण्यासाठी मार्गदर्शक तत्त्वे, २०१९, केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ (CPCB) • घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ • स्वच्छ भारत अभियान २.० (शहरी), केंद्रीय गृह निर्माण आणि शहरी व्यवहार मंत्रालय, केंद्र शासन
१.२.५	प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल युज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)	• प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन नियम, २०२४ • १ जुलै २०२२ पासून लागू केलेल्या एकल वापर प्लास्टिकच्या वस्तूंवर बंदीची अधिसूचना, केंद्र शासन G.S.R. 571 (E) दिनांक १२ ऑगस्ट २०२१ • महाराष्ट्र प्लास्टिक आणि थर्माकोल उत्पादने (MUSTH&S) अधिसूचना, २०१८ • स्वच्छ भारत अभियान 2.0 (शहरी), केंद्रीय गृह निर्माण आणि शहरी व्यवहार मंत्रालय, केंद्र शासन
१.२.६	जैववैद्यकीय (बायो-मेडिकल) कचरा व्यवस्थापन	• जैववैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६
१.२.७	ई-कचरा व्यवस्थापन	• ई-कचरा व्यवस्थापन नियम, २०२२ • बॅटरी कचरा व्यवस्थापन नियम, २०२२
१.२.८	स्वच्छतेचा दर्जा	• स्वच्छ भारत अभियान २.०S (शहरी), केंद्रीय गृह निर्माण आणि शहरी व्यवहार मंत्रालय, केंद्र शासन • नगर विकास विभाग, महाराष्ट्र शासन • महाराष्ट्र शौचालाय अनुदान योजना

२. वायू

अ. क्र.	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
२.१	वायू गुणवत्ता परिक्षण	• राष्ट्रीय स्वच्छ वायू कार्यक्रम (NCAP)- पर्यावरण, वन आणि वातावरणीय बदल मंत्रालय, केंद्र शासन • स्तरीकृत प्रतिसाद कृती आराखडा, २०१९ (GRAP), महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ • वायू गुणवत्ता परीक्षणाची संकल्पनात्मक मार्गदर्शक तत्त्वे व सामान्य पद्धती, केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ • राष्ट्रीय परीवेशी वायू गुणवत्ता मानक, २००९ (NAAQS) • राष्ट्रीय वायू गुणवत्ता निगरानी कार्यक्रम (NAMP)
२.२.३	बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचे व्यवस्थापन	• स्वच्छ भारत अभियान 2.0 (शहरी), केंद्रीय गृह निर्माण आणि शहरी व्यवहार मंत्रालय, केंद्र शासन • बांधकाम आणि पाडकाम (C & D) कचरा व्यवस्थापन (सर्व सुधारणा सह) नियम, २०१६ • राष्ट्रीय स्वच्छ वायू कार्यक्रम (NCAP)- पर्यावरण, वन आणि वातावरणीय मंत्रालय, केंद्र शासन • बांधकामसाहित्य व बांधकाम आणि पाडकाम (C & D) कचरा हाताळताना धूळ क्षमानाच्या उपायांवर मार्गदर्शक तत्वे, २०१७ • बांधकाम आणि पाडकाम (C & D) कचऱ्याच्या पर्यावरणीय व्यवस्थापनावरील मार्गदर्शक तत्त्वे, २०१७
२.३.१	इलेक्ट्रिक वाहनांच्या वापरास प्रोत्साहन	• महाराष्ट्र ईव्ही धोरण, २०२५, महाराष्ट्र शासन • प्रधानमंत्री विद्युत चालना नाविन्यपूर्ण वाहन उन्नती क्रांती योजना (पी.एम. ई-ड्राईव्ह), सप्टेंबर २०२४ • महाराष्ट्र इलेक्ट्रीक वाहन धोरण, २०२१, महाराष्ट्र शासन • शासन निर्णय क्रमांक: MSEVP-२०२१/CR २५/TC ४, पर्यावरण आणि वातावरणीय बदल विभाग, महाराष्ट्र शासन • इलेक्ट्रिक मोबिलिटी प्रमोशन योजना 2024ची राजपत्र सूचना
२.३.२	इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन	

२. वायू

अ. क्र	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
२.४	ध्वनी प्रदूषण कमी करणे	• ध्वनी प्रदूषण (नियंत्रण व नियमन) नियम, २०००
२.५	वातावरणीय बदल (Climate Change) आणि आपत्ती व्यवस्थापनाची तयारी	• आपदा प्रबंधन अधिनियम, २००५ • राष्ट्रीय आपदा प्रबंधन नीती, २००९ • राष्ट्रीय आपदा प्रबंधन योजना. २०१९ • महाराष्ट्र राज्य आपत्ती व्यवस्थापन योजना, २०२३
२.६	वातावरणीय कृती नियोजन (फक्त अमृत गटासाठी)	• वातावरणीय बदलासाठी राष्ट्रीय कृती योजना (NAPCC) • राज्य पर्यावरणीय कृती आराखडा (SAPCC)

३. जल

अ. क्र.	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
३.१	जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन	• अमृत २.०- नवीकरण आणि शहरी परिवर्तन अटल अभियान- केंद्रीय गृह आणि शहरी व्यवहार मंत्रालय केंद्र शासन • अमृत सरोवर, जल शक्ती अभियान, कॅच द रेन, २०२२ • महाराष्ट्र राज्य जल धोरण, २०१९ • राष्ट्रीय नदी संवर्धन योजना
३.२.१	सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)	• कॅच द रेन: जलशक्ती अभियान, जलशक्ती मंत्रालय जल संसाधन विभाग • अमृत २.०- नवीकरण आणि शहरी परिवर्तन अटल अभियान, केंद्रीय गृह आणि शहरी व्यवहार मंत्रालय, केंद्र शासन
३.२.२	भूजल पुनर्भरण	• अमृत २.० - नवीकरण आणि शहरी परिवर्तन अटल अभियान, केंद्रीय गृह आणि शहरी व्यवहार मंत्रालय, केंद्र शासन
३.३. १	जल लेखापरीक्षण (वॉटर ऑडिट)	• केंद्रीय जल आयोग – जल लेखापरीक्षण आणि जलसंवर्धनासाठी सामान्य मार्गदर्शक तत्त्वे, २०१७ • अमृत २.० - कार्यान्वयन मार्गदर्शक तत्त्वे (पेयजल सर्वेक्षण मार्गदर्शक तत्त्वे)
३.३.२	जल गुणवत्ता निरीक्षण	• केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ – पाणी गुणवत्तेची मानके • राष्ट्रीय पाणी गुणवत्ता परीक्षण कार्यक्रम • BIS - पिण्याच्या पाण्याची मानके (IS 10500 : 2012)
३.३.३	पाणी पुरवठा यंत्रणेत पाण्याचे मोजमाप (Water Metering)	• महाराष्ट्र राज्य जल धोरण, २०१९
३.४	सांडपाण्याचे नियोजन आणि पुनर्वापर	• स्वच्छ भारत अभियान २.०, केंद्रीय गृह आणि शहरी व्यवहार मंत्रालय, केंद्र शासन • अमृत २.०- नवीकरण आणि शहरी परिवर्तन अटल अभियान- केंद्रीय गृह आणि शहरी व्यवहार मंत्रालय केंद्र शासन
३.५	शाश्वत सणांचा प्रसार	• मूर्ती विसर्जनासाठी केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाद्वारे सुधारित मार्गदर्शक तत्त्वे, २०२०
३.६	जलचर परिसंस्थेचे संवर्धन	• कांदळवन संरक्षण व उपजीविका निर्माण योजना, महाराष्ट्र शासन, २०२१ • प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजना (PMMSY), केंद्र शासन

४. अग्नी

अ. क्र	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
४.२.१	हरित पथदिवे	• पथदिवे राष्ट्रीय कार्यक्रम, २०१५ (SLNP), उर्जा मंत्रालय, केंद्र शासन
४.२.२	सार्वजनिक इमारतींवर सौर ऊर्जा प्रकल्प बसवणे	• ग्रिड कनेक्टेड रूफटॉप सौर उपक्रम, २०१९, नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय, केंद्र शासन • महाराष्ट्र अपारंपारिक ऊर्जा निर्मिती धोरण, २०२० • मुख्यमंत्री इनोव्हेटिव्ह लघु उद्योग सौर योजना (MILSY)
४.२.४.	सार्वजनिक इमारतींचे उर्जा लेखापरीक्षण	• उर्जा बचत कार्यक्रम, महाराष्ट्र उर्जा विकास अभिकरण • राष्ट्रीय ऊर्जा संवर्धन (सर्व सुधारणा सह) अधिनियम, २०२२

५. आकाश

अ. क्र	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
जनजागृती		
५.८	निसर्गपर्यटन (Ecotourism)	• राष्ट्रीय इको-पर्यटन धोरण, २०२२
शिक्षण		
५.१०	पर्यावरण सेवा योजनेत शाळांचा सहभाग	• पर्यावरण सेवा योजना (ESS), २०११

पुरस्कार

नागरी स्वराज्य संस्था

राज्यस्तरीय पुरस्कार

नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था (ULB)(अमृत गट)

अमृत शहरे (०१)

लोकसंख्या
१० लक्ष पेक्षा अधिक
(३)

गट
विजेता
उपविजेता - ०१
उपविजेता - ०२

अमृत शहरे (०२)

लोकसंख्या
३ ते १० लक्ष
(३)

गट
विजेता
उपविजेता - ०१
उपविजेता - ०२

अमृत शहरे (०३)

लोकसंख्या
१ ते ३ लक्ष
(३)

गट
विजेता
उपविजेता - ०१
उपविजेता - ०२

एकूण : ०९

राज्यस्तरीय पुरस्कार

नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था (ULB)(अमृत गट वगळून)

नगरपरिषद व नगर पंचायत (०४)	नगरपरिषद व नगर पंचायत (०५)	नगरपरिषद व नगर पंचायत (०६)	नगरपरिषद व नगर पंचायत (०७)
लोकसंख्या ४० हजार ते १ लक्ष	लोकसंख्या २५ हजार ते ४० हजार	लोकसंख्या १५ हजार ते २५ हजार	लोकसंख्या १५ हजारपेक्षा कमी
(३)	(३)	(३)	(३)
गट	गट	गट	गट
विजेता	विजेता	विजेता	विजेता
उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१
उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२

एकूण : १२

राज्यस्तरीय पुरस्कार

नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था

उंच उडी आणि उच्चत्तम कामगिरी

उंच उडी पुरस्कार: प्रत्येक गटामध्ये

(१×४ = ४)

गट
विजेता

भूमी क्षेत्रातील उच्चत्तम कामगिरी पुरस्कार: प्रत्येक गटामध्ये

(१×७ = ७)

गट
विजेता

एकूण: ११

राज्यस्तरीय पुरस्कार – नागरी आणि ग्रामीण

विभाग आणि जिल्हास्तरावरील अधिकाऱ्यांसाठी

विभागीय आयुक्त (३)	जिल्हाधिकारी (३)	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (३)	गट विकास अधिकारी (३)
गट	गट	गट	गट
विजेता	विजेता	विजेता	विजेता
उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१
उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२

एकूण : १२

विभागस्तरीय पुरस्कार

विभागस्तरीय पुरस्कार

नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था (ULB)

विभागस्तरावर सर्वोत्तम कामगिरी करणारी अमृत शहरे	विभागस्तरावर सर्वोत्तम कामगिरी करणारी नगरपरिषद व नगर पंचायत लोकसंख्या ४० हजार ते १ लक्ष	विभागस्तरावर सर्वोत्तम कामगिरी करणारी नगरपरिषद व नगर पंचायत लोकसंख्या २५ हजार ते ४० हजार	विभागस्तरावर सर्वोत्तम कामगिरी करणारी नगरपरिषद व नगर पंचायत लोकसंख्या १५ हजार ते २५ हजार	विभागस्तरावर सर्वोत्तम कामगिरी करणारी नगरपरिषद व नगर पंचायत लोकसंख्या १५ हजारपेक्षा कमी
(६)	(६)	(६)	(६)	(६)
गट विजेता	गट विजेता	गट विजेता	गट विजेता	गट विजेता

एकूण : ३०

विभागस्तरीय पुरस्कार

नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था (ULB)

जिल्हाधिकारी

विभागस्तरावर सर्वोत्तम कामगिरी करणारे जिल्हाधिकारी

(२×६=१२)

(राज्यस्तरीय विजेते वगळता)

गट
विजेता
उपविजेता - ०१

एकूण : १२

माध्यमांसाठीचे पुरस्कार

माध्यमांसाठीचे सर्वोत्कृष्ट पुरस्कार

राज्यस्तरीय पुरस्कार

प्रिंट	डिजिटल
विजेता	विजेता
उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१
उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२

विभागीयस्तरीय पुरस्कार

प्रिंट	डिजिटल
विजेता	विजेता
उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१
उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२

मूल्यमापन कार्यपद्धती	घटक
विषयाची व्याप्ती	विषयाची सखोल माहिती, लेखन/माध्यमांची मौलिकता (२५%)
लेखन/माध्यमांची गुणवत्ता	लिखित लेखन/माध्यमांची स्पष्टता, रचना, वाचनीयता (२५%)
दृश्य आणि सादरीकरणाची गुणवत्ता	दृश्यात्मक घटकांचा प्रभावी वापर आणि स्पष्टता, व्यावसायिक स्वरूप (२५%)
सातत्य	नियमित प्रकाशन, जागरूकता मोहिमेचे सातत्यपूर्ण स्वरूप (२५%)

पुरस्कारासाठी समाविष्ट विषय

विषय	समाविष्ट विषय
भूमी	वनीकरण आणि वृक्षारोपण मोहिम, मृदा आरोग्य आणि सुपीकता व्यवस्थापन, कचरा व्यवस्थापन, जैवविविधता आणि वन्यजीव संवर्धन, शाश्वत भूमी वापर, शाश्वत जीवनशैली
वायू	स्वच्छ हवा उपक्रम, वाहनांच्या उत्सर्जनावर नियंत्रण, हवामान बदल उपाय, स्वच्छ इंधनांना प्रोत्साहन, जनजागृती मोहिमा
जल	जल संवर्धन आणि जलसंचयन, शाश्वत सिंचन पद्धती, सांडपाणी प्रक्रिया आणि पुनर्वापर, जल व्यवस्थापनात सामुदायिक सहभाग, जनजागृती मोहिमा
अग्नि	ऊर्जा संवर्धन पद्धती, स्वच्छ औद्योगिक पद्धती, घरगुती ऊर्जा जागरूकता, शाश्वत वाहतूक आणि गतिशीलता, सामुदायिक प्रकल्प, जनजागृती मोहिमा

नोंदणी प्रकिया व मूल्यमापन पद्धती

- माझी वसुंधरा अभियान ६.० मध्ये पत्रकार (प्रिंट मिडिया व डिजीटील मिडिया) यांच्यासाठी राज्यस्तरावर व विभागस्तरावर पारितोषिके देण्यात येणार आहे.

- वर्तमानपत्रांच्या व डिजीटल मिडिया पत्रकारांकडून त्यांनी अभियान कालावधीत (दिनांक १ एप्रिल, २०२५ ते ३१ मार्च, २०२६) वर्तमानपत्रात/ डिझिटल मिडियावर प्रसिध्द केलेले लेख बातम्या अनुषंगाने दिनांक १ एप्रिल २०२६ ते ३० एप्रिल, २०२६ या ३० दिवसांत नामनिर्देशन (प्रस्ताव) मागविण्यात येतील.

- नामनिर्देशन कालावधीत प्राप्त झालेले प्रस्ताव विभागांतर्गत गठित समिती मार्फत दिनांक २ मे ते ३० मे २०२६ या कालावधीत तपासून पुरस्कारासाठी शिफारस करील. सदर समितीची रचना पुढील प्रमाणे राहील:-

संचालक, (पर्यावरण) पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग	**अध्यक्ष**
उप सचिव (तां.क.1) पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग	**सदस्य**
संचालक, राज्य वातावरणीय कृती कक्ष, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग	**सदस्य**
वरिष्ठ सहाय्यक संचालक (पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभागाचे, विभागीय संपर्क अधिकारी) माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई	**सदस्य**
मंत्रालय व विधीमंडळ वार्ताहर संघ, मंत्रालय यांनी नामनिर्देशित केलेले पत्रकार. (माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय यांच्या सल्ल्याने)	**सदस्य**
अभियान संचालक, माझी वसुंधरा अभियान, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग	**सदस्य सचिव**

- समितीने शिफारस केलेल्यांना मा. मंत्री, पर्यावरण व वातावरणीय बदल यांच्या मान्यतेने अंत्तीम विजेते घोषित करण्यात येईल.

- पर्यावरण दिनी म्हणजे दिनांक ५ जून रोजी विजेत्या पत्रकारांची पारितोषिके देण्यात येतील.

धन्यवाद!

Goverment of Maharashtra

Environment and Climate Change Department

Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0

Toolkit (Urban) 2025-2026

Annexure-1

Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
Environment and Climate Change Department
Toolkit (Urban), Published in 2025
Visit: https://majhivasundhara.in/en

Table of Content

Majhi Vasundhara Abhiyan

A unique integrated first ever exercise by the **Environment and Climate Change Department, Government of Maharashtra** for urban and rural areas - to identify and implement focused and scalable measures towards preservation and restoration of natural ecosystems and to encourage active citizen participation in different Climate Action initiatives.

The campaign is structured to focus on **three important pillars of Climate Action - Carbon Sequestration, Reducing Greenhouse Gas Emissions, and promoting Sustainable Lifestyle among citizens.**

For more information visit: *https://majhivasundhara.in*

Sustainable Development Goals

- The Sustainable Development Goals (SDGs), also known as the Global Goals, were adopted by the United Nations in 2015 as a universal call for action to end poverty and protect the planet and shares a blueprint f or peace and prosperity for the people and the planet.
- These 17 SDGs are integrated—they recognize that action in one area will affect outcomes in others, and that development must balance social, economic and environmental sustainability.

SDGs are closely linked with Majhi Vasundhara Abhiyan

- Majhi Vasundhara Abhiyan aligns with the United Nations Sustainable Development Goals as both address holistic societal development.
- Majhi Vasundhara Abhiyan focuses on all five elements of nature (Panchamahabhuta) – Bhumi, Vayu, Jal, Agni and Akash.
- By addressing the five elements of nature and encouraging citizen participation, Majhi Vasundhara Abhiyan contributes towards achieving the SDGs.

Timeline-

Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0

Data Collection Mechanism

- Local Bodies registered in Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 will be directly registered in Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

- To participate in Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0, the Local Body (not registered in Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0) should register through the Majhi Vasundhara MIS portal: https://abhiyanmis.majhivasundhara.in/

- The Local Body should carry out various activities during the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 and record all the necessary details for submission on the MIS Portal.

- The Local Body should submit their performance/activity details in the MIS as prescribed in the toolkit.

- MIS should be uploaded on Majhi Vasundhara Abhiyan's MIS portal.

- The **Administrative Head of the Local Body** is responsible for submitting accurate, reliable and verifiable information on Majhi Vasundhara Abhiyan MIS Portal

Note: The Local Body should preserve original copies of all the submitted documents, Mission Office can ask for resubmission of relevant documents.

Points to Remember

- All initiatives taken up during the 1st April 2025 - 31st March 2026 will be considered for evaluation of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

- Details must be provided in format/templates prescribed by the Majhi Vasundhara Mission Directorate, which will be available on the MIS portal for download.

- **For any indicator, if the documents provided are not valid/legible and/or the web-links/Google map-links are invalid, no marks will be allotted for the same.**

- **If the information or documents submitted are found to be incorrect or invalid/false, then the local body shall be disqualified from the competition.**

- Data reported on the MIS portal will be evaluated by third party for Desktop Assessment(DA) and subsequently during Field Assessment(FA).

Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0

Urban Local Bodies (ULBs) Verticals

AMRUT Cities (01)	10 Lakh + Population	10
AMRUT Cities (02)	3-10 Lakh Population	17
AMRUT Cities (03)	1-3 Lakh Population	16
Municipal Council and Nagar Panchayat (04)	40k -1 Lakh Population	77
Municipal Council and Nagar Panchayat (05)	25k-40k Population	88
Municipal Council and Nagar Panchayat (06)	15k-25k Population	102
Municipal Council and Nagar Panchayat (07)	<15k Population	113
URBAN		**423**

Note: The ULBs will compete in their own vertical

These verticals are categorized based on the 2011 census population

Initial Data Collection

Urban Local Body Profile

Name & Type of the Urban Local Body

Geographic Area of the Local Body

Population

Number of Households, Public and Government buildings

Details of the Administrative Head
(Name, Contact Details)

Details of the Nodal Officer
(Name, Designation, Contact Details)

Official Email Id, Social Media and Website Link

Note: These verticals are categorized based on the **2011 census population.**

Guidelines

Guidelines for Geotagging Photographs

Guidelines for geotagged photographs clicked during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0:

- Open the Play Store, search for geotagging apps, and download and install any geotagging app from the list.
- Open the geotagging app and click photographs of before/during/after for required activities from the same angle.
- Save the clicked geotagged photographs in a folder.
- Before uploading ensure that the size of photographs is 1 to 2 MB.

For Example: Stage-wise compiled geotagged photographs of every location (before/during/after) should be uploaded in a report in a PDF format.

All Geotagged photographs should have the following components, for it to be considered valid:

- Latitude & Longitude
- Date (when the photograph was taken)
- Name of Location

Guidelines on Geotagged Photographs

The following details need to be present on the geotagged photograph for it to be considered valid:

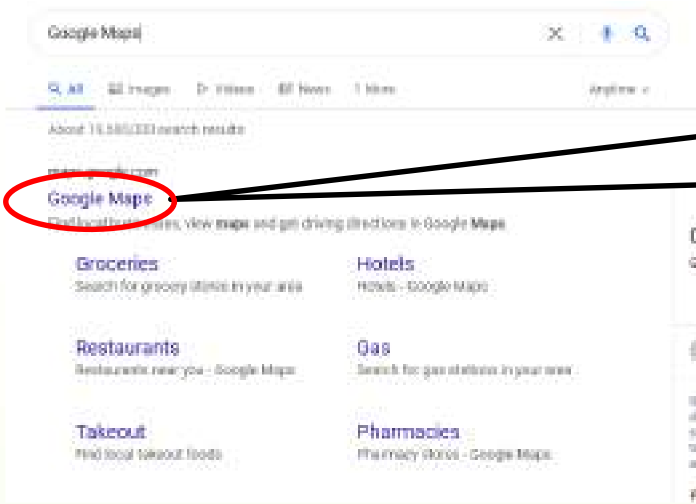
1. Urban Local Body's name
2. District's name
3. Longitude and Latitude
4. Date and Time (When the image was captured)

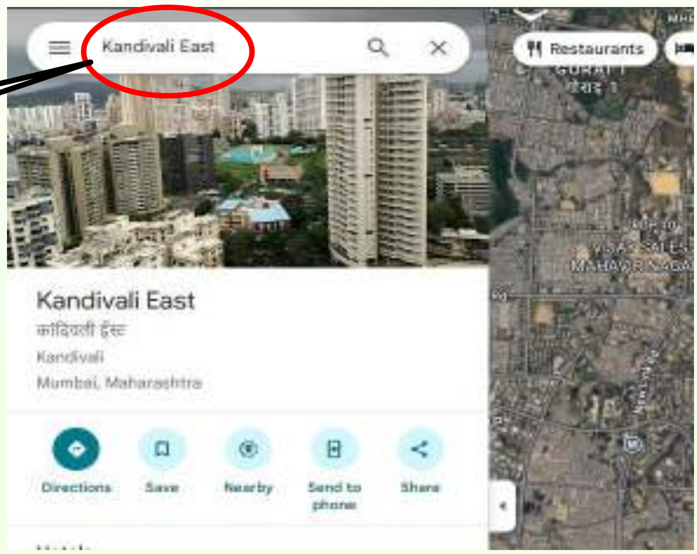

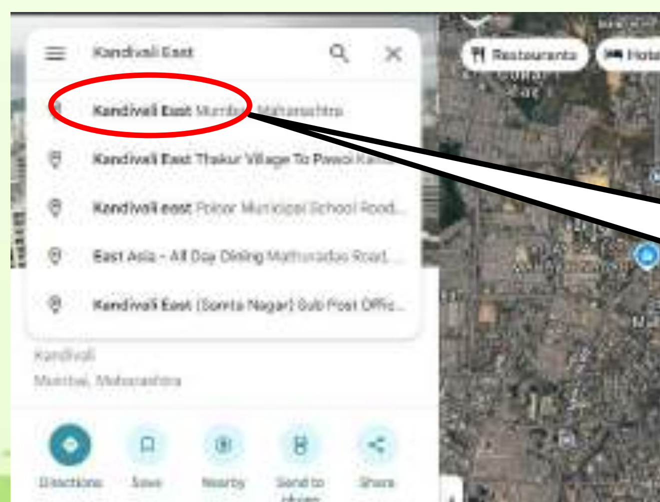
Guidelines on how to put a Google link in MIS

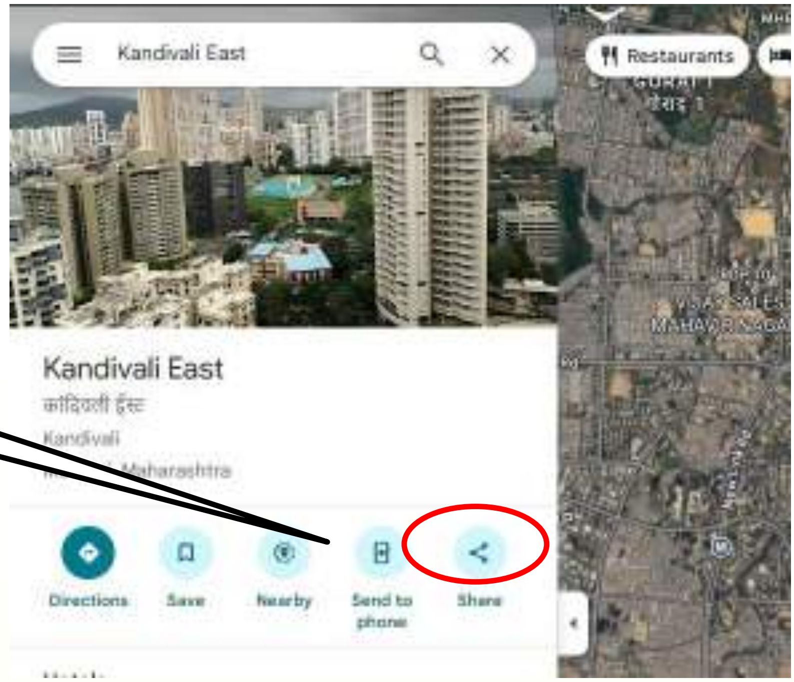
Step 1: Open Google Maps on your computer and go to maps.google.com

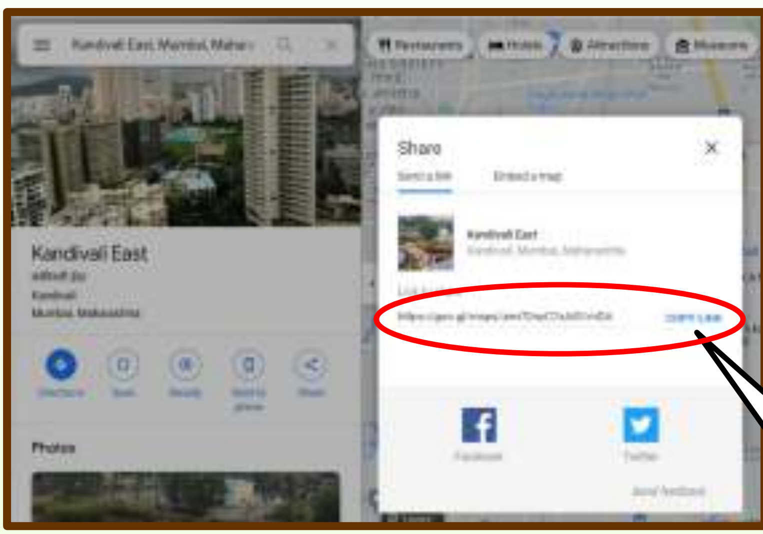
Step 2: Insert the name of place you want to share in the search bar.

Step 3: Once the location appears, click on the place name in the sidebar.

Step 4: Click the “Share” button

Step 5: A small box will open, choose “Copy link”. Paste this link in the MIS excel sheet

The Google Map link provided by the local bodies in the indicators will be checked by the Desktop Assessor. For field assessment, the same link will be provided to the Assessor. Therefore, the local bodies should provide the correct Google Map link.

Guidelines for creating a Google Maps link via mobile:

Step 1: Open the map on your mobile and search for a location in your village.

Step 2: Press and hold on the location and click on the highlighted icon to get the drop pin (Red pin on map)

Step 3: Copy the link to this location and paste it into Excel or send it to someone.

Guidelines for Events and Photographs submission for IEC/Promotional Activities

- All Photographs submitted for IEC/Awareness activities should be geotagged along with the date on which the activity took place.

- For every event, at least one photograph should be clicked with an angle that clearly showcases the backdrop/banner of the event.

- The backdrop must have Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 logo and Mission LiFE logo.

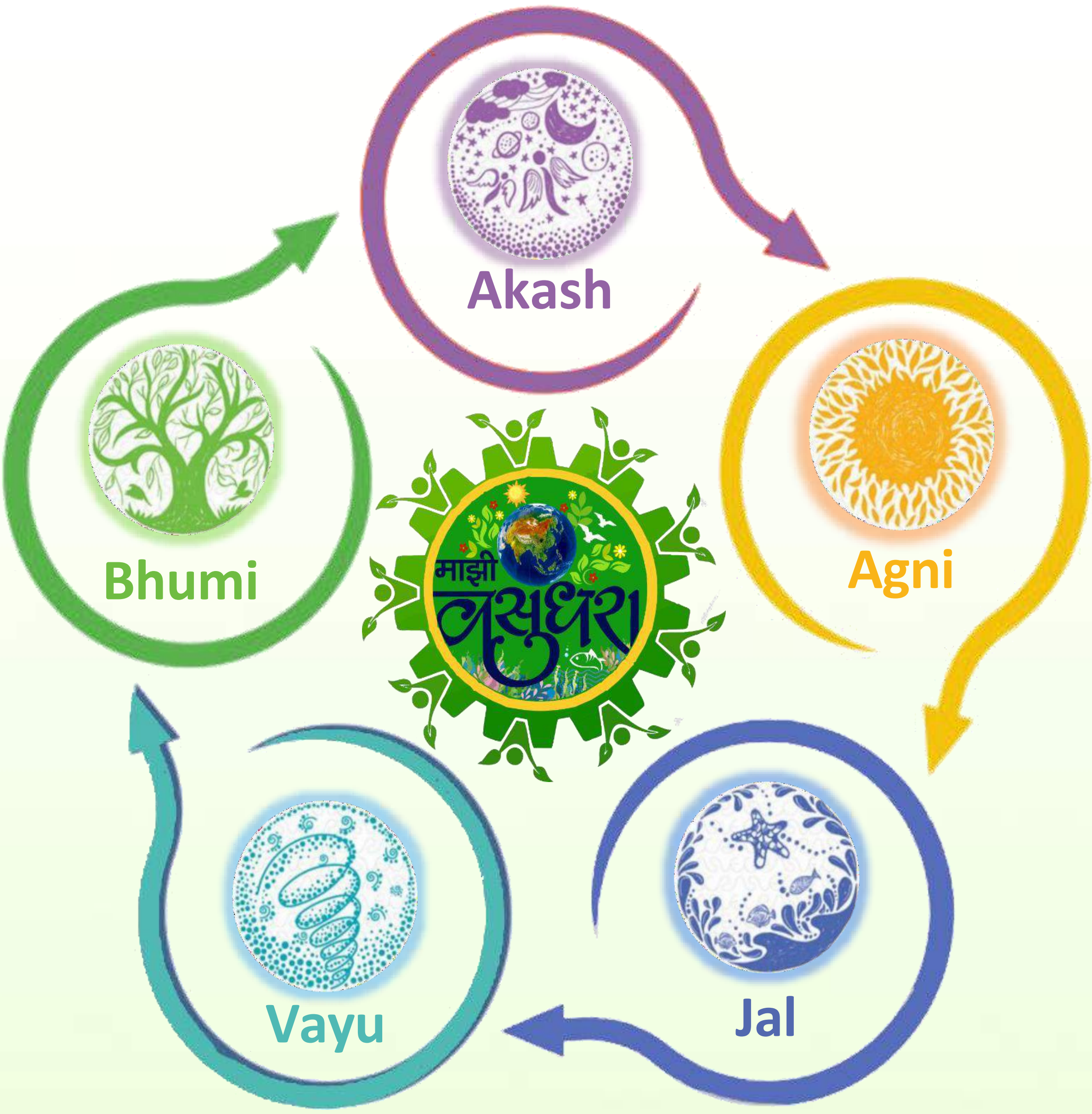
- The backdrop should have the Event Title; for example, for an activity to create awareness about Climate Change, the backdrop should read – "Awareness regarding Climate Change".

- The photograph must showcase the participants of the event.

- Awareness activities can cover points like basic definitions, concepts, benefits, government regulations and policy support, national-international scenarios on that thematic area/ indicator.

- Details of the activity are to be posted on social media with the #majhivasundhara & #MissionLiFE

Thematic Areas

Akash
Agni
Jal
Vayu
Bhumi
माझी वसुंधरा

1. Bhumi – 4,400

2. Vayu– 3,600
(AMRUT)

2. Vayu– 3,100
(Non AMRUT)

3. Jal – 2,000

4. Agni – 1,500

5. Aakash – 3,400

Total Marks – 14,900
(AMRUT)

Total Marks – 14,400
(Non AMRUT)

Bhumi

1. Bhumi (Urban) – 4,400

1.1 Green Cover and Biodiversity	2,700
1.2 Solid Waste Management	1,700

1.1 Green Cover and Biodiversity

Sr. No.	Action Points	Marks
1.1.1	Tree Plan: To Achieve Minimum 33% Green Cover	200
1.1.2	Trees Planted and Survived during Majhi Vasundhara Abhiyan	1,500
1.1.3	Newly created Green Areas and their Maintenance	300
1.1.4	Implementation of Maharashtra (Urban Areas) Protection and Preservation of Trees Act 1975	150
1.1.5	Tree Census with Geotagging – Preparation and Publication	150
1.1.6	Creation of Nursery	100
1.1.7	People’s Biodiversity Register Preparation	150
1.1.8	Seed Collection Centre	150
Total		**2,700**

1.1.1 Tree Plan: To Achieve Minimum 33% Green Cover

Marks 200

Achieving 33% green cover is part of the Government of India's (GOI) long-term goal. The Government of India has undertaken several initiatives to monitor the progress of increasing green cover. One such initiative is 'The Green India Mission' which aims to increase the forest/tree cover to the extent of 5 million hectares and improve the forest/tree cover on another 5 million hectares. As per the Maharashtra (Urban Areas) Preservation and Protection of Trees Act, 1975 (as amended in July 2021), it is mandatory for Urban Local Bodies (ULBs) to ensure that "a minimum of 33% of the land area under their jurisdiction is covered by green area." This indicator examines the initiatives taken by the Local body to achieve minimum 33% green cover.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	GIS/Remote Sensing based land use map		50
2.	Does the ULB have 33% Green Cover?		50
	Yes	50	
	No	0	
3.	Does the ULB have a Tree Plan?		50
	If ULB has achieved 33% green cover and has a Tree plan to increase it further (Tree Plan should be published on website)	50	
	If ULB has not achieved 33% green cover and has a Tree Plan to achieve a minimum 33% green cover (Tree Plan should be published on website)	50	
4.	Implementation of the Tree Plan		50
	Achieved milestone for Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	50	
	Haven't achieved milestone for Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	0	

Details required:

- Copy of Land Use Map showing green cover using GIS/Remote Sensing – This copy should be authorized by the Local Planning Authority.
- Tree Plan to achieve minimum 33% green cover. The plan should include the number of trees and tree cover currently present.
- Tree plan will be considered published only if it is published on the official website of the local body.
- Copy of self-declaration on the implementation of Tree Plan by local body
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be given for this indicator.
- Note: Agricultural land will not be considered as green cover.

15 LIFE ON LAND	**SDG 15 : Life on Land**	15.2: By 2020, promote the implementation of sustainable management of all types of forests, halt deforestation, restore degraded forests and substantially increase afforestation and reforestation globally . 15.5: Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats, halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species.

1.1.1 Tree Plan: To Achieve Minimum 33% Green Cover

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Has a land use and land cover map based on GIS/remote sensing been prepared and has it been authorized by the local authority?	Select Yes or No from the dropdown.
	Copy of land use and land cover map showing GIS/Remote Sensing based green index - The plan should be authorized by the local authority.	Upload a copy of GIS/Remote Sensing based land use
2	Does the urban local body have 33% green cover?	Select Yes or No from the dropdown.
	Copy of Land Use map using GIS/Remote Sensing showing green land use – plan should be authorized by local authority	Upload a copy of GIS/Remote Sensing based land use.
3	Does the urban local body have a Tree Plan?	Select from the dropdown options. 1. The local body has achieved 33% green cover and has a tree plan to further increase it. (This tree plan should be published on the local body's website) 2. The local body has not achieved 33% green cover but has a tree plan to achieve at least 33% green cover. (This tree plan should be published on the local body's website)
	Publication of Tree Plan on the website of the local body	Upload the tree plan published on the website in PDF format.
		Upload a screenshot of webpage of the local bodies' website in PDF format.
4	Implementation of the Tree Plan	Have the local bodies achieved the milestone for Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0? (Select from the dropdown options) • The expected target for Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 was achieved. • The expected target for Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 was not achieved.

Note: The information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.2	Trees Planted and Survived during Majhi Vasundhara Abhiyan	Marks 1,500

Planting trees is an essential step to protect our planet and ecosystems. Trees absorb and store carbon from the air, prevent soil erosion, and create a nourishing environment for biodiversity. This indicator assesses whether local bodies have conducted tree plantation drives and the extent to which indigenous trees have been planted and survived.

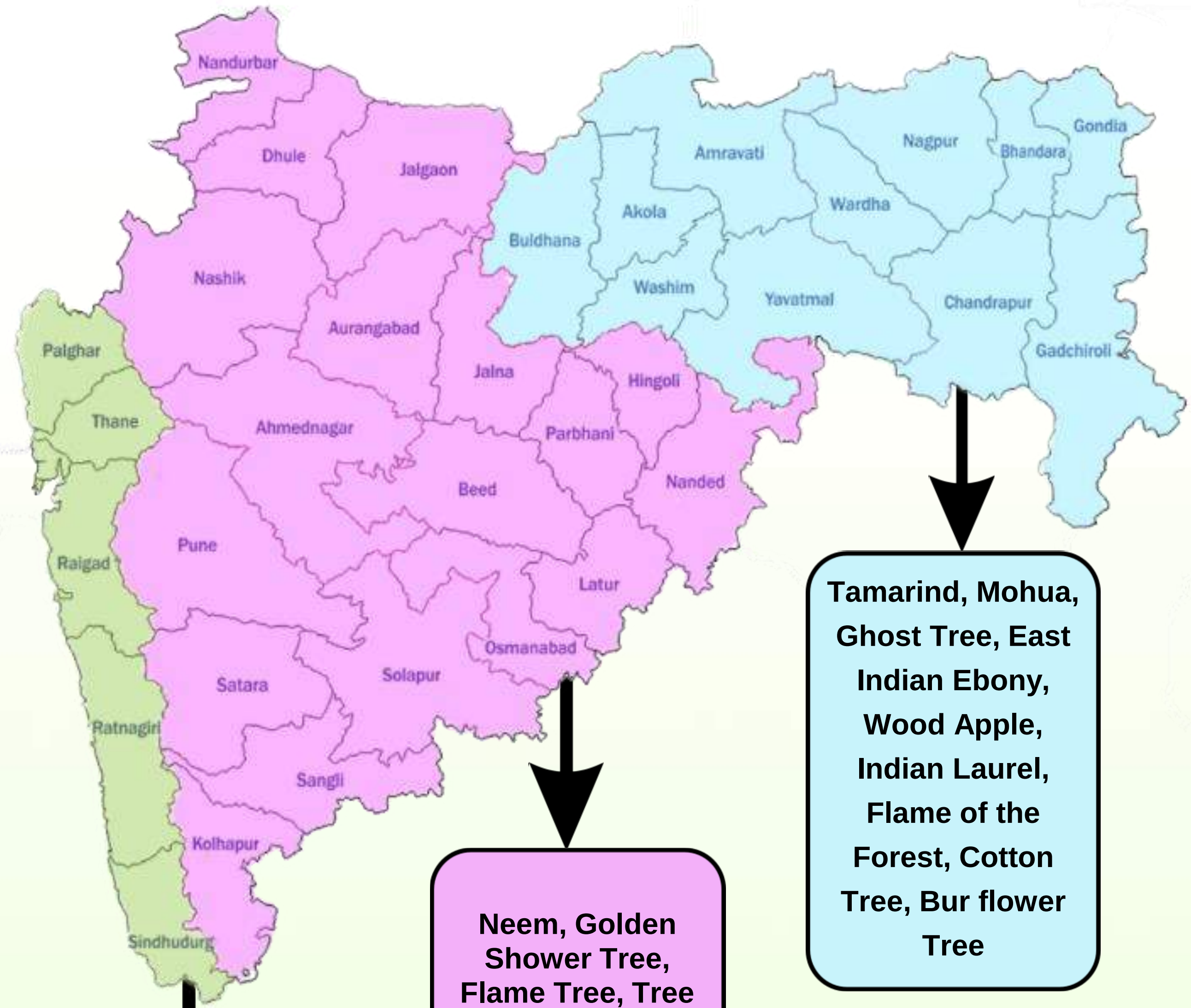
Evaluation Mechanism		Marks
1.	Total number of trees (all indigenous species) (excluding Bamboo, Vetiver, and Moringa) planted and survived under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	600
2.	Total number of Bamboo, Vetiver, and Moringa planted and survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	600
3.	Upkeep: Total number of trees planted and survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0 (Relative Marking)	300

Details required:

- Planted and survived trees (including all indigenous species, Bamboo, Vetiver, and Moringa) - information in the prescribed excel.
- Tree plantation locations (including all indigenous species, Bamboo, Vetiver and Moringa) - Google map link.
- **Tree plantation area**
    1. **Tree plantation on plots:** Total green areas developed (in sq. m.)
    2. **Tree plantation on roadsides:** Total length of tree plantation on roadsides (in meters).
- Work order certificate of tree plantation activities.
- Financial progress report of tree plantation activities.
- Plan for maintenance required for the next 1-2 years.
- **Phase wise (before-during-after) geotagged photographs (Size 1 to 2 MB)**
    1. Before the tree plantation activity
    2. During the tree plantation activity
    3. In the last two months of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
- *All the photographs should be clicked from the same location and same angle.*
- *If the submitted document is not valid/legible and if the Google Map link is incorrect, no marks will be given for this indicator.*
- *If the information filled by the local body does not match the information filled in the MIS during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0, no marks will be awarded. (Applicable for Upkeep only)*

15 LIFE ON LAND	**SDG 15: Life on Land**	15.2: By 2020, promote the implementation of sustainable management of all types of forests, halt deforestation, restore degraded forests and substantially increase afforestation and reforestation globally. 15.5: Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats, halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species.

Indicative List of Indigenous Species

Tamarind, Mohua, Ghost Tree, East Indian Ebony, Wood Apple, Indian Laurel, Flame of the Forest, Cotton Tree, Bur flower Tree

Neem, Golden Shower Tree, Flame Tree, Tree Jasmine, Bael, Indian Rosewood, Malabar Nut Tree, Teak, Indian Coral Tree, Babul, etc.

Indian Butter Tree, Java Plum, Jackfruit, Cashew, Kokum, Fish Tail Palm, Coconut, Casuarina, Peepal, Cluster Fig, Mango, etc. In the mangrove and estuarine regions, species such as Mangrove Apple (Sonneratia Alba) and Milky Mangrove (Excoecaria agallocha) are commonly found.

Bamboo/ Vetiver/ Moringa Plantation

Recommended Bamboo Species for Plantation

1. *Bambusa tulda*
2. *Dendrocalamus brandisii*
3. *Bambusa balcoa*
4. *Dendrocalamus stocksii*
5. *Dendrocalamus strictus*
6. *Bambusa asper*

Availability of Tissue Cultured Saplings

1. Ishved Biotech Labs Pvt. Ltd, Pune
2. Almaq Biotech L.L.P, Latur

Ideal location for Plantation

Plantation on Degraded Land

Roadside Plantation

Intercropping

Riverside Vetiver

Note – Local bodies can also plant species recommended by National Bamboo Mission: https://nbm.da.gov.in/Bamboo-Species

1.1.2 Trees Planted and Survived during Majhi Vasundhara Abhiyan

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details Required for MIS	Instructions/Guidance
1.	Total number of trees (all indigenous species) (excluding bamboo, vetiver and moringa) planted under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the total number of trees (all indigenous species) (excluding bamboo, vetiver and moringa) planted under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of trees (all indigenous species) (excluding bamboo, vetiver and moringa) survived under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the total number of trees (all indigenous species) (excluding bamboo, vetiver and moringa) survived under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
2.	Total number of Vetiver (Khas) planted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total number of Vetiver (Khas) planted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Total number of Vetiver (khas) plants that survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total number of vetiver (khas) that survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of Moringa (Shevga) trees planted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total number of Moringa (Shevga) trees planted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of Moringa (Shevga) trees that survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total number of Moringa (Shevga) trees that survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of Bamboo planted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total number of Bamboo planted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Total number of Bamboo trees that survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total number of Bamboos that survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
3.	Total area covered under tree plantation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in square meters	Enter the total area in square meters covered under tree plantation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total length of roadside plantation in meters during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total length (in meters) of the area covered under roadside tree plantation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

Note: The information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.2 Trees Planted and Survived during Majhi Vasundhara Abhiyan

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
	Work order for tree plantation initiative	Upload a compiled PDF of all the work orders of tree plantation activities.
	Maintenance plan report	Upload the maintenance plan report for the next 1-2 years for the plantation sites created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Financial report of tree plantation initiative	Upload a compiled PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the work has been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Detailed information about tree plantation	Upload the tree plantation details in the prescribed Excel.
4.	Total trees survived in Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0	Enter the total number and location of trees survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0.
	Total trees survived in Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0	Enter the total number and location of trees survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0.
	Total trees survived in Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0	Enter the total number and location of trees survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0.
	Total trees survived in Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0	Enter the total number and location of trees survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0.
	Total trees survived in Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0	Enter the total number and location of trees survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0.
	Maintenance plan report for survived trees	Upload a PDF of the maintenance plan report.

Note: The information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.2 Trees Planted and Survived during Majhi Vasundhara Abhiyan

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No.	Bamboo/Vetiver/Moringa plantation/ Indigenous (Select from the Dropdown options)	Address of the tree plantation done during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google map location of the tree plantation (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4

Latitude	Longitude	Date of Tree Plantation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Total number of trees planted at the given location during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter whole numbers)
5	6	7	8

Total number of trees survived at the given location during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter whole numbers)	If a plantation is done on the plots, please enter the area of the plot in square meters otherwise enter "0" (Local Body can also enter decimal values)	If plantation is done along the roads, please enter the length of the roadside plantation in meters otherwise enter "0" (Local Body can also enter decimal values)	Plantation by State Government Program/Central Government Program/CSR/Community Participation/via Institutes/etc. (Local Body should choose appropriate option from the dropdown)
9	10	11	12

Date of work order of the tree plantation activity. (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Work order number of the plantation activity	Financial Brief for the tree plantation activities in "Rs"	Financial Receipt number for the Tree Plantation/If Plantation is done via CSR then number of acknowledgment slip
13	14	15	16

Note: The information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.2 Trees Planted and Survived during Majhi Vasundhara Abhiyan

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

1.1.3 Newly Created Green Areas and their Maintenance — Marks 300

Green areas help in reducing the effects of pollution. This indicator examines whether the local bodies have given importance to the creation and maintenance of green areas like Devrai, Panchavati, Nagarvan, Miyawaki, Ghanvan, Amrit Van, Smriti Van. Biodiversity Park, Bird Park, etc.

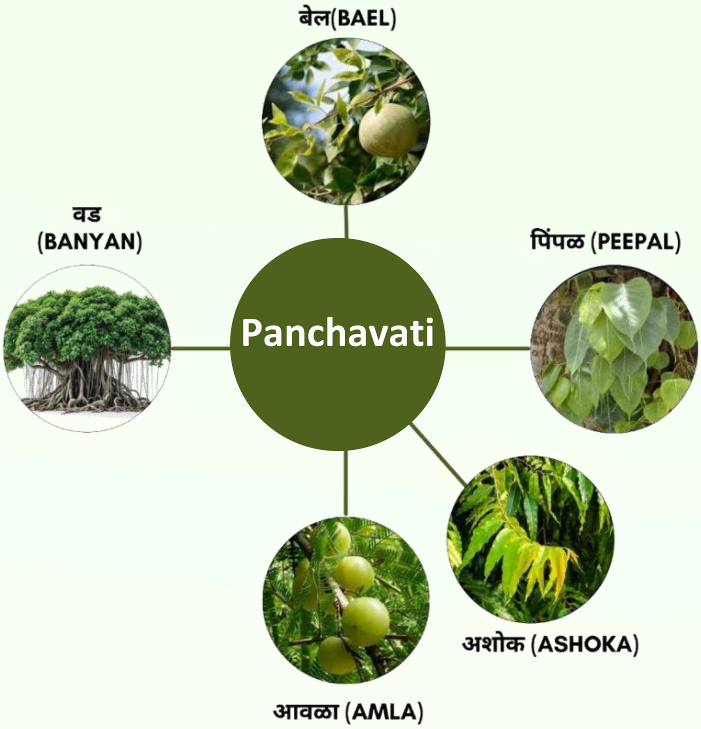
	Evaluation Mechanism	Marks
1.	No. of new green areas created (Devrai/Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/etc. The evaluation will be done based on the number of green areas created. Each green area created will get 20 marks.	100
2.	Total cumulative area of Devrai/Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/etc. created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	100
3.	Upkeep: Maintenance of total green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0 (Each green area maintained will get 05 marks)	100

Details required:

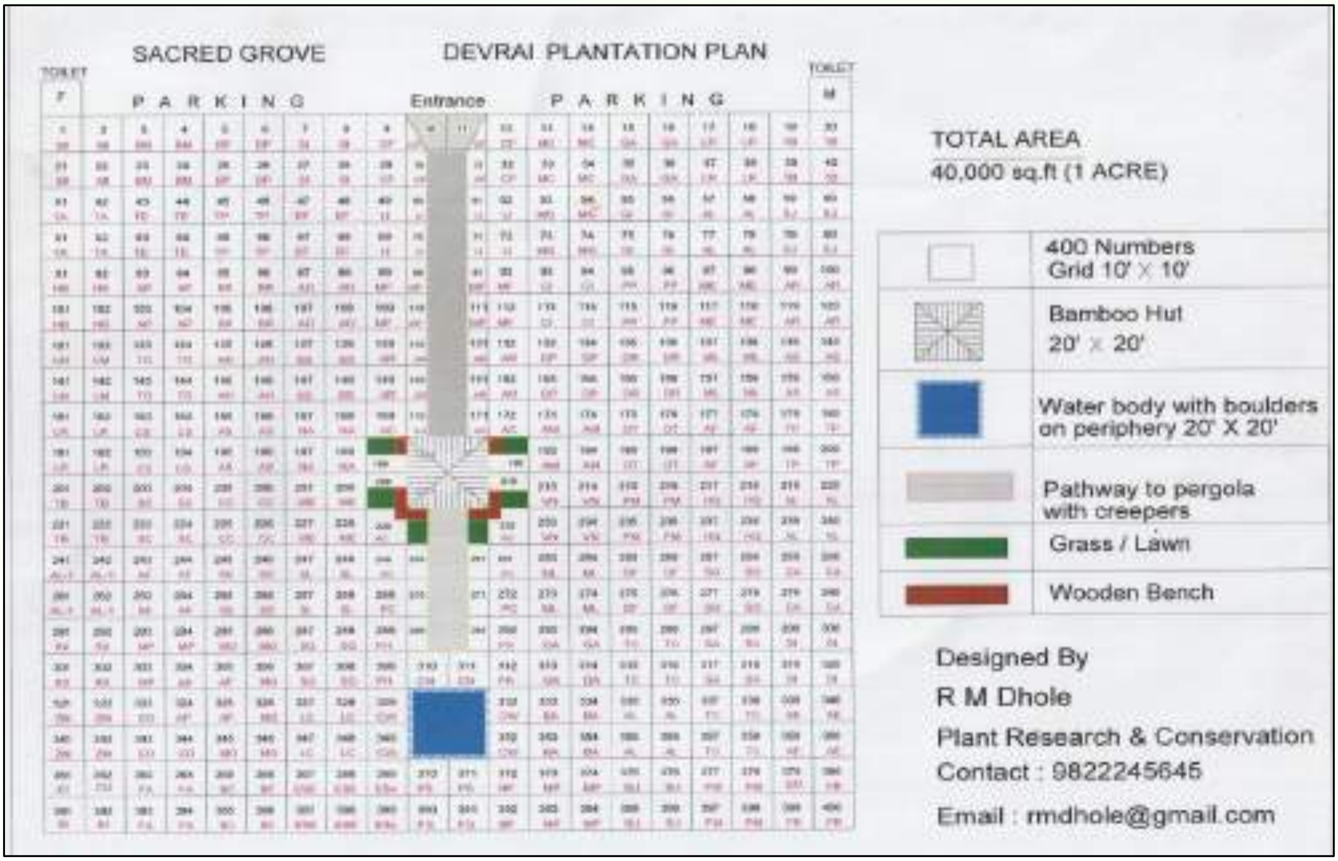
- Newly created green areas (Devrai/Panchvati/Ghanvan/Nagarvan/Miyawaki, etc.)- Details in prescribed Excel.
- Geotagged photographs (Size 1 to 2 MB) of various stages (before-during-after) as per the progress of the project.
- Work order and financial progress report of newly created green areas.
- Google Map link of newly created green areas.
- Maintenance plan for the next 1-2 years for green areas created during Majhi Vasundhara 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0.
- For this indicator, the minimum area requirement for green area development is;
    - For Amrut cities = Area more than 10,000 sq. ft.
    - For cities not included in Amrut cities = Area more than 5,000 sq. ft.
- If the submitted document is not valid/legible and if the Google Map link is incorrect, no marks will be given for this indicator.
- If the information filled by the local body does not match the information filled in the MIS during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0, no marks will be awarded. (Applicable for Upkeep only)

	SDG 15: Life on Land	Target 11.7: By 2030, provide universal access to safe, inclusive and accessible, green and public spaces, in particular for women and children, older persons and persons with disabilities.
	SDG 11 : Sustainable Cities & Communities	Target 15.2: By 2020, promote the implementation of sustainable management of all types of forests, halt deforestation, restore degraded forests and substantially increase afforestation and reforestation globally.

Panchavati Plantation

Devrai Plantation

Note: To know the Plantation Plan details, check the following link of guidebook developed by Devrai Foundation, Pune

https://majhivasundhara.in//assets/docs/Devrai_Foundation.pdf

1.1.3 Newly Created Green Areas and Their Maintenance

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Number of green areas (including Devrai/Panchvati/Ghanvan/Miyawaki/ etc.) created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the number of newly created green areas during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
2	Total cumulative area of Devrai/Panchvati/Ghanvan/Miyawaki/ etc. created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the total cumulative area of Devrai/Panchvati/Ghanvan/Miyawak/etc. created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
3	Work order for creation of green areas (Devarai/Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/ etc.)	Upload a compiled PDF of all work orders.
	Maintenance plan report for green areas (for Devrai/ Panchvati/ Ghanvan/ Miyawaki/ etc.)	Upload maintenance plan reports.
	Financial report of green areas (Devarai/Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/ etc.)	Upload a PDF of financial receipts, project cost and deployment certificate. If the work has been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Geotagged photographs (before-during-after) of the green areas created (Deorai/Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/ etc.) at various stages	1)Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2)Geotagging should include the correct latitude and longitude. 3)Geotagged photos should also include the date and time.
	Details of green areas created (Devarai/Panchavati/Ghanvan/Urbanvan/ Miyawaki/etc.)	Upload the details of newly created Devrai/Panchavati/Ghanvan/Miyawak/etc. areas in the prescribed Excel.

Note: The information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.3 Newly Created Green Areas and Their Maintenance

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
4	Number of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0	Enter the total number and location of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0.
	Number of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0	Enter the total number and location of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0.
	Number of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0	Enter the total number and location of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0.
	Number of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0	Enter the total number and location of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0.
	Number of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0	Enter the total number and location of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0.
	Geotagged photos	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geotagging should include the correct latitude and longitude. 3) Geotagged photos should also include the date and time.
	Maintenance Plan report for green areas	Upload maintenance Plan reports.

Note: The information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.3 Newly Created Green Areas and Their Maintenance

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Is this a Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/ Other Green areas (Select from the Dropdown options)	Name of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/ Other Green Areas developed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Date of creation of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Garders during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
1	2	3	4

Address of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki /Other Green areas (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas (Local Body should enter valid google map link)	Latitude	Longitude
5	6	7	8

Total area of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/ Nagar Van/Miyawaki/Other green areas in square feet. (Local Body can also enter decimal values)	Date of the work order for the creation of Devrai/ Panchavati/Ghanvan/ Nagar Van/Miyawaki/Other green areas. (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Work Order number for the creation of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/ Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas	Financial Brief for the creation of Devrai/ Panchavati/Ghanvan/ Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas in "Rs"
9	10	11	12

The Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas was created by (Local Body/Private Institution/Educational Institute/NGO/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Maintenance of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas to be conducted by (Local Body/NGO/Private Institute/Educational Institute/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
13	14

Note: The information to be filled in Excel should be in English only.

1.1.3 Newly Created Green Areas and Their Maintenance

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

1.1.4 Implementation of The Maharashtra (Urban Areas) Protection and Preservation of Trees Act 1975

Marks 150

The Maharashtra (Urban Areas) Protection & Preservation of Trees Act, 1975, amended in July 2021, introduced the provision to regulate the felling of trees in urban areas by planting adequate number of trees according to the cumulative age of the trees being cut. This indicator assesses the implementation of this provision in urban areas of Maharashtra.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Percentage of projects for which NOC was processed in equal to /less than 60 days		50
	100% projects	50	
	Less than 100% projects	0	
2.	Percentage of compensatory plantation done as per NOCs granted by the Local body		50
	100%	50	
	75% - 99%	25	
	Less than 75%	0	
3.	Percentage survival of compensatory plantation		50
	95% or more	50	
	75% - 95%	15	
	Less than 75%	0	

Details required:

- Summary report of total number of projects granted 'No Objection Certificate' (NoC) during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 with proposal details – in prescribed Excel.
- Copy of the NOCs granted by Tree Authority/Planning Authority - compiled PDF.
- NOCs granted by both- Local Tree Authority (LTA) and Maharashtra State Tree Authority (MSTA) will be considered for evaluation.
- Copy of annual compliance report authorized by competent authority.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

$$\text{Percentage of compensatory plantation} = \frac{\text{No. of trees planted}}{\text{Cumulative age of the trees to be cut or transplanted as per the NOC}} \times 100$$

$$\text{Percentage survival of compensatory plantation} = \frac{\text{Number of trees survived of those planted under compensatory plantation}}{\text{Number of trees planted under compensatory plantation}} \times 100$$

SDG 15: Life on Land

15.5: Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats, halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species.

15.9: By 2030, integrate ecosystem and biodiversity values into national and local planning, development processes, poverty reduction policies and accounts.

1.1.4 Implementation of The Maharashtra (Urban Areas) Protection and Preservation of Trees Act 1975

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Total number of project proposals received by the Local Tree Authority from July 16, 2021 to March 31, 2026.	State the total number of proposals received by the local tree authority for cutting/replanting trees.
	Number of project proposals for which 'No Objection Certificates' (NOC) were processed in 60 days or less.	State the total number of proposals processed for No Objection Certificate in 60 days or less.
	Compiled PDF copy of No Objection Certificate issued by Tree Authority/Planning Authority	Upload a copy of the No Objection Certificate in a compressed PDF format.
2	Total compensatory plantation required as per the terms of the Local Tree Authority/State Tree Authority.	Enter the number of plants to be planted as per the terms of tree plantation provided by the Local Tree Authority/State Tree Authority as compensation.
	Compensatory plantation by the local body as per the terms of Local Tree Authority/State Tree Authority	Enter the number of plants planted by the local body as compensation as per the terms of the Local Tree Authority/State Tree Authority.
3	Total number of trees that survived among the trees planted as compensation	Enter the total number of trees that survived among the trees planted as compensation.
	Copy of annual compliance report – authorized by competent authority.	Upload copy of annual compliance report in PDF format.
4	Details of total number of proposals received, compensatory plantation and trees survived after plantation	Upload the details of No Objection Certificate, compensatory plantation and survived trees in the prescribed excel format.

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.1.4 Implementation of The Maharashtra (Urban Areas) Protection and Preservation of Trees Act 1975

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Subject of the tree cutting/transplantation proposal (Local Body should only enter alphanumerical values)	Name of the project proponent (Local Body should only enter in text format)	Date of sending the proposal to the local tree authority (Local Body should only enter date in DD/MM/YYYY format) Note: Date to be entered in DD/MM/YYYY only for this column.
1	2	3	4

Status of the NOC NOC Granted by the local Tree Authority / Proposal deferred for further compliance by the local tree authority / Hearing of the proposal pending at the local tree authority/Other reason)	Date of processing of the NOC (If NOC is not processed enter NA) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Number of days in which the NOC was processed (If NOC not processed, then enter NA) (Local Body should only enter numerical values)	Total number of trees for which permission was given for cutting by the Maharashtra State Tree Authority/Local Tree Authority (If zero trees to be cut, then enter 'NA') (Local Body should only enter numerical values)
5	6	7	8

Total number of trees for which permission was given for transplantation by the Maharashtra State Tree Authority/Local Tree Authority (If zero trees to be transplanted, then enter 'NA') (Local Body should only enter numerical values)	Total number of heritage trees for which permission was given for cut/transplantation by the Maharashtra State Tree Authority/Local Tree Authority (If zero heritage trees to be cut or transplanted, then enter 'NA') (Local Body should only enter numerical values)	Cumulative age of all the trees to be cut & transplanted including the Heritage trees. (Local Body can also enter decimal values)	Number of new trees planted as part of compensatory plantation under the given project (Local Body should only enter numerical values)
9	10	11	12

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.1.4 Implementation of The Maharashtra (Urban Areas) Protection and Preservation of Trees Act 1975

Percentage of Compensatory plantation done as per NOCs granted by the local body {(No. of new trees planted / Cumulative age of the trees to be cut or transplanted as per the NOC)*100} **(These values will autocalculated)**	Number of trees survived as a part of compensatory tree plantation (Local Body should only enter numerical values)	Percentage of trees that survived as a part of compensatory tree plantation {(Number of trees survived -of those planted under compensatory plantation/ Number of new trees planted under compensatory plantation)*100} (These values will autocalculated)	Address of the compensatory tree plantation (Local Body should only enter alphanumerical values)
13	14	15	16

Google map location link of the compensatory tree plantation. (Local Body should enter valid google map link)	Address of the trees tranplanted (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google map location link for the trees transplanted. (Local Body should enter valid google map link)
17	18	19

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.1.5 Tree Census with Geotagging Preparation and Publication — Marks 150

The Maharashtra (Urban Areas) Tree Protection and Conservation Act, 1975, as amended in 1996, states that "it is mandatory to conduct a tree census of all existing trees on all land within the jurisdiction of a local body once before December 1996 and thereafter every five years." As per the 2021 amendment, the same tree census has been made mandatory to be conducted "using GIS based tree census or any other modern technological tools". Accordingly, an amendment to the Act was notified to highlight the concept of heritage trees. The information obtained can be used for various activities related to tree maintenance and conservation. This indicator encourages local bodies to conduct regular tree censuses.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Tree Census with Geotagging – Report Prepared and Published before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		75
	Yes	50	
	No	0	
1(A)	If ***Yes***, Tree Census with geotagging, report ***updated*** and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		
	Yes	25	
	No	0	
1(B)	If ***No***, Status during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		
	Tree Census with geotagging –100% report prepared and published	75	
	Tree Census with geotagging –50% report prepared and published	30	
	Tree Census with geotagging –Less than 50% report prepared and published	0	
2.	List of Heritage Trees - updated and published		50
3.	Tree Conservation Plan for Heritage trees		25
	Yes	25	
	No	0	

Details required:

- Tree Census Report and Updated List of Heritage Trees with Geotagging. This list will be considered admissible only if published on the official website of ULB.
- Copy of Tree Census Report authorized by the Local Tree Authority.
- Link to the Tree Census Report authorized by the Local Tree Authority on the website of the local body – Geotagging (including Heritage Tree Census Report)
- Copy of the undertaking letter from the Local Tree Authority indicating the status of the Tree Census Report with Geotagging.
- It is mandatory to geotag all trees including heritage trees. No marks will be awarded if geotagging is not done.
- Copy of the Conservation Plan for Heritage Trees.
- Note: 1. Report 100% prepared and published – should cover the entire area under the jurisdiction of the local body.
  2. Report 50% prepared and published – should cover 50% of the area under the jurisdiction of the local body.
- If the documents submitted are not valid/ legible, no marks will be awarded for this indicator.

SDG 15: Life on Land

15.5: Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats, halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species.

15.9: By 2030, integrate ecosystem and biodiversity values into national and local planning, development processes, poverty reduction policies and accounts.

1.1.5 Tree Census with Geotagging – Preparation and Publication

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Has the tree census report with geotagging been prepared and published on the official website of the local body before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0?	Select Yes or No from the dropdown. If the tree census report was prepared and published before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0, select "Yes", otherwise select "No".
2	Has the tree census report with geotagging been updated and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0?	Select Yes or No from the dropdown. Select "Yes" if the tree census with geotagging is updated and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Link to the tree census report uploaded on the official website of the local body	Upload a valid link to the official website of the local body containing the tree census report.
	An updated tree census report was prepared and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Upload the updated tree census report prepared and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
3	Status of reporting with geotagging of tree census during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Select from the dropdown options 1. Tree Census with Geotagging - 100% report created and published 2. Tree Census with Geotagging - 50% report created and published 3. Tree Census with Geotagging - Less than 50% report created and published
	Tree Census Report	Upload the tree census report prepared and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.5 Tree Census with Geotagging – Preparation and Publication

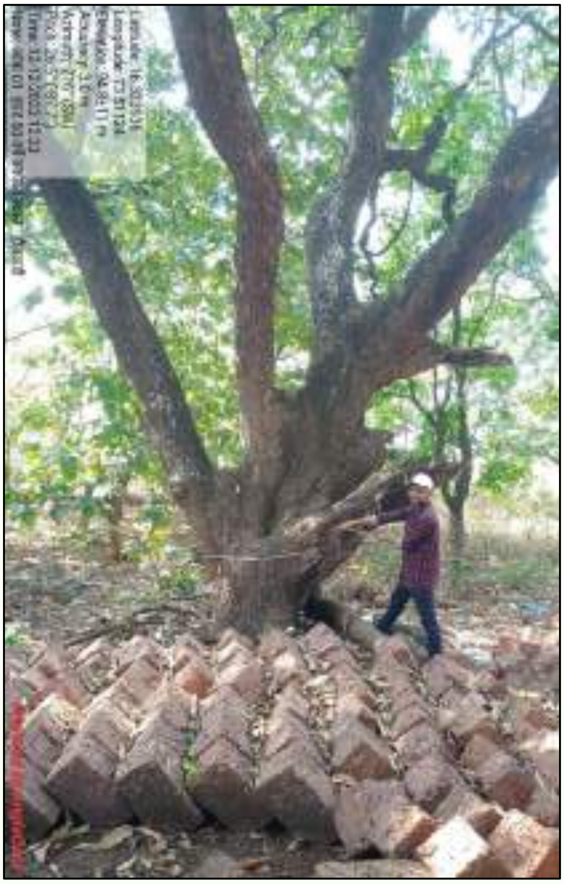
Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
4	Has the local government prepared and published a list of heritage trees?	Select Yes or No from the dropdown. If you have created and published a list of heritage trees, select "Yes", otherwise select "No".
	Valid link to the official website of the local body where the heritage tree census report is uploaded.	Upload a valid link to the official website of the local body where the heritage tree census report is uploaded.
	A list of geotagged heritage trees prepared and published	Upload a list of geotagged heritage trees in a compiled PDF format.
5	Has the local body prepared and published a Conservation Plan Report for heritage trees?	Select Yes or No from the dropdown. If you have prepared and published a Conservation Plan Report for heritage trees, select "Yes", otherwise select "No".
	Tree Conservation Plan Report	Upload the tree Conservation plan report prepared and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.1.5 Tree Census with Geotagging – Preparation and Publication

__The images are for illustrative purpose only__.

1.1.6 Creation of Nursery

Marks 100

A nursery is a space created for preparing saplings for plantation and maintaining them under favorable environmental conditions until they are ready for plantation. The local self-government institutions develop such nurseries to support initiatives like afforestation and tree plantation. This indicator evaluates the efforts undertaken by local self-government institutions in their respective jurisdictions towards afforestation and tree plantation initiatives.

	Evaluation Mechanism	Marks
1.	Cumulative capacity of the nursery (in sq. m) (Relative Marking)	40
2.	Number of indigenous saplings (Height above 4 feet) present and/or sold by the nursery, during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	60

Details required:

- Number of nurseries, including private nurseries established in the area of the Local bodies.
- Capacity of each nursery established in square meters (in sq. m.)
- Number of saplings available and/or sold by the nursery - in the prescribed excel format.
- Location of the nursery on Google Maps.
- Geotagged photographs (Size 1-2 MB) of nurseries.
- If the document submitted is not valid/legible or if the Google link is incorrect, no marks will be awarded for this indicator.

15 LIFE ON LAND	**SDG 15. Life on Land**	15.2: By 2020, promote the implementation of sustainable management of all types of forests, halt deforestation, restore degraded forests and substantially increase afforestation and reforestation globally . 15.5: Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats, halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species.

1.1.6 Creation of Nursery

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Number of nurseries established in local bodies (local body and private nurseries)	Enter the number of nurseries created.
	Total cumulative capacity of all nurseries	Enter the total cumulative capacity of all nurseries in square meters.
2	Total number of samplings (above 4 feet tall) in the nursery or sold during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the number of samplings (more than 4 feet tall) present in the nursery or sold during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Nursery details	Upload the nursery details in the prescribed Excel.
	Geotagged photos of nurseries	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geotagging should include correct latitude and longitude. 3) Geotagged photos should also include date and time.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.6 Creation of Nursery

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Name of the Nursery (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Address of the Nursery (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google map location link of Nursery (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4

Latitude of Nursery	Longitude of Nursery	Nursery owned by (Local Body, Private Institution, NGO, Educational Institution/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total area of the nursery in square meters (Local Body can also enter decimal values)
5	6	7	8

Total cumulative capacity of the nursery in square meters (Local Body can also enter decimal values)	Number of saplings above 4 feet present and/or sold by the nursery, during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter whole values)
9	10

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.1.6 Creation of Nursery

The images are for illustrative purpose only.

1.1.7	People's Biodiversity Register Preparation	Marks 150

The People's Biodiversity Register (PBR) is a comprehensive document prepared by local communities in collaboration with Biodiversity Management Committees (BMCs), which records information about biological resources and traditional knowledge, such as plants, animals, micro-organisms and their associated habitats and uses, in a specific area. This indicator assesses whether the People's Biodiversity Register, prepared by local communities in a local body, promotes the conservation and documentation of biological resources.

	Evaluation Mechanism	Marks
1	Number of meetings held by the Biodiversity Management Committee (BMC) during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (5 marks for each meeting)	20
2	Before and during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0, the Biodiversity Management Committee (BMC) prepares a People's Biodiversity Register (PBR) and submits the People's Biodiversity Register (PBR) to the Maharashtra State Biodiversity Board (MSBB).	50
3	Biodiversity Management Committee (BMC) Action Plan	30
4	Total number of capacity building programs on Biodiversity Act, 2002 (10 marks for each program)	20
5	If a biodiversity management plan is prepared during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	30

Required Details:

- Formation letter of Biodiversity Management Committee (BMC) and copy of list of members.
- Notice of at least four meetings held by BMC every year. Meetings should be held once in every three (3) months during the period of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0- to be submitted along with copies of minutes.
- PBR- Certificate from BMC stating that BMC has prepared and approved it
- Copy of PBR submission (After preparation and publication of PBR, it should be submitted to Maharashtra State Biodiversity Board (MSBB).)
- Copy of BMC Action Plan as per guidelines issued by National Biodiversity Authority
- Details of capacity building programs under Biodiversity Act, 2002-
- Copy of Biodiversity Management Plan

❑ *The plan may include the points mentioned for conservation of biological resources. Training required for BMC staff and a list of potential items to be considered for registration of Geographical Indications (G.I.).*http://nbaindia.org/uploaded/pdf/Guidelines%20for%20BMC.pdf

- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

SDG 15. Life on Land	15.5: Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats, halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species.. 15.9: By 2030, integrate ecosystem and biodiversity values into national and local planning, development processes, poverty reduction policies and accounts.

Method of preparing a People's Biodiversity Register

Local community + BMC (Biodiversity Management Committee)

An organization established to conserve, document, and manage biological resources and related knowledge at the local level.

↓

PBR (People's Biodiversity Register)

↓

TSG (Technical Sanction Group)

The reports are reviewed and evaluated before submission to the Maharashtra State Biodiversity Board (MSBB).

↓

MSBB (Maharashtra State Biodiversity Board)

Biodiversity Management Committees (BMCs) are registered with this authority, which also grants approval for their establishment.

- The validity of the Biodiversity Management Committee is 5 years.
- The Committee consists of an elected Chairperson and six members nominated by the local body, one-third of whom are women.
- The report, after being evaluated by the Technical Approval Groups, is then submitted to the Maharashtra State Biodiversity Board for final approval. If the report complies with the terms and conditions of the National Biodiversity Authority (NBA), a certificate of validity of the PBR is issued to the concerned local body.
- The report is expected to be prepared in accordance with the standard format of the PBR and the necessary rules and regulations defined by the National Biodiversity Committee and the PBR Rules *http://nbaindia.org/uploaded/pdf/PBR%20Format%202013.pdf*

1.1.7 People's Biodiversity Register Preparation and Documentation

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Date of formation of Biodiversity Management Committee (BMC)	Enter the date of formation of Biodiversity Management Committee (BMC).
	Formation letter of Biodiversity Management Committee (BMC) and copy of member list	Upload a copy of the formation letter of the Biodiversity Management Committee (BMC) and the list of members in PDF format.
	Number of meetings held by the Biodiversity Management Committee during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the number of meetings held by the Biodiversity Management Committee during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Notice, agenda, copy of meeting minutes and minutes of meeting	Upload a compiled PDF of the notice, agenda, copy of the meeting minutes, and minutes of the meeting.
2	Has the Biodiversity Management Committee prepared a public biodiversity report and submitted it to the Maharashtra State Biodiversity Board (MSBB)?	Select Yes or No from the dropdown.
	People's Biodiversity Register	Upload the People's Biodiversity Register in PDF format.
	Copy of acknowledgement of submission of people's biodiversity register to Maharashtra State Biodiversity Board (MSBB)	Upload a copy of the acknowledgement in PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.7 People's Biodiversity Register Preparation and Documentation

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
3	Has the Biodiversity Management Committee prepared an action plan as per the guidelines of the National Biodiversity Authority?	Select Yes or No from the dropdown.
	Copy of the action plan of the Biodiversity Management Committee prepared as per the guidelines of the National Biodiversity Authority.	Upload a copy of the Biodiversity Management Committee Action Plan prepared as per the guidelines of the National Biodiversity Authority in PDF format.
4	Number of capacity building sessions on Biodiversity Act, 2002	Enter the number of capacity building sessions on Biodiversity Act, 2002.
	Details of capacity building sessions on Biodiversity Act, 2002	Upload details of capacity building sessions on Biodiversity Act, 2002 in a compiled PDF format
5	Has a biodiversity management plan been prepared and submitted?	Select Yes or No from the dropdown.
	Copy of the biodiversity management plan.	Upload a copy of the Biodiversity Management Plan in PDF format.

Note: The information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.8	Seed Collection Centre	Marks 150

A seed collection center is a place where seeds of various tree species are preserved and stored under suitable conditions. A seed collection center for indigenous tree species focuses on conserving seeds of trees that are native to a particular area or ecosystem and that have cultural, ecological or economic significance to local communities. This indicator assesses whether local bodies have established seed collection centers and encourage the collection, storage and distribution of seeds of indigenous tree species.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Awareness regarding Seed collection and preparation of seed balls (Relative Marking)		20
2.	Availability of seed collection center?		30
	Yes	30	
	No	0	
3.	Total Quantity of Indigenous tree seeds collected and stored (in Kg) (Relative Marking)		50
4.	Utilization of seeds for making seed balls		50
	To make seed balls	25	
	For plantation	25	

Details Required:

- Details of awareness activities in the prescribed excel.
- Google map link of the location of the seed collection center.
- Logbook of seeds collected
- Geotagged photographs of seeds preserved after packaging and labeling at the seed collection center (size 1 to 2 MB)
- Geotagged photographs of seeds during use (making seed balls/for planting). (size 1 to 2 MB)
- Details of seeds used in the prescribed excel.
- If the documents submitted are not valid/legible and if the Google map link is incorrect, no marks will be awarded for this indicator.

15 LIFE ON LAND	SDG 15. Life on Land	15.2: By 2020, promote the implementation of sustainable management of all types of forests, halt deforestation, restore degraded forests and substantially increase afforestation and reforestation globally. 15.5: Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats, halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species.

Methodology for Seed Management and Seed Ball Preparation

Seed collection

Collection from Ground- Teak, Shivan, Acacia etc.
Collection from Trees- Anjan, Pterocarpus spp. etc.
Collection using ladders- Champa, Reetha, etc.

Seed Extraction

Dry dehiscent fruits & Dry indehiscent fruits- Thresh/rub/beat the seeds e.g. Acacia spp, Bauhinia, Bahava *etc.*
Fleshy fruits
Squeeze fruits and remove seed
e.g. Neem, Ficus, and Putranjiva.

Seed Collection Centre

- Properly dry all the seeds and give appropriate treatment to the seeds.
- Store the seeds in Seed Collection Centre of the local body.

Seed ball making

Mix (seeds + water + soil + compost) >> make balls >> dry for 24-48 hours >> store >> use.

Note: For more detailed instructions refer Manual of seed Management given by FDCM
https://www.fdcm.co.in/public/uploads/guidescircs/guideline-circular-1746185744.pdf

1.1.8 Seed Collection Centre

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 Organizing awareness programs for seed collection and preparation of seed balls	Enter the number of awareness programs organized for seed collection and seed ball preparation during the first quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of citizen participation	Upload citizen participation details in the prescribed Excel sheet format
	Geotagged photographs of awareness programs	1)Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2)Geotagging should include the correct latitude and longitude. 3)Geotagged photos should also include the date and time.
2	Does the local body have a seed collection center?	Select Yes or No from the dropdown.
	Location of seed collection center	Enter the location of the seed collection center.
	Geotagged photographs of the seed collection center	1)Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2)Geotagging should include the correct latitude and longitude. 3)Geotagged photos should also include the date and time.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.8 Seed Collection Centre

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
3	Quantity of indigenous seeds collected (in kg)	State the quantity of indigenous seeds collected (in kg).
	Quantity of indigenous seeds stored (in kg)	State the quantity of indigenous seeds stored (in kg).
	Logbook of indigenous seed collection	Upload the compiled logbook of indigenous seed collection in PDF format
	Geotagged photographs of packaged and labeled seeds stored at the seed collection center	1)Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2)Geotagging should include the correct latitude and longitude. 3)Geotagged photos should also include the date and time.
4	Details of the use of other seed initiatives stored at the Seed Collection Center	Upload the details in the prescribed Excel.
	Geotagged photographs of seed use	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2)Geotagging should include the correct latitude and longitude. 3)Geotagged photos should also include the date and time.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.8 Seed Collection Centre

Details required in prescribed Excel Sheet - 1

Sr.No	Date of conducting awareness activities for Seed collection and preparation of seed balls (Abhiyan Period 1st April 2025- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post Link of the awareness activity for Seed collection and preparation of seed balls (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook etc.)	Activity conducted by (Public Place/Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
1	2	3	4

Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
5

Details required in prescribed Excel Sheet - 2

Sr.No	Google map link of Seed Collection center	Latitude	Longitude
1	2	3	4

Quantity of Indigenous seeds collected in seed collection center(in Kgs)	Quantity of Indigenous seeds stored in seed collection center(in Kgs)	Utilization of Seeds(To prepare seed balls/For plantation) (Select option from dropdown)	Quantity of Utilization of Seeds(To prepare seed balls/For plantation)
5	6	7	8

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.2 Solid Waste Management

Sr. No.	Action Points	Marks
1.2.1	Segregation and Collection at the Source	250
1.2.2	Wet Waste Processing	350
1.2.3	Dry Waste Processing/Disposal	250
1.2.4	Scientific Treatment of Legacy Solid Waste	100
1.2.5	Plastic Waste Management (Ban on Single Use Plastic)	350
1.2.6	Bio-medical Waste Management	100
1.2.7	E-waste Management	100
1.2.8	Sanitation Status	200
Total		**1,700**

1.2.1 Segregation and Collection at the Source

Marks 250

Solid waste management is very important for public health and the environment. If solid waste is not treated properly, it ends up in landfills, polluting the soil and groundwater. As per the Solid Waste Management Rules-2016, local bodies are required to make arrangements for the collection of segregated solid waste from all households. This indicator examines whether local bodies have given importance to the collection of waste, segregated at source.

Evaluation Mechanism				Marks
1.	Percentage of solid waste collected and segregated at source			200
1(A)	Segregation at the source		100	
	95% - 100%	100		
	80% - 94%	50		
	Less than 80%	0		
1(B)	Collection		100	
	95% - 100%	100		
	80% - 94%	50		
	Less than 80%	0		
2.	Percentage of Garbage Vulnerable Points (GVP) removed			50

Details required:

- Amount of Solid waste generated by the Local body- monthly reports.
- Amount of solid waste segregated at source and collected door-to-door self-assessment report.
- Logbook submission for the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
- Geotagged photographs (size 1 to 2 MB) of door-to-door collection of solid waste.
- Stagewise Geotagged photographs (Size 1 to 2 MB) of Garbage Vulnerable Points (GVP).
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

Note: The above information will be verified by the Swachh Bharat Abhiyan portal; no marks will be awarded if any discrepancy is found in the information.

	SDG11: Sustainable Cities and Communities	11.6: By 2030, reduce the per capita adverse environmental impact of cities, with a special focus on air quality and municipal and other waste management.
	SDG12: Responsible Consumption and Production	12.5: By 2030, significantly reduce waste generation through prevention, reduction, reuse and recycling.

Solid Waste Management

Primary Segregation

Bio-Degradable waste

↓

1. Biogas Plant

2. Compost pit

Non Bio-degradable Waste

↓

Secondary segregation in MRF

Domestic Hazardous Waste

↓

Hazardous waste collection centre

1.2.1 Solid Waste Management- Segregation at Source and Collection

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Details of solid waste generated, collected and segregated at source during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the amount of solid waste generated, collected and segregated at source during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
2	Geotagged photographs of door-to-door waste collection	1)Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded
	Logbook of waste collection	Upload photos of logbook in compiled pdf of the data of solid waste management for Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
3	Details of the removed garbage vulnerable points	Number of existing garbage vulnerable points prior to Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
		Number of garbage vulnerable points removed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Geotagged photographs of removed waste sensitive sites in stages	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.1 Solid Waste Management- Segregation at Source and Collection

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

1.2.2	Wet Waste Processing	Marks 350

Wet waste is a major component of domestic waste in the Local body. It includes vegetable/kitchen waste, garden waste and other easily biodegradable waste that is generally composted or used in biogas plants. This indicator examines whether the local bodies have given importance to the treatment of wet waste by the process of composting or by treatment in bio-gas plants to produce chemical free fertilizers and cooking gas, respectively.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Presence of functional wet waste processing facility (compost pit/biogas plant/other)?		100
	Yes	100	
	No	0	
2.	Percentage of wet waste processed		100
	95% and more	100	
	80% - 94%	75	
	60% - 79%	50	
	Less than 60%	0	
3.	Compost use: percentage of compost sold/self utilized		100
	90% and more	100	
	75% - 89%	80	
	60% - 74%	60	
	Less than 60%	0	
4.	HARIT Brand Certification during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		50
	Re-certified with HARIT Brand	50	
	Certified with HARIT Brand	30	

Details required:

- Location and Google map link of functional wet waste processing facility
- Amount of wet waste and compost generated - monthly reports.
- Geotagged photographs (Size 1 to 2 MB) of compost plants, products (compost), and local shops selling compost.
- Logbook showing details of compost produced (quantity) and consumption (sold/self-consumed).
- Copy of HARIT Brand certificate
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

	SDG 11 : Sustainable Cities & Communities	Target 11.6: By 2030, reduce the adverse per capita environmental impact of cities, including by paying special attention to air quality and municipal and other waste management.
	SDG 12 : Responsible Consumption and Production	Target 12.5: By 2030, substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

1.2.2 Wet Waste Processing

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details Required For MIS	Instructions / Guidance
1	Does the Local Body have functional wet waste processing unit (Compost plant/ biogas plant)	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Location and Google map link of Compost plant/Biogas plants	Enter location and Google map link of Compost plant/ Biogas plants
	Geotagged photographs of the compost plants/biogas plants	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.
2	Details of wet waste generated, collected and treated in compost/biogas plants during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the amount of wet waste generated, collected, processed, used to process in compost plants and used to process in biogas plants during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
3	Usage of the compost produced	Mention the use of the compost produced in the local body
	Submission of monthly reports on the amount of wet waste processing	Upload monthly reports on wet waste processing in biogas/compost plants.
4	Is the compost produced HARIT certified?	Select the following option from the dropdown. 1. Re-certification with HARIT Brand Certificate 2. 2. Certified with HARIT Brand Certificate (HARIT (Green) Certificate for Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 must have been issued during the period.)
	HARIT Certificate	Upload the HARIT Certificate

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.2 Wet Waste Processing

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

1.2.3 Dry Waste Processing/Disposal

Marks 250

The process of recycling and disposal of dry waste is very important. Dry solid waste consists of waste containing recoverable resources such as plastic, glass, paper, metal, rubber, and food-packaging material. This waste has immense value and should follow the route of recycling as it can reduce pressure on the dumping site and natural resources and be a source of revenue. This indicator examines how efficiently the local bodies are recycling/treating/disposing dry waste.

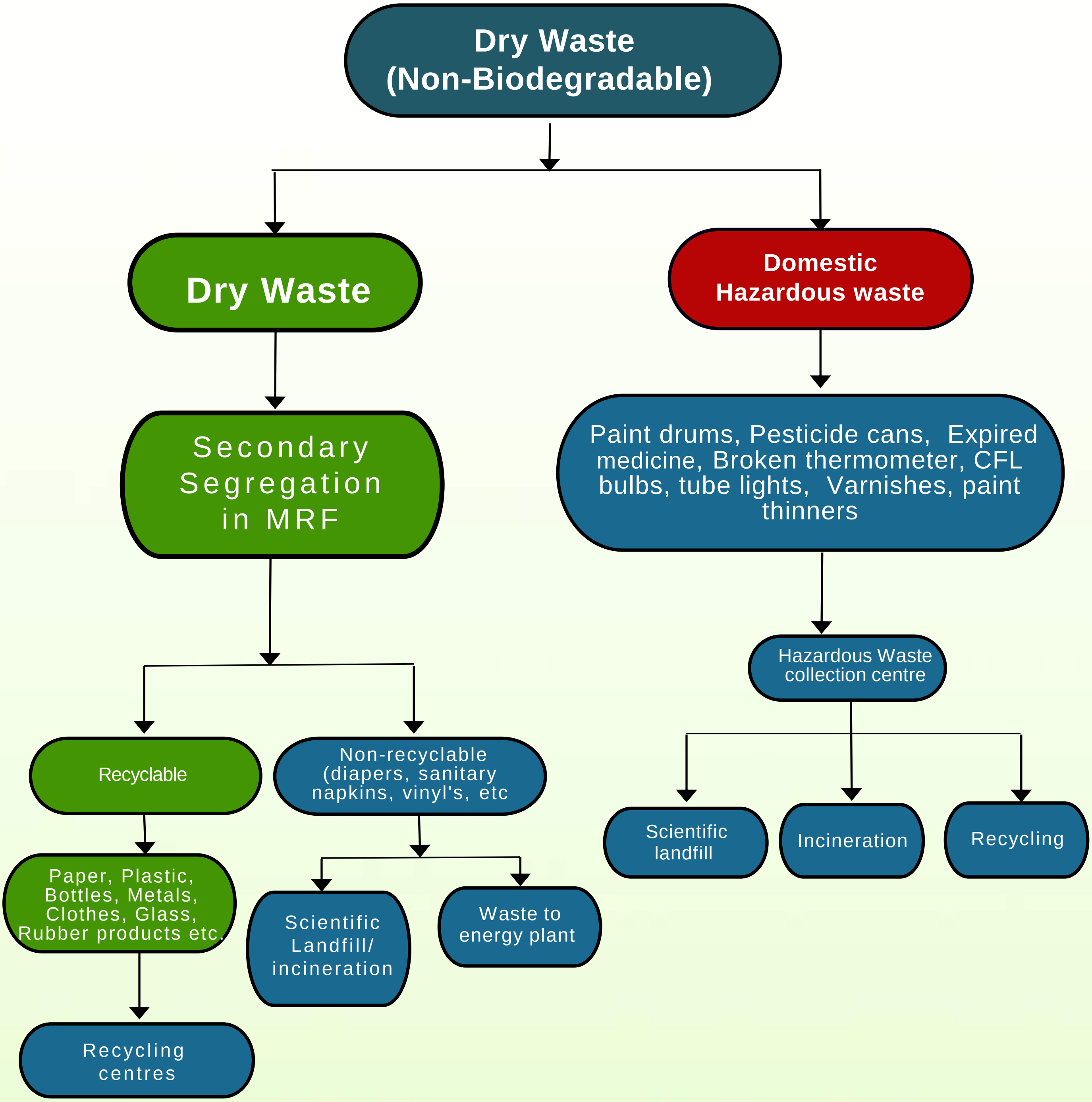
	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Presence of functional MRF (Material Recovery Facility) center		100
	Yes	100	
	No	0	
2.	Secondary Segregation of dry waste collected		50
	90% or above	50	
	Less than 90%	0	
3.	Dry waste processing/disposal		75
	Percentage of dry waste disposed by the authorized agencies		
	90% and above	75	
	50% - 89%	50	
	Less than 50%	0	
4.	Percentage of household hazardous waste		25
	80% and above	25	
	Less than 80%	0	

Details required:

- Amount of dry waste generated, collected and processed - monthly reports.
- Location of MRF center: Google map link.
- Geo-tagged photographs (size 1 to 2 MB) of the MRF Center.
- Mechanism of dry waste processing/disposal by the Local body.
- Amount of hazardous waste segregated and processed - monthly reports.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

	SDG 11 : Sustainable Cities & Communities	Target 11.6: By 2030, reduce the adverse per capita environmental impact of cities, including by paying special attention to air quality and municipal and other waste management.
	SDG 12 : Responsible Consumption and Production	Target 12.5: By 2030, substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

Dry Waste Management

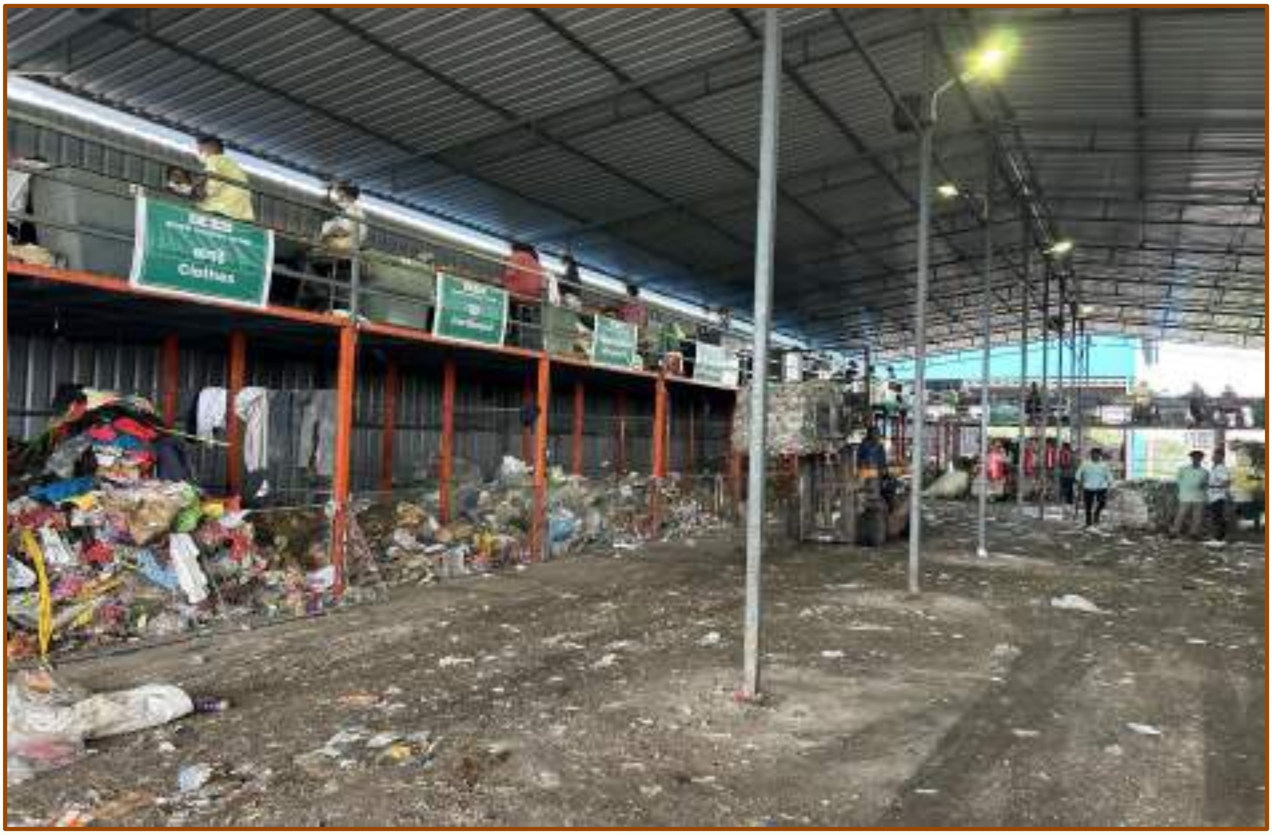
1.2.3 Dry Waste Processing/Disposal

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details Required For MIS	Instructions / Guidance
1	Presence of Functional MRF Center	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Location of Functional MRF Center	Enter the Google map link
	Geotagged photographs of functional MRF center	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.
2	Details of dry waste generated, collected and processing/disposal during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the amount of dry waste generated, collected and processed/disposal during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Submission of monthly reports on the amount of dry waste processing/disposal	Upload monthly reports on dry waste processing/disposal.
3	Do local organizations separate household hazardous waste?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Logbook/Monthly Report of Segregated Household Hazardous Waste	Upload Logbook/Monthly Report of Segregated Household Hazardous Waste in PDF format

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.3 Dry Waste Processing/Disposal

The images are for illustrative purpose only.

1.2.4 Scientific Treatment of Legacy Solid Waste

Marks 100

Waste accumulated over the years occupies a large area. The generation of leachate pollutes the groundwater and can also spread infectious diseases. According to the guidelines of the Central Pollution Control Board (CPCB), the scientific process of extracting, processing, and separating old waste that has been stored without treatment for years and reusing it is called “biomining”. This indicator assesses whether local bodies have given importance to the scientific processing of legacy waste.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Scientific treatment of legacy solid waste		100
	Land reclaimed and reused	100	
	100% of legacy waste treated and processed scientifically	75	
	75% to 99% of legacy waste is treated and processed	50	
	50% to 74% of legacy waste is treated and processed	25	
	Less than 50% of legacy waste is treated and processed	0	

Details required:

- Details of dump sites within the Local body– Location on Google Maps.
- Details of the total landfill area and land reclaimed in Acres.
- Details of quantity of Legacy Waste.
- Copy of Status of remediation along with an authorized, certificate, work tender awarded certificate/no legacy waste certificate.
- Stage wise geo-tagged photographs (size 1 to 2 MB).
- If land is reclaimed, before and after photographs.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

	SDG 3: Good Health and Wealth	Target 3.9: By 2030, substantially reduce the number of deaths and illnesses from hazardous chemicals and air, water and soil pollution and contamination.
	SDG 12 : Responsible Consumption and Production	Target 12.5: By 2030, substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

1.2.4 Scientific Treatment of Legacy Solid Waste

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details Required For MIS	Instructions / Guidance
1	Status of remediation work on Legacy Waste.	A. Select from the dropdown list. 1. Land reclaimed and reused 2. 100% of legacy waste treated and processed scientifically 3. 75% to 99% of legacy waste is treated and processed 4. 50% to 74% of legacy waste is treated and processed 5. Less than 50% of legacy waste is treated and processed B. Upload a certificate specifying the details of status of remediation of legacy waste sites: For Eg. Tender Awarded Certificate/No legacy waste certificate
	Total Quantity of existing legacy waste in tons	Enter total Quantity of existing legacy waste in tons
	Area of land of dumpsite in Acres	Enter area of land of dumpsite in acres

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.4 Scientific Treatment of Legacy Solid Waste

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details Required For MIS	Instructions / Guidance
2	Google map link of remediation sites	Enter the Google map link of remediation sites
	Address of remediation sites	Enter detailed address of the remediation site
	Stagewise Geotagged photographs of the legacy waste	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.4 Scientific Treatment of Legacy Solid Waste

The images are for illustrative purpose only.

1.2.5 Plastic Waste Management (Ban on Single Use Plastic) — Marks 350

Plastic waste management is a major environmental challenge. Globally, over 300 million metric tonnes of plastic are produced annually, but only about 9 percent is recycled, with the rest accumulating in landfills. To curb plastic pollution, the Government of India imposed a nationwide ban on the manufacture, sale, and use of **single-use plastic**, including **polystyrene and expanded polystyrene**, effective **1 July 2022**. This indicator assesses local body initiatives to enforce the ban and promote public awareness.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Organizing awareness campaigns (Relative Marking)		150
	Number of awareness campaigns organized on the ban of Single Use Plastic (SUP) during the World Environment Day 2025 campaign (22 May to 5 June 2025)	25	
	Number of awareness campaigns on alternatives to plastic during World Environment Day 2025 campaign (22 May to 5 June 2025)	25	
	Number of awareness campaigns organized on single-use plastic ban	50	
	Number of awareness campaigns on alternatives to plastic	50	
2.	Preparing and implementing a plastic waste management plan		75
3.	Submission of annual plastic waste report to Urban Development Department (UDD)		75
4.	Percentage of plastic waste sent to processing center		50
	More than 90%	50	
	70% - 89%	40	
	50% - 69%	30	
	Less than 50%	0	

Details required:

- Details of campaigns conducted on single use plastic (SUP) ban and alternatives of plastics in prescribed excel format.
- Geo tagged photographs of the awareness activity. (size 1 to 2 MB)
- Copy of Plastic waste management plan and annual plastic waste report.
- Copy of agreement with authorized processing center.
- Details of plastic waste sent to authorized processing center- monthly report.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 12: Responsible Consumption and Production

Target 12.5: By 2030, substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature

PHASING OUT SINGLE USE PLASTICS

What not to be used?

As per amendment PWM Rules notified by MoEF & CC on August 2021 following Single use plastic items are restricted.

Plastic and polystyrene (Thermocol) for decoration

Packing films around sweet boxes, invitation cards, and cigarette packets, ear buds with plastic sticks, plastic sticks for balloons, plastic flags, candy sticks, ice-cream sticks

Plates, cups, glasses, cutlery such as forks, spoons, knives, straw, trays, wrapping, stirrers

Plastic or PVC banners less than 100 micron

In addition, the following items are prohibited under the Maharashtra Plastics and Thermocol Notification 2018.

Compostable plastic (excluding waste and nursery bags)

All types of plastic bags (carry bags including non-woven bags) with and without handle

Dish, Bowl, Container

1.2.5 Plastic Waste Management (Ban on Single Use Plastic)

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Number of awareness campaigns organized on the ban of Single Use Plastic (SUP) during the World Environment Day Campaign (22 May to 5 June 2025)	Enter the number of awareness campaigns organized on the ban of Single Use Plastic (SUP) during the World Environment Day Campaign (22 May to 5 June 2025)
	The number of campaigns on alternatives of plastic during the World Environment Day Campaign (22 May to 5 June 2025)	Enter the number of campaigns on alternatives of plastic during the World. Environment Day Campaign (22 May to 5 June 2025)
	Number of Campaigns organized to ban Single Use Plastic	Enter the Number of campaigns organized to ban Single Use Plastic
	Number of campaigns on alternatives of plastic	Enter number of campaigns on alternatives of plastic
	Details of campaigns on Single Use Plastic ban and alternatives of plastic	Upload details of awareness activities on ban of plastic use in prescribed excel sheet format
	Geotagged photographs of awareness activities on Single Use Plastics	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos.
2	Amount of plastic waste collected. Amount of plastic waste sent to authorized processing center.	Enter the amount of plastic waste collected. Enter the amount of plastic waste sent to authorized processing center.
	Copy of agreement with authorized processing center	Upload the copy of agreement with authorized processing center

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.5 Plastic Waste Management (Ban on Single Use Plastic)

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
3	Has the local body submitted Annual Plastic Waste report to Urban Development Department (UDD)?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Copy of annual plastic waste report	Upload copy of annual plastic waste report in pdf format
	E-mail of UDD regarding receiving of annual plastic waste report.	Upload photo of the e-mail of UDD regarding receiving of annual plastic waste report.
4	Amount of plastic waste collected	Enter the amount of plastic waste collected
	Amount of plastic waste sent to authorized processing center	Enter the amount of plastic waste sent to authorized processing center
	Copy of agreement with authorized processing center	Upload the copy of agreement with authorized processing center
	Details of plastic waste sent to authorized processing center- monthly report	Upload photos of logbook in compiled PDF format

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.5 Plastic Waste Management (Ban on Single use Plastic)

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Date of conducting awareness activities for banning single use plastic/ Use of alternatives of plastic (Abhiyan Period 1st April 2026- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Activity conducted for (Single Use Plastic Ban/Use of alternatives of plastic/Both) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Social Media Post Link of the awareness activity for banning single use plastic/use of alternatives of plastic (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook etc.)
1	2	3	4

Activity conducted by (Public Place/Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
5	6

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.2.5

Plastic Waste Management (Ban on Single Use Plastic)

कर्जत नगरपरिषद

जाहिर सूचना

[illegible]

The images are for illustrative purpose only.

1.2.6 Bio-medical Waste Management — Marks 100

Biomedical waste or hospital waste is any kind of waste containing infectious (or potentially infectious) material. It includes waste associated with the generation of biomedical waste that visually appears to be of medical or laboratory origin (e.g., packaging, unused bandages, infusion kits etc.), as well as research laboratory waste containing biomolecules or organisms that are mainly restricted from environmental release. This indicator examines how efficiently, and scientifically local bodies are disposing bio-medical waste.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	All health care facilities and medical professionals are member of Common Bio-medical Waste Treatment Facility (CBWTF)		30
	Yes	30	
	No	0	
2.	Is collection and pre-treatment of segregated biomedical waste available at the healthcare center?		30
	Yes	30	
	No	0	
3.	Percentage of scientifically pre-processed waste sent to public biomedical waste management		40

Details required:

- Agreement with MPCB authorized Bio-medical waste management vendors for collection, transportation and disposal.
- Details of mechanism for collection, segregation, disinfection and disposal of biomedical waste at CBWTF site of Local body - Logbook of Biomedical Waste disposal.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

	SDG 3: Good Health and Wealth	Target 3.9: By 2030, substantially reduce the number of deaths and illnesses from hazardous chemicals and air, water and soil pollution and contamination.
	SDG 12 : Responsible Consumption and Production	Target 12.5: By 2030, substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

Bio-Medical Waste Management

Why is it important to manage Bio-Medical Waste ?

- Bio-medical waste can be dangerous to humans and the environment as it can release and transmit infectious bacteria and viruses into the environment.
- If bio-medical waste is not properly segregated and stored in color-coded bags/bins as prescribed in Schedule 1 of the Biomedical Waste Management rules, 2016, it can result in contamination of water bodies, the soil and the air.

BMW Rules, 2016 apply to all the persons involved in generating, handling, segregating, storing and collecting bio-medical waste from and in the following establishments

List of establishments on whom Bio-Medical Waste Rules, 2016 apply			
1	Hospitals	9	Clinical Establishments
2	Nursing homes	10	Research and Educational institutes
3	Clinics	11	Pathological establishments
4	Dispensaries	12	Health camps, medical camps
5	Veterinary Institutions	13	Vaccination camps, blood donation camps
6	Animal houses	14	First aid rooms of Schools
7	Blood banks	15	Forensics Laboratories
8	Ayush Hospitals	16	Research Labs

Colour coding of bins for BMW Management

Human/animal body parts, cotton, bandages, expired/discarded medicines, chemical/liquid waste, discarded fabrics stained with body fluids, clinical waste.

Yellow category

Contaminated recyclable waste like IV bottles, tubing, syringes, injections, catheters and urine bags, blood bags and other contaminated plastic and rubber products.

Red category

Used sharp metallic objects like needles, syringes with fixed needles, scalpels, blades, razors and other contaminated metal tools.

White category

Waste glassware like broken glass bottles, vials, ampoules, IV bottles, injection bottles, microscope slides and any other waste glassware and metallic body implants.

Blue category

1.2.6 Bio-medical Waste Management

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Are 100 Percentage of hospitals and doctors of the local body member of common bio-medical waste treatment facility (CBWTF)?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Agreement with Biomedical Waste Management Facility Centre authorized by Maharashtra Pollution Control Board (MPCB) for collection, transportation and disposal	Upload the agreement with the Bio-medical Waste Management Facility Centre authorized by Maharashtra Pollution Control Board (MPCB) for collection, transport and disposal.
2	Collection and pre-processing of segregated biomedical waste in healthcare facilities	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Details of biomedical waste generated, collected and pre-processed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Upload the details of biomedical waste generated, collected and pre-processed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
3	Details of scientifically pre-processed waste sent to Common Bio-medical Waste Treatment Facility (CBWTF)	Upload photos of logbook in compiled pdf on biomedical waste disposal mechanism in compiled pdf format

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.7 E- waste Management

Marks 100

Informal processing of e-waste can lead to adverse human health effects and environmental pollution. It is the duty of the local body to ensure that e-waste is properly segregated, collected and channelized to authorized dismantlers or recyclers. This indicator analyses the initiatives taken up by the Local body for the scientific disposal of e-waste.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Awareness campaign on proper segregation of e-waste (Relative Marking)		20
	Awareness activities for residents of local bodies	10	
	Capacity building session for officials of local body	10	
2.	Is there a functional collection system?		20
	Yes	20	
	No	0	
3.	Is there an e-waste segregation system?		20
	Yes	20	
	No	0	
4.	Quantity of e-waste processed scientifically/responsibly by an authorized dismantlers/recyclers (in kg) (Relative Marking)		20
5.	Are batteries separated from e-waste?		20
	Yes	20	
	No	0	

Details required:

- Details of awareness activities and capacity building sessions on proper segregation of E– waste in prescribed excel format.
- Mechanism of E-waste collection along with battery waste established in the local body. (such as the establishment of a waste collection center, mobile E-waste collection etc.).
- Details of mechanism for collection and segregation of E-waste in the local body by authorized dismantler/recycler having authorized certification-Logbook.
- Stage wise geotagged photographs (size 1 to 2 MB) of E-waste collection and processing.
- Agreement with MPCB authorized dismantler or recycler.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.
- List of authorized E-waste recyclers: *ListofEWaste20082021.pdf (mpcb.gov.in)*

	SDG 11 : Sustainable Cities & Communities	Target 11.6: By 2030, reduce the adverse per capita environmental impact of cities, including by paying special attention to air quality and municipal and other waste management.
	SDG 12 : Responsible Consumption and Production	Target 12.5: By 2030, substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

1.2.7 E-Waste Management

1) What is e-waste?

'E-waste' is defined as electrical or electronic equipment, including all components, consumables, and spares that are part of the product at the time of discarding, which is wholly or partially discarded as waste. This includes end-of-life solar photovoltaic modules, panels, and cells.

2) Why is e-waste dangerous?

E-waste contains toxic substances like mercury, lead, and brominated flame retardants.

3) Benefits of e-waste management:

Proper e-waste management not only keeps the environment clean but also allows for the recovery of valuable metals like gold, copper, nickel, indium, and palladium, which can be recycled into secondary raw materials.

E-waste Functional Collection Centre

'E- waste' means electrical and electronic equipment, including solar photo-voltaic modules or panels or cells, whole or in part discarded as waste, as well as rejects from manufacturing, refurbishment and repair processes.

Guidelines for Collection Centres	Functionalities at Collection Centres
Collection Centre may collect and store E-waste, on behalf of producer/ dismantler/ recycler /refurbisher and, transfer the same to authorized dismantlers/recyclers.	Collection Centre should have weighing equipment for weighing each delivery received by it and maintain a record in this regard.
The collection points/bins can be at designated places where e-waste can be collected from residential areas, commercial complexes, educational and research institutions, and resident welfare associations (RWAs).	Collection Centre should maintain the records of E-Waste collected and account for the same to respective producers.
Mobile collection vans can be used for door-to-door collection of E-waste from organizations, and such vans shall be linked to collection centres.	The storage capacity of any collection centre should be commensurate with the volume of operations (weight and numbers).
Material from collection centres should be sent only to the authorized dismantlers and Recyclers	Collection Centre should necessarily have adequate fire-fighting arrangement , escape routes, for emergency exits.
The number of collection centres should be proportionate and justifiable with the estimated generation for channelization of e-waste	Covered sheds/spaces have to be used for storage of E-Waste.
Producers shall specify details of their own collection centres	Collection Centre should store E-waste product category-wise

Note: Kindly refer to Guidelines on Implementation of E-Waste (Management) Rules, 2016; *https://cpcb.nic.in/displaypdf.php?id=aHdtZC9HVUlERUxJTkVTX0VXQVNURV9SVUxFU18yMDE2LnBkZg*
For more information and updated E-Waste (Management) Rules, 2022; e-waste_rules_2022.pdf (cpcb.nic.in) for more information.

1.2.7 E- waste Management

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Awareness activities for residents of local body	Enter the total number of awareness activities organized on proper segregation of e-waste.
	Capacity building session for local government officials	Enter the number of capacity building sessions for local government officials.
	Details of awareness activities organized on proper segregation of e-waste	Upload the details of awareness activities organized on proper segregation of e-waste in prescribed excel format.
	Geotagged photographs of awareness activities/capacity building sessions	1) Upload a compiled PDF of geotagged photographs as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should have correct longitude and latitude. 3) Geo-tagged photos should also include the date and time.
2	E-waste collection system	Select Yes or No from the dropdown.
	Geotagged photos of e-waste collection	Upload geotagged photos of e-waste collection.
	Details of e-waste collected	Specify the amount of e-waste collected.
	E-waste segregation system	Select Yes or No from the dropdown.
	Link to the location of a functional segregation center.	Provide a Google Map link to the location of the functional segregation center.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.7 E- waste Management

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
	Details of the system for collecting e-waste logbook and other legal documents indicating the collection of e-waste	Upload the pictures, other related documents, and other documents in a compiled PDF, showing the collection of e-waste.
3	Quantity of e-waste processed scientifically by authorized dismantlers or recyclers (in kg)	Please indicate the quantity (in kg) of e-waste processed by the authorized dismantling facility.
	Is there agreement with a contractor authorized by the Maharashtra Pollution Control Board?	Upload a copy of the agreement with the authorized decomposer through the Maharashtra Pollution Control Board.
4	Does the local body separate battery waste?	Select Yes or No from the dropdown.
	Logbook/Monthly report for battery waste separation	Upload the logbook/monthly report for battery waste segregation in PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.7 E- Waste Management

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Awareness Activities organized for citizens/Capacity building sesson for members of Grampanchyat Body (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Date of conducting awareness activities for proper segregation of E-waste/ Capacity building session (Abhiyan Period 1st April 2025-31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post link of the activity conducted/Capacity building session conducted (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook etc.)
1	2	3	4

Number of participants at the awarenss activity /Capacity building session (Local Body should only enter whole values)	Activity conducted at (Public Place/Private Institution/Educational Institution/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
5	6

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.7 E- Waste Management

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

1.2.8 Sanitation Status — Marks 200

Open defecation causes soil and water pollution. Government of India (GOI) has given utmost importance to making a behavioral change in the citizens/villagers and making India Open defecation free. This indicator examines whether the local bodies have given importance to making their area free of Open defecation.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	ODF Status		100
	Water+	100	
	ODF++	90	
	ODF+	75	
2.	Garbage Free Cities (GFC) Rating		100
	7 Star	100	
	5 Star	75	
	3 Star	50	
	1 or No stars	0	

Details required:

- Valid Water+, ODF++, ODF+ certification from a competent authority.
- Assessment will be done based on ODF+, ODF++ and Water+ status.
- GFC Star Ratings - Valid certificate during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 will be considered for evaluation.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 6 : Clean Water and Sanitation	Target 6.2: By 2030, achieve access to adequate and equitable sanitation and hygiene for all and end open defecation, paying special attention to the needs of women and girls and those in vulnerable situations.

1.2.8 Sanitation Status

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Details of ODF status during Majhi Vasundhara 6.0	Select from the dropdown options 1. Water+ 2. ODF++ 3. ODF+
	ODF certificate	Upload ODF certificate
2	GFC Rating	Select from the dropdown options 1. 7 Star 2. 5 Star 3. 3 Star 4. 1 Star
	GFC Rating Certificate	Upload GFC Rating Certificate

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

ODF Status

(ODF + , ODF ++, WATER +)

ODF+

- No person is found defecating/urinating in open.
- All community toilets are functional and well maintained.

ODF++

- Conditions of ODF+ status must be fulfilled.
- Feacal sludge and sewage is safely managed and treated.
- No discharge/dumping of untreated feacal sludge/septage and sewage in water-bodies.

WATER+

All the Wastewater released from the households, commercial establishment, etc. must be treated to a satisfactory level as prescribed by the CPCB before releasing it into the environment.

Vayu

2 Vayu

S/N	Action Points	Marks
2.1	**Air Quality Monitoring**	600
2.2	**Reduction of Air Pollution**	
2.2.1	Initiatives Towards Banning of firecrackers	150
2.2.2	Promotion of Good Habits in Citizen - Creation of Cycling Track	100
2.2.3	Construction & Demolition (C&D) Waste Management	300
2.3	**Effective Implementation of EV Policy**	
2.3.1	Promoting use of Electric Vehicles	1,000
2.3.2	EV Charging Stations	500
2.3.3	City EV Readiness (Only for AMRUT Cities)	200*
2.4	**Reduction of Noise Pollution**	100
2.5	**Climate Change and Disaster Management Preparedness**	350
2.6	**Climate Action Planning (For AMRUT Cities only)***	300*
	For AMRUT Cities	**3,600**
	For Non-AMRUT Cities	**3,100**

*** It is applicable only for 43 Amrut Cities**

2.1 Air Quality Monitoring

Marks 600

The main objective of air quality monitoring is to measure the concentration of the pollutants in the air and identify their impact on the environment and human health. This monitoring is mainly done using the Air Quality Index (AQI), which indicates the level and quality of air pollution and its impact on health. The objective of this indicator is to encourage local bodies to monitor the air quality in their respective areas and take initiatives to improve it.

	Evaluation Mechanism			Marks
1.	Air quality monitoring reports from NABL certified and MPCB accredited laboratories.			300
	Amrut Cities	**Non-Amrut Cities**		
	▪ 6 Reports or more	▪ 4 Reports or more	300	
	▪ 5 Reports	▪ 3 Reports	200	
	▪ 4 Reports	▪ 2 Reports	100	
	▪ Less than 4 Reports	▪ Less than 2 Reports	0	
2.	Total number of air quality monitoring stations, including those with public display boards. (Relative Marking)		75	125
	Total number of air quality monitoring stations, without public display boards. (Relative Marking)		50	
3.	**Air Pollution Hotspots**			100
	Selection of air pollution hotspots		50	
	Short term remediation plan for identified air pollution hotspots		50	
4.	Preparation of long-term Plan/action points for improved air quality			75

Details required:

- Air Quality Monitoring Report by NABL certified and MPCB accredited laboratories: Minimum PM2.5, PM10, Sox, NOx etc. are required.
  - 24 hours continuous monitoring
  - Air Quality Index (AQI)
  - Monitoring must be conducted in congested areas with high levels of air pollution
- There should be a gap of at least 1 month between the two reports.
- Both air quality monitoring stations - with and without public display boards, will be evaluated and given marks accordingly.
- Geotagged photographs (Size 1 to 2 MB): Details of the stations continuously monitoring ambient air quality and their locations.
- List of air pollution hotspots in the city along with their mapped locations.
- Copy of the report outlining short-term remedial measures for selected air pollution hotspots.
- Copy of the report outlining long-term plan/action points for improvement of air quality.
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be given for this indicator.

	SDG 3 : Good Health And Well-Being	Target 3.9: By 2030, substantially reduce the number of deaths and illnesses from hazardous chemicals and air, water, and soil pollution and contamination.
	SDG 11 : Sustainable Cities And Communities	Target 11.6: By 2030, reduce the adverse per capita environmental impact of cities, including by paying special attention to air quality and municipal and other waste management.

Air Pollution Hotspot

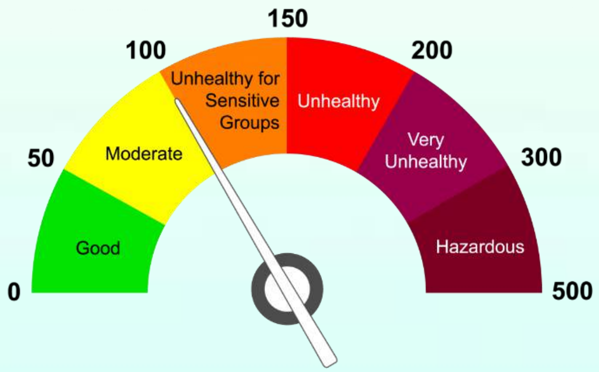
Air pollution hotspots are places where emissions of air pollutants are high and have the potential to affect public health. Air pollution hotspots can be defined by source, pollutant, and duration.

Source

Industry | Construction | Transportation | Energy Production | Waste

Scan and check the air quality index in your area

The measures include regulatory and technical measures, such as:

1. **Mitigation Measures** – Implementation of stringent emission standards, formulation of ecological zones, and regular monitoring of identified hotspots.
2. **Transport Management** – Promotion of public transport and increased use of electric vehicles.
3. **Industrial Emission Control** – Adoption of green technologies and installation of effective pollution control equipment.
4. **Residential and Commercial Measures** – Enhancement of energy efficiency and prohibition of open waste burning.
5. **Technological Innovation** – Deployment of advanced technologies aimed at reducing emissions.

2.1 Air Quality Monitoring

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Number of air quality reports	Mention the number of air quality reports conducted by accredited laboratories.
	Date of air quality reports	Mention the date of air quality reports.
	Name of the National Accreditation Board for Testing and Calibration Laboratories (NABL) certified and MPCB accredited laboratory	Mention the name of the National Accreditation Board for Testing and Calibration Laboratories (NABL) certified and MPCB accredited laboratory
	Air quality indicator	The user should specify the average air quality index calculated for each month in numerical form.
	Air Quality Report	Upload air quality monitoring reports for different months.
2	Total number of air quality monitoring stations with visible public display boards	Mention the total number of air quality monitoring stations with visible public displays.
	Total number of air quality monitoring stations without public display boards	State the total number of air quality monitoring stations without visible public displays.
	Geotagged photographs of air quality monitoring stations	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
3	Has the local body identified air pollution hotspots?	Select Yes or No from the dropdown.
	List of pollution hotspots in the city	Upload the list of pollution hotspots in the city in PDF format.
	Mapping pollution hotspots in the city	Upload a map of pollution hotspots in the city in PDF format.
	A copy of a report outlining short-term remedial plans for air pollution hotspots.	Upload a copy of the report outlining short-term remedial plans for identified air pollution hotspots.
4	Has the local government prepared a long-term plan/action points for improved air quality?	Select Yes or No from the dropdown.
	A copy of the report outlining a long-term plan/action points to improve air quality.	Upload a copy of the report outlining the long-term plan/action points to improve air quality.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.1 Air Quality Monitoring

Air Quality Monitoring stations, including public display board

The images are for illustrative purpose only.

2.2.1 Initiative Towards Banning of firecrackers

Marks 150

Firecrackers are set off/ignited during festivals and events. They contain large amounts of carbon and sulphur and release toxic gases into the air. This toxic gas is harmful to both plants and animals. It is necessary to ban the use of firecrackers for the benefit of the environment. This indicator verifies the implementation of the firecrackers ban by local bodies.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Copy of the order – ban on sale and use of firecrackers and published in the newspaper/webpage		50
	Yes	50	
	No	0	
2.	Number of awareness event/initiative taken up by Local body (Relative Marking)		50
	Number of awareness event/initiatives conducted in educational institutes.	30	
	Number of awareness event/initiatives conducted other than educational institutes	20	
3.	Air Quality Monitoring Report for the evening or the following morning of the festival, with AQI Data as per the National Air Quality Index		50
	0-100 (Good/Satisfactory)	50	
	101-200 (Moderate)	30	
	201 -500 (Poor/Very Poor/Severe)	0	

Details required:

- Copy of notification from local authorities banning sale and use of firecrackers.
- Photograph of newspaper/ screenshot of webpage where order/notification published.
- Details of public awareness programmes - in prescribed excel.
- Geotagged photographs of public awareness programmes (Size 1 to 2 MB).
- Air quality monitoring report from NABL certified and MPCB accredited laboratories on the evening of the festival/morning of the next day of the festival.
- National Air Quality Index: https://app.cpcbccr.com/AQI_India/
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 11 : Sustainable Cities & Communities	Target 11.6: By 2030, reduce the adverse per capita environmental impact of cities, including by paying special attention to air quality and municipal and other waste management.
	SDG 12 : Responsible Consumption and Production	Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature

Initiative Towards Banning of Firecrackers

Side effects of firecrackers

Air Pollution | **Waste Production** | **Noise Pollution** | **Respiratory Diseases**

The pollutants emitted from firecrackers include a complex mixture of hazardous chemicals (such as potassium nitrate, sulphur, carbon compounds), which are used for colour and explosion, and the composition of chemicals varies across types of firecrackers. Depending on the intensity of the firecrackers, the resulting emissions of pollutants can significantly degrade air quality.

The images are for illustrative purpose only.

2.2.1 Initiative Towards Banning of firecrackers

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Has the local government issued an order/notification to ban firecrackers and published it in the newspaper/webpage?	Select Yes or No from the dropdown.
	Notifications prepared to ban firecrackers	Upload the order/notification issued to ban firecrackers.
	Photo/webpage link of the order/notification published in the newspaper	Upload a photo/webpage link of the order/notification published in the newspaper.
2	Total number of awareness programs organized by the local body.	Mention the total number of awareness activities undertaken by the local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of awareness programs/activities organized by the local body	Upload the details of awareness activities regarding ban on firecrackers in the prescribed excel.
	Geotagged photographs of green festival celebrations/firecrackers ban activities	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
3	Has an air quality monitoring report been prepared for the evening or the following morning of the festival - including the Air Quality Index (AQI)?	Select Yes or No from the dropdown.
	Air quality monitoring report for the evening or the following morning of the festival - including Air Quality Index (AQI)	Upload the air quality monitoring report taken for the evening or the following morning of the festival.
	Date of festival	Mention the date on which the festival was celebrated.
	Name of festival	Mention the name of the festival.
	Air Quality Indicator (AQI) as per National Air Quality Index	Specify the Air Quality Index (AQI) as per National Air Quality Index.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.2.1 Initiative Towards Banning of firecrackers

Details required in prescribed excel sheet

Sr.No	Date of awareness initiatives for banning for firecrackers (Abhiyan Period 1st April 2025- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Activity conducted at (Public Places/Private Institutes/Educational Institute/Local Community/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
1	2	3

Social Media Post Link for Awareness Activities on the Banning of firecrackers (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook and YouTube)	Number of participants (Local Body should only enter whole numbers)
4	5

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

2.2.2 Promotion of Good Habits in Citizens - Creation of Cycling Track

Marks 100

Using a cycle is healthy, environmentally friendly, and cost-effective. Cycling saves fuel (petrol/diesel) and has lower maintenance costs. It does not cause pollution, helping protect the environment, and also reduces traffic congestion and parking problems. This indicator measures the efforts of local bodies in providing cycling tracks on main roads to encourage the use of cycles.

	Evaluation Mechanism	Marks
1.	Length of newly created obstruction free Cycling Track (in km) during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	50
2.	Upkeep: Length of obstruction free cycling tracks constructed and maintained during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0, 4.0 and 5.0 (in km) (Relative Marking)	25
3.	Number of awareness campaigns and activities organized to promote use of cycle (cycle rally, cycle marathon, etc.) (Relative Marking)	25

Required Details:

- Location Details: Full Address, Location on Google Map along with Length of newly constructed Cycling Track (in kms)
- Cycling tracks constructed during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0, 4.0, 5.0 and 6.0 should be obstacle free (no permanent or semi-permanent structures/potholes and boulders on the cycling track) and should be maintained.
- Copy of Work Order Certificate.
- Geotagged photographs of cycle track at various stages (before-during-after). (Size 1 to 2 MB)
- Details of Public Awareness Campaign- In prescribed Excel format.
- Geotagged photographs of Public Awareness Campaigns (Size 1 to 2 MB).
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.
- If the information filled by the local body does not match the information filled in the MIS during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0, 4.0, and 5.0, no marks will be awarded. (Applicable for Upkeep only)

	SDG 11 : Sustainable Cities & Communities	Target 11.2: By 2030, provide access to safe, affordable, accessible, and sustainable transport systems for all, improving road safety, notably by expanding public transport, with special attention to the needs of those in vulnerable situations, women, children, persons with disabilities, and older persons.
	SDG 12 : Responsible Consumption and Production	Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature

2.2.2 Promotion of Good Habits in Citizen - Creation of Cycling Track

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Location/address of cycling track	Place where cycling tracks were built/developed - with Google link.
	Length of cycling track (in km)	State the length of each cycling track.
	Geo-tagged photos of cycling tracks	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
	Copy of work order	Upload a compiled PDF of all work start orders.
	Total cumulative length of all cycling tracks (in km)	State the total length of all cycling tracks (in km).
2	Total length of cycling tracks constructed during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0 in km	State the total length of cycling tracks constructed during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0 in km.
	Total length of cycling tracks constructed during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0 in km	State the total length of cycling tracks constructed during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0 in km.
	Total length of cycling tracks constructed during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 in km	State the total length of cycling tracks constructed during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 in km.
	Geo-tagged photo of cycling track	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
3	Awareness activities organized to promote bicycle use (cycle rallies, cycle marathons, etc.) during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Number of awareness activities organized to promote bicycle use (cycle rallies, cycle marathons, etc.) during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Details of citizen participation	Upload the details of citizen participation in the prescribed Excel.
	Geotagged photographs of awareness activities	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.2.2 Promotion of Good Habits in Citizen - Creation of Cycling Track

Details required in prescribed excel sheet

Sr. No.:	Date of awareness organized for bicycle use promotion (bicycle rally, bicycle marathon etc.) (Abhiyan Period 1st April 2025- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Activity conducted at (Public Places/Private Institutes/Educational Institute/Local Community/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
1	2	3

Social Media Post link for the awareness activities organized for bicycle use promotion (bicycle rally, bicycle marathon etc.) (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook and YouTube)	Number of participants (Local Body should only enter whole numbers)
4	5

Note - Information to be filled in Excel should be in English only

2.2.2 Promotion of Good Habits in Citizen - Creation of Cycling Track

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

2.2.3 Construction & Demolition (C&D) Waste Management

Marks 300

Dust generated from construction and demolition sites contributes to air pollution. Effective management of Construction & Demolition (C&D) waste is essential for mitigating the air pollution. The Construction and Demolition Waste Management Rules, 2016, mandate that local bodies ensure proper management of C&D waste within their jurisdiction. This indicator evaluates the performance of local bodies in implementing C&D waste management measures.

Evaluation Mechanism			Marks
1.	Identification of suitable land/areas for storage of C&D waste with proper (green net) covering		50
2.	Dedicated vehicles for C&D waste collection		75
	Vehicles with GPS trackers	50	
	Vehicles without GPS trackers	25	
3.	Segregation of C&D waste		50
	90% -100%	50	
	75%-89%	25	
	Less than 75%	0	
4.	Presence of C&D processing facility		75
	Functional processing facility	75	
	Tender notices have been published	50	
5.	Percentage of C&D waste reused		25
6.	Percentage of construction sites having proper (green net) cover		25

Details Required:

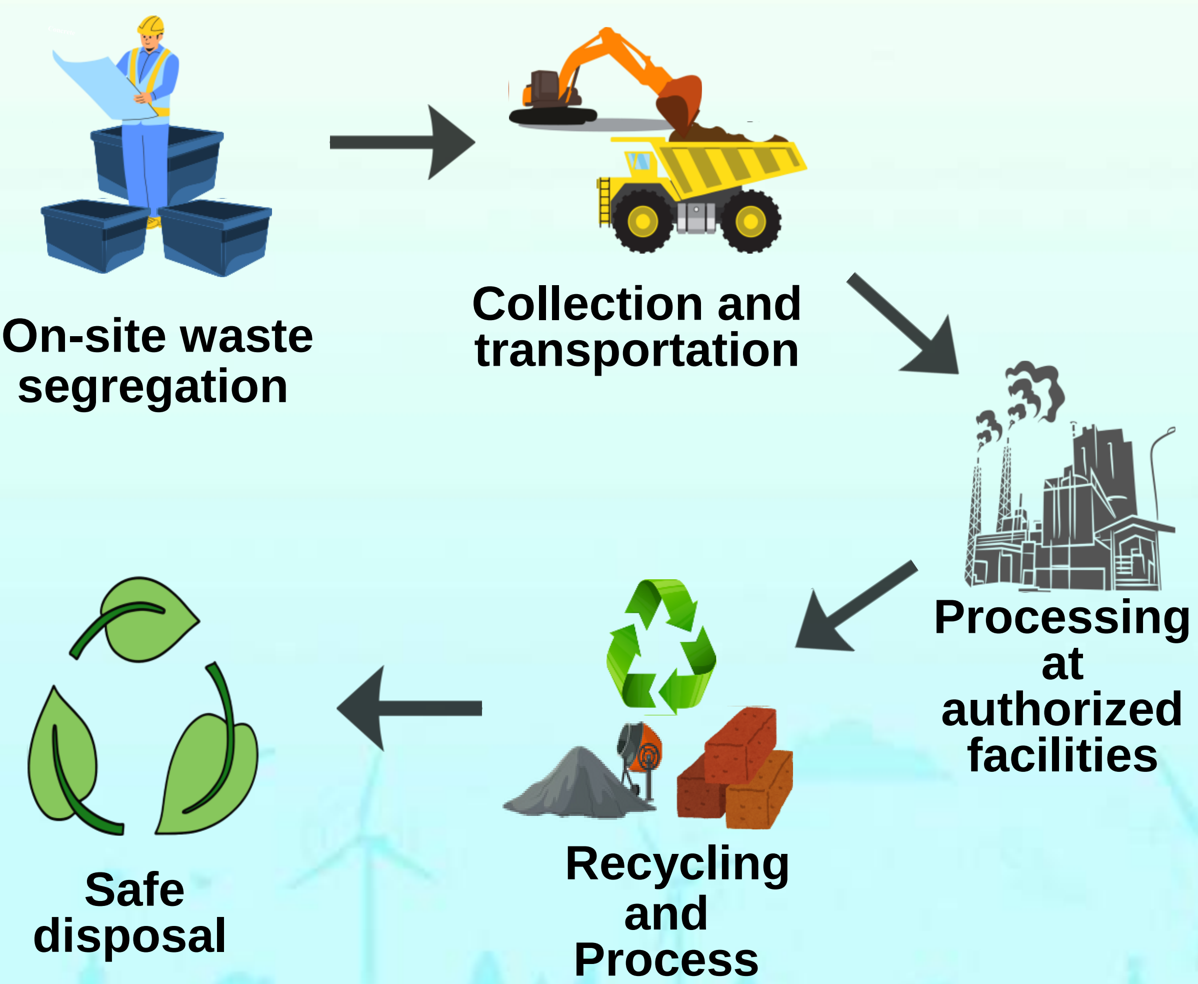
- Details of land selected for waste storage and Google Map link.
- Logbook/registration of vehicles with and without GPS tracker for collection of C&D waste.
- Details of total C&D waste collected, segregated, and recycled (in tonnes) - logbook.
- Construction sites should be properly covered to control dust pollution.
- Geotagged photographs of C&D waste management process in stages (size 1 to 2 MB).
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 11 : Sustainable Cities & Communities	Target 11.3: By 2030, enhance inclusive and sustainable urbanization and capacity for participatory, integrated and sustainable human settlement planning and management in all countries.
	SDG 12 : Responsible Consumption and Production	Target 12.5: Substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

C & D Waste Management

- C&D waste is generated during construction, renovation and demolition activities. This waste includes materials such as cement, concrete, bricks, wood, glass, metal and plastic.
- Rapid urbanization in India has led to a significant increase in the amount of such waste. According to the Building Material and Technology Promotion Council (BMPTC), about 150 million tonnes of C&D waste is generated in India every year.
- If not managed properly, this waste can contaminate soil and water resources.Therefore, effective recycling and reprocessing of such waste is of utmost importance for sustainable waste management.

Steps of C&D waste management:

2.2.3 C&D Waste Management

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Location of land designated for storage of construction and demolition waste	Please provide information about the location where construction and demolition waste is dumped/stored.
	Land area (in acres)	Please specify the area (in acres) of the construction and demolition waste site mentioned above.
2	Total number of vehicles (with and without GPS) assigned for construction and demolition waste collection	Please indicate the total number of vehicles (with and without GPS) for transporting construction and demolition waste.
	Details of vehicles (with and without GPS) assigned for construction and demolition waste collection	Upload details of vehicles (with and without GPS) assigned for construction and demolition waste collection.
3	Construction and demolition waste segregation category	Select the category of construction and demolition waste segregation during the period of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Collection, segregation logbook	Upload a copy of the collection, segregation logbook.
	Geo-tagged photos of construction and demolition waste management processes	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
4	Does the local body have facilities for processing construction and demolition waste?	Select Yes or No from the dropdown.
	Location of construction and demolition waste processing center	Upload the Google Map link of the construction and demolition waste processing center.
	Geo-tagged photos of the construction and demolition waste processing center	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
5	Total construction and demolition waste collected (in tons)	State the total quantity of construction and demolition waste collected during the period of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
6	Amount of construction and demolition waste recycled and reused (in tons)	Please indicate the total amount of construction and demolition waste collected for recycling/recycling during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
7	Number of construction and demolition sites in the local government	Mention the number of construction and demolition sites in the local body.
	Number of construction and demolition sites properly covered	Mention the number of construction and demolition sites properly covered in the local body.
	Geo-tagged photographs of properly covered construction and demolition sites	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.2.3 C&D Waste Management

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

2.3.1 Promoting use of Electric Vehicles

Marks 1,000

Electric transport (e-transport) is the most promising technology to reduce dependence on fossil fuels, reduce greenhouse gas emissions and improve energy efficiency. The Maharashtra State Electric Vehicle Policy, 2025 aims to prevent 1 million tonnes of greenhouse gas emissions from the transport sector by FY 2030 as per the Clean Mobility Transition Model. This indicator assesses the initiatives taken by the local body to promote electrification of road vehicles.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	EVs registered in the local body area during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)		400
	Two-wheeler EVs	100	
	Three-wheeler EVs	100	
	Four-wheeler EVs	100	
	E-buses	100	
2.	EVs purchased/rented by local bodies during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)		200
3.	Percentage of public EVs transportation		200
	75%-100%	200	
	50%-74%	150	
	25%-49%	100	
	Less than 25%	0	
4.	Percentage of EVs last mile delivery		200
	90%-100%	200	
	75%-89%	150	
	50%-74%	100	
	25%-49%	75	
	Less than 25%	0	

Required Details:

- Detailed list from Regional Transport Officer (RTO) should include;
  - Number of registered EVs - two-wheelers [2W], three-wheelers [3W] and four-wheelers [4W], public vehicles (buses) in the local body area.
  - Number of EVs purchased/hired by the local body - Report.
- As two-wheelers with a motor capacity below 250W and a top speed below 25 km/h do not require registration, details for such EVs obtained from vendors will be accepted
- Number of vehicles used for public transport in the local body.
- Number of EVs used for public transport - buses, cabs, taxis.
- Details of EVs used for consumer goods distribution (last mile delivery)/logistics (e-commerce/food delivery etc.).
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 11. Sustainable cities and communities	11.6: By 2030, reduce the per capita adverse environmental impact of cities, with a special focus on air quality and municipal and other waste management.
	SDG 11. Sustainable cities and communities	12.8: By 2030, ensure that people everywhere have relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

Maharashtra Electric Vehicle Policy 2025-2030

➢ Objectives:

1. 30% of all new vehicles will be electric
2. 40% EV usage in two/three-wheeler vehicles.
3. 40% electric buses will be available in the urban areas of Mumbai, Pune, Nagpur, Amravati, Nashik and Chhatrapati Sambhaji Nagar, and 15% electric buses will be available in all other cities.
4. All new government fleet vehicles will be electric

➢ Financial incentives:

1. Subsidy up to Rs 2 lakh for electric four-wheelers (transport class)
2. Subsidy of up to Rs 20 lakh for electric buses
3. Subsidy of up to Rs 30,000 for two-wheelers
4. Subsidy up to Rs 1.75 lakh for three-wheelers
5. Vehicle tax and registration renewal fee waiver for electric vehicles registered during the policy period

➢ Toll benefit:

1. 100% toll waiver on Mumbai-Pune and Mumbai-Nagpur Expressways and Mumbai Trans Harbour Link.
2. Phased or partial toll waiver on other state highways

➢ Development of charging infrastructure:

1. Electric vehicle charging stations mandatory every 25 km on highways
2. Charging points in parking lots of all government offices
3. New residential and commercial buildings should be ready for electric vehicle charging

➢ Environmental impact:

1. PM2.5 will be reduced by 325 tons by 2030.
2. 1 million tons of greenhouse gases (GHG) will be reduced by 2030.

2.3.1 Promoting use of Electric Vehicles

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Number of e-vehicles registered in local body areas during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the total number of e-vehicles registered in the local body.
	Number of two-wheeler e-vehicles in local government bodies	Mention the number of two-wheeler e-vehicles registered during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of three-wheelers e-vehicles in local government bodies	Mention the number of three-wheeler e-vehicles registered during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of four-wheeler e-vehicles in local bodies	Mention the number of four-wheeler e-vehicles registered during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of electric buses in local bodies	Mention the number of electric buses registered during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Electric vehicle purchase report obtained from the nearest Regional Transport Office (RTO)	1) For e-vehicles above 250W, detailed R.T.O report of e-vehicle purchased by each body. 2) For two-wheelers below 250W, upload seller letter.
2	Number of e-vehicles purchased/rented by local bodies during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the number of e-vehicles purchased/rented by the local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	EV purchase report from local organization	Upload the EV purchase report compiled from the local organization in PDF format.
3	Total number of vehicles used for public transportation	State the total number of vehicles used for public transportation.
	Number of e-vehicles used for public transportation	Mention the number of e-vehicles used for public transportation.
	Report on the number of e-vehicles used for public transportation.	Upload detailed reports of e-vehicles used as public transport received from the Regional Transport Office (RTO).
4	Total number of vehicles used for last mile delivery	Mention the number of vehicles used for last mile delivery.
	Number of e-vehicles used as last mile delivery	Mention the number of e-vehicles used for last mile delivery.
	Report on the number of e-vehicles used as last mile delivery	Upload a detailed report on the number of e-vehicles used as public transport as provided by the Regional Transport Office (RTO).

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.3.1 Promoting use of Electric Vehicles

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

2.3.2 EV Charging Stations

Marks 500

The lack of infrastructure for the use of e-vehicles is a major obstacle. Therefore, it is important to make efforts to increase infrastructure in line with the increase in the use of e-vehicles. This indicator assesses the efforts made by local governments to develop e-transport facilities by creating e-vehicle charging stations.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Number of EV charging stations created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)		150
	Two-wheeler	75	
	Four-wheeler	75	
2.	Upkeep: Number of EV charging stations installed and maintained during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0 (Relative Marking)		50
	Two-wheeler	25	
	Four-wheeler	25	
3.	Total number of functional charging points available at the charging station. (Relative Marking)		150
4.	Percentage of fast charging stations in local body		150

Required Details:

- Details of EV charging stations created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 - in the prescribed Excel
- Location on Google Map of EV charging stations created during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0.
- Copy of electricity bill of EV charging station.
- Work order certificate and financial progress report.
- Maharashtra EV Policy: https://maitri.mahaonline.gov.in/PDF/EV%20Policy%20GR%202021.pdf
- Geotagged photographs of EV charging stations (Size 1 to 2 MB).
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.
- If the information filled by the local body does not match the information filled in the MIS during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0, no marks will be awarded. (Applicable for Upkeep only).

	SDG 9. Industry, innovation and infrastructure	9.1: Develop quality, reliable, sustainable and resilient infrastructure, including regional and cross-border infrastructure, for economic development and human well-being, with a focus on affordable and equitable access for all.
	SDG 11. Sustainable cities and communities	12.8: By 2030, ensure that people everywhere have relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

The following table provides technical specifications for e-vehicle charging stations across different levels (Level 1, Level 2, Level 3) in India:

S. No	Charging Station	Voltage (V)	Power (kW)	Type of Vehicle	Type of compatible charger
1	Level 1 (AC)	240	<=3.5 kW	Bus, 4w ,3w,2w	Type 1, Bharat AC-001
2	Level 1 (DC)	>=48	<=15 kW	Bus, 4w,3w,2w	Bharat DC-001
3	Level 2 (AC)	380-400	<=22 kW	Bus, 4w,3w,2w	Type 1, Type 2, GB/T ,Bharat AC-001
4	Level 3 (AC)	200-1000	22 to 4.3 kW	Bus, 4w	Type 2
5	Level 3 (DC)	200-1000	Up to 400 kW	Bus, 4w	Type 2, CHAdeMO,CCS1, CCS2

Types of charging points:

Bharat EV AC001

Type 6

Connectors

Type 7 Connectors

2.3.2 EV Charging Stations

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Number of e-vehicle charging stations for two-wheelers installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the number of charging stations for two-wheeled e-vehicles.
	Number of e-vehicle charging stations for four-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the number of charging stations for four-wheeled e-vehicles.
	work order Certificate	Upload a compiled PDF of all commissioning orders.
	Geotagged photographs of EV charging stations	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
2	Number and location of e-vehicle charging stations installed for two-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0	Mention the number and location of e-vehicle charging stations installed for two-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0.
	Number and location of e-vehicle charging stations installed by four wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0	Mention the number and location of e-vehicle charging stations installed by the four-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0.
	Number and location of e-vehicle charging stations installed for two-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0	Mention the number and location of e-vehicle charging stations installed for two-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0.
	Number and location of e-vehicle charging stations installed by four wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0	Mention the number and location of e-vehicle charging stations installed by the four-wheeler during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0.
	Number and location of e-vehicle charging stations installed for two-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0	Mention the number and location of e-vehicle charging stations installed for two-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0.
	Number and location of e-vehicle charging stations installed by four wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0	Mention the number and location of e-vehicle charging stations installed by Chacha during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0.
	Number and location of e-vehicle charging stations installed for two-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0	Mention the number and location of e-vehicle charging stations installed for two-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0.
	Number and location of e-vehicle charging stations installed by four wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0	Mention the number and location of e-vehicle charging stations installed by the four-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0.
3	Number of charging points in working condition	Specify the total number of charging points in working condition.
4	Number of fast charging points	Specify the number of fast charging points.
5	Total number of charging stations in the local body	Mention the total number of charging stations in the local body.
	Geotagged photos of e-vehicle charging points	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
1,3 and 4	Details of e-vehicle charging stations	Upload the details of e-vehicle charging stations and number of operational charging points in the prescribed excel.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.3.2 EV Charging Stations

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Name of the EV Charging Station created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Date of Installation of the EV Charging Station (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the EV Charging station (Local Body should only enter alphanumerical values)
1	2	3	4

Google Map location link of EV Charging station (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the EV Charging Station	Longitude of the EV Charging Station	EV Charging station used for (2 Wheelers/4 Wheelers/Both) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
5	6	7	8

Total number of functional charging points available at Charging Station (Local Body should only enter whole values)	Total number of fast charging points available at Charging Station (Local Body should only enter whole values)	Do charging station have level 3(DC) Power Supply? -Fast Charging station(Yes/No) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
9	10	11

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

2.3.2 EV Charging Stations

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

2.3.3	City EV Readiness (Only for Amrut Cities)*	Marks 200

An Electric Vehicle (EV) Readiness Plan is a detailed plan by a city to prepare the necessary infrastructure, policies, and measures for electric vehicles. This facilitates the increase in the use of EVs and the move towards cleaner transportation. This indicator evaluates the initiatives taken by the local body.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Has the local body established an EV cell?		50
	Yes	50	
	No	0	
2.	Has the local body prepared a City EV Readiness Plan to achieve the goals set in the Maharashtra Electric Vehicle Policy- 2025?		150
	City EV Readiness Plan prepared and published	150	
	City EV Readiness Plan Draft	100	
	Introductory meetings were held.	50	

Required Details:

- Copy of formation letter of the EV cell formed by the local body and list of members.
- Copy of the City EV Readiness Plan.
- Screenshot of the report published on the website.
- Minutes of the meeting, including agenda and list of participants.
- *Maharashtra EV Policy:* https://gr.maharashtra.gov.in/Site/Upload/Government%20Resolutions/Marathi/202505231834008229....pdf
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 9. Industry, innovation and infrastructure	9.1: Develop quality, reliable, sustainable and resilient infrastructure, including regional and cross-border infrastructure, for economic development and human well-being, with a focus on affordable and equitable access for all.
	SDG 11. Sustainable cities and communities	12.8: By 2030, ensure that people everywhere have relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

2.3.3 City EV Readiness (Only for Amrut Cities)*

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Has the local body established an EV cell?	Select Yes or No from the dropdown.
	Copy of formation letter of the EV cell formed by the local body	Upload Copy of formation letter of the EV cell formed by the local body and the list of members in PDF format.
2	Has the local body prepared a City EV Readiness Plan to achieve the goals set in the Maharashtra Electric Vehicle Policy - 2025?	Select from the dropdown options: 1. City EV Readiness Plan developed and published. 2. Draft City EV Readiness Plan. 3. Introductory meetings held.
	Screenshot of the city EV Readiness Plan and webpage	Upload a screenshot of the City EV Readiness Plan and webpage in PDF format.
	Draft copy of the City EV Readiness Plan	Upload a draft copy of the City EV Readiness Plan in PDF format.
	Copy of minutes of the meeting held through EV Cell.	Upload a copy of the minutes of the meeting held through EV Cell in PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.4	Reduction of Noise Pollution	Marks 100

Noise pollution is the nuisance of noise that has adverse effects on human and animal health. The main causes of noise pollution are man-made sources such as industries, road traffic, loudspeakers, firecrackers, etc. In this indicator, local bodies will be assessed on their efforts to prevent noise pollution.

Evaluation Mechanism			Marks
1.	Number of awareness activities to prevent noise pollution. (Relative Marking)		50
2.	Copy of the order/notification prohibiting the use of loudspeakers in public places during festivals after the permitted time limit (10 pm to 6 am).		25
3.	Presence of Silent Zone?		25
	Yes	25	
	No	0	

Details required:

- Number of Public Awareness Activities - in the prescribed Excel.
- Copy of order/notification prohibiting the use of loudspeakers in public places during festivals after the permitted time limit.
- A copy of the latest notification issued by the local body declaring silence zones
- Location of silence zone - on Google Map
- Geotagged photographs of the events (Size 1 to 2 MB).
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 12. Sustainable use and production of resources	12.5: By 2030, significantly reduce waste generation through prevention, reduction, reuse and recycling. 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

Awareness about Noise Pollution

Standard sound levels according to World Health Organization guidelines	
A specific sound environment	**Sound Limit (dB)**
Dwelling	30-35
School, Playground outdoor	55
Industrial, Commercial, Traffic Areas, Indoors and Outdoors	70
Ceremonies, festivals and Entertainment events	100
Music through Earphones	85

Ambient air quality standards with respect to noise		
Category of Area	Sound Limit	
	Daytime (Morning 6:00 to Night 10:00)	Nighttime (Night 10:00 to Morning 6:00)
Industrial Area	75 dB	70 dB
Commercial Area	65 dB	55 dB
Residential Area	55 dB	45 dB
Silence Area	50 dB	40 dB

https://cpc.nic.in/who-guidelines-for-noise-quality/

Criteria for a Silence Zone

- Silence zones are declared as areas within a 100-meter radius of hospitals, educational institutions and courts.
- In these areas, honking of vehicle horns, loudspeakers and bursting of firecrackers are prohibited.

Measures to reduce Noise Pollution

Natural Solutions

1. Bamboo plantation
2. Tree plantation
3. Earth dams
4. Green walls

Man-made solutions

1. Transparent acrylic panels
2. Sound barrier walls
3. Stone walls
4. External barriers

2.4 Reduction of Noise Pollution

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Number of awareness programs organized to prevent noise pollution during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the number of awareness programs to prevent noise pollution during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of citizen participation in public awareness activities	Upload the details of citizen participation in the prescribed Excel.
	Geotagged photos of awareness activities	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
2	Is there any document restricting the use of loudspeakers/public address systems during festivals after the permitted time limit?	Select Yes or No from the dropdown.
	Document for restriction on use of loudspeakers/public address systems at festivals after the permitted time limit	Upload documents for restrictions on the use of loudspeakers/public address systems at festivals after the permitted time limit.
3	Is there a silence zone in the local body?	Select Yes or No from the dropdown.
	Location of the silence zone	Upload the Google Map link of the silence zone.
	Geotagged photographs of the silence zone	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.4 Reduction of Noise Pollution

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Activity conducted in which quarter of the Abhiyan Period [First (April-June),Second (July-September), Third (October-December), Fourth (January-March)] (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Social Media Post link for prevention of noise pollution and honking (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, etc.)
1	2	3

Number of participants at the awarenss activity (Local Body should only enter whole values)	Activity conducted at (Public Place/Private Institution/Educational Institution/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
4	5

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

2.5	Climate Change and Disaster Management Preparedness	Marks 350

Climate change is the long-term change in temperature and weather in a region. These changes can be natural or man-made. Maharashtra has developed a comprehensive, proactive, multi-hazard and technology-based strategy in their State Action Plan on climate change. This indicator will assess the activities organized by local bodies to create awareness about climate change and assess their disaster management and participation.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Number of events organized to create awareness regarding climate change (Relative Marking)		100
2.	Have there been any severe weather events (floods, heavy rains, heat waves, etc.) recorded?		100
	Yes	100	
	No	0	
3.	GIS maps prepared for disaster management such as landslides, floods, earthquakes, drought prone areas etc.		50
4.	Number of capacity building sessions on disaster management for stakeholders of local body organized by Disaster Management Committee (DMC) **(10 marks each)**		50
5.	Updated Response Plan prepared as per the guidelines of National, State, District Level Disaster Management Authority		50

Details required:

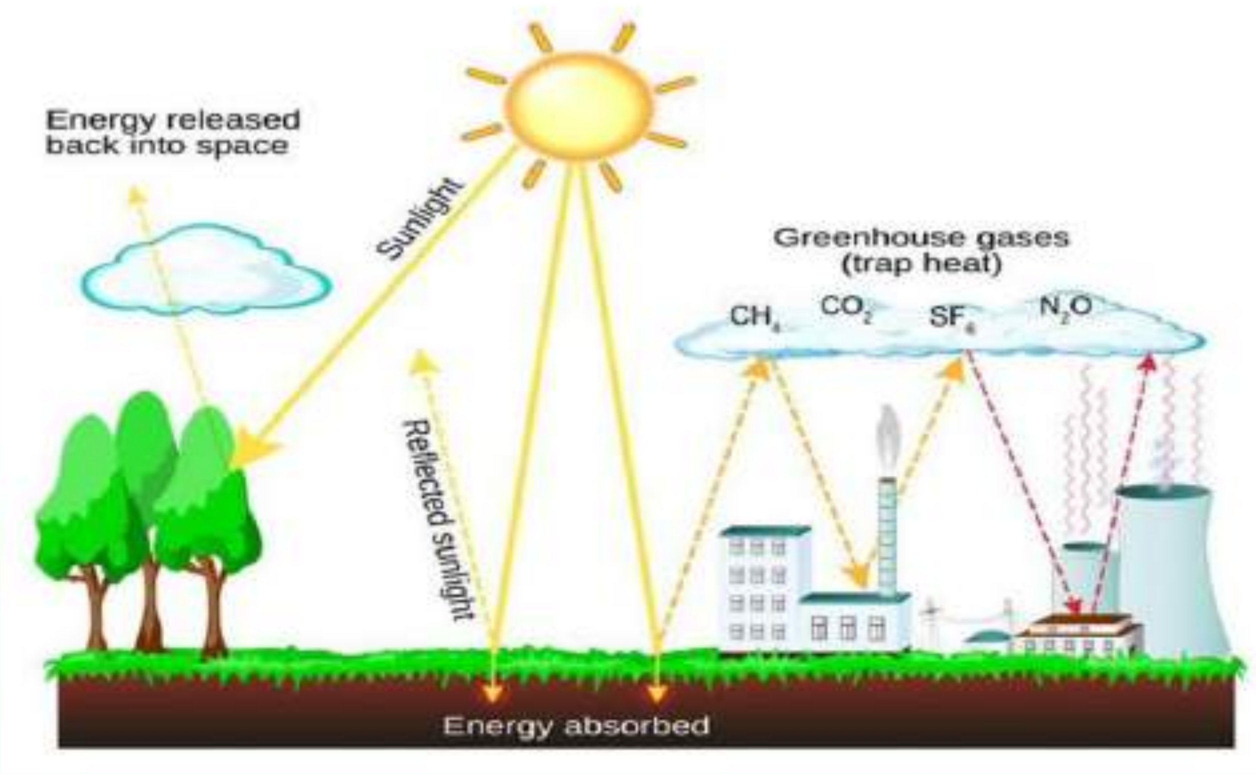
- Number of awareness activities and details of citizen participation - in the prescribed excel.
- Geotagged photographs of awareness programs (Size 1 to 2 MB).
- Information on extreme weather events/disasters in the local body in the last 5 years - in the prescribed Excel.
- A copy of a GIS map showing disaster-prone areas.
- Copy of the annual schedule of capacity building sessions. Minutes of capacity building sessions organized by the Disaster Management Committee. Sessions should be organized before the monsoon and details should be submitted along with a copy of minutes of meeting. (10 marks for each session)
- Copy of the most recent update disaster Response Plan.

Note: Mapping of extreme weather events and disasters that have occurred in the local body in the last 5 years should be done. These disasters include heavy rainfall, floods, landslides, tropical cyclones, heat waves, lightning and thunder, etc.

- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

13 CLIMATE ACTION	**SDG 13. Climate Action**	13.2: Integrate climate change measures into national policies, strategies and planning. 13.3: Increase education, awareness and improve human and institutional capacity on climate change mitigation, adaptation and early warning.

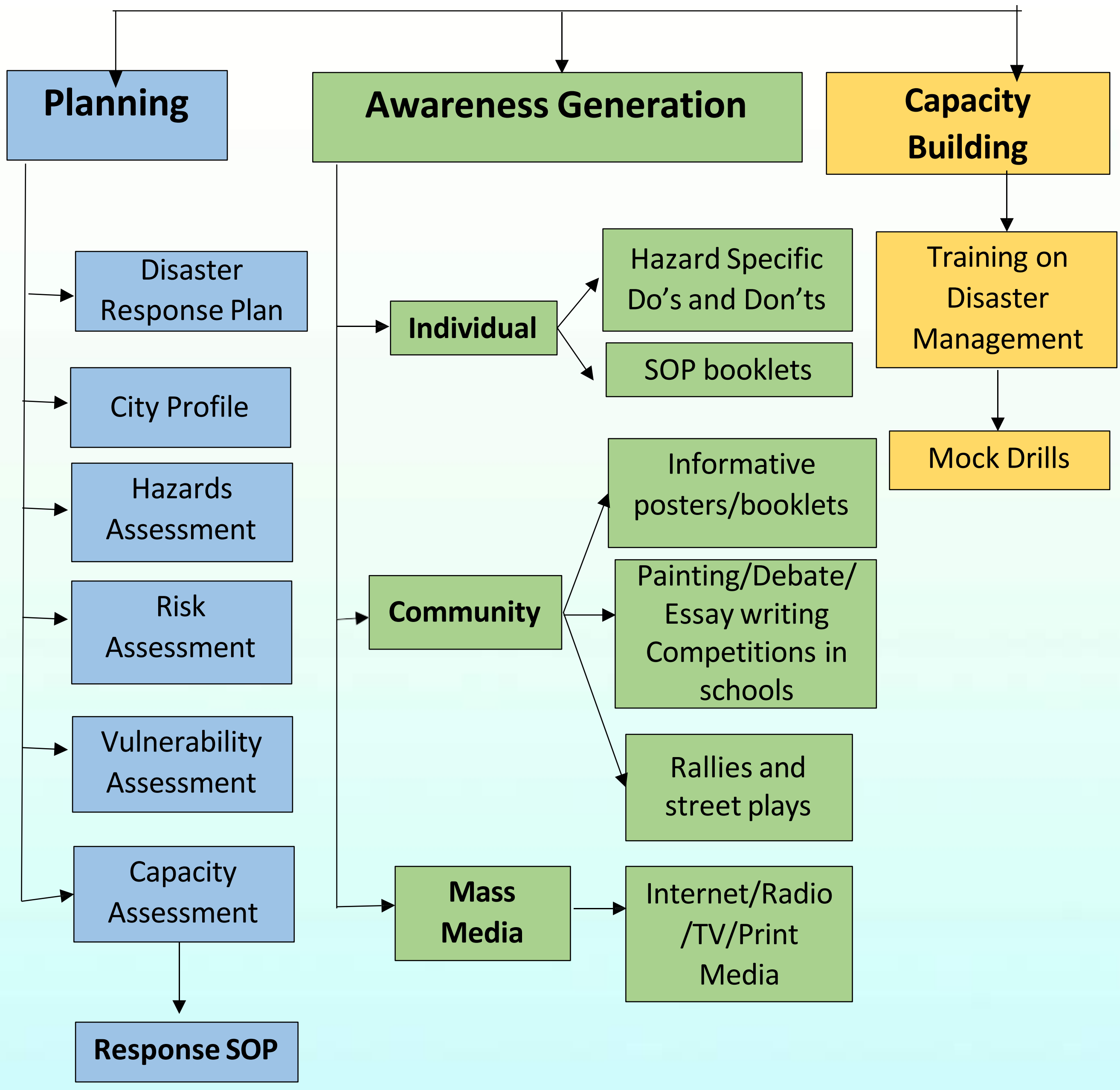
Climate Change

Disaster Management

Steps to be taken for Disaster Management by Urban Local Body

2.5 Climate Change and Disaster Management Preparedness

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Number of activities organized to create awareness for climate change and disaster management during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the number of activities organized to create awareness for climate change and disaster management during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Geotagged photos	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
	Details of programs organized to raise awareness about climate change	Upload the details of the programs organized to create awareness about climate change in the prescribed Excel.
2	Is mapping of extreme weather events/disasters in the last 5 years done in the local body?	Select Yes or No from the dropdown.
	Details of severe weather events/disasters	Upload the details of severe weather changes/disasters in the prescribed Excel.
3	Has the local organization prepared GIS maps highlighting disaster-prone areas such as landslides, floods, earthquakes, drought-prone areas?	Select Yes or No from the dropdown.
	Copy of GIS maps highlighting disaster prone areas	Upload a copy of the GIS maps highlighting disaster-prone areas in a compiled PDF format.
4	Number of capacity building sessions on disaster management organized by local body	Mention the number of capacity building sessions on disaster management organized by local body bodies.
	Copy of minutes of the capacity building sessions (MOM).	Upload a copy of the minutes of the capacity building sessions (MOM) in a compiled PDF format.
	Copy of annual schedule of capacity building sessions	Upload a copy of the annual schedule of capacity building sessions in a compiled PDF format.
5	Has the local organization prepared and updated a response plan in accordance with the guidelines of the national, state and district disaster management authorities?	Select Yes or No from the dropdown.
	Copy of the updated response plan	Upload a copy of the updated response plan in a compressed PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.5 Climate Change and Disaster Management Preparedness

Details required in prescribed Excel Sheet-1

Sr.No	Name of the workshop/event on climate action (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of the workshop/event (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3

Workshop/Event organized by (Government/Public Institutions/Private Institutions/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Number of participants/attendees (Local Body should only enter whole number)	Social Media link of the workshop/event (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Youtube.)
4	5	6

Details required in prescribed Excel Sheet-2

Sr.No	Name of extreme events related to Climate Change (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Date of Extreme event (Last 5 Years Data) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3

Name of ward/area affected (Local Body should only enter alphanumerical values)	Nature of Loss (Human lives/Infrastructure/Livestock/Vegitation loss/Agricultural loss/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
4	5

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

2.6 Climate Action Planning (Only for AMRUT Cities)*

Marks 300

Climate change has become a global challenge; therefore, addressing this issue through initiatives based on decentralized climate action has become essential. Under the Paris Agreement, in alignment with India's Nationally Determined Contributions (NDCs) and the State Action Plan for Climate Change (SAPCC), cities are at the core of climate action. The objective of this indicator is to promote actions at the local body level to combat climate change and to take initiatives in accordance with commitments made at the state, national, and international levels.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Formation of City Climate Action Cell		150
2.	Preparation of City Climate Action Plan		150
	City Action Plan is prepared and published	150	
	City Action Plan Draft is prepared	100	
	Introductory meetings are held	50	

Details required for supporting progress:

- Copy of formation letter of City Climate Action Cell.
- Details of City Climate Action Plan
- Copy of City Climate Action plan.
- Report published on website. (Screenshot)
- Minutes of meetings and agenda of meeting with the list of participants.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

*** It is applicable only for 43 Amrut Cities**

13 Climate Action	**SDG 13: Climate Action**	Target 13.2: Integrate climate change measures into national policies, strategies and planning.
17 Partnerships for the Goals	**SDG 17: Partnerships for the Goals**	Target 17.16: Enhance the Global Partnership for Sustainable Development, complemented by multi-stakeholder partnerships that mobilize and share knowledge, expertise, technology and financial resources, to support the achievement of the Sustainable Development Goals in all countries, in particular developing countries.

Climate Action Cell

Our city is facing rising temperatures, heat waves, water scarcity, heavy rainfall, and other climate-related disasters. Mitigation and adaptation to this changing climate must become an important part of the city's sustainable and holistic development strategy.
Necessary steps are being taken to effectively implement the revised State Action Plan on Climate Change (SAPCC) at the city level as well, and efforts are underway for this under the guidance of the State Climate Action Cell.

What is a Climate Action Cell?

A Climate Action Cell is a dedicated institutional mechanism established at various administrative levels to implement and monitor climate action designed to address local climate challenges.

City Climate Action Cell

Chairman — Municipal Commissioner /Chief Officer

↓

Members — DY Commissioner, Executive Engineer, City Planner, City Engineer, Superintendent Engineer,Chief Garden Superintendent, Chief Medical Officer, Senior Geologist, CEO, Representatives of NGOs, Any other relevant officer

↓

Member Secretary — Head/Director (Environment) of the ULB

↓

City Monitoring Officer — City Coordinator

2.6 Climate Action Planning (Only for AMRUT Cities)*

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Has your Amrut city created an Environmental Action Center?	Select Yes or No from the dropdown.
	Letter and details of formation of Urban Environmental Action Cell	Upload the letter and details of the formation of the Urban Environmental Action Cell.
2	Has your Amrit city prepared an environmental action plan?	Select from the dropdown options: 1. The city's action plan is prepared and published 2. The city's action plan is drafted 3. Introductory meetings are held 4. The city's action plan has not been prepared
	Copy of the City Climate Action Plan	Upload a copy of the City Climate Action Plan in a compiled PDF format.
	Link to the report published on the website	Upload the link to the published report on the website.
	Minutes of the meeting and agenda of the meeting along with the list of participants and the outcome of the meeting	Upload the meeting minutes and agenda, along with the list of participants and the outcome of the meeting.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

Jal

3 Jal

S/N	Action Points	Marks
3.1	**Water Resource Conservation and Rejuvenation**	**300**
3.2	**Rainwater Harvesting**	
3.2.1	Rainwater Harvesting in Public Buildings	250
3.2.2	Aquifer Recharge	200
3.3	**Measuring Water Loss and Quality Monitoring**	
3.3.1	Water Audit	300
3.3.2	Water Quality Monitoring	150
3.3.3	Water Metering in Water Supply Systems	100
3.4	**Wastewater Treatment and Reuse of Treated Water**	**200**
3.5	**Promotion of Sustainable Festivals**	**400**
3.6	**Conservation of Aquatic Ecosystems**	**100**
	Total	**2,000**

3.1	Water Resource Conservation and Rejuvenation	Marks 300

Water is indeed an essential resource to sustain life on earth. However, overexploitation and excessive use has put stress on the water bodies. Therefore, it is crucial to take steps towards their conservation to minimize the effects of water scarcity and build a better defense against future drought. This indicator analyses how the local water bodies (lakes, rivers, ponds) are being conserved by the local bodies.

	Evaluation mechanism	Marks
1.	Total number of existing and vanished waterbodies	25
2.	Number of waterbodies rejuvenated by removing silt/ algae/ solid waste or by repair during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative marking)	75
3.	Number of vanished water bodies rejuvenated or newly developed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	75
4.	Water storage capacity added through rejuvenation of waterbodies (in Cubic meter – m3) during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	75
5.	**Upkeep:** Storage capacity of water bodies rejuvenated during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0, 5.0 is maintained during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	50

Details required:

- Number of existing and vanished water bodies.
- Number of water bodies rejuvenated by removing silt/algae/solid waste or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 - in the prescribed Excel.
- Location of water bodies rejuvenated during Majhi Vasundhara Abhiyan6.0 - Google Map Link
- Water storage capacity added through rejuvenation of existing and vanished waterbodies (in Cubic meter) .
- Financial progress report and Work Order.
- Copy of Measurement Book - for all works undertaken during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
- Stagewise geotagged photographs (size 1 to 2 MB)
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.
- If the information filled by the local body does not match the information filled in the MIS during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0, no marks will be awarded. (Applicable for Upkeep only)

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG 6: Clean water and Sanitation**	6.6: Protect and restore water-related ecosystems, including mountains, forests, wetlands, rivers, aquifers and lakes.

Water Resource Conservation and Rejuvenation

Pond rejuvenation by removing silt

Use of plants for water purification

River rejuvenation by removing waste

Community cleanliness campaign

Rejuvenation of vanished water sources

Water bodies that have dried up or disappeared because of human activities and climate change are known as **extinct or vanished water sources**. One such example is **Morda Lake**, near Dharashiv in Maharashtra, which had been dry for many years. In **August 2024**, the lake was successfully **restored**, bringing back its ecosystem and helping improve **local water conservation**.

The images are for illustrative purpose only

3.1 Water Resource Conservation and Rejuvenation

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1.	Total number of waterbodies (existing and vanished) in the local body	Enter total number of waterbodies(existing and vanished) in the local body
2.	Number of waterbodies cleaned by removing silt/ algae/ solid waste during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter number of waterbodies cleaned by removing silt/ algae/ solid waste during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Geotagged before, during and after photos of rejuvenating water bodies during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black white or blur photographs should be uploaded
	Work Order/MoU with NGO/Corporate	Upload a compiled PDF of all commissioning orders.
	Financial progress brief	Upload a compiled PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
3.	Number of water bodies that are vanished or are newly developed	Enter number of water bodies that have been vanished or newly developed.
	Geotagged before, during and after photos of rejuvenating water bodies during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	1)Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded
	Work Order/MoU with NGO/Corporate	Upload a compiled PDF of all commissioning orders.
	Financial progress brief	Upload a compiled PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.1 Water Resource Conservation and Rejuvenation

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
2. And 3.	Details of water sources (existing and vanished) rejuvenated by removing silt/algae/waste or through repair work	Upload the details of water sources (existing and vanished) that have been rejuvenated through silt/algae/waste removal or repair work in the prescribed excel.
4.	Water storage capacity added through rejuvenation of existing waterbodies- in cubic meters (m^3)	Entre water storage capacity added through rejuvenation of existing waterbodies in cubic meters (m^3).
	Copy of measurement book	Upload copy of measurement book.
5.	Number of waterbodies rejuvenated by removing silt or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0	Number of waterbodies rejuvenated by removing silt or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0
	Number of waterbodies rejuvenated by removing silt or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0	Number of waterbodies rejuvenated by removing silt or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0
	Number of waterbodies rejuvenated by removing silt or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0	Number of waterbodies rejuvenated by removing silt or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0
	Number of waterbodies rejuvenated by removing silt or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0	Number of waterbodies rejuvenated by removing silt or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0
	Number of water bodies rejuvenation by removing silt/algae/waste or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0	Number of water bodies rejuvenation by removing silt/algae/waste or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.1 Water Resource Conservation and Rejuvenation

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No.	Name of the water body (Pond/Lake/River) rejuvenated during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Water body was existing or vanished? (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Date of completion of the rejuvenation the water body (Pond/Lake/River) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3	4

Address of the water body rejuvenated during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map Location Link of the water body rejuvenated (Local Body should enter valid google map link)	Latitude	Longitude	Method of water body rejuvenation (Silt removal/Solid waste removal/Algae removal/Repair work) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Amount of silt removed in cubic meters during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)
5	6	7	8	9	10

Amount of solid waste removed in cubic meters during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)	Means of disposal of removed silt/solid waste (Construction site/Composting/Recycling) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Water Storage Capacity added through rejuvenation of the water body (in cubic meters) (Local Body can also enter decimal values)	Date of the work order for the conservation and rejuvenation of the water bodies (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
11	12	13	14

Work order number for the conservation and rejuvenation of the water bodies (Local Body should only enter alphanumerical values)	Project cost of the water conservation and rejuvenation of the water bodies in "Rs." (Local Body can also enter decimal values)
15	16

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

3.1 Water Resource Conservation and Rejuvenation

The images are for illustrative purpose only.

3.2.1 Rainwater Harvesting in Public Buildings

Marks 250

Rainwater harvesting (RWH) is a simple technique to collect and store rainwater that runs off from rooftops, etc. for later use or ground water recharge. This indicator will analyze the initiatives by the local body to harvest rainwater.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Functional Rainwater Harvesting (RWH) Cell		50
	Yes	50	
	No	0	
2.	Percentage of public buildings with functioning rainwater harvesting projects installed before and during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		100
	100%	100	
	75% - 99%	75	
	50% - 74%	50	
	Less than 50%	0	
3.	Rainwater harvested during the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in Cubic meter (m3) **(Relative Marking)**		50
4.	Number of Promotional activities of RWH on Private properties, percolation pits and efficient water use conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(Relative Marking)**		50

Details required:

- Formation letter of Rainwater Harvesting (RWH) cell and list of members
- List of public buildings with rooftop rainwater harvesting projects - in prescribed excel.
- Location of the public buildings on Google map where RWH was done.
- For this indicator, public buildings will refer to government buildings, educational buildings, cinema halls/theatres, shopping complexes, hospitals, etc.
- Rainwater Harvested should be reported in Cubic meter; 1 Cubic meter = 1000L
- Stagewise geotagged photographs of RWH structure (size 1 to 2 MB)
- Details of promotional activities of RWH on private properties, percolation pits, efficient water use conducted in prescribed excel format.
- Geotagged photos of promotional activities (size 1 to 2 MB)
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG 6: Clean water and Sanitation**	6.6: Protect and restore water-related ecosystems, including mountains, forests, wetlands, rivers, aquifers and lakes.

Rainwater Harvesting (RWH) in Public Buildings

Components of RWH as defined by Jal Shakti Abhiyan

A system of pipes/ducts to carry the harvested water to the storage tank

Filter unit for removal of dirt that comes with rainwater

Storage tank or groundwater recharging structures

Rainwater Harvesting Cell (RWH Cell)

“Establishment of Rainwater Harvesting Cells” is one of the measures suggested to ensure water conservation during the Jal Shakti Abhiyan 2019. The members of this cell may include officers of the Municipal Corporation / Municipal Council, engineers from the Water Supply and Environment Department. The RWH cell is responsible for the following:

- ✓ **Verifying the implementation of rainwater harvesting as per building by laws.**
- ✓ **Encouraging the adoption of rainwater harvesting methods in new construction.**
- ✓ **Encourage the repair and maintenance of existing rainwater harvesting structures.**

The images are for illustrative purpose only.

How to Calculate Rainwater Harvested

The formula for calculating the amount of rainwater harvested annually is given as follows:
If, **Q** = Amount of Rainwater which can be harvested in Liters,
M = Mean Annual Rainfall in millimeters (mm),
A = Catchment area in square meters, (sq.m.)
R = Runoff coefficient, losses due to unavoidable small leakages in the gutter downpipe system, or rainfalls that are too light to produce sufficient runoff or a possible overflow of gutters in the case of an extreme downpour.

Then,
Q = M*A*R,
The Runoff coefficient varies with the type of rooftop material, the type of materials and their runoff coefficient are given below.

Type	Runoff Coefficient
Galvanized iron sheet	>0.9
Corrugated Metal sheets	0.7-0.9
Tiles	0.8-0.9
Concrete	0.6-0.8
Brick Pavement	0.5-0.6
Rocky Natural Catchment	0.2-0.5
Soil with slope	0-0.3
Green Areas	0.05-0.1

3.2.1 Rainwater Harvesting in Public Buildings

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1.	Does the local body have a rainwater harvesting cell	Select from the dropdown options. (Yes/No)
	Formation letter of RWH cell and list of members.	Upload Formation letter of RWH cell and list of members in compiled PDF format..
2.	Total number of public buildings in the local body	Enter number of public buildings in the local body
	Total number of public buildings with functional rainwater harvesting projects	Enter number of Public Buildings with functioning Rainwater harvesting projects installed before and during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Stage wise geotagged photographs of the rainwater harvesting system.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
	Total amount of the Rainwater Harvested during Abhiyan Period in cubic meters.	Enter total amount of the Rainwater Harvested during Abhiyan Period in cubic meters.
3.	Total amount of rainwater stored during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in cubic meters (m^3)	Enter the total number of rainwater stored during the campaign period in cubic meters.
4.	Number of promotion activities of RWH on private properties, percolation pits and efficient water use conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of promotion activities of RWH on private properties, percolation pits and efficient water use conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of promotional activities of RWH on private properties, percolation pits, efficient water use conducted.	Upload details of promotional activities of RWH on private properties, percolation pits, efficient water use conducted in prescribed excel format.
	Geotagged photographs of promotional activities	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.2.1 Rainwater Harvesting in Public Buildings

Details required in prescribed Excel Sheet- 1

Sr.No.	Public building with rooftop rainwater harvesting system installed during (Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0, 5.0 and 6.0) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Name of the public building with rooftop rainwater harvesting system installed (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of installation of Rainwater Harvesting system (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3	4

Address of the public building with rooftop rainwater harvesting system installed (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map Location Link of the public building with rooftop rainwater harvesting system installed (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the public building with rooftop rainwater harvesting system	Longitude of the public building with rooftop rainwater harvesting system
5	6	7	8

Total amount of rain water harvested during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in Cubic meter) (Local Body can also enter decimal values)	Use of harvested rainwater (Drinking/Household chores/Agriculture/ Ground recharge/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
9	10

Details required in prescribed Excel Sheet- 2

Sr.No.	Date of awareness activity - RWH on private properties, percolation pits and efficient water use - conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Abhiyan Period 1st April 2025-31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post Link of the awareness activity - RWH on private properties, percolation pits and efficient water use - conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, and Youtube etc.)	Activity conducted by (Local body/Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
1	2	3	4	5

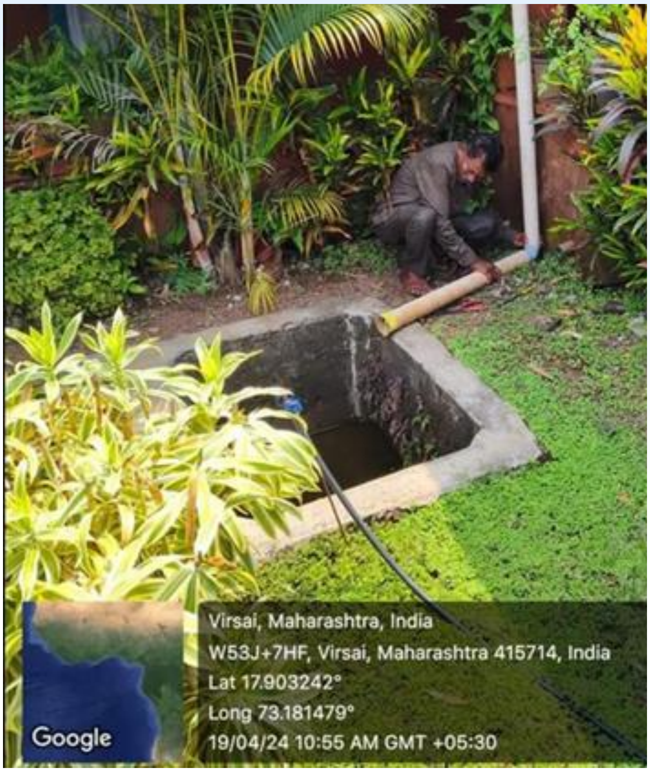
Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

3.2.1

Rainwater Harvesting in Public Buildings

The images are for illustrative purpose only.

3.2.2	Aquifer Recharge	Marks 200

Major dependency on groundwater has led to drying up of many wells and borewells, posing need for their conservation. Aquifer recharging focuses on increasing the water levels of the aquifer by rejuvenating and recharging the wells and borewells. This indicator evaluates the initiatives taken by the local bodies to ensure groundwater recharge.

	Evaluation Mechanism	Marks
1.	Mapping of functional, dysfunctional, private and public wells and borewells in the local body.	25
2.	Percentage of dysfunctional wells rejuvenated/recharged during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	50
3.	Percentage of dysfunctional borewells converted to recharge wells during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	50
4.	Number of newly constructed (not connected to RWH system) percolation pits during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(Relative Marking)**	50
5.	(**Upkeep**): Number of functional and maintained percolation pits constructed during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0 **(Relative Marking)**	25

Details required:

- Number of all (dysfunctional/functional) private and public wells and borewells in the local body
- Number of projects taken up for rejuvenation/recharge- in prescribed excel.
- Location of the project site on Google map.
- Work order of the rejuvenation of wells/borewells and recharge infrastructure.
- Details of the number of new percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 - in the prescribed excel.
- Capacity of the percolation pit and project brief.
- Location of percolation pits on Google Maps.
- Stage wise geotagged photographs (size 1 to 2 MB)
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG 6: Clean water and Sanitation**	6.6: Protect and restore water-related ecosystems, including mountains, forests, wetlands, rivers, aquifers and lakes.

Aquifer Recharge

Benefits of groundwater recharge

Raises groundwater levels

Improves water quality

Prevents floods

Types of groundwater recharge

<u>The images are for illustrative purpose only</u>

3.2.2	Aquifer Recharge

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1.	Total number of functional, dysfunctional, private and public wells in the local body which are mapped and geotagged	Enter the number of functional, dysfunctional, private and public wells and borewells in the local body which are mapped and geotagged
	Total number of functional, dysfunctional, private and public borewells in the local body which are mapped and geotagged	Enter the number of functional, dysfunctional, private and public wells and borewells in the local body which are mapped and geotagged
2.	Number of wells that are rejuvenated/recharged	Enter number of wells which are rejuvenated/recharged
	Work Order/MoU with NGO/Corporate	Upload compiled PDFs of all work orders
	Financial progress brief	Upload the compiled PDFs of financial receipts, project cost, finance allotted in rupees and finance exhausted in rupees Incase the activities are done under CSR then upload the acknowledgment slip/Memorandum of Understanding (MOU).
	Before and After photographs of the rejuvenated/recharged wells/borewells and recharge infrastructure	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded
3.	Number of borewells that are rejuvenated/recharged.	Number of wells that are rejuvenated/recharged.
	Work Order/MoU with NGO/Corporate	Upload compiled PDFs of all work orders
	Financial progress brief	Upload the compiled PDFs of financial receipts, project cost, finance allotted in rupees and finance exhausted in rupees Incase the activities are done under CSR then upload the acknowledgment slip/Memorandum of Understanding (MOU).
	Geotagged photographs of the stages (before-during-after) of the rejuvenated/recharged borewells	1)Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded

Note - Information to be filled in MIS should be in English only

3.2.2 Aquifer Recharge

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1. ,2. and 3.	Details of rejuvenated/recharged work of wells/borewells	Upload details of rejuvenated/recharged work of wells/borewells in the prescribed excel
	Maintenance report for borewells rejuvenated/recharged	Upload maintenance reports for rejuvenated wells/recharged boreholes in compiled PDF format.
4.	Total number of new percolation pits(not connected to RWH system) created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Please indicate the total number of new markets (not connected to the RWH system) created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Work Order/MoU with NGO/Corporate	Upload a compiled PDF of the Work Order/MoU with the NGO/Corporate.
	Geotagged photographs of percolation pits at various stages (before-during-after)	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black&white or blur photographs should be uploaded
	Details of rainwater percolation pits	Upload the details of rainwater percolation pits in the prescribed Excel.
5.	Number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0	Enter number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0
	Number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0	Enter number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0
	Number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0	Enter number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0
	Number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0	Enter number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0
	Number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0	Enter number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0
	Geotagged photographs of maintained percolation pits	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black&white or blur photographs should be uploaded

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.2.2 Aquifer Recharge

Details required in prescribed Excel Sheet - 1

Sr.No.	Well or Borewell (Select from dropdrown option)	Name of the Well/Borewell (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Status of Well/Borewell - (Functional/ Dysfunctional) (Select from dropdrown option)	Ownership of Well/Borewell - (Public/ Private) (Select from dropdrown option)
1	2	3	4	5

Rejuvenation of Well/Borewell during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Yes/No) (Select from dropdrown option)	Date of well/borewell rejuvenation (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the rejuvenated Well/Borewell (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the Well/Borewell rejuvenated (Local Body should enter valid google map link)
6	7	8	9

Latitude	Longitude	Project cost for Well/Borewell rejuvenation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in "Rs." (Local Body can also enter decimal values)	Borewell/Well rejuvenation conducted by (Local Body/ Educational Institutes/Private Institutes/Local Communities/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
10	11	12	13

Details required in prescribed Excel Sheet -2

Sr.No.	Date of creation of the percolation pit during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the percolation pit created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the percolation pit created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the percolation pit	Longitude of the percolation pit
1	2	3	4	5	6

Percolation pit created by (local body/private institution/educational institute/local communities/others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Work order number for creation of the Percolation Pit	Date of the work order for creation of percolation pit (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Capacity of the percolation pit created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in cubic meters (Local Body can also enter decimal values)
7	8	9	10

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

3.2.2 Aquifer Recharge

The images are for illustrative purpose only.

3.3.1 Water Audit

Marks 300

Water audit is an effective tool for water management. It is a process of quantifying water flows in simple or complex systems, with the purpose of improving efficiency and to reduce water loss. This indicator encourages local bodies to monitor their drinking water usage and take initiatives to reduce the wastage of fresh water.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Percentage of public buildings that have conducted water audits during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or 6.0		50
	100%	50	
	75% - 99%	40	
	50% - 74%	25	
	Less than 50%	15	
2.	Percentage of public buildings that have implemented recommendations from the water audit report		100
3.	Has a water audit of the water supply system been conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0?		50
	Yes	50	
	No	0	
4.	Percentage of water audit recommendations implemented at water supply system		50
5.	Non-revenue water loss in water supply system		50
	Less than 20%	50	
	More than 20%	0	

Details required:

- List of public buildings where water audit was conducted in the local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 – in the prescribed excel.
- Executive summary of water audit report of the public buildings from authorized institute/ organizations- conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
- Executive summary of the Water Audit Report of the water supply system in the local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
- Work order for water audit and recommendations implementation.
- Geotagged photographs (Size 1 to 2 MB) of various stages (before-during-after) of the water audit along with implemented recommendations.
- Service Level Benchmark Report
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG 6: Clean water and Sanitation**	6.4: Increase water use efficiency and ensure freshwater supplies

Benefits of Water Audit

(a) Efficient Maintenance of the water supply system: Repaired leaks, reliable supply system, and a better supply network have many benefits. Some of these benefits are:-
-Reduced water loss
- Saving delivery power costs
- Improved quality of water due to avoided contamination

(b) Financial benefit:- It reduces the treatment, regular repair and pumping costs.

(c) Increased Knowledge of the Distribution System:- Enhanced familiarity with the distribution system helps in quick response during emergencies.

(d) More efficient use of existing water supplies:- Water Audit can leadto increased efficiency of existing water supplies.

(e) Enhancing public property and public relations:- Improved maintenance of water distribution system helps reduction water distribution system damage.

Information related to water audit / some organizations

- Confederation of Indian Industries (CII) - CII - Triveni Jal Sanstha:https://knowledgeplatform.cii-twi.in/water-audit
- National Productivity Council (NPC) - https://www.npcindia.gov.in/NPC/User/water_audit
- PHD Chamber of Commerce and Industry - https://www.phdcci.in/preliminary-water-audit-form/
- Groundwater Survey and Development Mechanism - https://gsda.maharashtra.gov.in/english/#:~:text=As%20per%20the%20agreement%2C%20the,the%20State%20through%20various%20schemes
- Government Engineering and Science Colleges and Universities.

Water audit of a city in Maharashtra

Observation

Significant water loss occurs during: Transportation from river to water treatment plant (approx. 2%) distribution from tanks to users (approx. 15%).

Analysis

- Improper pipe alignment and inadequate air valves.
- Use of pre-stressed cement (PSC) pipes instead of more suitable mild steel (MS) pipes.

Conclusion

- Integration and repair of pipe systems.
- Installation of valves at inadequate locations.
- Regular monitoring of leaks

3.3.1 Water Auditing

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1.	Total number of Public buildings in the local body.	Enter total number of Public buildings in the local body
	Total number of Public buildings water audited during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter total number of Public buildings with water audit conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0
	Details of water audit in Public buildings	Upload the details of water audit in Public buildings in the prescribed Excel.
	Executive summary of water audit reports from authorized institutions/organizations conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Upload a compiled PDF of the executive summary of the water audit report.
2.	Number of buildings that have implemented recommendations from the water audit report	Please indicate the total number of buildings where recommendations from the water audit report have been implemented.
	Executive summary of water audit recommendations.	Upload the executive summary of water audit recommendations in a compiled PDF format.
3.	Is a water audit conducted of the water supply system of the local body?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Executive Summary of the Audit of Water Supply System	Upload the executive summary of the audit of water supply system in a compiled PDF format.
4.	Are water audit recommendations for the water supply system implemented?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Number of recommendations received during water audit of water supply system	Mention the number of recommendations received during the water audit of the water supply system.
	Number of recommendations implemented	Mention the number of recommendations implemented
	Work Order	Upload compiled PDFs of all work orders
	Financial progress brief	Upload the compiled PDFs of financial receipts, project cost, finance allotted in rupees and finance exhausted in rupees Incase the activities are done under CSR then upload the acknowledgment slip/Memorandum of Understanding (MOU).
	Annual operating expenses of the water supply system	Upload the annual operating expenses of the water supply system before and after the audit in PDF format.
5.	Percentage of non-revenue water loss in the water supply system	Enter the percentage of non-revenue water loss in the water supply system.
	Details of non-revenue water losses in the water supply system	Upload the Service Level Benchmark Report in PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.3.1 Water Auditing

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Name of the Government Building with water audit report during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Dates of conducting water audit in the government buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the government building with water audit report (Local Body should only enter alphanumerical values)
1	2	3	4

Google Map Location Link with water audit report (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the government building	Longitude of the government building	Name of the organization/company/ institute which conducted water auditing (Local Body should only enter in text format)
5	6	7	8

Recommendations provided by the water auditing entity (Local Body should only enter alphanumerical values)	Implementation of the recommendation of the completed water audit report. (Yes/No) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
9	10

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

3.3.2 Water Quality Monitoring

Marks 150

Monitoring of water quality is an essential tool for the control of pollutants and pathogens that can cause damage to the environment and human health. Based on the guidelines of CPHEEO, Public Health and Engineering Departments of Urban Local Bodies (ULBs) should conduct necessary water tests. This indicator evaluates potability of water supplied in the local body.

Evaluation Mechanism			Marks
1.	Presence of functional water treatment facility in the local body?		50
	Yes	50	
	No	0	
2.	Water quality tests conducted at all water sources (water treatment facility, overhead tanks, borewells, wells, water tanker suppliers) pre and post monsoon?		100
	Yes	50	
	No	0	

Details required:

- Geotagged photographs of Water Treatment Plant (WTP) (Size 1 to 2 MB).
- Google Map location of Water Treatment Plant (WTP).
- Details of total water received and processed at WTP during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 - Copy of logbook.
- Pre and Post monsoon water quality reports for all tests (Physical, Chemical and Bacteriological) conducted at all water sources (WTP, over head tanks, borewells, wells, Water tanker suppliers from same local body) to ensure that water is as per potable Standard BIS10500 and safe for usage for domestic purposes.
- Microplastic and arsenic levels should be tested once a year.
- Water quality reports should be tested from NABL accredited and MPCB laboratories only.
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG 6: Clean water and Sanitation**	Target 6.3: Improve Water Quality, Wastewater Treatment And Safe Reuse.

Indian Standard for Drinking Water as per BIS specifications

Drinking Water: Water that is fit for human consumption and supplied from any source (treated or untreated).

Drinking water shall comply with the requirements given in

ISO 10500-2012 Drinking water – specifications

S/N	Physical & Chemical Water Quality Test Parameters	Acceptable Limit	Permissible Limit
1	Colour (Hazen units)	5	15
2	Odour	Agreeable	Agreeable
3	Taste	Agreeable	Agreeable
4	Turbidity (NTU)	1	5
5	Total dissolved solids (mg/L)	500	2000
6	Residual Chlorine (mg/L)	0.2 – 0.5	1
7	pH value	6.5-8.5	No relaxation

Bacteriological, Microplastic and Arsenic content testing to be checked yearly or if complaints received..

***Parameters mentioned in the above table is limited and for reference purpose only, for more details please refer to the exhaustive list of IS 10500-2012 Drinking water – specification:**
https://admin.indiawaterportal.org/sites/default/files/2020-11/bis_10500-_2012_wq_standards_0_0.pdf).

Note - It is recommended that the acceptable limit is to be implemented. Values in excess of those mentioned under 'acceptable' render the water not suitable, but still may be tolerated in the absence of an alternative source but up to the limits indicated under 'Permissible limit', above which the sources will have to be rejected.

NABL Accredited Laboratory Information for Water Testing:
https://nablwp.qci.org.in/laboratorysearchone

3.3.2 Water Quality Monitoring

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1.	Is there a functional water treatment facility in the local body	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Geotagged photos of Water Treatment Plant (WTP)	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black&white or blur photographs should be uploaded
	Location of Water Treatment Plant (WTP)	Enter Google map location of Water Treatment Plant (WTP)
	Amount of water received in WTP (in MLD)	Enter amount of water received in WTP (in MLD)
	Volume of water processed in WTP (in MLD)	Enter amount of water treated in WTP (in MLD)
	Details of total water received and processed at WTP during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Upload the logbook of water received and processed at the WTP in a compiled PDF format
2.	Are water quality tests conducted before and after the monsoon season on all water sources (water treatment facilities, tanks, boreholes, wells, water tankers)?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Water Quality Report (Before Monsoon)	Upload the water quality report in a compiled PDF format.
	Water Quality Report (Post-Monsoon)	Upload the water quality report in a compiled PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.3.3 Water Metering in Water Supply Systems — Marks 100

Water metering is essential because it allows for accurate water usage measurement, leakage detection, and savings. Usage-based billing enables citizens to use water more responsibly. This improves water management in water-scarce areas and prevents water wastage. Water metering is an effective and necessary step for water conservation This indicator assesses the measurement of water supplied in local bodies.

Evaluation Mechanism			Marks
1.	Does the water treatment plant (WTP) have a functioning water meter?		50
	Yes	50	
	No	0	
2.	Percentage of functional water meters at households and Bulk water users (commercial/institutional).		50
	90% and above	50	
	70% - 89%	40	
	50% - 69%	30	
	Less than 50%	0	

Details required:

- Water Bill of Water Treatment Plant (WTP).
- Summary of bulk user water bill and domestic water fee collection.
- Information on water meters installed with WTP and bulk users - in the prescribed Excel.
- Location of water treatment plant with working water meter on Google Map.
- Financial progress brief of projects.
- Geotagged photograph of working water meter at WTP and bulk users (Size 1 to 2 MB)
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG 6. Clean water and sanitation**	6.1: By 2030, achieve universal and equitable access to safe and affordable drinking water for all. 6.4: By 2030, substantially increase water-use efficiency across all sectors and ensure sustainable withdrawals and supply of freshwater to address water scarcity and substantially reduce the number of people suffering from water scarcity.

3.3.3 Water Metering in Water Supply Systems

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1.	Does the Water Treatment Plant (WTP) have a functioning water meter	Select Yes or No from the dropdown.
	Water Treatment Plant (WTP) water bill	Upload a copy of the annual water bill in PDF format showing the water meter readings.
	Geotagged photographs of a water treatment plant (WTP) with a functioning water meter	1. Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) 2. Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3. Geo tagged photos should also include date and time. 4. Do not upload any black and white or blurry photos.
2.	Total number of Bulk water users (commercial/institutional)	Please indicate the total number of Bulk water users (commercial/institutional).
	Number of Bulk water users (commercial/institutional) with functioning water meters	Total number of number of bulk users (commercial/institutional) with functioning water meters.
	Bulk water users water bills	Upload the summary of Bulk water users water bills in PDF format.
	Total number of households	Total number of number of households
	Number of households with functioning water meters	Total number of number of households with functioning water meters.
	Summary of Domestic Water Charge Collection by Local Bodies	Upload a summary of domestic water charges collection from local bodies in PDF format.
1. And 2.	Financial progress brief	Upload a compiled PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Information on water meters installed at WTP and bulk users	Upload the information of water meters installed with WTP and Bulk water users in the prescribed excel

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.3.3 Water Metering in Water Supply Systems

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No.	Water meter installed at (WTPs/Institutes/ Commercials/Residential Townships) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Name of the building where Water Meter is installed (Local Body should only enter alphanumerical values)	Address of the structure/building with water meter installed (Local Body should only enter alphanumerical values)
1	2	3	4

Google Map Location Link of the structure/building with water meter installed (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the respective building	Longitude of the respective building	Date of installation of water meter (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Water meter installed at (Inlet/Outlet/Both) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
5	6	7	8	9

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

3.3.3 Water Metering in Water Supply Systems

The images are for illustrative purpose only

3.4 Wastewater Treatment and Reuse of Treated Water

Marks 200

Improper disposal of wastewater in waterbodies and on land is the major source of water pollution in India. This harms the waterbody and damages it's entire ecosystem. This indicator assesses the effectiveness of wastewater management by local bodies.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Presence of functional STP/FSTP in the local body		50
2.	Percentage of treated water from STP/FSTP reused		100
	More than 95 %	100	
	80% - 94 %	75	
	50% - 79 %	50	
	Less than 50 %	30	
3.	Treated water quality monthly reports (outlet of STP/FSTP) as per MPCB discharge standards		50

Details required:

- Capacity of existing Sewage Treatment Plant (STP)/ Feacal Sewage Treatment Plant (FSTP).`
- Details of total water received and treated at the STP/FSTP during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 - Copy of logbook
- Copy of Consent to Operate (CTO) for STP/FSTP
- 12 Monthly Reports on Quality of Treated wastewater - To ensure that treated water meets discharge standards and is safe for reuse.
- Geotagged photographs (size 1 to 2 MB) of the functional STP/FSTP.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG 6: Clean water and Sanitation**	Target 6.3: Improve water quality, wastewater treatment and safe reuse

Wastewater Treatment Plant

Nature-based STP

- Use natural processes involving plants, soil, sunlight, and gravity to treat wastewater.
- A modular ecological wastewater treatment system with high efficiency based on bottom water.

Technology-based STP

- Use engineering processes such as mechanical, electrical, and chemical processes to treat wastewater.
- Membrane Bio-Reactor (MBR) for wastewater treatment in secondary processes

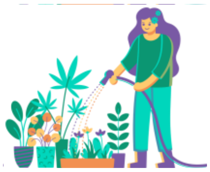

Feacal Wastewater Treatment Plant (FSTP)

- It uses sunlight to dry waste and natural methods such as bacteria and plants to clean waste water, so it can be safely reused or released into the environment.

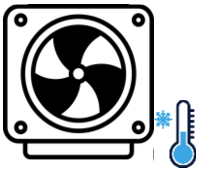
Benefits of treated wastewater

Gardening

Toilet Flushing

Industrial cooling system

Groundwater Recharge

Agricultural irrigation

3.4 Wastewater Treatment and Reuse of Treated Water

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1.	Is there a functioning STP in the local body?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Number of functioning STPs in local bodies	Enter number of STPs functioning in the local body.
	Capacity of existing STP	Enter capacity of the existing STP.(in MLD)
	Location of the working STP	Enter location of the working STP.
	Total volume of water collected in STP	Entre the quantity of water collected in the STP.(in MLD)
	Total volume of water processed in STP	Entre the quantity of water processed in STP. (in MLD)
	Volume of treated water reused from STP	Enter the quantity of treated water reused from STP (in MLD)
	Details of total water collected and processed	Upload a copy of the logbook in a compiled PDF format during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
2.	Is there a functioning FSTP in the local body?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Number of FSTPs operating in the local body	Enter number of FSTPs functioning in the local body.
	Capacity of existing FSTP	Enter the capacity of the existing FSTP (in MLD).
	Location of the working FSTP	Specify the location of the working FSTP.
	Total volume of water collected in FSTP	Entre the quantity of water collected in the FSTP.(in MLD)
	Total volume of water processed in FSTP	Entre the quantity of water processed in FSTP. (in MLD)
	Volume of treated water reused from FSTP	Enter the quantity of treated water reused from FSTP (in MLD)
	Details of total water collected and processed	Upload a copy of the logbook in a compiled PDF format during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
1. and 2.	Geotagged photographs of functional STP/FSTP	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded
	Copy of consent to work for STP(CTO)	Upload a copy of the Consent to Work (CTO) for STP
	Copy of Consent to Work for FSTP (CTO)	Upload a copy of the Consent to Work (CTO) for FSTP
3.	Treated water quality report as per MPCB standards	Upload the processed water quality report in a compiled PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.4 Wastewater Treatment and Reuse of Treated Water

Vita FSTP

Amravati STP

The images are for illustrative purpose only

3.5 Promotion of Sustainable Festivals

Marks 400

Immersion of idols in water bodies like rivers, lakes, ponds, estuaries, open coastal beaches, wells etc., causes water pollution. It is therefore important that we celebrate festivals in environment-friendly manner by protecting the environment and preventing pollution. This indicator will give an idea about the initiatives that have been taken by the local bodies to reduce water pollution due to idol immersion.

	Evaluation Mechanism	Marks
1.	Number of promotional activities for use of eco-friendly idols and immersion (Relative Marking)	50
2.	Percentage of eco-friendly idols circulated in the local body	100
3.	Number of artificial immersion spots created (Relative Marking)	100
4.	Collection and segregation of worship materials at the artificial immersion spots	100
5.	Percentage of recycled eco-friendly materials	50

Details required:

- Total number of sustainable festival promotional activities (eco friendly idols, artificial immersions, donation of clay) details in prescribed excel format.
- Geotagged Photographs (size 1 to 2 MB) of eco-friendly immersion promotional
- activities: street plays, promotion on social media, communication of guidelines to housing societies and festival clubs, donation of eco-friendly post immersion, etc
- Links to social media posts promoting eco-friendly initiatives through social media - in the prescribed excel.
- Details of Ecofriendly idols circulated in the local body.
- Total number and location of artificial immersion spots created, collection of shadu mati (clay), biodegradable wet waste, in the prescribed excel format about processing and recycling.
- If the submitted documents are not valid and legible, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 6: Clean water and Sanitation	Target 6.b: Support and strengthen the participation of local communities in improving water and sanitation management.
	SDG 12: Responsible Consumption and Production	Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

3.5 Promotion of Sustainable Festivals

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1.	Number of activities conducted to promote ecofriendly idols and eco-friendly immersion	Enter the number promotional activities done by the local body.
	Geotagged Photographs	Upload a compiled pdf of geotagged photos (size 1 to 2 MB) of eco-friendly immersion promotional activities: street plays, promotion on social media, communication of guidelines to different housing societies and festival clubs, implementing a ban of idol immersion in traditional immersion water bodies.
	Details of promotional activities conducted to promote eco-friendly idols and eco-friendly immersion	Upload details of promotional activities conducted to promote eco-friendly idols and eco-friendly immersion in prescribed excel sheet format.
2.	Total number of idols made at community level	Enter the number of idols made at community level during the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Total number of eco-friendly idols made at community level	Enter the number of eco friendly idols made at community level during the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Total number of idols made at individual level	Enter the number of idols made at individual level during the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Total number of eco-friendly idols made at individual level	Enter the number of eco friendly idols made at individual level during the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Details of eco-friendly idols made at individual and community level	Upload details of eco-friendly idols made at individual and community level in prescribed excel sheet format
3.	Number of artificial immersion spots created	Enter number of artificial spots created in the local body
	Geotagged photos of artificial immersion spots created	1) Upload a compiled PDF of geotagged photographs as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should have correct latitude and longitude. 3) Geo-tagged photos should also include the date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos
4.	Has the local body collected and processed the worship materials at artificial immersion spots	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Geotagged photos of Collection, segregation transport and processing of worship material pre and post immersion	1) Upload a compiled PDF of geotagged photographs as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should have correct latitude and longitude. 3) Geo-tagged photos should also include the date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos
5.	Has the local government collected and recycled eco-friendly materials?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Geotagged photographs of local bodies collecting eco-friendly materials	1) Upload a compiled PDF of geotagged photographs as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should have correct latitude and longitude. 3) Geo-tagged photos should also include the date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos
3. , 4. and 5.	Collection, segregation transport and processing of worship material pre and post immersion	Upload the details of the artificial immersion sites created in the prescribed Excel.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.5 Promotion of Sustainable Festivals

Details to be filled in the prescribed Excel – 1

Sr. No	Name of the awareness activity conducted to promote eco-friendly idols and eco-friendly immersion (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of conducting awareness activity (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Activity conducted by (Local body/NGO/Private Entity/Others) (Local Body should choose an appropriate option from the dropdown list.)	Social Media post link (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook/Instagram/Youtube)	Number of Participants involved in the awareness activity (Local Body should only enter whole number)
1	2	3	4	5	6

Details to be filled in the prescribed Excel - 2

Sr. No	Type of Eco Friendly Idol selling unit (Shop/Organization/ Education institute) (Local Body should select from the dropdown option)	Name of the Eco-friendly Idol selling unit (Local Body should only enter alphanumeric values)	Address of the Eco-friendly Idol selling unit (Local Body should only enter alphanumerical values)
1	2	3	4

Google map location of the Eco-friendly Idol selling unit (Local Body should enter valid google map link)	Number of Eco Friendly Idols sold by the unit (Local Body should only enter whole number values)	Number of eco-friendly idols in community pandals (Local Body should only enter whole number values)	Ecofriendly materials used to make Idols (in KG) (Local Body can also enter decimal values)
5	6	7	8

Details to be filled in the prescribed Excel - 3

Sr. No	Name of the Artificial Immersion spot created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Address of the Immersion spot created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map link of the artifical spot created (Local Body should enter valid google map link)	Latitude	Longitude
1	2	3	4	5	6

Artificial Immersion spot created by (private institute/ local body/ educational institute/ NGO/ others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Ecofriendly materials collected at Artificial Immersion spot (in KG) (Local Body can also enter decimal values)	Amount of organic waste collected at Artificial Immersion spot (in KG) (Local Body can also enter decimal values)	Amount of organic waste treated at Artificial Immersion spot (in KG) (Local Body can also enter decimal values)
7	8	9	10

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

Promotion of Sustainable Festivals

Immersion of eco-friendly idols in artificial ponds and dedicated religious waste collection sites to avoid polluting rivers and lakes.

Center for Clay Collection during festivals should be kept open for two days during and after the festival. Donated clay is supplied to the artisans for reuse.

Images given here are for illustrative purposes only.

3.5 Promotion of Sustainable Festivals

The images are for illustrative purpose only

3.6 Conservation of Aquatic Ecosystems

Marks 100

Wetlands are a vital part of the hydrological cycle. They provide diverse ecosystem services, from habitat provision to pollutant removal, floodwater storage, and microclimate regulation. This indicator determines the measures initiated by local bodies to conserve wetlands.

Evaluation Mechanism		Marks
1.	Number of public awareness activities organized to promote sustainable aquaculture practices and protect native aquatic species.	50
2.	Wetlands Conservation Projects	50

Details required:

- Details of the number of awareness activities in the prescribed excel
- Copy of brief document of wetland conservation projects.
- Copy of self-declaration signed by an authorized officer of the local body if there is no wetland area.
- Geotagged photographs of wetlands.
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 6: Clean water and Sanitation	Target 6.6: By 2020, protect and restore water related ecosystems, including mountains, forests, wetlands, rivers, aquifers and lakes.
	SDG 15: Life on Land	Target 15.1: Ensure the conservation, restoration, and sustainable use of terrestrial and inland freshwater ecosystems and their services, in particular forests, wetlands, mountains, and drylands, in line with obligations under international agreements.

Conservation of Aquatic Ecosystems

Sustainable water agriculture practices

The images are for illustrative purpose only

3.6 Conservation of Aquatic Ecosystems

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Details required for MIS
1.	Number of promotional activities undertaken to promote sustainable aquaculture practices and protect native aquatic species	Enter number of promotional activities organized by the local body.
	Geotagged photographs of promotional activities	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
	Details of promotional activities organized to promote sustainable aquaculture practices and protect native aquatic species	Upload details of promotional activities organized to promote eco-friendly immersion in the prescribed Excel.
2.	Are there any wetlands in your local body area	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Number of wetland conservation projects	Enter number of wetland conservation projects.
	Brief document on the conservation of wetlands	Upload a copy of the Wetland Summary Document in PDF format as per the Wetland (Conservation and Management) Rules-2017.
	Geotagged photograph of wetland	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black&white or blur photographs should be uploaded.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.6 Conservation of Aquatic Ecosystems

Details to be filled in the prescribed Excel

Sr. No	Name of the awareness activity conducted to promote responsible fishing practices and protecting local aquatic species (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of conducting awareness activity (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Awareness activity conducted by (Local body/NGO/Private Entity/Others) (Local Body should choose an appropriate option from the dropdown list)
1	2	3	4

Social Media post link of awareness activity (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook/Instagram/Youtube)	Number of Participants involved in the awareness activity (Local Body should only enter whole number)
5	6

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

Energy

4

Agni

S/N	Action points	Marks
4.1	**Promotional and Awareness Activities on Renewable Energy Sources and Net Zero**	200
4.2	**Transition to Low- Emission energy sources**	
4.2.1	Green Streetlight	200
4.2.2	Renewable Energy Installations in Public Building	500
4.2.3	Green buildings	300
4.2.4	Energy Audit of Public Buildings	200
4.2.5	Passive Building Design	100
	Total	**1,500**

4.1	Promotional and Awareness Activities on Renewable Energy Sources and Net Zero	Marks 200

Renewable energy is the type of energy that is continuously generated through natural sources. These sources have minimal impact on the environment and are considered sustainable in the long run. Examples include solar energy, wind energy, etc. Renewable energy is the need of the future. For environmental protection and sustainable development, it is essential to increase the use of such energy. In this indicator, the evaluation is carried out based on the awareness initiatives organized by local bodies to promote the use of renewable energy.

Evaluation Mechanism			Marks
1.	Number of awareness events organized to promote Renewable energy and Net Zero during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		200
	First Quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (April - June) **(Relative Marking)**	50	
	Second Quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (July - September) **(Relative Marking)**	50	
	Third Quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (October - December) **(Relative Marking)**	50	
	Fourth Quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (January - March) **(Relative Marking)**	50	

Details required:

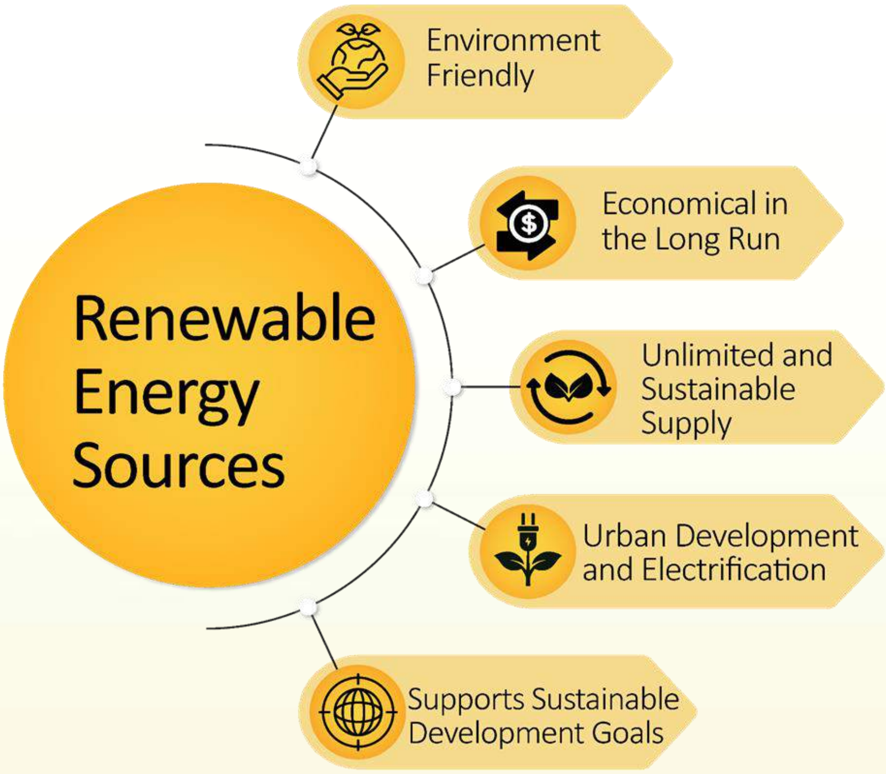
- Number of awareness activities organized by local bodies and details of citizen participation in the prescribed excel.
- Awareness activities organized as per the guidelines issued by the Directorate of Majhi Vasundhara Abhiyan will be considered for evaluation.
- Promotional activities include: Solar Installations, Solar Heaters, and other types of renewable energy sources and net zero.
- Geotagged photographs of the activities (Size 1 to 2 MB)
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

SDG 7. Affordable and Clean Energy

7.1: By 2030, ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services.

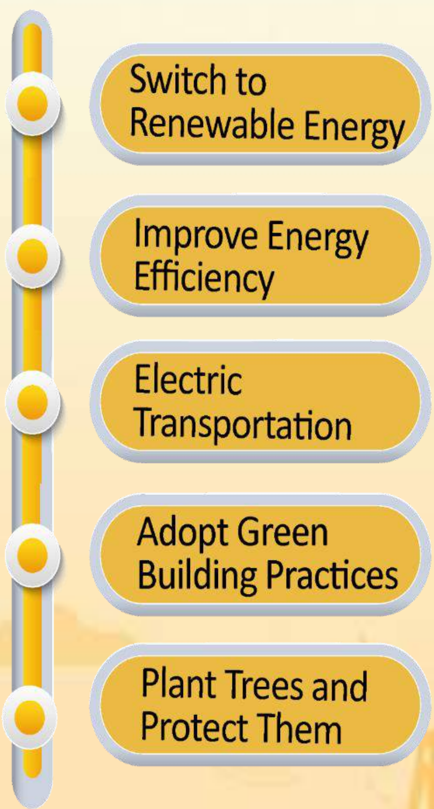
7.2: By 2030, significantly increase the share of renewable energy in the global energy mix.

Renewable Energy Sources

India's Net Zero Goal (Key Milestones):

1. **By 2030 –** Reduce emission intensity by 45%
2. **By 2030 –** Get 50% of total energy generation from renewable sources.
3. **By 2030 –** Create capacity to absorb 2.5 to 3 billion tons of carbon dioxide (through carbon sinks).
4. **By 2070 –** Achieve Net Zero Emission.

4.1 Promotional and Awareness Activities on Renewable Energy Sources and Net Zero

Details required in MIS

Evaluation Criteria No.	Details Required for MIS	Information / Guidelines
1	Awareness events organized to promote Renewable energy during first quarter (April – June) of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of awareness events organised to promote Renewable Energy during first quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Awareness events organized to promote Renewable energy during second quarter (July – Sept) of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of awareness events organised to promote Renewable Energy during second quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Awareness events organized to promote Renewable energy during third quarter (October – December) of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of awareness events organised to promote Renewable Energy during third quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Awareness events organized to promote Renewable energy during fourth quarter (January – March) of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of awareness events organised to promote Renewable Energy during fourth quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of quarterly Citizen participation.	Upload details of quarterly Citizen participation in prescribed excel sheet format.
	Geotagged photographs.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

4.1 Promotional and Awareness Activities on Renewable Energy Sources and Net Zero

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Name of the promotional activity (as per the guidelines issued by the Majhi Vasundhara Abhiyan Directorate) to encourage the use renewable energy sources and Net Zero (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Number of Participants (Local Body should only enter whole number values.)	Date of the promotional activity (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Promotional activity conducted in [First Quarter (April-June), Second Quarter (July-September), Third Quarter (October-December), Fourth Quarter (January-March)] of Majhi Vasundhara 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Social Media link of the promotional activity for the use of renewable energy sources (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook,Youtube.)
5	6

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

4.2.1	Green Streetlight	Marks 200

Installing green streetlights instead of HPS bulbs/similar counterparts, will not only conserve energy but also lower the carbon footprint of the Local body. In this indicator, local bodies will be evaluated based on their initiative to convert all streetlights into green streetlights (LEDs & Solar).

	Evaluation Mechanism	Marks
1.	Percentage of LED Streetlights out of total Streetlights.	50
2.	Percentage of Solar Streetlights out of total Streetlights.	150

Details required for supporting progress:

- Number of streetlights in the Local body.
- Number of green streetlights (LED & Solar) in the Local body.
- Electricity bills before and after installation of green streetlights.
- Valid Google map link.
- Copy of work order streetlight installation.
- Financial progress brief.
- Before & after geotagged photographs (size 1 to 2 MB)
- Marks allocation is based on percentage of green streetlights . For example;
  - 50 marks for 100 percentage of LED streetlights.
  - 150 marks for 100 percentage of Solar streetlights.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY	**SDG 7: Affordable and Clean Energy**	7.1: By 2030, ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services. By 2030, increase substantially the share of renewable energy in the global energy mix

4.2.1 Green Streetlight

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1 and 2	Number of streetlights in the local body.	Provide number of streetlights in your local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
1	Number of LED streetlights in the local body.	Provide number of LED streetlights in your local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
2	Number of solar streetlights in the local body.	Provide number of solar streetlights in your local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
3	Energy saving report due to the change in the lights	Upload Energy saving report such as before and after electricity bills.
	Work Order.	Upload compiled PDFs of all work orders.
	Financial progress brief.	Upload the compiled PDFs of financial receipts, project cost, finance allotted in rupees and finance exhausted in rupees Incase the activities are done under CSR then upload the acknowledgment slip/ Memorandum of Understanding (MOU).
	Location of LED / Solar Streetlights	Upload google map location of LED / Solar Streetlights.
	Before and after photos of LED/solar street lights	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

4.2.1 Green Streetlight

The images are for illustrative purpose only.

4.2.2 Renewable Energy Installations in Public Building

Marks 500

By transitioning to the use of renewable energy against conventional energy, local bodies can contribute to help our nation to meet its net zero target by 2070 and energy independence goal by 2047. In this indicator, local bodies will be evaluated based on the cumulative capacity of solar installations and renewable energy installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in kW) **(Relative Marking)**		300
	Public Buildings	150	
	Public Service Infrastructure Buildings	150	
2.	**Upkeep:** Total capacity of solar installations (in kW) during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 & 5.0 **(Relative Marking)**		50
3.	Total capacity in Liter per Day (LPD) of solar water heaters installed in a Local Body. **(Relative Marking)**		50
4.	Capacity of renewable energy (excluding solar energy) projects (in kW) **(Relative Marking)**		100
	Commissioned and functional	100	
	Tender notices have been published	50	

Details required:

- Details of Public and Public Service Infrastructure buildings in prescribed excel format.
  - with solar rooftop.
  - solar installation in building complexes.
  - solar water heaters.
- Energy saving report due to installation of renewable energy technologies, solar rooftop/ solar installation in local bodies, such as before and after electricity bills.
- Copy of work order Certificate for all solar energy installations and solar water heater installations.
- This indicator will include (solar projects and solar water heaters), public buildings, any commercial or non-commercial establishment including government buildings, local buildings, shopping complexes, hospitals, etc.
- Location of solar installations carried out during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0.
- Geotagged photographs of renewable energy projects and solar installations (before and after) (size 1 to 2 MB)
- Copy of work order certificate for renewable energy (excluding solar energy) projects.
- Geotagged photographs (before and after) of renewable energy (excluding solar energy) projects (Size 1 to 2 MB)
- ***Note- Solar projects mentioned in Evaluation Mechanism Point 1, 2 and 3 will not be considered in Point 4***
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

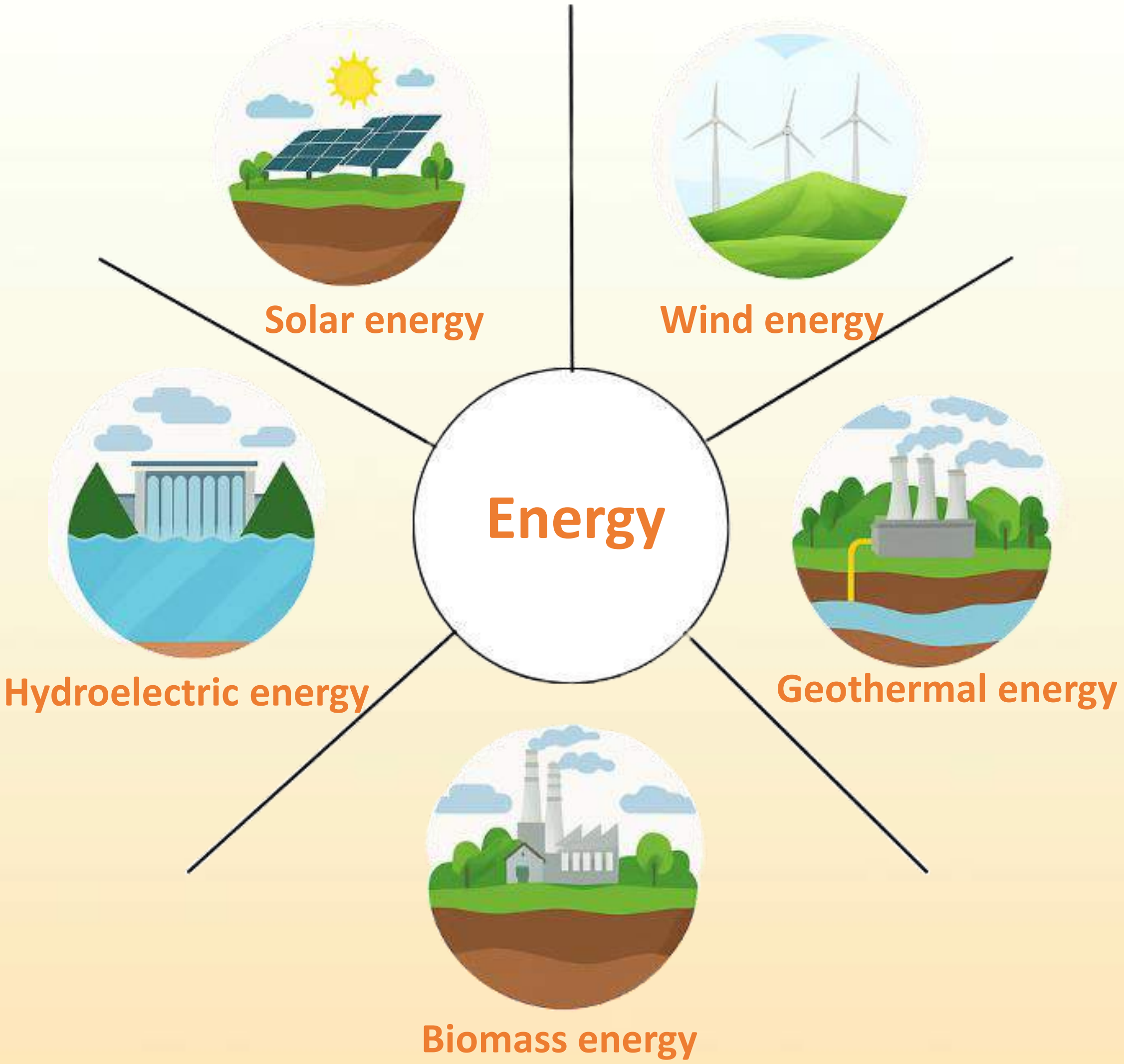
SDG 7: Affordable and Clean Energy

Target 7.1: By 2030, ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services.

Target 7.2: By 2030, increase substantially the share of renewable energy in the global energy mix.

Renewable Energy Sources

Renewable energy is energy obtained from natural sources that is replenished faster than it is used. Renewable energy sources provide sustainable alternatives for generating electricity & heat and fueling transportation systems.

Public and Public service infrastructure Installation of solar power projects on buildings

Types of Buildings

Government Buildings

- Government Schools
- Government Hospital
- Government Offices

Public Service Infrastructure

- Public Water Supply Systems
- MRF Centres
- STP, FSTP, ETP Projects

4.2.2 Renewable Energy Installations in Public Building

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Total capacity of solar power projects installed in public buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in kilowatts (kW)).	Enter the total capacity total capacity (in kilowatts (kW)) of solar power projects installed in public buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total capacity of solar power projects installed in public service infrastructure buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in kilowatts (kW)).	Enter the total capacity (in kilowatts (kW)) of solar power plants installed in public service infrastructure buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of solar power projects installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in kilowatts (kW)).	Upload the details of the solar power project installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in kilowatts (kW)) in the prescribed excel sheet format.
	Energy savings report.	Upload energy savings report such as before and after electricity bills .
	Work Order.	Upload compiled PDFs of all work orders.
	Financial progress brief.	Upload a consolidated PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Before & after photographs (size 1 to 2 MB).	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
2	Total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0 (in kW).	Enter the total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0 (in kilowatts).
	Total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0 (in kW).	Enter the total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0 (in kilowatts).
	Total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0 (in kW).	Enter the total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0 (in kilowatts).
	Total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0 (in kW).	Enter the total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0 (in kilowatts).
	Total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 (in kW).	Enter the total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 (in kilowatts).
	Geotagged photos	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

4.2.2 Renewable Energy Installations in Public Building

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
3	Total capacity of solar water heaters installed in the local body.	Enter the total capacity of solar water heaters installed in the local body.
	Total capacity of solar water heaters installed on public buildings.	Enter the total capacity of solar water heaters installed on public buildings.
	Details of solar water heaters.	Upload the details of solar water heaters in the prescribed excel.
	Work Order.	Upload a compiled PDF of all work orders.
	Financial progress brief.	Upload a consolidated PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Geotagged photos.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
4	Capacity of renewable energy projects (excluding solar power projects) installed in the local body in megawatts (MW).	Enter the capacity in megawatts(MW) of renewable energy projects (excluding solar energy projects) installed in the local body.
	Details of Renewable Energy projects.	Upload the details of Renewable Energy projects in the prescribed Excel sheet format.
	Work Order.	Upload a compiled PDF of all work orders.
	Financial progress brief.	Upload a consolidated PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Geotagged photos.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

4.2.2 Renewable Energy Installations in Public Building

Details required in prescribed Excel Sheet - 1

Sr.No	Name of the building with rooftops solar system installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Is this a Public/Public Service Infrastructure buildings (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Date of Installation of rooftop solar system (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Address of the building with rooftops solar system installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map location with rooftops solar system installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link.)	Latitude of the building with solar rooftop installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Longitude of the building with solar rooftop installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
5	6	7	8

Total capacity of the solar installations in kW during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)	Project cost for the installation of rooftop solar system in "Rs" (Local Body can also enter decimal values)	Project Implemented by (Local Body/Private Institution/NGO/others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Amount of energy saved annually in "Kilowatts" (Local Body can also enter decimal values)
9	10	11	12

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

4.2.2 Renewable Energy Installations in Public Building

Details required in prescribed Excel Sheet - 2

Sr.No	Name of public building utilizing Solar water heater (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of installation of solar water heater (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Address of the solar water heater. (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map Location link of the solar water heater (Local Body should enter valid google map link.)
1	2	3	4	5

Latitude of the solar water heater	Longitude of the solar water heater	Total capacity of the solar water heater in LPD (Local Body should only enter numerical values.)	Project cost for installation of Solar Water Heaters (in Rs.) (Local Body should only enter numerical values.)
6	7	8	9

Details required in prescribed Excel Sheet - 3

Sr.No	Type of Renewable energy installation (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of Renewable energy installation (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Address of Renewable energy installation (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map Location link of Renewable energy installation (Local Body should enter valid google map link.)
1	2	3	4	5

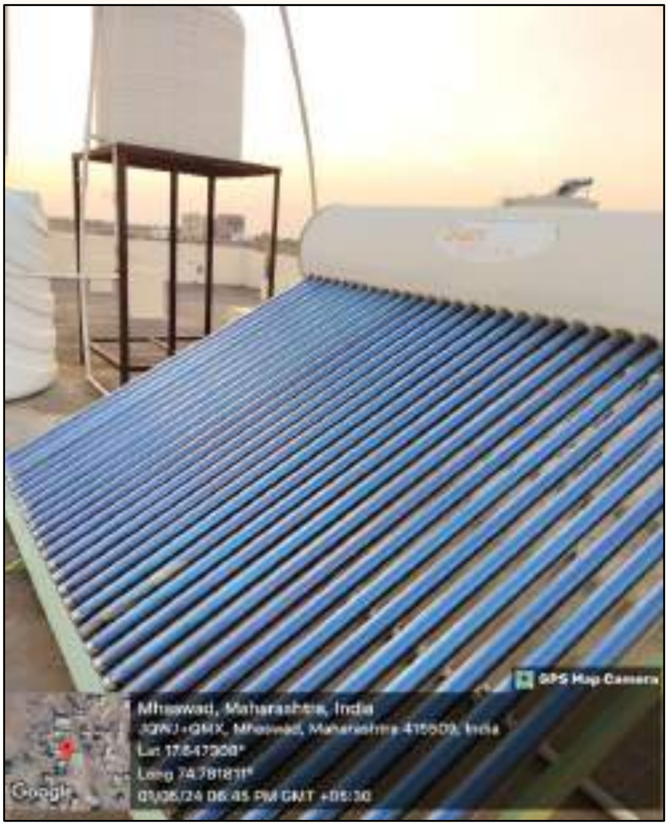
Latitude	Longitude	Total capacity of the renewable energy installation in MW (Local Body should only enter numerical values.)	Project cost for installation of renewable energy projects (in Rs.) (Local Body should only enter numerical values.)
6	7	8	9

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

4.2.2 Renewable Energy Installations in Public Building

<u>The images are for illustrative purpose only.</u>

4.2.3 Green buildings

Marks 300

Green buildings have many features such as less water consumption, energy efficiency optimization, conservation of natural resources, less waste generation, and healthier spaces for residents compared to conventional buildings. This indicator evaluates local governments based on the number of green buildings existing in their jurisdiction.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Number of newly constructed green buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(Relative Marking)**		100
2.	Number of existing buildings converted into green buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(Relative Marking)**		100
3.	Percentage of green buildings rated Platinum (LEED and IGBC) or 5-star (GRIHA)		100
	More than 50%	100	
	25% – 50%	75	
	10% - 24%	50	
	Less than 10%	0	

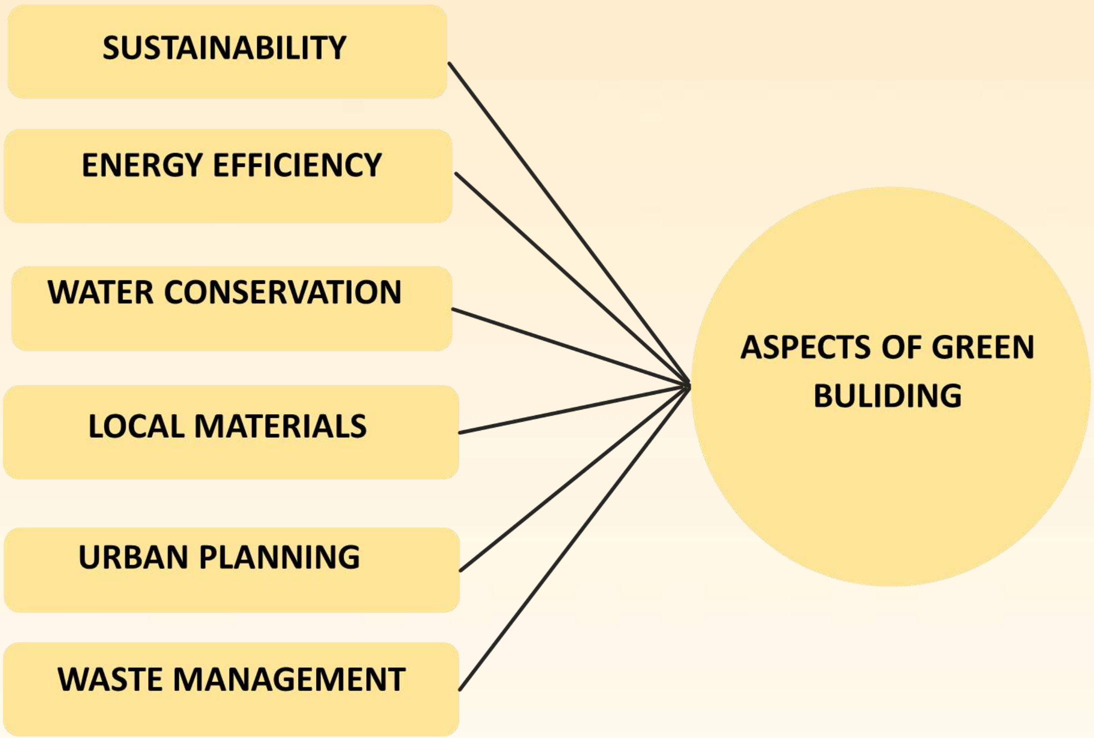
Details required for supporting progress :

- Details of certified green buildings in local bodies – in the prescribed excel.
- Copy of valid certificate issued by IGBC/GRIHA/LEED during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
- Location of buildings on Google Maps.
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

Note: The validity period of the certificate for projects rated by IGBC will be 3 years (for buildings) and 5 years (for large developments like cities, campuses, etc.).

SDG 7. Affordable and Clean Energy	7.1: By 2030, ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services. 7.2: By 2030, significantly increase the share of renewable energy in the global energy mix.

Standards for Green Buildings

LEED (Leadership in Energy and Environmental Design)

Certification level	Credit points
Certified	40-49
Silver	50-59
Gold	60-79
Platinum	80 + marks

GRIHA (Green Ratings Integrated Habitat Assessment)

Certification level	Credit points
★	25 – 40
★★	41 – 55
★★★	56 - 70
★★★★	71 - 85
★★★★★	86 or more

IGBC (Indian Green Building Council)

Certification level	Credit points
Certified	50-59
Silver	60-69
Gold	70-79
Platinum	80 or more marks

4.2.3 Green buildings

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guide
1	Number of newly certified green buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the number of newly certified green buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
2	Number of existing buildings converted into green buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the number of existing buildings converted into green buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
3	Percentage of green buildings rated Platinum (LEED and IGBC) or 5 Star (GRIHA).	Enter the percentage of green buildings that are Platinum rated (LEED and IGBC) or 5 Star (GRIHA) rated.
1,2 and 3	Details of certified green buildings.	Upload the details of certified green buildings in the prescribed Excel.
	Copy of valid certificate from IGBC/GRIHA/LEED during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Upload the compiled PDF of the certificate obtained through IGBC/GRIHA/LEED during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

Note- The information to be filled in MIS should be in English only.

4.2.3 Green Buildings

Details required in the prescribed Excel

Sr.No	Name of the certified Green Building (Local Body should only enter alphanumerical values)	Address of the certified Green Building (Local Body should only enter alphanumerical values)	Latitude of the certified green building	Longitude of the certified green building
1	2	3	4	5

Google Map location of certified Green Building (Local Body should enter valid google map link)	Green Building Certification given by IGBC/LEED/GRIHA/Others (Local Body should choose appropriate option from the dropdown)	Date of receiving Green Building Certification (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Is the certified green building new or existing buildings converted to green buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should choose appropriate option from the dropdown)	Is the certified Green Building Platinum rated (LEED or IGBC)/ 5-star(GRIHA) rated/ NA (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
6	7	8	9	10

Note- The information to be filled in Excel should be in English only.

Certifications for Green Buildings

Govardhan Ecovillage, Thane, Maharashtra (GRIHA 5 Star Rating)

Suzlon - One Earth, Pune, Maharashtra (GRIHA 5 Star Rating)

Note - Scan the QR Code to get Green Building Certificates

https://igbc.in/

https://www.usgbc.org/leed/

https://www.grihaindia.org/

4.2.4	Energy Audit of Public Buildings	Marks 200

An energy audit is a process of conducting an in-depth study of how much energy is used in a building, industry or organization, where it is wasted and how it can be saved. It analyzes energy consumption and suggests measures to improve energy efficiency. The objective of this indicator is to encourage local bodies to take steps to reduce their energy wastage.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Percentage of public buildings that conducted energy audits during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		100
	100 %	100	
	75 % to 99%	75	
	50 % to 74 %	50	
	Less than 50 %	0	
2.	Percentage of public buildings		75
	In depth audit was conducted	50	
	Preliminary audit was conducted.	25	
3.	Percentage of buildings that have implemented recommendations through energy audits.		25

Details required for supporting progress :

- Total number of public buildings in the local body.
- Number of public buildings that conducted energy audits during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or 6.0.
- Copy of the executive summary of the energy audit.
- Financial progress report.
- Work Order
- Details of implementation of recommendations made in the energy audit report - in the prescribed excel.
- A list of authorized energy auditors who conduct energy audits can be found here.
  https://beeindia.gov.in/sites/default/files/em/24th_NCE_Rev_Qualified_EA_List_RT.pdf
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

SDG 7. Affordable and Clean Energy	7.1: By 2030, ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services. 7.2: By 2030, significantly increase the share of renewable energy in the global energy mix.

Energy Audit of Public Buildings

1. First stage - Pre-audit stage

- Planning and organizing - review of the audit, informal interview with the energy manager
- Introductory meeting (1-2 hours) with all department heads and individuals related to energy management.

2. Second stage - Audit Phase

1. Primary data collection, process flow diagram and energy utility diagram
2. Conduct surveys and monitoring
3. Conducting detailed tests/trials for selected major energy equipment
4. Energy consumption analysis
5. Identification and development of energy conservation (ENCON) opportunities
6. Cost benefit analysis
7. Reporting and making presentations to senior management

3. Third stage - Post-audit stage

Implementation and follow-up

Note: For more information read the above review on beeindia.gov.in

4.2.4 Energy Audit of Public Buildings

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guide
1	Total number of public buildings in the local body	Enter the total number of public buildings in the local body.
	Number of public buildings energy audited during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the number of public buildings that underwent energy audits during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
2	Number of public buildings that underwent in-depth energy audits during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the number of public buildings that underwent in-depth energy audits during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of public buildings that underwent primary energy audits during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the number of public buildings that underwent a primary energy audit during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
3	Executive Summary of Energy Audit Report	Upload the executive summary of the energy audit report.
	Work Order	Upload a compiled PDF of all work orders.
	Financial progress report on work done to implement recommendations made as part of the energy audit	Upload a consolidated PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.

Note- The information to be filled in MIS should be in English only.

4.2.4 Energy Audit of Public Buildings

Details required in the prescribed Excel

Sr. No	Name of the Public Building with energy audit conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Type of energy audit conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Preliminary/In-depth) (Select from Drop down options)	Address of the Public Building with energy audit (Local Body should only enter alphanumerical values.)
1	2	3	4

Google Map Location Link of the public building with energy audit (Local Body should only enter valid Google map link.)	Latitude of the public building with energy audit	Longitude of the public building with energy audit	Date of conducting energy auditing (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
5	6	7	8

Name of the entity that conducted energy audit (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Recommendation given during the energy auditing (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Project Cost for implementation of recommendations given during the energy auditing (in Rs.) (Local Body should only enter numeric format.)
9	10	11

Has the local body implemented the recommendations given during the energy audit (Yes/No) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
12

Note- The information to be filled in Excel should be in English only.

4.2.5 Passive Building Design — Marks 100

Passive building design is an architectural design method that reduces energy consumption and creates an environment friendly living experience. Buildings built using passive design include green walls/roofs, rainwater harvesting, natural lighting, high-performance insulation materials, etc., which make the buildings environment friendly. This indicator will assess the efforts made by local bodies to adapt to climate change.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Percentage of public buildings with natural energy efficient passive building design during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		50
	More than 50%	50	
	25% - 49%	40	
	10% - 24%	30	
	Less than 10%	0	
2.	Promotional awareness of passive building design policies in private and residential buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(Relative Marking)**		50

Details required:

- Total number of public buildings in the local body.
- Number of public buildings with Passive Building Design constructed during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
- Financial progress brief.
- Details of public buildings - in prescribed Excel.
- Geotagged photographs of public buildings (Size 1 to 2 MB).
- Details of awareness raising activities regarding promotion of passive building design in public and private buildings – in prescribed excel.
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 11. Sustainable cities and communities	11.6: By 2030, reduce the per capita adverse environmental impact of cities, with a special focus on air quality and municipal and other waste management.
	SDG 13. Climate Action	13.1: Strengthen resilience and adaptive capacity to climate-related hazards and natural disasters in all countries.

Passive Building Design

Cool Roofing

Reflects more sunlight and absorbs less heat than simple roofs. This helps keep indoor temperatures lower and reduces the urban heat island effect.

Passive Building Shading and Solar Control

This involves using shading and solar control techniques to prevent excessive heat from entering the building in the summer and to ensure that the building receives the necessary amount of sunlight in the winter.

Vernacular Materials

Local construction materials are construction materials that are readily available in a region, used in a traditional manner and suited to conditions and culture of that climate, geographical area.

4.2.5 Passive Building Design

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guide
1	Total number of public buildings in the local bodies	Enter number of public buildings in the local bodies.
	Number of public buildings with Passive Building Design during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the number of public buildings that have been designed with Passive Building Design during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Work Order	Upload a compiled PDF of all work orders.
	Financial progress brief	Upload a consolidated PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Details of public buildings designed with natural energy efficient building designs	Upload the details of public buildings designed as natural energy efficient buildings in the prescribed Excel.
2	Number of public awareness programs organized to promote natural energy efficient building design in public and private buildings	Enter the number of awareness programs organized to promote Passive Building Design in public and private buildings.
	Details of public awareness programs organized to promote natural energy efficient building design in public and private buildings	Upload details of awareness programs organized to promote natural energy efficient building design in public and private buildings in the prescribed excel.
	Geotagged photographs of public buildings with natural energy efficient building designs	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.

Note- The information to be filled in MIS should be in English only.

4.2.5 Passive Building Design

Details required in the prescribed Excel-1

Sr.No	Name of the building with passive building design during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of Installation of passive building design (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Address of the building with passive building design during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)
1	2	3	4

Google Map location with passive building design during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 and/or Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link.)	Latitude of the building	Longitude of the building	Project cost for passive building design in "Rs." (Local Body can also enter decimal values)	Project Implemented by (Local Body/Private Institution/NGO/others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
5	6	7	8	9

Details required in the prescribed Excel-2

Sr.No	Name of the awareness event conducted regarding promotion of Passive Building Design in Private and Residential buildings (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Number of Participants (Local Body should only enter whole number values.)	Date of the promotional activity (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Social Media link of the awareness event conducted regarding promotion of Passive Building Design in Private and Residential buildings (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Youtube.)
5

Note- The information to be filled in Excel should be in English only.

Akash
माझी वसुंधरा

5 Akash

S/N	Action points	Marks
	Promotion	
5.1	E-Pledge Registration and Compliance	600
5.2	Promotion of Majhi Vasundhara Abhiyan through Social Media	400
5.3	Promotion of Majhi Vasundhara by conducting Awareness Events and Competitions (Spardha)	500
5.4	Participation of Youth and Identification of Paryavaran Doots	300
5.5	Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas	800
5.6	Engagement of Self-Help Groups	100
5.7	Alternate Funding Channels – through Corporate Social Responsibility (CSR) and Community Participation	200
5.8	Ecotourism	100
5.9	Panchayat Development Index	100
	Education	
5.10	Paryavaran Seva through School Participation	200
5.11	Climate Change Course on Youth Leadership for Climate Action (MYCA)	200
	Total	**3,500**

Promotion

5.1 E-Pledge Registration and Compliance

Marks 600

Majhi Vasundhara #Epledge (हरित शपथ) is an initiative of the Majhi Vasundhara Abhiyan under Environment and Climate Change Department, GoM, to motivate citizens across the state to take environment-friendly pledges to adopt a sustainable lifestyle. This indicator will evaluate local bodies based on the number of total #Epledges registered and complied with by their citizens, during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Number of E-Pledges registered on the portal by citizens of the local body **individually** during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 for 4 quarters starting from April to June-25 **(Relative Marking)**		200
2.	Number of E-Pledges registered on the portal by citizens of the local body **in a group** during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 for 4 quarters starting from April to June -25 **(Relative Marking)**		100
3.	**Compliance:** Percentage of #Epledge registered and complied **individually** during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		100
4.	**Compliance:** Percentage of #Epledge registered and complied **in a group** during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		100
5.	Continuous top performers of compliance in all 4 quarters (Top 10 Ranks from every quarter will be considered)		100
	i. Continuous top performers in all 4 quarters – **Individually**	70	
	ii. Continuous top performers in all 4 quarters - **Group**	30	

Details required:

- Number of #Epledges taken by **individuals and groups** in the respective Local bodies along with #Epledges compliance as on Majhi Vasundhara Abhiyan #Epledge portal: https://majhivasundhara.in/en/majhi-vasundhara-pledge
- List of the top rankers will be published by the Majhi Vasundhara Mission Directorate after every quarter end.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 12: Responsible consumption and production	Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

How can citizens take e-pledge under the Local Body?

1. Go to Majhi Vasundhara website
https://majhivasundhara.in/en

2. Select E-pledge Options

3. Click on Proceed

4. Select the type of
E- pledge you want
to take (Individual or Group)

5. Fill in your Details/
Information & Submit

6. Download your
E-Pledge Certificate.

Visit Majhi Vasundhara Website
https://majhivasundhara.in/en

Certificate after taking e-pledge under Majhi Vasundhara Abhiyan

How should local bodies fulfill the e-Pledge?

Go to the 'Majhi Vasundhara Abhiyan MIS' website:
https://abhiyanmis.majhivasundhara.in/

Enter your User ID and the given captcha code.

Click on "Sign In."

From the options on the left side, click on "Pledges."

You can view the pledges taken by your citizens.

If your citizens have completed their pledges, click on "Remark" and fill in the remark.

For more information, watch the detailed video on the Majhi Vasundhara Abhiyan YouTube channel:
https://youtu.be/i8zdKQEO23Y?si=wG1naRKbRS3lWoTy

5.1 E-Pledge Registration and Compliance

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Number of e-pledge registered on the portal by citizens of the local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the number of e-pledges taken by the citizens of the local body along with E-Pledge compliance as on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 E-Pledge portal.
2	Number of e-pledges fulfilled during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the number of e-pledges fulfilled during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
1 and 2	Screenshot of the dashboard.	Upload a screenshot of the dashboard stating number of E-Pledge registered in the local body.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.1 E-Pledge Registration and Compliance

The images are for illustrative purpose only.

5.2 Promotion of Majhi Vasundhara Abhiyan through Social Media — Marks 400

Social media provides a unique opportunity to communicate with stakeholders, particularly citizens, in real time, allowing policymakers to make citizen-centric decisions. The power of Social Media can be leveraged in Majhi Vasundhara Abhiyan to connect with the citizens of the local body. In this indicator, local bodies will be analyzed based on their active social media accounts, number of social media posts and engagement through social media coverage.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Active social media platform		150
	Account/Page on Facebook	50	
	Account on Instagram	50	
	YouTube Channel	50	
2.	Number of followers/subscribers on social media platform **(Relative Marking)**		150
	Facebook Account/Page Followers	50	
	Instagram Account Followers	50	
	Subscribers on the YouTube Channel	50	
3	Compiled video of work done under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		100

Details required :

- Link of Social media platform- Facebook, Instagram and YouTube.
- Details of social media post, posted by the local body in prescribed excel format.
- Compiled video showcasing work done under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 must be uploaded to a YouTube channel. **(The duration of video not be exceeding 2 minutes).**

Note- The link to the social media post should be to the account's homepage.

SDG 12: Responsible consumption and production

Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

5.2 Promotion of Majhi Vasundhara Abhiyan through Social Media

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1.	Does the local body have Active social media platform (Account/Page on Facebook, Account on Instagram, YouTube Channel)	Select from the dropdown options (Yes/No)
2.	Number of followers of Facebook Account/Page.	Enter the number of followers of Facebook Account/Page.
	Number of followers on Instagram Account.	Enter the number of followers on Instagram Account.
	Number of subscribers on YouTube Channels.	Enter the number of subscribers on Youtube Channels.
3.	Screenshot of Social Media Account	Upload screenshots of the local body's official social media.
1and 2	Link of the Active social media platform	Enter link of the Active social media platform
4.	Link of the compiled video of work done under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 uploaded on the Youtube channel.	Upload link of the compiled video of work done under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 uploaded on the YouTube channel.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.3	Promotion of Majhi Vasundhara by conducting Awareness Events and Competitions (Spardha)	Marks 500

Active participation of local bodies in different climate change mitigation initiatives in a timely and innovative manner is one of the key objectives of Majhi Vasundhara Abhiyan. This can be accomplished by evaluation based on the promotional/awareness events and competitions (*Spardha*) conducted by the local body. In this indicator, local bodies will be evaluated based on the number of awareness programs, initiatives and competitions to promote Majhi Vasundhara Abhiyan.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Number of Awareness Events/Activities/Competitions conducted **(Relative Marking)**		400
	First Quarter (April– June) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	100	
	Second Quarter (July– Sept) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	100	
	Third quarter (Oct – Dec) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	100	
	Fourth quarter (Jan – Mar) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	100	
2.	Number of total posts for awareness events/activities/competition (*spardha*) on social media platforms with #majhivasundhara **(Relative Marking)**		100

Details required :

- Number of awareness events/activities/competitions (*spardha*) conducted by the local body and number of participants including:
  - Private companies/NGOs/ Corporates
  - Educational institutions
  - The societies/residence welfare associations/citizen groups/citizen clubs.
- Every month at least one event/activity should be conducted from the calendar of ‘List of Environment Day’ attached in next slides.
- Number of awareness events/activities/competitions (spardha) conducted by the local body – Quarterly, details in prescribed excel format.
- Details of the social media posts of awareness events/activities/competition (*spardha*) conducted by the Local body in prescribed excel format (to be maintained quarterly).
- Geotagged photographs (size 1 to 2 MB) of the awareness events.
- Links of the posts shared on social media should not be the account’s homepage link. Ensure that the link corresponds specifically to the submitted post.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	**SDG 12: Responsible consumption and production**	Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

Environment Calendar 2026

January

05 January–
National Bird Day

26 January–International Clean Energy Day

31 January -
Seed Swap Day

February

02 February –
World Wetlands Day

21 February –
World Pangolin Day

March

03 March – World Wildlife Day
14 March – International Day of Action for Rivers
18 March – World Recycling Day
21 March – International Forest Day
22 March – World Water Day
23 March – World Meteorological Day
28 March – Earth Hour Day
30 March – International Zero Waste Day

April

07 April – World Health Day
22 April – International Earth Day

May

9 May – World Migratory Bird Day (Northern Hemisphere Migration)

15 May – National Endangered Species Day

20 May – World Bee Day

22 May – International Day for Biological Diversity

23 May – World Fish Migration Day

23 May – World Turtle Day

June

03 June – World Bicycle Day

05 June – World Environment Day

05 June – Anti-Illegal Fishing Day

07 June – Food Safety Day

08 June – World Oceans Day

15 June – Global Wind Day

17 June – World Day to Combat Desertification and Drought

22 June – Monsoon Day

29 June – Tropical Day

July

1 to 7 July – Forest Festival (Van Mahotsav)

03 July – International Plastic Bag Free Day

11 July – World Population Day

12 July – International Paper Bag Day

26 July – International Mangrove Day

29 July – International Tiger Day

August

12 August – World Elephant Day

September

07 September – Clean Air Day

16 September – Ozone Day

18 September – Bamboo Day

19 September – World Cleanup Day

27 September – World Tourism Day

27 September – River Day

29 September – Food Loss and Waste Awareness Day

October

05 October – World Habitat Day

10 October – Migratory Bird Day (Southern Hemisphere Migration)

13 October – Disaster Reduction Day

24 October – Climate Action Day

31 October – World Cities Day

November

05 November – Tsunami Awareness Day

06 November – International Day for Preventing the Exploitation of the Environment in War and Armed Conflict

19 November – World Toilet Day

December

02 December – Pollution Prevention Day

05 December – World Soil Day

11 December – International Mountain Day

5.3 Promotion of Majhi Vasundhara by conducting Awareness Events and Competitions (Spardha)

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 1st quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 1st quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 2nd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 2nd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 3rd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 3rd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 4th quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 4th quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
2	Number of posts on social media page of the local body with #majhivasundhara and #Epledge on Facebook.	1.Enter number of posts on social media page of the local body with #majhivasundhara and #Epledge on Facebook. 2.Posts could be about Majhi Vasundhara Abhiyan success stories, Competitions, Majhi Vasundhara Abhiyan events etc.
	Number of videos on social media account of local body including #majhivasundhara and #Epledge on YouTube.	1)Mention the number of videos on the social media accounts of the local body including #majhivasundhara and #Epledge on YouTube. 2) Videos can be about Majhi Vasundhara Abhiyan success stories, competitions, Majhi Vasundhara Abhiyan events etc.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.3

Promotion of Majhi Vasundhara by conducting Awareness Events and Competitions (Spardha)

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
2.	Number of posts on the local body's social media pages, including #majhivasundhara and #Epledge on Instagram.	1) Mention the number of posts on the social media pages of the local body including #majhivasundhara and #Epledge on Instagram. 2) Posts can be about Majhi Vasundhara Abhiyan success stories, competitions, Majhi Vasundhara Abhiyan events, etc.
3.	Number of likes on social media posts.	Mention the total number of likes on the social media post.
	Number of shares on social media posts.	Mention the total number of shares on the social media post.
1,2 and 3	Details of Awareness events and Social Media posts.	Upload details of Awareness events and Social Media posts in prescribed excel sheet format.
1 and 3	Geo-tagged photographs of awareness Activities.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.3 Promotion of Majhi Vasundhara by conducting Awareness Events and Competitions (Spardha)

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Name of Awareness Events/Activities/Spardha conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of the conducting promotion activity for promotion of Majhi Vasundhara during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Promotional activity conducted by (Private companies /NGO's/ Corporates Educational institutions The societies/residence welfare associations/citizen groups/ citizen clubs) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
1	2	3	4

Promotional activity conducted in [First Quarter (April- June), Second Quarter (July-September), Third Quarter (October-December), Fourth Quarter (Jan-March)] of Majhi Vasundhara 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Social Media Post link on Facebook (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook)	Number of Likes on the post on Facebook (Local Body should only enter whole number.)
5	6	7

Number of Shares on the post on Facebook (Local Body should only enter whole number.)	Social Media Post link on Instagram (Local Body should enter valid link of their social media post on Instagram)	Number of Likes on the post on Instagram (Local Body should only enter whole number.)	Number of Shares on the post on Instagram (Local Body should only enter whole number.)
8	9	10	11

Social Media Videos link on Youtube (Local Body should enter valid link of their social media video on Youtube)	Number of Likes on the Videos on Youtube (Local Body should only enter whole number.)	Number of Shares on the Videos on Youtube (Local Body should only enter whole number.)	Number of Participants involved in the promotional activity (Local Body should only enter whole number.)
12	13	14	15

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

5.3 Promotion of Majhi Vasundhara by conducting Awareness Events and Competitions (Spardha)

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

5.4 Participation of Youth and Identification of Paryavaran Doots

Marks 300

Paryavaran Doots are individuals engaged in exemplary work related to environment conservation. To achieve the broader objectives of Majhi Vasundhara Abhiyan, local bodies should conduct events in collaboration with Paryavaran Doots. Active participation of youth and Paryavaran Doots is essential in climate action. This indicator evaluates the performance of the local bodies based on the number of Paryavaran Doots identified by them and the encouragement of youth.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Number of Paryavaran Doots identified **(Relative Marking)**		50
2.	Number of Youth identified as Paryavaran Doot (Young people aged 15-29) **(Relative Marking)**		50
3.	Number of events conducted by the local body with Paryavaran doots **(Relative Marking)**		200
	First Quarter (April– June) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	50	
	Second Quarter (July– Sept) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	50	
	Third quarter (Oct – Dec) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	50	
	Fourth quarter (Jan – Mar) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	50	

Details required:

- The following details are to be provided in prescribed excel format:
  - Information about the Paryavaran Doot selected by local body.
  - Name, age, education, and number of activities/events organized.
  - Links to social media posts of activities organized.
- Links of published list of Paryavaran doots - newspaper articles, social media post, or the official website.
- Geotagged photographs of events conducted (size 1 to 2 MB)

SDG 4: Quality Education

Target 4.7: By 2030, ensure that all learners acquire the knowledge and skills needed to promote sustainable development, including, among others, through education for sustainable development and sustainable lifestyles, human rights, gender equality, promotion of a culture of peace and non-violence, global citizenship and appreciation of cultural diversity and of culture's contribution to sustainable development.

5.4 Participation of Youth and Identification of Paryavaran Doots

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Number of Paryavaran Doots identified.	Enter the number of Paryavaran Doots identified.
2	Number of Youth Identified as Paryavaran Doots.	Enter the number of Youth identified as Paryavaran Doots.
3	Details of the Identified Paryavaran Doots.	Upload the details of the Identified Paryavaran Doots in the prescribed Excel sheet.
4	Number of events conducted by Paryavaran doots during 1st quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of events conducted by Paryavaran Doots during 1st quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of events conducted by Paryavaran Doots during 2nd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of events conducted by Paryavaran Doots during 2nd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of events conducted by Paryavaran Doost during 3rd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of events conducted by Paryavaran Doots during 3rd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of events conducted by Paryavaran Doots during 4th quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of events conducted by Paryavaran Doots during 4th quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Geo-tagged photographs.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
5	Details of events conducted by Paryavaran Doots.	Upload details of events conducted by Paryavaran Doots in prescribed excel sheet format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.4 Participation of Youth and Identification of Paryavaran Doots

Details required in prescribed Excel Sheet -1

Sr. No	Full name of the Nominated Paryavaran Doot/ Group of individuals	Age of Paryavaran Doot/ Group of individuals	Education	Professional Background	Environment Activities taken up the Paryavaran Doot/ Group of individuals
1	2	3	4	5	6

Details required in prescribed Excel Sheet -2

Sr. No	Name of the awareness event/ activity organised by local body with Paryavaran Doot (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of conducting the Initiatives (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Awareness event conducted in [First Quarter (April- June), Second Quarter (July-September), Third Quarter (October-December), Fourth Quarter (Jan-March)] of Majhi Vasundhara 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
1	2	3	4

Total number of participants at the event (Local Body should only enter whole number.)	Social Media Post Link of the initiative (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Twitter, etc.)	Number of youth participated in the initiative (Local Body should only enter whole number.)
5	6	7

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

5.4 Participation of Youth and Identification of Paryavaran Doots

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

5.5 Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas

Marks 800

Majhi Vasundhara Abhiyan focuses on identifying potential action points under the five elements of nature (*Panchamahabhuta*) for the betterment of the environment. Promulgation of these five principles (*Bhumi, Vayu, Jal, Agni and Akash*) in public amenities will generate awareness amongst citizens and encourage active citizen participation in the Abhiyan.

	Evaluation mechanism	Marks
1.	Number of new spots developed with focus on Majhi Vasundhara Principles during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 100 marks will be allocated for each new spot developed.	600
2.	**Upkeep:** Number of old spots (created during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0,3.0,4.0 and 5.0) refurbished with focus on Majhi Vasundhara Principles during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	100
3.	Number of wall paintings created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	100

Details required :

- Name and details of the Promulgation Spots (minimum 5) which promulgate Majhi Vasundhara Abhiyan principles in the prescribed excel format.
- Details of individual wall paintings promulgating only Majhi Vasundhara Abhiyan principles in the prescribed excel format.
- Promulgation spots created and their maintenance - Geotagged photographs (Size 1 to 2 MB).
- Work Order
- Financial progress brief
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.
- If the information provided does not match with the data submitted by the Local body in MIS during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0 no marks will be allotted (applicable only for upkeep).

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	**SDG 12: Responsible consumption and production**	Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

5.5 Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Total number of the spots created/developed with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter total number of the spots created/developed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Work Order.	Upload compiled PDFs of all work orders.
	Financial Progress brief	Upload compiled PDFs of all Financial Progress briefs.
	Geotagged Photographs of Promulgation Spots.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.
2	Total number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Work Order.	Upload compiled PDFs of all work orders.
	Financial Progress brief	Upload compiled PDFs of all Financial Progress briefs.
	Geotagged Photographs.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as Per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.5 Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
3	Number of innovative spots developed by using recycled waste created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of innovative spots developed by using recycled waste created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Geotagged Photographs.	1) Upload a compiled pdf of the geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
4	Number of wall paintings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the number of wall paintings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Work Order.	Upload compiled PDFs of all work orders.
	Geotagged Photographs.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
5	Details of the spots created/developed, wall paintings with focus on Majhi Vasundhara 6.0.	Upload details of spots created/developed, wall paintings with focus on Majhi Vasundhara 6.0 in prescribed excel sheet format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.5 Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Is it a Promulgation spot / Innovative spot / Wall painting? (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Name of the Promulgation Spot/Innovative Spot/Wall painting's during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of inauguration of the Promulgation Spot/Innovative Spot/ Wall painting (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Idea behind developing the spot (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Address of the Promulgation Spot/ Innovative Spot/ Wall painting (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map Location of the Promulgation Spot/Innovative Spot/Wall painting (Local Body should enter valid google map link.)
5	6	7

Latitude	Longitude	Project cost for developing the Promulgation Spot/Innovative Spot/Wall painting in "Rs" (Local Body should only enter numerical values.)
8	9	10

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

5.5 Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

5.5 Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas

Note- **The wall painting should include all 5 thematic areas including the Majhi Vasundhara logo.The photo of the wall painting should be geo-tagged and uploaded as mentioned above.**

5.6 Engagement of Self-Help Groups

Marks 100

A Self-Help Group (SHG) is a microfinance system where individuals with similar economic, social, and community needs come together to promote savings and support each other financially. Under this indicator, dual benefits can be achieved through environmentally friendly initiatives and service-oriented activities.

	Evaluation mechanism	Marks
1.	Number of SHGs registered for Environment activities in the Local body.	20
2.	Number of activities (service-oriented and awareness campaigns) conducted by Self-Help Groups during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	50
3.	Number of SHGs having a signed contract with local body for environmental activities during Majhi Vasundhara 6.0 (Relative Marking)	30

Details required:

- Name and details of Self-Help groups registered in the local bodies in the prescribed excel format.
- Details of SHGs involved in environmental activities like:
  - Awareness campaigns – Environment, Majhi Vasundhara Abhiyan
  - Green cover & biodiversity – tree plantation, nursery, garden maintenance
  - Water conservation - management of wells and water bodies,
  - SWM activities – waste collection, segregation and processing Sanitation activities – toilet Operation & Maintenance
- Signed contract copies between SHGs and local body.
- Geotagged photographs (Size 1 to 2MB) of the environmental activities conducted by SHGs.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 11: Sustainable Cities And Communities	Target 11.6 : By 2030, reduce the per capita adverse environmental impact of cities, with special attention to air quality and municipal and other waste management.
SDG 13: Climate Action	Target 13.1: Strengthen resilience and adaptive capacity to climate-related hazards and natural disasters in all countries.

5.6 Engagement of Self-Help Groups

Details Required in MIS

<table>
<tr><th>Evaluation Mechanism Number</th><th>Details required for MIS</th><th>Instructions / Guidance</th></tr>
<tr><td>1</td><td>Number of SHGs registered for Environment activities in the Local body.</td><td>Enter the number of SHGs registered for Environment activities in the Local body.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">2</td><td>Number of SHG engagement activities during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.</td><td>Enter the number of SHG engagement activities during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.</td></tr>
<tr><td>Geotagged photographs of the environmental activities conducted by SHGs.</td><td>1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit.
2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes.
3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.</td></tr>
<tr><td>Details of the SHGs.</td><td>Upload the details of the SHGs in the prescribed Excel sheet.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">3</td><td>Number of SHGs having a signed contract with local body for environmental activities during Majhi Vasundhara 6.0.</td><td>Enter the number of SHGs having a signed contract with local body for environmental activities during Majhi Vasundhara 6.0.</td></tr>
<tr><td>Signed contract copies between SHGs and local body.</td><td>Upload signed contract copies between SHGs and local body in compiled PDF format.</td></tr>
</table>

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.6 Engagement of Self-Help Groups

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Name of the SHG registered for Environment activities in the Local body (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Number of members in the SHG (Local Body should only enter whole numbers)	Number of Service Oriented engagement activities carried out by the SHG during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)
1	2	3	4

Number of Awareness Campaigns carried out by the SHG during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Does the SHG have a signed contract with local body for environmental activities during Majhi Vasundhara 6.0 (Select from Drop down options)
5	6

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

5.7 Alternate Funding Channels – through Corporate Social Responsibility (CSR) and Community Participation

Marks 200

Initiatives under Majhi Vasundhara Abhiyan utilize funds converged from various sources. This indicator identifies the number of Majhi Vasundhara Abhiyan initiatives that have been funded through Alternate Funding Channels like Community Participation, Corporate Social Responsibility etc.

Evaluation mechanism		Marks
1.	Number of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 initiatives funded through alternate funding channels. (Relative Marking)	100
2.	Amount of money leveraged through Alternative Funding channels. (Relative Marking)	100

Details required:

- Total number of projects funded through alternate funding channels in the respective Local Body.
- Projects that align with the principles of Majhi Vasundhara Abhiyan.
- Copy of fund transfer, receipts, financial proof of CSR amount allocated.
- Copy of work order.
- Copy of certificate from CSR implementation body regarding work completion.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS	**SDG 17: Partnership for the Goals**	17.16: Enhance the global partnership for sustainable development through multi-stakeholder partnerships that involve all countries, especially developing countries, to mobilize knowledge, expertise, technology and financial resources to achieve the Sustainable Development Goals. 17.17: Promote and encourage effective public, public-private and civil society partnerships, building on the experience and resourcing of partnerships.

5.7 Alternate Funding Channels – through Corporate Social Responsibility (CSR) and Community Participation

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Total number of initiatives funded through alternate funding channels.	Enter total number of initiatives funded through alternate funding channels.
	Work orders.	Upload a compiled PDFs of all work orders.
	Details of fund transfer, receipts, Financial proofs of CSR amount allocated during Majhi Vasundhara 6.0.	Upload copies of fund transfer, receipts, financial proofs of CSR amount allocated.
2	Total amount of money leveraged through Alternative Funding Channels.	Enter total amount of money leveraged through Alternative Funding channels.
	Details of funding and utilization.	Upload details of funding and utilization in the prescribed excel sheet Format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.7 Alternate Funding Channels – through Corporate Social Responsibility (CSR) and Community Participation

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Name of the project/Initiative for which alternate funding was received (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Name of the firm/Organization from which alternate fundings were received (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of commencement of the project (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Date of Completion of the project (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Which thematic area has been addressed through the funded project? (Bhumi/Vayu/Jal/Akash/Agni) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Total amount of money leveraged through in "Rs" (Local Body should only enter numerical values.)
5	6	7

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

5.8	Ecotourism	Marks 100

Ecotourism is a form of nature-oriented tourism aimed at contributing to the conservation of environment. The objectives include protecting the environment and local cultures supporting the economic development of local communities. Ecotourism is an important approach to biodiversity conservation and sustainable development. This indicator evaluates the various measures and awareness initiatives undertaken by local bodies to promote and encourage ecotourism.

	Evaluation Methodology		Marks
1.	Has the local body identified and developed ecotourism spots?		25
	Yes	25	
	No	0	
2.	Number of awareness campaigns conducted to promote ecotourism (Relative Marking)		25
3.	Has the local body developed any guidelines for ecotourism?		50

Required Details:

- Details of tourist destinations for ecotourism – in the prescribed Excel format.
- Details of awareness campaigns – in the prescribed Excel format.
- Geo-tagged photographs of ecotourism sites.
- A copy of the guidelines for ecotourism.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

4 QUALITY EDUCATION	**SDG 4. Quality Education**	4.9 :By 2030, ensure that all learners acquire the knowledge and skills needed to promote sustainable development, including, among others, through education for sustainable development and sustainable lifestyles, human rights, gender equality, promotion of a culture of peace and non-violence, global citizenship, and appreciation of cultural diversity and of culture's contribution to sustainable development.

5.8 Ecotourism

Travel Responsibly and Protect the Environment

Support sustainable travel by
immersing yourself in nature,
conserving resources, respecting local culture,
and minimizing negative impact.

5.8 Ecotourism

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Has the local body identified and developed ecotourism spots	Select Yes or No from the dropdown.
	Location of ecotourism spots	Upload the Google Map link of the location of ecotourism tourist spots.
	Geotagged Photographs of ecotourism spots	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.
2	Details of awareness activities implemented to promote eco-tourism.	Upload the details of awareness activities conducted to promote eco-tourism in the prescribed Excel.
3	Has the local body developed any guidelines for ecotourism?	Select Yes or No from the dropdown.
		Upload a copy of the Guidelines for Ecotourism in PDF format.

Note: Information to be filled in MIS should be in English only

5.8 Ecotourism

Details required in prescribed Excel Sheet - 1

Sr. No	Name of the Eco Tourism Spot	Address of the Eco Tourism spot (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google map location of the Eco Tourism spot (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4

Latitude	Longitude
5	6

Details required in prescribed Excel Sheet -2

Sr. No	Name of Awareness Events conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of the conducting Awareness Events during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3

Social Media Post link (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook)	Number of participants (Local Body should only enter whole number.)
4	5

Note : Information to be filled in MIS should be in English only

Education

5.9 Paryavaran Seva through School Participation

Marks 200

The *Paryavaran Seva Yojana* also named as Environmental Service Scheme (ESS) is the initiative of Environment and Climate Change Department of Maharashtra in collaboration with Centre for Environment Education (CEE) set up as 'Center of Excellence' of MoEFCC. The initiative aims towards the implementation of environmental conservations and climate change adaptation and mitigation actions through the School students. This indicator focuses on environment not only as a subject at school level but also as a measure to motivate students in environment conservation initiatives. The performance of the local bodies will be evaluated in consideration of the environmental activities implemented through the schoolteachers and student's initiative.

	Evaluation mechanism	Marks
1.	Percentage of Schools participated in ESS during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	40
2.	The Environmental Service Scheme, each participating school should appoint a teacher as the Scheme Coordinator. The Coordinator must register for the (online) workshop. Through the Coordinator, a group of students should be formed in the school (each group must not exceed 50 students – boys and girls should be in equal numbers). One boy and one girl should be selected as group leaders	60
3.	**For classes 1st-5th only:** Completion of school level environmental activities (minimum 03) through ESS group, policy formulation and implementation of the activity topics through SCMC at school level, completion of at least 02 environmental activities in each class in the subjects of area study-games.	100
	For classes 6th-8th only: Completion of (minimum 03) activities in each subject in the Teacher Action Manual of the scheme by the ESS group, total number of survey and studies of subjects as per the prescribed information, annual thematic camps organized by schools.	
	For Classes 9 to 12 only: Completion of at least 05 activities from each topic in the Teacher's Activity Handbook of the ESS group. As per the prescribed information, conduct of surveys, field studies, and total number of projects on the given topics. Organization of annual thematic camps through schools.	

Details required:

- Total number of (government recognized) schools within the local body limits, and out of them, number of primary schools registered under the Environmental Service Scheme (ESS)
- Appointment of Scheme Heads in Registered Schools and Registration and Participation in Capacity Building Workshop (Online).
- Under ESS, a teacher from the school should form an ESS group of 50 students (boys and girls equally), selecting one male one female student as the group leader.
- Through the ESS group – implementation of activity initiatives in at least three topics among Water, Solid Waste Management, Energy, Biodiversity, Culture and Heritage, Pollution Control, Eco-friendly Lifestyle, and Global Warming & Climate Change, and uploading of the report.
- School Complex Management Committee (SCMC) Policy Determination- Implementation regarding solid waste management, water conservation, energy conservation, tree plantation, school security.
- Uploading a brief report and geo-tagged photographs of the implementation of the identified action activities in the registered school.

Tips:

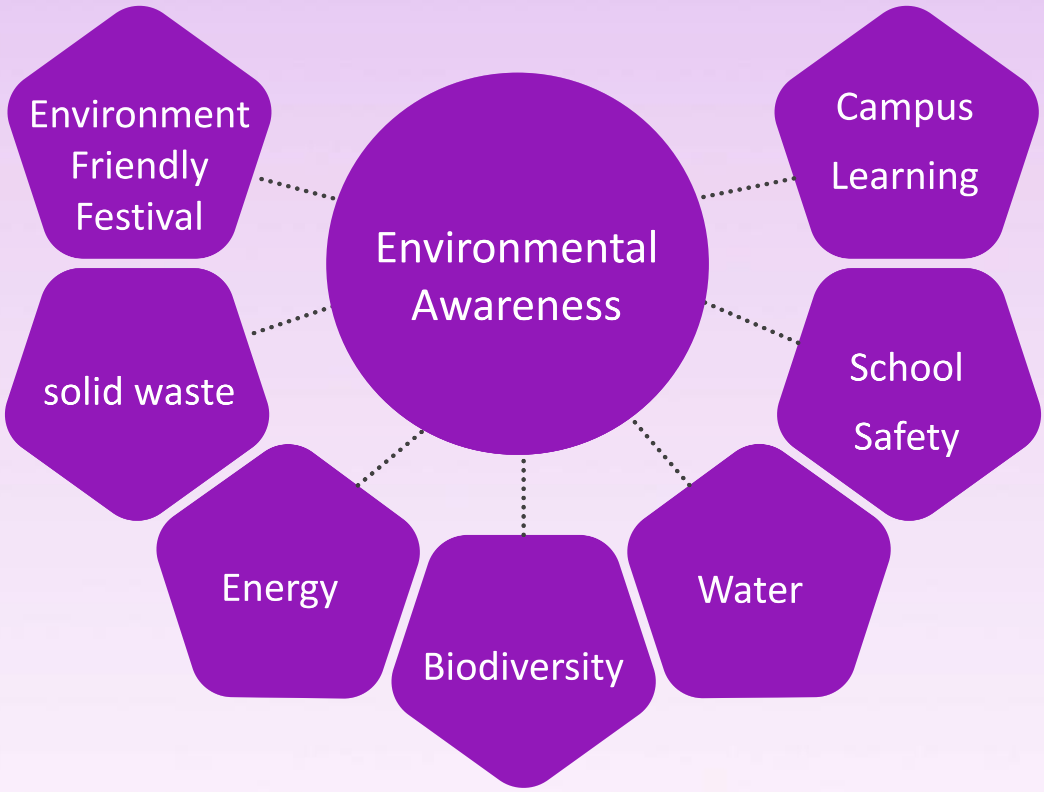
Schools that have registered online for Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 do not need to register again for 6.0.

If invalid statistics/information is entered in the online report, no points will be awarded for the index. The size of the geotagged photographs taken during the implementation of the initiative should be between 1 to 2 MB.

SDG 4: Quality Education

Target 4.7: By 2030, ensure that all learners acquire the knowledge and skills needed to promote sustainable development, including, among others, through education for sustainable development and sustainable lifestyles, human rights, gender equality, promotion of a culture of peace and non-violence, global citizenship and appreciation of cultural diversity and of culture's contribution to sustainable development.

Paryavaran Seva through School Participation

Grade 1 to 5	Grade 6 to 8	Grade 9 to 12
Environmental Awareness	Environmental Awareness Data collection projects and surveys	Environmental Awareness Data collection projects and surveys Evidence-based projects/actions/outcomes

5.9 Paryavaran Seva through School Participation

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

5.10 Youth Awareness on Climate Change through Maharashtra Youth For Climate Action (MYCA) initiative

Marks 200

Young people play a critical role in localization of climate actions under Majhi Vasundhara Abhiyan, State Action Plan for Climate Change and Mission LiFE. Maharashtra Youth for Climate Action (MYCA) is a youth program convened by UNICEF Maharashtra and Development Partners which empowers youth in climate actions.

	Evaluation mechanism	Marks
1.	Number of youth/individuals **REGISTERED** to the online climate course *'The Youth Leadership for Climate Action'.* **(Relative Marking)**	50
2.	Number of youth/individuals **COMPLETED** the online climate course *'The Youth Leadership for Climate Action'.* **(Relative Marking)**	50
3.	Number of youth participated in the climate action workshops/webinars/ conferences/events organized by MYCA. **(Relative Marking)**	50
4.	Number of youth registered on Why Waste YEWS application reporting water conserved **(Relative Marking)**	50

Details required:

- List of youth participants registered to the 'The Youth Leadership for Climate Action' course at https://www.mahayouthnet.in/
- Certificates of course completion – List of students who have completed the 'Youth Leadership for Climate Action' course
- Details of youth participated in the climate action workshops/webinars/conferences/ events e.g. World Earth Day, World Environment Day, World Water Day, etc. organized by MYCA platform.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 4: Quality Education	Target 4.7: By 2030, ensure that all learners acquire the knowledge and skills needed to promote sustainable development, including, among others, through education for sustainable development and sustainable lifestyles, human rights, gender equality, promotion of a culture of peace and non-violence, global citizenship and appreciation of cultural diversity and of culture's contribution to sustainable development.

1. Course Registration Details

MYCA यूट्यूब चॅनेल:
https://www.youtube.com/@myca_climate

अभ्यासक्रमाची लिंक आणि QR कोड
https://www.mahayouthnet.in/

2. YEWS Registration Details

Youth Engagement for Water Stewardship (YEWS) is a joint program of the Ministry of Higher and Technical Education, Government of Maharashtra, and UNICEF. The course aims to empower over one million young volunteers in Maharashtra by giving them the tools and confidence to take collective action on issues of water, environment, and sustainability. Youth in Maharashtra share their water conservation information on the app 'Why Waste YEWS'. The Program promotes simple, cost-effective water conservation measures, such as: fixing leaky taps; raising awareness about soak pits; running washing machines with full loads; and turning off the tap while brushing teeth or shaving.

'व्हाय वेस्ट YEWS' मोबाईल ॲप्लिकेशन लिंक आणि QR कोड
https://tinyurl.com/WhyWasteYEWS

---

3. Brief Action

MYCA संक्षिप्त कृती :
https://drive.google.com/drive/folders/1smtCL38CNogtRxmJo-iufUwiTv0xw65e

5.10 Youth Awareness on Climate Change through Maharashtra Youth For Climate Action (MYCA) initiative

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Number of youth/individuals REGISTERED to the online climate course 'The Youth Leadership for Climate Action'.	Enter the number of youth/individuals REGISTERED to the online climate course 'The Youth Leadership for Climate Action'.
2	Number of youth/Individuals who have COMPLETED the online climate course 'The Youth Leadership for Climate Action'.	Enter number of youth participants who have COMPLETED the online climate course 'The Youth Leadership for Climate Action'.
1 and 2	Details Of Youth/Individuals Who Have **completed and registered.**	Upload details of youth/Individuals who have **completed and registered** in prescribed excel sheet format.
3	Number of youth who participated in climate action workshops/webinars/conferences organized by MYCA.	Mention the number of youth who participated in the climate action workshops/webinars/conferences organized by MYCA.
	Details of youth who participated in the climate action workshop/webinar/conference organized by MYCA	Upload details of youth participated in the climate action workshops/webinars/conferences organized by MYCA in prescribed excel sheet format
4	Number of youth registered on Why Waste YEWS application reporting water conserved	Enter the Number of youth registered on Why Waste YEWS application reporting water conserved

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.10 **Youth Awareness on Climate Change through Maharashtra Youth For Climate Action (MYCA) initiative**

The images are for illustrative purpose only.

Schemes/ Legislations

1. Bhumi

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
1.1 Green Cover and Biodiversity		
1.1.1	Tree Plan : To Achieve Minimum 33% Green Cover	• National Mission for Green India /Green India Mission, Ministry of Environment, Forest & Climate Change, Govt. of India • Maharashtra (Urban Areas) Protection and Preservation of Trees (Amendment) Act, 2021
1.1.2	Trees planted and Survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	• National Mission for Green India /Green India Mission, Ministry of Environment, Forest & Climate Change, Govt. of India • Vanmahotsav - Plantation by Maharashtra Forest Department, Govt. of Maharashtra • AmrutVan Udyan Nirmiti, Revenue and Forest Department, GoM, GR dated 10 April 2023 • BelVan Udyan Nirmiti, Revenue and Forest Department, GoM, GR dated 10 April 2023 • Ek Ped Maa Ke Naam 2.0
1.1.3	Newly created Green Areas and their Maintenance	• AMRUT 2.0 - Atal Mission for Rejuvenation and Urban Transformation Scheme, Ministry of Housing and Urban Affairs, Govt. of India
1.1.4	Implementation of The Maharashtra (Urban Areas) Protection and Preservation of Trees Act 1975	• Maharashtra (Urban Areas) Protection and Preservation of Trees Act, 1975 • Maharashtra (Urban Areas) Protection and Preservation of Trees (Amendment) Act, 2021
1.1.5	Tree Census with Geotagging – Preparation and Publication	
1.1.6	People's Biodiversity Register Preparation	• Biological Diversity Act, 2002 • Biological Diversity Rules, 2004 • Biological Diversity Amendment Act, 2023

1. Bhumi

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
1.2 Solid Waste Management		
1.2.1	Segregation and Collection at the Source	• Swachh Bharat Mission 2.0 (Urban), Ministry of Housing and Urban Affairs, Govt. of India • Urban Development Department , Govt. of Maharashtra. • Solid Waste Management Rules, 2016. • National Biogas Program, 2022 , under the National Bioenergy Programme, Ministry of New and Renewable Energy (MNRE) • Waste to Energy Program, 2022, under the National Bioenergy Programme, Ministry of New and Renewable Energy (MNRE).
1.2.2	Wet Waste Processing	
1.2.3	Dry Waste Processing/Disposal	
1.2.4	Scientific treatment of Legacy Solid Waste	• Guidelines for Disposal of Legacy Waste, CPCB. • Solid Waste Management Rules, 2016. • Swachh Bharat Mission 2.0 (Urban), Ministry of Housing and Urban Affairs, Govt. of India.
1.2.5	Plastic Waste Management (Ban on Single Use Plastic)	• The Plastic Waste Management (Amendment) Rules 2024 . • Notification on Ban on identified Single Use Plastic Items from 1st July 2022, Govt. of India: G.S.R. 571 (E) dated 12th August 2021 • Maharashtra Plastic and Thermocol Products (MUSTH&S) Notification, 2018 • Swachh Bharat Mission (Urban), Ministry of Housing and Urban Affairs, Govt. of India

1. Bhumi

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
1.2.6	Bio-medical Waste Management	• Biomedical Waste Management Rules, 2016
1.2.7	E-waste management	• E-Waste (Management) Rules, 2022 • Battery Waste Management Rules, 2022
1.2.8	Segregation and Collection at the Source	• Swachh Bharat Mission 2.0 (Urban), Ministry of Housing and Urban Affairs Govt. of India • Urban Development Department , Govt. of Maharashtra. • Maharashtra Sauchalay Anudaan Yojana

2. Vayu

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
2.1	Air Quality Monitoring	• National Clean Air Programme (NCAP), Ministry of Environment • Graded Response Action Plan,2019, Maharashtra Pollution Control Board • Conceptual Guidelines and common methodology for Air Quality , Central Pollution Control Board – Monitoring. • National Ambient Air Quality Standard, 2009 (NAAQS). • National Air Quality Monitoring Programme (NAMP)
2.2.3	Construction and Demolition (C&D) Waste Management	• Swachh Bharat Mission 2.0, Ministry of Housing and Urban Affairs, Govt. of India • C&D Waste Rules (amendments), 2016 • National Clean Air Programme (NCAP), Ministry of Environment, Forest & Climate Change, Govt. of India. • Guidelines on Dust mitigation measures in handling Construction material and C&D wastes,2017. • Guidelines on Environmental Management of Construction & Demolition (C & D) wastes,2017.
2.3.1	Promotion of Electric Vehicles	• Maharashtra EV Policy, 2025, Govt. of Maharashtra • P.M E Drive Scheme, September 2024 • GR No.: MSEVP-2021/CR 25/TC 4, Environment and Climate Change Department, Govt. of Maharashtra. • Gazette Notification of Electric Mobility Promotion Scheme-2024
2.3.2	Electric Vehicles Charging Stations	

2. Vayu

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
2.4	Reduction of Noise Pollution	• Noise pollution (regulation and control) rules, 2000
2.5	Climate Change and Disaster Management Preparedness	• National Disaster Management Act ,2005 • National policy on Disaster Management, 2009 • National Disaster Management Plan, 2019 • Maharashtra State Disaster Management Plan,2023.
2.6	Climate Action Planning (For AMRUT Cities only)	• National Action Plan on Climate Change (NAPCC) • State Action Plan on Climate Change (SAPCC)

3. Jal

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
3.1	Water Resource Conservation and Rejuvenation	• AMRUT 2.0 - Atal Mission for Rejuvenation and Urban Transformation Scheme under Ministry of Housing & Urban Affairs • Mission Amrut sarovar. • Jal Shakti Abhiyan, Catch the Rain 2022 • Maharashtra State Water Policy, 2019 • National River Conservation Scheme
3.2.1	Rainwater Harvesting in Public Buildings	• Catch the Rain: Jal Shakti Abhiyan, Ministry of Jal shakti, Department of Water Resources • AMRUT 2.0 - Atal Mission for Rejuvenation and Urban Transformation scheme under Ministry of Housing & Urban Affairs
3.2.2	Aquifer Recharge	• AMRUT 2.0 - Atal Mission for Rejuvenation and Urban Transformation scheme under Ministry of Housing & Urban Affairs
3.3.1	Water Audit	• General guidelines for water audit and water conservation, 2017-Central Water Commission • AMRUT 2.0 Operational Guidelines
3.3.2	Water Quality Monitoring	• Central Pollution Control Board - Water Quality Standards • National Water Quality Monitoring Programme. • BIS- Drinking water standards (IS 10500: 2012)
3.3.3	Water Metering in Water Supply Systems	• Maharashtra State Water Policy, 2019

3. Jal

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
3.4	Wastewater Treatment and Reuse of Treated Water	• Swachh Bharat Mission 2.0, Ministry of Housing and Urban Affairs, Govt. of India • AMRUT 2.0 - Atal Mission for Rejuvenation and Urban Transformation Scheme under Ministry of Housing & Urban Affairs
3.5	Promotion of Sustainable Festivals	• Revised guidelines for idol immersion, CPCB, 2020
3.6	Conservation of Aquatic Ecosystems	• Mangrove conservation and livelihood creation scheme, Government of Maharashtra, 2021 • Pradhan Mantri Matsya Sampada Yojana, 2020

4. Agni

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
4.2.1	Green Streetlighting	• Street Lighting National Program, 2015 (SLNP) under Ministry of Power, Govt. of India
4.2	Renewable Energy installations in Public Buildings	• Grid connected rooftop Solar Program,2019, Ministry of New and Renewable Energy, Govt. of India • Maharashtra Unconventional Energy Generation Policy 2020 • Mukhyamantri Innovative Laghu-Udyog Saur Yojana (MILSY)
4.2.4	Energy Audit of Public Buildings	• Save Energy Program, Maharashtra Energy Development Agency • National Energy Conservation (Amendment) Act, 2022.

5. Akash

Sr. No.	Action Points	Scheme/Legislation Name
Promotion		
5.8	Ecotourism	• National Ecotourism Policy, 2022
Education		
5.9	Paryavaran Seva through School Participation	• Environment Service Scheme, 2011

Awards

Urban Local Bodies

State Level Awards

Urban Local Bodies (ULBs) (AMRUT Cities)

AMRUT Cities (01)

10 Lakh + Population

(3)

Category
Winner
1st Runner Up
2nd Runner Up

AMRUT Cities (02)

3-10 Lakh Population

(3)

Category
Winner
1st Runner Up
2nd Runner Up

AMRUT Cities (03)

1-3 Lakh Population

(3)

Category
Winner
1st Runner Up
2nd Runner Up

Total : 09

State Level Awards

Urban Local Bodies (ULBs) (Non AMRUT Cities)

Municipal Councils & Nagar Panchayats (04)	Municipal Councils & Nagar Panchayats (05)	Municipal Councils & Nagar Panchayats (06)	Municipal Councils & Nagar Panchayats (07)
40k - 1 Lakh population	25k - 40k population	15k - 25k population	Less than 15k population
(3)	(3)	(3)	(3)
Category	**Category**	**Category**	**Category**
Winner	**Winner**	**Winner**	**Winner**
1st Runner Up	1st Runner Up	1st Runner Up	1st Runner Up
2nd Runner Up	2nd Runner Up	2nd Runner Up	2nd Runner Up

Total : 12

Total Awards : 9+12 = 21

State Level Awards

Awards to Urban Local Body

High Jump and Highest Performance Awards

High Jump Award: Each vertical

(1×4 = 4)

Category
Winner

Highest performance in the thematic area of Bhumi: Each vertical

(1×7= 7)

Category
Winner

Total : 11

State Level Awards – Urban & Rural

Divisional & District Level Officers

Divisional Commissioner	Collector	Chief Executive Officer, Zilla Parishad	Block Development Officer
(3)	(3)	(3)	(3)
Category	**Category**	**Category**	**Category**
Winner	**Winner**	**Winner**	**Winner**
1st Runner Up	1st Runner Up	1st Runner Up	1st Runner Up
2nd Runner Up	2nd Runner Up	2nd Runner Up	2nd Runner Up

Total : 12

Division Level Awards

Division Level Awards

Urban Local Bodies (ULBs)

Best performing AMRUT City in Division (6)	Best performing Municipal Council & Nagar Panchayat in Division 40k-1 Lakh population (6)	Best performing Municipal Council & Nagar Panchayat in Division 25k-40k population (6)	Best performing Municipal Council & Nagar Panchayat in Division 15k-25k population (6)	Best performing Municipal Council & Nagar Panchayat in Division Less than 15k population (6)
Category Winner	Category Winner	Category Winner	Category Winner	Category Winner

Total: 30

Division Level Awards

Urban Local Bodies (ULBs)

Collector

Best performing Collector in each Division

(2×6=12)

(Other than State level winners)

Category
Winner
1st Runner Up

Total: 12

Media Awards

Excellence Awards for Media

State-Level Awards

Print

- Winner
- 1st Runner Up
- 2nd Runner Up

Digital

- Winner
- 1st Runner Up
- 2nd Runner Up

Divisional-Level Awards

Print

- Winner
- 1st Runner Up
- 2nd Runner Up

Digital

- Winner
- 1st Runner Up
- 2nd Runner Up

Evaluation Criteria	Component
Depth of Subject	Comprehensive information about the subject, originality of writing/media (25%)
Quality of Writing/Media	Clarity of written writing/media, composition, readability 25%)
Quality of Visuals and Presentation	Effective use and clarity of visual elements, professional presentation (25%)
Consistency	Regular publication, consistency in awareness campaigns (25%)

Subjects for the Awards

Subject	Included Topics
Bhumi	Afforestation and tree planting campaign, soil health and fertility management, waste management, biodiversity and wildlife conservation, sustainable land use, maintenance of green cover.
Vayu	Clean air initiatives, control over vehicular emissions, promotion of clean fuels, community projects, public awareness campaign.
Jal	Water conservation and water harvesting, sustainable irrigation methods, waste-water management and reuse, community participation in water management, public awareness campaign.
Agni	Energy conservation, sustainable industrial practices, awareness of energy saving, sustainable transport and mobility, community projects, public awareness campaign.

Registration Process and Evaluation Method

- Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 awards (for Print Media and Digital Media) will be given at the state and divisional levels.

- Based on the news reports published by the respective print media and digital media platforms during the campaign period (from 1st April 2025 to 31st March 2026), the compiled reports and references will be sought from 1st April 2026 to 30th April 2026, for a duration of 30 days, for review and submission of the required information (proposals) in accordance with the prescribed guidelines.

- The proposals received during the nomination period will be examined by a Divisional-level Committee from 2nd May 2026 to 30th May 2026, and recommendations for the awards will be made. The composition of the said committee is as follows:-

Director (Environment), Department of Environment and Climate Change	Chairman
Deputy Secretary (T.C.1), Department of Environment and Climate Change	Member
Director, State Climate Action Cell, Department of Environment and Climate Change	Member
Senior Assistant Director (Nodal Officer, Department of Environment and Climate Change) Directorate General of Information and Public Relations, Mantralaya, Mumbai	Member
Journalists nominated by the Mantralaya and Legislature Reporters' Association, Mantralaya (in consultation with the Directorate General of Information and Public Relations).	Member
Mission Director, Majhi Vasundhara Abhiyan, Department of Environment and Climate Change	Member Secretary

- The final winners will be declared after the recommendations of the committee are approved by the Honorable Minister, Environment and Climate Change.

- Print Media and Digital Media winners will be awarded on 5th June 2026 on World Environment Day.

माझी वसुंधरा

Majhi Vasundhara

Thank you!

महाराष्ट्र शासन

पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग

माझी वसुंधरा अभियान ६.०

टूलकीट (ग्रामीण) २०२५ - २०२६

परिशिष्ट-२

माझी वसुंधरा अभियान ६.०
पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग
टूलकीट (ग्रामीण), २०२५ मध्ये प्रकाशित
भेट द्या: https://majhivasundhara.in/mr

अनुक्रमणिका

माझी वसुंधरा अभियान

महाराष्ट्र शासनाच्या पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभागामार्फत नागरी आणि ग्रामीण क्षेत्रांसाठी राबविण्यात येणारा अनोखा एकात्मिक असा उपक्रम आहे. यामध्ये नैसर्गिक परिसंस्थांचे जतन व संरक्षण करण्यासाठीच्या विविध उपायांची अंमलबजावणी करणे आणि वातावरणीय बदलाच्या अनुषंगाने राबविण्यात येणाऱ्या पर्यावरणपूरक कृती उपक्रमांवर नागरिकांच्या सहभागास प्रोत्साहित करणे, या बाबी समाविष्ट केल्या आहेत.

या अभियानाची रचना **कार्बन पृथक्करण, हरित वायूचे उत्सर्जन कमी करणे आणि नागरिकांमध्ये शाश्वत जीवनशैलीचा प्रचार करणे** या वातावरणीय बदलाच्या तीन महत्त्वाच्या बाबींवर लक्ष केंद्रित करण्यासाठी करण्यात आली आहे.

अधिक माहितीसाठी भेट दया. : https://majhivasundhara.in

शाश्वत विकास उद्दिष्टे

- शाश्वत विकास उद्दिष्टे (SDGs), ज्यांना जागतिक उद्दिष्टे म्हणूनही ओळखले जाते, २०१५ मध्ये संयुक्त राष्ट्रांनी गरिबी समाप्त करण्यासाठी, आणि आपल्या पृथ्वीचे संरक्षण करण्यासाठी सार्वत्रिक आवाहन म्हणून स्वीकारले होते.
- ही **उद्दिष्टे** जनसमुदायाच्या आणि पृथ्वीच्या शांतता आणि समृद्धीसाठी **सामाजिक** योजना प्रदान करतात.
- ही १७ शाश्वत विकास उद्दिष्टे एकात्मिक आहेत म्हणजेच एका क्षेत्रातील कृतीचा इतर क्षेत्रांवर परिणाम होतो हे जाणून सर्वांगीण विकासाने सामाजिक, आर्थिक आणि पर्यावरणीय शाश्वततेचे संतुलन साधले पाहिजे.

शाश्वत विकास उद्दिष्टे आणि माझी वसुंधरा अभियान

- माझी वसुंधरा अभियान संयुक्त राष्ट्रांच्या शाश्वत विकास उद्दिष्टांशी संरेखित आहे कारण दोन्ही सर्वांगीण सामाजिक विकासाला संबोधित करतात.
- माझी वसुंधरा अभियान निसर्गाच्या पाचही घटकांवर (पंचमहाभूते) लक्ष केंद्रित करते – भूमी, वायू, जल, अग्नी आणि आकाश.
- निसर्गाच्या पाच घटकांना संबोधित करून आणि नागरिकांच्या सहभागाला प्रोत्साहन देऊन, माझी वसुंधरा अभियान शाश्वत विकास उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी योगदान देते.

वेळापत्रक -
माझी वसुंधरा अभियान ६.०

०१ **अभियान कालावधी**
०१ एप्रिल - २०२५
३१ मार्च २०२६

०२ **MIS सबमिशन**
०१ एप्रिल -
१५ एप्रिल २०२६

०३ **डेस्कटॉप मूल्यमापन**
०६ एप्रिल -
२५ एप्रिल २०२६

०४ **क्षेत्रीय तपासणी**
०२ मे -
२० मे २०२६

०५ **पुरस्कार वितरण**
०५ जून २०२६

माहिती संकलन कार्यपद्धती

- माझी वसुंधरा अभियान ५.० मध्ये सहभागी झालेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांचा माझी वसुंधरा अभियान ६.० मध्ये थेट समावेश होईल.
- माझी वसुंधरा अभियान ५.० मध्ये सहभागी न झालेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी माझी वसुंधरा अभियान ६.० मध्ये सहभागी होण्यासाठी अभियानाच्या MIS पोर्टलवर नोंदणी करावी. अधिक माहितीसाठी https://abhiyanmis.majhivasundhara.in/ या संकेतस्थळाला भेट द्या.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी अभियान कालावधीत विविध उपक्रम राबवावेत आणि सदर उपक्रमांची माहिती MIS पोर्टलवर सादर करण्यासाठी आवश्यक तो सर्व तपशील तयार ठेवावा.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी टूलकिटमध्ये नमूद केल्याप्रमाणे MIS मध्ये त्यांची प्रगती आणि कामाचा अहवाल सादर करावा.
- माझी वसुंधरा अभियानाच्या MIS पोर्टलवर विहित स्वरूपात MIS सादर करावा.
- माझी वसुंधरा अभियान पोर्टलवरील माहिती अचूक, विश्वासार्ह आणि सत्य असल्याबाबतची जबाबदारी **स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या प्रशासकीय प्रमुखांची** असेल.

टीप: *स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी सर्व कागदपत्रांच्या मूळ प्रती जतन कराव्यात. अभियान संचालनालयात, संबंधित कागदपत्रे पुन्हा सादर करावे लागू शकतात.*

महत्त्वाचे मुद्दे

- माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीत म्हणजे, **दिनांक १ एप्रिल २०२५ ते दिनांक ३१ मार्च २०२६** या कालावधीत केलेल्या सर्व उपाययोजनांचा मूल्यमापनासाठी विचार केला जाईल.

- माझी वसुंधरा अभियान संचालनालयाने विहित केलेल्या नमुन्यामध्येच (फॉरमॅट/टेम्प्लेट्स) तपशील सादर करणे आवश्यक आहे. सदर नमुने MIS पोर्टलवर डाऊनलोड करण्यासाठी उपलब्ध असेल.

- कोणत्याही निर्देशकासाठी, जर सादर केलेले दस्तऐवज वैध/सुवाच्य नसतील आणि/किंवा गुगल/संकेतस्थळ लिंक अवैध असतील, तर त्यासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

- सादर केलेली माहिती किंवा कागदपत्रे चुकीची अथवा अवैध/ खोटी आढळल्यास स्थानिक स्वराज्य संस्थेला स्पर्धेतून अपात्र केले जाईल.

- MIS वर नोंदवलेल्या माहितीच्या आधारे त्रयस्त यंत्रणेद्वारे डेस्कटॉप मूल्यमापन करण्यात येईल. त्यानंतर क्षेत्रीय (फील्ड) तपासणी त्रयस्त यंत्रणेद्वारे करण्यात येईल.

माझी वसुंधरा अभियान ६.०

पंचायत राज संस्था (PRI) - गट

ग्रामपंचायत (०१)	लोकसंख्या १० हजार पेक्षा अधिक	३३८
ग्रामपंचायत (०२)	लोकसंख्या ५ हजार ते १० हजार	१,३८७
ग्रामपंचायत (०३)	लोकसंख्या ३ हजार ते ५ हजार	३,२२५
ग्रामपंचायत (०४)	लोकसंख्या २ हजार ते ३ हजार	५,२१५
ग्रामपंचायत (०५)	लोकसंख्या १.५ हजार ते २ हजार	४,९२६
ग्रामपंचायत (०६)	लोकसंख्या १ ते १.५ हजार	६,८०२
ग्रामपंचायत (०६)	लोकसंख्या १ हजार पेक्षा कमी	६,००७
ग्रामीण		**२७,९००**

टीप: सर्व नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था आपल्या लोकसंख्येनुसार संबंधित गटात स्पर्धा करतील.
सदर लोकसंख्येचे गट २०११ च्या जनगणना अहवालानुसार तयार करण्यात आले आहेत.

प्राथमिक माहिती संकलन

पंचायत राज संस्थांची माहिती

स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव आणि प्रकार
स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे भौगोलिक क्षेत्रफळ
लोकसंख्या
ग्रामपंचायतील शासकिय, सार्वजनिक व निवासी घरांची संख्या
प्रशासकीय प्रमुख यांचा तपशील (नाव, संपर्क क्रमांक)
गट विकास अधिकारी यांचा तपशील (नाव, संपर्क क्रमांक)
समन्वय (नोडल) अधिकारी यांचा तपशील (नाव, पदनाम, संपर्क क्रमांक)
अधिकृत ईमेल आयडी, सोशल मिडिया पेज व संकेतस्थळाची लिंक

टीप: सदर लोकसंख्येचे गट २०११ च्या जनगणना अहवालानुसार तयार करण्यात आले आहेत.

मार्गदर्शक सूचना

जिओटॅगिंगसाठी मार्गदर्शक सूचना

माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत छायाचित्रे जिओटॅग करण्यासाठीच्या सूचना:

- ❖ मोबाईलमध्ये प्ले/ॲप स्टोअर उघडा, जिओटॅगिंग ॲप्स शोधा, सूचीमधून कोणतेही जिओ-टॅगिंग ॲप डाउनलोड करा आणि इंस्टॉल करा.
- ❖ जिओटॅगिंग ॲप उघडा आणि पूर्वी/दरम्यान/नंतरची छायाचित्रे घेताना एकाच ठिकाणाहून (angle) क्लिक करा.
- ❖ क्लिक केलेली जिओटॅग छायाचित्रे फोल्डरमध्ये सेव्ह करा.
- ❖ छायाचित्रे अपलोड करण्यापूर्वी त्यांची Size १ ते २ MB असल्याची खात्री करा.

उदा.- वृक्षारोपण प्रत्येक ठिकाणाची वृक्षारोपणची विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे पीडीएफ (PDF) स्वरूपात एकत्र संकलित करून अपलोड करावीत.

सर्व जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये खालील घटक असल्यानंतरच छायाचित्रे वैध मानले जातील:

- ❖ अक्षांश आणि रेखांश
- ❖ दिनांक (जेव्हा छायाचित्र काढण्यात आली.)
- ❖ ठिकाणाचे नाव

जिओटॅग छायाचित्रांसाठी मार्गदर्शक सूचना

छायाचित्रे वैध मानली जाण्यासाठी खालील तपशील जिओटॅग केलेल्या छायाचीत्रांवर नमूद असणे आवश्यक आहे:

१. स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव

२. जिल्ह्याचे नाव

३. अक्षांश (Longitude) आणि रेखांश (Latitude)

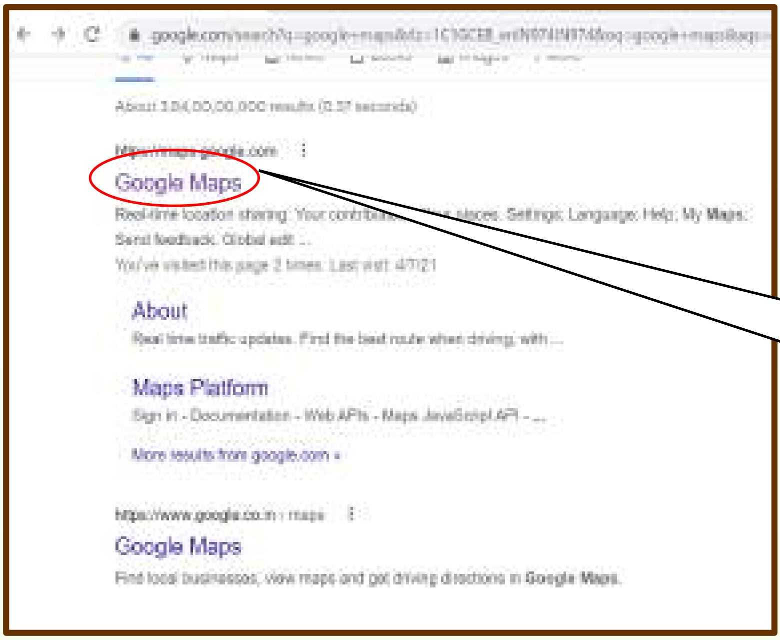
४. दिनांक आणि वेळ (जेव्हा छायाचित्र काढण्यात आली)

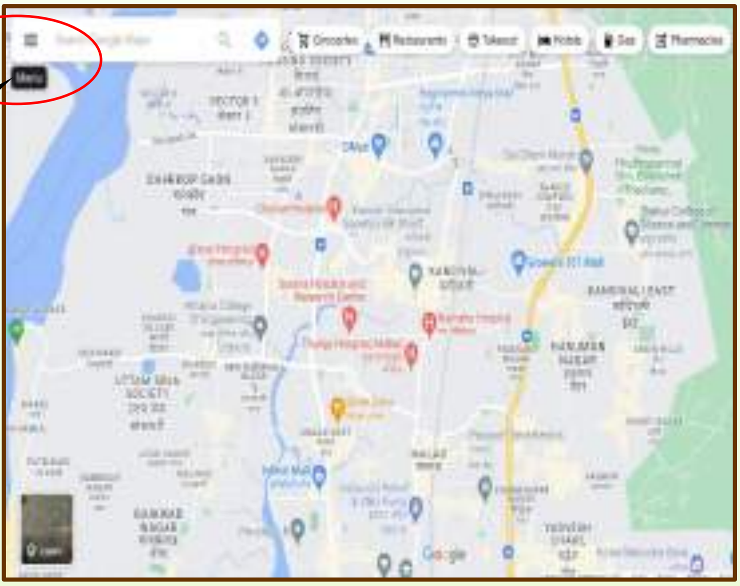

MIS मध्ये गुगल मॅप लिंक कशी टाकायची याविषयी मार्गदर्शक सूचना:

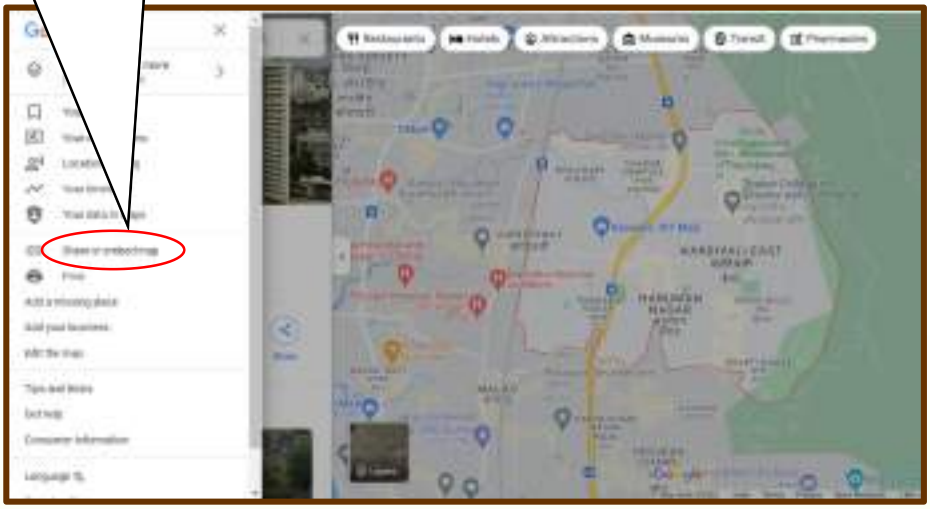

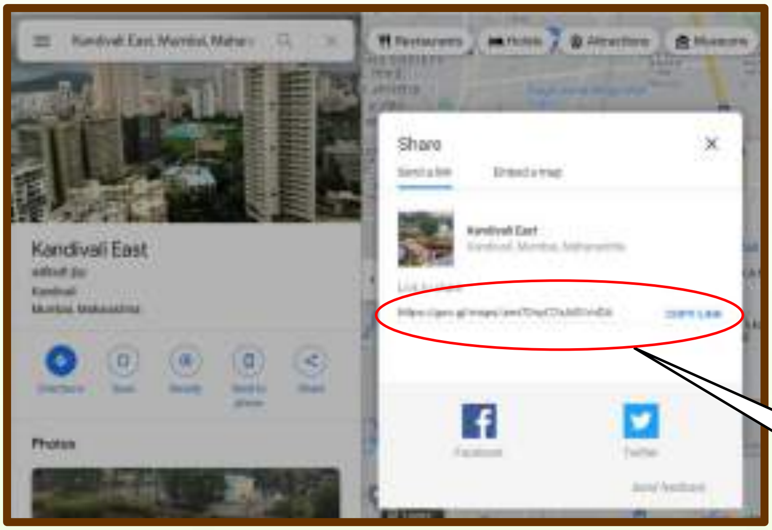
टप्पा १: तुमच्या संगणकामध्ये गूगल मॅप सुरू करा.

टप्पा २: तुम्ही शेअर करू इच्छित असलेले स्थळ गुगल मॅपवर शोधा. यानंतर वर डावीकडे असलेल्या मेनू या पर्यायावर क्लिक करा.

टप्पा ३: शेअर किंवा एंबेड मॅप यावर क्लिक करा.

टप्पा ४: लिंक कॉपी करा आणि आवश्यक त्या ठिकाणी पेस्ट करा.

स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी निर्देशकांमध्ये दिलेल्या गुगल मॅप लिंक डेस्कटॉप असेसरद्वारे तपासल्या जातील. फिल्ड मूल्यांकनासाठी, असेसरला समान लिंक दिली जाईल. त्यामुळे, स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी अचूक गुगल मॅप लिंक पुरवावी.

मोबाइल द्वारे गूगल मॅप लिंक बनवण्याची मार्गदर्शक सूचना:

टप्पा २: ड्रॉप पिन (Red pin on map) मिळविण्यासाठी स्थानावर दाबून ठेवा आणि हायलाइट केलेल्या चिन्ह वर क्लिक करा

टप्पा ३ : या स्थानाची लिंक तुम्ही कॉपी करून एक्सेल मध्ये पेस्ट करा किंवा कोणाला पाठवून ठेवा

टप्पा १: मोबाईल वर मॅप उघडा आणि आपल्या गावातील स्थान शोधा

IEC/प्रचारात्मक उपक्रमांच्या छायाचित्रांसाठी मार्गदर्शक सूचना

- जनजागृती उपक्रमांसाठी सादर केलेली सर्व छायाचित्रे ही उपक्रम ज्या तारखेला झाला त्या तारखेसह जिओटॅग केलेली असावीत.

- प्रत्येक उपक्रमासाठी, उपक्रमाची पार्श्वभूमी/बॅनर स्पष्टपणे दर्शवेल, असे किमान एक छायाचित्र काढणे आवश्यक आहे.

- बॅनरवर माझी वसुंधरा अभियान ६.० व MissionLiFE चे बोधचिन्ह (लोगो) व नाव असणे आवश्यक आहे.

- बॅनरवर कार्यक्रमाचे शीर्षक असावे. उदाहरणार्थ, जर वातावरणीय बदलाविषयी जनजागृती निर्माण करणारा उपक्रम असेल तर "वातावरणीय बदलाबाबत जागरूकता" असे स्पष्ट शीर्षक असावे.

- छायाचित्रात कार्यक्रमात सहभाग घेतलेल्या सहभागींचा समावेश असणे आवश्यक आहे.

- #majhivasundhara आणि #MissionLiFE हे हॅशटॅग वापरुन समाज माध्यमावर उपक्रम व कार्यक्रमांच्या पोस्ट कराव्या.

थीमॅटिक क्षेत्र

आकाश
अग्नि
जल
वायू
भूमी
माझी वसुंधरा

१. भूमी - ४,३००

२. वायु – २,५००

३. जल – २,०००

४. अग्नि – १,५००

५. आकाश – ३,५००

एकूण गुण- १३,८००

भूमी

१. भूमी - ४,३००

१.१ हरित आच्छादन आणि जैवविविधता	२,८००
१.२ घनकचरा व्यवस्थापन	१,५००

१.१	हरित आच्छादन आणि जैवविविधता

अ.क्र.	कृती बिंदू	गुण
१.१.१	वृक्ष योजना: किमान ३३% हरित आच्छादन प्राप्त करणे	२००
१.१.२	माझी वसुंधरा अभियानादरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे	१,५००
१.१.३	नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल	३००
१.१.४	जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना- तयारी व प्रकाशन	१५०
१.१.५	रोपवाटिकेची निर्मिती	१००
१.१.६	लोकजैवविविधता नोंदवही तयार करणे	१५०
१.१.७	बीज संकलन केंद्र	१५०
१.१.८	वातावरण अनुकूल शेती	२५०
एकूण		२,८००

१.१.१ वृक्ष योजना: किमान ३३% हरित आच्छादन प्राप्त करणे — गुण २००

३३% हरित आच्छादन प्राप्त करणे हा केंद्र शासनाच्या दीर्घकालीन उद्दिष्टाचा एक भाग आहे. हरित आच्छादन वाढवण्याच्या प्रगतीचा मागोवा घेण्यासाठी केंद्र शासनाने अनेक पुढाकार घेतले आहेत. असाच एक उपक्रम म्हणजे हरीत भारत अभियान (ग्रीन इंडिया मिशन), ज्याचे उद्दिष्ट ५ दशलक्ष हेक्टरपर्यंत जंगल/वृक्ष हरित आच्छादान वाढवणे आणि अजून ५ दशलक्ष हेक्टरपर्यंत हरित आच्छादान सुधारणे आहे. हे निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थेद्वारे किमान ३३% हरित आच्छादन मिळवण्यासाठी घेतलेल्या पुढाकारांचे मूल्यमापन करते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	GIS/ रिमोट सेन्सिंगचा वापर करून जमीन वापराच्या नकाशाची प्रत		५०
२.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत ३३% हरित आच्छादन आहे का?		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
३.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा वृक्ष योजना आराखडा आहे का?		५०
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने ३३% हरित आच्छादनाची पूर्तता केली आहे व ते पुढे वाढविण्यासाठी वृक्ष योजना आहे. (ही वृक्ष योजना स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या संकेतस्थळावर प्रकाशित करण्यात आलेली असावी)	५०	
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने ३३% हरित आच्छादनाची पूर्तता केलेली नाही पण किमान ३३% हरित आच्छादन प्राप्त करण्यासाठी वृक्ष योजना आहे. (ही वृक्ष योजना स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या संकेतस्थळावर प्रकाशित करण्यात आलेली असावी)	५०	
४.	वृक्ष योजना आराखड्याची अंमलबजावणी		५०
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० साठी अपेक्षित ध्येय प्राप्त झाले.	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० साठी अपेक्षित ध्येय प्राप्त झाले नाही.	०	

आवश्यक तपशील:

- GIS/ रिमोट सेन्सिंगचा वापर करून हरित आच्छादन दर्शविण्यात आलेल्या जमीन वापराच्या नकाशाची (Land Use Map) प्रत – ही प्रत स्थानिक नियोजन प्राधिकरणाद्वारे अधिकृत करण्यात आलेली असावी.
- किमान ३३% हरित आच्छादन मिळवण्यासाठी वृक्ष योजना. आराखड्यात सध्या अस्तित्वात असलेल्या झाडांची संख्या आणि वृक्षाच्छादन असावे.
- वृक्ष योजना स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत संकेतस्थळावर किंवा ग्रामपंचयातीच्या सूचना फलकावर प्रकाशित केली असेल तरच ती प्रकाशित मानली जाईल.
- **स्थानिक संस्थेने वृक्ष योजनेच्या अंमलबजावणीबद्दल स्व-घोषणा प्रमाणपत्राची प्रत.**
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/ सुवाच्य नसल्यास,या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.
- टीप: हरित आच्छादनात शेतजमीन ग्राह्य धरली जाणार नाही.

15 LIFE ON LAND	SDG १५: जमिनीवरील जीवन	१५.२ : सर्व प्रकारच्या जंगलांच्या शाश्वत व्यवस्थापनाच्या अंमलबजावणीला चालना देणे, जंगलतोड थांबवणे , खराब झालेली जंगले पुनर्संचयित करून जागतिक स्तरावर वनीकरण आणि पुनर्वनीकरणात लक्षणीय वाढ करणे. १५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण

१.१.१ वृक्ष योजना: किमान ३३% हरित आच्छादन प्राप्त करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	GIS/रिमोट सेन्सिंगवर आधारित जमीन वापर आणि जमीन आच्छादन नकाशा तयार केला आहे का आणि तो स्थानिक नियोजन प्राधिकरणाने अधिकृत केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	GIS/रिमोट सेन्सिंग आधारित हरित निर्देशांक दर्शविणारी जमीन वापर आणि जमीन आच्छादन नकाशाची प्रत - योजना स्थानिक नियोजन प्राधिकरणाने अधिकृत केलेली असावी.	GIS/रिमोट सेन्सिंग आधारित जमीन वापर, जमीन आच्छादन नकाशाची प्रत अपलोड करा.
२	नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये ३३% हरित आच्छादन आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	GIS/रिमोट सेन्सिंग आधारित हरित निर्देशांक दर्शविणारी जमीन वापर आणि जमीन आच्छादन नकाशाची प्रत - योजना स्थानिक नियोजन प्राधिकरणाने अधिकृत केलेली असावी.	GIS/रिमोट सेन्सिंग आधारित जमीन वापर, जमीन आच्छादन नकाशाची प्रत अपलोड करा.
३	नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेकडे वृक्ष योजना आहे का?	ड्रॉपडाउन पर्यायांमधून निवडा. १. स्थानिक स्वराज्य संस्थेने ३३% हरित आच्छादनाची पूर्तता केली आहे व ते पुढे वाढविण्यासाठी वृक्ष योजना आहे. (ही वृक्ष योजना स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या संकेतस्थळावर प्रकाशित करण्यात आलेली असावी) २. स्थानिक स्वराज्य संस्थेने ३३% हरित आच्छादनाची पूर्तता केलेली नाही पण किमान ३३% हरित आच्छादन प्राप्त करण्यासाठी वृक्ष योजना आहे. (ही वृक्ष योजना स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या संकेतस्थळावर प्रकाशित करण्यात आलेली असावी)
	वृक्ष योजनेचे स्थानिक संस्थेच्या संकेतस्थळावर प्रकाशन	संकेतस्थळावर किंवा ग्रामपंचयातीच्या सूचना फलकावर प्रकाशित वृक्ष योजना पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या संकेतस्थळावर किंवा ग्रामपंचयातीच्या सूचना फलकावर प्रकाशन.	स्थानिक संस्थेच्या संकेतस्थळावर असलेली वेबपेजची स्क्रीनशॉट किंवा सूचना फलकाचा फोटो पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
४	वृक्ष योजनेची अंमलबजावणी	माझी वसुंधरा अभियान ६.० साठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी टप्पा गाठला आहे का? (ड्रॉपडाउन पर्यायांमधून निवडा) १.माझी वसुंधरा अभियान ६.० साठी अपेक्षित ध्येय प्राप्त झाले. २.माझी वसुंधरा अभियान ६.० साठी अपेक्षित ध्येय प्राप्त झाले नाही.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.२	माझी वसुंधरा अभियानादरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे	गुण १,५००

वृक्षारोपण हे आपल्या पृथ्वीचे आणि परिसंस्थेचे रक्षण करण्यासाठीचे एक आवश्यक पाउल आहे. झाडे हवेतील कार्बन शोषून घेतात व कार्बनचे संचयन करतात, मातीची होणारी धूप रोखतात आणि जैवविविधतेच्या वाढीसाठी पोषक वातावरण निर्मिती करतात. सदर निर्देशकाद्वारे स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी वृक्षारोपण मोहीमा हाती घेतल्या होत्या की नाही आणि त्यांनी लावलेल्या एकूण स्थानिक झाडांपैकी किती झाडे जगवली आणि त्यांची काळजी घेतली का हे या निर्देशकाद्वारे तपासले जाते.

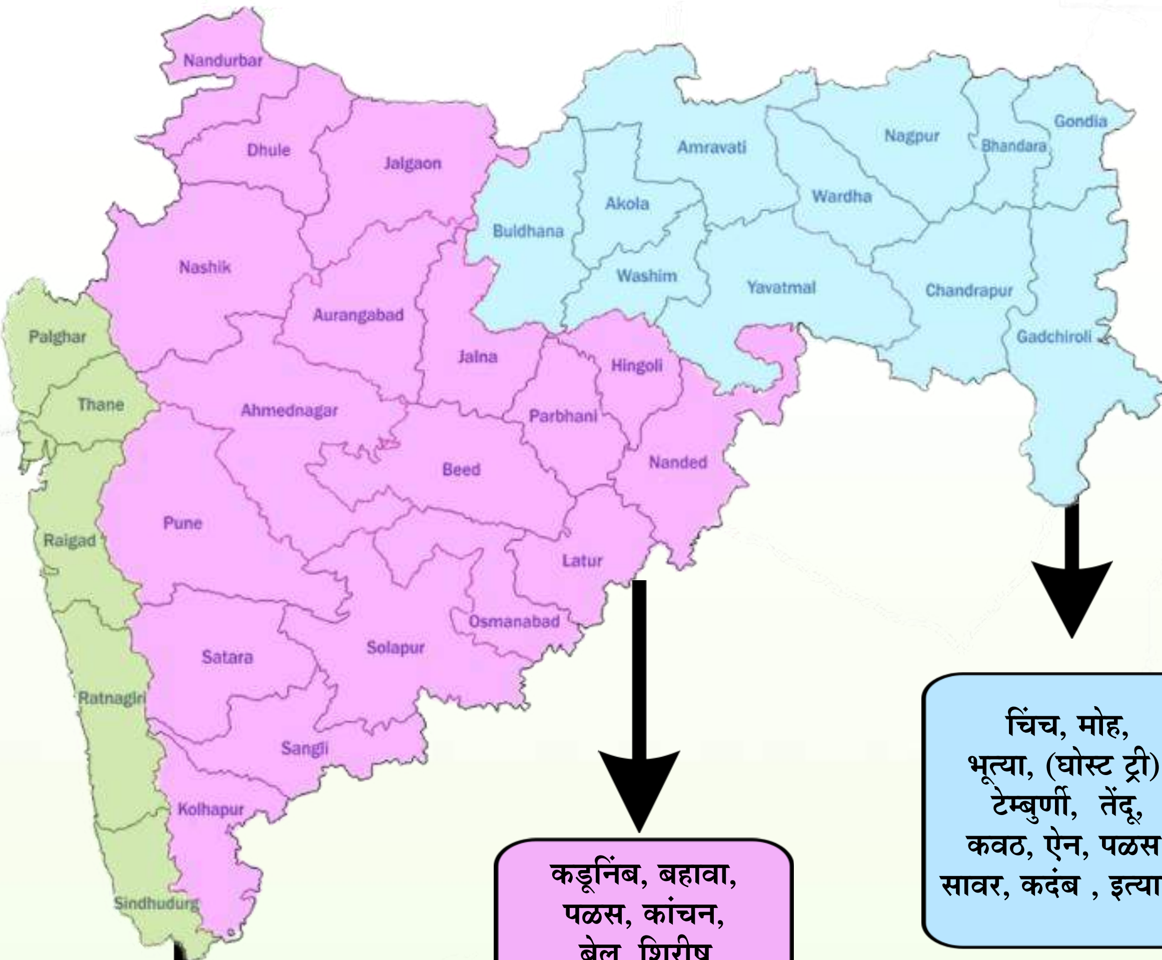
	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत लागवड केलेल्या व जगवलेल्या वृक्षांची **(सर्व स्थानिक प्रजाती)** (बांबू, खस आणि शेवगा वगळून) एकूण संख्या (Relative Marking)	६००
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या आणि जगवलेल्या **बांबू, खस आणि शेवगा** यांची एकूण संख्या (Relative Marking)	६००
३.	**अपकीप (Upkeep):** माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान लागवड केलेल्या आणि जगवलेल्या वृक्षांची एकूण संख्या (Relative Marking)	३००

आवश्यक तपशील:

- लागवड केलेल्या व जगवलेल्या वृक्षांची (सर्व स्थानिक प्रजाती, बांबू, खस आणि शेवगा सह)- माहिती विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- वृक्ष लागवडीच्या स्थानांची (सर्व स्थानिक प्रजाती, बांबू, खस आणि शेवगा सह)- गुगल मॅप लिंक.
- **वृक्ष लागवडीचे क्षेत्र**
  १. भूखंडांवर वृक्षारोपण: विकसित केलेली एकूण हरित क्षेत्रे (चौ. मी. मध्ये)
  २. रस्त्याच्या कडेला वृक्षारोपण: रस्त्याच्या कडेला करण्यात आलेल्या वृक्षारोपणाची एकूण लांबी (मीटर मध्ये).
- वृक्षारोपण उपक्रमांचे कार्यारंभ आदेश प्रमाणपत्र.
- वृक्षारोपण उपक्रमांचे आर्थिक प्रगती अहवाल.
- पुढील १-२ वर्षांसाठी आवश्यक असलेल्या देखभालीसाठीची योजना.
- **टप्प्यानुसार (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे**; (Size १ ते २ MB)
  १. वृक्षारोपण कार्यक्रमापुर्वी
  २. वृक्षारोपण कार्यक्रमादरम्यान
  ३. माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या शेवटच्या दोन महिन्यांत
- *वरील सर्व छायाचित्रे त्याच ठिकाणाहून (अँगलमध्ये) क्लिक केले असावेत.*
- *सादर केलेली कागदपत्रे वैध/ सुवाच्य नसल्यास,या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.*
- *स्थानिक स्वराज्य संस्थेने भरलेली माहिती माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.०, ५.० दरम्यान MIS मध्ये भरलेल्या माहितीशी जुळत नसल्यास, कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.* ***(केवळ अपकीपसाठी लागू)***

SDG १५: जमिनीवरील जीवन	१५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण कारवाई करणे. १५.९: २०३० पर्यंत, पारिस्थितिक प्रणाली आणि जैवविविधता मूल्ये राष्ट्रीय आणि स्थानिक नियोजन, विकास प्रक्रिया, गरिबी कमी करण्याच्या धोरणे आणि खात्यांमध्ये एकत्रित करणे.

स्थानिक प्रजातींची सूचक यादी

चिंच, मोह,
भूत्या, (घोस्ट ट्री),
टेम्बुर्णी, तेंदू,
कवठ, ऐन, पळस,
सावर, कदंब , इत्यादि.

कडूनिंब, बहावा,
पळस, कांचन,
बेल, शिरीष,
अर्जुन, सागवान,
निरगुडी,
गोरख चिंच, बाभळ,
इत्यादि.

आपटा, जांभूळ, फणस, काजू,
कोकम, भेरली माड, नारळ,
काजरा, पिंपळ, उंबर, आंबा,
इत्यादि.

खाडी क्षेत्रातील दलदलीच्या
भागात कांदळाच्या प्रजाती
यामध्ये चिप्पी, तिवर इ.
स्थानिक वृक्ष आढळतात.

बांबू/शेवगा /खसची लागवड

लागवडीसाठी योग्य बांबूच्या प्रजाती

१. बांबूसा टूलडा
२. डेंड्रोकॅलामास ब्रॅंडीसी
३. बांबूसा बल्कोवा
४. डेंड्रोकॅलामास स्टोकसी
५. डेंड्रोकॅलामास स्रीकटस
६. बांबूसा अस्पेर

टिशू कल्चर केलेल्या रोपांची उपलब्धता

१. ईशवेद बायोटेक लॅब्स प्रा. लि. , पुणे
२. अलमॅक बायोटेक लॅब्स प्रा. लि. , लातूर

लागवडीसाठी योग्य जागा

निकृष्ट जमिनीवर लागवड करणे

रस्त्यालगत लागवड

आंतरपीक लागवड

नदीकाठी लागवड

टीप: स्थानिक स्वराज्य संस्था राष्ट्रीय बांबू मिशनने सुचवलेल्या प्रजाती लावू शकतात:
https://nbm.da.gov.in/Bamboo-Species

१.१.२ माझी वसुंधरा अभियान दरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत लागवड केलेल्या वृक्षांची (सर्व स्थानिक प्रजाती) (बांबू, खस आणि शेवगा वगळून) एकूण संख्या.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत लागवड केलेल्या वृक्षांची (सर्व स्थानिक प्रजाती) (बांबू, खस आणि शेवगा वगळून) एकूण संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत जगवलेल्या वृक्षांची (सर्व स्थानिक प्रजाती) (बांबू, खस आणि शेवगा वगळून) एकूण संख्या.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत लागवड जगवलेल्या वृक्षांची (सर्व स्थानिक प्रजाती) (बांबू, खस आणि शेवगा वगळून) एकूण संख्या नमूद करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या वेटिव्हर (खस) एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या वेटिव्हर (खस) एकूण संख्या नमूद करा
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जगलेल्या वेटिव्हर (खस) एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जगलेल्या वेटिव्हर (खस) एकूण संख्या नमूद करा
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या मोरिंगा (शेवगा) झाडांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या मोरिंगा (शेवगा) झाडांची एकूण संख्या नमूद करा
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जगलेल्या मोरिंगा (शेवगा) झाडांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जगलेल्या मोरिंगा (शेवगा) झाडांची एकूण संख्या नमूद करा
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या बांबूची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान लागवड केलेल्या बांबूची एकूण संख्या नमूद करा
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जगलेल्या बांबू झाडांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जगलेल्या बांबूची एकूण संख्या नमूद करा
३	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वृक्ष लागवडीखाली समाविष्ट असलेले एकूण क्षेत्र (चौरस मीटरमध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वृक्ष लागवडीखाली समाविष्ट असलेले एकूण क्षेत्र (चौरस मीटरमध्ये) क्षेत्रफळ नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान रस्त्याच्या कडेला लागवडीची एकूण लांबी (मीटरमध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यानरस्त्याच्या कडेला वृक्ष लागवडीखाली समाविष्ट केलेल्या क्षेत्राची एकूण लांबी (मीटरमध्ये) नमूद करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.२ माझी वसुंधरा अभियान दरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
	वृक्षारोपण उपक्रमाचा कार्यारंभ आदेश	वृक्षारोपण उपक्रमांचे सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	देखभाल योजना अहवाल	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार करण्यात आलेल्या वृक्षारोपणाच्या स्थळांसाठी पुढील १-२ वर्षांसाठी देखभाल योजना अहवाल अपलोड करा.
	वृक्षारोपण उपक्रमाचा आर्थिक अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्र यांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर सदर कार्य CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती /सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	वृक्षारोपणाची सविस्तर माहिती	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये वृक्ष लागवडीचे तपशील अपलोड करा.
४	माझी वसुंधरा अभियान १.० मध्ये जगवलेली एकूण झाडे	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान जगवलेल्या एकूण झाडांची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान २.० मध्ये जगवलेली एकूण झाडे	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान जगवलेल्या एकूण झाडांची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० मध्ये जगवलेली एकूण झाडे	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान जगवलेल्या एकूण झाडांची संख्या आणि स्थान नमूद करा..
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० मध्ये जगवलेली एकूण झाडे	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान जगवलेल्या एकूण झाडांची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० मध्ये जगवलेली एकूण झाडे	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान जगवलेल्या एकूण झाडांची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	जगवलेल्या झाडांची देखभाल योजना अहवाल	देखभाल योजना अहवालाची पीडीएफ अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.२ माझी वसुंधरा अभियान दरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr No	Bamboo/Vetiver/Moringa plantation/ indigenous (Select from the Dropdown options)	Address of the tree plantation done during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google map location of the tree plantation (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4

Latitude	Longitude	Date of Tree Plantation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Total number of trees planted at the given location during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter whole numbers)
5	6	7	8

Total number of trees survived at the given location during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter whole numbers)	If a plantation is done on the plots, please enter the area of the plot in square meters otherwise enter "0" (Local Body can also enter decimal values)	If plantation is done along the roads, please enter the length of the roadside plantation in meters otherwise enter "0" (Local Body can also enter decimal values)	Plantation by State Government Program/Central Government Program/CSR/Community Participation/via Institutes/etc. (Local Body should choose appropriate option from the dropdown)
9	10	11	12

Date of work order of the tree plantation activity. (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Work order number of the plantation activity	Financial Brief for the tree plantation activities in "Rs"	Financial Receipt number for the Tree Plantation/If Plantation is done via CSR then number of acknowledgment slip
13	14	15	16

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.२ माझी वसुंधरा अभियान दरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

१.१.३	नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल	गुण ३००

हरित क्षेत्र हे प्रदूषणाचे परिणाम कमी करण्यास मदत करतात. हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थानी देवराई, पंचवटी, मियावाकी, घनवन, अमृत वन, स्मृती वन, जैवविविधता उद्यान, पक्षी उद्यान, इत्यादी प्रकारच्या हरित क्षेत्रांची निर्मितीस व देखभालीस महत्व दिले आहे का हे तपासतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	नव्याने तयार केलेल्या हरित क्षेत्रांची (देवराई/पंचवटी/घनवनचे/मियावकी, इत्यादि) संख्या *तयार केलेल्या हरित क्षेत्रांच्या संख्येच्या आधारे मूल्यांकन केले जाईल. तयार करण्यात आलेल्या प्रत्येक हरित क्षेत्राला २० गुण मिळतील.*	१००
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार करण्यात आलेले हरित क्षेत्रांचे (देवराई/पंचवटी/घनवनचे/मियावकीसह, इत्यादि) एकूण एकत्रित क्षेत्र (Relative Marking)	१००
३.	**अपकीप (Upkeep):** माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान तयार केलेल्या हरित क्षेत्राची *देखभाल करण्यात आलेल्या प्रत्येक हरित क्षेत्राला ०५ गुण मिळतील.*	१००

आवश्यक तपशील:

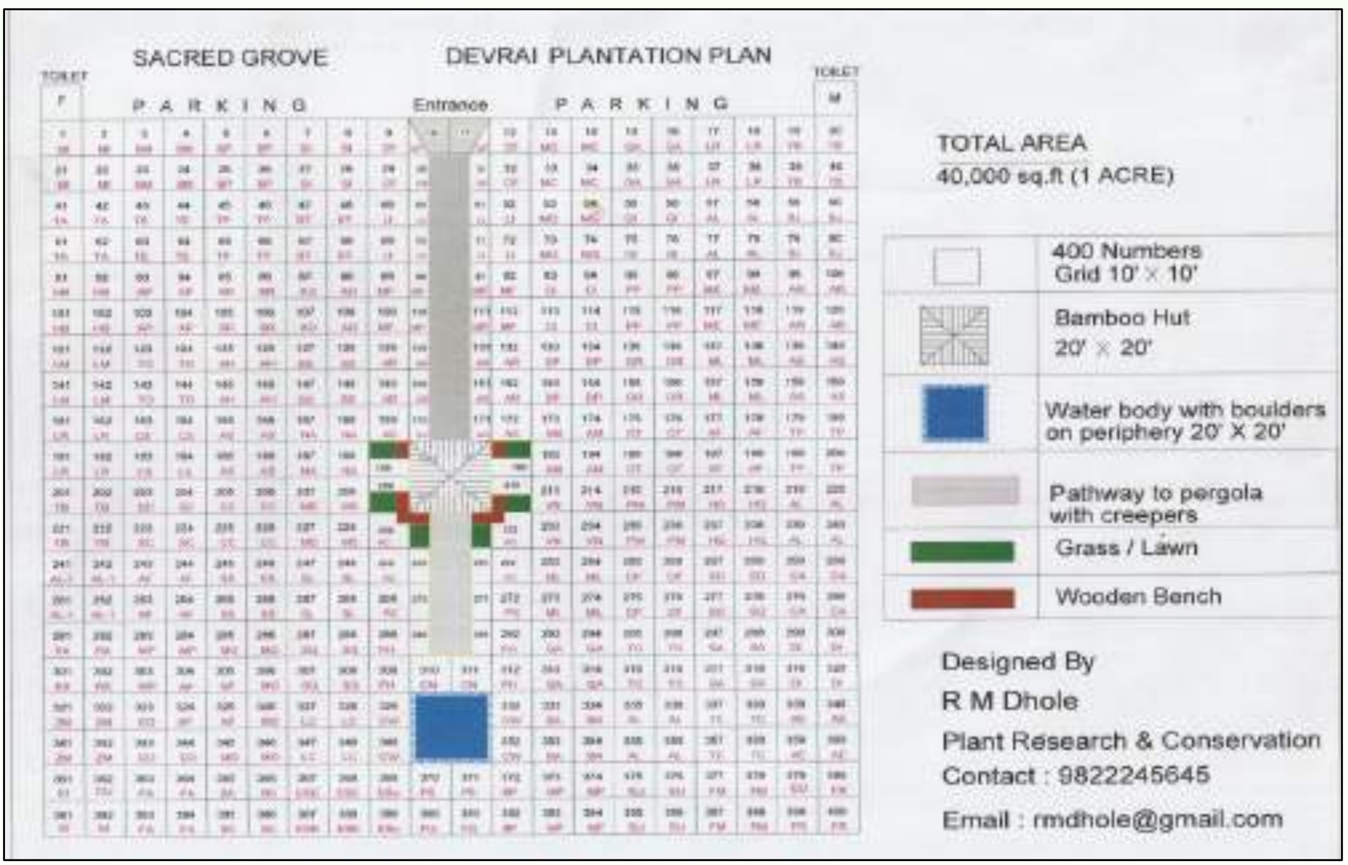
- नवीन तयार केलेल्या हरित क्षेत्रांचा (देवराई/पंचवटी/घनवन/मियावाकीसह, इत्यादि) - तपशील
- प्रकल्पाच्या प्रगतीनुसार विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- नव्याने तयार केलेल्या हरित क्षेत्राचे कार्यारंभ आदेश आणि आर्थिक प्रगती अहवाल.
- गुगल मॅपवर स्थान.
- माझी वसुंधरा १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान तयार केलेल्या हरित क्षेत्रासाठी पुढील १-२ वर्षांसाठी देखभाल योजना (देखभाल यंत्रणेचा उल्लेख करणे आवश्यक).
- या निर्देशकासाठी, हरित क्षेत्र म्हणजेच, किमान ७०% क्षेत्र ज्यावर झाडे, झुडपे इ. आहेत. हरित क्षेत्र विकासासाठी किमान क्षेत्राची आवश्यकता;
    - ग्रामपंचायतीसाठी २,५०० चौ. फुटांपेक्षा जास्त क्षेत्रफळ
- सादर केलेले दस्तऐवज वैध / सुवाच्य नसल्यास आणि Google लिंक चुकीची असल्यास या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेने भरलेली माहिती माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान MIS मध्ये भरलेल्या माहितीशी जुळत नसल्यास, कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत. (केवळ अपकीपसाठी (Upkeep) लागू)

15 LIFE ON LAND	**SDG १५: जमिनीवरील जीवन**	१५.२ : सर्व प्रकारच्या जंगलांच्या शाश्वत व्यवस्थापनाच्या अंमलबजावणीला चालना देणे, जंगलतोड थांबवणे , खराब झालेली जंगले पुनर्संचयित करून जागतिक स्तरावर वनीकरण आणि पुनर्वनीकरणात लक्षणीय वाढ करणे. १५.९ : २०३० पर्यंत, पारिस्थितिक प्रणाली आणि जैवविविधता मूल्ये राष्ट्रीय आणि स्थानिक नियोजन, विकास प्रक्रिया, गरिबी कमी करण्याच्या धोरणे आणि खात्यांमध्ये एकत्रित करणे.

पंचवटी वृक्षारोपण

देवराई वृक्षारोपण

टीप : वृक्षारोपण योजनेसंबंधीत अधिक माहिती जाणून घेण्यासाठी देवराई फाउंडेशन यांची माहितीपुस्तिका खाली दिलेल्या लिंकवर पहा. https://majhivasundhara.in//assets/docs/Devrai_Foundation.pdf

१.१.३ नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेल्या हरित क्षेत्रांची (देवराई/पंचवटी/घनवन/मियावाकीसह) संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नव्याने तयार केलेल्या हरित क्षेत्रांची संख्या नमूद करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेल्या देवराई/पंचवटी/घनवन/मियावाकीचे एकूण एकत्रित क्षेत्र.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार करण्यात आलेल्या देवराई/पंचवटी/घनवन/मियावाकीचे एकूण एकत्रित क्षेत्र नमूद करा.
३	हरित क्षेत्रांचा (देवराई/पंचवटी/घनवन/मियावाकी) निर्मितीसाठीचा कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांचे संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	हरित क्षेत्रांचा (देवराई/पंचवटी/घनवन/मियावाकीसाठी) देखभाल योजना अहवाल	देखभाल योजना अहवाल अपलोड करा.
	हरित क्षेत्रांचा (देवराई/पंचवटी/घनवन/मियावाकीचा) आर्थिक अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोजन प्रमाणपत्र संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर सदर कार्य CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	तयार केलेल्या हरित क्षेत्रांची (देवराई/पंचवटी/घनवन/मियावाकी) विविध टप्प्यांवरील जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१)टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २)जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३)जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
	तयार केलेल्या हरित (देवराई/पंचवटी/घनवन/नगरवन/मियावाकी) क्षेत्रांचे तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये नव्याने तयार केलेल्या देवराई/पंचवटी/घनवन/मियावाकी क्षेत्रांचे तपशील अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.३ नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
४	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान निर्माण केलेल्या हरित क्षेत्रांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान निर्माण केलेल्या एकूण हरित क्षेत्रांची संख्या व स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान निर्माण केलेल्या हरित क्षेत्रांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान निर्माण केलेल्या एकूण हरित क्षेत्रांची संख्या व स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान निर्माण केलेल्या हरित क्षेत्रांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान निर्माण केलेल्या एकूण हरित क्षेत्रांची संख्या व स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान निर्माण केलेल्या हरित क्षेत्रांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान निर्माण केलेल्या एकूण हरित क्षेत्रांची संख्या व स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान निर्माण केलेल्या हरित क्षेत्रांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान निर्माण केलेल्या एकूण हरित क्षेत्रांची संख्या व स्थान नमूद करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१)टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २)जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३)जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
	हरित क्षेत्रासाठी देखभाल योजना अहवाल	देखभाल योजना अहवाल अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.३ नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Is this a Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/ Other Green areas (Select from the Dropdown options)	Name of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/ Other Green Areas developed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Date of creation of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/Other Garders during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
1	2	3	4

Address of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Miyawaki /Other Green areas (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the Devrai/Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/Other Green areas (Local Body should enter valid google map link)	Latitude	Longitude
5	6	7	8

Total area of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/Other green areas in square feet. (Local Body can also enter decimal values)	Date of the work order for the creation of Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/Other green areas. (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Work Order number for the creation of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/ Miyawaki/Other Green areas	Financial Brief for the creation of Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/Other Green areas in "Rs"
9	10	11	12

The Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/Other Green areas was created by (Local Body/Private Institution/Educational Institute/NGO/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Maintenance of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/Other Green areas to be conducted by (Local Body/NGO/Private Institute/Educational Institute/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
13	14

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.३ नवीन हरित क्षेत्रांचा विकास व देखभाल

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत</u>

१.१.४	जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना- तयारी व प्रकाशन	गुण १५०

वृक्षगणना अहवाल वृक्ष आच्छादन आणि प्रजातींच्या विविधतेसाठी आधाररेखा प्रदान करते. माहितीचा उपयोग वृक्षांच्या देखभालीसाठी आणि संवर्धनाशी संबंधित विविध उपक्रमांसाठी उपाययोजना आणि विकास करण्याससाठी केला जाऊ शकतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी जिओटॅग वृक्षगणना अहवाल तयार आणि प्रकाशित केलेला आहे का?		७५
	होय	५०	
	नाही	०	
१ (अ)	होय असल्यास, माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जिओटॅग वृक्षगणना अहवाल अद्ययावत आणि प्रकाशित केला आहे का?		
	होय	२५	
	नाही	०	
१ (ब)	नाही असल्यास, माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान अहवालाची स्थिती		
	जिओटॅगिंगसह वृक्ष गणना – अहवाल १००% तयार व प्रकाशित	७५	
	जिओटॅगिंगसह वृक्ष गणना – अहवाल ५०% तयार व प्रकाशित	३०	
	जिओटॅगिंगसह वृक्ष गणना – अहवाल ५०% हून कमी तयार व प्रकाशित	०	
२.	पुरातन वृक्षांची यादी – अद्ययावत आणि प्रकाशित		५०
३.	पुरातन वृक्षांचा संरक्षण आराखडा तयार केला आहे का?		२५
	होय	२५	
	नाही	०	

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक संस्थेच्या संकेतस्थळावर, स्थानिक वृक्ष प्राधिकरणाने अधिकृत केलेल्या वृक्षगणना अहवालाची लिंक - जिओटॅगिंगसह (पुरातन वृक्षगणना अहवालासह)
- वृक्षगणना अहवाल आणि जिओटॅगिंगसह पुरातन वृक्षांची अद्ययावत यादी – ही यादी ग्रामपंचायतीच्या अधिकृत संकेतस्थळावर किंवा नोटीस प्रकाशित केली तरच स्वीकारली जाईल.
- रितसर शिक्का मारलेली वृक्षगणना अहवालाची प्रत.
- पुरातन वृक्षांचा संरक्षण आराखडा
- स्थानिक वृक्ष प्राधिकरणाकडून जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना अहवालाची स्थिती दर्शवणारी हमीपत्राची प्रत.
- पुरातन वृक्षांसह सर्व वृक्षांचे जिओटॅगिंग करणे अनिवार्य आहे. जिओटॅगिंग न केल्यास कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.
- ***टीप : अहवाल १००% तयार आणि प्रकाशित– स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या १००% क्षेत्रफळाचा समावेश***
- ***अहवाल ५०% तयार आणि प्रकाशित– स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या ५०% क्षेत्रफळाचा समावेश***
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/ सुवाच्य नसल्यास,या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG १५: जमिनीवरील जीवन

१५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण कारवाई करणे.

१५.९: २०३० पर्यंत, पारिस्थितिक प्रणाली आणि जैवविविधता मूल्ये राष्ट्रीय आणि स्थानिक नियोजन, विकास प्रक्रिया, गरिबी कमी करण्याच्या धोरणे आणि खात्यांमध्ये एकत्रित करणे.

१.१.४ जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना- तयारी व प्रकाशन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना अहवाल तयार करून स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत संकेतस्थळावर प्रकाशित करण्यात आला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या आधी वृक्षगणना अहवाल तयार केला आणि प्रकाशित केला असल्यास "होय" निवडा अन्यथा "नाही" निवडा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना अहवाल अद्ययावत आणि प्रकाशित झाला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना अद्ययावत आणि प्रकाशित झाल्यास "होय" निवडा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत संकेतस्थळावर अपलोड केलेल्या वृक्षगणना अहवालाची लिंक	वृक्षगणना अहवाल असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत संकेतस्थळाची वैध लिंक अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान अद्ययावत वृक्षगणना अहवाल तयार करून प्रकाशित केला.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेला आणि प्रकाशित केलेला अद्ययावत वृक्षगणना अहवाल अपलोड करा.
३	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वृक्षगणनेच्या जिओटॅगिंगसह अहवाल तयार करण्याची स्थिती	ड्रॉपडाउन पर्यायांमधून निवडा १.जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना -१००% अहवाल तयार आणि प्रकाशित २.जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना -५०% अहवाल तयार आणि प्रकाशित ३.जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना -५०% पेक्षा कमी अहवाल तयार आणि प्रकाशित
	वृक्षगणना अहवाल	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेला आणि प्रकाशित केलेला वृक्षगणना अहवाल अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.४ जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना- तयारी व प्रकाशन

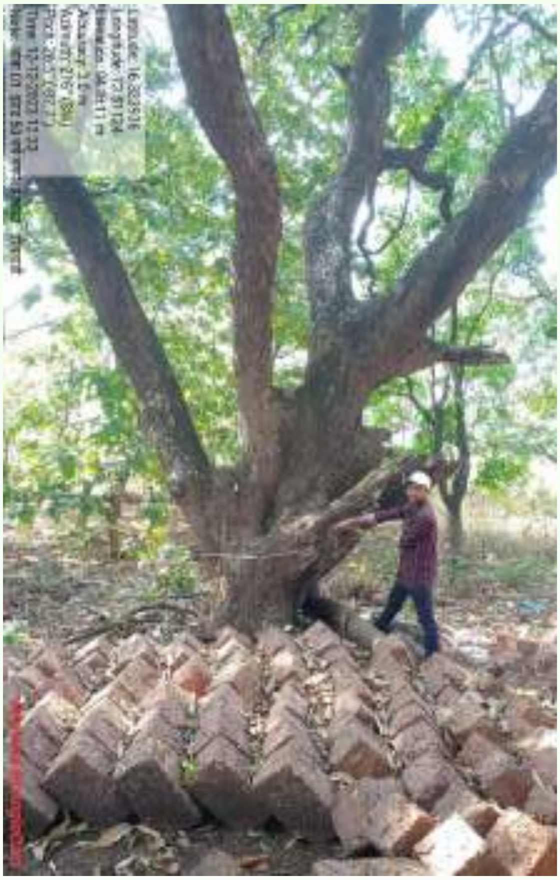
MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
४	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने पुरातन वृक्षांची (हेरिटेज ट्री) यादी तयार करून प्रकाशित केली आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.जर तुम्ही पुरातन वृक्षांची (हेरिटेज ट्री) यादी तयार करून प्रकाशित केली असेल तर "होय" निवडा, अन्यथा "नाही" निवडा.
	पुरातन वृक्षांची (हेरिटेज ट्री) वृक्षगणना अहवाल अपलोड असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत संकेतस्थानाची वैध लिंक	पुरातन वृक्षांची (हेरिटेज ट्री) वृक्षगणना अहवाल अपलोड असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत संकेतस्थानाची वैध लिंक अपलोड करा.
	जिओटॅग केलेल्या पुरातन वृक्षांची (हेरिटेज ट्री) तयार आणि प्रकाशित केलेली यादी	जिओटॅग केलेल्या पुरातन वृक्षांची (हेरिटेज ट्री) यादी संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
५	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने पुरातन वृक्षांसाठी (हेरिटेज ट्री) देखभाल योजना अहवाल तयार करून प्रकाशित केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.जर तुम्ही पुरातन वृक्षांसाठी (हेरिटेज ट्री) देखभाल योजना अहवाल तयार करून प्रकाशित केला असेल तर "होय" निवडा, अन्यथा "नाही" निवडा.
	वृक्ष देखभाल योजना अहवाल	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेला आणि प्रकाशित केलेला वृक्ष देखभाल योजना अहवाल अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.४ जिओटॅगिंगसह वृक्षगणना- तयारी व प्रकाशन

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत</u>

१.१.५	रोपवाटिकेची निर्मिती	गुण १००

रोपवाटिका ही रोपे लागवडीसाठी तयार होईपर्यंत त्यांना अनुकूल परिस्थितीत ठेवण्यासाठी निर्माण केली जाणारी एक व्यवस्थापित जागा आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्था वनीकरण आणि वृक्षारोपण या सारख्या उपक्रम हाती घेतात तेव्हा पुरेशा प्रमाणात रोपे उपलब्ध होतील म्हणून रोपवाटिका खूप महत्वाची आहे. हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थेने त्यांच्या क्षेत्रात वनीकरण आणि वृक्षारोपण या सारख्या उपक्रमांसाठी केलेल्या प्रयत्नांचे मूल्यमापन करतो.

मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	रोपवाटीकेची एकूण क्षमता (चौ. मी. मध्ये) (Relative Marking)	४०
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान रोपवाटीकेत उपलब्ध असलेल्या आणि/किंवा विक्री केलेल्या रोपांची संख्या (ऊंची-४ फुटांहून अधिक) (Relative Marking)	६०

आवश्यक तपशील :

- स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रात खाजगी रोपवाटिकांसह तयार केलेल्या रोपवाटिकांची संख्या.
- तयार केलेल्या प्रत्येक रोपवाटिकेची क्षमता चौरस मीटरमध्ये (चौ.मी. मध्ये)
- रोपवाटिकेद्वारे उपलब्ध आणि/किंवा विक्री केलेल्या रोपांचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- रोपवाटिकेचे स्थान- गुगल मॅप लिंक
- जिओटॅग केलेले छायाचित्र (Size १ ते २ MB) .
- सादर केलेले दस्तऐवज वैध / सुवाच्य नसल्यास किंवा गुगल लिंक चुकीची असल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

15 LIFE ON LAND	SDG १५: जमिनीवरील जीवन	१५.२ : सर्व प्रकारच्या जंगलांच्या शाश्वत व्यवस्थापनाच्या अंमलबजावणीला चालना देणे, जंगलतोड थांबवणे , खराब झालेली जंगले पुनर्संचयित करून जागतिक स्तरावर वनीकरण आणि पुनर्वनीकरणात लक्षणीय वाढ करणे. १५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण

१.१.५ रोपवाटिकेची निर्मिती

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील तयार केलेल्या रोपवाटिकांची संख्या (स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या आणि खाजगी रोपवाटिका)	तयार केलेल्या रोपवाटीकांची संख्या नमूद करा.
	सर्व रोपवाटिकांची एकूण संकलित क्षमता	सर्व रोपवाटिकांची एकूण संकलित क्षमता चौरस मीटर मध्ये नमूद करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान रोपवाटिकेमध्ये असलेल्या किंवा विक्री केलेल्या एकूण रोपांची संख्या (४ फुटांपेक्षा जास्त उंचीच्या)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान रोपवाटिकेमध्ये उपस्थित असणाऱ्या किंवा विक्री केलेल्या रोपांची संख्या (४ फुटांपेक्षा जास्त उंची असणाऱ्या) नमूद करा.
	रोपवाटीकांचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये रोपवाटीकांचा तपशील अपलोड करा.
	रोपवाटीकांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.५ रोपवाटिकेची निर्मिती

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No	Name of the Nursery (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Address of the Nursery (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google map location link of Nursery (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4

Latitude of Nursery	Longitude of Nursery	Nursery owned by (Local Body, Private Institution, NGO, Educational Institution/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total area of the nursery in square meters (Local Body can also enter decimal values)
5	6	7	8

Total cumulative capacity of the nursery in square meters (Local Body can also enter decimal values)	Number of saplings above 4 feet present and/or sold by the nursery, during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter whole values)
9	10

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.५ रोपवाटिकेची निर्मिती

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत

१.१.६ लोकजैवविविधता नोंदवही तयार करणे

गुण १५०

लोकजैवविविधता नोंदवही (People's Biodiversity Register-PBR) हा स्थानिक समुदायांनी जैवविविधता व्यवस्थापन समित्यांच्या (Biodiversity Management Committee-BMC) सहकार्याने तयार केलेला एक व्यापक दस्तऐवज आहे, जो विशिष्ट क्षेत्रातील जैविक संसाधने आणि पारंपारिक माहिती, जसे की वनस्पती, प्राणी, सूक्ष्मजीव आणि त्यांच्याशी संबंधित अधिवास आणि वापर याबद्दल माहिती नोंदवतो. स्थानिक स्वराज्य संस्थेत स्थानिक समुदायांद्वारे तयार केलेल्या लोकजैवविविधता नोंदवहीमध्ये जैविक संसाधनांचे संरक्षण आणि त्याचे दस्तऐवजीकरण करणे यास प्रोत्साहन दिले जाते का याचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जैवविविधता व्यवस्थापन समिती (BMC) ने घेतलेल्या बैठकांची संख्या (प्रत्येक बैठकीसाठी ५ गुण)	२०
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या आधी आणि दरम्यान जैवविविधता व्यवस्थापन समिती (BMC) द्वारे लोकजैवविविधता नोंदवही (PBR) तयार करून महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळाला (Maharashtra State Biodiversity Board-MSBB) लोकजैवविविधता नोंदवही (PBR) सादर केल्यास	५०
३	जैवविविधता व्यवस्थापन समिती (BMC) कृती आराखडा	३०
४	जैवविविधता कायदा, २००२ वरील क्षमता वृद्धी कार्यक्रमांची एकूण संख्या (प्रत्येक कार्यक्रमासाठी १० गुण)	२०
५	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जैवविविधता व्यवस्थापन आराखडा तयार केल्यास	३०

आवश्यक तपशील:

- जैवविविधता व्यवस्थापन समितीचे (BMC) गठित झाल्याचे आदेश/पत्र आणि सदस्य यादीची प्रत.
- BMC ने दरवर्षी आयोजित केलेल्या किमान चार बैठकांच्या सूचना. माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीत दर तीन (३) महिन्यांनी एकदा बैठक आयोजित केली पाहिजे- इतीवृत्तांच्या प्रतीसह सादर करणे.
- PBR- BMCने तयार केले आहे आणि मंजूर केले आहे असे सांगणारे BMC कडून प्रमाणपत्र
- PBR सादर केल्याची प्रत (PBR तयार आणि प्रकाशित केल्यानंतर तो महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळाला **(MSBB)** ला प्रस्तुत करावा.)
- राष्ट्रीय जैवविविधता प्राधिकरणाने जारी केलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार BMC कृती आराखड्याची प्रत
- जैवविविधता कायदा, 2002- वरील क्षमता वृद्धी कार्यक्रमांचा तपशील
- जैवविविधता व्यवस्थापन आराखडाची प्रत
- कृती आराखड्यात जैव संसाधनांच्या संवर्धनासाठी नमूद केलेल्या मुद्यांचा समावेश असू शकतो. BMC च्या कर्मचाऱ्यांसाठी आवश्यक असलेले प्रशिक्षण आणि भौगोलिक निर्देशकांच्या (G.I.) नोंदणीसाठी विचारात घेण्यासाठी संभाव्य बाबींची यादी समाविष्ट असू शकते. http://nbaindia.org/uploaded/pdf/Guidelines%20for%20BMC.pdf
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/ सुवाच्य नसल्यास,या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG १५: जमिनीवरील जीवन

१५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण कारवाई करणे.

१५.९: २०३० पर्यंत, पारिस्थितिक प्रणाली आणि जैवविविधता मूल्ये राष्ट्रीय आणि स्थानिक नियोजन, विकास प्रक्रिया, गरिबी कमी करण्याच्या धोरणे आणि खात्यांमध्ये एकत्रित करणे.

लोकजैवविविधता नोंदवही तयार करण्याची पद्धत

स्थानिक समुदाय + BMC (जैवविविधता व्यवस्थापन समिती)
स्थानिक पातळीवर जैविक संसाधने आणि संबंधित ज्ञानाचे संवर्धन, दस्तऐवजीकरण आणि व्यवस्थापन करण्यासाठी स्थापन केलेली संस्था.

↓

PBR (लोक जैवविविधता अहवाल)

↓

TSG (तांत्रिक सहाय्य गट)
महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळ (MSBB) कडे सादर करण्यापूर्वी अहवालांचे पुनरावलोकन आणि मूल्यांकन केले जाते.

↓

MSBB (महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळ)
जैवविविधता व्यवस्थापन समित्या (BMCs) या प्राधिकरणाकडे नोंदणीकृत आहेत, जे त्यांच्या स्थापनेसाठी मान्यता देखील देते.

- जैवविविधता व्यवस्थापन समितीची वैधता ५ वर्षे आहे.
- समितीमध्ये एक निर्वाचित अध्यक्ष आणि स्थानिक स्वराज्य संस्थेने नामनिर्देशित केलेले सहा सदस्य असतात, ज्यात एक तृतीयांश महिला सदस्य असतात.
- त्यानंतर तांत्रिक मंजुरी गटांद्वारे मूल्यमापन केलेला अहवाल अंतिम मंजुरीसाठी महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळाकडे सादर केला जातो. जर अहवाल राष्ट्रीय जैवविविधता प्राधिकरण (NBA) च्या अटी आणि नियमांचे पालन करत असेल तर संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेला PBR च्या वैधतेबद्दल प्रमाणपत्र जारी केले जाते.
- PBR चे प्रमाणित स्वरूप आणि राष्ट्रीय जैवविविधता समितीने परिभाषित केलेले आवश्यक नियम आणि PBR नियमांनुसार अहवाल तयार करणे अपेक्षित आहे.
  http://nbaindia.org/uploaded/pdf/PBR%20Format%202013.pdf

१.१.६ लोकजैवविविधता नोंदवही तयार करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	जैवविविधता व्यवस्थापन समिती (BMC) गठित झाल्याचा दिनांक	दिनांक नमूद करा.
	जैवविविधता व्यवस्थापन समिती (BMC) गठित झाल्याचे आदेश/पत्र आणि सदस्य यादीची प्रत	जैवविविधता व्यवस्थापन समिती (BMC) गठित झाल्याचे आदेश/पत्र आणि सदस्य यादीची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जैवविविधता व्यवस्थापन समितीने घेतलेल्या बैठकांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान जैवविविधता व्यवस्थापन समितीने घेतलेल्या बैठकांची संख्या नमूद करा
	सूचना, विषय पत्रिका, सभेच्या नोंदवहीची प्रत आणि सभेचे इतिवृत्त (मिनट्स ऑफ मीटिंग)	सूचना, विषय पत्रिका, सभेच्या नोंदवहीची प्रत आणि सभेचे इतिवृत्त (मिनट्स ऑफ मीटिंग) यांची संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
२	लोकजैवविविधता अहवाल तयार करून त्याला जैवविविधता व्यवस्थापन समितीने मंजूरी दिली आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	लोकजैवविविधता अहवाल तयार आणि मंजूर आहे, हे दर्शवणारे जैवविविधता व्यवस्थापन समितीचे प्रमाणपत्र	लोकजैवविविधता अहवाल तयार आणि मंजूर आहे, हे दर्शवणारे जैवविविधता व्यवस्थापन समितीचे प्रमाणपत्र अपलोड करा.
३	लोकजैवविविधता अहवाल महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळाकडे (MSBB) सादर केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	महाराष्ट्र राज्य जैवविविधता मंडळाकडे (MSBB) लोक जैवविविधता अहवाल सादर केल्याच्या पोचपावतीची प्रत	पोचपावतीची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.६ लोकजैवविविधता नोंदवही तयार करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
४	जैवविविधता व्यवस्थापन समितीने राष्ट्रीय जैवविविधता प्राधिकरणाच्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार कृती आराखडा तयार केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	राष्ट्रीय जैवविविधता प्राधिकरणाच्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार तयार केलेल्या जैवविविधता व्यवस्थापन समितीच्या कृती आराखड्याची प्रत.	राष्ट्रीय जैवविविधता प्राधिकरणाच्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार तयार केलेल्या जैवविविधता व्यवस्थापन समितीच्या कृती आराखड्याची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
५	जैवविविधता कायदा, २००२ वर क्षमता वृद्धी कार्यक्रमांची संख्या	जैवविविधता कायदा, २००२ वर क्षमता वृद्धी सत्रांची संख्या नमूद करा
	जैवविविधता कायदा, २००२ वर क्षमता वृद्धी कार्यक्रमांचे तपशील	जैवविविधता कायदा, २००२ वरील क्षमता वृद्धी कार्यक्रमांचे तपशील संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा
६	जैवविविधता व्यवस्थापन आराखडा तयार आणि सादर केला आहे का ?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	जैवविविधता व्यवस्थापन आराखड्याची प्रत.	जैवविविधता व्यवस्थापन आराखड्याची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.७ बीज संकलन केंद्र

गुण १५०

बीज संकलन केंद्र हे निरनिराळ्या वृक्ष प्रजातींच्या बिया संरक्षित करून योग्य परिस्थितीत साठवून ठेवण्याचे ठिकाण आहे. स्थानिक वृक्ष प्रजातींचे बीज संकलन केंद्र हे विशेषत: स्थानिक भागातील किंवा परिसंस्थेतील झाडांच्या बिया आणि स्थानिक समुदायांसाठी सांस्कृतिक, पर्यावरणीय किंवा आर्थिक महत्त्व असलेल्या झाडांच्या बियांचे जतन करण्यावर लक्ष केंद्रित करते. या निर्देशकाद्वारे स्थानिक स्वराज्य संस्था बीज संकलन केंद्र तयार करून, स्थानिक वृक्ष प्रजातींचे बियाणे गोळा करणे, साठवणे आणि वितरीत करणे यास प्रोत्साहन दिले जाते का याचे मूल्यमापन केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	बीज संकलन व बीज गोळे (सीड बॉल) बनवण्याकरिता जनजागृती (Relative Marking)		२०
२.	बीज संकलन केंद्र आहे का?		३०
	होय	३०	
	नाही	०	
३.	एकूण संकलित आणि साठवलेल्या स्थानिक झाडांच्या बियांचे प्रमाण (किलोमध्ये) (Relative Marking)		५०
४.	बियाणांचा वापर		५०
	बीज गोळे (सीड बॉल) बनवण्यासाठी	२५	
	वृक्षारोपणासाठी	२५	

आवश्यक तपशील:

- जनजागृती उपक्रमांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- बीज संकलन केंद्राच्या स्थानाची गुगल मॅप लिंक.
- संकलित केलेल्या बियाणांचे लॉगबुक
- बीज संकलन केंद्रात पॅकेजिंग व लेबलिंग करून जतन केलेल्या बियाणांचे जिओटॅग केलेली छायाचित्र (size १ ते २ MB)
- बियाणांचा वापर करतादरम्यानचे (बीज गोळे बनवताना/ वृक्षारोपणासाठी) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे. (size १ ते २ MB)
- वापरात आलेल्या बियाणांचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध / सुवाच्य नसल्यास आणि गूगल मॅप लिंक चुकीची असल्यास या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत .

15 LIFE ON LAND	SDG १५: जमिनीवरील जीवन	१५.२ : सर्व प्रकारच्या जंगलांच्या शाश्वत व्यवस्थापनाच्या अंमलबजावणीला चालना देणे, जंगलतोड थांबवणे , खराब झालेली जंगले पुनर्संचयित करून जागतिक स्तरावर वनीकरण आणि पुनर्वनीकरणात लक्षणीय वाढ करणे. १५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण

बीज व्यवस्थापन व बीज गोळे बनवण्याची प्रक्रिया

बीज संकलन

जमिनीवरून गोळा करणे- साग, शिवन, बाभळ इ.
झाडांवरून गोळा करणे- अंजन, बिबळ, इ.
शिढी वापरून गोळा करणे- चंपा, रिठा, इ.

बीज वेचणे

स्फुटनशील शुष्क फळे व अस्फुटनशील शुष्क फळे-
बिया मळणे / घासणे/ आपटणे
उदा. बाभळ, कांचन, बहावा इ.
गरयुक्त फळे
फळ पिळून त्यातील बी काढा, उदा. कडुलिंब, पिंपळ.

बीज संकलन केंद्र

बिया योग्यरीत्या सुकवा व त्यांच्यावर योग्य प्रक्रिया करा. हे बियाणे स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या बीज संकलन केंद्रात ठेवा.

बीज गोळे तयारी

मिसळा (बियाणे + पाणी + माती + कंपोस्ट) >> गोळे बनवा >> २४-४८ तास वाळवा >> साठवा >> वापरा.

टीप: अधिक माहितीसाठी FDCM चे बीज व्यवस्थापन अहवाल वाचा
https://www.fdcm.co.in/public/uploads/guidescircs/guideline-circular-1746185744.pdf

१.१.७ बीज संकलन केंद्र

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० बीज संकलन आणि सीड बॉल्स तयार करण्यासाठी जागृती कार्यक्रमांचे आयोजन	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत बीज संकलन आणि सीड बॉल तयार करण्यासाठी आयोजित केलेल्या जागरुकता कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा
	नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील	नागरिकांच्या सहभागाचे तपशील विहित एक्सेल शीट फॉरमॅटमध्ये अपलोड करा
	जनजागृती कार्यक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	स्थानिक संस्थेकडे बीज संकलन केंद्र आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	बीज संकलन केंद्राचे स्थान	बियाणे संकलन केंद्राचे स्थान नमूद करा
	बीज संकलन केंद्राची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.७ बीज संकलन केंद्र

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
३	गोळा केलेले देशी बियाण्याचे प्रमाण (किलोमध्ये)	गोळा केलेल्या देशी बियांचे प्रमाण (किलोमध्ये) नमूद करा
	साठवलेल्या देशी बियाण्याचे प्रमाण (किलोमध्ये)	साठवलेल्या देशी बियांचे प्रमाण (किलोमध्ये) नमूद करा
	देशी बियाणांच्या संग्रहाची लॉगबुक	देशी बियाणांच्या संग्रहाची लॉगबुक संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा
	बीज संकलन केंद्रात साठवलेल्या पॅकेज केलेल्या आणि लेबल केलेल्या बियाणांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
४	बीज संकलन केंद्रात साठवलेल्या इतर बियाणे उपक्रमांच्या वापराचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये तपशील अपलोड करा.
	बियाण्यांच्या वापराची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.७ बीज संकलन केंद्र

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-१

Sr.No	Date of conducting awareness activities for Seed collection and preparation of seed balls (Abhiyan Period 1st April 2025- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post Link of the awareness activity for Seed collection and preparation of seed balls (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Youtube etc.)	Activity conducted by (Public Place/Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
1	2	3	4

Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
5

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-२

Sr.No	google map link of Seed Collection center	Latitude	Longitude
1	2	3	4

Quantity of Indigenous seeds collected in seed collection center(in Kgs)	Quantity of Indigenous seeds stored in seed collection center(in Kgs)	Utilization of Seeds(To prepare seed balls/For plantation) (Select option from dropdown)	Quantity of Utilization of Seeds(To prepare seed balls/For plantation)
5	6	7	8

१.१.८	वातावरण अनुकूल शेती	गुण २५०

वातावरण अनुकूल शेती ही अशा पद्धतीची शेती आहे जी वातावरणीय बदलाच्या परिणामांशी जुळवून घेऊन उत्पादनक्षमता टिकवून ठेवते आणि वाढवते. या पद्धतीमध्ये पाण्याचा कार्यक्षम वापर, सेंद्रिय आणि नैसर्गिक शेती, वातावरणाशी सुसंगत पीक निवड, मातीचे आरोग्य जपणे, आणि आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर यांचा समावेश होतो. त्यामुळे शेतकऱ्यांना दुष्काळ, पूर, तापमानवाढ यांसारख्या नैसर्गिक आपत्तींना तोंड देता येते, आणि शेती अधिक शाश्वत व उत्पन्नदायक ठरते. हा निर्देशक वातावरण अनुकूल शेती करण्यासाठी प्रेरित करतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वातावरण अनुकूल शेतीला प्रोत्साहन देण्यासाठी आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या (Relative Marking)	५०
२.	मृदा आरोग्य पत्रिका (Soil Health Card) असलेल्या शेतकऱ्यांची टक्केवारी	५०
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ठिबक सिंचन/लघु सिंचन प्रकल्पांतर्गत समाविष्ट शेतजमिनीची टक्केवारी	५०
४.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सेंद्रिय शेती अंतर्गत आणलेल्या शेतजमिनीची टक्केवारी (परिवर्तन कालावधीतील जमिनीसह)	५०
५.	भरड धान्याच्या (Millets) शेतीखाली समाविष्ट असलेल्या शेतजमिनीची टक्केवारी	५०

आवश्यक तपशील:

- जनजागृती उपक्रमांची तपशील- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- माती परीक्षणासह शेतजमिनीचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- मृदा आरोग्य कार्ड योजनेअंतर्गत मृदा आरोग्य पत्रिकांची प्रत.
- तालुका कृषी अधिकारी यांनी प्रमाणित केल्यानुसार- ठिबक सिंचन/लघु सिंचन प्रकल्पांतर्गत समाविष्ट असलेली एकूण शेतजमीन (हेक्टरमध्ये) तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- सेंद्रिय शेती अंतर्गत आणलेल्या शेतजमीन (हेक्टरमध्ये) तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- मिलेट्स शेतीखाली समाविष्ट असलेल्या शेतजमीन (हेक्टरमध्ये) तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध / सुवाच्य नसल्यास आणि गूगल मॅप लिंक चुकीची असल्यास या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत .

15 LIFE ON LAND	SDG १५: जमिनीवरील जीवन	१५.२ : सर्व प्रकारच्या जंगलांच्या शाश्वत व्यवस्थापनाच्या अंमलबजावणीला चालना देणे, जंगलतोड थांबवणे, खराब झालेली जंगले पुनर्संचयित करून जागतिक स्तरावर वनीकरण आणि पुनर्वनीकरणात लक्षणीय वाढ करणे. १५.५ : नैसर्गिक अधिवासांचा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, जैवविविधतेचे नुकसान थांबवण्यासाठी आणि धोक्यात आलेल्या प्रजातींचे संरक्षण आणि विलुप्त होण्यापासून रोखण्यासाठी तातडीने आणि महत्त्वपूर्ण

वातावरण अनुकूल शेती

वातावरण अनुकूल शेतीचे घटक

आंतरपिक

सेंद्रिय आच्छादन

एकात्मिक कीटक/ अन्नद्रव्य व्यवस्थापन

पिकांची फेरपालट

कम्पोस्टिंग

जल व्यवस्थापन

सेंद्रिय शेती

- कीटक नियंत्रण आणि जैविक खतांचा वापर करणाऱ्या शाश्वत कृषी प्रणालीला प्राणी आणि वनस्पतींच्या टाकाऊ पदार्थांपासून आणि नायट्रोजन-फिक्सिंग कव्हर पिकांपासून मिळणाऱ्या जैविक खतांचा वापर केला जातो, त्याला सेंद्रिय शेती म्हणतात.
- सेंद्रिय उत्पादनासाठी राष्ट्रीय कार्यक्रम (NPOP) निकष, प्रक्रिया, प्रमाणन आणि मानके प्रदान करतो.
- सेंद्रिय शेतीमधील परिवर्तन कालावधी हा सेंद्रिय व्यवस्थापन आणि पिकांचे प्रमाणीकरण सुरू होण्याच्या दरम्यानचा काळ असतो.
- रासायनिक खते, कीटकनाशके आणि जमिनीच्या चुकीच्या वापरावर अवलंबून परिवर्तन कालावधी १ ते ३ वर्षांपर्यंत बदलतो.
- वार्षिक आणि द्विवार्षिक पिकांसाठी परिवर्तन कालावधी किमान २ वर्षे आहे आणि बारमाही वनस्पतींसाठी तो ३ वर्षांचा आहे.

भरड धान्याच्या (Millet) उत्पादनाला प्रोत्साहन

तृण धान्य हे लहान बिया असलेले धान्य आहेत जे पौष्टिक, समृद्ध, ग्लूटेन-मुक्त असून ही पर्यावरणास अनुकूल पिके आहेत, त्यांच्या लागवडीसाठी कमीत कमी पाणी आणि कीटकनाशकांचा वापर होतो .

तृण धान्याचे प्रकार खालीलप्रमाणे आहेत-

- ज्वारी
- बाजरी
- नाचणी
- बार्नयार्ड बाजरी (झांगोरा)
- छोटी बाजरी (सामा)
- प्रोसो किंवा कॉमन बाजरी (बॅरी)
- फॉक्सटेल/ इटालियन बाजरी (कांगनी)
- कोडो (कोद्रा)

उत्तम निचरा असलेली चिकणमाती आणि वालुकामय जमीन तृणधान्य **शेतीसाठी सर्वोत्तम आहे.**

१.१.८ वातावरण अनुकूल शेती

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वातावरण अनुकूल शेतीला प्रोत्साहन देण्यासाठी आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रम	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दरम्यान वातावरण अनुकूल शेतीला प्रोत्साहन देण्यासाठी आयोजित केलेल्या जागरुकता कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा
	नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील	नागरिकांच्या सहभागाचे तपशील विहित एक्सेल शीट फॉरमॅटमध्ये अपलोड करा
	जनजागृती कार्यक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१)टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २)जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३)जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	मृदा आरोग्य कार्ड असलेल्या शेतकऱ्यांचा तपशील	•विहित एक्सेल शीट फॉरमॅटमध्ये अपलोड करा. •तालुका कृषि अधिकारी कार्यालयामार्फत मिळणारे प्रमाणपत्र पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
३	ठिबक सिंचन/लघु सिंचन प्रकल्पांतर्गत समाविष्ट शेतजमिनीचा तपशील	•विहित एक्सेल शीट फॉरमॅटमध्ये अपलोड करा. •तालुका कृषि अधिकारी कार्यालयामार्फत मिळणारे प्रमाणपत्र पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
४	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सेंद्रिय शेती अंतर्गत आणलेल्या शेतजमिनीचा तपशील	•विहित एक्सेल शीट फॉरमॅटमध्ये अपलोड करा. •तालुका कृषि अधिकारी कार्यालयामार्फत मिळणारे प्रमाणपत्र पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
५	मिलेट्स (millets) शेतीखाली समाविष्ट असलेल्या शेतजमिनीचा तपशील	•विहित एक्सेल शीट फॉरमॅटमध्ये अपलोड करा. •तालुका कृषि अधिकारी कार्यालयामार्फत मिळणारे प्रमाणपत्र पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.८ वातावरण अनुकूल शेती

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील- १

Sr.No	Date of conducting awareness event organized to promote Climate Resilient Farming during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Abhiyan Period 1st April 2025- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post Link of the awareness event organized to promote Climate Resilient Farming during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, youtube, etc.)	Activity conducted by (Public /Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
1	2	3	4

Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
5

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-२

Sr. no	Address of the farmland tested for soil health (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Does the farmer have soil health card under Soil Health Card Scheme (Select from Drop down options)	Name of the beneficiary of the Soil Health Card Scheme (If the farmland is not covered under the scheme, please mention N/A) (Local Body should only enter alphanumerical values.)
1	2	3	4

Date of the testing (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Google map location of the farmland (Local Body should enter valid google map link.)	Latitude of the farmland	Longitude of the farmland
5	6	7	8

Total area of the said farmland in Hectares (ha) (Local Body can also enter decimal values)
9

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.१.८ वातावरण अनुकूल शेती

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-३

Sr. no	Address of the farmland under drip irrigation (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Is the farmland covered under Pradhan Mantri Krishi Sinchayee Yojana?(Yes/No) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Name of the beneficary of the Pradhan Mantri Krishi Sinchayee Yojana (If the farmland is not covered under PMKSY, please mention N/A) (Local Body should only enter alphanumerical values.)
1	2	3	4

Date of the installation of drip irrigation/mirco irrigation projects (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Google map location of the farmland under drip irrigation (Local Body should enter valid google map link.)	Latitude of the farmland	Longitude of the farmland
5	6	7	8

Total area of the said farmland in Hectares (ha) (Local Body can also enter decimal values)
9

१.१.८ वातावरण अनुकूल शेती

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-४

Sr. No	Address of the farmland under organic farming (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Is the farmland covered under Dr. Panjabrao Deshmukh Naisargik Sheti Mission? (Yes/No) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Name of the beneficary of the Dr. Panjabrao Deshmukh Naisargik Sheti Mission (If the farmland is not covered under PDNSM , please mention N/A) (Local Body should only enter in text format.)
1	2	3	4

Date of the farmland brought under Organic Farming (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Google map location of the farmland under Organic Farming (Local Body should enter valid google map link.)	Latitude of the farmland	Longitude of the farmland
5	6	7	8

Total area of the said farmland in Hectares (ha) (Local Body can also enter decimal values)
9

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील- ५

Sr. no	Address of the farmland under millet farming (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of the farmland brought under millet farming (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Google map location of the farmland under Millet Farming (Local Body should enter valid google map link.)
1	2	3	4

Latitude of the farmland	Longitude of the farmland	Total area of the said farmland in Hectares (ha) (Local Body can also enter decimal values)
5	6	7

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२ घनकचरा व्यवस्थापन

अ.क्र.	कृतीबिंदू	गुण
१.२.१	कचरा निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण आणि संकलन	२५०
१.२.२	ओल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया	३५०
१.२.३	सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया /विल्हेवाट	२००
१.२.४	जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त प्रक्रिया	१००
१.२.५	प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल यूज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)	३००
१.२.६	जैव-वैद्यकीय (बायो-मेडिकल) कचरा व्यवस्थापन	१००
१.२.७	ई-कचरा व्यवस्थापन	१००
१.२.८	स्वच्छतेचा दर्जा	१००
	एकूण	१,५००

१.२.१	कचरा निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण आणि संकलन	गुण २५०

सार्वजनिक आरोग्यासाठी आणि पर्यावरणासाठी घनकचरा व्यवस्थापन अत्यंत महत्त्वाचे आहे. घनकचऱ्यावर योग्यरित्या प्रक्रिया न केल्यास, ते जमिनीमध्ये जाते आणि यामुळे माती व भूजल प्रदूषित होते. घनकचरा व्यवस्थापन नियम-२०१६ नुसार, स्थानिक स्वराज्य संस्थांना सर्व घरांमधून विलगीकरण केलेला घनकचरा संकलित करण्याची व्यवस्था करावयाची आहे. हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी कचऱ्याच्या संकलनाला महत्त्व दिले आहे की नाही आणि त्याचे निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण केले जाते की नाही, हे तपासतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती			गुण
१.	निर्मितीच्या ठिकाणी संकलन आणि विलगीकरण केलेल्या घनकचऱ्याची टक्केवारी			२००
१(अ)	निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण		१००	
	७५%-१००%	१००		
	५०%-७४%	७५		
	२५%-५०%	५०		
१(ब)	संकलन		१००	
	७५%-१००%	१००		
	५०%-७४%	७५		
	२५%-४९%	५०		
२.	काढून टाकलेल्या, कचरा संवेदनशील (Garbage Vulnerable Points-GVP) ठिकाणांची टक्केवारी			५०

आवश्यक तपशील:

- ❑ स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रामध्ये निर्माण होणाऱ्या घनकचऱ्याचे प्रमाण – मासिक अहवाल.
- ❑ निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण केलेला आणि घरोघरी जाऊन संकलित केलेल्या घनकचऱ्याचे प्रमाण - स्व-मूल्यांकन अहवाल.
- ❑ माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीतील लॉगबुक सादर करणे.
- ❑ जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)- घरोघरी जाऊन घनकचऱ्याचे संकलन.
- ❑ सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	**SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन**	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे.

घनकचरा व्यवस्थापन

प्राथमिक विलगीकरण

जैविक विघटनशील कचरा

1. बायोगॅस केंद्र
2. कंपोस्ट केंद्र

अजैविक विघटनशील कचरा

MRF मध्ये दुय्यम विलगीकरण

घरगुती घातक घनकचरा

घातक कचरा संकलन केंद्र

१.२.१ कचरा निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण आणि संकलन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण झालेल्या, संकलित केलेल्या आणि विलगीकरण केलेल्या घनकचऱ्याचे तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण झालेला, गोळा केलेला आणि विलगीकरण केलेल्या घनकचऱ्याचे प्रमाण नमूद करा.
२	घरोघरी कचरा संकलनाची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
	कचरा संकलनाचे लॉगबुक	माझी वसुंधरा अभियान ६.० साठी घनकचरा व्यवस्थापनाच्या डेटाच्या संकलित पीडीएफमध्ये लॉगबुकचे फोटो अपलोड करा.
३	काढून टाकलेल्या, कचरा संवेदनशील ठिकाणांचा तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी असणाऱ्या कचरा संवेदनशील ठिकाणांची (GVP) संख्या.
		माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान काढून टाकलेल्या कचरा संवेदनशील ठिकाणांची (GVP) संख्या.
	काढून टाकलेल्या, कचरा संवेदनशील ठिकाणांची टप्प्यांनुसार जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.१ कचरा निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण आणि संकलन

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत</u>

१.२.२ ओल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया

गुण ३५०

ओला कचरा हा स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रात निर्माण होणाऱ्या घरगुती कचऱ्यातील प्रमुख घटक आहे. यामध्ये भाजीपाला/स्वयंपाक घरातील ओला कचरा, बागेतील कचरा आणि इतर सहज विघटीत होणारा कचरा यांचा समावेश आहे. या कचऱ्याचा वापर साधारणपणे खत निर्मितीसाठी किंवा बायोगॅस संयंत्रामध्ये प्रक्रिया करण्यासाठी केला जातो. हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी ओल्या कचऱ्यावर खतनिर्मिती प्रक्रियेव्दारे किंवा बायोगॅस संयंत्रामध्ये प्रक्रिया करून रसायनमुक्त खते आणि गॅस तयार करण्याला महत्त्व दिले आहे की नाही हे तपासतो.

मूल्यमापन कार्यपद्धती			गुण
१.	कार्यरत ओला कचरा प्रक्रिया केंद्र (कंपोस्ट /बायोगॅस/ इतर)		१००
	होय	१००	
	नाही	०	
२.	प्रक्रिया केलेल्या ओल्या कचऱ्याची टक्केवारी		१००
	९५% आणि अधिक	१००	
	८०% - ९४%	७५	
	६०%-८०%	५०	
	६०% पेक्षा कमी	०	
३.	कंपोस्टचा वापर: विक्री केलेल्या/स्वतः वापरलेल्या कंपोस्टची टक्केवारी		१००
	९५% आणि अधिक	१००	
	८०% - ९४%	८०	
	६०% - ७९%	६०	
	६०% पेक्षा कमी	०	
४.	FCO मानदंडांचे पालन करणाऱ्या कंपोस्ट गुणवत्ता अहवाल		५०

आवश्यक तपशील:

- कंपोस्ट केंद्र ठिकाण- गुगल मॅप लिंक .
- कंपोस्ट प्लांट , उत्पादने आणि तयार केलेले कंपोस्ट विकणारे स्थानिक दुकान यांची जिओटॅग केलेली संकलित छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- निर्माण झालेल्या ओल्या कचऱ्याचे प्रमाण आणि तयार केलेल्या कंपोस्टचे प्रमाण - मासिक अहवाल.
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान अधिकृत प्रयोगशाळेतील खत नियंत्रण आदेश (FCO) मानदंडांचे पालन करणाऱ्या कंपोस्ट गुणवत्ता अहवालाची प्रत.
- कंपोस्ट उत्पादित (प्रमाण) आणि वापर (विकलेले/स्वतः वापरलेले) तपशील दर्शविणारे लॉगबुक.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध / सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे.

१.२.२ ओल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक संस्थेकडे कार्यरत ओला कचरा प्रक्रिया युनिट आहे का? (कंपोस्ट प्लांट/बायोगॅस प्लांट/ इतर)	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	कंपोस्ट प्लांटचे स्थान आणि गुगल मॅप लिंक	कंपोस्ट प्लांटचे स्थान आणि गुगल मॅप लिंक नमूद करा
	कंपोस्ट प्लांट्सची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१)टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २)जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३)जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण, संकलित आणि प्रक्रिया केलेल्या ओल्या कचऱ्याचा तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण झालेला, गोळा केलेला, प्रक्रिया केलेल्या ओला कचऱ्याचे प्रमाण नमूद करा.
	ओल्या कचऱ्याच्या प्रक्रियेचा मासिक अहवाल सादर करणे	बायोगॅस/कंपोस्ट केंद्रातील ओल्या कचऱ्याच्या प्रक्रियेचा मासिक अहवाल अपलोड करा.
३	उत्पादित कंपोस्ट खताचा वापर	उत्पादित केलेल्या ,विक्री केलेल्या व स्वतः वापरलेल्या कंपोस्ट खताचा तपशील नमुद करा.
४	FCO मानदंडाचे पालन करणारा कंपोस्ट गुणवत्ता अहवाल.	कंपोस्ट गुणवत्ता अहवालाची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा. (कंपोस्ट गुणवत्ता अहवाल हा माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीतील असावा.)

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.२ ओल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत</u>

१.२.३ सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया / विल्हेवाट

गुण २००

सुक्या कचऱ्याचा पुनर्वापर आणि विल्हेवाट लावणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. सुक्या घनकचऱ्यामध्ये प्लास्टिक, काच, कागद, धातू, रबर, अन्न-पॅकेजिंग मटेरियल यांसारख्या पुनर्प्राप्त करण्यायोग्य संसाधनांचा समावेश होतो. कचऱ्याचे मूल्य खूप मोठे आहे आणि सर्वांनी त्याच्या पुनर्वापराचा मार्ग अवलंबला पाहिजे. यामुळे कचरा साठवण्याच्या जागेवर आणि नैसर्गिक संसाधनांवर येत असलेला भार कमी होऊन ते उत्पन्नाचे साधन बनू शकते. स्थानिक स्वराज्य संस्था सुक्या कचऱ्याचा पुनर्वापर/प्रक्रिया /विल्हेवाट किती कार्यक्षमतेने करतात याचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	कार्यात्मक विलगीकरण केंद्र		१००
	होय	१००	
	नाही	०	
२.	सुक्या कचऱ्याचे दुय्यम वर्गीकरण		५०
	९०% आणि अधिक	५०	
	९०% पेक्षा कमी	०	
३.	सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया/ विल्हेवाट		५०
	अधिकृत यंत्रणेद्वारे विल्हेवाट लावलेल्या सुक्या कचऱ्याची टक्केवारी		
	८०% आणि अधिक	५०	
	५०% ते ७९%	३०	
	२५% ते ४९%	१५	
	२५% पेक्षा कमी	०	

आवश्यक तपशील:

- निर्माण झालेल्या आणि प्रक्रिया केलेल्या सुक्या कचऱ्याचे प्रमाण - मासिक अहवाल.
- पुनर्प्रक्रिया केंद्राचे स्थान / साहित्य पुनर्प्राप्ती सुविधा (MRF) केंद्र - गुगल मॅप / जिओटॅग केलेली छायाचित्रे
- पुनर्प्रक्रिया केंद्रांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेद्वारे सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया/विल्हेवाट लावण्याची यंत्रणा.
- विलगीकरण करून प्रक्रिया केलेल्या घातक घनकचऱ्याचे प्रमाण – मासिक अहवाल.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध / सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे.

सुक्या कचऱ्याचे व्यवस्थापन

१.२.३ सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया / विल्हेवाट

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	कार्यरत विलगीकरण केंद्र	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	कार्यरत विलगीकरण केंद्राचे स्थान	गुगल मॅपची लिंक अपलोड करा.
	कार्यरत विलगीकरण केंद्राची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य रेखांश आणि अक्षांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान गोळा केलेला ,दुय्यम वर्गीकरण केलेला आणि अधिकृत यंत्रणेद्वारे विल्हेवाट लावलेल्या सुक्या कचऱ्याचा तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान गोळा केलेला, दुय्यम वर्गीकरण केलेला आणि अधिकृत यंत्रणेद्वारे विल्हेवाट लावलेल्या सुक्या कचऱ्याचा तपशील नमूद करा.
	सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया/विल्हेवाट लावण्याबाबत मासिक अहवाल सादर करणे	सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया/विल्हेवाट लावण्याबाबत मासिक अहवाल अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.३ सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया / विल्हेवाट

<u>*सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.*</u>

१.२.४	जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया	गुण १००

वर्षानुवर्षे साठलेला कचरा मोठी जागा व्यापतो, लीचेट निर्मिती मुळे भूगर्भातील पाणी प्रदूषित होते, तसेच संसर्गजन्य रोग पसरतात. केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाच्या (Central Pollution Control Borad (CPCB)) मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार, वर्षानुवर्षे प्रक्रिया न करता साठविलेला जुना कचरा उत्खनन, प्रक्रिया आणि विलगीकरण करून त्याचा पुनर्वापर करण्याची शास्त्रोक्त प्रक्रिया करणे म्हणजे "बायोमाइनिंग" होय. स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया करण्याला महत्त्व दिले आहे की नाही याचे मूल्यमापन हा निर्देशक करतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	वर्षानुवर्षे साठलेल्या जुन्या कचऱ्यावर शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया		१००
	जमीन पुनर्प्राप्त आणि पुनर्वापर	१००	
	१०० % जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया	७५	
	५०% जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया केली	५०	
	काम सुरू केले असल्यास	२५	
	निविदा मागवला असल्यास	१५	

आवश्यक तपशील:

- वर्षानुवर्षे साठवून ठेवलेल्या घनकचरा ठिकाणाचा तपशील (स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील)-गुगल मॅप लिंक.
- कचऱ्याने व्यापलेली एकूण जमीन तपशील (एकरमध्ये).
- जुन्या साठलेल्या कचऱ्याच्या परिमाणाचा तपशील.
- अधिकृत प्रमाणपत्रासह वर्षानुवर्षे साठवून ठेवलेल्या घनकचऱ्यावर केलेल्या उपाययोजनांची स्थिती- काम पूर्ण झाल्याचे प्रमाणपत्र/ निविदा सादर प्रमाणपत्र /कोणताही जुना साठलेला कचरा नसल्याच्या प्रमाणपत्राची प्रत.
- विविध टप्प्यावर (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओ टॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- जर जमीन पुन्हा वापरली जात असेल तर, काम पूर्ण होण्याआधीची व नंतरची छायाचित्रे. (Size १ ते २ MB)
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध / सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING	SDG ३. आरोग्य व लोककल्याण	३.९ : २०३० पर्यंत, घातक रसायने आणि हवा, पाणी आणि माती प्रदूषण आणि दूषिततेमुळे मृत्यू आणि आजारांची संख्या लक्षणीयरीत्या कमी करणे.
12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे.

१.२.४ जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त प्रक्रियेची स्थिती	अ. ड्रॉपडाउन सूचीमधून पुढीलपैकी पर्याय निवडा. १. जमिन पुनर्प्राप्त आणि पुनर्वापर केली. २. १००% जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया केली ३. ५०% जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया केली ४. काम सुरू केले असल्यास ५. निविदा मागवला असल्यास ब. जुना साठलेला कचरा साइट्सच्या दुरुस्तीच्या स्थितीचे तपशील दर्शवणारे प्रमाणपत्र अपलोड करा, उदा. : कार्य पूर्णत्वाचे प्रमाणपत्र/निविदा प्रदान केलेले प्रमाणपत्र/वर्षानु-वर्षे साठलेला कोणातही कचरा नाही याचे प्रमाणपत्र
	जुन्या साठलेल्या कचऱ्याचे सध्याचे एकूण प्रमाण (टन मध्ये)	जुन्या साठलेल्या कचऱ्याचे सध्याचे एकूण प्रमाण (टन मध्ये) नमूद करा.
	कचरा साठवण्याच्या स्थानाचे एकूण क्षेत्रफळ (एकरमध्ये)	कचरा साठवण्याच्या स्थानाचे एकूण क्षेत्रफळ (एकर मध्ये) नमूद करा.
	शास्त्रोक्त प्रक्रिया केंद्राच्या स्थानाची गूगल मॅप लिंक	शास्त्रोक्त प्रक्रिया केंद्राच्या स्थानाची गुगल मॅपची लिंक अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.४ जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	शास्त्रोक्त प्रक्रिया केंद्राचा पत्ता	शास्त्रोक्त प्रक्रिया केंद्राचा तपशीलवार पत्ता नमूद करा.
	विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य रेखांश आणि अक्षांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.४ जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत</u>

१.२.५	प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल यूज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)	गुण ३००

प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन ही एक गंभीर समस्या आहे. जगात दरवर्षी ३०० दशलक्ष मेट्रिक टनपेक्षा जास्त प्लास्टिक तयार होते, त्यापैकी केवळ ९% प्लास्टिकचाच पुनर्वापर केला जातो आणि उर्वरित प्लास्टीक जमिनीवर जमा होते. प्लास्टिकमुळे पर्यावरणाचा होणारा ऱ्हास कमी करण्यासाठी, केंद्र शासनाने १ जुलै २०२२ पासून सिंगल यूज प्लास्टिकसह पॉलिस्टीरीन आणि विस्तारित पॉलिस्टीरिनचे उत्पादन, आयात, साठा, वितरण, विक्री आणि वापर यावर संपूर्ण बंदी घातली आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्था कशाप्रकारे या बंदीची अंमलबजावणी आणि जनजागृती करत आहेत, याचे मूल्यमापन हा निर्देशक करतो.

मूल्यमापन कार्यपद्धती			गुण
१.	जनजागृती मोहिमांचे आयोजन (Relative Marking)		२००
	सिंगल यूज प्लास्टिक बंदीबाबत जनजागृती मोहिमांचे आयोजन	१००	
	प्लास्टिकला पर्यायी घटकांबद्दल (वस्तू) जनजागृती मोहिमांचे आयोजन	१००	
२.	सिंगल यूज प्लास्टीकच्या निर्मूलनावर कारवाईसह दंडाच्या रकमेचे संकलन		१००

आवश्यक तपशील:

- प्लास्टिक कचऱ्याच्या व्यवस्थापनासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने घेतलेल्या उपक्रमांचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- सिंगल यूज प्लास्टिक आणि प्लास्टिकला पर्यायी वस्तू याबद्दल आयोजित केलेल्या मोहिमांची संख्या - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- जनजागृती मोहिमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- सिंगल यूज प्लास्टीक (SUP) च्या वापरावर दंड वसूल करण्याबाबत लॉगबुकची प्रत.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे. १२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

एकल वापर (सिंगल युज) प्लास्टिकचा वापर बंद करणेबाबत

काय वापरू नये?

केंद्रीय पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालयाने ऑगस्ट २०२१ मध्ये अधिसूचित केलेल्या सुधारित प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन नियम २०२१ नुसार खालील एकल वापर (सिंगल युज) प्लास्टिक वस्तू प्रतिबंधित आहेत.

सजावटीसाठी प्लास्टिक व पॉलिस्टीरिन (थर्माकोल)

मिठाईचे बॉक्स, आमंत्रण कार्ड व सिगारेटची पाकिटे यांची प्लास्टिक आवरणे

प्लास्टिकच्या काड्यांसह कानकोरणी, फुग्यांसाठी प्लास्टिकच्या काड्या, प्लास्टिकचे झेंडे, कँडी कांड्या

आईस्क्रीम कांड्या

प्लेट्स, कप, ग्लासेस, कटलरी जसे काटे, चमचे, चाकू, पिण्यासाठीचे स्ट्रॉ, ट्रे, ढवळण्या (स्टिरर्स)

१०० मायक्रॉनपेक्षा कमी जाडीचे पीव्हीसी बॅनर्स यावर बंदी आहे

याबरोबरच, महाराष्ट्र प्लास्टिक व थर्माकोल अधिसूचना २०१८ अंतर्गत खालील गोष्टी प्रतिबंधित आहेत.

कंपोस्टेबल प्लास्टिक (कचरा व नर्सरीसाठीच्या पिशव्या सोडून)

सर्व प्रकारच्या प्लास्टिकच्या पिशव्या (कॅरी बॅग्स, नॉन वोवन बॅग्स सह) हॅण्डल असलेल्या व नसलेल्या

डिश, बाउल, कॅन्टेनर (डबे)

१.२.५ प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल यूज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	सिंगल युज प्लास्टिक बंदीबाबत आयोजित केलेल्या मोहिमांची संख्या	सिंगल युज प्लास्टिक बंदीबाबत आयोजित केलेल्या मोहिमांची संख्या नमूद करा.
	प्लास्टिकला पर्यायी उत्पादनांची माहिती देणाऱ्या मोहिमांची संख्या	प्लास्टिकला पर्यायी उत्पादनांची माहिती देणाऱ्या मोहिमांची संख्या नमूद करा.
	सिंगल युज प्लास्टिक बंदी आणि प्लास्टिकला पर्याय यावर आयोजित केलेल्या मोहिमांचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये प्लास्टिक वापर बंदीच्या जनजागृती उपक्रमांचे तपशील अपलोड करा.
	सिंगल युज प्लास्टिकवर जनजागृती उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य रेखांश आणि अक्षांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	सिंगल यूज प्लास्टीक (SUP) च्या वापरावर दंड वसूल करण्याबाबत लॉगबुकमध्ये नोंद	सिंगल यूज प्लास्टीकच्या निर्मूलनावर कारवाईसह दंडाच्या रकमेच्या लॉगबुकची प्रत अपलोड करा .

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.५ प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल यूज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Date of conducting awareness activities for banning single use plastic/ Use of alternatives of plastic (Abhiyan Period 1st April 2026- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Activity conducted for (Single Use Plastic Ban/Use of alternatives of plastic/Both) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Social Media Post Link of the awareness activity for banning single use plastic/use of alternatives of plastic (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook Youtube etc.)
1	2	3	4

Activity conducted by (Public Place/Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
5	6

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.५ प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल यूज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत</u>

१.२.६	जैव-वैद्यकीय (बायो-मेडिकल) कचरा व्यवस्थापन	गुण १००

जैव वैद्यकीय कचऱ्यामध्ये संसर्गजन्य किंवा संभाव्य संसर्गजन्य पदार्थ असलेल्या कचऱ्याचा समावेश असतो. या प्रकारच्या कचऱ्यामध्ये पॅकेजिंग, वापरलेल्या वैद्यकीय पट्ट्या/मलमपट्ट्या आणि इन्फ्युजन किट यांसारख्या वैद्यकीय किंवा प्रयोगशाळेच्या रोजच्या कामांशी संबंधित असलेल्या वस्तूंचा समावेश होतो. याशिवाय वैद्यकीय प्रयोगशाळा आणि रक्तपेढ्या यामधील कचऱ्याचा समावेश असतो. हा कचरा पर्यावरणात सोडला जाऊ नये यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेत जैव वैद्यकीय कचऱ्याचे कशाप्रकारे नियोजन केले जाते व किती कार्यक्षमतेने त्याची विल्हेवाट लावली जाते हे या निर्देशकाद्वारे तपासले जाते.

मूल्यमापन कार्यपद्धती			गुण
१.	सर्व आरोग्य सेवा आणि वैद्यकीय व्यावसायिक हे सार्वजनिक जैव वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन (Common Bio-Medical Waste Treatment Facility (CBWTF)) केंद्राचे सदस्य आहेत का?		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
२.	शास्त्रोक्त पद्धतीने पुर्वप्रक्रिया केलेल्या कचऱ्याला सार्वजनिक जैव वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापनाला (CBMWTF) पाठवल्याची टक्केवारी		५०

आवश्यक तपशील:

- ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या क्षेत्रामध्ये रुग्णालय/दवाखाना इत्यादी नसल्यास तालुका आरोग्य अधिकारी यांचे प्रमाणपत्र जोडावे.
- संकलन, वाहतूक आणि विल्हेवाट लावण्यासाठी महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने (MPCB) अधिकृत केलेल्या जैव वैद्यकीय कचऱ्याचे व्यवस्थापन सुविधा केंद्राशी – करार
- प्रक्रिया करण्यासाठी पाठवण्यात आलेल्या जैव वैद्यकीय कचऱ्याचे लॉगबुक.
- प्रदान केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ३. आरोग्य व लोककल्याण	३.९ : २०३० पर्यंत, घातक रसायने आणि हवा, पाणी आणि माती प्रदूषण आणि दूषिततेमुळे मृत्यू आणि आजारांची संख्या लक्षणीयरीत्या कमी करणे.
	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे.

जैव-वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन

जैव-वैद्यकीय कचऱ्याची योग्य विल्हेवाट लावणे का गरजेचे आहे?

- जैव-वैद्यकीय कचरा मानव आणि पर्यावरणासाठी धोकादायक असू शकतो कारण त्याने संसर्गजन्य जीवाणू आणि विषाणू वातावरणात पसरू शकतात आणि प्रसारित होऊ शकतात.
- जैव-वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ च्या अनुसूची १ नुसार विहित केलेल्या सांकेतिक रंगीत पिशव्या/डब्यांमध्ये जैव वैद्यकीय कचरा योग्यरित्या वेगळा करून साठवला गेला नाही तर पाणी, माती आणि हवा दुषित होऊ शकते.

जैव-वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ खालील आस्थापनांमधून आणि त्यातील जैव-वैद्यकीय कचरा निर्माण करणे, हाताळणे, वेगळे करणे, साठवणे आणि गोळा करणे यात सहभागी असलेल्या सर्व व्यक्तींना लागू होतात.

जैव-वैद्यकीय कचरा नियम, २०१६ लागू असलेल्या आस्थापनांची यादी			
१	रुग्णालये	११	चिकित्सक आस्थापना
२	नर्सिंग होम	१२	संशोधन आणि शैक्षणिक संस्था
३	चिकित्सालय	१३	पॅथॉलॉजिकल आस्थापना
४	दवाखाने	१४	आरोग्य शिबिरे, वैद्यकीय शिबिरे
५	पशुवैद्यकीय संस्था	१५	लसीकरण शिबिरे, रक्तदान शिबिरे
६	प्राण्यांची घरे	१६	शाळा आणि महाविद्यालयांचे प्रथमोपचार कक्ष
७	रक्तपेढ्या	१७	न्यायवैद्यक प्रयोगशाळा
८	आयुष रुग्णालये	१८	संशोधन प्रयोगशाळा

जैव-वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापनासाठी डब्यांचे सांकेतिक रंग

मानवी/प्राण्यांचे शरीराचे अवयव, कापूस, मलमपट्टी, कालबाह्य/काढून टाकलेली औषधे, रासायनिक/द्रव कचरा, शरीरातील द्रवांनी डागलेले टाकून दिलेले कापड, वैद्यकीय कचरा.

पिवळा सांकेतिक वर्ग

दूषित पुनर्वापर करण्यायोग्य कचरा जसे की IV बाटल्या, नळ्या, सिरिंज, इंजेक्शन, कॅथेटर आणि मूत्र पिशव्या, रक्त पिशव्या आणि इतर दूषित प्लास्टिक आणि रबर उत्पादने.

लाल सांकेतिक वर्ग

वापरलेल्या तीक्ष्ण धातूच्या वस्तू जसे की सुया, सुया जोडलेले सिरिंज, स्केलपल्स, ब्लेड, रेझर आणि इतर दूषित धातूची साधने.

पांढरी सांकेतिक वर्ग

तुटलेल्या काचेच्या बाटल्या, कुपी, चंबूकी, इंजेक्शनच्या बाटल्या, सूक्ष्मदर्शक पट्ट्या आणि इतर कोणत्याही टाकाऊ काचेच्या वस्तू आणि धातूचे शरीर रोपण

निळी सांकेतिक वर्ग

१.२.६ जैव-वैद्यकीय (बायो-मेडिकल) कचरा व्यवस्थापन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रामध्ये रुग्णालय/दवाखाने आहेत का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा. ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या क्षेत्रामध्ये रुग्णालय/दवाखाना इत्यादी नसल्यास तालुका आरोग्य अधिकारी यांचे प्रमाणपत्र जोडावे.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील १००% रुग्णालये आणि वैद्यकीय अधिकारी हे सार्वजनिक जैववैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन केंद्राचे सदस्य आहेत का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा. ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या क्षेत्रामध्ये रुग्णालय/दवाखाना इत्यादी नसल्यास तालुका आरोग्य अधिकारी यांचे प्रमाणपत्र जोडावे.
	संकलन, वाहतूक आणि विल्हेवाट लावण्यासाठी महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने (MPCB) अधिकृत केलेल्या जैव वैद्यकीय कचऱ्याचे व्यवस्थापन सुविधा केंद्राशी - करार.	संकलन, वाहतूक आणि विल्हेवाट लावण्यासाठी महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने (MPCB) अधिकृत केलेल्या जैव वैद्यकीय कचऱ्याचे व्यवस्थापन सुविधा केंद्राशी - करार परत अपलोड करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण झालेला, गोळा केलेला आणि पूर्वप्रक्रिया केलेल्या जैववैद्यकीय कचऱ्याचा तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण झालेला, गोळा केलेला आणि पूर्व प्रक्रिया केलेल्या जैववैद्यकीय कचऱ्याचे प्रमाण नमूद करा.
	जैववैद्यकीय कचरा लॉगबुक	जैववैद्यकीय कचरा पूर्वप्रक्रियेच्या लॉगबुकचे फोटो संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.७	ई-कचरा व्यवस्थापन	गुण १००

ई-कचऱ्यावर केल्या जाणाऱ्या शास्त्रोक्त पद्धतीने प्रक्रिया न केल्यामुळे मानवी आरोग्यावर विपरित परिणाम होतात आणि पर्यावरणाचे प्रदूषण होते. ई-कचऱ्याचे योग्य प्रकारे विलगीकरण आणि संकलन करून तो अधिकृत विघटन करणाऱ्या/पुनर्वापरकर्त्याकडे पाठवला जाईल याची खात्री करणे हे स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे कर्तव्य आहे. ई-कचऱ्याची शास्त्रोक्त पद्धतीने विल्हेवाट लावण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने घेतलेल्या पुढाकारांचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	ई-कचऱ्याचे योग्यप्रकारे विलगीकरण करण्याबाबत जनजागृती उपक्रम (Relative Marking)		५०
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या रहिवाशांसाठी जागरूकता उपक्रम	२५	
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकाऱ्यांसाठी/ ग्रामपंचयात सदस्यांची क्षमता वृद्धी सत्र	२५	
२.	ई-कचरा संकलन यंत्रणा आहे का?		२५
	होय	२५	
	नाही	०	
३.	कार्यरत विलगीकरण केंद्र आहे का?		२५
	होय	२५	
	नाही	०	

आवश्यक तपशील:

- ई-कचऱ्याचे योग्य विलगीकरण करण्याबाबत जनजागृती उपक्रमांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रात उपलब्ध असलेली ई-कचरा संकलन यंत्रणा.
- अधिकृत प्रमाणपत्र असलेल्या अधिकृत विघटनकर्ता/पुनर्वापरकर्त्याद्वारे स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये ई-कचरा गोळा करण्याच्या यंत्रणेचा तपशील – लॉगबूक
- ई-कचरा संकलन आणि प्रक्रियेच्या विविध टप्प्यावर (आधी-दरम्यान-नंतर) काढलेली जिओ-टॅग छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने अधिकृत केलेल्या विघटनकर्ता (डिसमेंटलर) किंवा पुनर्वापरकर्त्यासोबत करार
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध / सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.
- महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने अधिकृत केलेल्या ई-कचरा पुनर्वापर करणाऱ्यांची यादी: ListofEWaste20082021.pdf (mpcb.gov.in)

12	**SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन**	११.६: २०३० पर्यंत, हवेच्या गुणवत्तेवर आणि नगरपालिका आणि इतर कचरा व्यवस्थापनावर विशेष लक्ष देऊन शहरांच्या प्रति व्यक्ती पर्यावरणावरील प्रतिकूल परिणाम कमी करणे.

१.२.७ ई-कचरा व्यवस्थापन

१) ई-कचरा म्हणजे काय?

'ई-कचरा' म्हणजे विद्युत आणि इलेक्ट्रॉनिक उपकरणे, संपूर्ण किंवा अंशतः कचरा म्हणून टाकली जाणारी विद्युत उपकरणे, सोलर -व्होयल्टेइक मॉड्यूल्स/पॅनेल किंवा सेल, उत्पादन, नूतनीकरण आणि दुरुस्ती प्रक्रियेतून नाकारली जाणारी उपकरणे.

२) ई-कचरा धोकादायक का आहे?

ई-कचऱ्यामध्ये पारा, शिसे तसेच ब्रोमिनेटेड सारखे विषारी पदार्थ असतात.

३) ई-कचरा व्यवस्थापनचे फायदे:

ई-कचऱ्याचे पृथक्करण केल्याने केवळ पर्यावरण स्वच्छ राहत नाही, तर ई-कचऱ्यामध्ये सोने, तांबे आणि निकेलसारखे मौल्यवान धातू आणि इंडियम आणि पॅलेडियमसारखे दुर्मिळ पदार्थ देखील असू शकतात. हे मौल्यवान आणि जड धातू पुनर्प्राप्त केले जाऊ शकतात, तसेच पुनर्वापर केल्या जाऊ शकतात आणि दुय्यम कच्च्या मालाचा मौल्यवान स्रोत म्हणून वापर केला जाऊ शकतो.

E-Waste Management

कार्यरत ई-कचरा संकलन केंद्र

'ई-कचरा' म्हणजे विद्युत आणि इलेक्ट्रॉनिक उपकरणे, संपूर्ण किंवा अंशत: कचरा म्हणून टाकली जाणारी विद्युत उपकरणे, यांसह सोलर फोटो व्हॉलटीक मॉड्यूल्स/पॅनेल किंवा सेल, उत्पादन, नूतनीकरण आणि दुरुस्ती प्रक्रियेतून नाकारली जाणारी उपकरणे.

संकलन केंद्रांसाठी नियमावली	संकलन केंद्रांचे कार्य
संकलन केंद्र उत्पादक/विघटनकर्ता/पुनर्वापरकर्ता/नूतनीकरणकर्ता यांच्या वतीने ई-कचरा गोळा करून साठवू शकतो आणि तो अधिकृत विघटन/पुनर्वापर करणाऱ्यांना हस्तांतरित करू शकतो.	संकलन केंद्राकडे आलेल्या प्रत्येक सामानाचे वजन करण्यासाठी संकलन केंद्रात वजन मोजण्याची उपकरणे असणे आवश्यक आहे आणि या संदर्भात नोंद ठेवणे आवश्यक आहे.
जिथे निवासी भाग, व्यावसायिक संकुल, शैक्षणिक आणि संशोधन संस्था, निवासी कल्याणकारी संघटना (RWAs) आहेत त्या भागात संकलन केंद्र/पेट्या असू शकतात, ज्याद्वारे येथून ई-कचरा गोळा केला जाऊ शकतो.	संकलन केंद्राने संकलित केलेल्या ई-कचऱ्याच्या नोंदी ठेवाव्यात आणि संबंधित उत्पादकांना त्याचा हिशोब द्यावा.
ई-कचरा संकलन गाड्यांचा वापर संस्थांकडून ई-कचरा गोळा करण्यासाठी केला जाऊ शकतो आणि अशा गाड्या संकलन केंद्रांशी जोडल्या जातील.	कोणत्याही संकलन केंद्राची साठवण क्षमता प्रक्रिया केल्या जाणाऱ्या कचऱ्याच्या प्रमाणाशी (वजन आणि संख्या) सुसंगत असावी.
संकलन केंद्रातील साहित्य केवळ अधिकृत विघटन करणाऱ्यांना आणि पुनर्वापरकर्त्यांना पाठवले जावे.	संकलन केंद्रामध्ये योग्य अग्निशमन व्यवस्था तसेच आपत्कालीन परिस्थितीत बाहेर पडण्यासाठी सुटकेचे मार्ग असणे आवश्यक आहे.
संकलन केंद्रांची संख्या ई-कचऱ्याच्या निर्मितीच्या तुलनेत योग्य प्रमाणात आणि सुनियोजित असावी.	ई-कचरा साठवण्यासाठी आच्छादित आडोसा/जागा वापराव्यात.
उत्पादकांनी त्यांच्या स्वत:च्या संकलन केंद्रांचा तपशील नमूद करावा.	संकलन केंद्राने ई-कचरा उत्पादन श्रेणीनुसार साठवला पाहिजे.

टीप: कृपया ई-कचरा (व्यवस्थापन) नियम, २०१६ च्या अंमलबजावणीमधील मार्गदर्शक तत्त्वे :
https://cpcb.nic.in/displayपीडीएफ.php?id=aHdtZC9HVUlERUxJTkVTX0VXQVNURV9SVUxFU18yMDE2LnBkZg

१.२.७ ई-कचरा व्यवस्थापन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या रहिवाशांसाठी जागरूकता उपक्रम	ई-कचऱ्याचे योग्य विलगीकरण करण्याबाबत आयोजित केलेल्या एकूण जनजागृती उपक्रमांची संख्या नमूद करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकाऱ्यांसाठी क्षमता वृद्धी सत्र	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकाऱ्यांसाठी क्षमता वृद्धी सत्रांची संख्या नमूद करा.
	ई-कचऱ्याचे योग्य विलगीकरण करण्याबाबत आयोजित केलेल्या जनजागृती व क्षमता वृद्धी सत्र उपक्रमांचा तपशील.	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये ई-कचरा विलगीकरणाबाबत जनजागृती व क्षमता वृद्धी सत्र उपक्रमांचे तपशील अपलोड करा.
	जनजागृती उपक्रमांची / क्षमता वृद्धी सत्रांचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य रेखांश आणि अक्षांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
२	ई-कचरा संकलन करण्यासाठीची यंत्रणा	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	ई-कचरा संकलनाची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	ई-कचरा संकलनाची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे अपलोड करा.
	गोळा केलेल्या ई-कचऱ्याचा तपशील	गोळा केलेल्या ई-कचऱ्याचे प्रमाण नमूद करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.७ ई-कचरा व्यवस्थापन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
३	ई-कचरा विलगीकरण करण्यासाठीची यंत्रणा	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	कार्यरत विलगीकरण केंद्राच्या स्थानाची लिंक	कार्यरत विलगीकरण केंद्राच्या स्थानाची गुगल मॅप लिंक नमूद करा
	ई-कचरा-लॉगबुक आणि ई-कचऱ्याचे संकलन व विलगीकरण दर्शविणारे इतर वैध दस्तऐवज	ई-कचऱ्याचे संकलन व विलगीकरण दर्शविणारी लॉगबुकची छायाचित्रे संकलित पीडीएफमध्ये अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.७ ई-कचरा व्यवस्थापन

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Awareness Activities organized for citizens/Capacity building sesson for members of Grampanchyat Body (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Date of conducting awareness activities for proper segregation of E-waste/ Capacity building session (Abhiyan Period 1st April 2025-31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post link of the activity conducted/Capacity building session conducted (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Youtube etc.)
1	2	3	4

Number of participants at the awarenss activity /Capacity building session (Local Body should only enter whole values)	Activity conducted at (Public Place/Private Institution/Educational Institution/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
5	6

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

१.२.७ ई-कचरा व्यवस्थापन

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत</u>

१.२.८ स्वच्छतेचा दर्जा

गुण १००

उघड्यावर शौच केल्यामुळे माती आणि जल प्रदूषण होते. केंद्र शासनाने नागरिकांच्या वर्तणुकीत बदल घडवून देशाला हागणदारीमुक्त करण्याला अत्यंत महत्त्व दिले आहे. सहभागी ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थानी त्यांच्या क्षेत्राला हागणदारीमुक्त करण्यासाठी महत्त्व दिले आहे की नाही याचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	ODF ची स्थिती		१००
	मॉडेल	१००	
	उदयोन्मुख	९०	
	आकांक्षी	७५	

आवश्यक तपशील:

- ❑ सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून प्राप्त झालेले व वैध असलेले ओडीएफ प्लस – मॉडेल, उदयोन्मुख आणि आकांक्षी प्रमाणपत्र
- ❑ माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यानचे वैध प्रमाणपत्र मूल्यमापनासाठी विचारात घेतले जाईल.
- ❑ ओडीएफ प्लस – मॉडेल, उदयोन्मुख आणि आकांक्षी स्थितीवर आधारित मूल्यांकन केले जाईल.
- ❑ **सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.**

	SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता	६.२: २०३० पर्यंत, सर्वांसाठी समान स्वच्छता, उघड्यावर शौचास जाणे समाप्त करणे, महिला आणि मुलींच्या आणि असुरक्षित परिस्थितीत असलेल्या लोकांच्या गरजांकडे विशेष लक्ष देणे

१.२.८ स्वच्छतेचा दर्जा

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ODF स्थितीचा तपशील	ड्रॉपडाउन पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा. १. मॉडेल २. उदयोन्मुख ३. आकांक्षी
	ODF स्थितीचे प्रमाणपत्र	ODF प्रमाणपत्र अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

हागणदारीमुक्तीचा दर्जा

(ODF + , ODF ++, WATER +)

मॉडेल

- गावातील सर्व कुटुंबांना कार्यरत शौचालयाची सुविधा उपलब्ध आहे, गावातील शाळा/अंगणवाडी केंद्रे/पंचायत घरांमध्ये पुरुष आणि महिलांसाठी स्वतंत्र शौचालयांची सुविधा आहे.
- गावात घनकचरा व्यवस्थापन किंवा ओल्या कचरा व्यवस्थापनाची व्यवस्था आहे.

उदयोन्मुख

ओडीएफ+ ॲस्पायरिंगमध्ये निश्चित केलेल्या निकषांनुसार, गावात घनकचरा व्यवस्थापनाची व्यवस्था आहे

गावात ओल्या कचरा व्यवस्थापनाची व्यवस्था आहे

आकांक्षी

ODF+ Rising मध्ये निश्चित केलेल्या निकषांनुसार, गावात खालील गोष्टींची व्यवस्था आहे: गावातील सर्व सार्वजनिक ठिकाणी कमीत कमी कचरा, कमीत कमी सांडपाणी साचलेले आणि सार्वजनिक ठिकाणी प्लास्टिक कचरा टाकला जात नाही असे निरीक्षण केले जाते. गावांनी भिंतीवरील चित्रे/होर्डिंग इत्यादींद्वारे ODF+IFC संदेश ठळकपणे प्रदर्शित करावेत.

वायु

२	वायू

अ/क्र.	कृती बिंदु	गुण
२.१	**वायू गुणवत्ता परिक्षण**	२००
२.२	**वायू प्रदूषण कमी करणे**	
२.२.१	फटाक्यांवर बंदी घालण्याकरिता पुढाकार	१७५
२.२.२	कृषी कचरा व्यवस्थापन (शेतातील कचरा उघड्यावर न जाळणे.)	३००
२.२.३	गॅस कनेक्शन	२००
२.२. ४	बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचे व्यवस्थापन	३००
२.३	**इलेक्ट्रिक वाहन (EV) धोरणाची प्रभावी अंमलबजावणी**	
२.३.१	इलेक्ट्रिक वाहनांच्या वापरास प्रोत्साहन	५००
२.३.२	इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन	३००
२.४	**ध्वनी प्रदूषण कमी करणे**	१७५
२.५	**वातावरणीय बदल (Climate Change) आणि आपत्ती व्यवस्थापनाची तयारी**	३५०
	एकूण	**२,५००**

२.१	वायू गुणवत्ता परिक्षण	गुण २००

वायू गुणवत्ता परीक्षणाचा मुख्य उद्देश म्हणजे हवेतील प्रदूषक घटकांची मात्रा मोजणे आणि त्यांचा पर्यावरण व मानवी आरोग्यावर होणारा परिणाम ओळखणे. हे परीक्षण प्रामुख्याने वायू गुणवत्ता निर्देशांक (AQI) चा वापर करून केले जाते, जो हवेतील प्रदूषणाचे प्रमाण आणि त्याचा आरोग्यावर होणारा परिणाम दर्शवतो. या निर्देशकाचा उद्देश स्थानिक स्वराज्य संस्थांना त्यांच्या क्षेत्रातील हवेच्या गुणवत्तेचे परीक्षण करण्यासाठी प्रोत्साहित करणे आणि त्यात सुधारणा करण्यासाठी पुढाकार घ्यायला लावणे हा आहे.

मूल्यमापन कार्यपद्धती			गुण
१.	NABL प्रमाणित आणि मान्यताप्राप्त व (MPCB) प्रयोगशाळांकडून वायू गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल		२००
	• ४ किंवा अधिक अहवाल	२००	
	• ३ अहवाल	१५०	
	• २ अहवाल	१००	

आवश्यक तपशील:

- NABL प्रमाणित आणि मान्यताप्राप्त व (MPCB) प्रयोगशाळांद्वारे वायू गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल: किमान $PM_{2.5}$, PM_{10}, SO_x NO_x इत्यादि असणे गरजेचे आहे.
  - *२४ तास सातत्याने निरीक्षण*
  - *वायू गुणवत्ता निर्देशांक (air quality index)*
  - *वायू प्रदूषणाचे प्रमाण अधिक असणाऱ्या गर्दीच्या ठिकाणी निरीक्षण करणे आवश्यक.*
- दोन अहवालांमध्ये किमान १ महिन्याचे अंतर असावे.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ३. आरोग्य व लोककल्याण	३.९ : २०३० पर्यंत, घातक रसायने आणि हवा, पाणी आणि माती प्रदूषण आणि दूषिततेमुळे मृत्यू आणि आजारांची संख्या लक्षणीयरीत्या कमी करणे.

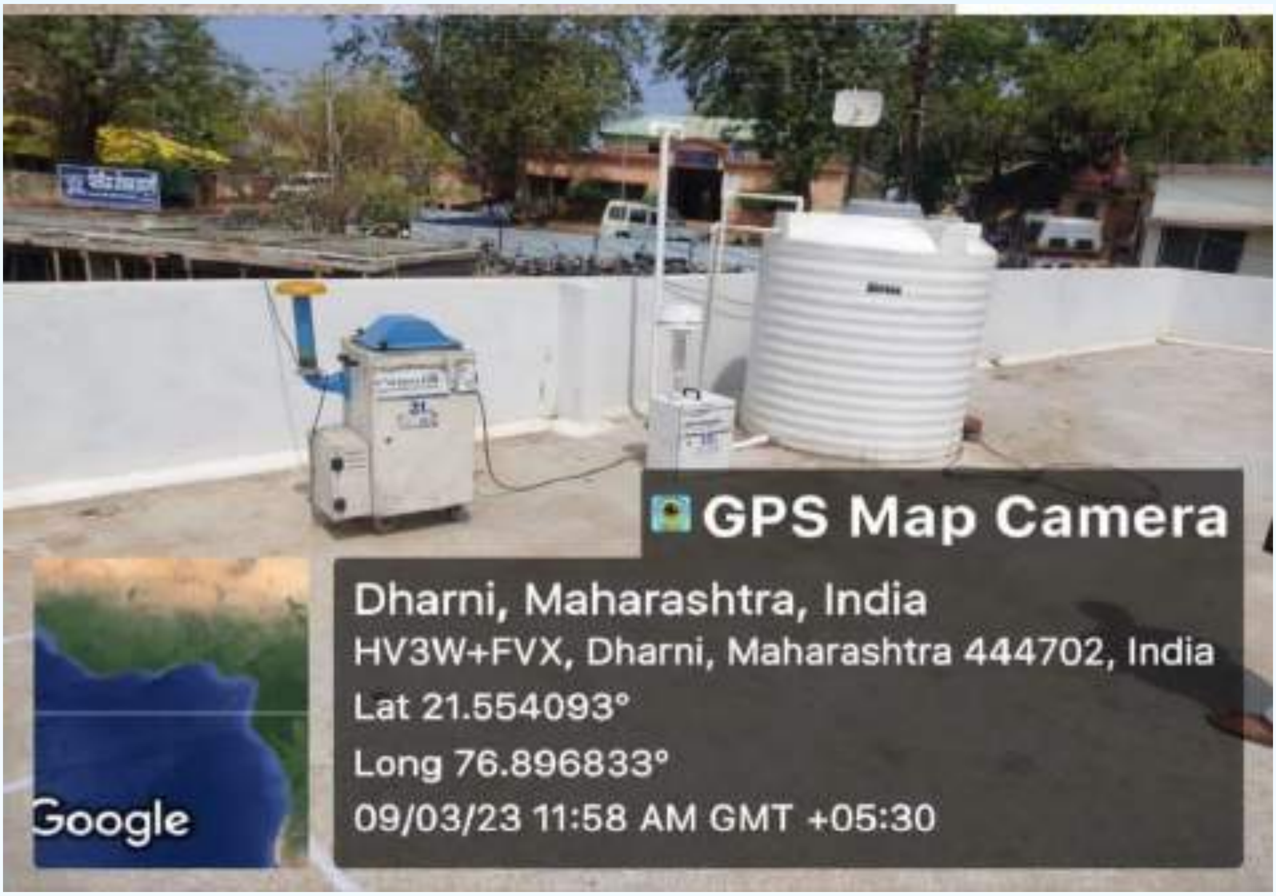
२.१ वायू गुणवत्ता परिक्षण

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	वायु गुणवत्ता अहवालांची संख्या	मान्यताप्राप्त प्रयोगशाळांमार्फत केलेल्या वायु गुणवत्ता अहवालांची संख्या नमूद करा.
	वायु गुणवत्ता अहवालांचा दिनांक	वायु गुणवत्ता अहवालांचा दिनांक नमूद करा
	NABL मान्यताप्राप्त प्रयोगशाळेचे नाव	नॅशनल ॲक्रिडेशन बोर्ड फॉर टेस्टिंग अँड कॅलिब्रेशन लॅबोरेटरीज (NABL) मान्यताप्राप्त व (MPCB) प्रयोगशाळेचे नाव नमूद करा.
	वायु गुणवत्ता निर्देशांक	वापरकर्त्याने संख्यात्मक स्वरूपात प्रत्येक महिन्यासाठी गणना केलेला सरासरी वायु गुणवत्ता निर्देशांक नमूद करावा. (सूत्र : महिन्याच्या प्रत्येक दिवसाच्या वायु गुणवत्ता निर्देशांकांची बेरीज/महिन्याच्या दिवसांची संख्या).
	वायु गुणवत्ता अहवाल	वेगवेगळ्या महिन्यांचे वायु गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल अपलोड करा.
	वायु गुणवत्ता निरीक्षण केंद्राचे स्थान	वायु गुणवत्ता तपासणी केंद्राची गुगल मॅप लिंक अपलोड करा.

टीप- MIS मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.१ वायू गुणवत्ता परिक्षण

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत</u>

२.२.१ फटाक्यांवर बंदी घालण्याकरिता पुढाकार

गुण १७५

सण-उत्सव, कार्यक्रमांच्या निमित्ताने फटाके वाजवले जातात. त्यांच्यामध्ये कार्बन आणि सल्फर मोठ्या प्रमाणात असते आणि ते विषारी वायू हवेत सोडतात. हा विषारी वायू वनस्पती आणि प्राणी दोघांनाही हानिकारक आहे. पर्यावरणाच्या हितासाठी फटाक्यांच्या वापरावर बंदी घालणे आवश्यक आहे. या उद्देशाने या निर्देशकाच्या माध्यमातून स्थानिक स्वराज्य संस्था फटाके बंदीच्या दृष्टीने कशी अंमलबजावणी करत आहेत, याची पडताळणी केली जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	फटाके विक्री आणि वापरावर बंदी घातलेल्या व सूचना फलकावर प्रकाशित केलेल्या आदेशाची प्रत		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
२.	स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी घेतलेल्या जनजागृती कार्यक्रम/ उपक्रमांची संख्या **(Relative Marking)**		५०
	शैक्षणिक संस्थांमध्ये आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रम/उपक्रमांची संख्या	३०	
	शैक्षणिक संस्थांव्यतिरिक्त आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रम/उपक्रमांची संख्या	२०	
3.	सण उत्सवाच्या संध्याकाळी/दुसऱ्या दिवशी सकाळचा वायू गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल – AQI - राष्ट्रीय वायू गुणवत्ता निर्देशांकानुसार.		७५
	०-१०० (उत्तम/समाधानकारक)	७५	
	१०१- २०० (सामान्य)	५०	
	२०१ – ५०० (खराब/ खूप खराब)	०	

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक प्राधिकरणांकडून फटाके विक्री आणि वापरावर बंदी घातलेल्या अधिसूचनेची प्रत.
- सूचना फलकावर प्रकाशित झालेल्या आदेशाचा/सूचनेचे छायाचित्र (Size १ ते २ MB).
- जनजागृती कार्यक्रमांचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- जनजागृती कार्यक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- उत्सवाच्या संध्याकाळी/उत्सवाच्या दुसऱ्या दिवशी सकाळी NABL मान्यताप्राप्त प्रयोगशाळांकडून वायू गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल
- राष्ट्रीय वायू गुणवत्ता निर्देशांक: https://app.cpcbccr.com/AQI_India/
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	**SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन**	१२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

फटाक्यांवर बंदी घालण्याकरिता पुढाकार

फटाक्यांचे दुष्परिणाम

हवा प्रदूषण	कचरा निर्मिती	ध्वनिप्रदूषण	श्वसनाचे आजार
			

- फटाक्यांमधून उत्सर्जित होणाऱ्या प्रदूषकांमध्ये घातक केमिकल्स (जसे की *पोटॅशियम नायट्रेट, सल्फर, कार्बन* संयुगे) यांचे गुंतागुंतीचे मिश्रण असते, जे रंग आणि स्फोटासाठी वापरले जाते आणि विविध फटाक्यांमध्ये वेगळे असते. फटाक्यांच्या तीव्रतेनुसार ह्यातून उत्सर्जन होणारे वायू, हवेची गुणवत्ता खराब करण्यास कारणीभूत ठरतात.

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत

२.२.१ फटाक्यांवर बंदी घालण्याकरिता पुढाकार

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	फटाके विक्री आणि वापरावर बंदी घातलेल्या व सूचना फलकावर आदेश प्रकाशित केला आहे का ?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
	फटाके विक्री आणि वापरावर बंदी घातलेल्या आदेशाची प्रत	फटाके विक्री आणि वापरावर बंदी घातलेल्या आदेशाची प्रत
	सूचना फलकावर प्रकाशित झालेल्या आदेशाचा/सूचनेचे छायाचित्र	सूचना फलकावर प्रकाशित झालेल्या आदेशाचा/सूचनेचे छायाचित्र पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
२	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या एकूण जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेने घेतलेल्या एकूण जनजागृती उपक्रमांची संख्या नमूद करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रम/उपक्रमांचा तपशील	फटाक्यांवर बंदी घालण्याबाबत जनजागृती उपक्रमांचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	फटाकेबंदी उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
३	उत्सवाच्या संध्याकाळी/दुसऱ्या दिवशी सकाळचा वायु गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल- वायु गुणवत्ता निर्देशांकासह (AQI) तयार केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	उत्सवाच्या संध्याकाळी वायु गुणवत्ता निरीक्षण अहवाल- वायु गुणवत्ता निर्देशांकासह (AQI)	उत्सवाच्या संध्याकाळी काढलेला वायु गुणवत्ता निरीक्षणाचा अहवाल अपलोड करा.
	उत्सवाचा दिनांक	ज्या दिवशी उत्सव साजरा केला गेला ती तारीख नमूद करा.
	उत्सवाचे नाव	उत्सवाचे नाव नमूद करा.

टीप- MIS मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

२.२.१ फटाक्यांवर बंदी घालण्याकरिता पुढाकार

विहित केलेल्या एक्ससेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Date of awareness initiatives for banning for firecreackers (Abhiyan Period 1st April 2025-31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Activity conducted at (Public Places/Private Institutes/Educational Institute/Local Community/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
1	2	3

Social Media Post link for the awareness activities for banning of firecrackers (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook and YouTube.)	Number of participants (Local Body should only enter whole numbers)
4	5

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.२.२ कृषी कचरा व्यवस्थापन (शेतातील कचरा उघड्यावर न जाळणे) — गुण ३००

पेरणीच्या आधी शेतामध्ये तयार होणारा कचरा (पिकांचे अवशेष, गवत इ.) शेतात जाळला जातो. परंतु याच्यामुळे कार्बन डायऑक्साइड (CO2), कार्बन मोनोऑक्साइड (CO), सल्फर ऑक्साइड (SOx), पार्टिक्युलेट मॅटर (particulate matters) आणि ब्लॅक कार्बन यांसारखे विषारी वायू हवेमध्ये सोडले जातात. स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी कृषी कचरा व्यवस्थापनासाठी प्रयत्न केले आहेत की नाही याचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	कृषी कचरा व्यवस्थापनासाठी राबविण्यात आलेल्या जनजागृती उपक्रमांची संख्या. **(Relative Marking)**		५०
२.	पिकांचे अवशेष जाळण्यावर बंदी घालण्यात आली आहे का?		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
३.	कृषी कचऱ्यातून उत्पादने निर्मिती करणाऱ्या शेतकरी उत्पादक संघटना/ शेतकरी गट आहेत का ?		१००
४.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत बायोमास संकलन आणि पृथक्करण सुविधा आहे का?		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
५.	जैवइंधन म्हणून वापरल्या जाणाऱ्या बायोमासची टक्केवारी		५०
	७५% - १००%	५०	
	५०% - ७४%	४०	
	२५% - ४९%	३०	
	२५% पेक्षा कमी	०	

आवश्यक तपशील:

- कृषी कचरा व्यवस्थापनासाठी जनजागृती कार्यक्रमांचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- कृषी कचरा व्यवस्थापनासाठी जनजागृती उपक्रमांची जिओ-टॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- कृषी कचरा व्यवस्थापनासाठी पिकांचे अवशेष जाळण्यावर बंदी घालण्याच्या आदेशाची प्रत.
- शेतकरी उत्पादक संघटनांची (FPOs)/ शेतकरी गट निर्मिती पत्राची प्रत.
- शेतकरी गटाची/ उत्पादक कंपनीची स्टॉक बुक/ खरेदी- विक्री नोंदवहीची प्रत.
- कृषि कचरा व्यवस्थापनासाठीचे लॉगबूक पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
- बायोमास संकलन आणि पृथक्करण सुविधा स्थान जिओ-टॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे.

कृषी कचरा व्यवस्थापन

- शेतकरी पिकांचे अवशेष शेत जमीन लवकर साफ करण्यासाठी जाळतात. परंतु कचऱ्याचे जाळणे हे वायू प्रदूषण, आरोग्याच्या समस्या आणि हवामान बदल यांना कारणीभूत ठरते. याशिवाय, मातीतील सेंद्रिय घटक नष्ट होतात आणि सुपीकता कमी होते.

- **कंपोस्टिंग**, **बायोमास पॅलेट्स** आणि **जैव विघटक (सूक्ष्मजीव)** यांसारख्या पर्यायी उपायांचा अवलंब केल्यास शाश्वत शेतीस चालना मिळते व दीर्घकालीन फायदे होतात.

कृषी कचऱ्याचा उपयोग करण्याचे मार्ग:

कंपोस्टिंग

कोकोपीट

बायोमास पॅलेट्स

बायोचार

बायोमाल्चिंग

बॅगास पार्टिकल बोर्ड

२.२.२ कृषी कचरा व्यवस्थापन (शेतातील कचरा उघड्यावर न जाळणे)

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	कृषी कचरा व्यवस्थापनासाठी घेतलेल्या उपक्रमांची संख्या	कृषी कचरा व्यवस्थापनासाठी घेतलेल्या उपक्रमांची संख्या नमूद करा.
	कृषी कचरा व्यवस्थापनासाठी घेतलेल्या उपक्रमांचा तपशील	कृषी कचरा व्यवस्थापनासाठी घेतलेल्या उपक्रमांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	कृषी कचरा व्यवस्थापनासाठी घेतलेल्या जनजागृती उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
२	पिकांचे अवशेष/ कृषी कचरा जाळण्यावर बंदी घातल्याचे आदेश आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	पिकांचे अवशेष/ कृषी कचरा जाळण्यावर बंदी घातल्याचे आदेश	पिकांचे अवशेष/ कृषी कचरा जाळण्यावर बंदी घातल्याचे आदेश अपलोड करा.
३	शेतकरी गट/एफपीओची निर्मिती केली आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
	शेतकरी गट/एफपीओच्या कार्याचे दस्तऐवज	१. दस्तऐवज पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा. २. दस्तऐवज खालीलपैकी कोणताही असू शकतो- स्थापनेचे पत्र, बैठकीचे इतिवृत्त, व्यवहाराची कागदपत्रे.
४	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत बायोमास संकलन आणि पृथक्करण सुविधा आहे का ?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	बायोमास संकलन आणि पृथक्करण सुविधा केंद्राचे स्थान	बायोमास संकलन आणि पृथक्करण सुविधा केंद्राची गुगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	बायोमास संकलन आणि पृथक्करण सुविधा केंद्राची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	बायोमास संकलन आणि पृथक्करण सुविधा केंद्राची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
५	इंधन म्हणून वापरल्या जाणाऱ्या बायोमासचा तपशील	इंधन म्हणून वापरल्या जाणाऱ्या बायोमासचा तपशील नमूद करा.
	कृषि कचरा व्यवस्थापनासाठीचे लॉगबूक	कृषि कचरा व्यवस्थापनासाठीचे लॉगबूक पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.

टीप- MISमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.२.२ कृषी कचरा व्यवस्थापन (शेतातील कचरा उघड्यावर न जाळणे)

विहित केलेल्या एक्ससेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Date of the awareness activity (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Awareness Activities conducted in the Abhiyan Period (Farmers meet/Workshop etc.)
1	2	3

Social Media link of the awareness activity (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook and YouTube)	Number of participants (Local body should only enter whole number.)
4	5

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.२.३	गॅस कनेक्शन	गुण २००

स्वयंपाकासाठी लाकूड, शेणाच्या गोवऱ्यांचा वापर करणे, हे ग्रामीण भागातील घरगुती वायू प्रदूषणाचे प्रमुख कारण आहे. घरगुती वायू प्रदूषणामुळे स्ट्रोक, हृदयरोग, दीर्घकालीन अवरोधी फुफ्फुस रोग (Chronic Obstructive Pulmonary Disease (COPD)) आणि फुफ्फुसाचा कर्करोग यांसारखे अनेक असंसर्गजन्य रोग होतात. ग्रामीण घरांमध्ये गॅस जोडणी (LPG and Biogas Plants) वाढविण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्था कशा प्रकारे लक्ष केंद्रीत करत आहे याचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान घरांमध्ये नवीन गॅस जोडणीची टक्केवारी	१००
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी घरांमध्ये असणाऱ्या गॅस जोडणीची टक्केवारी	१००

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील घरांची संख्या.
- स्वयंपाकासाठी गॅसचा वापर करणाऱ्या घरांची टक्केवारी- एलपीजी आणि/किंवा बायोगॅस- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी गॅस जोडणी १०० टक्के पूर्ण झालेल्या स्थानिक संस्थांना या निर्देशांकाचे पूर्ण गुण देण्यात येतील.
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी किंवा दरम्यान गॅस जोडणी १०० टक्के पूर्ण झाल्यास- स्वघोषित प्रमाणपत्राची प्रत.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ७. सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा	७.१: २०३० पर्यंत, परवडणाऱ्या, विश्वासार्ह आणि आधुनिक ऊर्जा सेवांचा सार्वत्रिक प्रवेश सुनिश्चित करणे.

२.२.३ गॅस कनेक्शन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१ आणि २	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील घरांची एकूण संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील घरांची एकूण संख्या नमूद करा.
१	माझी वसुंधरा अभियान ६ .० दरम्यान गॅस जोडणी असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील घरांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६ .० दरम्यान गॅस जोडणी असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील घरांची संख्या नमूद करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६ .० पूर्वी गॅस जोडणी असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील घरांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६ .० पूर्वी गॅस जोडणी असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील घरांची एकूण संख्या नमूद करा.
१ आणि २	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी किंवा दरम्यान १०० टक्के गॅस जोडणी झालेल्या घरांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी किंवा दरम्यान गॅस जोडणी १०० टक्के पूर्ण झाल्यास- स्वघोषित प्रमाणपत्राची प्रत
१ आणि २	गॅस जोडणीचा लाभ घेतलेल्या लाभार्थ्यांचा तपशील	गॅस जोडणीचा लाभ घेतलेल्या लाभार्थ्यांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.

टीप- MISमध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.२.३ गॅस कनेक्शन

विहित केलेल्या एक्ससेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Name of the owner/owners of the Household with gas connection for cooking purpose (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Address of the Household with gas connection for cooking purposes (Local Body should only enter alphanumerical values.)
1	2	3

Date of Installation of gas connection for household cooking purposes (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Abhiyan during which the gas connection was installed (Majhi Vasundhara Vasundhara Abhiyan 2.0 / Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0/ Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0/Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0/Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
4	5

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.२.४ बांधकाम व पाडकाम कचरा व्यवस्थापन

गुण ३००

बांधकाम पाडकामाच्या ठिकाणांवरून निघणाऱ्या धुळीमुळे वायू प्रदूषण होते. बांधकाम आणि पाडकाम (Construction & Demolition (C&D)) कचऱ्याचे शास्त्रोक्त पद्धतीने व्यवस्थापन केल्यास वायू प्रदूषण कमी करण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावते. बांधकाम आणि पाडकाम कचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ नुसार स्थानिक स्वराज्य संस्थांना त्यांच्या अधिकारक्षेत्रातील बांधकाम आणि पाडकाम कचऱ्याचे योग्य व्यवस्थापन करण्याची शिफारस करतो. स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी त्यांच्या बांधकाम व पाडकाम कचरा व्यवस्थापनासाठी केलेल्या कामांचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	योग्य कव्हर असलेल्या बांधकाम व पाडकाम कचरा साठवणुकीसाठी उपलब्ध जमीन (sq.m मध्ये)		१५०
२.	बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचे संकलन आणि विलगीकरण		५०
	७५% पेक्षाअधिक	५०	
	२५% - ७४%	२५	
	२५% पेक्षा कमी	०	
३.	बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याच्या पूनर्वापराची टक्केवारी		५०
४.	योग्य कव्हर असलेल्या बांधकाम ठिकाणांची टक्केवारी		५०

आवश्यक तपशील:

- कचरा साठवण्यासाठी निवडल्या गेलेल्या जमिनीचा/क्षेत्राचा तपशील आणि गुगल मॅप लिंक.
- एकूण संकलित, विलगीकरण आणि पुनर्वापर केला जाणारा बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचा तपशील (टनमध्ये)-लॉगबुकसह.
- बांधकाम ठिकाणावर धूळ प्रदूषण नियंत्रित करण्यासाठी बांधकाम ठिकाण योग्यरित्या झाकल्या पाहिजेत.
- बांधकाम व पाडकाम कचरा व्यवस्थापन प्रक्रियेची टप्प्याटप्प्याने जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (size १ ते २ MB).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ७. सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा	७.१: २०३० पर्यंत, परवडणाऱ्या, विश्वासार्ह आणि आधुनिक ऊर्जा सेवांचा सार्वत्रिक प्रवेश सुनिश्चित करणे.

बांधकाम व पाडकाम कचरा व्यवस्थापन

- बांधकाम, नूतनीकरण आणि इमारती पाडण्याच्या कामांदरम्यान C&D कचरा निर्माण होतो. या कचऱ्यात सिमेंट, काँक्रीट, वीटा, लाकूड, काच, धातू आणि प्लास्टिकसारख्या साहित्याचा समावेश असतो.

- भारतात झपाट्याने होणाऱ्या शहरीकरणामुळे अशा प्रकारच्या कचऱ्यात मोठ्या प्रमाणावर वाढ झाली आहे. Building Material and technology Promotion Council (BMPTC) च्या माहितीनुसार, भारतात दरवर्षी सुमारे १५० दशलक्ष टन C&D कचरा निर्माण होतो.

- या कचऱ्याचे योग्य व्यवस्थापन न झाल्यास, जलस्त्रोतांवर परिणाम होऊ शकतो. त्यामुळे अशा कचऱ्याचे प्रभावी पुनर्वापर आणि पुनर्प्रक्रिया करणे शाश्वत कचरा व्यवस्थापनासाठी अत्यंत महत्त्वाचे आहे.

C&D कचरा व्यवस्थापनाची पावले

२.२.४ बांधकाम व पाडकाम कचरा व्यवस्थापन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	बांधकाम व पाडकाम कचरा साठवण्यासाठी निश्चित केलेल्या जमिनीचे स्थान	ज्या ठिकाणी बांधकाम व पाडकाम कचरा टाकला/साठवला जातो त्या स्थानाची माहिती नमूद करा.
	जमिनीचे क्षेत्रफळ (sq.m.मध्ये)	वर नमूद केलेल्या बांधकाम व पाडकाम कचरा स्थानाचे क्षेत्रफळ ((sq.m.मध्ये) नमूद करा.
२	बांधकाम व पाडकाम कचरा विलगीकरणाची श्रेणी	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधी दरम्यान बांधकाम व पाडकाम कचरा विलगीकरणाची श्रेणी निवडा.
	संकलन, विलगीकरण लॉगबुक	संकलन, विलगीकरण लॉगबुकची प्रत अपलोड करा.
	बांधकाम व पाडकाम कचरा व्यवस्थापन प्रक्रियेची जिओ-टॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
3	गोळा केलेला एकूण बांधकाम व पाडकाम कचरा (टनांमध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधी दरम्यान गोळा करण्यात आलेल्या बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचे एकूण प्रमाण नमूद करा.
	बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचे पुनर्नवीकरण आणि पुनर्वापर केलेले प्रमाण (टनांमध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६ .० दरम्यान गोळा केलेल्या बांधकाम व पाडकाम कचरा पुनर्नवीकरण/पुनर्वापराचे एकूण प्रमाण नमूद करा.
४	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये बांधकाम व पाडकाम ठिकाणांची (साइट्स) संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये बांधकाम व पाडकाम ठिकाणांची संख्या नमूद करा.
	योग्य पद्धतीने झाकलेल्या बांधकाम व पाडकाम ठिकाणांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये योग्य पद्धतीने झाकलेल्या बांधकाम व पाडकाम ठिकाणांची संख्या नमूद करा.
	योग्य पद्धतीने झाकलेल्या बांधकाम व पाडकाम ठिकाणांची जिओ-टॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MISमध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.३.१	इलेक्ट्रिक वाहनांच्या वापरास प्रोत्साहन	गुण ५००

जीवाश्म इंधनावरचे अवलंबित्व कमी करण्यासाठी, हरितगृह वायू उत्सर्जन कमी करण्यासाठी आणि ऊर्जा कार्यक्षमता सुधारण्यासाठी इलेक्ट्रिक वाहतूक (ई-वाहतूक) हे सर्वात अनुकूल तंत्रज्ञान आहे. महाराष्ट्र राज्य इलेक्ट्रिक वाहन धोरण, २०२५ चे स्वच्छ गतिशीलता संक्रमण मॉडेलनुसार आर्थिक वर्ष २०३० पर्यंत वाहतूक क्षेत्रातून १ दशलक्ष टन हरितगृह वायु उत्सर्जन रोखण्याचे उद्दिष्ट आहे. रस्त्यावरील वाहनांच्या विद्युतीकरणाला चालना देण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने घेतलेल्या पुढाकारांचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक संस्था क्षेत्रात नोंदणीकृत ईव्ही संख्या **(Relative Marking)**		३००
	दुचाकी ई-वाहन	१००	
	तीनचाकी ई-वाहन	१००	
	चारचाकी ई-वाहन	१००	
२.	सार्वजनिक ई-वाहनांची टक्केवारी		२००
	५०% किंवा अधिक	२००	
	२५%-४९ %	१५०	
	१०%-२४%	१००	
	१०% पेक्षा कमी	०	

आवश्यक तपशील:

- संबंधित RTO कडील तपशीलवार माहितीमध्ये समाविष्ट असावे -
- नोंदणीकृत ईव्हीची संख्या (दुचाकी [2W], तीनचाकी [3W] आणि चारचाकी [4W]),
- २५० वॅट क्षमतेच्या दुचाकींना आरटीओकडे नोंदणीची आवश्यकता नसल्यामुळे अशा ईव्ही विक्रेत्याकडून प्राप्त होणारा ईव्हीचा तपशील ग्राह्य धरला जाईल.
- सार्वजनिक वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या स्थानिक संस्थेतील वाहनांचा तपशील.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG १३. वातावरणीय कृती	१३.२ : राष्ट्रीय धोरणे, रणनीती आणि नियोजनामध्ये हवामान बदलाचे उपाय एकत्रित करणे.

२.३.१ इलेक्ट्रिक वाहनांच्या वापरास प्रोत्साहन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६ .० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रात नोंदणीकृत ई-वाहनांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये नोंदणीकृत ई-वाहनांची एकूण संख्या नमूद करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील दुचाकी ई-वाहनांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नोंदणीकृत दुचाकी ई-वाहनांची संख्या नमूद करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील तीनचाकी ई-वाहनांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नोंदणीकृत तीनचाकी ई-वाहनांची संख्या नमूद करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये चारचाकी ई-वाहनांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नोंदणीकृत चारचाकी ई-वाहनांची संख्या नमूद करा.
	जवळच्या प्रादेशिक परिवहन कार्यालयाकडून (आरटीओ) मिळालेला इलेक्ट्रिक वाहन खरेदी अहवाल	जवळच्या प्रादेशिक परिवहन कार्यालयाकडून (आरटीओ) मिळालेला इलेक्ट्रिक वाहन खरेदी अहवालाचा तपशील अपलोड करा.
२	सार्वजनिक वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वाहनांची एकूण संख्या	सार्वजनिक वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वाहनांची एकूण संख्या नमूद करा.
	सार्वजनिक वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या ई-वाहनांची संख्या	सार्वजनिक वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या ई-वाहनांची संख्या नमूद करा.
	सार्वजनिक वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या ई-वाहनांच्या संख्येचा अहवाल	अधिकृत स्वाक्षरीकर्त्याने स्वाक्षरी केलेले सार्वजनिक वाहतूक म्हणून वापरल्या जाणाऱ्या ईव्हीच्या संख्येचा तपशीलवार अहवाल अपलोड करा

टीप- MISमध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.३.१ इलेक्ट्रिक वाहनांच्या वापरास प्रोत्साहन

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत

२.३.२ इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन

गुण ३००

ई-वाहनांचा वापर करण्यासाठी पायाभूत सुविधांची अनुपलब्धता ही एक प्रमुख अडचण आहे. त्यामुळे, ई-वाहनांचा वापर वाढविण्याच्या अनुषंगाने पायाभूत सुविधा वाढविण्याकरिता प्रयत्न करणे महत्वाचे आहे. ई-वाहन चार्जिंग स्टेशन तयार करून ई-वाहतूक सुविधा विकसित करण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी केलेल्या प्रयत्नांचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेल्या ईव्ही चार्जिंग स्टेशनची संख्या **(Relative Marking)**		१५०
	दुचाकी	७५	
	चारचाकी	७५	
२.	**Upkeep:** माझी वसुंधरा अभियान २.० ,३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान तयार केलेल्या ईव्ही चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि देखभाल **(Relative Marking)**		१००
	दुचाकी	५०	
	चारचाकी	५०	
३.	चार्जिंग स्टेशनवर उपलब्ध असलेल्या सर्व कार्यरत चार्जिंग पॉइंट्सची संख्या. **(Relative Marking)**		५०

आवश्यक तपशील:

- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार केलेल्या ईव्ही चार्जिंग स्टेशनचे तपशील – विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- गुगल मॅपवर पूर्ण पत्ता, स्थान.
- ईव्ही चार्जिंग स्टेशनच्या वीज बिलाची प्रत.
- कार्यारंभ आदेश आणि आर्थिक प्रगतीचा अहवाल.
- *महाराष्ट्र EV धोरण :* https://gr.maharashtra.gov.in/Site/Upload/Government%20Resolutions/Marathi/202505231834008229....pdf
- ईव्ही चार्जिंग स्टेशनची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेने भरलेली माहिती माझी वसुंधरा अभियान २.० ,३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान MIS मध्ये भरलेल्या माहितीशी जुळत नसल्यास, कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत. (केवळ अपकीपसाठी (Upkeep) लागू).

9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE	**SDG ९. उद्योग, नाविन्यपूर्ण उपक्रम आणि पायाभूत सुविधा**	९.१ : सर्वांसाठी परवडणाऱ्या आणि समान प्रवेशावर लक्ष केंद्रित करून आर्थिक विकास आणि मानवी कल्याणासाठी प्रादेशिक आणि सीमापार पायाभूत सुविधांसह गुणवत्तापूर्ण, विश्वासार्ह, टिकाऊ आणि लवचिक पायाभूत सुविधा विकसित करणे.

२.३.२ इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान दुचाकींसाठी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या	दुचाकी ई-वाहनांसाठी चार्जिंग स्टेशनची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६ .० दरम्यान चारचाकी वाहनांसाठी ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या	चार चाकी ई-वाहनांसाठी चार्जिंग स्टेशनची संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांचे संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान दुचाकींसाठी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान दुचाकींसाठी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यानचारचाकी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यानचारचाकी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान दुचाकींसाठी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान दुचाकींसाठी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यानचारचाकी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यानचारचाकी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४ .० दरम्यान दुचाकींसाठी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान	माझी वसुंधरा अभियान ४ .० दरम्यान दुचाकींसाठी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४ .० दरम्यानचारचाकी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान	माझी वसुंधरा अभियान ४ .० दरम्यानचारचाकी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान दुचाकींसाठी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान दुचाकींसाठी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५. ० दरम्यान चारचाकी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान	माझी वसुंधरा अभियान ५. ० दरम्यानचारचाकी स्थापित केलेल्या ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनची संख्या आणि स्थान नमूद करा.
३	कार्यरत स्थितीत असलेल्या चार्जिंग पॉइंट्सची संख्या	कार्यरत स्थितीत असलेल्या एकूण चार्जिंग पॉइंट्सची संख्या नमूद करा.
	ई-वाहन चार्जिंग पॉइंटची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
४	ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनचा तपशील	ई-वाहन चार्जिंग स्टेशन, कार्यरत चार्जिंग पॉईंट्सची संख्या आणि अक्षय उर्जेचा वापर करणारे ई-वाहन चार्जिंग स्टेशन यांचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.

टीप- MISमध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.३.२ इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन

विहित केलेल्या एक्ससेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Name of the EV Charging Station created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Date of Installation of the EV Charging Station (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the EV Charging station (Local Body should only enter alphanumerical values)
1	2	3	4

Google Map location link of EV Charging station (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the EV Charging Station	Longitude of the EV Charging Station	EV Charging station used for (2 Wheelers/4 Wheelers/Both) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
5	6	7	8

Total number of functional charging points available at Charging Station (Local Body should only enter whole values)
9

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.३.२ इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत</u>

खालील तक्त्यात भारतातील विविध स्तरांनुसार

(Level 1, Level 2, Level 3) ई-वाहन चार्जिंग स्टेशनसाठीचे तांत्रिक निर्देश दिले आहेत:

S. No	Charging Station	Voltage (V)	Power (kW)	Type of Vehicle	Type of compatible charger
1	Level 1 (AC)	240	<=3.5 kW	Bus, 4w ,3w,2w	Type 1, Bharat AC-001
2	Level 1 (DC)	>=48	<=15 kW	Bus, 4w,3w,2w	Bharat DC-001
3	Level 2 (AC)	380-400	<=22 kW	Bus, 4w,3w,2w	Type 1, Type 2, GB/T ,Bharat AC-001
4	Level 3 (AC)	200-1000	22 to 4.3 kW	Bus, 4w	Type 2
5	Level 3 (DC)	200-1000	Up to 400 kW	Bus, 4w	Type 2, CHAdeMO,CCS1, CCS2

चार्जिंग पॉईंट्स चे प्रकार:

Bharat EV AC001 — Type 6 — Connectors — Type 7 Connectors

२.४ ध्वनी प्रदूषण कमी करणे

गुण १७५

ध्वनी प्रदूषित म्हणजे आवाजाने दूषित झालेले किंवा अतिरिक्त, कर्कश व त्रासदायक आवाजामुळे खराब झालेले असे वातावरण किंवा क्षेत्र.सोप्या भाषेत, जेव्हा एखाद्या जागी अपेक्षेपेक्षा जास्त आवाज होतो व त्यामुळे माणसांच्या आरोग्यावर, प्राण्यांवर किंवा वातावरणावर नकारात्मक परिणाम होतो, तेव्हा त्या आवाजाला ध्वनी प्रदूषण म्हणतात आणि ते क्षेत्र ध्वनी प्रदूषित झालेले असते. या निर्देशकामध्ये, स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे ध्वनी प्रदूषण रोखण्याच्या त्यांच्या प्रयत्नांवर मूल्यमापन केले जाईल.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	ध्वनि प्रदूषण रोखण्यासाठी जनजागृती उपक्रमांची संख्या. (Relative Marking)		७५
२.	परवानगी असलेल्या वेळेच्या (रात्री १० ते सकाळी ६ पर्यंत) मर्यादेतनंतर उत्सवादरम्यान सार्वजनिक ठिकाणी लाउडस्पीकरवापरण्याच्या निर्बंधाच्या आदेशाची/ सूचनेची प्रत.		५०
३.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत शांतता क्षेत्र आहे का?		५०
	होय	५०	
	नाही	०	

आवश्यक तपशील:

- जनजागृती उपक्रमांची संख्या - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- कार्यक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- परवानगी दिलेल्या वेळेच्या मर्यादेतनंतर उत्सवादरम्यान सार्वजनिक ठिकाणी लाउडस्पीकर वापरण्याच्या निर्बंधाच्या आदेशाची/सूचनेची प्रत.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेने शांतता क्षेत्रासंबंधी जाहीर केलेला अद्ययावत अधिनियम
- शांतता क्षेत्राचे स्थान- गुगलमॅप वर
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	**SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन**	१२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

ध्वनी प्रदूषणाबद्दल जनजागृती

जागतिक आरोग्य संस्थेच्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार मानक ध्वनि पातळी	
विशिष्ट ध्वनि वातावरण	**ध्वनि मर्यादा (dB)**
घरामध्ये	३०-३५
शाळा आणि मैदानात	५५
औद्योगिक, व्यावसायिक आणि गर्दीची ठिकाणे	७०
समारंभ, उत्सव आणि मनोरंजन कार्यक्रम	१००
हेडफोन/इयरफोनद्वारे संगीत	८५

ध्वनिच्या संदर्भात परिसरातील हवेची गुणवत्तेची मानके		
	ध्वनीची मर्यादा	
क्षेत्र	दिवसाची वेळ (सकाळी ६.०० ते रात्री १०.००)	रात्रीची वेळ (रात्री १०.०० ते सकाळी ६.००)
औद्योगिक क्षेत्र	७५dB	७०dB
व्यावसायिक क्षेत्र	६५dB	५५dB
रहिवासी क्षेत्र	५५dB	४५dB
शांतता क्षेत्र	५०dB	४०dB

https://cpc.nic.in/who-guidelines-for-noise-quality/

शांतता क्षेत्रासाठी निकष

- शांतता क्षेत्र हे रुग्णालये, शैक्षणिक संस्था आणि न्यायालयांच्या १००-मीटरच्या परीसरातील क्षेत्र घोषित केले जाते.
- या क्षेत्रामध्ये वाहनांचे हॉर्न, लाऊडस्पीकर आणि फटाके वाजवण्यास मनाई आहे.

ध्वनी प्रदूषण कमी करण्याचे उपाय

नैसर्गिक उपाय

१. बांबू लागवड
२. वृक्षारोपण
३. मातीचे बंधारे
४. हरित भिंती

मानवनिर्मित उपाय

१. पारदर्शक ऍक्रेलिक पॅनेल
२. आवाज अडथळा भिंती
३. दगडी भिंती
४. परवर्तीय अडथळे

२.४ ध्वनी प्रदूषण कमी करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ध्वनी प्रदूषण रोखण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजित केलेल्या उपक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ध्वनी प्रदूषण रोखण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	जनजागृती कार्यक्रमात नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील	नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	जनजागृती उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
२	परवानगी दिलेल्या कालमर्यादेनंतर सणांदरम्यान लाउडस्पीकर/पब्लिक ॲड्रेस सिस्टीमच्या वापरावर निर्बंध घालण्यासाठी काही दस्तऐवज आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	परवानगी दिलेल्या कालमर्यादेनंतर सणांमध्ये लाऊडस्पीकर/पब्लिक ॲड्रेस सिस्टीमच्या वापरावर निर्बंधासाठी कागदपत्र	परवानगी दिलेल्या कालमर्यादेनंतर सणांमध्ये लाऊडस्पीकर/पब्लिक ॲड्रेस सिस्टीमच्या वापरावर निर्बंधासाठी कागदपत्र अपलोड करा.
३	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत शांतता क्षेत्र आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	शांतता क्षेत्राचे स्थान	शांतता क्षेत्राची गुगल मॅप लिंक अपलोड करा.
		१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MISमध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

२.४ ध्वनी प्रदूषण कमी करणे

विहित केलेल्या एक्ससेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Activity conducted (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Social Media Post link for prevention of noise pollution and honking (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, YouTube etc.)
1	2	3

Number of participants at the awarenss activity (Local Body should only enter whole values)	Activity conducted at (Public Place/Private Institution/Educational Institution/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
4	5

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

२.५	वातावरणीय बदल (Climate Change) आणि आपत्ती व्यवस्थापनाची तयारी	गुण ३५०

वातावरण बदल हे केवळ पर्यावरणाशी संबंधित नाही, तर मानवी अस्तित्वासाठी मोठे आव्हान आहे.वातावरण बदल हे नैसर्गिक आपत्तींचे प्रमाण आणि तीव्रता दोन्ही वाढवतात. महाराष्ट्राने एक सुरक्षित आणि आपत्ती प्रतिरोधक राज्य तयार करण्यासाठी राज्य आपत्ती व्यवस्थापन कृती आराखडा तयार केला आहे. या कृती आराखड्यामध्ये सर्वांगीण, सक्रिय,बहु-आपत्ती आणि तंत्रज्ञानावर आधारित धोरणे विकसित केली आहेत. हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या वातावरणीय बदला संबंधी उपक्रम आणि आपत्ती व्यवस्थापनाचे आणि सहभागाचे मूल्यमापन करेल.

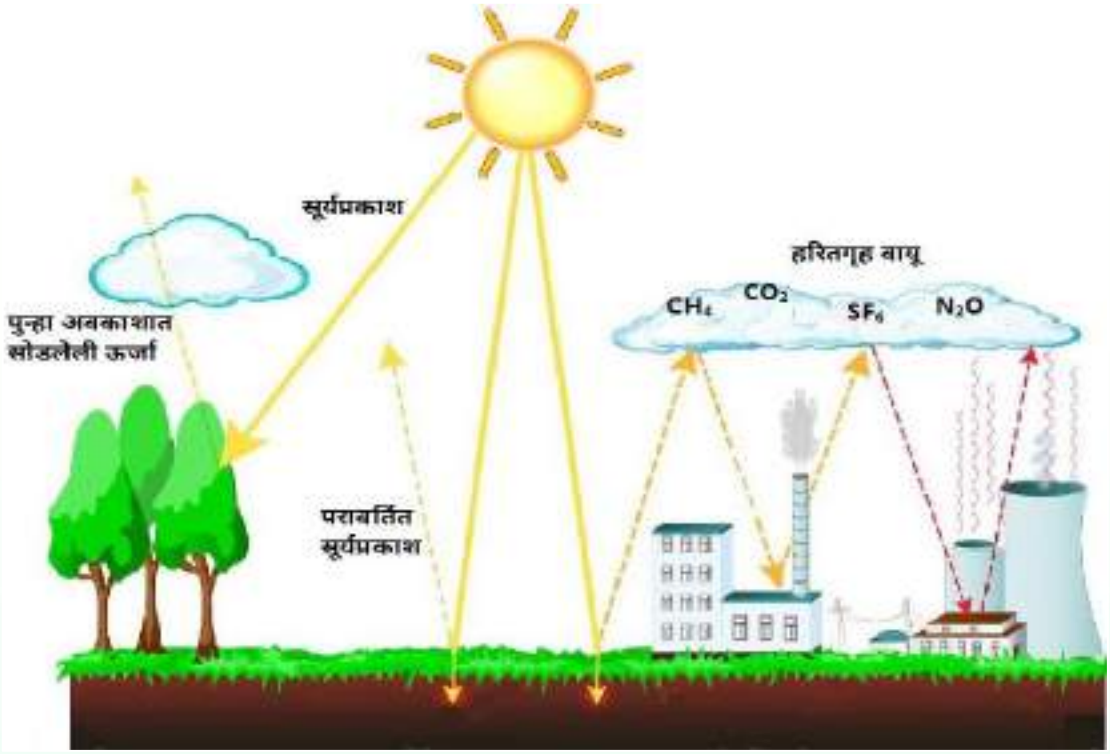
	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	वातावरणीय बदलाबाबत आणि आपत्ती व्यवस्थापनासाठी जनजागृती करण्यासाठी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या **(Relative Marking)**		१००
२.	हवामानातील तीव्र बदलांची (पूर, अतिवृष्टी, उष्णतेची लाट इत्यादी) नोंद केली आहे का?		१००
	होय	१००	
	नाही	०	
३.	ग्रामपंचायत स्तरावर ग्रामीण आपत्ती व्यवस्थापन समितीची स्थापना करण्यात आली आहे का?		२५
	होय	२५	
	नाही	०	
४.	ग्रामपंचायत विकास आराखड्यांतर्गत स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा आपत्ती व्यवस्थापन आराखडा तयार करण्यात आला आहे का?		२५
	होय	२५	
	नाही	०	
५.	ग्रामीण आपत्ती व्यवस्थापन समितीने आयोजित केलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या भागधारकांसाठी आपत्ती व्यवस्थापनावर क्षमता वृद्धी सत्रांची संख्या (१० गुण प्रत्येकी)		५०
६.	ग्रामपंचायत स्तरावर अद्ययावत आपत्ती व्यवस्थापन किट आहे का?		५०
	होय	५०	
	नाही	०	

आवश्यक तपशील:

- जनजागृती उपक्रमांची संख्या आणि नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये .
- जनजागृती कार्यक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- हवामानातील तीव्र बदलांचा/आपत्तीचा तपशील -विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये .
- ग्रामपंचायतीच्या नोटीस बोर्डवरील आपत्ती व्यवस्थापन आराखड्याचे छायाचित्र.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या आपत्ती व्यवस्थापन आराखड्याची प्रत.
- ग्रामीण आपत्ती व्यवस्थापन समिती आयोजित क्षमता वृद्धी सत्रांचा इतिवृत्त. पावसाळ्यापूर्वी सत्रे आयोजित केली जावीत आणि बैठकीच्या नोंदींच्या प्रतीसह तपशील सादर केला जावा.
- ग्रामपंचायतिच्या संकेतस्थळावर/नोटीस बोर्डवर उपलब्ध असलेल्या आपत्ती व्यवस्थापन किटची यादी.
- ***टीप- स्थानिक स्वराज्य संस्थेत गेल्या ५ वर्षात घडलेल्या हवामानातील तीव्र बदलांचे आणि आपत्तींचे मॅपिंग करावे. ह्या आपत्तींमध्ये अतिवृष्टी, पूर, भूस्खलन, उष्णकटिबंधीय चक्रीवादळ, उष्णतेची लाट, विजा आणि गडगडाट इत्यादींचा समावेश होतो.***
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

13 CLIMATE ACTION	**SDG १३. वातावरणीय कृती**	१३.२ : राष्ट्रीय धोरणे, रणनीती आणि नियोजनामध्ये हवामान बदलाचे उपाय एकत्रित करणे. १३.३ : हवामान बदल कमी करणे, अनुकूलन आणि पूर्व चेतावणी यावर शिक्षण, जागरूकता वाढवणे आणि मानवी आणि संस्थात्मक क्षमता सुधारणे.

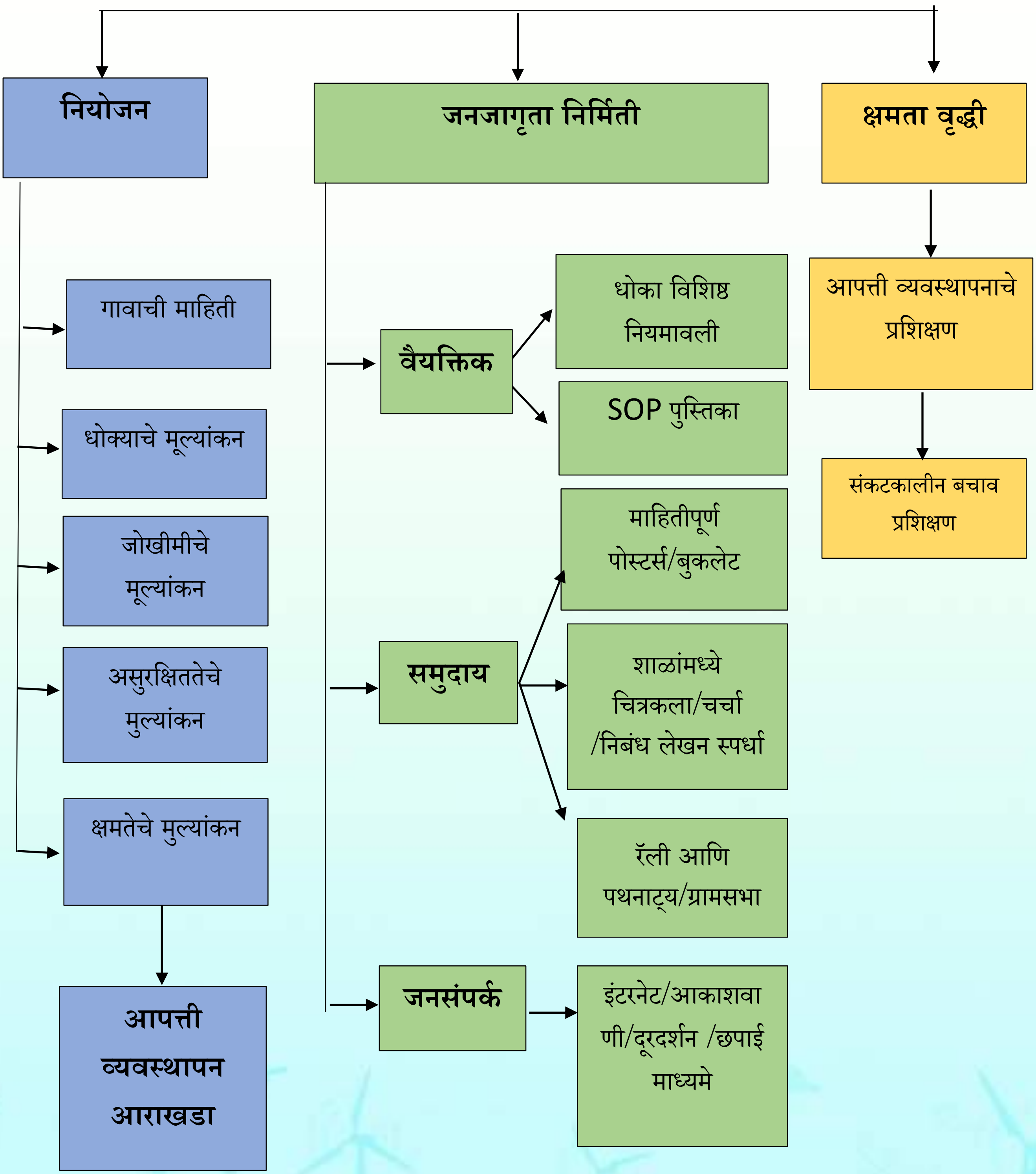
वातावरणीय बदल

आपत्ती व्यवस्थापन

स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी आपत्ती व्यवस्थापनासाठी उचलली जाणारी पावले

२.५ वातावरणीय बदल (Climate Change) आणि आपत्ती व्यवस्थापनाची तयारी

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वातावरण बदलाबाबत आणि आपत्ती व्यवस्थापनासाठी जागरूकता निर्माण करण्यासाठी आयोजित केलेल्या उपक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.०दरम्यान वातावरण बदलाबाबत आणि आपत्ती व्यवस्थापनासाठी जागरूकता निर्माण करण्यासाठी आयोजित केलेल्या उपक्रमांची संख्या नमूद करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	वातावरणीय बदलाबाबत जनजागृती करण्यासाठी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांचा तपशील	वातावरणीय बदलाबाबत जनजागृती करण्यासाठी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
२	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत गेल्या ५ वर्षातील हवामानातील तीव्र बदलांचा/आपत्तींची मॅपिंग केली जाते का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	हवामानातील तीव्र बदलांचा/आपत्तीचा तपशील	हवामानातील तीव्र बदलांचा/आपत्तीचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
३	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने ग्रामीण आपत्ती व्यवस्थापन समिती (VDMC) स्थापन केली आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
	ग्रामीण आपत्ती व्यवस्थापन समितीचे स्थापना पत्र आणि सदस्यांच्या यादीची प्रत	ग्रामीण आपत्ती व्यवस्थापन समितीचे स्थापना पत्र आणि सदस्यांच्या यादीची प्रत संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने ग्रामपंचायत विकास आराखड्यांतर्गत आपत्ती व्यवस्थापन आराखडा तयार केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
	अद्ययावत ग्रामीण आपत्ती व्यवस्थापन आराखड्याची प्रत	अद्ययावत ग्रामीण आपत्ती व्यवस्थापन आराखड्याची प्रत संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
	ग्रामपंचायतीच्या सूचना फलकावर ग्रामीण आपत्ती व्यवस्थापन आराखड्याचे छायाचित्र	ग्रामपंचायतीच्या सूचना फलकावर ग्रामीण आपत्ती व्यवस्थापन आराखड्याची छायाचित्रे संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
४	ग्रामीण आपत्ती व्यवस्थापन समिती (VDMC) द्वारे आयोजित स्थानिक स्वराज्य संस्था भागधारकांसाठी आपत्ती व्यवस्थापनावर क्षमता वृद्धी सत्रांची संख्या	ग्रामीण आपत्ती व्यवस्थापन समिती (VDMC) द्वारे आयोजित स्थानिक स्वराज्य संस्था भागधारकांसाठी आपत्ती व्यवस्थापनावर क्षमता वृद्धी सत्रांची संख्या नमूद करा.
	VDMC द्वारे दरवर्षी आयोजित केलेल्या क्षमता वृद्धी सत्रांच्या सूचना	VDMC द्वारे दरवर्षी आयोजित केलेल्या क्षमता वृद्धी सत्रांच्या सूचना संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
	क्षमता वृद्धी सत्रांच्या वार्षिक वेळापत्रकाची प्रत	क्षमता वृद्धी सत्रांच्या वार्षिक वेळापत्रकाची प्रत संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
५	ग्रामपंचायत स्तरावर असलेली अद्ययावत आपत्ती व्यवस्थापन किट उपलब्ध आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
	ग्रामपंचायतिच्या संकेतस्थळावर/नोटीस बोर्डवर उपलब्ध असलेल्या आपत्ती व्यवस्थापन किटची यादी	ग्रामपंचायतीच्या संकेतस्थळावर/नोटीस बोर्डवर उपलब्ध असलेल्या आपत्ती व्यवस्थापन किटची यादी पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.

टीप- MISमध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

२.५ वातावरणीय बदल (Climate Change) आणि आपत्ती व्यवस्थापनाची तयारी

विहित केलेल्या एक्ससेलमध्ये भरावयाचे तपशील-१

Sr.No	Name of the awareness activity regarding climate change and Preparedness of Disaster Management (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of the awareness activity (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3

Awareness Activities conducted in the Abhiyan Period (Workshop/Seminars/Guest Lectures etc.)	Social Media link of the awareness activity (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook YouTube.)
4	5

विहित केलेल्या एक्ससेलमध्ये भरावयाचे तपशील-२

Sr.No	Impacts of Extreme events related to Climate Change (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Date of Extream event (Last 5 Years Data) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3

Name of ward/area affected (Local Body should only enter alphanumerical values)	Nature of Loss (Human lives/Infrastructure/Livestock/Vegitation loss/Agriculture loss/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
4	5

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

जल

३	जल

अ. क्र.	कृती बिंदु	गुण
३.१	**जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन**	४००
३.२	**जल संवर्धन**	
३.२.१	सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)	२००
३.२.२	भूजल पुनर्भरण	२५०
३.३	**पाण्याचे नुकसान मोजणे**	
३.३.१	जल अंदाजपत्रक (वॉटर बजेटिंग)	३००
३.३.२	पाणी पुरवठा यंत्रणेत पाण्याचे मोजमाप (Water Metering)	१००
३.४	**पाणीपुरवठा आणि सांडपाण्याचे नियोजन**	२५०
३.५	**शाश्वत सणांचा प्रचार**	४००
३.६	**जलचर परिसंस्थेचे संवर्धन**	१००
	एकूण	**२,०००**

३.१	जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन	गुण ४००

जल हा पृथ्वीवरील जीवनाचा आधार असून एक मौल्यवान नैसर्गिक घटक आहे. विकासामुळे पारंपरिक जलस्रोतांवर (नद्या, तलाव किंवा तळे) दुर्लक्ष होण्याने आणि पाण्याच्या अयोग्य वापरामुळे जलसाठा कमी होत आहे. पाणी टंचाईचे परिणाम कमी करण्यासाठी आणि भविष्यातील दुष्काळापासून अधिक चांगले संरक्षण करण्यासाठी पारंपरिक जलस्रोतांचे संवर्धन करणे महत्वाचे आहे. या निर्देशकाद्वारे जलस्त्रोतांचे संवर्धन आणि पुनर्जीवन करण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांद्वारे करण्यात येणाऱ्या कामांचे परीक्षण करण्यात येईल.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	पाणी पुरवठा व स्वच्छता समिती (WSSC) द्वारे मंजूर केलेल्या जलस्रोतांचा संवर्धन आराखड्याची निर्मिती	५०
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान गाळ/शेवाळ/कचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या **विद्यमान** जलस्रोतांची संख्या **(Relative marking)**	१००
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान **नव्याने विकसित** केलेल्या जलस्रोतांची संख्या **(Relative Marking)**	७५
४.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान जलस्रोतांच्या पुनर्जीवन व विकासामुळे **एकूण** पाणी साठवण क्षमतेत पडलेली भर (घनमीटरमध्ये) **(Relative Marking)**	५०
५.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान कार्यान्वित केलेल्या एकूण सीसीटी/डीप सीसीटी प्रकल्पांची संख्या **(Relative Marking)**	५०
६.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सीसीटी/डीप सीसीटी प्रकल्पांद्वारे विकसित केलेले पाणलोट क्षेत्र (हेक्टर मध्ये) **(Relative Marking)**	७५

आवश्यक तपशील:

- पाणी पुरवठा व स्वच्छता समिती (WSSC)द्वारे मंजूर केलेल्या जलस्रोतांच्या संवर्धन आराखड्याची प्रत.
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान गाळ/शेवाळ/ घनकचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या आणि तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये गुगल मॅप लिंक सहित.
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नव्याने विकसित केलेल्या जलस्त्रोतांची संख्या आणि तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये गुगल मॅप लिंक सहित.
- जलस्रोतांचे पाणी साठवण क्षमतेत भर (घनमीटरमध्ये) - मोजमाप पुस्तिकेची प्रत (Copy of Measurement Book).
- सीसीटी (Continuous Contour Trench - CCT) आणि डीप सीसीटी प्रकल्पांचे तपशील - प्रकल्पांची लांबी (मीटरमध्ये).
- प्रक्रिया केलेल्या पाणलोट क्षेत्राचा तपशील (हेक्टरमध्ये) - मोजमाप पुस्तिकेची प्रत (Copy of Measurement Book).
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान केलेल्या कामांचा भौतिक व आर्थिक प्रगती अहवाल व कार्यारंभ आदेश.
- विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता	६.६: पर्वत, जंगले, पाणथळ जागा, नद्या, जलचर आणि तलावांसह पाण्याशी संबंधित परिसंस्थांचे संरक्षण आणि पुनर्संचय करणे.

जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन

गाळ काढून तलाव दुरुस्ती

जलशुद्धीसाठी वनस्पतींचा उपयोग

कचरा काढून नदीचे पुनर्जीवन

सामुदायिक स्वच्छता मोहिम

लुप्त झालेल्या जलस्रोतांचे पुनर्जीवन

महाराष्ट्रातील धाराशिव जवळील **मोरडा तलाव**, बराच काळ कोरडा पडला होता. हा हरवलेला तलाव ऑगस्ट २०२४ मध्ये पुनर्संचयित करण्यात आला. या पुनर्संचयनामुळे तलावाची परिसंस्था पुनर्जीवित झाली आणि स्थानिक जलसंधारणात सुधारणा झाली.

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

३.१ जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने जलस्रोतांचा संवर्धन आराखडा तयार केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	जलस्रोतांचा संवर्धन आराखडा WSSC द्वारे मंजूर केला गेला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	पाणी पुरवठा आणि स्वच्छता समिती (WSSC) द्वारे मंजूर जलस्रोतांचा संवर्धन आराखडा अपलोड करा	पाणी पुरवठा आणि स्वच्छता समिती (WSSC) द्वारे मंजूर जलस्रोतांचा संवर्धन आराखड्याची प्रत संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
२.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील एकूण जलस्रोतांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील एकूण जलस्रोतांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान गाळ/शेवाळ/ कचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या	गाळ/शेवाळ/ कचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीतील जलस्रोतांचे पुनर्जीवित **करण्यापूर्वीची – दरम्यानची - नंतरची** जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये दिनांक आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	कार्यारंभ आदेश/एनजीओ/कॉर्पोरेट सोबत सामंजस्य करार	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० गाळ/शेवाळ/कचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांचा तपशील	गाळ/शेवाळ/कचरा काढून किंवा दुरुस्तीच्या कामाद्वारे पुनर्जीवित केलेल्या जलस्रोतांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण केलेल्या नवीन जलस्रोतांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण केलेल्या नवीन जलस्रोतांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीतील नवीन जलस्रोतांचे **करण्यापूर्वीची – दरम्यानची - नंतरची** जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये दिनांक आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	निर्माण केलेल्या नवीन जलस्रोतांचा तपशील	निर्माण केलेल्या नवीन जलस्रोतांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.१ जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
३.	कार्यारंभ आदेश/एनजीओ/कॉर्पोरेट सोबत सामंजस्य करार	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
४.	दरम्यान जलस्रोतांच्या पुनर्जीवन/विकासामुळे **एकूण** पाणी साठवण क्षमतेत पडलेली भर -घनमीटर मध्ये (m^3)	जलस्रोतांच्या पुनर्जीवन/विकासामुळे एकूण पाणी साठवण क्षमता घनमीटर मध्ये (m^3) नमूद करा.
	मोजमाप पुस्तिकेची प्रत	मोजमाप पुस्तिकेची छायाचित्रे संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
५.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान राबविण्यात आलेल्या सीसीटी/डीप सीसीटी प्रकल्पांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान राबविण्यात आलेल्या सीसीटी / डीप सीसीटी प्रकल्पांची संख्या नमूद करा
	मोजमाप पुस्तिकेची प्रत	मोजमाप पुस्तिकेची छायाचित्रे संकलित पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीतील राबविण्यात आलेल्या सीसीटी/डीप सीसीटी प्रकल्पांची **करण्यापूर्वीची – दरम्यानची - नंतरची** जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये दिनांक आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	सीसीटी / डीप सीसीटी प्रकल्पांचा तपशील	सीसीटी / डीप सीसीटी प्रकल्पांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
६.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सीसीटी/डीप सीसीटी प्रकल्पांद्वारे प्रभावित झालेले पाणलोट क्षेत्र (हेक्टर मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सीसीटी/डीप सीसीटी प्रकल्पांद्वारे एकूण उपचारित पाणलोट क्षेत्र हेक्टरमध्ये नमूद करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.१ जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-१

Sr.No	Name of the water body (Pond/Lake/River) rejuvenated during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Date of completion of the rejuvenation the water body (Pond/Lake/River) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the water body rejuvenated during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map Location Link of the water body rejuvenated (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4	5

Latitude	Longitude	Method of water body rejuvenation (Silt removal/Solid waste removal/Algae removal/Repair work) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Amount of silt removed in cubic meters during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)	Amount of solid waste removed in cubic meters during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)	Means of disposal of removed silt/solid waste (Construction site/Composting/Recycling) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
6	7	8	9	10	11

Water Storage Capacity added through rejuvenation of the water body (in cubic meters) (Local Body can also enter decimal values)	Date of the work order for the conservation and rejuvenation of the water bodies (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Work order number for the conservation and rejuvenation of the water bodies	Project cost of the water conservation and rejuvenation of the water bodies in "Rs." (Local Body can also enter decimal values)
12	13	14	15

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.१ जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील - २

Sr.No.	Name of the new water body created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of creation of new waterbody during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the newly created water body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the newly created water body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4	5

Water storage capacity added through creation of newly created waterbodies (in cubic meter) (Local Body can also enter decimal values)	Date of the work order for the creation of new water body (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Work order number for the creation of new water body (Local Body should only enter alphanumerical values)	Cost of creation of new water body in "Rs" (Local Body can also enter decimal values)	Water Body created by (Local Body/Private Institution/NGO/Local Community/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
6	7	8	9	10

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील - ३

Sr.No.	Name of the CCT/Deep CCT project implemented during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of completing the CCT/Deep CCT project during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the CCT/Deep CCT project implemented during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map Location Link of the CCT/Deep CCT project implemented during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4	5

Catchment Area Treated (in ha) through CCT/ Deep CCT projects implemented in Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)	Date of the work order for the CCT/Deep CCT projects (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Work order number for the CCT/Deep CCT projects (Local Body should only enter alphanumerical values)	Cost of the CCT/Deep CCT projects in "Rs." (Local Body can also enter decimal values)	CCT/Deep CCT project Implemented by (Local body/Educational Institution/Private Institution/NGO/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
6	7	8	9	10

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.१ जल संसाधन संवर्धन आणि पुनर्जीवन

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

३.२.१	सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)	गुण २००

रेन वॉटर हार्वेस्टिंग (RWH) ही इमारतींचे छत (स्लॅब) किंवा इतर पृष्ठभागांवरून वाहून जाणारे पावसाचे पाणी साठवून त्याचा पुनर्वापर किंवा भूजल पुनर्भरणासाठीची एक सोपी प्रक्रिया आहे. पावसाचे पाणी शुद्ध मानले जाते आणि इमारतींवर RWH प्रकल्प बसवल्यावर त्याच आवारात पाण्याचे स्रोत उपलब्ध होते. स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी पावसाच्या पाण्याच्या संधारणासाठीच्या कामांचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापण कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० आधी आणि दरम्यान स्थापित केलेल्या कार्यरत रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प असलेल्या सार्वजनिक इमारतींची टक्केवारी		१००
	१००%	१००	
	७५% ते ९९%	७५	
	५०% ते ७४%	५०	
	५०% पेक्षा कमी	०	
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दरम्यान साठवलेले पावसाचे पाणी – घन मीटरमध्ये (m3) **(Relative Marking)**		५०
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान खाजगी इमारतींवर रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प, पाझर खड्डे आणि कार्यक्षम पाण्याचा वापर यावर जनजागृती उपक्रमांची संख्या. **(Relative Marking)**		५०

आवश्यक तपशील:

- छतावरील रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प असणाऱ्या सार्वजनिक इमारतींची यादी - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- रेन वॉटर हार्वेस्टिंग केलेल्या सार्वजनिक इमारतींचे गूगल मॅपवरील स्थान (लोकेशन).
- या निर्देशकासाठी, निवासी इमारती वगळता सार्वजनिक इमारत- शाळा, शासकीय इमारती, सिनेमागृह/नाट्यगृह, शॉपिंग कॉम्प्लेक्स, रुग्णालये इत्यादींचा समावेश असेल.
- रेन वॉटर हार्वेस्टिंगद्वारे साठविण्यात आलेल्या पाण्याची नोंद - घन मीटरमध्ये (m3: 1m3=1000L)
- RWHची विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- रेन वॉटर हार्वेस्टिंग, पाझर खड्डे, कार्यक्षम पाण्याचा वापर यावरील प्रचारात्मक जनजागृती उपक्रमांचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- जनजागृती उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता	६.b: पाणी आणि स्वच्छता व्यवस्थापन सुधारण्यासाठी स्थानिक समुदायांच्या सहभागास समर्थन करून बळकट करणे. ६.५: २०३० पर्यंत, सर्व स्तरांवर एकात्मिक जलस्रोत व्यवस्थापनाची अंमलबजावणी करून सीमापार सहकार्याचा समावेश करणे.

सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण
रेन वॉटर हार्वेस्टिंग

रेनवॉटर हार्वेस्टिंग प्रणालीमध्ये पुढील घटकांचा समावेश असतो (जलशक्ती अभियानाच्या व्याख्यानुसार):

पृष्ठभागावरून पाणी निर्देशित करण्यासाठी पाईप्स/नलिकांची प्रणाली

पावसाच्या पाण्याबरोबर वाहून आलेली घाण काढण्यासाठी फिल्टर युनिट

पाणी साठवण्यासाठी टाकी किंवा भूजल पुनर्भरण संरचना

पावसाचे पाणी संधारण्याचे माध्यम

फेरो सिमेंट टाकी

भूमिगत टाकी

सिंटेक्स ची टाकी

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

पावसाच्या पाण्याची गणना कशी करावी?

रेन वॉटर हार्वेस्टिंगद्वारे वर्षभर साठवलेले पावसाचे पाणी मोजण्याचे सूत्र खालीलप्रमाणे आहे:
जर,

Q = लीटर मध्ये साठवलेल्या पावसाच्या पाण्याचे प्रमाण (घन मीटरमध्ये)

M = सरासरी वार्षिक पाऊस मिली मीटरमध्ये

A = पाणलोट क्षेत्र चौरस मीटरमध्ये

R = भूमिगत गटर प्रणालीमधील अपरिहार्य लहान गळतीमुळे होणारे नुकसान किंवा पुरेसा प्रवाह निर्माण करण्यासाठी खूप हलका पाऊस किंवा अतिवृष्टीमुळे भरून वाहणारे नाले इ. द्वारे वाहून गेलेल्या (रनऑफ) पाण्याचा गुणांक

तर,

पावसाच्या पाण्याचे प्रमाण (जे घनमीटरमध्ये साठवले जाऊ शकते) **Q = 'M' x 'A' x 'R'**
वाहून जाणाऱ्या पाण्याचा (रनऑफ) गुणांक छताच्या सामग्रीच्या प्रकारानुसार बदलतो; सामग्रीचा प्रकार आणि त्यांचे रनऑफ गुणांक खाली दिले आहेत.

पृष्ठभागाचे प्रकार	रनऑफ गुणांक
गॅल्वनाइज्ड लोखंडी पत्रा	>०.९
(पन्हाळी) धातूची पत्रे	०.७ ते ०.९
फरशी	०.८ ते ०.९
काँक्रीट	०.६ ते ०.८
विटांचा फुटपाथ	०.५ ते ०.६
दगडी नैसर्गिक पाणलोट	०.२ ते ०.५
मातीचा उतार	० ते ०.३
हरित क्षेत्र	०.०५ ते ०.१

३.२.१ सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील सार्वजनिक इमारतींची एकूण संख्या.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील एकूण सार्वजनिक इमारतींची संख्या नमूद करा.
	कार्यरत रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प असलेल्या सार्वजनिक इमारतींची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या आधी आणि दरम्यान स्थापित केलेल्या कार्यरत रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प असलेल्या सार्वजनिक इमारतींची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित केलेल्या रेनवॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्पाची विविध टप्प्यांवरील **(आधी-दरम्यान-नंतर)** जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० कालावधीत साठवलेल्या पावसाच्या पाण्याचे एकूण प्रमाण घन मीटरमध्ये (m^3)	अभियान कालावधीत साठवलेल्या पावसाच्या पाण्याचे एकूण प्रमाण घन मीटरमध्ये नमूद करा.
	रेनवॉटर हार्वेस्टिंग प्रणाली असलेल्या सार्वजनिक इमारतींचा तपशील	रेनवॉटर हार्वेस्टिंग प्रणाली असलेल्या सार्वजनिक इमारतींचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान खाजगी इमारतींवर रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प, पाझर खड्डे आणि कार्यक्षम पाण्याचा वापर यावर जनजागृती उपक्रमांची संख्या.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान खाजगी इमारतींवर रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प, पाझर खड्डे आणि कार्यक्षम पाण्याचा वापर यावर जनजागृती उपक्रमांची संख्या नमूद करा.
	खाजगी इमारतींवर रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प, पाझर खड्डे आणि कार्यक्षम पाण्याचा वापर यावर जनजागृती उपक्रमांचा तपशील	खाजगी इमारतींवर रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्प, पाझर खड्डे आणि कार्यक्षम पाण्याचा वापर यावर जनजागृती उपक्रमांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	जनजागृती उपक्रमांचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.२.१ सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील - १

Sr.No.	Public building with rooftop rainwater harvesting system installed during (Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0, 5.0 and 6.0) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Name of the public building with rooftop rainwater harvesting system installed (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of installation of Rainwater Harvesting system (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3	4

Address of the public building with rooftop rainwater harvesting system installed (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map Location Link of the public building with rooftop rainwater harvesting system installed (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the public building with rooftop rainwater harvesting system	Longitude of the public building with rooftop rainwater harvesting system
5	6	7	8

Total amount of rain water harvested during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in Cubic meter) (Local Body can also enter decimal values)	Use of harvested rainwater (Drinking/Household chores/Agriculture/ Ground recharge/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
9	10

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील- २

Sr.No.	Date of awareness activity - RWH on private properties, percolation pits and efficient water use - conducted during Majhi Vasundhara Abhiyaan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post Link of the awareness activity - RWH on private properties, percolation pits and efficient water use - conducted during Majhi Vasundhara Abhiyaan 6.0 (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Youtube,etc.)	Activity conducted by (Local body/Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
1	2	3	4	5

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.२.१ सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

३.२.२ भूजल पुनर्भरण

गुण २५०

भूजलावरील मोठ्या प्रमाणात अवलंबित्वामुळे अनेक विहिरी आणि बोअरवेल कोरड्या पडल्या असून त्यांच्या संवर्धनाची गरज निर्माण झाली आहे. भूजल पुनर्भरण विहिरी आणि विंधन विहिरींचे पुनर्जीवन आणि पुनर्भरण करून भूजलाची पातळी वाढवण्यावर लक्ष केंद्रित करते. पावसाचे पाणी जमिनीत मुरवण्यासाठी पाझर खड्ड्यांची निर्मिती हे एक साधे व प्रभावी तंत्रज्ञान आहे, ज्यामुळे भूजल पातळी वाढवण्यास मदत होते. हे निर्देशक भूजल पुनर्भरण सुनिश्चित करण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी घेतलेल्या पुढाकारांचे मूल्यमापन करते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	स्थानिक संस्थेतील कार्यरत, अकार्यरत, खाजगी आणि सार्वजनिक विहिरी आणि विंधन विहिरींची संख्या		५०
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विहिरींची टक्केवारी		५०
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पुनर्भरण केलेल्या विंधन विहिरींची टक्केवारी		५०
४.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नव्याने निर्माण केलेल्या (RWH प्रणालीला न जोडलेले) पाझर खड्ड्यांची संख्या **(Relative Marking)**		५०
५.	**अपकीप (Upkeep):** माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान निर्माण करण्यात आलेल्या कार्यरत आणि देखभाल करण्यात येणाऱ्या पाझर खड्ड्यांची संख्या **(Relative Marking)**		२०
६.	विहिरी/विंधन विहिरींची टक्केवारी		३०
	हिरवे कार्ड	३०	
	पिवळे कार्ड	१५	
	लाल कार्ड	०	

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील सर्व (अकार्यरत व कार्यरत) खाजगी आणि सार्वजनिक विहिरी आणि विंधन विहिरींची संख्या.
- पुनर्जीवन/पुनर्भरणासाठी हाती घेतलेल्या प्रकल्पांची संख्या- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- गुगल मॅपवर प्रकल्पाचे स्थान.
- विहिरी/विंधन विहिरी पुनर्जीवन /पुनर्भरण प्रकल्पाचे कार्यारंभ आदेश.
- विविध टप्प्यांवरील (आधी-दरम्यान-नंतर) जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० आधी आणि दरम्यान निर्माण करण्यात आलेल्या नव्या पाझर खड्ड्यांच्या संख्येचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- पाझर खड्ड्यांचे प्रकल्पाची क्षमता आणि प्रकल्प अहवाल.
- गूगल मॅपवर पाझर खड्ड्यांचे स्थान (लोकेशन).
- **रेन वॉटर हार्वेस्टिंग प्रकल्पांना न जोडलेल्या पाझरखड्ड्यांचा मूल्यांकनासाठी विचार केला जाईल.**
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता	६.५: २०३० पर्यंत, सर्व स्तरांवर एकात्मिक जलस्रोत व्यवस्थापनाची अंमलबजावणी करून सीमापार सहकार्याचा समावेश करणे. ६.६: पर्वत, जंगले, पाणथळ जागा, नद्या, जलचर आणि तलावांसह पाण्याशी संबंधित परिसंस्थांचे संरक्षण आणि पुनर्संचय करणे.

भूजल पुनर्भरण

भूजल पुनर्भरणाचे फायदे

भूजल पातळी वाढवते

पाण्याची गुणवत्ता सुधारते

पुराचे संकट टाळते

भूजल पुनर्भरणाचे प्रकार

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत

३.२.२ भूजल पुनर्भरण

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये कार्यरत, अकार्यरत, खाजगी आणि सार्वजनिक,मॅप केलेली आणि जिओटॅग केलेल्या विहिरींची एकूण संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील मॅप केलेल्या आणि जिओटॅग केलेल्या विहिरींची संख्या नमूद करा. १) कार्यरत २) अकार्यरत ३) खाजगी ४) सार्वजनिक
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये कार्यरत, अकार्यरत, खाजगी आणि सार्वजनिक,मॅप केलेली आणि जिओटॅग केलेल्या विंधन विहिरींची एकूण संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील मॅप केलेल्या आणि जिओटॅग केलेल्या विंधन विहिरींची संख्या नमूद करा. १) कार्यरत २) अकार्यरत ३) खाजगी ४) सार्वजनिक
२.	पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विहिरींची संख्या	पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विहिरींची संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश/एनजीओ/कॉर्पोरेट सोबत सामंजस्य करार	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विहिरींची टप्प्यांवरील **(आधी-दरम्यान-नंतर)** जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये दिनांक आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
३.	पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विंधन विहिरींची संख्या	पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विंधन विहिरींची संख्या नमूद करा
	कार्यारंभ आदेश/एनजीओ/कॉर्पोरेट सोबत सामंजस्य करार	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	पुनर्जीवित/पुनर्भरण केलेल्या विंधन विहिरींची टप्प्यांवरील **(आधी-दरम्यान-नंतर)** जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये दिनांक आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
४.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण केलेल्या (RWH प्रणालीला न जोडलेले) नवीन पाझरखड्ड्यांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान निर्माण केलेल्या (RWH प्रणालीला न जोडलेले) नवीन पाजारड्ड्यांची एकूण संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश/एनजीओ/कॉर्पोरेट सोबत सामंजस्य करार	कार्यारंभ आदेश /एनजीओ/कॉर्पोरेट सोबत सामंजस्य कराराची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.२.२ भूजल पुनर्भरण

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
४.	पाझरखड्ड्यांची विविध टप्प्यांवरील **(आधी-दरम्यान-नंतर)** जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	पावसाचे पाणी झिरपणाऱ्या पाझरखड्ड्यांचा तपशील	पावसाचे पाणी झिरपणाऱ्या खड्ड्यांचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
५.	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांचे संख्या	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाजारखड्ड्यांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांचे संख्या	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाजारखड्ड्यांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांचे संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाजारखड्ड्यांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांचे संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाजारखड्ड्यांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाझरखड्ड्यांचे संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान निर्माण केलेल्या पाजारखड्ड्यांची संख्या नमूद करा.
	देखभाल केलेल्या पाझरखड्ड्यांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये दिनांक आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
६.	हिरवे कार्ड असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील विहिरींची + विंधन विहिरींची संख्या	हिरवे कार्ड असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील विहिरींची + विंधन विहिरींची संख्या नमूद करा.
	पिवळे कार्ड असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील विहिरींची + विंधन विहिरींची संख्या	पिवळे कार्ड असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील विहिरींची + विंधन विहिरींची संख्या नमूद करा.
	लाल कार्ड असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील विहिरींची + विंधन विहिरींची संख्या	लाल कार्ड असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील विहिरींची + विंधन विहिरींची संख्या नमूद करा.
	विहिरी/विंधन विहिरींच लाल, पिवळे आणि हिरवे कार्डची प्रत	विहिरी/विंधन विहिरींच लाल, पिवळे आणि हिरवे कार्डची प्रत संकलित पीडीएफ अपलोड करा
२., ३. आणि ६.	विहीर/विंधन विहिरींच्या पुनर्जीवित/पुनर्भरण कामाचा तपशील	विहीर/विंधन विहिरींच्या पुनर्जीवित/पुनर्भरण कामाचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.२.२ भूजल पुनर्भरण

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील - १

Sr.No.	Is this a well or borewell (Select from dropdown option)	Name of the well/borewell (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Status of well/borewell - (Functional/ Dysfunctional) (Select from dropdown option)	Ownership of well/borewell - (Public/ Private) (Select from dropdown option)
1	2	3	4	5

Rejuvenation of well/borewell during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Yes/No) (Select from dropdown option)	Date of well/borewell rejuvenation (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the rejuvenated well/borewell (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the well/borewell rejuvenated (Local Body should enter valid google map link)
6	7	8	9

Latitude	Longitude	Project cost for well/borewell rejuvenation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in "Rs." (Local Body can also enter decimal values)	Borewell/Well rejuvenation conducted by (Local Body/ Educational Institutes/Private Institutes/Local Communities/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Water quality card of the well/borewell (Red/Yellow/Green) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
10	11	12	13	14

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील- २

Sr.No.	Date of creation of the percolation pit during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the percolation pit created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the percolation pit created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the percolation pit	Longitude of the percolation pit
1	2	3	4	5	6

Percolation pit created by (local body/private institution/educational institute/local communities/others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Work order number for creation of the Percolation Pit	Date of the work order for creation of percolation pit (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Capacity of the percolation pit created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in cubic meters (Local Body can also enter decimal values)
7	8	9	10

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.२.२ भूजल पुनर्भरण

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

३.३.१	जल अंदाजपत्रक (वॉटर बजेटिंग)	गुण ३००

वॉटर बजेटिंग / जल अंदाजपत्रक ही ग्रामपंचायतीमध्ये पाण्याची गरज आणि उपलब्धता मोजण्याची एक पद्धत आहे. कृषी क्षेत्रातील जलवापर कार्यक्षमता सुधारण्यासाठी आणि अनुरूप पीक पद्धतीचा अवलंब करून देण्यासाठी या अंदाजपत्रकाची मदत होते. ग्राम कृती आराखड्याचा एक भाग म्हणून जल अंदाजपत्रक आणि लेखापरीक्षण केले जाते. यामुळे स्थानिक स्वराज्य संस्थांना त्यांच्या क्षेत्रात जलसंधारण करण्यास मदत होते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	पर्जन्यमापक वापरून पावसाचे मोजमाप आणि लॉगबुकमध्ये केलेली नोंद – (मे २०२५ ते सप्टेंबर २०२५)		५०
२.	ग्रामपंचायतीने तयार केलेला जल अंदाजपत्रक अहवाल		५०
३.	जल अंदाजपत्रकानुसार केलेली कार्यवाही		७५
४.	ग्रामपंचायतीच्या पाणी पुरवठा योजनेचे जल लेखापरीक्षण (वॉटर ऑडिट) केले आहे का?		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
५.	ग्रामपंचायतीच्या जल लेखापरीक्षणांतर्गत लागू केलेल्या शिफारशींची टक्केवारी		७५

आवश्यक तपशील :

- पर्जन्यमापकाद्वारे नोंदवलेल्या पावसाचे प्रमाण - मासिक लॉगबुक.
- ग्रामसभेने मंजूर केलेल्या जल अंदाजपत्रकाच्या अहवालाची प्रत.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या पाणीपुरवठा यंत्रणेच्या लेखापरीक्षण अहवालाची सामाजिक लेखा परीक्षण किंवा सक्षम प्राधिकरणाद्वारे अधिकृत करण्यात आलेली प्रत.
- ग्रामपंचायतीच्या सुचनाफलकावर लावण्यात आलेले जल अंदाजपत्रक – सुचना फलकाची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- जल लेखापरीक्षण आणि शिफारशीच्या अंमलबजावणीसाठीचे कार्यारंभ आदेश.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता	६.४: २०३० पर्यंत, सर्व क्षेत्रांमध्ये पाणी वापर कार्यक्षमतेत लक्षणीय वाढ करून पाण्याची टंचाई दूर करण्यासाठी आणि पाणी टंचाईने ग्रस्त लोकांची संख्या लक्षणीयरीत्या कमी करण्यासाठी शाश्वत उपसा आणि गोड्या पाण्याचा पुरवठा सुनिश्चित करणे. ६.५: २०३० पर्यंत, सर्व स्तरांवर एकात्मिक जलस्रोत व्यवस्थापनाची अंमलबजावणी करून सीमापार सहकार्याचा समावेश करणे.

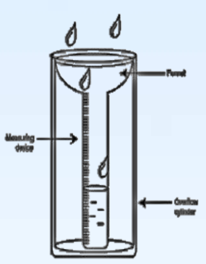
जल अंदाजपत्रक

पर्जन्यमापक मार्गदर्शक तत्त्वे

- हवामान खात्याद्वारे देण्यात आलेल्या मार्गदर्शक सुचनांनुसार विशिष्ट आकारमानाचे भांडे पावसात ठेवावे (१ लीटरच्या प्लास्टिक बाटलीच्या तोंडाकडील निमूळता भाग कापून बाटलीतच उलटा ठेवला, तर असे भांडे तयार होईल.)
- गावामध्ये सर्वत्र समान पाऊस पडतो, त्यामुळे हे भांडे गावात कुठेही ठेवले तरी चालेल.
- त्या भांड्यामध्ये २४ तासामध्ये (किंवा काही ठराविक कालावधीत) साचलेले पावसाचे पाणी मोजावे. (प्लास्टिकची बाटली वापरत असल्यास त्या बाटलीवर मोजपट्टीने ठराविक अंतरावर खुणा करणे आवश्यक आहे. तसेच बाटलीच्या तळाला काही लहान दगड टाकावे, ज्यामुळे बाटली वजनदार होऊन स्थिर उभी राहील व बाटलीचा तळसुद्धा समान होईल).
- या २४ तासामध्ये (किंवा ठराविक कालावधी नंतर) समजा १० मिली मीटर उंची इतके पाणी भांड्यामध्ये (किंवा बाटलीमध्ये) साचले असेल तर गावात १० मिली मीटर पाऊस पडला असे समजले जाते.

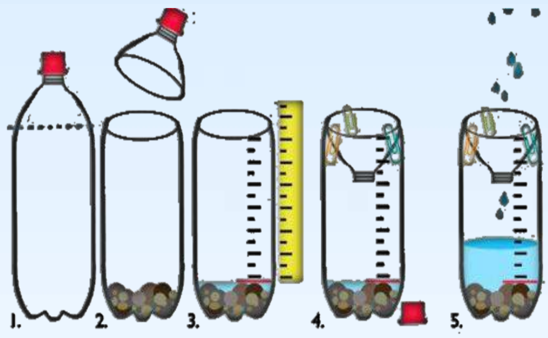
PARTS OF A RAIN GAUGE

- FUNNEL
- CYLINDER
- COLLECTING BOTTLE
- OUTER CYLINDER

पर्जन्यमापक यंत्र

पुर्नवीनीकरण केलेले पर्जन्यमापक

जल अंदाजपत्रक बनविण्यापूर्वी खालील मुद्द्यांची नोंद घ्यावी

- ✓ पाणलोट क्षेत्राचे एकूण क्षेत्रफळ आणि वनजमीन
- ✓ पडीक जमीन, पिकाखालील क्षेत्र
- ✓ सर्व विद्यमान मृदा आणि जलसंधारण हस्तक्षेप आणि संरचनांचा तपशील
- ✓ पीक पद्धती आणि शेतकऱ्यांनी प्रस्तावित केलेले पिके
- ✓ गावातील लोकसंख्या आणि पशुधन तपशील इत्यादींच्या बाबतीत त्याचे वितरण
- ✓ गेल्या पाच वर्षांतील सरासरी वार्षिक पाऊस आणि पावसाळ्यात झालेला प्रत्यक्ष पाऊसाची गणना

जानेवारी - फेब्रुवारी
पावसाळ्यापूर्वीचे पाणी अंदाजपत्रक, पाणी साठवण आणि पाणी बचत योजना तयार करणे

→

मार्च
सर्व ग्रामस्थांच्या एकमताने ग्रामसभेत योजनांना मंजुरी देणे. सामाजिक नियम आणि निकष तयार करणे.

→

एप्रिल - मे
पायाभूत सुविधा विकसित करणे

→

जून ते डिसेंबर
पाणी बचत / साठवण योजना राबवणे

पीक जल अंदाजपत्रक
(जल अंदाजपत्रकानुसार केलेली क्रिया)

गावच्या पाणलोट विकास समितीने व ग्रामपंचायतने उपलब्ध जलस्रोतांचे मॅपिंग व चर्चा करावी

↓

अक्षय जलस्रोत, मृदाचाचणी, पीक निवड व पीक उत्पादनाचे शेतकऱ्यांसोबत मूल्यांकन

↓

पाणी उपसण्याचा काळ, पाण्याचा वापर, वर्तमान बाजाराचा कल यांचे विश्लेषण आणि पीक नफा व पीक जल अंदाजपत्रक बनवणे

↓

जमिनीची संभाव्य स्थिती व पाण्याचा कार्यक्षम वापर याचा विचार करून प्रचलित नियमानुसार पीक आराखडा तयार करणे.

गावकरी त्यांच्या भागाचा नैसर्गिक स्रोत नकाशा तपासताना. *छायाचित्र सूत्र - WOTR.*

स्थानिक पातळीवर पाण्याचे व्यवस्थापन करण्यासाठी जल अंदाजपत्रक साधन *छायाचित्र सूत्र- WOTR.*

वॉटरशेड सपोर्ट सर्व्हिसेस अँड ॲक्टिव्हिटीज नेटवर्क (WASSAN) आणि वॉटरशेड ऑर्गनायझेशन ट्रस्ट (WOTR) यांनी विकसित केलेली पीक पाणी बजेट साधने स्थानिक स्वराज्य संस्थांद्वारे वापरली जाऊ शकतात.

संदर्भ - https://www.wassan.org/wp-content/uploads/2022/03/Crop_Water_Budgeting.pdf
https://wotr-website-publications.s3.ap-south-1.amazonaws.com/Water_Budgeting_Brochure_English.pdf

सूत्र: How to facilitate "Crop Water Budgeting" by Watershed Communities, A Process guide by WASSAN.

३.३.१ जल अंदाजपत्रक (वॉटर बजेटिंग)

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	लॉगबुकमधील पावसाच्या नोंदीचा तपशील	पावसाच्या मासिक नोंदीच्या लॉगबूकच्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
२.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने जल अंदाजपत्रक तयार केले आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	ग्रामपंचायतीचे जल अंदाजपत्रक	जल अंदाजपत्रकाची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
३.	जल अंदाजपत्रकानुसार केलेल्या सुधारणांचा अहवाल.	जल अंदाजपत्रकानुसार केलेल्या सुधारणांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
४.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने पाणीपुरवठा यंत्रणेचे जल लेखापरीक्षण केले आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	पाणीपुरवठा यंत्रणेचा जल लेखापरीक्षण अहवाल	पाणीपुरवठा यंत्रणेचा जल लेखापरीक्षण अहवाल अपलोड करा.
५.	पाणीपुरवठा यंत्रणेच्या जल लेखापरीक्षणादरम्यान प्राप्त शिफारसींची संख्या	पाणीपुरवठा यंत्रणेच्या जल लेखापरीक्षणादरम्यान प्राप्त शिफारसींची संख्या नमूद करा.
	पाणीपुरवठा यंत्रणेच्या जल लेखापरीक्षणांतर्गत लागू केलेल्या शिफारशींची संख्या	पाणीपुरवठा यंत्रणेच्या जल लेखापरीक्षणांतर्गत लागू केलेल्या शिफारशींची संख्या नमूद करा.
	पाणीपुरवठा यंत्रणेच्या जल लेखापरीक्षणाच्या शिफारशींनुसार अंमलबजावणी अहवाल	अंमलबजावणी अहवालांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	लेखापरीक्षणानंतर परिचालन खर्चात बचत	लेखापरीक्षण करण्या आधी आणि नंतरचे पाणीपुरवठा यंत्रणेच वार्षिक परिचालन वार्षिक खर्चाची माहिती पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.३.२	पाणीपुरवठा यंत्रणेत पाण्याचे मोजमाप (Water Metering)	गुण १००

पाण्याचे मोजमाप आवश्यक आहे कारण यामुळे पाण्याचा अचूक वापर मोजता येतो, गळती ओळखता येते आणि बचत करता येते. वापरावर आधारित बिलिंगमुळे गावकरी अधिक जबाबदारीने पाणी वापरतात. यामुळे पाणीटंचाईच्या भागात पाणी व्यवस्थापन सुधारते आणि पाण्याचा अपव्यय टाळता येतो. पाण्याचे मोजमाप ही जलसंवर्धनासाठी प्रभावी आणि आवश्यक पायरी आहे. हे निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये पुरवल्या जाणाऱ्या पाण्याच्या मोजमापावर मूल्यांकन करते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	पाणी उपसाच्या स्थळावर पाण्याचे मीटर कार्यरत आहे का?		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
२.	घरे आणि मोठ्या प्रमाणात वापरकर्ते (व्यावसायिक/संस्थात्मक) येथे कार्यरत पाण्याच्या मीटरची टक्केवारी		५०
	९०% आणि अधिक	५०	
	७०% - ८९%	४०	
	५०% - ६९%	३०	
	५०% पेक्षा कमी	०	

आवश्यक तपशील :

- पाणी उपसाच्या स्थळावर घेतलेल्या पाण्याच्या मीटर रीडिंग्सची नोंदवही.
- घाऊक/मोठ्या प्रमाणात वापरकर्त्यांचे पाणीबिल व घरगुती पाणीपट्टी संकलनाचा सारांश.
- प्रकल्पांची भौतिक व आर्थिक प्रगती याचा संक्षिप्त अहवाल.
- कार्यरत पाणीमीटरचे जिओटॅग केलेले छायाचित्र (Size १ ते २ MB).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता	६.१: २०३० पर्यंत, सर्वांसाठी सुरक्षित आणि परवडणाऱ्या पिण्याच्या पाण्याचा सार्वत्रिक आणि समान सुविधा निर्माण करणे. ६.४: २०३० पर्यंत, सर्व क्षेत्रांमध्ये पाणी वापर कार्यक्षमतेत लक्षणीय वाढ करून पाण्याची टंचाई दूर करण्यासाठी आणि पाणी टंचाईने ग्रस्त लोकांची संख्या लक्षणीयरीत्या कमी करण्यासाठी शाश्वत उपसा आणि गोड्या पाण्याचा पुरवठा सुनिश्चित करणे.

३.३.२ पाणीपुरवठा यंत्रणेत पाण्याचे मोजमाप (Water Metering)

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	पाणी उपसाच्या स्थळावर कार्यरत पाण्याचे मीटर आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	पाणीउपसेचे पाणी बिल	पाणी मीटरचे रीडिंग्स दर्शवणारे पाण्याच्या वार्षिक बिलाची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	कार्यरत पाण्याच्या मीटर असलेल्या पाणी उपसाच्या स्थळाचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
२.	एकूण मोठ्या प्रमाणात वापरकर्ते (व्यावसायिक/संस्थात्मक) यांची संख्या	एकूण मोठ्या प्रमाणात वापरकर्ते (व्यावसायिक/संस्थात्मक) यांची संख्या नमूद करा.
	कार्यरत पाण्याच्या मीटर असलेल्या मोठ्या प्रमाणात वापरकर्ते (व्यावसायिक/संस्थात्मक) यांची संख्या	एकूण कार्यरत पाण्याच्या मीटर असलेल्या मोठ्या प्रमाणात वापरकर्ते (व्यावसायिक/संस्थात्मक) यांची संख्या नमूद करा.
	घाऊक/मोठ्या प्रमाणात वापरकर्त्यांचे पाणीबिल	घाऊक/मोठ्या प्रमाणात वापरकर्त्यांचे पाणी बिलाचा सारांश पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
	एकूण घरांची संख्या	एकूण घरांची संख्या नमूद करा.
	कार्यरत पाण्याच्या मीटर असलेल्या घरांची संख्या	एकूण कार्यरत पाण्याच्या मीटर असलेल्या घरांची संख्या नमूद करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडून घरगुती पाणीपट्टी संकलनाचा सारांश	स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडून घरगुती पाणीपट्टी संकलनाचा सारांश पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
२. आणि ३.	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.३.२ पाणीपुरवठा यंत्रणेत पाण्याचे मोजमाप (Water Metering)

नेरुळ, नवी मुंबई

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

३.४ पाणीपुरवठा व सांडपाण्याचे नियोजन

गुण २५०

पिण्यासाठी शुद्ध आणि सुरक्षित पाणी उपलब्ध असणे जीवनासाठी अत्यावश्यक आहे आणि पिण्यायोग्य पाणी मिळणे हा प्रत्येक नागरिकाचा मूलभूत अधिकार आहे. परंतु, बऱ्याच घरांमध्ये नळाद्वारे पाणीपुरवठा होत नसल्याने आरोग्याच्या अनेक समस्या उद्भवतात. भारत सरकार स्वच्छ भारत अभियानामार्फत ग्रामीण भागात सांडपाण्याची प्रक्रिया व पुनर्वापरास प्रोत्साहन देते. स्थानिक स्वराज्य संस्थेमधील किती घरांमध्ये नळाद्वारे पाणीपुरवठा करण्यात येत आहे आणि सांडपाणी व्यवस्थापनासाठी केलेल्या उपाययोजना किती परिणामकारक आहेत, हे या निर्देशकाद्वारे तपासण्यात येते.

	मुल्यामापन कार्यपद्धती		गुण
१.	नळाद्वारे पाणीपुरवठा असलेल्या घर व शिक्षण संस्थांची टक्केवारी		५०
२.	ग्रामपंचायतीला मिळालेले हर घर जल प्रमाणपत्र		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
३.	नळ जल मित्रांची निवड व प्रशिक्षण		५०
४.	कार्यरत सार्वजनिक सांडपाणी प्रक्रिया केंद्र		५०
	होय	५०	
	नाही	०	
५.	पाण्याच्या पुनर्वापराची टक्केवारी (Relative Marking)		५०
	७५% पेक्षा अधिक	५०	
	५०% - ७४%	४०	
	२५% - ४९%	३०	
	२५%पेक्षा कमी	०	

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थेमधील नळाद्वारे पाणी पुरवठा केल्या जाणाऱ्या एकूण घरे, शाळा आणि अंगणवाडी केंद्रांची संख्या – जल जीवन मिशन पोर्टलवरील प्रत.
- हर घर जल प्रमाणपत्राची प्रत.
- नळ जल मित्र प्रशिक्षण अहवालाची प्रत.
- सांडपाणी प्रक्रिया केंद्राचे लोकेशन- गुगल मॅप लिंक.
- जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (size १ ते २ MB).
- प्रक्रिया यंत्रणेचा आराखडा व तंत्रज्ञानाची प्रत.
- भौतिक व आर्थिक प्रगती अहवाल.
- पाण्याचे संकलन, प्रक्रिया व पुनर्वापराचा तपशील दर्शविणारे लॉगबुक.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता

६.१: २०३० पर्यंत, सर्वांसाठी सुरक्षित आणि परवडणाऱ्या पिण्याच्या पाण्याचा सार्वत्रिक आणि समान सुविधा निर्माण करणे.

६.४: २०३० पर्यंत, सर्व क्षेत्रांमध्ये पाणी वापर कार्यक्षमतेत लक्षणीय वाढ करून पाण्याची टंचाई दूर करण्यासाठी आणि पाणी टंचाईने ग्रस्त लोकांची संख्या लक्षणीयरीत्या कमी करण्यासाठी शाश्वत उपसा आणि गोड्या पाण्याचा पुरवठा सुनिश्चित करणे.

३.४ पाणीपुरवठा व सांडपाण्याचे नियोजन

"हर घर जल" नल जल मित्राची कामे :

पाणीपुरवठा प्रणाली देखभाल

पाण्याच्या गुणवत्तेची चाचणी

ग्रामस्थांना मार्गदर्शन

ग्रामपंचायतीला अहवाल देणे

सांडपाणी नियोजनाचे प्रकार

- **सामूहिक लिच पिट प्रणाली:** ग्रामीण भागातील “ग्रे वॉटर”- सांडपाणी (बाथरूम, स्वयंपाकघरातील वापरलेले पाणी) व्यवस्थापनेत लिच पिट ही खडी, वाळू आणि कोळशाने भरलेली एक खड्ड्यासारखी रचना असते, जी अनेक घरांचे - सांडपाणी (ग्रे वॉटर) त्या खड्ड्यात एकत्र करून पाण्याला जमिनीत झिरपण्याची संधी देते.

- **सांडपाणी स्थिरीकरण तलाव प्रणाली:** ही एक नैसर्गिक प्रक्रिया आहे जिच्यात सांडपाणी उथळ आणि मोठ्या तलावांमधून (पाण्याच्या साठ्यांमधून) जाऊन सेंद्रिय पदार्थांचे विघटन, हानिकारक सूक्ष्मजीवांचा नाश आणि पाण्याचे शुद्धीकरण होते.

- **नैसर्गिक फायटोरिड तंत्रज्ञान:** ग्रामीण भागासाठी सेंद्रिय पद्धतीने वनस्पतींच्या साहाय्याने सांडपाणी स्वच्छ करणारी नैसर्गिक पद्धत. या पद्धतीत सांडपाणी एक खास तयार केलेल्या जागेत (बेड) सोडले जाते, जिथे वनस्पती, वाळू, खडी व कोळसा यांच्यामुळे पाणी हळूहळू शुद्ध होते.

३.४ पाणीपुरवठा व सांडपाण्याचे नियोजन

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	एकूण घरांची संख्या	घरांची एकूण संख्या नमूद करा.
	नळाद्वारे पाणीपुरवठ्याची सुविधा असलेल्या घरांची संख्या	नळाद्वारे पाणीपुरवठ्याची सुविधा असलेल्या घरांची एकूण संख्या नमूद करा.
	शाळा व अंगणवाडी केंद्रांची एकूण संख्या	शाळा आणि अंगणवाडी केंद्रांची एकूण संख्या नमूद करा.
	नळाद्वारे पाणीपुरवठा होत असलेल्या शाळा आणि अंगणवाडी केंद्रांची संख्या	नळाद्वारे पाणीपुरवठा होत असलेल्या शाळा आणि अंगणवाडी केंद्रांची एकूण संख्या नमूद करा.
	शाळा आणि अंगणवाडी केंद्रांचा तपशील	शाळा आणि अंगणवाडी केंद्रांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेसाठी जल जीवन मिशन पोर्टलची प्रत	स्थानिक स्वराज्य संस्थेसाठी जल जीवन मिशन पोर्टलची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा. (त्यामध्ये नळाद्वारे पाणीपुरवठा असलेली घरे, शाळा आणि अंगणवाडी केंद्रांची टक्केवारी दर्शविण्यात आलेली असावी.)
२	स्थानिक स्वराज्य संस्थेला हर घर जल प्रमाणपत्र मिळाले आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	हर घर जल प्रमाणपत्राची प्रत	हर घर जल प्रमाणपत्राची प्रत संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
३	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने नळ जल मित्रांना निवडून त्यांना प्रशिक्षण दिले आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	नळ जल मित्रांच्या प्रशिक्षणाच्या अहवालाची प्रत	नळ जल मित्रांच्या प्रशिक्षणाच्या अहवालाची प्रत संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.
४	स्थानिक स्वराज्य संस्थेकडे कार्यरत सार्वजनिक सांडपाणी प्रक्रिया केंद्र आहेत का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	सांडपाणी प्रक्रिया केंद्राचे स्थान	सांडपाणी प्रक्रिया केंद्राच्या स्थानाची गुगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	सांडपाणी प्रक्रिया केंद्राची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
५.	साठवलेले पाणी (लिटरमध्ये)	साठवलेले पाणी (लिटरमध्ये) नमूद करा.
	प्रक्रिया केलेले पाणी (लिटरमध्ये)	प्रक्रिया केलेले पाणी (लिटरमध्ये) नमूद करा.
	पुनर्वापर केलेले पाणी (लिटरमध्ये)	पुनर्वापर केलेले पाणी (लिटरमध्ये) नमूद करा.
	साठवलेल्या, प्रक्रिया केलेल्या आणि पुनर्वापर केलेल्या पाण्याचा तपशील	साठवलेल्या, प्रक्रिया केलेल्या आणि पुनर्वापर केलेल्या पाण्याच्या लॉगबुकचे फोटो संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.५	शाश्वत सणांचा प्रचार	गुण ४००

नद्या, तलाव, खाचर, खाडी, किनारपट्ट्या, विहिरी इत्यादी जलाशयांमध्ये मूर्तींचे आणि निर्माल्याचे विसर्जन केले जाते, यामुळे जल प्रदूषण होते. पर्यावरण संरक्षण करून प्रदूषणावर नियंत्रण ठेवून सण साजरे करणे आवश्यक आहे. मूर्ती विसर्जनामुळे होणारे जल प्रदूषण कमी करण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी आयोजित केलेल्या उपक्रमांचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	पर्यावरणपुरक मूर्ती आणि विसर्जनाचा प्रचार करण्यासाठी घेण्यात आलेल्या प्रचारात्मक कार्यक्रमांची संख्या (Relative Marking)	५०
२.	स्थापना करण्यात आलेल्या पर्यावरणपूरक मूर्तींची टक्केवारी	१००
३.	निर्माण करण्यात आलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांची संख्या (Relative Marking)	१००
४.	कृत्रिम विसर्जन स्थळांवर निर्माल्याचे संकलन आणि विलगीकरण करून प्रक्रिया	१००
५.	जमा केलेल्या पर्यावरणपूरक साहित्याच्या पुनर्वापराची टक्केवारी	५०

आवश्यक तपशील:

- प्रचार आणि प्रसार कार्यक्रमांच्या (पर्यावरणपूरक मूर्ती, कृत्रिम विसर्जन स्थळ, शाडू मती/ चिकणमाती पुनर्वापरासाठी देणे) संख्येचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये .
- सामाजिक माध्यमांमधून पर्यावरणपूरक (इको-फ्रेंडली) उपक्रमांचा प्रचार करणाऱ्या सोशल मिडिया पोस्ट्ची लिंक - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये .
- एकूण स्थापना करण्यात आलेल्या पर्यावरणपुरक मूर्तींची संख्या (सार्वजनिक आणि घरगुती).
- निर्माण करण्यात आलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांची एकूण संख्या आणि स्थान, शाडू मती/ चिकणमाती/ ओला कचऱ्याचे संकलन, प्रक्रिया आणि पुनर्वापर याविषयी - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- पर्यावरणपूरक विसर्जनाचा प्रचार आणि प्रसार उपक्रमांची (पथनाट्ये, समाज माध्यमांवर प्रचार, निवासी संकुल व उत्सव समित्यांना मार्गदर्शक तत्वे सांगणे, विसर्जनानंतर शाडू मती/ चिकणमाती पुनर्वापरास देणे, इ.-जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- प्रचार आणि प्रसार उपक्रमांमध्ये लावण्यात येणाऱ्या बॅनरवर उपक्रमाचा दिनांक आणि ठिकाणासह माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची पार्श्वभूमी असणे आवश्यक आहे.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता**	६.६: पर्वत, जंगले, पाणथळ जागा, नद्या, जलचर आणि तलावांसह पाण्याशी संबंधित परिसंस्थांचे संरक्षण आणि पुनर्संचय करणे.
12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	**SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन**	१२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

३.५ शाश्वत सणांचा प्रचार

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	पर्यावरणपुरक मूर्ती आणि विसर्जनाचा प्रचार आणि प्रसार करण्यासाठी घेण्यात आलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांची संख्या नमूद करा
	प्रचारात्मक उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	पर्यावरणपूरक विसर्जनाच्या प्रचारात्मक उपक्रमांच्या जिओटॅग केलेल्या फोटोंचा (Size १ ते २ MB) संकलित पीडीएफ अपलोड करा (उदा. पथनाट्य, सोशल मीडियावर प्रचार, विविध गृहनिर्माण संस्था आणि फेस्टिव्हल क्लब यांना मार्गदर्शक तत्त्वे सांगणे, पारंपारिक विसर्जनात मूर्ती विसर्जनावर बंदी लागू करणे)
	पर्यावरणपुरक मूर्ती आणि विसर्जनाला चालना देण्यासाठी आयोजित केलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये पर्यावरणपुरक मूर्ती आणि विसर्जनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी आयोजित केलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
२.	सार्वजनिक मूर्तींची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीत सार्वजनिक मूर्तींची एकूण संख्या नमूद करा.
	सार्वजनिक पर्यावरणपूरक मूर्तींची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीत सार्वजनिक पर्यावरणपूरक मूर्तींची एकूण संख्या नमूद करा.
	घरगुती मूर्तींची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या कालावधीत घरगुती मूर्तींची एकूण संख्या नमूद करा.
	घरगुती पर्यावरणपूरक मूर्तींची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दरम्यान घरगुती पर्यावरणपूरक मूर्तींची संख्या नमूद करा.
	घरगुती आणि सार्वजनिक पर्यावरणपूरक मूर्तींचा तपशील	घरगुती आणि सार्वजनिक पर्यावरणपूरक मूर्तींचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
३.	निर्माण केलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने निर्माण केलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांची संख्या नमूद करा.
	निर्माण केलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
४.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने कृत्रिम विसर्जन स्थळांवर निर्माल्याचे संकलन आणि नंतर त्याचे विलगीकरण करून प्रक्रिया केली आहे का ?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	कृत्रिम विसर्जन स्थळांवर निर्माल्याचे संकलन आणि विलगीकरणचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
५.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने पर्यावरणपूरक साहित्याचे संकलन करून पुनर्वापर केला आहे का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने पर्यावरणपूरक साहित्याचे संकलनाचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
३., ४. आणि ५.	निर्माण केलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांचे, पर्यावरणपूरक साहित्यांचे व निर्माल्याचे संकलन आणि विलगीकरण करून प्रक्रिया	निर्माण केलेल्या कृत्रिम विसर्जन स्थळांचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.५ शाश्वत सणांचा प्रचार

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील - १

Sr. No	Name of the awareness activity conducted to promote eco-friendly idols and eco-friendly immersion (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of conducting awareness activity (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Activity conducted by (Local body/NGO/Private Entity/Others) (Local Body should choose an appropriate option from the dropdown list.)	Social Media post link (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook/Instagram/Youtube)	Number of Participants involved in the awareness activity (Local Body should only enter whole number)
1	2	3	4	5	6

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील - २

Sr. No	Type of Eco Friendly Idol selling unit (Shop/Organization/ Education institute) (Local Body should select from the dropdown option)	Name of the Eco-friendly Idol selling unit (Local Body should only enter alphanumeric values)	Address of the Eco-friendly Idol selling unit (Local Body should only enter alphanumerical values)
1	2	3	4

Google map location of the Eco-friendly Idol selling unit (Local Body should enter valid google map link)	Number of Eco Friendly Idols sold by the unit (Local Body should only enter whole number values)	Number of eco-friendly idols in community pandals (Local Body should only enter whole number values)	Ecofriendly materials used to make Idols (in KG) (Local Body can also enter decimal values)
5	6	7	8

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील - ३

Sr. No	Name of the Artificial Immersion spot created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Address of the Immersion spot created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map link of the artifical spot created (Local Body should enter valid google map link)	Latitude	Longitude
1	2	3	4	5	6

Artificial Immersion spot created by (private institute/ local body/ educational institute/ NGO/ others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Ecofriendly materials collected at Artificial Immersion spot (in KG) (Local Body can also enter decimal values)	Amount of organic waste collected at Artificial Immersion spot (in KG) (Local Body can also enter decimal values)	Amount of organic waste treated at Artificial Immersion spot (in KG) (Local Body can also enter decimal values)
7	8	9	10

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

शाश्वत सणांचा प्रचार

कृत्रिम तलावांमध्ये पर्यावरणपूरक मूर्तींचे विसर्जन आणि नदी व तलावांचे प्रदूषण थांबवण्यासाठी धार्मिक कचऱ्यासाठी समर्पित संकलन केंद्र

सणांमध्ये माती संकलन केंद्र.

सणांदरम्यान व नंतर २ दिवसांसाठी माती संकलन केंद्र सुरू ठेवण्यात यावेत. दान केलेली माती मूर्तिकारांना पुनर्वापरासाठी दिली जावी.

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

३.५ शाश्वत सणांचा प्रचार

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

३.६ जलचर परिसंस्थेचे संवर्धन

गुण १००

जल परिसंस्था ही जलचक्राचा एक अत्यंत महत्त्वाचा भाग आहे. ही परिसंस्था प्रदूषक हटविणे, पूराचे पाणी रोखण्यास मदत करणे, सूक्ष्म हवामान नियंत्रण ठेवण्यात मदत करते. वाढते जलतापमान आणि शहरीकरणाच्या क्रिया या परिसंस्थेवर विपरीत परिणाम करत आहेत. हा निर्देशक स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी जल परिसंस्थेच्या संवर्धनासाठी हाती घेतलेल्या उपाययोजनांचे मूल्यमापन करतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	शाश्वत जल कृषी पद्धती आणि स्थानिक जलचर प्रजातींचे संरक्षण करण्यासाठी आयोजित केलेल्या जनजागृती उपक्रमांची संख्या.	५०
२.	पाणथळ क्षेत्रांचे संवर्धनाचे प्रकल्प	५०

आवश्यक तपशील:

- प्रचार आणि प्रसार जनजागृती उपक्रमांची संख्येचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- पाणथळ क्षेत्रांचे संवर्धनाच्या प्रकल्पांची संक्षिप्त दस्तऐवजाची प्रत.
- पाणथळ क्षेत्र नसल्यास स्थानिक संस्थेच्या अधिकृत अधिकाऱ्याने स्वाक्षरी केलेली स्वघोषणापत्राची प्रत.
- पाणथळ क्षेत्रांचे जिओटॅग केलेले छायाचित्र.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ६. स्वच्छ पाणी व स्वच्छता	६.६: पर्वत, जंगले, पाणथळ जागा, नद्या, जलचर आणि तलावांसह पाण्याशी संबंधित परिसंस्थांचे संरक्षण आणि पुनर्संचय करणे.
	SDG १५. जमिनीवरील जीवन	१५.१ : आंतरराष्ट्रीय करारांच्या बंधनांनुसार स्थानिक आणि अंतर्देशीय गोड्या पाण्याच्या साठ्यांचे संवर्धन, पुनर्संचयित आणि शाश्वत वापर आणि त्यांच्या सेवा, विशेषत: जंगले, पाणथळ प्रदेश, पर्वत आणि कोरडवाहू यांच्या संवर्धनाची खात्री करणे.

जलचर परिसंस्थेचे संवर्धन

शाश्वत जल कृषी पद्धती

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

३.६ जलचर परिसंस्थेचे संवर्धन

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१.	शाश्वत जल कृषी पद्धती आणि स्थानिक जलचर प्रजातींचे संरक्षण करण्यासाठी घेण्यात आलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांची संख्या नमूद करा
	प्रचारात्मक उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	शाश्वत जल कृषी पद्धती आणि स्थानिक जलचर प्रजातींचे संरक्षण करण्यासाठी आयोजित केलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये पर्यावरणपूरक विसर्जनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी आयोजित केलेल्या प्रचारात्मक उपक्रमांचा तपशील अपलोड करा.
२.	तुमच्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेत पाणथळ क्षेत्र आहेत का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
	पाणथळ क्षेत्रांचे संवर्धनाच्या प्रकल्पांची संख्या	पाणथळ क्षेत्रांचे संवर्धनाच्या प्रकल्पांची संख्या नमूद करा.
	पाणथळ क्षेत्रांचे संवर्धनाचे संक्षिप्त दस्तऐवज	पाणथळ जमीन (संवर्धन आणि व्यवस्थापन) नियम-२०१७ नुसार पाणथळ जमिनीच्या संक्षिप्त दस्तऐवजाची प्रत पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	पाणथळ जमिनीचे जिओटॅग केलेले छायाचित्र	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

३.६ जलचर परिसंस्थेचे संवर्धन

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No	Name of the awareness activity conducted to promote responsible fishing practices and protecting local aquatic species (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of conducting awareness activity (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Awareness activity conducted by (Local body/NGO/Private Entity/Others) (Local Body should choose an appropriate option from the dropdown list)
1	2	3	4

Social Media post link of awareness activity (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook/Instagram/Youtube)	Number of Participants involved in the awareness activity (Local Body should only enter whole number)
5	6

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

अग्नि

४	अग्नि

अ/क्र.	कृती बिंदु	गुण
४.१	**नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्त्रोत आणि निव्वळ शून्य कार्बन उत्सर्जनाबाबत प्रसार व प्रचार**	२००
४.२	**कार्बन उत्सर्जन कमी असलेल्या ऊर्जा स्त्रोतांचा अवलंब**	
४.२.१	हरित पथदिवे	२००
४.२.२	सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे	४००
४.२.३	जैव वायु प्रकल्प (बायोगॅस संयंत्रे) – अक्षय ऊर्जेचे स्त्रोत	३००
४.२.४	सोलार (सौर) पंप	२००
४.२.५.	विकेंद्रित सौर ऊर्जा संयंत्रे	२००
	एकूण	१,५००

४.१	नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्त्रोत आणि निव्वळ शून्य कार्बन उत्सर्जनाबाबत प्रसार व प्रचार	गुण २००

नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा (Renewable Energy) म्हणजे अशी ऊर्जा जी नैसर्गिक स्त्रोतांद्वारे सतत निर्माण होत राहते या स्त्रोतांचा पर्यावरणावर परिणाम कमी असतो आणि हे ऊर्जा स्त्रोत दीर्घकाळासाठी टिकाऊ मानले जातात **उदा.** सौर ऊर्जा, **पवन ऊर्जा, ई.** नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा ही भविष्याची गरज आहे. पर्यावरण रक्षण आणि टिकाऊ विकासासाठी अशा ऊर्जेचा वापर वाढवणे अत्यावश्यक आहे. या निर्देशकामध्ये, नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापराला प्रोत्साहन देण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी आयोजित केलेल्या जनजागृती उपक्रमांच्या आधारे मूल्यमापन केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा आणि निव्वळ शून्य संदर्भात जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या		२००
	माझी वसुंधरा अभियाना ६.० ची पहिली तिमाही (एप्रिल - जून) **(Relative Marking)**	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची दुसरी तिमाही (जुलै – सप्टेंबर) **(Relative Marking)**	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची तिसरी तिमाही (ऑक्टोबर – डिसेंबर) **(Relative Marking)**	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची चौथी तिमाही (जानेवारी - मार्च) **(Relative Marking)**	५०	

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थांद्वारे आयोजित जनजागृती उपक्रमांची संख्या व नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- माझी वसुंधरा अभियान संचालनालयाने जारी केलेल्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार आयोजित केलेल्या जनजागृती उपक्रमांचा मूल्यांकनासाठी विचार केला जाईल.
- प्रचारात्मक उपक्रमांमध्ये पुढील गोष्टींचा देखील समावेश होतो; सौर स्थापना, सौर बंब आणि इतर प्रकारचे अक्षय ऊर्जा स्त्रोत आणि निव्वळ शून्य.
- उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG ७. सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा	७.१: २०३० पर्यंत, परवडणाऱ्या, विश्वासार्ह आणि आधुनिक नूतनीकरण ऊर्जा सेवांची सहज प्राप्ती सुनिश्चीत करणे. ७.२: २०३० पर्यंत, जागतिक ऊर्जा मिश्रणात अक्षय ऊर्जेचा वाटा लक्षणीयरीत्या वाढवणे.

नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्रोत

नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्रोत

- पर्यावरणास अनुकूल
- दीर्घकालीन किफायतशीर
- अमर्यादित आणि शाश्वत पुरवठा
- ग्रामीण विकास आणि विद्युतीकरण
- शाश्वत विकास उद्दिष्टांना समर्थन देते

भारताचे नेट झिरो उद्दिष्ट (मुख्य टप्पे):

१. २०३० पर्यंत – उत्सर्जनाची तीव्रता (Emission intensity) ४५% नी कमी करणे.

२. २०३० पर्यंत – एकूण ऊर्जा उत्पादनापैकी ५०% ऊर्जा नवीकरणीय स्रोतांमधून (Renewable Energy) मिळवणे.

३. २०३० पर्यंत – २.५ ते ३ अब्ज टन कार्बन डायऑक्साइड शोषण करण्याची क्षमता निर्माण करणे (कार्बन सिंकद्वारे).

४. २०७० पर्यंत – शुद्ध शून्य उत्सर्जन (Net Zero Emission) साध्य करणे.

- नुतनीकरणयोग्य ऊर्जेवर संक्रमण करा
- ऊर्जा कार्यक्षमता सुधारा
- विद्युत वाहतूक
- हरित इमारती बांधकाम पद्धती स्वीकारा
- झाडे लावा आणि त्यांचे संरक्षण करा

४.१ नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्त्रोत आणि निव्वळ शून्य कार्बन उत्सर्जनाबाबत प्रसार व प्रचार

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत (एप्रिल - जून) नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजन	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दुसऱ्या तिमाहीत (जुलै – सप्टेंबर)नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजन	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दुसऱ्या तिमाहीत नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या तिसऱ्या तिमाहीत (ऑक्टोबर-डिसेंबर) नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजन	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या तिसऱ्या तिमाहीत नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या चौथ्या तिमाहीत (जानेवारी-मार्च)नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजन	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या चौथ्या तिमाहीत नूतनीकरणयोग्य ऊर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	तिमाहीनुसार नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये तिमाहीनुसार जनजागृती उपक्रमांमध्ये नागरिकांच्या सहभागाचा तपशील अपलोड करा.
	जनजागृती उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.१ नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्रोत आणि निव्वळ शून्य कार्बन उत्सर्जनाबाबत प्रसार व प्रचार

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Name of the promotional activity (as per the guidelines issued by the Majhi Vasundhara Abhiyan Directorate) to encourage the use renewable energy sources and Net Zero (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Number of Participants (Local Body should only enter whole number values.)	Date of the promotional activity (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Promotional activity conducted in [First Quarter (April-June), Second Quarter (July-September), Third Quarter (October-December), Fourth Quarter (January-March)] of Majhi Vasundhara 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Social Media link of the promotional activity for the use of renewable energy sources (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook,Youtube.)
5	6

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा स्त्रोत आणि निव्वळ शून्य कार्बन उत्सर्जनाबाबत प्रसार व प्रचार

<u>*सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.*</u>

४.२.१	हरित पथदिवे	गुण २००

हरित पथदिवे बसवल्यामुळे वीज बचत होते व स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे कार्बन फूटप्रिंट देखील कमी होते. यामुळे *एचपीएस*(HPS) बल्ब ऐवजी हरित पथदिवे बसविणे पर्यावरण संरक्षणाच्या दृष्टीने महत्वाचे पाऊल आहे. या निर्देशकाद्वारे स्थानिक, स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी सर्व पथदिव्यांचे हरित पथदिव्यांमध्ये (एलईडी आणि सौर) रूपांतर करण्यासाठी घेतलेल्या पुढाकाराचे मूल्यमापन केले जाते.

मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	एकूण पथदिव्यांपैकी *एलईडी* पथदिव्यांची टक्केवारी	५०
२	एकूण पथदिव्यांपैकी सौर पथदिव्यांची टक्केवारी	१५०

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील पथदिव्यांची संख्या
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील हरित पथदिव्यांची संख्या
- पथदिवे बदलल्यामुळे होणाऱ्या ऊर्जाबचतीचा अहवाल - जसे की, दिवे बदलण्या आधीची व नंतरची वीज बिलाची प्रत.
- भौतिक आणि आर्थिक प्रगती अहवाल
- पथदिवे बसवण्यासाठी देण्यात आलेल्या कार्यारंभ आदेशाची प्रत.
- आधी आणि नंतरची छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)
- गुणांचे वितरण हरित पथदिव्यांच्या टक्केवारीवर आधारित आहे. उदाहरणार्थ;
    - १०० टक्के एलईडी पथदिव्यांसाठी ५० गुण.
    - १०० टक्के सौर पथदिव्यांसाठी १५० गुण.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ७. सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा	७.१: २०३० पर्यंत, परवडणाऱ्या, विश्वासार्ह आणि आधुनिक नूतनीकरण ऊर्जा सेवांची सहज प्राप्ती सुनिश्चीत करणे. ७.२: २०३० पर्यंत, जागतिक ऊर्जा मिश्रणात अक्षय ऊर्जेचा वाटा लक्षणीयरीत्या वाढवणे.

४.२.१ हरित पथदिवे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१ आणि २	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील पथदिव्यांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये अस्तित्वात असलेल्या पथदिव्यांची संख्या नमूद करा.
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील एलईडी पथदिव्यांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये अस्तित्वात असलेल्या एलईडी पथदिव्यांची संख्या नमूद करा.
२	स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील सौर पथदिव्यांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये अस्तित्वात असलेल्या सौर पथदिव्यांची संख्या नमूद करा.
३	दिवे बदलल्यानंतरचा ऊर्जा बचत अहवाल	ऊर्जा बचत अहवाल म्हणून आधीचे आणि नंतरचे वीजबिल अपलोड करा.
	कार्यारंभ आदेशांची प्रत	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	एलईडी पथदिव्यांचे स्थान	एलइडी/सौर पथदिव्यांचे गुगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	सौर पथदिव्यांचे स्थान	सौर पथदिव्यांचे गुगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	एलइडी/सौर पथदिव्यांचे आधी आणि नंतरची छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.१ हरित पथदिवे

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

४.२.२ सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

गुण ४००

पारंपारिक ऊर्जेच्या विरूद्ध नूतनीकरण योग्य ऊर्जेच्या वापराकडे संक्रमण करून, स्थानिक स्वराज्य संस्था आपल्या राष्ट्राला २०७० पर्यंत निव्वळ शून्य लक्ष्य आणि २०४७ पर्यंत ऊर्जा स्वातंत्र्याचे लक्ष्य पूर्ण करण्यात मदत करू शकतात. या निर्देशकामध्ये, माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सौर ऊर्जा आणि नूतनीकरण योग्य ऊर्जा स्थापनांच्या संचयी क्षमतेवर आधारित स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे मूल्यमापन केले जाईल.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६ .० मध्ये सौर प्रकल्पांची एकूण क्षमता (किलोवॅटमध्ये) **(Relative Marking)**		१५०
	सार्वजनिक इमारती	७५	
	सार्वजनिक सेवा पायाभूत सुविधा	७५	
२	अपकीप (Upkeep): माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान बसवण्यात आलेल्या सौर प्रकल्पांची एकूण क्षमता किलोवॅट (kW) मध्ये. **(Relative Marking)**		१००
३.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रात बसवण्यात आलेल्या सौर वॉटर हीटरची एकूण क्षमता - लिटर प्रतिदिन (LPD) **(Relative Marking)**		५०
४.	अक्षय ऊर्जा (सौर ऊर्जा वगळून) प्रकल्पांची क्षमता (किलोवॅटमध्ये) **(Relative Marking)**		१००
	कार्यान्वित आणि कार्यरत	१००	
	निविदा मागवण्यात आल्या आहेत	५०	

आवश्यक तपशील:

- सार्वजनिक आणि खाजगी इमारतींचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेल मध्ये.
    - सौर प्रकल्प असणारे छत
    - इमारत संकुलांमध्ये सौर उर्जेची स्थापना
    - सौर वॉटर हीटर
- स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये सौर ऊर्जा प्रकल्पांचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेल मध्ये
- संकुलांमध्ये अक्षय सौर प्रकल्प बसविल्यामुळे ऊर्जाबचत अहवाल, जसे की - आधी आणि नंतरचे वीज बिल (सौर प्रकल्प असणारे छत/सौर प्रकल्प)
- सर्व नूतनीकरण योग्य ऊर्जा प्रकल्पांसाठी कार्यान्वित प्रमाणपत्राची प्रत.
- या निर्देशकामध्ये (सौर प्रकल्प आणि सौर वॉटर हीटर), सार्वजनिक इमारती, कोणत्याही व्यावसायिक किंवा अव्यावसायिक आस्थापना यासह शासकीय इमारती, स्थानिक इमारती, शॉपिंग कॉम्प्लेक्स, रुग्णालये इत्यादींचा समावेश असेल.
- सौर प्रकल्पांचे जिओटॅग केलेले छायाचित्र (आधी आणि नंतर) (Size १ ते २ MB)
- अक्षय ऊर्जा (सौर ऊर्जा वगळून) प्रकल्पांसाठी कार्यान्वित प्रमाणपत्राची प्रत.
- अक्षय ऊर्जा (सौर ऊर्जा वगळून) प्रकल्पांचे जिओटॅग केलेले छायाचित्र (आधी आणि नंतर) (Size १ ते २ MB)
- ***टीप- मूल्यमापन कार्यपद्धती अंक १,२ आणि ३ मध्ये नमूद केलेल्या सौर प्रकल्पांचा अंक ४ मध्ये विचार केला जाणार नाही.***
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

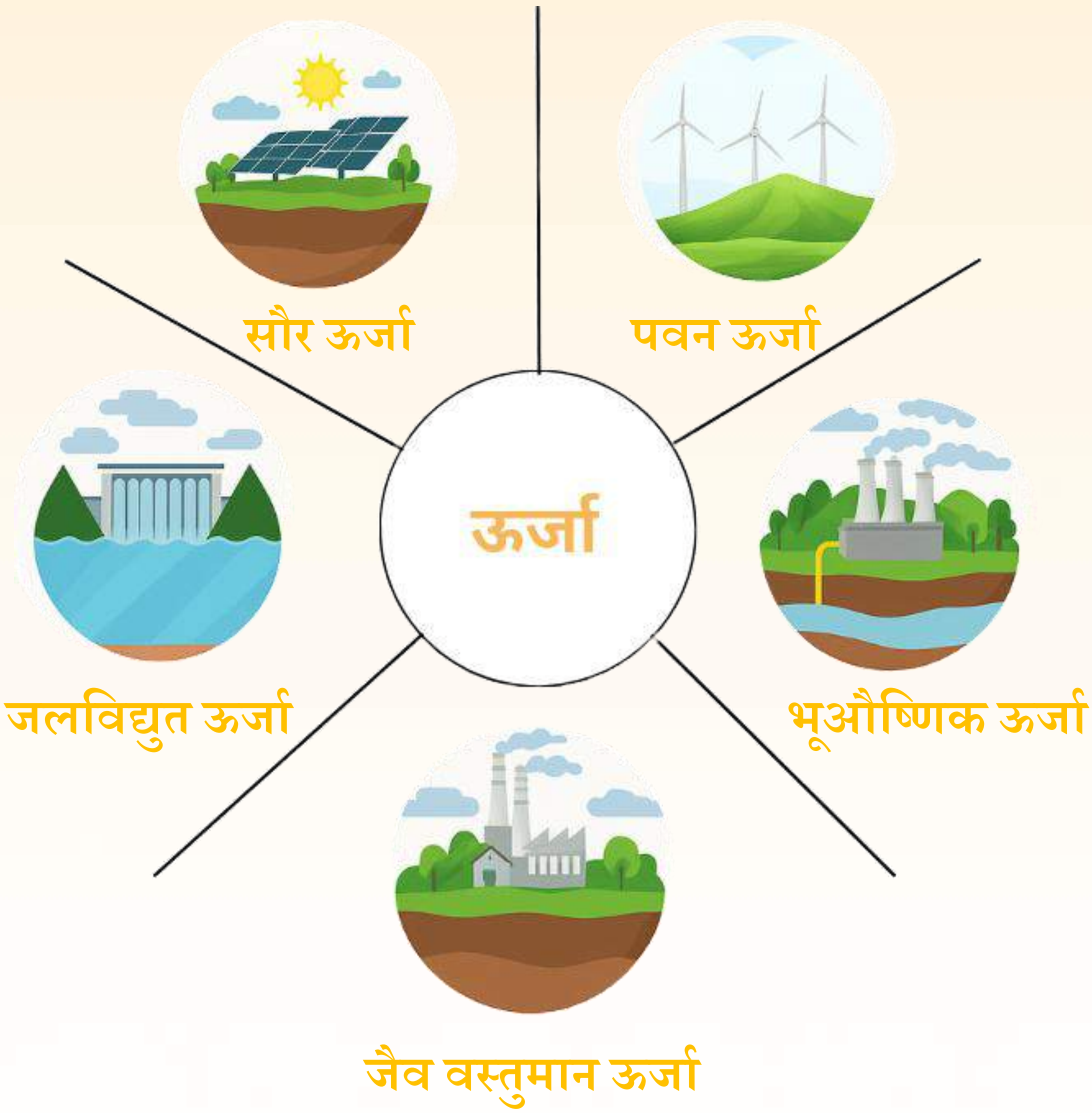
SDG ७. सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा

७.१: २०३० पर्यंत, परवडणाऱ्या, विश्वासार्ह आणि आधुनिक नूतनीकरण ऊर्जा सेवांची सहज प्राप्ती सुनिश्चीत करणे.

७.२: २०३० पर्यंत, जागतिक ऊर्जा मिश्रणात अक्षय ऊर्जेचा वाटा लक्षणीयरीत्या वाढवणे.

अक्षय ऊर्जा स्रोत

नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा म्हणजे नैसर्गिक स्रोतांपासून मिळवलेली ऊर्जा जी वापरण्यापेक्षा जास्त वेगाने पुन्हा भरली जाते. ही संसाधने अमर्यादित आहेत. अक्षय ऊर्जा स्रोत वीज निर्मिती, उष्णता तयार करणे आणि वाहतूक प्रणालींना इंधन देण्यासाठी शाश्वत पर्याय प्रदान करतात.

7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY	SDG ७ : सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा	लक्ष्य ७.२ २०३० पर्यंत, जागतिक ऊर्जा मिश्रण निर्देशकांमध्ये अक्षय ऊर्जेचा वाटा लक्षणीयरीत्या वाढवा. लक्ष्य ७.३ २०३० पर्यंत, ऊर्जा कार्यक्षमतेतील सुधारणांचा जागतिक दर दुप्पट करा.

सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सेवा पायाभूत सुविधा इमारतींवर सौर ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

इमारतींचे प्रकार

सरकारी इमारती

- सरकारी शाळा
- सरकारी रुग्णालये
- सरकारी कार्यालये

सार्वजनिक सेवा पायाभूत सुविधा

- सार्वजनिक पाणीपुरवठा यंत्रणा
- MRF केंद्रे
- STP, FSTP, ETP प्रकल्प

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

४.२.२ सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सार्वजनिक इमारतींमध्ये स्थापित करण्यात आलेल्या सौर ऊर्जा प्रकल्पाची एकूण क्षमता (किलोवॅट (kW) मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सार्वजनिक इमारतींमध्ये स्थापित करण्यात आलेल्या सौर ऊर्जा प्रकल्पाची एकूण क्षमता (किलोवॅट (kW) मध्ये) नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सार्वजनिक सेवा पायाभूत सुविधा इमारतींमध्ये स्थापित करण्यात आलेल्या सौर ऊर्जा प्रकल्पाची एकूण क्षमता (किलोवॅट (kW) मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान सार्वजनिक सेवा पायाभूत सुविधा इमारतींमध्ये स्थापित करण्यात आलेल्या सौर ऊर्जा प्रकल्पाची एकूण क्षमता (किलोवॅट (kW) मध्ये) नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित करण्यात आलेल्या सौर ऊर्जा प्रकल्पाचा तपशील (किलोवॅट (kW) मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित करण्यात आलेल्या सौर ऊर्जा प्रकल्पाचा तपशील (किलोवॅट (kW) मध्ये)) विहित एक्सेल शीट स्वरूपात अपलोड करा.
	ऊर्जा बचत अहवाल	ऊर्जा बचत अहवाल म्हणून आधीचे आणि नंतरचे वीजबिल अपलोड करा.
	सर्व सौर प्रकल्पांच्या कमिशनिंग प्रमाणपत्रांची प्रत	सर्व सौर प्रकल्पांच्या कमिशनिंग प्रमाणपत्रांच्या प्रत संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा
	कार्यारंभ आदेशांची प्रत	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा..
	आधी आणि नंतरची छायाचित्रे (Before and After Installation)	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.२ सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
२	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान सौर स्थापनेची एकूण क्षमता (किलोवॅट मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान (किलोवॅट मध्ये) मध्ये सौर स्थापनेची एकूण क्षमता नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान केलेल्या सौर स्थापनेचे स्थान	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान केलेल्या सौर स्थापनेची गुगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान सौर स्थापनेची एकूण क्षमता (किलोवॅट मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान (किलोवॅट मध्ये) मध्ये सौर स्थापनेची एकूण क्षमता नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान केलेल्या सौर स्थापनेचे स्थान	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान केलेल्या सौर स्थापनेची गुगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान सौर स्थापनेची एकूण क्षमता (किलोवॅट मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान (किलोवॅट मध्ये) मध्ये सौर स्थापनेची एकूण क्षमता नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान केलेल्या सौर स्थापनेचे स्थान	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान केलेल्या सौर स्थापनेची गुगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान सौर स्थापनेची एकूण क्षमता (किलोवॅट मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान (किलोवॅट मध्ये) मध्ये सौर स्थापनेची एकूण क्षमता नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान केलेल्या सौर स्थापनेचे स्थान	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान केलेल्या सौर स्थापनेची गुगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान सौर स्थापनेची एकूण क्षमता (किलोवॅट मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान (किलोवॅट मध्ये) मध्ये सौर स्थापनेची एकूण क्षमता नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान केलेल्या सौर स्थापनेचे स्थान	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान केलेल्या सौर स्थापनेची गुगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.२ सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
३	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत स्थापित केलेल्या सोलर वॉटर हीटर्सची एकूण क्षमता	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये स्थापित केलेल्या सौर वॉटर हीटर्सची एकूण क्षमता नमूद करा.
	सार्वजनिक इमारतींवर स्थापित केलेल्या सोलर वॉटर हीटर्सची एकूण क्षमता	सार्वजनिक इमारतींवर स्थापित केलेल्या सोलर वॉटर हीटर्सची एकूण क्षमता नमूद करा.
	सोलर वॉटर हीटर्सचा तपशील	सोलर वॉटर हीटर्सचे तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	कार्यारंभ आदेशांची प्रत	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा..
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत स्थापित केलेल्या अक्षय ऊर्जा प्रकल्पांची(सौर ऊर्जा प्रकल्प वगळून) क्षमता (मेगावॅट मध्ये)	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत स्थापित केलेल्या अक्षय ऊर्जा प्रकल्पांची(सौर ऊर्जा प्रकल्प वगळून) क्षमता (मेगावॅट मध्ये) नमूद करा.
४	अक्षय ऊर्जा प्रकल्पांचा तपशील सौर ऊर्जा प्रकल्प वगळून)	अक्षय ऊर्जा प्रकल्पांचासौर ऊर्जा प्रकल्प वगळून) तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
	कार्यारंभ आदेशांची प्रत	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.जर, कामे CSR अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.२ सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील- १

Sr.No	Name of the building with rooftops solar system installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Is this a Public/Public Service Infrastructure building? (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Date of Installation of rooftop solar system (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Address of the building with rooftops solar system installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map location with rooftops solar system installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link.)	Latitude of the building with solar rooftop installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Longitude of the building with solar rooftop installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
5	6	7	8

Total capacity of the solar installations in kW during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)	Project cost for the installation of rooftop solar system in "Rs" (Local Body can also enter decimal values)	Project Implemented by (Local Body/Private Institution/NGO/other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Amount of energy saved annually in "Kilowatts" (Local Body can also enter decimal values)
9	10	11	12

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.२ सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील- २

Sr.No	Name of the owner of Solar water heater (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of installation of solar water heater (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Address of the solar water heater. (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map Location link of the solar water heater (Local Body should enter valid google map link.)
1	2	3	4	5

Latitude of the solar water heater	Longitude of the solar water heater	Total capacity of the solar water heater in LPD (Local Body should only enter numerical values.)	Project cost for installation of Solar Water Heaters (in Rs) (Local Body should only enter numerical values.)
6	7	8	9

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील -३

Sr.No	Type of Renewable energy installation (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of Renewable energy installation (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Address of Renewable energy installation (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map Location link of Renewable energy installation (Local Body should enter valid google map link.)
1	2	3	4	5

Latitude	Longitude	Total capacity of the renewable energy installation in MW (Local Body should only enter numerical values.)	Project cost for installation of renewable energy projects (in Rs) (Local Body should only enter numerical values.)
6	7	8	9

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

सकाळ

मान्याचीवाडीतून वीजनिर्मितीला प्रारंभ

देशात टॉप मान्याचीवाडी; २४ वर्षांत ७८ पुरस्कार

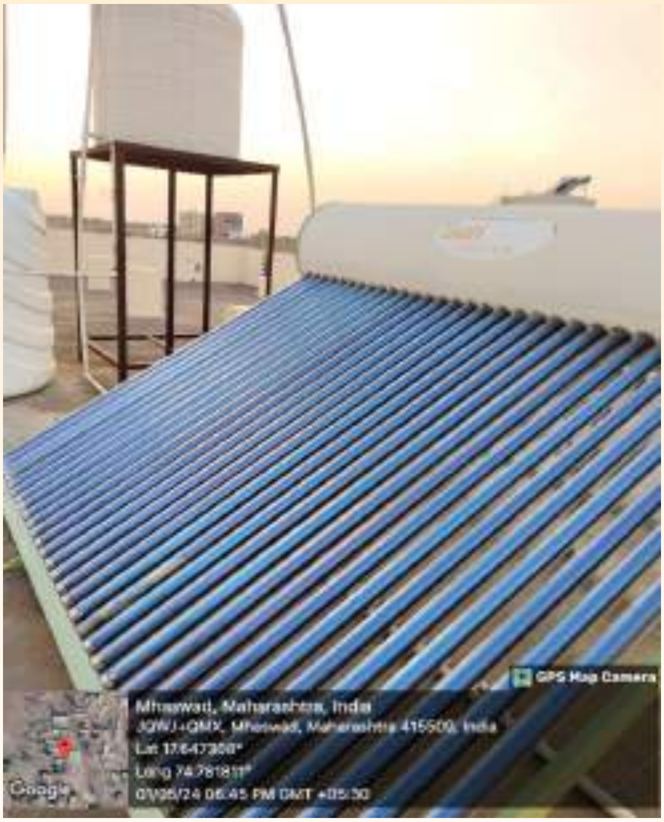

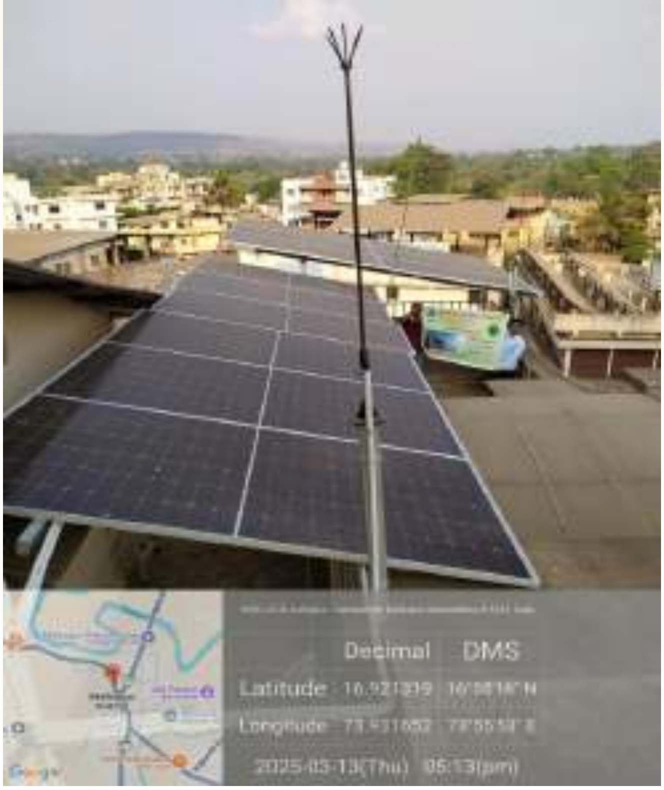
मान्याचीवाडी- १००% सौरऊर्जेवर चालणारे गाव

सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सेवा पायाभूत सुविधा इमारतींवर सौर ऊर्जा प्रकल्प बसवणे

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

४.२.३	जैव वायू प्रकल्प (बायोगॅस संयंत्रे) - अक्षय ऊर्जेचा स्त्रोत	गुण ३००

बायोगॅस ही एक नैसर्गिक, नूतनीकरणयोग्य व पर्यावरणास अनुकूल ऊर्जा प्रणाली आहे. यामध्ये जैविक कचऱ्याचे विघटन करून गॅस तयार केला जातो. हा गॅस स्वयंपाकासाठी, वीज निर्मितीसाठी व वाहनांसाठी इंधन म्हणून वापरता येतो. ग्रामीण भागासाठी एक स्वच्छ, टिकाऊ आणि कमी खर्चिक ऊर्जा पर्याय आहे. बायोगॅसचा वापर करून स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी पारंपरिक ऊर्जा स्त्रोतांवरील अवलंब कसे कमी केले आहे, हे या निर्देशकाद्वारे तपासले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान बसविण्यात आलेल्या आणि कार्यरत असलेल्या बायोगॅस प्रकल्पांची संख्या (Relative Marking)	१००
२.	माझी वसुंधरा अभियान १.०, २.०, ३.०, ४.०, ५.० आणि ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये बसविण्यात आलेल्या आणि कार्यरत असलेल्या बायोगॅस प्रकल्पांची एकूण क्षमता (घन मीटर प्रतिदिन) (Relative Marking)	१००
३.	माझी वसुंधरा अभियानापूर्वी (२ ऑक्टोबर२०२० पूर्वी) स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये बसविण्यात आलेल्या आणि कार्यरत असलेल्या बायोगॅस प्रकल्पांची एकूण संख्या. (Relative Marking)	१००

आवश्यक तपशील:

- माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान बसवलेल्या आणि सुस्थितीत असलेल्या बायोगॅस प्रकल्पांच्या संख्येचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये बसवलेल्या व कार्यरत स्थितीत असणाऱ्या बायोगॅस प्रकल्पांची एकूण क्षमता (माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी बसवलेल्या बायोगॅस प्रकल्पांसह) - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- माझी वसुंधरा अभियानापूर्वी दरम्यान बसवलेल्या आणि सुस्थितीत असलेल्या बायोगॅस प्रकल्पांच्या संख्येचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- भौतिक आणि आर्थिक प्रगती अहवाल
- गुगल मॅपवर बायोगॅस प्रकल्पांचे स्थान
- बायोगॅस प्रकल्पांची जिओ टॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG ७. सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा

७.१: २०३० पर्यंत, परवडणाऱ्या, विश्वासार्ह आणि आधुनिक नूतनीकरण ऊर्जा सेवांची सहज प्राप्ती सुनिश्चीत करणे.

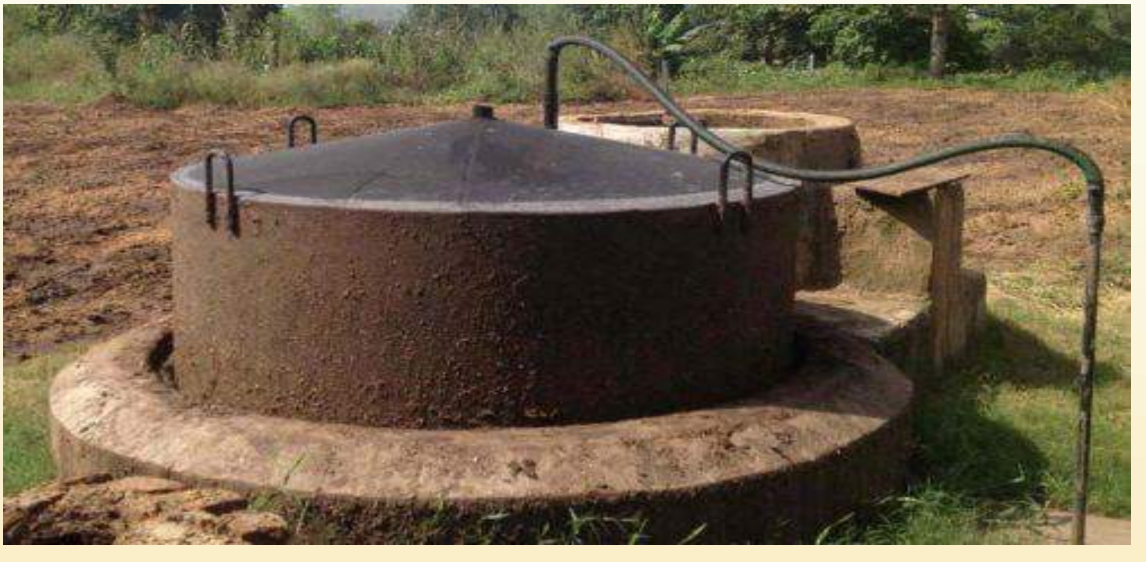
७.२: २०३० पर्यंत, जागतिक ऊर्जा मिश्रणात अक्षय ऊर्जेचा वाटा लक्षणीयरीत्या वाढवणे.

बायोगॅस कार्यक्रमाची उद्दिष्टे

- स्वच्छ स्वयंपाक इंधन, प्रकाशयोजना, वापरकर्त्यांच्या औष्णिक आणि लहान वीज गरजा पूर्ण करण्यासाठी बायोगॅस संयंत्रांची स्थापना ज्यामुळे हरितगृह वायू उत्सर्जन कमी होते, स्वच्छता सुधारते, महिला सक्षमीकरण होते आणि ग्रामीण रोजगार निर्मिती होते.
- सेंद्रिय समृद्ध जैव-खत बायोगॅस संयंत्रांमधून उत्सर्जित केलेली स्लरी, खताचा एक समृद्ध स्रोत, शेतकऱ्यांना रासायनिक खतांचा वापर कमी करण्यात फायदेशीर ठरेल.

अंमलबजावणी

- **राज्य पीआयए द्वारे अंमलबजावणी**
- **वित्तीय संस्थांद्वारे अंमलबजावणी**

४.२.३ जैव वायू प्रकल्प (बायोगॅस संयंत्रे) - अक्षय ऊर्जेचा स्त्रोत

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित केलेल्या आणि कार्यरत स्थितीत असलेल्या बायोगॅस संयंत्रांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित आणि कार्यरत स्थितीत असलेल्या एकूण बायोगॅस संयंत्रांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्था स्थापित बायोगॅस संयंत्राची एकूण क्षमता (घन मीटर/दिवस मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित आणि कार्यरत स्थितीत उपलब्ध असलेल्या एकूण बायोगॅस संयंत्रांची क्षमता (घन मीटर/दिवस मध्ये) नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित केलेल्या बायोगॅस संयंत्रांच्या क्षमतेचा तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान बसवलेल्या बायोगॅस संयंत्रांच्या क्षमतेचा तपशील विहित एक्सेल शीट स्वरूपात अपलोड करा.
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.जर, कामे सीएसआर अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित केलेल्या आणि कार्यरत स्थितीत असलेल्या बायोगॅस संयंत्रांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
२	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्था स्थापित व कार्यरत बायोगॅस संयंत्राची एकूण क्षमता (घन मीटर/दिवस मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान १.० दरम्यान स्थापित आणि कार्यरत स्थितीत उपलब्ध असलेल्या एकूण बायोगॅस संयंत्रांची क्षमता (घन मीटर/दिवस मध्ये) नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्था स्थापित व कार्यरत बायोगॅस संयंत्राची एकूण क्षमता (घन मीटर/दिवस मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान २.० दरम्यान स्थापित आणि कार्यरत स्थितीत उपलब्ध असलेल्या एकूण बायोगॅस संयंत्रांची क्षमता (घन मीटर/दिवस मध्ये) नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्था स्थापित व कार्यरत बायोगॅस संयंत्राची एकूण क्षमता (घन मीटर/दिवस मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ३.० दरम्यान स्थापित आणि कार्यरत स्थितीत उपलब्ध असलेल्या एकूण बायोगॅस संयंत्रांची क्षमता (घन मीटर/दिवस मध्ये) नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्था स्थापित व कार्यरत बायोगॅस संयंत्राची एकूण क्षमता (घन मीटर/दिवस मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ४.० दरम्यान स्थापित आणि कार्यरत स्थितीत उपलब्ध असलेल्या एकूण बायोगॅस संयंत्रांची क्षमता (घन मीटर/दिवस मध्ये) नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान स्थानिक स्वराज्य संस्था स्थापित व कार्यरत बायोगॅस संयंत्राची एकूण क्षमता (घन मीटर/दिवस मध्ये)	माझी वसुंधरा अभियान ५.० दरम्यान स्थापित आणि कार्यरत स्थितीत उपलब्ध असलेल्या एकूण बायोगॅस संयंत्रांची क्षमता (घन मीटर/दिवस मध्ये) नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान १.०,२.० ,३.० ४.०, ५.० आणि ६.० दरम्यान स्थापित केलेल्या आणि कार्यरत स्थितीत असलेल्या बायोगॅस संयंत्रांची एकूण क्षमता (घन मीटर/दिवस मध्ये)	autocalculate
	माझी वसुंधरा अभियान १.०,२.० ,३.० ४.० आणि ५.० दरम्यान स्थापित केलेल्या आणि कार्यरत स्थितीत असलेल्या बायोगॅस संयंत्रांचीजिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.३ जैव वायू प्रकल्प (बायोगॅस प्लांट) - अक्षय ऊर्जेचा स्त्रोत

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
३	माझी वसुंधरा अभियानापूर्वी (२ ऑक्टोबर २०२० पूर्वी) स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये बसविण्यात आलेल्या आणि कार्यरत असलेल्या बायोगॅस प्रकल्पांची एकूण संख्या.	माझी वसुंधरा अभियानापूर्वी (२ ऑक्टोबर २०२० पूर्वी) स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये बसविण्यात आलेल्या आणि कार्यरत असलेल्या बायोगॅस प्रकल्पांची एकूण संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियानापूर्वी (२ ऑक्टोबर २०२० पूर्वी) स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये बसविण्यात आलेल्या आणि कार्यरत असलेल्या बायोगॅस प्रकल्पांचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.३ जैव वायू प्रकल्प (बायोगॅस संयंत्रे) - अक्षय ऊर्जेचा स्त्रोत

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Name of the biogas plant owner of the plant installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in text format.)	Name of the biogas plant owner of the plant installed before Majhi Vasundhara Abhiyan (02 Oct 2020) (Local Body should only enter in text format.)	Address of installation of the said biogas plant (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of installation of the said biogas plant (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4	5

Google Map location link of the biogas plant installed before and during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0,2.0,3.0,4.0,5.0 &6.0 (Local Body should enter valid google map link.)	Capacity of the biogas Plant installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0,2.0,3.0,4.0,5.0&6.0 in cubic meter per day (Local Body can also enter decimal values)	Project cost for the installation of Biogas plant during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in"Rs" (Local Body can also enter decimal values)
6	7	8

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

अक्षय ऊर्जेचा स्त्रोत म्हणून बायोगॅस संयंत्रे

<u>सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.</u>

४.२.४	सोलर (सौर) पंप	गुण २००

सौर पंप हा वीज किंवा डिझेलवरील अवलंबित्व कमी करून इंधनावर आवर्ती खर्च कमी करतो. ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी त्यांच्या क्षेत्रात सौर पंपांचा वापर वाढवण्यासाठी हा निर्देशक प्रोत्साहन देतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वैयक्तिक आणि सामुदायिक ठिकाणी बसवलेल्या सौर पंपांची संख्या(Relative Marking)	५०
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वैयक्तिक आणि सामुदायिक ठिकाणी नव्याने स्थापित केलेल्या सौर पंपाची क्षमता (Relative Marking)	५०
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी वैयक्तिक किंवा सामुदायिक ठिकाणी बसवलेल्या सौर पंपांची एकूण संख्या (Relative Marking)	५०
४.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी वैयक्तिक आणि सामुदायिक ठिकाणी स्थापित केलेल्या सौर पंपाची क्षमता (Relative Marking)	५०

आवश्यक तपशील:

- माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी आणि दरम्यान बसवलेल्या सौर पंपांचा तपशील – विहित केलेल्या एक्सेल मध्ये.
- भौतिक आणि आर्थिक प्रगती अहवाल.
- वैध गुगल मॅप ची लिंक.
- कार्यरत असलेले सौर पंप मूल्यमापनासाठी विचारात घेतले जातील.
- कार्यरत असणाऱ्या सौर पंपांची जिओ टॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG ७. सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा	७.१: २०३० पर्यंत, परवडणाऱ्या, विश्वासार्ह आणि आधुनिक नूतनीकरण ऊर्जा सेवांची सहज प्राप्ती सुनिश्चीत करणे. ७.२: २०३० पर्यंत, जागतिक ऊर्जा मिश्रणात अक्षय ऊर्जेचा वाटा लक्षणीयरीत्या वाढवणे.

४.२.४ सोलर (सौर) पंप

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वैयक्तिक आणि सामुदायिक ठिकाणी बसवलेल्या सौर पंपांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वैयक्तिक किंवा सामुदायिक ठिकाणी बसवलेल्या एकूण सौर पंपांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वैयक्तिक आणि सामुदायिक भागात बसवलेल्या सौर पंपांची क्षमता	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वैयक्तिक आणि सामुदायिक भागात बसवलेल्या सौर पंपांची क्षमता नमूद करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० आधी वैयक्तिक किंवा सामुदायिक ठिकाणी बसवलेल्या एकूण सौर पंपांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी वैयक्तिक किंवा सामुदायिक ठिकाणी बसवलेल्या एकूण सौर पंपांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी वैयक्तिक आणि सामुदायिक भागात बसवलेल्या सौर पंपांची क्षमता	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी वैयक्तिक आणि सामुदायिक भागात बसवलेल्या सौर पंपांची क्षमता नमूद करा.
१ आणि २	सौर पंपांचा तपशील	विहित एक्सेल शीट स्वरूपात सौर पंपांचा तपशील अपलोड करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.जर, कामे सीएसआर अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	सौर पंपांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.४ सोलर (सौर) पंप

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Solar Pump installed (During Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0/ Before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Name of the solar pump owner (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of installing the Solar Pump (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Total Capacity of the Solar Pump in kW (Local Body can also enter decimal values)	Address of the solar pump installation (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map location link of the solar pumps (Local Body should enter valid google map link.)
5	6	7

Latitude of the installed solar pump	Longitude of the installed solar pump	Project cost for the installation of solar pumps in "Rs" (Local Body can also enter decimal values)
8	9	10

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.४ सोलर (सौर) पंप

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

४.२.५	विकेंद्रित सौर ऊर्जा संयंत्र	गुण २००

सौर ऊर्जा संयंत्राच्या (प्रकल्प) मदतीने सूर्यप्रकाशाचे विद्युत उर्जेमध्ये रूपांतर केले जाते. विकेंद्रित सौर संयंत्रांचा उद्देश कृषी ग्राहकांना दिवसा वीज पुरवठा करणे हा आहे. २०२५ पर्यंत ३०% फीडर सौर उर्जेवर आणण्याचे महाराष्ट्र शासनाचे उद्दिष्ट आहे. 'मिशन-२०२५' अंतर्गत ७००० मेगावॅट्सचे (MW) विकेंद्रित सौर प्रकल्प जलद गतीने लावण्याचे शासनाचे ध्येय आहे. ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थाना सौर उर्जेचा वापर करण्यास हा निर्देशक प्रोत्साहित करतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित केलेल्या विकेंद्रित सौर ऊर्जा प्रकल्पांची क्षमता (मेगा वॅट मध्ये) (Relative Marking)	१००
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी स्थापित केलेल्या विकेंद्रित सौर ऊर्जा प्रकल्पांची क्षमता (मेगा वॅट मध्ये) (Relative Marking)	१००

आवश्यक तपशील:

- माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पूर्वी आणि दरम्यान स्थापित सौर प्रकल्पांचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- कार्यरत स्थितीतील विकेंद्रित सौर उर्जा प्रकल्प मूल्यमापनासाठी विचारात घेतले जातील.
- विकेंद्रित सौर ऊर्जा प्रकल्पचा काम पूर्ण झाल्याच्या प्रमाणपत्राची प्रत.
- भौतिक आणि आर्थिक प्रगती अहवाल.
- वैध गुगल मॅप ची लिंक.
- कार्यरत स्थितीत असणाऱ्या विकेंद्रित सौर प्रकल्पांची जिओ टॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत.

SDG ७. सुलभ आणि स्वच्छ ऊर्जा	७.१: २०३० पर्यंत, परवडणाऱ्या, विश्वासार्ह आणि आधुनिक नूतनीकरण ऊर्जा सेवांची सहज प्राप्ती सुनिश्चीत करणे. ७.२: २०३० पर्यंत, जागतिक ऊर्जा मिश्रणात अक्षय ऊर्जेचा वाटा लक्षणीयरीत्या वाढवणे.

४.२.५ विकेंद्रित सौर ऊर्जा संयंत्र

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित केलेल्या विकेंद्रित सौर ऊर्जा संयंत्रांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित केलेल्या विकेंद्रित सौर संयंत्रांची एकूण संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित विकेंद्रित सौर संयंत्रांची क्षमता	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थापित विकेंद्रित सौर संयंत्रांची क्षमता नमूद करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी स्थापित केलेल्या विकेंद्रित सौर संयंत्रांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी स्थापित केलेल्या विकेंद्रित सौर संयंत्रांची एकूण संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० पूर्वी स्थापित केलेल्या विकेंद्रित सौरऊर्जा प्रकल्पांची क्षमता	माझी वसुंधरा अभियान ६.० आधी स्थापित विकेंद्रित सौर संयंत्रांची क्षमता नमूद करा.
१ आणि २	विकेंद्रित सौर ऊर्जा संयंत्रांचा तपशील	विकेंद्रित सौर ऊर्जा संयंत्रांचा तपशील विहित एक्सेल शीट स्वरूपात अपलोड करा.
	सर्व विकेन्द्रित सौर प्रकल्पांच्या कमिशनिंग प्रमाणपत्रांची प्रत	संकलित काम पूर्ण झाल्याच्या प्रमाणपत्राची (कमिशनिंग) प्रमाणपत्रे पीडीएफ स्वरूपात अपलोड करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा
	आर्थिक प्रगती अहवाल	आर्थिक पावत्या, प्रकल्पाची किंमत आणि उपयोगिता प्रमाणपत्राची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.जर, कामे सीएसआर अंतर्गत केले गेले असतील तर पोचपावती / सामंजस्य करार (MOU) अपलोड करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप- MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

४.२.५ विकेंद्रित सौर ऊर्जा संयंत्र

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr.No	Decentralized solar energy plant installed (During Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0/ Before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Name of the decentralized solar energy plant owner (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of installing the Solar decentralized solar energy plant (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Total Capacity of the decentralized solar energy plant in MW (Local Body can also enter decimal values)	Address of the decentralized solar energy plant (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map location link (Local Body should enter valid google map link.)
5	6	7

Latitude of the decentralized solar energy plant	Longitude of the decentralized solar energy plant	Project cost for the installation of decentralized solar energy plant in "Rs" (Local Body can also enter decimal values)
8	9	10

टीप- एक्सेल मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी.

विकेंद्रित सौर ऊर्जा संयंत्रे

<u>*सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत*</u>

आकाश

५ आकाश

अ. क्र.	कृती निर्देशांक	गुण
	जनजागृती	
५. १	ई-प्लेज (#Epledge) नोंदणी आणि पूर्तता	६००
५. २	समाज माध्यमांचा वापर करून माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे	४००
५. ३	स्पर्धा आणि जनजागृती उपक्रमांद्वारे माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे	५००
५. ४	तरुणांचा सहभाग आणि पर्यावरण दूतांची निवड	३००
५. ५	सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी	८००
५. ६	बचत गटांचा सहभाग	१००
५.७	पर्यायी निधी मिळवण्याचे मार्ग : CSR, सामुदायिक सहभाग व इतर	२००
५.८	निसर्गपर्यटन (Ecotourism)	१००
५.९	पंचयात विकास निर्देशांक	१००
	शिक्षण	
५.१०	पर्यावरण सेवा योजनेत शाळांचा सहभाग	२००
५.११	महाराष्ट्र युथ फॉर क्लायमेट ॲक्शन (MYCA) उपक्रमाद्वारे वतावरणीय बदलाबाबत तरुणांमध्ये जागरूकता	२००
	एकूण	३,५००

जनजागृती

५.१	ई-प्लेज (#Epledge) नोंदणी आणि पूर्तता	गुण ६००

माझी वसुंधरा अभियान ई-प्लेज (ई-शपथ) हा महाराष्ट्र शासनाच्या पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभागाचा राज्यातील नगरिकांना सहभागी करुनघेण्याचा उपक्रम आहे. या उपक्रमाचा प्रमुख उद्देश, प्रत्येक नागरिकाला पर्यावरण संवर्धनासाठी प्रतिज्ञा देणे आणि शाश्वत जीवनशैली आत्मसात करायला प्रोत्साहित करणे हा आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या क्षेत्रातील नागरिकांनी केलेल्या ई-प्लेज नोंदणीचे मूल्यमापन या निर्देशकाद्वारे केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान एप्रिल ते जून २०२५ पासून सुरू होणाऱ्या ४ तिमाहींसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील नागरिकांनी पोर्टलवर **वैयक्तिकरित्या** नोंदणी केलेल्या ई-प्लेजची संख्या. (Relative Marking)		२००
२.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान एप्रिल ते जून २०२५ पासून सुरू होणाऱ्या ४ तिमाहींसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील नागरिकांनी पोर्टलवर **गटांमध्ये** नोंदणी केलेल्या ई-प्लेजची संख्या (Relative Marking)		१००
३.	**पूर्तता:** माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान **वैयक्तिकरित्या** नोंदणी आणि पूर्तता केलेल्या ई-प्लेजची टक्केवारी (Relative Marking)		१००
४.	**पूर्तता:** माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान **गटांमध्ये** नोंदणी आणि पूर्तता केलेल्या ई-प्लेजची टक्केवारी (Relative Marking)		१००
५.	**४ तिमाहींमध्ये सतत ई-प्लेजची पूर्तता करणारे** (प्रत्येक तिमाहीतील टॉप १० स्थान विचारात घेतले जातील)		१००
	i. सर्व ४ तिमाहींमध्ये **वैयक्तिकरित्या** सतत उत्कृष्ट कामगिरी करणारे	७०	
	ii. सर्व ४ तिमाहींमध्ये **गटात** सतत उत्कृष्ट कामगिरी करणारे	३०	

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थांमधील नागरिकांनी वैयक्तिक आणि गटांमध्ये घेतलेल्या ई-प्लेजची संख्या तसेच माझी वसुंधरा अभियानाच्या संकेतस्थळावर नोंदणी झालेल्या ई-प्लेजची संख्या https://majhivasundhara.in/en/majhi-vasundhara-pledge
- सर्वाधिक ई-प्लेज पूर्तता सादर केलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांची यादी माझी वसुंधरा अभियान संचालनालयाद्वारे प्रत्येक तिमाहीनंतर सादर करण्यात येईल.

SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे. १२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

स्थानिक स्वराज्य संस्थे अंतर्गत नागरिकांनी ई-प्लेज कशी घ्यावी?

1. 'माझी वसुंधराच्या संकेत स्थळावर जा https://majhivzsundhara.in/en
2. ई-प्लेज पर्याय निवडा
3. 'Proceed' वर क्लिक करा
4. व्यक्तिगत किंवा समूह, ज्या प्रकारची ई-प्लेज घ्यायची आहे ती निवडा
5. तुमची माहिती भरा व सबमिट करा
6. तुमचे ई-प्लेज प्रमाणपत्र डाउनलोड करा

'माझी वसुंधरा' वेब साइटला भेट द्या
https://majhivasundhara.in/en

माझी वसुंधरा अभियान अंतर्गत
ई-प्लेज घेतल्यानंतरचे प्रमाणपत्र

स्थानिक स्वराज्य संस्थानी ई-प्लेजची पूर्तता कशी करावी?

'माझी वसुंधरा अभियान MIS' वेबसाइटवर जा
https://abhiyanmis.majhivasundhara.in/

User ID आणि दिलेला Captcha कोड भरा

साईन इन वर क्लिक करा

डाव्या बाजूला असलेल्या ऑप्शन मधून प्लेजेस वर क्लिक करा

नागरिकांनी कोणत्या प्लेजेस घेतल्या आहेत ते पाहू शकता

जर आपल्या नागरिकांनी प्लेजेसची पूर्तता केली असेल तर रिमार्क वर क्लिक करा आणि तेथे समाज माध्यमांची लिंक टाका.

अधिक माहितीसाठी माझी वसुंधरा अभियान
वर सविस्तर व्हिडिओ पहा
https://youtu.be/i8zdKQEO23Y?si=wG1naRKbRS3lWoTy

५.१ ई-प्लेज (#Epledge) नोंदणी आणि पूर्तता

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक संस्थेच्या नागरिकांनी पोर्टलवर नोंदणी केलेल्या ई-प्लेजची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान स्थानिक संस्थेच्या नागरिकांनी पोर्टलवर नोंदणी केलेल्या ई-प्लेजची संख्या नमूद करा
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पूर्तता केलेल्या ई-प्लेजची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पूर्तता केलेल्या ई-प्लेजची संख्या नमूद करा.
१ आणि २	डॅशबोर्डचा स्क्रीनशॉट	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये नोंदणीकृत ई-प्लेजची संख्या दर्शविणाऱ्या डॅशबोर्डचा स्क्रीनशॉट अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.१ ई-प्लेज (#Epledge) नोंदणी आणि पूर्तता

<u>*सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.*</u>

५.२ समाज माध्यमांचा वापर करून माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे — गुण ४००

वातावरणीय बदलाबाबत जनजागृती करणाऱ्या विविध उपक्रमांमध्ये वेळोवेळी नावीन्यपूर्ण पद्धतीने नागरिकांचा सक्रिय सहभाग असणे, हे माझी वसुंधरा अभियानाचे एक महत्वाचे उद्दिष्ट आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्था विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करून आणि सामाजिक माध्यमांचा वापर करून जनजागृती करू शकतात. स्थानिक स्वराज्य संस्थानी, माझी वसुंधरा अभियानाबद्दल जनजागृती करण्यासाठी किती प्रयत्न केले, समाज माध्यमांचा कसा वापर केला या सगळ्या बाबींचे मूल्यमापन या निर्देशकाच्या माध्यमातून केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	सक्रिय सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्म		१५०
	फेसबुक पेज/अकाउंट	५०	
	इंस्टाग्राम अकाउंट	५०	
	युट्युब चॅनेल	५०	
२.	सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मवर फॉलोअर्स/सबस्क्रायबर यांची संख्या (Relative Marking)		१५०
	फेसबुक पेज/अकाउंट	५०	
	इंस्टाग्राम अकाउंट	५०	
	युट्युब वरील सबस्क्रायबर	५०	
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.0 अंतर्गत केलेल्या कामाचा संकलित व्हिडिओ		१००

आवश्यक तपशील:

- सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मची लिंक - फेसबुक, इंस्टाग्राम आणि यूट्यूब.
- स्थानीक स्वराज्य संस्थेच्या अधिकृत सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मचे स्क्रीनशॉट
- माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत केलेल्या कामाचा संकलित व्हिडिओ यूट्यूब चॅनलवर अपलोड करावा. (व्हिडिओचा कालावधी २ मिनिटांपेक्षा जास्त नसावा).

Note- **समाजमाध्यमांवरील पोस्टची लिंक ही अकाऊंटच्या मुखपृष्ठाची असावी.**

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे. १२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

५.२ समाज माध्यमांचा वापर करून माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्था समाज माध्यमांवर सक्रिय आहे का (फेसबुकवरील पेज /अकाउंट, इंस्टाग्रामवरील अकाउंट, यूट्यूब चॅनल)	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा
२	फेसबुक पेज/अकाउंट वरील फॉलोअर्सची संख्या	फेसबुक पेज/अकाउंट वरील फॉलोअर्सची संख्या नमूद करा.
	इंस्टाग्राम अकाउंटवर फॉलोअर्सची संख्या	इंस्टाग्राम अकाउंटवर फॉलोअर्सची संख्या नमूद करा.
	युट्युब चॅनेलवरील सबस्क्राईबर्सची संख्या	युट्युब चॅनेलवरील सबस्क्राईबर्सची संख्या नमूद करा.
३.	समाज माध्यमांचे स्क्रीनशॉट	स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे अधिकृत समाज माध्यमांचे स्क्रीनशॉट अपलोड करा.
१ आणि २	सक्रिय समाज माध्यमांची लिंक	सक्रिय समाज माध्यमांची लिंक नमूद करा
४.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत केलेल्या कामाच्या संकलित व्हिडिओची युट्युब चॅनेलवर अपलोड केलेली लिंक	माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गत केलेल्या कामाच्या संकलित व्हिडिओची युट्युब चॅनेलवर अपलोड केलेली लिंक नमूद करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.३ स्पर्धा आणि जनजागृती उपक्रमांद्वारे माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे — गुण ५००

नाविन्यपूर्ण पद्धतीने विविध वातावरणीय बदल नियंत्रित करण्यासाठीच्या उपक्रमांमध्ये स्थानिक स्वराज्य संस्थांचा सक्रिय सहभाग हे माझी वसुंधरा अभियानाच्या प्रमुख उद्दिष्टांपैकी एक आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्थेद्वारे आयोजित केलेल्या प्रचार/जनजागृती कार्यक्रम आणि स्पर्धा यांच्या आधारे मूल्यमापन करून हे साध्य केले जाऊ शकते. या निर्देशकामध्ये, माझी वसुंधरा अभियानाला चालना देण्यासाठी जनजागरूती कार्यक्रम, उपक्रम आणि स्पर्धांच्या संख्येवर आधारित स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे मूल्यांकन केले जाईल.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेद्वारे आयोजित केलेल्या स्पर्धा/ उपक्रम/जनजागृती कार्यक्रमांची संख्या **(Relative Marking)**		४००
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची पहिली तिमाहीत (एप्रिल- जून)	१००	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची दुसरी तिमाहीत (जुलै - सप्टेंबर)	१००	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची तिसरी तिमाहीत (ऑक्टोबर - डिसेंबर)	१००	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची चौथी तिमाहीत (जानेवारी - मार्च)	१००	
२.	#majhivasundhara सह सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मवर जनजागृती कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांसाठी एकूण पोस्टची संख्या **(Relative Marking)**		१००

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थेद्वारे आयोजित केलेल्या उपक्रमांची (स्पर्धा ,जनजागृती मोहीमा) संख्या तसेच सहभागींची संख्या (यात खालील सहभागींचा देखील समावेश होतो.)
    - खाजगी कंपन्या / स्वयंसेवी संस्था / कॉर्पोरेट्स
    - शिक्षण संस्था
    - सोसायटी/निवास कल्याण संघटना/नागरिक गट/सिटिझन क्लब
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेले उपक्रम/कार्यक्रम/स्पर्धा यांचा तपशील – विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये
- पर्यावरणाशी संबंधित दिवशी दर महिन्याला किमान एका कार्यक्रमाचे आयोजन करावे. (पर्यावरण दिवसांची यादी पुढील पानावर आहे.)
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जनजागृती कार्यक्रमांचा /उपक्रमांचा/स्पर्धांचा तपशील - विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये (हा तपशील तिमाहीनुसार अद्ययावत करावा.)
- जनजागृती करणाऱ्या उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- दिलेली समाजमाध्यमांवरील पोस्टची लिंक ही अकाऊंटच्या मुखपृष्ठाची नसावी. ही लिंक सदर पोस्टचीच आहे याची दक्षता घ्यावी.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

पर्यावरण दिनदर्शिका २०२६

जानेवारी

०५ जानेवारी -
राष्ट्रीय पक्षी दिवस

२६ जानेवारी -
आंतरराष्ट्रीय स्वच्छ ऊर्जा दिवस

३१ जानेवारी -
बियाणे देवाणघेवाण दिवस

फेब्रुवारी

०२ फेब्रुवारी -
जागतिक पाणथळ प्रदेश दिवस

२१ फेब्रुवारी -
जागतिक पँगोलिन दिवस

मार्च

०३ मार्च - जागतिक वन्यजीव दिवस
१४ मार्च - आंतराष्ट्रीय नद्यांसाठी कृती दिवस
१८ मार्च - जागतिक पुनर्वापर दिवस
२१ मार्च - आंतरराष्ट्रीय वन दिवस
२२ मार्च - जागतिक जल दिवस
२३ मार्च - जागतिक हवामानशास्त्र दिवस
२८ मार्च - पृथ्वी तास (Earth Hour) दिवस
३० मार्च - आंतरराष्ट्रीय शून्य कचरा दिवस

एप्रिल

०७ एप्रिल - जागतिक आरोग्य दिवस
२२ एप्रिल - आंतराष्ट्रीय वसुंधरा दिवस

मे

०९ मे - स्थलांतर पक्षी दिवस
१५ मे - राष्ट्रीय लुप्तप्राय प्रजाती दिवस
२० मे - जागतिक मधमाशी दिवस
२२ मे - जैवविविधता दिवस
२३ मे - मासे स्थलांतर दिवस
२३ मे - जागतिक कासव दिवस

जून

०३ जून -जागतिक सायकल दिवस
०५ जून - जागतिक पर्यावरण दिवस
०५ जून - अवैध मच्छीमारी विरोधी दिवस
०७ जून - अन्न सुरक्षा दिवस
०८ जून- जागतिक महासागर दिवस
१५ जून - जागतिक पवन ऊर्जा दिवस
१७ जून - दुष्काळ आणि वाळवंटीकरण विरोधी दिवस
२२ जून - वर्षावन दिवस
२९ जून - उष्णकटिबंधीय दिवस

जुलै

०१ ते ०७ जुलै - वन महोत्सव
०३ जुलै - आंतरराष्ट्रीय प्लास्टिक पिशवी मुक्त दिवस
११ जुलै - जागतिक लोकसंख्या दिवस
१२ जुलै - जागतिक पेपर बॅग दिवस
२६ जुलै - खारफुटी पर्यावरण दिन/ खारफुटी परिसंस्था संवर्धन दिवस
२९ जुलै - व्याघ्र दिवस

ऑगस्ट

१२ ऑगस्ट- गजराज दिवस

सप्टेंबर

०७ सप्टेंबर - स्वच्छ हवा दिवस
१६ सप्टेंबर - ओझोन दिवस
१८ सप्टेंबर - बांबू दिवस
१९ सप्टेंबर - जागतिक स्वच्छता दिवस
२७ सप्टेंबर - जागतिक पर्यटन दिवस
२७ सप्टेंबर - नदी दिवस
२९ सप्टेंबर - अन्नाचे नुकसान आणि कचरा जागरूकता दिवस

ऑक्टोबर

०५ ऑक्टोबर - जागतिक अधिवास दिवस
१० ऑक्टोबर - स्थलांतर पक्षी दिवस
१३ ऑक्टोबर - आपत्ती निवारण दिवस
२४ ऑक्टोबर - हवामान कृती दिवस
३१ ऑक्टोबर - शहरे दिवस

नोव्हेंबर

०५ नोव्हेंबर - त्सुनामी जागरूकता दिवस
०६ नोव्हेंबर - युद्ध आणि सशस्त्र संघर्षात पर्यावरणाचे शोषण रोखण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय दिवस
१९ नोव्हेंबर - जागतिक शौचालय दिवस

डिसेंबर

०२ डिसेंबर - प्रदूषण प्रतिबंध दिवस
०५ डिसेंबर - मृदा दिवस
११ डिसेंबर - पर्वत दिवस

५.३ स्पर्धा आणि जनजागृती उपक्रमांद्वारे माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दुसऱ्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दुसऱ्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या तिसऱ्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या तिसऱ्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या चौथ्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या चौथ्या तिमाहीत स्थानिक स्वराज्य संस्थेने आयोजित केलेल्या जागरूकता कार्यक्रम/उपक्रम/स्पर्धांची संख्या नमूद करा.
२	फेसबुकवर #majhivasundhara आणि #Epledge वापरुन स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या समाज माध्यमाच्या पेजवरील पोस्टची संख्या	१) फेसबुकवर #majhivasundhara आणि #Epledge यासह स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या समाज माध्यमाच्या पोस्टची संख्या नमूद करा. २) या पोस्ट माझी वसुंधरा अभियानाच्या यशोगाथा, स्पर्धा, माझी वसुंधरा अभियान उपक्रम इत्यादींबद्दल असू शकतात.
	यूट्यूबवर #majhivasundhara आणि #Epledge यासह स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या समाज माध्यमाच्या खात्यावरील व्हिडिओची संख्या	१) यूट्यूबवर #majhivasundhara आणि #Epledge यासह स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या सोशल समाज माध्यमाच्या खात्यावरील व्हिडिओची संख्या नमूद करा. २) व्हिडिओ माझी वसुंधरा अभियानाच्या यशोगाथा, स्पर्धा, माझी वसुंधरा अभियान इव्हेंट इत्यादींबद्दल असू शकतात.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.३ स्पर्धा आणि जनजागृती उपक्रमांद्वारे माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
२.	इंस्टाग्रामवर #majhivasundhara आणि #Epledge यासह स्थानिक संस्थेच्या समाज माध्यमाच्या पेजवरील पोस्टची संख्या	१) इंस्टाग्रामवर #majhivasundhara आणि #Epledge यासह स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या समाज माध्यमाच्या पेजवर पोस्टची संख्या नमूद करा २) पोस्ट माझी वसुंधरा अभियानाच्या यशोगाथा, स्पर्धा, माझी वसुंधरा अभियान इव्हेंट इत्यादींबद्दल असू शकतात.
३.	समाज माध्यमाच्या पोस्टवर लाईक्सची संख्या	समाज माध्यमाच्या पोस्टवरील एकूण लाईक्सची संख्या नमूद करा.
	समाज माध्यमाच्या पोस्टवरील शेअरची संख्या	समाज माध्यमाच्या पोस्टवरील एकूण शेअरची संख्या नमूद करा
१,२ आणि ३	जनजागृती कार्यक्रम आणि समाज माध्यमाच्या पोस्टचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये जनजागृती कार्यक्रम आणि समाज माध्यमाच्या पोस्टचा तपशील अपलोड करा.
१ आणि ३	जिओ टॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.३ स्पर्धा आणि जनजागृती उपक्रमांद्वारे माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No	Name of Awareness Events/Activities/Spardha conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of the conducting promotion activity for promotion of Majhi Vasundhara during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Promotional activity conducted by (Private companies /NGO's/ Corporates Educational institutions The societies/residence welfare associations/citizen groups/ citizen clubs) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
1	2	3	4

Promotional activity conducted in [First Quarter (April- June), Second Quarter (July-September), Third Quarter (October-December), Fourth Quarter (Jan-March)] of Majhi Vasundhara 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Social Media Post link on Facebook (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook)	Number of Likes on the post on Facebook (Local Body should only enter whole number.)
5	6	7

Number of Shares on the post on Facebook (Local Body should only enter whole number.)	Social Media Post link on Instagram (Local Body should enter valid link of their social media post on Instagram)	Number of Likes on the post on Instagram (Local Body should only enter whole number.)	Number of Shares on the post on Instagram (Local Body should only enter whole number.)
8	9	10	11

Social Media Videos link on Youtube (Local Body should enter valid link of their social media video on Youtube)	Number of Likes on the Videos on Youtube (Local Body should only enter whole number.)	Number of Shares on the Videos on Youtube (Local Body should only enter whole number.)	Number of Participants involved in the promotional activity (Local Body should only enter whole number.)
12	13	14	15

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.३ स्पर्धा आणि जनजागृती उपक्रमांद्वारे माझी वसुंधरा अभियानाची जनजागृती करणे

<u>*सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.*</u>

५.४ पर्यावरण दूतांची निवड आणि तरुणांचा सहभाग

गुण ३००

पर्यावरण दूत म्हणजे पर्यावरण संवर्धनासाठी अतुलनीय कार्य करणारे नागरिक. माझी वसुंधरा अभियानाची व्यापक उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी पर्यावरण दूतांच्या सहकार्याने कार्यक्रम आयोजित केले पाहिजेत. या कार्यक्रमांमध्ये पर्यावरण जतन आणि संवर्धन कार्यात पर्यावरण दूतांसह तरुणांचा सक्रिय सहभाग असणे आवश्यक आहे. या माध्यमातून तरुणांच्या मनात पर्यावरण जतन आणि संवर्धन अशा उपक्रमांचे महत्त्व निर्माण होते. स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये पर्यावरण दूतांची संख्या आणि त्यांच्या माध्यमातून युवकांचा सहभाग तसेच त्यांच्या सहामाही कामगिरीचे मूल्यांकन या निर्देशकाच्या माध्यमातून केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	निवड केलेल्या पर्यावरण दूतांची संख्या **(Relative Marking)**		५०
२.	पर्यावरण दूत म्हणून निवडलेल्या तरुणांची संख्या (१५-२९ वय असलेले तरुण) **(Relative Marking)**		५०
३.	पर्यावरण दूतांसह स्थानिक स्वराज्य संस्थानी आयोजित केलेल्या उपक्रम/कार्यक्रमांची संख्या **(Relative Marking)**		२००
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची पहिली तिमाही (एप्रिल - जून)	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची दुसरी तिमाही (जुलै – सप्टेंबर)	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची तिसरी तिमाही (ऑक्टोबर – डिसेंबर)	५०	
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० ची चौथी तिमाही (जानेवारी - मार्च)	५०	

आवश्यक तपशील:

- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचा तपशील:
  - स्थानिक स्वराज्य संस्थानी निवड केलेल्या पर्यावरण दूतांची माहिती;
  - नाव, वय, शिक्षण, व आयोजित केलेल्या उपक्रम/कार्यक्रमांची संख्या
  - आयोजित करण्यात आलेल्या उपक्रमांच्या सोशल मीडिया पोस्टची लिंक
- स्थानिक संस्थेकडून घोषणापत्र, वर्तमानपत्र/सोशल, मीडिया पोस्ट, अधिकृत वेबसाइटवर
- कार्यक्रमाचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB)

4 QUALITY EDUCATION	**SDG ४. गुणवत्तापूर्ण शिक्षण**	४.७ : २०३० पर्यंत, शाश्वत विकास आणि शाश्वत जीवनशैली, मानवी हक्क, लैंगिक समानता, शांतता आणि अहिंसेच्या संस्कृतीला प्रोत्साहन देण्यासाठी इतरांसह, शाश्वत विकासाला चालना देण्यासाठी आवश्यक ज्ञान आणि कौशल्ये सर्व विद्यार्थ्यांनी आत्मसात केल्याची खात्री करणे. , जागतिक नागरिकत्व आणि सांस्कृतिक विविधता आणि शाश्वत विकासासाठी संस्कृतीच्या योगदानाचे कौतुक करणे.

५.४ पर्यावरण दूतांची निवड आणि तरुणांचा सहभाग

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	निवड केल्या गेलेल्या पर्यावरण दूतांची संख्या	निवड केल्या गेलेल्या पर्यावरण दूतांची संख्या नमूद करा.
२	पर्यावरण दूत म्हणून निवडल्या गेलेल्या युवकांची संख्या	पर्यावरण दूत म्हणून निवडल्या गेलेल्या युवकांची संख्या नमूद करा.
३	निवडलेल्या पर्यावरण दूतांचा तपशील	निवडलेल्या पर्यावरण दूतांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
४	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या पहिल्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दुसऱ्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या दुसऱ्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या तिसऱ्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या तिसऱ्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या चौथ्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० च्या चौथ्या तिमाहीत पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची संख्या नमूद करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
५	पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांचा तपशील	पर्यावरण दूतांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.४ पर्यावरण दूतांची निवड आणि तरुणांचा सहभाग

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-१

Sr. No	Full name of the Nominated Pariyavaran Doot/ Group of individuals	Age of Pariyavaran Doot/ Group of individuals	Education	Professional Background	Environment Activities taken up the Pariyavaran Doot/ Group of individuals
1	2	3	4	5	6

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-२

Sr. No	Name of the awareness event/ activity organised by local body with Pariyavaran Doot (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of conducting the Initiatives (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Awareness event conducted in [First Quarter (April- June), Second Quarter (July- September), Third Quarter (October-December), Fourth Quarter (Jan-March)] of Majhi Vasundhara 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
1	2	3	4

Total number of participants at the event (Local Body should only enter whole number.)	Social Media Post Link of the initiative (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Youtube, etc.)	Number of youth participated in the initiative (Local Body should only enter whole number.)
5	6	7

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.४ पर्यावरण दूतांची निवड आणि तरुणांचा सहभाग

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

५.५	सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी	गुण ८००

माझी वसुंधरा अभियान पर्यावरणाच्या सुधारणेसाठी निसर्गाच्या पाच घटकांच्या (पंचमहाभूते) अंतर्गत संभाव्य कृती बिंदू ओळखण्यावर लक्ष केंद्रित करते. सार्वजनिक ठिकाणी पंचमहाभूतांचा (भूमी, वायु, जल, अग्नि आणि आकाश) प्रचार केल्याने नागरिकांमध्ये पर्यावरण जतन आणि संवर्धनाविषयी जनजागृती निर्माण होईल आणि अभियानात सक्रिय सहभाग मिळण्यास प्रोत्साहन मिळते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	**माझी वसुंधरा अभियान ६.०** दरम्यान माझी वसुंधरा तत्त्वांवर लक्ष केंद्रित करून विकसित केलेल्या नवीन ठिकाणांची संख्या **(विकसित केलेल्या प्रत्येक नवीन ठिकाणांसाठी १०० गुण दिले जातील.)**	६००
२.	**अपकिप (Upkeep):** माझी वसुंधरा अभियान २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान तयार करण्यात आलेल्या माझी वसुंधरा तत्त्वांवर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या ठिकाणांची संख्या.	१००
३.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान ***वॉल पेंटिंग्स*** केलेल्या भिंतींची संख्या **(Relative Marking)**	१००

आवश्यक तपशील:

- माझी वसुंधरा अभियानाच्या तत्वांचा प्रचार व प्रसार करणाऱ्या ठिकाणांची निर्मिती (किमान ०५) व त्यांची माहिती- विहित एक्सेल स्वरूपात.
- फक्त माझी वसुंधरा अभियानाची तत्वे दर्शवणाऱ्या वॉल पेंटिंग्सचे तपशील विहित एक्सेल स्वरूपात.
- निर्माण करण्यात आलेले प्रमोल्गेशन स्पॉट्स आणि त्यांची देखभाल - जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (Size १ ते २ MB).
- कार्यारंभ आदेश
- आर्थिक प्रगतीचा अहवाल
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेने भरलेली माहिती माझी वसुंधरा अभियान २.०, ३.०, ४.० आणि ५.० दरम्यान MIS मध्ये भरलेल्या माहितीशी जुळत नसल्यास, कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत. (केवळ अपकीपसाठी (Upkeep) लागू)

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	SDG १२. संसाधनांचा जाणीवपूर्वक वापर आणि उत्पादन	१२.५: २०३० पर्यंत, प्रतिबंध, कपात, पुनर्वापर आणि पुनर्वापर याद्वारे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात कमी करणे. १२.८: २०३० पर्यंत, शाश्वत विकासासाठी आणि निसर्गाशी सुसंगत जीवनशैलीसाठी सर्वत्र लोकांना संबंधित माहिती आणि जागरूकता असल्याची खात्री करणे.

५.५ सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून तयार/विकसित केलेल्या ठिकाणांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान तयार/विकसित केलेल्या ठिकाणांची एकूण संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	माझी वसुंधरा अभियान २.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान २.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ३.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ३.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ४.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ४.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या नमूद करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ५.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ५.० मध्ये तयार केलेल्या व माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून नूतनीकरण केलेल्या जुन्या ठिकाणांची एकूण संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.५ सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
३	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पुनर्वपर (Recycled) केलेल्या कचऱ्याचा वापर करून विकसित केलेल्या नाविन्यपूर्ण ठिकाणांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पुनर्वपर (Recycled) केलेल्या कचऱ्याचा वापर करून विकसित केलेल्या नाविन्यपूर्ण ठिकाणांची संख्या नमूद करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
४	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वॉल पेंटिंग्स केलेल्या भिंतींची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान केलेल्या वॉल पेंटिंग भिंतींची संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी. ४) कोणतीही ब्लॅक अँड व्हाइट किंवा अस्पष्ट छायाचित्रे अपलोड करू नयेत.
५	माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून तयार/विकसित केलेल्या ठिकाणांचा, वॉल पेंटिंग्सचा तपशील	माझी वसुंधरा अभियान ६.० वर लक्ष केंद्रित करून तयार/विकसित केलेल्या ठिकाणांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.५ सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No	Is it a Promulgation spot / Innovative spot / Wall painting? (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Name of the Promulgation Spot/Innovative Spot/Wall painting's during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of inauguration of the Promulgation Spot/Innovative Spot/ Wall painting (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Idea behind developing the spot (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Address of the Promulgation Spot/ Innovative Spot/ Wall painting (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map Location of the Promulgation Spot/Innovative Spot/Wall painting (Local Body should enter valid google map link.)
5	6	7

Latitude	Longitude	Project cost for developing the Promulgation Spot/Innovative Spot/Wall painting in "Rs" (Local Body should only enter numerical values.)
8	9	10

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.५ सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

५.५ सार्वजनिक ठिकाणी माझी वसुंधरा तत्त्वे दर्शवणाऱ्या बाबींच्या माध्यमातून प्रचार आणि प्रसिध्दी

टीप-

वॉल पेंटिंगमध्ये माझी वसुंधरा लोगोसह सर्व ५ थीमॅटिक क्षेत्रांचा समावेश असावा.

तसेच, वॉल पेंटिंगचे छायाचित्र वरील दिलेल्या प्रमाणे जिओटॅग आणि अपलोड करावे.

५.६ बचत गटांचा सहभाग

गुण १००

बचत गट (Self-Help Group - SHG) ही एक लघुवित्तीय प्रणाली आहे जिच्यात समान आर्थिक, सामाजिक व सामुदायिक गरज असलेल्या व्यक्ती एकत्र येऊन बचतीस प्रोत्साहन देतात व एकमेकांना आर्थिक मदत करतात. यं निर्देशकांतर्गत पर्यावरण पूरक उपक्रम तसेच सेवाभिमुख कामांद्वारे दुहेरी हीत साध्य करू शकतो.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत पर्यावरणीय उपक्रमांसाठी नोंदणीकृत बचत गटांची संख्या.	२०
२ .	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान बचत गटांनी राबविलेल्या (सेवाभिमुख व जनजागृती मोहिमा) उपक्रमांची संख्या (Relative Marking)	५०
३.	माझी वसुंधरा ६.० दरम्यान पर्यावरणीय उपक्रमांसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेसोबत करार केलेल्या बचत गटांची संख्या (Relative Marking)	३०

आवश्यक तपशील:

- स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये नोंदणीकृत बचत गटांचे नाव आणि तपशील विहित एक्सेल फॉरमॅटमध्ये.
- पर्यावरणीय उपक्रमांमध्ये सहभागी असलेल्या बचत गटांचे तपशील जसे:
    - पर्यावरण, माझी वसुंधराबद्दल जनजागृती मोहीम
    - हरित आच्छादन आणि जैवविविधतेसाठी वृक्ष लागवड, रोपवाटिका, बागांची देखभाल
    - जलसंधारणासाठी विहिरी आणि जलस्त्रोतांचे व्यवस्थापन आणि जल गुणवत्ता परीक्षण
    - घनकचरा व्यवस्थापनेचे उपक्रम - कचरा संकलन, विलगीकरण आणि प्रक्रिया
    - स्वच्छता उपक्रम – शौचालय व्यवस्थापन आणि देखभाल
- बचत गट आणि स्थानिक संस्था यांच्यात स्वाक्षरी केलेल्या करारांच्या प्रती.
- बचत गटांद्वारे आयोजित पर्यावरणीय उपक्रमांचे जिओटॅग केलेली छायाचित्रे (size १ ते २MB)
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध / सुवाच्य नसल्यास आणि गूगल मॅप लिंक चुकीची असल्यास या निर्देशकासाठी कोणतेही गुण दिले जाणार नाहीत

11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES	**SDG ११. शाश्वत शहरे व समुदाय**	११.६: २०३० पर्यंत, हवेच्या गुणवत्तेवर आणि नगरपालिका आणि इतर कचरा व्यवस्थापनावर विशेष लक्ष देऊन शहरांच्या प्रति व्यक्ती पर्यावरणावरील प्रतिकूल परिणाम कमी करणे.
13 CLIMATE ACTION	**SDG १३. वातावरणीय कृती**	१३.१ : सर्व देशांमध्ये हवामान-संबंधित धोके आणि नैसर्गिक आपत्तींसाठी लवचिकता आणि अनुकूली क्षमता मजबूत करणे.

५.६ बचत गटांचा सहभाग

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत पर्यावरण विषयक उपक्रमांसाठी नोंदणी केलेल्या बचत गटांची संख्या	स्थानिक स्वराज्य संस्थेत पर्यावरण विषयक उपक्रमांसाठी नोंदणी केलेल्या बचत गटांची संख्या नमूद करा.
२	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान बचत गटांनी राबवलेल्या उपक्रमांची संख्या	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान बचत गटांनी राबवलेल्या उपक्रमांची संख्या नमूद करा.
	बचत गटांद्वारे आयोजित पर्यावरणीय उपक्रमांची जिओटॅग केलेली छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
	बचत गटांचा तपशील	बचत गटांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
३	माझी वसुंधरा ६.० दरम्यान पर्यावरणीय उपक्रमांसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांसोबत करार केलेल्या बचत गटांची संख्या	माझी वसुंधरा ६.० दरम्यान पर्यावरणीय उपक्रमांसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांसोबत करार केलेल्या बचत गटांची संख्या नमूद करा.
	बचत गट आणि स्थानिक स्वराज्य संस्था यांच्यात स्वाक्षरी केलेल्या कराराच्या प्रती	बचत गट आणि स्थानिक स्वराज्य संस्था यांच्यात स्वाक्षरी केलेल्या कराराच्या प्रती संकलित पीडीएफ स्वरुपात अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.६ बचत गटांचा सहभाग

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No	Name of the SHG registered for Environment activities in the Local body (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Number of members in the SHG (Local Body should only enter whole numbers)	Number of Service Oriented engagement activities carried out by the SHG during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)
1	2	3	4

Number of Awareness Campaigns carried out by the SHG during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Does the SHG have a signed contract with local body for environmental activities during Majhi Vasundhara 6.0 (Select from Drop down options)
5	6

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.७	पर्यायी निधी मिळवण्याचे मार्ग: CSR, सामुदायिक सहभाग व इतर	गुण २००

माझी वसुंधरा अभियानाच्या अंतर्गत आयोजित करण्यात येणाऱ्या विविध उपक्रमांसाठी विविध स्त्रोतांकडून प्राप्त झालेल्या निधीचा वापर करण्यात येतो. व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारी (CSR) आणि समुदाय सहभाग इ. माध्यमातून स्थानिक स्वराज्य संस्थानी निधी गोळा करून आयोजित केलेल्या उपक्रमांची माहिती या निर्देशकात घेतली जाते.

मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	पर्यायी निधी स्त्रोतांच्या मार्फत प्राप्त झालेल्या निधीच्या माध्यमातून आयोजित करण्यात आलेल्या माझी वसुंधरा अभियान ६.० अंतर्गतच्या उपक्रमांची/ प्रकल्पांची संख्या **(Relative Marking)**	१००
२.	पर्यायी निधी स्त्रोतांद्वारे मिळालेल्या रकमेचा विनियोग **(Relative Marking)**	१००

आवश्यक तपशील:

- संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये पर्यायी निधी स्त्रोतांच्या माध्यमातून प्राप्त झालेल्या निधीतून हाती घेतलेल्या प्रकल्पांची एकूण संख्या.
- माझी वसुंधरा तत्त्वांचे प्रचार करणारे प्रकल्प मूल्यमापनासाठी विचारात घेतले जातील.
- निधी हस्तांतरणाची प्रत, पावत्या, वाटप केलेल्या व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारी (CSR) रकमेचा आर्थिक पुरावा.
- कार्यारंभ आदेशाची प्रत
- काम पूर्ण करण्याबाबत व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारी (CSR) अंमलबजावणी संस्थेकडून प्राप्त झालेले प्रमाणपत्र.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

५.७ पर्यायी निधी मिळवण्याचे मार्ग: CSR, सामुदायिक सहभाग व इतर

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	पर्यायी निधी माध्यमांद्वारे निधी प्राप्त झालेल्या उपक्रमांची एकूण संख्या	पर्यायी निधी माध्यमांद्वारे निधी प्राप्त झालेल्या उपक्रमांची एकूण संख्या नमूद करा.
	कार्यारंभ आदेश	सर्व कार्यारंभ आदेशांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा.
	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान वाटप केलेल्या निधी हस्तांतरणाचा तपशील, पावत्या, CSR रकमेचे आर्थिक पुरावे	निधी हस्तांतरणाच्या प्रती, पावत्या, वाटप केलेल्या व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारी (CSR) रकमेचे आर्थिक पुरावे अपलोड करा.
२	पर्यायी निधी माध्यमांद्वारे प्राप्त झालेला निधी	पर्यायी निधी माध्यमांद्वारे प्राप्त झालेला एकूण निधी नमूद करा.
	निधी आणि त्याच्या वापराचा तपशील	विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये निधी आणि त्याच्या वापराचा तपशील अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.७ पर्यायी निधी मिळवण्याचे मार्ग: CSR, सामुदायिक सहभाग व इतर

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील

Sr. No	Name of the project/Initiative for which alternate funding was received (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Name of the firm/Organization from which alternate fundings were received (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of commencement of the project (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Date of Completion of the project (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Which thematic area has been addressed through the funded project? (Bhumi/Vayu/Jal/Akash/Agni) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Total amount of money leveraged through in "Rs" (Local Body should only enter numerical values.)
5	6	7

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.८	निसर्गपर्यटन (Ecotourism)	गुण १००

निसर्गपर्यटन/इकोटुरिझम हे निसर्गाभिमुख पर्यटनाचा एक प्रकार आहे ज्याचा उद्देश नैसर्गिक पर्यावरणाच्या संवर्धनात योगदान देणे आहे. पर्यावरणाचे रक्षण करणे, स्थानिक संस्कृतींचा आदर करणे व त्या समुदायांच्या आर्थिक विकासाला मदत करणे हा उद्देश आहे. इकोटूरिझम हा पर्यावरण संरक्षण व शाश्वत विकासासाठी महत्त्वाचा मार्ग आहे. जर योग्य प्रकारे नियोजन केले, तर पर्यावरणाचा समतोल राखून निसर्गाचा आनंद घेता येऊ शकतो. स्थानिक स्वराज्य संस्थानी इकोटुरिझमला चालना व प्रोत्साहन देण्या करीत काय उपाययोजना/ जनजागृती उपक्रम केले आहे या सगळ्या बाबींचे मूल्यमापन या निर्देशकाच्या माध्यमातून केले जाते.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती		गुण
१.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने निसर्गपर्यटना करीता पर्यटन स्थळे शोधली आणि विकसित केली आहेत का?		२५
	होय	२५	
	नाही	०	
२.	निसर्गपर्यटनाचा प्रचार करण्यासाठी राबविण्यात आलेले जनजागृती उपक्रम (Relative Marking)		२५
३.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने निसर्गपर्यटनासाठी काही मार्गदर्शक तत्त्वे विकसित केली आहेत का?		५०

आवश्यक तपशील:

- निसर्गपर्यटना करीता पर्यटनस्थळांचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- जनजागृती उपक्रमांचा तपशील- विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये.
- निसर्गपर्यटन स्थळांचे जिओ टॅग केलेले छायाचित्र.
- निसर्गपर्यटनासाठी मार्गदर्शक तत्वांची प्रत

SDG ४. गुणवत्तापूर्ण शिक्षण	४.७ : २०३० पर्यंत, शाश्वत विकास आणि शाश्वत जीवनशैली, मानवी हक्क, लैंगिक समानता, शांतता आणि अहिंसेच्या संस्कृतीला प्रोत्साहन देण्यासाठी इतरांसह, शाश्वत विकासाला चालना देण्यासाठी आवश्यक ज्ञान आणि कौशल्ये सर्व विद्यार्थ्यांनी आत्मसात केल्याची खात्री करणे. , जागतिक नागरिकत्व आणि सांस्कृतिक विविधता आणि शाश्वत विकासासाठी संस्कृतीच्या योगदानाचे कौतुक करणे.

५.८ निसर्गपर्यटन (Ecotourism)

जबाबदारीने प्रवास करा आणि पर्यावरणाचे रक्षण करा

निसर्गात रमून प्रवास करताना संसाधनांचा योग्य वापर करा,
स्थानिक संस्कृतीचा सन्मान राखा आणि पर्यावरणावर होणारा
विपरीत परिणाम कमी करत शाश्वत पर्यटनाला चालना द्या.

५.८ निसर्गपर्यटन (Ecotourism)

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने निसर्गपर्यटना करीता पर्यटन स्थळे शोधली आणि विकसित केली आहेत का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
	निसर्गपर्यटन स्थळांचे स्थान	निसर्गपर्यटन स्थळांचे स्थान गूगल मॅप लिंक अपलोड करा.
	निसर्गपर्यटन स्थळांची छायाचित्रे	१) टूलकिटमध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार जिओटॅग केलेल्या छायाचित्रांची संकलित पीडीएफ अपलोड करा. २) जिओ टॅगिंगमध्ये योग्य अक्षांश व रेखांश असावेत. ३) जिओ टॅग केलेल्या छायाचित्रांमध्ये तारीख आणि वेळ देखील नमूद असावी.
२	निसर्गपर्यटनाचा प्रचार करण्यासाठी राबविण्यात आलेले जनजागृती उपक्रमांचा तपशील	निसर्गपर्यटनाचा प्रचार करण्यासाठी राबविण्यात आलेले जनजागृती उपक्रमांचा तपशील विहित एक्सेल मध्ये उपलोड करा.
३	स्थानिक स्वराज्य संस्थेने इको टुरिझमसाठी काही मार्गदर्शक तत्त्वे विकसित केली आहेत का?	ड्रॉपडाउन मधून होय किंवा नाही हा पर्याय निवडा.
		निसर्गपर्यटनासाठी मार्गदर्शक तत्वांची प्रत पीडीएफ स्वरूपात उपलोड करा.

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.८ निसर्गपर्यटन (Ecotourism)

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील- १

Sr. No	Address of the Eco Tourism spot (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google map location of the Eco Tourism spot (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3

Latitude	Longitude
4	5

विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये भरावयाचे तपशील-२

Sr. No	Name of Awareness Events conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of the conducting Awareness Events during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3

Social Media Post link (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook, Instagram & Youtube)	Number of participants (Local Body should only enter whole number.)
4	5

टीप: एक्सेलमध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

शिक्षण

५.९	पर्यावरण सेवा योजनेत शाळांचा सहभाग	गुण २००

पर्यावरण सेवा योजना (Environment Service scheme ESS), पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग महाराष्ट्र शासना मार्फत राबविली जाते. या योजनेचे उद्दिष्ट शालेय विद्यार्थ्यांना स्थानिक पर्यावरणाशी निगडीत समस्या विद्यार्थ्यांच्या प्रत्यक्ष सहभाग व कृती समजून घेऊन त्यावर उपाययोजना करण्यास प्रोत्साहन देणे. निसर्ग व मानव यांच्यातील नातेसंबंध समजून घेऊन ते जोपासण्याचे महत्व बालवयातच बिंबवणे. पर्यावरण विषयक कृती, प्रतिनिधित्व व संवाद कौशल्य या बाबी विकसित करणे, शाश्वत विकासासाठी आवश्यक आचार-विचारांचे आदान-प्रदान, जडणघडण करणे व त्याद्वारे पर्यावरण संवर्धनासाठी नेतृत्वगुण विकसित करणे.शालेय स्तरावर केवळ एक विषय म्हणून पर्यावरणावर लक्ष केंद्रित न करता याद्वारे पर्यावरण संवर्धनाच्या उपक्रमांमध्ये विद्यार्थ्यांना प्रेरित केले जाते. विद्यार्थ्यांच्या पुढाकारातून राबविण्यात येणाऱ्या पर्यावरण विषयक उपक्रमांचा विचार करून स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कामगिरीचे मूल्यमापन या निर्देशांकात केले जाते. पर्यावरण शिक्षण केंद्र, राज्य सानियंत्रण संस्था म्हणून कार्यरत आहे.

	मूल्यमापन पद्धती	गुण
१.	माझी वसुंधरा अभियान ६.० दरम्यान पर्यावरण सेवा योजनेत (ESS) सहभाग नोंदविलेल्या शाळांची टक्केवारी (Relative Marking)	४०
२.	पर्यावरण सेवा योजनेसाठी प्रत्येक सहभागी शाळेतून संबंधित योजना प्रमुख शिक्षकांची नियुक्ती करणे, त्यांनी कार्यशाळेमध्ये (ऑनलाईन) सहभाग नोंदवणे, योजना प्रमुख शिक्षकामार्फात शाळेतील विद्यार्थ्यांचा गट तयार करणे (प्रत्येक गटात ५० पेक्षा जास्त विद्यार्थी नसावे)- (मुले आणि मुली सम समान असावे) एक विद्यार्थी आणि एक विद्यार्थीनी गटप्रमुख म्हणून निवडणे	६०
३.	**फक्त इयत्ता १ ली- ५ वी साठी:** ESS गटाद्वारे शाळा स्तरावर पर्यावरण उपक्रम (किमान ०३) पूर्णत्व, शाळा स्तरावर SCMC मार्फत उपक्रमाच्या विषयांचे धोरण निश्चिती व अंमलबजवणी, परिसर अभ्यास-खेळ या विषयातील प्रत्येक इयत्तेतील किमान ०२ पर्यावरणीय उपक्रम पूर्णत्व (Relative Marking) **फक्त इयत्ता ६वी -८वी साठी:** ESS गटाद्वारे योजनेच्या शिक्षक कृती हस्तपुस्तिकेतील प्रत्येक विषयातील (किमान०३) उपक्रमांचे पूर्णत्व, विहित माहिती नुसार विषयांचे सर्वेक्षण नोंदी अभ्यास एकूण संख्या, शाळांमार्फत आयोजित केलेल्या वार्षिक थीमॅटिक शिबिरे (Relative Marking) **फक्त इयत्ता ९ वी ते १२ वी साठी:** ESS गटाद्वारे योजनेच्या शिक्षक कृती हस्तपुस्तिकेतील प्रत्येक विषयातील (किमान०५) उपक्रमांचे पूर्णत्व, विहित माहिती नुसार विषयांचे सर्वेक्षण व नोंदी अभ्यास व प्रकल्प एकूण संख्या, शाळांमार्फत आयोजित केलेल्या वार्षिक थीमॅटिक शिबिरे (Relative Marking)	१००

आवश्यक तपशील

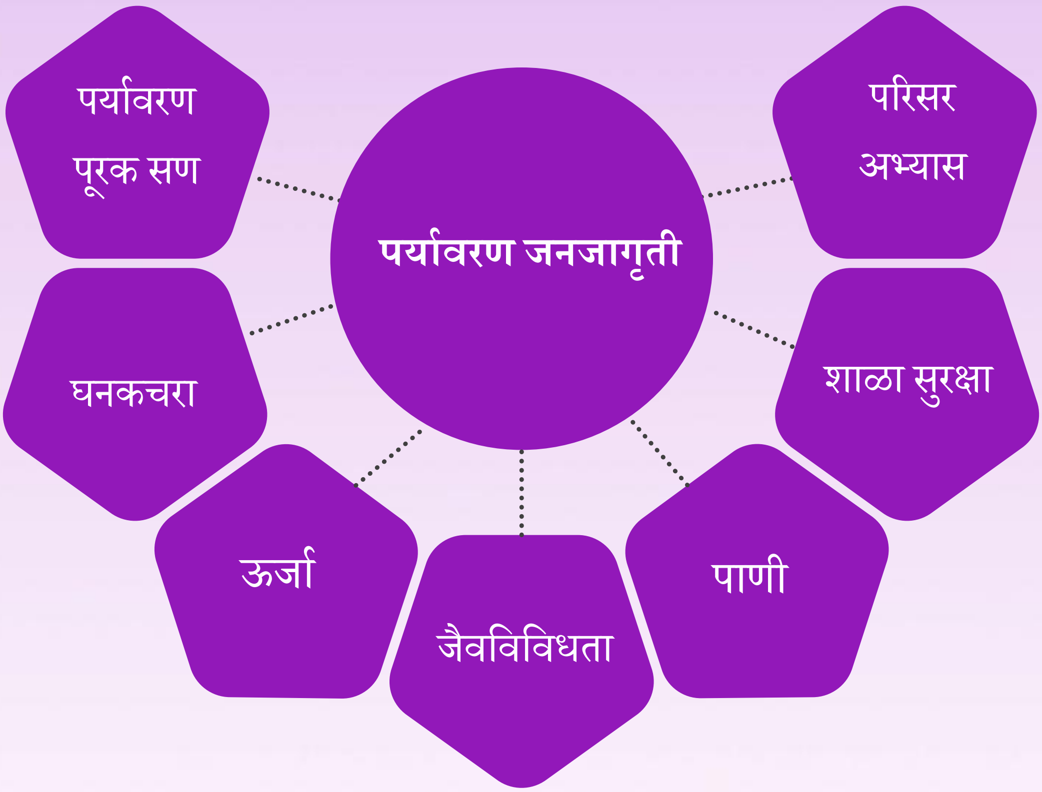
- स्थानिक स्वराज्य संस्था हद्दीत एकूण (शासनमान्य) शाळांची संख्या, आणि त्या पैकी पर्यावरण सेवा योजनेत (ESS) नोंदणीकृत प्राथमिक शाळांची संख्या
- नोंदणीकृत शाळेत योजना प्रमुखांची नियुक्ती आणि क्षमता बांधणी कार्यशाळेत नोदणी आणि सहभाग (ऑनलाईन)
- ESS अंतर्गत शाळेतील एक शिक्षकांनी ५० विद्यार्थ्यांचा गट (मुले आणि मुली समान) ESS गट स्थापन करणे, एक विद्यार्थी आणि एक विद्यार्थीनी गटप्रमुख म्हणून निवडणे.
- ESS गटामार्फत-पाणी, घनकचरा व्यवस्थापन, ऊर्जा, जैवविविधता, संस्कृती आणि वारसा, प्रदूषण नियंत्रण, पर्यावरणपूरक जीवनशैली आणि जागतिक तापमान वाढ हवामान बदल या विषयातील किमान तीन विषयांचे कृती उपक्रम राबविणे आणि अहवाल उपलोड करणे.
- शाळा संकुल व्यवस्थापन समिती(SCMC) धोरण निश्चिती- घनकचरा व्यवस्थापन,पाणी बचत, उर्जा बचत, वृक्षारोपण,शालेय सुरक्षा याबाबत अंमलबजवणी
- नोंदणीकृत शाळेत निश्चित करून दिलेले कृती उपक्रम राबवविल्याचा थोडक्यात अहवाल आणि जीओ टॅग छायाचित्रे उपलोड करणे.

टीप-

- माझी वसुंधरा अभियान ५.० मध्ये ऑनलाईन नाव नोंदणी केलेल्या शाळांनी ६.० पुन्हा नाव नोंदणी करण्याची आवश्यकता नाही.
- ऑनलाईन अहवालामध्ये अवैध सांख्यिकी /माहिती भरल्यास, निर्देशांकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.उपक्रम राबविताना घेण्यात आलेल्या जीओटॅग छायाचित्रांचा आकार १ ते २ MB इतका असावा.

4 QUALITY EDUCATION	**SDG ४. गुणवत्तापूर्ण शिक्षण**	४.७ : २०३० पर्यंत, शाश्वत विकास आणि शाश्वत जीवनशैली, मानवी हक्क, लैंगिक समानता, शांतता आणि अहिंसेच्या संस्कृतीला प्रोत्साहन देण्यासाठी इतरांसह, शाश्वत विकासाला चालना देण्यासाठी आवश्यक ज्ञान आणि कौशल्ये सर्व विद्यार्थ्यांनी आत्मसात केल्याची खात्री करणे. , जागतिक नागरिकत्व आणि सांस्कृतिक विविधता आणि शाश्वत विकासासाठी संस्कृतीच्या योगदानाचे कौतुक करणे.

पर्यावरण सेवा योजनेत शाळांचा सहभाग

इयत्ता १ ली ५ वी	इयत्ता ६ ली ८ वी	इयत्ता ९ वी ते १२ वी
पर्यावरण जनजागृती	पर्यावरण जनजागृती माहिती संकलन प्रकल्प आणि सर्वेक्षण	पर्यावरण जनजागृती माहिती संकलन प्रकल्प आणि सर्वेक्षण पुरावा आधारित प्रकल्प/कृती/परिणाम

५.९ पर्यावरण सेवा योजनेत शाळांचा सहभाग

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

५.१०	महाराष्ट्र युथ फॉर क्लायमेट ऍक्शन (MYCA) उपक्रमाद्वारे वातावरणीय बदलाबाबत तरुणांमध्ये जनजागृती	गुण २००

माझी वसुंधरा अभियान, वातावरणीय बदलासाठी राज्य कृती आराखडा आणि मिशन LiFE अंतर्गत वातावरणीय कृतींच्या एकत्रीकरणासाठी तरुणांची महत्त्वपूर्ण भूमिका आहे. महाराष्ट्र युथ फॉर क्लायमेट ॲक्शन (MYCA) हा युनिसेफ महाराष्ट्र आणि डेव्हलपमेंट पार्टनर्सने तरुणांना वातावरणीयविषयक कृतींमध्ये सक्षम बनवणारा एक युवांसाठी कार्यक्रम आहे.

	मूल्यमापन कार्यपद्धती	गुण
१.	'द यूथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन' या ऑनलाइन अभ्यासक्रमासाठी नोंदणी केलेल्या तरुणांची संख्या. (Relative Marking)	५०
२.	'द युथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन' हा ऑनलाइन अभ्यासक्रम पूर्ण केलेल्या तरुणांची संख्या. (Relative Marking)	५०
३.	MYCA ने आयोजित केलेल्या वातावरणीय कृती कार्यशाळा/वेबिनार/परिषद/कार्यक्रमांमध्ये सहभागी झालेल्या तरुणांची संख्या. (Relative Marking)	५०
४.	"वाय वेस्ट" आणि YEWS ऍप्लिकेशनवर पाणी संवर्धनाची रिपोर्टिंग करणाऱ्या तरुणांची संख्या . (Relative Marking)	५०

आवश्यक तपशील:

- https://www.mahayouthnet.in/ **वर** 'द यूथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन' या ऑनलाइन अभ्यासक्रमासाठी नोंदणी केलेल्या तरुण सहभागींची यादी.
- अभ्यासक्रम पूर्ण केल्याची प्रमाणपत्रे 'युथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन' अभ्यासक्रम पूर्ण केलेल्या विद्यार्थ्यांची यादी.
- "वाय वेस्ट" आणि YEWS ऍप्लिकेशन द्वारे लिटर मध्ये पाण्याची बचत करणाऱ्या तरुणांची यादी.
- MYCA द्वारे आयोजित केलेल्या स्थानिक वातावरणीय कृती कार्यशाळा/वेबिनार/परिषद/कार्यक्रमांमध्ये सहभागी झालेल्या तरुणांचा तपशील. उदा. जागतिक पृथ्वी दिवस, जागतिक पर्यावरण दिवस, जागतिक जल दिवस, इत्यादी.
- सादर केलेली कागदपत्रे वैध/सुवाच्य नसल्यास, या निर्देशकासाठी कुठलेही गुण दिले जाणार नाहीत.

4 QUALITY EDUCATION	**SDG ४. गुणवत्तापूर्ण शिक्षण**	४.७ : २०३० पर्यंत, शाश्वत विकास आणि शाश्वत जीवनशैली, मानवी हक्क, लैंगिक समानता, शांतता आणि अहिंसेच्या संस्कृतीला प्रोत्साहन देण्यासाठी इतरांसह, शाश्वत विकासाला चालना देण्यासाठी आवश्यक ज्ञान आणि कौशल्ये सर्व विद्यार्थ्यांनी आत्मसात केल्याची खात्री करणे. , जागतिक नागरिकत्व आणि सांस्कृतिक विविधता आणि शाश्वत विकासासाठी संस्कृतीच्या योगदानाचे कौतुक करणे.

१. अभ्यासक्रमाच्या नोंदणीचा तपशील

MYCA यूट्यूब चॅनेल:
https://www.youtube.com/@myca_climate

अभ्यासक्रमाची लिंक आणि QR कोड
https://www.mahayouthnet.in/

---

२. YEWS नोंदणीसाठी तपशील

युथ एंगेजमेंट फॉर वॉटर स्टीवर्डशिप (YEWS) हा उच्च आणि तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र सरकार आणि युनिसेफ यांचा संयुक्त कार्यक्रम आहे. महाराष्ट्रातील एक दशलक्षाहून अधिक तरुण स्वयंसेवकांना पाणी, पर्यावरण आणि शाश्वतता या मुद्द्यांवर सामूहिक कृती करण्यासाठी साधने आणि आत्मविश्वास देऊन त्यांना कौशल्यपूर्ण आणि सक्षम बनवणे हे या अभ्यासक्रमाचे उद्दिष्ट आहे.
महाराष्ट्रातील तरुण त्यांच्या जलसंधारणाची माहिती 'व्हाय वेस्ट YEWS' या ऍप्लिकेशनवर देतात. गळणारे नळ दुरुस्त करणे, शोषखड्डे आणि लीच पिटबद्दल जनजागृती, वॉशिंग मशीन पूर्ण क्षमतेने चालवणे, दात घासताना किंवा दाढी करताना नळ बंद करणे, आणि शॉवरचा नियंत्रित वापर करणे यासारख्या सोप्या, किफायतशीर परंतु अत्यंत उत्पादनक्षम जलसंधारणाच्या उपाययोजना राबविण्याचे आवाहन हा कार्यक्रम करतो.

'व्हाय वेस्ट YEWS' मोबाईल ऍप्लिकेशन लिंक आणि QR कोड

https://tinyurl.com/WhyWasteYEWS

---

३. संक्षिप्त कृती

MYCA संक्षिप्त कृती :
https://drive.google.com/drive/folders/1smtCL38CNogtRxmJo-iufUwiTv0xw65e

५.१० महाराष्ट्र युथ फॉर क्लायमेट ऍक्शन (MYCA) उपक्रमाद्वारे वातावरणीय बदलाबाबत तरुणांमध्ये जनजागृती

MIS साठी आवश्यक तपशील

मूल्यमापन कार्यपद्धती क्रमांक	MIS साठी आवश्यक तपशील	सूचना / मार्गदर्शक
१	‘द युथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन’ या ऑनलाइन हवामान अभ्यासक्रमासाठी नोंदणी केलेल्या तरुण/व्यक्तींची संख्या	‘द युथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन’ या ऑनलाइन हवामान अभ्यासक्रमासाठी नोंदणी केलेल्या तरुण/व्यक्तींची संख्या नमूद करा.
२	‘द युथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन’ हा ऑनलाइन हवामान अभ्यासक्रम पूर्ण केलेल्या तरुण/व्यक्तींची संख्या	‘द युथ लीडरशिप फॉर क्लायमेट ॲक्शन’ हा ऑनलाइन हवामान अभ्यासक्रम पूर्ण केलेल्या तरुण/व्यक्तींची संख्या नमूद करा.
१ आणि २	अभ्यासक्रम पूर्ण केलेल्या आणि नोंदणी केलेल्या तरुण/व्यक्तींचा तपशील	अभ्यासक्रम पूर्ण केलेल्या आणि नोंदणी केलेल्या तरुण/व्यक्तींचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
३	MYCA ने आयोजित केलेल्या हवामान कृती कार्यशाळा/वेबिनार/परिषदेत भाग घेतलेल्या तरुणांची संख्या	MYCA ने आयोजित केलेल्या हवामान कृती कार्यशाळा/वेबिनार/परिषदेत भाग घेतलेल्या तरुणांची संख्या नमूद करा.
	MYCA द्वारे आयोजित हवामान कृती कार्यशाळा/वेबिनार/परिषदेत सहभागी झालेल्या तरुणांचा तपशील	MYCA द्वारे आयोजित हवामान कृती कार्यशाळा/वेबिनार/परिषदेत सहभागी झालेल्या तरुणांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.
४	“वाय वेस्ट” आणि YEWS ऍप्लिकेशन द्वारे लिटर मध्ये पाण्याची बचत करणाऱ्या तरुणांची यादी.	“वाय वेस्ट” आणि YEWS ऍप्लिकेशन द्वारे लिटर मध्ये पाण्याची बचत करणाऱ्या तरुणांचा तपशील विहित केलेल्या एक्सेलमध्ये अपलोड करा.

टीप: MIS मध्ये भरावयाची माहिती फक्त इंग्रजी भाषेत असावी

५.१०

महाराष्ट्र युथ फॉर क्लायमेट ॲक्शन (MYCA) उपक्रमाद्वारे वातावरणीय बदलाबाबत तरुणांमध्ये जनजागृती

सदर छायाचित्रे केवळ उदाहरणादाखल दिलेली आहेत.

पुरस्कार

ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था

राज्यस्तरीय पुरस्कार

ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था

ग्रामपंचायत लोकसंख्या १० हजार पेक्षा अधिक (३)	ग्रामपंचायत लोकसंख्या ५ हजार ते १० हजार (३)	ग्रामपंचायत लोकसंख्या ३ हजार ते ५ हजार (३)
गट	गट	गट
विजेता	विजेता	विजेता
उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१
उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२

एकूण : ०९

राज्यस्तरीय पुरस्कार

ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था

ग्रामपंचायत लोकसंख्या २ हजार ते ३ हजार (३)	ग्रामपंचायत लोकसंख्या १.५ हजार ते २ हजार (३)	ग्रामपंचायत लोकसंख्या १ हजार ते १.५ हजार (३)	ग्रामपंचायत लोकसंख्या १ हजार पेक्षा कमी (३)
गट	गट	गट	गट
विजेता	विजेता	विजेता	विजेता
उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१
उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२

एकूण : १२

एकूण पुरस्कार : ९+१२=२१

राज्यस्तरीय पुरस्कार

ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था

उंच उडी आणि उच्चत्तम कामगिरी

उंच उडी पुरस्कार: प्रत्येक गटामध्ये

(१×७ = ७)

गट
विजेता

भूमी क्षेत्रातील उच्चत्तम कामगिरी पुरस्कार : प्रत्येक गटामध्ये

(१×७ = ७)

गट
विजेता

एकूण : १४

राज्यस्तरीय पुरस्कार – नागरी आणि ग्रामीण

विभाग आणि जिल्हास्तरावरील अधिकाऱ्यांसाठी

विभागीय आयुक्त (३)	जिल्हाधिकारी (३)	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (३)	गट विकास अधिकारी (३)
गट	गट	गट	गट
विजेता	विजेता	विजेता	विजेता
उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१	उपविजेता - ०१
उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२	उपविजेता - ०२

एकूण : १२

विभागस्तरीय पुरस्कार

विभागस्तरीय पुरस्कार

ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था

ग्रामपंचायत लोकसंख्या १० हजार पेक्षा अधिक

(६)

गट विजेता

ग्रामपंचायत लोकसंख्या ५ हजार ते १० हजार

(६)

गट विजेता

ग्रामपंचायत लोकसंख्या ३ हजार ते ५ हजार

(६)

गट विजेता

एकूण : १८

विभागस्तरीय पुरस्कार

ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था

winner	winner	winner	winner
ग्रामपंचायत लोकसंख्या २ हजार ते ३ हजार (६)	ग्रामपंचायत लोकसंख्या १.५ हजार ते २ हजार (६)	ग्रामपंचायत लोकसंख्या १.५ हजार ते २ हजार (६)	ग्रामपंचायत लोकसंख्या १ हजार पेक्षा कमी (६)
गट	गट	गट	गट
विजेता	विजेता	विजेता	विजेता

एकूण : २४

एकूण पुरस्कार : १८+२४=४२

विभागस्तरीय पुरस्कार

मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद व गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती

विभागस्तरावर सर्वोत्तम कामगिरी करणारे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद

(प्रत्येक विभागातून दोन)

(२×६=१२)

(राज्यस्तरीय विजेते

गट
विजेता
उपविजेता - ०१

विभागस्तरावर सर्वोत्तम कामगिरी करणारे गट विकास अधिकारी

(प्रत्येक विभागातून तीन)

(३×६=१८)

(राज्यस्तरीय विजेते

गट
विजेता
उपविजेता - ०१
उपविजेता – ०२

एकूण : ३०

जिल्हास्तरीय पुरस्कार

गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती

सर्वोत्तम कामगिरी करणारे गट विकास अधिकारी (प्रत्येक जिल्ह्यातून एक) (१×३५ =३५)

(राज्यस्तरीय व विभागस्तरीय विजेते वगळता)

गट
विजेता

एकूण : ३५

मध्यमांसाठीचे पुरस्कार

माध्यमांसाठीचे सर्वोत्कृष्ट पुरस्कार

राज्यस्तरीय पुरस्कार

प्रिंट
- विजेता
- उपविजेता - ०१
- उपविजेता - ०२

डिजिटल
- विजेता
- उपविजेता - ०१
- उपविजेता - ०२

विभागीयस्तरीय पुरस्कार

प्रिंट
- विजेता
- उपविजेता - ०१
- उपविजेता - ०२

डिजिटल
- विजेता
- उपविजेता - ०१
- उपविजेता - ०२

मूल्यमापन कार्यपद्धती	घटक
विषयाची व्याप्ती	विषयाची सखोल माहिती, लेखन/माध्यमांची मौलिकता (२५%)
लेखन/माध्यमांची गुणवत्ता	लिखित लेखन/माध्यमांची स्पष्टता, रचना, वाचनीयता (२५%)
दृश्य आणि सादरीकरणाची गुणवत्ता	दृश्यात्मक घटकांचा प्रभावी वापर आणि स्पष्टता, व्यावसायिक स्वरूप (२५%)
सातत्य	नियमित प्रकाशन, जागरूकता मोहिमेचे सातत्यपूर्ण स्वरूप (२५%)

पुरस्कारासाठी समाविष्ट विषय

विषय	समाविष्ट विषय
भूमी	वनीकरण आणि वृक्षारोपण मोहिम, मृदा आरोग्य आणि सुपीकता व्यवस्थापन, कचरा व्यवस्थापन, जैवविविधता आणि वन्यजीव संवर्धन, शाश्वत भूमी वापर, शाश्वत जीवनशैली
वायू	स्वच्छ हवा उपक्रम, वाहनांच्या उत्सर्जनावर नियंत्रण, हवामान बदल उपाय, स्वच्छ इंधनांना प्रोत्साहन, जनजागृती मोहिमा
जल	जल संवर्धन आणि जलसंचयन, शाश्वत सिंचन पद्धती, सांडपाणी प्रक्रिया आणि पुनर्वापर, जल व्यवस्थापनात सामुदायिक सहभाग, जनजागृती मोहिमा
अग्नि	ऊर्जा संवर्धन पद्धती, स्वच्छ औद्योगिक पद्धती, घरगुती ऊर्जा जागरूकता, शाश्वत वाहतूक आणि गतिशीलता, सामुदायिक प्रकल्प, जनजागृती मोहिमा

नोंदणी प्रक्रिया व मूल्यमापन पद्धती

- माझी वसुंधरा अभियान ६.० मध्ये पत्रकार (प्रिंट मिडिया व डिजीटील मिडिया) यांच्यासाठी राज्यस्तरावर व विभागस्तरावर पारितोषिके देण्यात येणार आहे.

- वर्तमानपत्रांच्या व डिजीटल मिडिया पत्रकारांकडून त्यांनी अभियान कालावधीत (दिनांक १ एप्रिल, २०२५ ते ३१ मार्च, २०२६) वर्तमानपत्रात/ डिझिटल मिडियावर प्रसिध्द केलेले लेख बातम्या अनुषंगाने दिनांक १ एप्रिल २०२६ ते ३० एप्रिल, २०२६ या ३० दिवसांत नामनिर्देशन (प्रस्ताव) मागविण्यात येतील.

- नामनिर्देशन कालावधीत प्राप्त झालेले प्रस्ताव विभागांतर्गत गठित समिती मार्फत दिनांक २ मे ते ३० मे २०२६ या कालावधीत तपासून पुरस्कारासाठी शिफारस करील. सदर समितीची रचना पुढील प्रमाणे राहील:-

संचालक, (पर्यावरण) पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग	अध्यक्ष
उप सचिव (तां.क.1) पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग	सदस्य
संचालक, राज्य वातावरणीय कृती कक्ष, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग	सदस्य
वरिष्ठ सहाय्यक संचालक (पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभागाचे, विभागीय संपर्क अधिकारी) माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई	सदस्य
मंत्रालय व विधीमंडळ वार्ताहर संघ, मंत्रालय यांनी नामनिर्देशित केलेले पत्रकार. (माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय यांच्या सल्ल्याने)	सदस्य
अभियान संचालक, माझी वसुंधरा अभियान, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग	सदस्य
संचालक, (पर्यावरण) पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग	सदस्य सचिव

- समितीने शिफारस केलेल्यांना मा. मंत्री, पर्यावरण व वातावरणीय बदल यांच्या मान्यतेने अंत्तीम विजेते घोषित करण्यात येईल.

- पर्यावरण दिनी म्हणजे दिनांक ५ जून रोजी विजेत्या पत्रकारांची पारितोषिके देण्यात येतील.

माझी वसुंधरा
अभियान ६.० साठी
अद्ययावत योजना

१. भूमी

अ. क्र.	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
१.१ हरित आच्छादन आणि जैवविविधता		
१.१.१	वृक्ष योजना: किमान ३३% हरित आच्छादन प्राप्त करणे	• राष्ट्रीय हरित भारत अभियान, पर्यावरण, वन व वातावरणीय बदल मंत्रालय, केंद्र शासन • हरित महाराष्ट्र, समृद्ध महाराष्ट्र • राष्ट्रीय वन धोरण, १९८८
१.१.२	माझी वसुंधरा अभियानादरम्यान लावलेली आणि जगवलेली एकूण झाडे	• राष्ट्रीय हरित भारत अभियान, पर्यावरण, वन व वातावरणीय बदल मंत्रालय, केंद्र शासन • वनमहोत्सव - महाराष्ट्र वन विभाग, महाराष्ट्र शासन तर्फे वृक्षारोपण • पंचायतन वन उद्यान निर्मिती, महसूल व वन विभाग, महाराष्ट्र शासन, शासकीय निर्णय दिनांक १० एप्रिल २०२३ • बेलवन वन उद्यान निर्मिती- महसूल व वन विभाग महाराष्ट्र शासन शासन, शासकीय निर्णय दिनांक १० एप्रिल २०२३ • एक पेड़ माँ के नाम २.० • अग्रॉफॉरेस्ट्रीवरील उपमिशन (SMAF) हर मेढ पर पेड़ अंतर्गत प्रधानमंत्री राष्ट्रीय कृषी विकास योजना (पीएम-आरकेव्हीवाय) • भाऊसाहेब फुंडकर फळबाग लागवड योजना • राष्ट्रीय बांबू अभियान • महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना (MGNREGS), ग्रामीण विकास मंत्रालय, केंद्र शासन • पोक्रा - नानाजी देशमुख कृषी संजीवनी प्रकल्प २.० • अटल बांबू समृद्धी योजना

१. भूमी

अ. क्र.	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
१.१ हरित आच्छादन आणि जैवविविधता		
१.१.५	रोपवाटिकेची निर्मिती	• बागायतीच्या एकात्मिक विकासासाठीचे मिशन (MIDH)
१.१.६	लोकजैवविविधता नोंदवही (PBR) – तयार करणे	• जैवविविधता अधिनियम, २००२ • जैवविविधता नियम, २००४ • जैवविविधता (सर्व सुधारणा सह) अधिनियम , २०२३
१.१.७	बीज संकलन केंद्र	• महाराष्ट्र जनुक कोष प्रकल्प, शासकीय निर्णय दिनांक २५ मे २०२२ • वनस्पती जाती संरक्षण आणि शेतकरी हक्क अधिनियम, २००१ • बीज व लागवड साहित्य उपमिशन (SMSP), २०१४
१.१.८	वातावरण अनुकूल शेती	• परंपरागत कृषी विकास योजना, २०१५ – सेंद्रीय शेतीला प्रोत्साहन देण्यासाठी केंद्रीय योजना • राष्ट्रीय नैसर्गिक शेती अभियान, २०२४ (NMNF) • मृदा आरोग्य कार्ड योजना, २०१५ • प्रधानमंत्री कृषी सिंचन योजना, २०१५, कृषी विभाग, केंद्र शासन "प्रत्येक थेंब – अधिक पीक" • पर्जन्यावलंबी क्षेत्र विकास - प्रधानमंत्री राष्ट्रीय कृषी विकास योजना, २०१४ • मा. बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परीवर्तन (स्मार्ट) प्रकल्प

१. भूमी

अ. क्र.	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
१.२. घनकचरा व्यवस्थापन		
१.२.१	निर्मितीच्या ठिकाणी विलगीकरण आणि संकलन	• स्वच्छ भारत अभियान २.० (ग्रामीण), पणीपुरवढा व स्वच्छता विभाग, महाराष्ट्र शासन • घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ • राष्ट्रीय बायोगॅस कार्यक्रम, २०२२, राष्ट्रीय बायो-ऊर्जा मिशन अंतर्गत, नवीन आणि नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय • कचरा ते ऊर्जा कार्यक्रम, २०२२, राष्ट्रीय बायो-ऊर्जा मिशन अंतर्गत, नवीन आणि नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय • गैल्वनाइजिंग ऑर्गेनिक बायो-एग्रो रिसोर्सेज धन, २०१८ (GOBARdhan) • संत गाडगेबाबा ग्राम स्वच्छता अभियान, २०२२ (अद्ययावत) (SGGSA)
१.२.२	ओल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया	
१.२.३	सुक्या कचऱ्यावर प्रक्रिया /विल्हेवाट	
१.२.४	जुन्या साठलेल्या कचऱ्यावर (Legacy Waste) शास्त्रोक्त प्रक्रिया	• जुना कचरा व्यवस्थापन व विल्हेवाट करण्यासाठी मार्गदर्शक तत्त्वे, २०१९, केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ (CPCB) • घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ • स्वच्छ भारत अभियान २.० (ग्रामीण), , पणीपुरवढा व स्वच्छता विभाग, महाराष्ट्र शासन
१.२.५	प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन (सिंगल युज प्लास्टिकवर (SUP) बंदी)	• प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन नियम, २०२४ • १ जुलै २०२२ पासून लागू केलेल्या एकल वापर प्लास्टिकच्या वस्तूंवर बंदीची (SUP) अधिसूचना, केंद्र शासन, G.S.R. 571 (E) दिनांक १२ ऑगस्ट २०२१ • महाराष्ट्र प्लास्टिक आणि थर्माकोल उत्पादने (MUSTH&S) अधिसूचना, २०१८ • स्वच्छ भारत अभियान २.० (ग्रामीण), पणीपुरवढा व स्वच्छता विभाग, महाराष्ट्र शासन
१.२.६	जैववैद्यकीय (बायो-मेडिकल) कचरा व्यवस्थापन	• जैववैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६
१.२.७	ई-कचरा व्यवस्थापन	• ई-कचरा व्यवस्थापन नियम, २०२२ • बॅटरी कचरा व्यवस्थापन नियम, २०२२
१.२.८	स्वच्छतेचा दर्जा	• स्वच्छ भारत अभियान २.० (ग्रामीण), पणीपुरवढा व स्वच्छता विभाग, महाराष्ट्र शासन

२. वायू

अ. क्र.	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
२.१	वायू गुणवत्ता परिक्षण	• स्तरीकृत प्रतिसाद कृती आराखडा, २०१९ (GRAP), महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ • वायू गुणवत्ता परीक्षणाची संकल्पनात्मक मार्गदर्शक तत्त्वे व सामान्य पद्धती, केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ • राष्ट्रीय परीवेशी वायू गुणवत्ता मानक, २००९ (NAAQS) • राष्ट्रीय वायू गुणवत्ता निगरानी कार्यक्रम, २०२४, (अद्ययावत) (NAMP)
२.२.१	फटाक्यांवर बंदी घालण्याकरिता पुढाकार	• ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण) नियम, २०००
२.२.३	गॅस कनेक्शन	• प्रधानमंत्री उज्ज्वला योजना २.० (PMUY 2.0), २०२१, पेट्रोलियम आणि नैसर्गिक वायू मंत्रालय, केंद्र शासन • पहल (प्रत्यक्ष हस्तांतरित लाभ) – एलपीजीची थेट लाभ हस्तांतरण योजना, २०१५
२.२.४	बांधकाम व पाडकाम कचऱ्याचे व्यवस्थापन	• बांधकाम आणि पाडकाम (C & D) कचरा व्यवस्थापन (सर्व सुधारणा सह) नियम, २०१६ • बांधकामसाहित्य व बांधकाम आणि पाडकाम (C & D) कचरा हाताळताना धूळ क्षमानाच्या उपायांवर मार्गदर्शक तत्वे, २०१७ • बांधकाम आणि पाडकाम (C & D) कचऱ्याच्या पर्यावरणीय व्यवस्थापनावरील मार्गदर्शक तत्त्वे, २०१७

२. वायू

अ. क्र	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
२.३.१	इलेक्ट्रिक वाहनांच्या वापरास प्रोत्साहन	• महाराष्ट्र ईव्ही धोरण, २०२५, महाराष्ट्र शासन • महाराष्ट्र इलेक्ट्रीक वाहन धोरण, २०२१, महाराष्ट्र शासन • प्रधानमंत्री विद्युत चालना नाविन्यपूर्ण वाहन उन्नती क्रांती योजना (पी.एम. ई-ड्राईव्ह), सप्टेंबर २०२४
२.३.२	इलेक्ट्रिक वाहन चार्जिंग स्टेशन	
२.४	ध्वनी प्रदूषण कमी करणे	• ध्वनी प्रदूषण (नियंत्रण व नियमन) नियम, २०००
२.५	वातावरणीय बदल (Climate Change) आणि आपत्ती व्यवस्थापनाची तयारी	• आपदा प्रबंधन अधिनियम, २००५ • राष्ट्रीय आपदा प्रबंधन नीती, २००९ • राष्ट्रीय आपदा प्रबंधन योजना. २०१९ • महाराष्ट्र राज्य आपत्ती व्यवस्थापन योजना, २०२३

३. जल

अ. क्र.	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
३.१	जल संसाधन: संवर्धन आणि पुनर्जीवन	• जलयुक्त शिवार अभियान २.०, महाराष्ट्र शासन • अमृत सरोवर, जल शक्ती अभियान, कॅच द रेन, २०२२ • महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना (MGNREGS), ग्रामीण विकास मंत्रालय, केंद्र शासन • राष्ट्रीय नदी संवर्धन योजना • महाराष्ट्र राज्य जल धोरण, २०१९
३.२.१	सार्वजनिक इमारतींवर पावसाच्या पाण्याचे संधारण (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)	• कॅच द रेन: जलशक्ती अभियान, जलशक्ती मंत्रालय जल संसाधन विभाग
३.२.२	भूजल पुनर्भरण	• अटल भूजल योजना • जलयुक्त शिवार अभियान २.०
३.३. १	जल अंदाजपत्रक (वॉटर बजेटिंग)	• केंद्रीय जल आयोग – जल लेखापरीक्षण आणि जलसंवर्धनासाठी सामान्य मार्गदर्शक तत्त्वे, २०१७ • अटल भूजल योजना
३.३.२	पाणी पुरवठा यंत्रणेत पाण्याचे मोजमाप (Water Metering)	• अटल भूजल योजना • महाराष्ट्र राज्य जल धोरण, २०१९
३.४	पाणीपुरवठा आणि सांडपाण्याचे नियोजन	• जल जीवन मिशन • स्वच्छ भारत मिशन ग्रामीण २.०
३.५	शाश्वत सणांचा प्रसार	• मूर्ती विसर्जनासाठी केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाद्वारे सुधारित मार्गदर्शक तत्त्वे, २०२०
३.६	जलचर परिसंस्थेचे संवर्धन	• कांदळवन संरक्षण व उपजीविका निर्माण योजना, महाराष्ट्र शासन, २०२१ • प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजना (PMMSY), केंद्र शासन

४. अग्नी

अ. क्र	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
४.२.१	हरित पथदिवे	• पथदिवे राष्ट्रीय कार्यक्रम, २०१५ (SLNP), उर्जा मंत्रालय, केंद्र शासन
४.२.२	सार्वजनिक इमारतींवर अक्षय ऊर्जा प्रकल्प बसवणे	• ड कनेक्टेड रूफटॉप सौर उपक्रम, २०१९, नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय, केंद्र शासन • महाराष्ट्र अपारंपारिक ऊर्जा निर्मिती धोरण, २०२० • मुख्यमंत्री इनोव्हेटिव्ह लघु उद्योग सौर योजना (MILSY)
४.२.३	जैव वायू प्रकल्प (बायोगॅस संयंत्रे) - अक्षय ऊर्जेचा स्त्रोत	• राष्ट्रीय बायोगॅस व खत व्यवस्थापन कार्यक्रम, २०२२, राष्ट्रीय बायो-ऊर्जा मिशन अंतर्गत, नवीन आणि नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय, केंद्र शासन • नवे राष्ट्रीय बायोगॅस व सेंद्रिय खत कार्यक्रम, २०२२, (NNBOMP), नवीन आणि नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय, केंद्र शासन • राष्ट्रीय बयोगैस कार्यक्रम, २०२२, राष्ट्रीय बायो-ऊर्जा मिशन अंतर्गत, नवीन आणि नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय, केंद्र शासन • गैल्वनाइजिंग ऑर्गेनिक बायो-एग्रो रिसोर्सेज धन, २०१८ (GOBARdhan)
४.२.४.	सोलार (सौर) पंप	• प्रधानमंत्री किसान ऊर्जा सुरक्षा एवं उत्थान महाभियान, २०१९, (PM-KUSUM), नवीन व अक्षय ऊर्जा मंत्रालय, केंद्र शासन
४.२.५	विकेंद्रित सौर ऊर्जा संयंत्रे	• मुख्यमंत्री सौर कृषी वाहिनी योजना, २०१७ (MSKVY 2.0), महाराष्ट्र शासन • प्रधानमंत्री किसान ऊर्जा सुरक्षा एवं उत्थान महाभियान, २०१९, (PM-KUSUM), नवीन व अक्षय ऊर्जा मंत्रालय, केंद्र शासन

५. आकाश

अ. क्र	निर्देशकाचे नाव	योजना/कायदे यांची नावे
जनजागृती		
५.८	निसर्गपर्यटन (Ecotourism)	• राष्ट्रीय इको-पर्यटन धोरण, २०२२
शिक्षण		
५.९	पर्यावरण सेवा योजनेत शाळांचा सहभाग	• पंचायत विकास निर्देशांक (Panchayat Development Index)
५.१०	महाराष्ट्र युथ फॉर क्लायमेट ॲक्शन (MYCA) उपक्रमाद्वारे वातावरणीय बदलाबाबत तरुणांमध्ये जागरूकता	• पर्यावरण सेवा योजना

Majhi Vasundhara

धन्यवाद!

Goverment of Maharashtra

Environment and Climate Change Department

Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0

Toolkit (Rural) 2025-2026

Annexure-2

Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
Environment and Climate Change Department
Toolkit, (Rural) Published in 2025
Visit: https://majhivasundhara.in/mr

Table of Content

Majhi Vasundhara Abhiyan

A unique integrated first ever exercise by the **Environment and Climate Change Department, Government of Maharashtra** for urban and rural areas - to identify and implement focused and scalable measures towards preservation and restoration of natural ecosystems and to encourage active citizen participation in different Climate Action initiatives.

The campaign is structured to focus on **three important pillars of Climate Action – Carbon Sequestration, Reducing Greenhouse Gas Emissions, and promoting Sustainable Lifestyle among citizens.**

For more information visit: *https://majhivasundhara.in*

Sustainable Development Goals

- The Sustainable Development Goals (SDGs), also known as the Global Goals, were adopted by the United Nations in 2015 as a universal call to action to end poverty and protect our planet.
- These goals provide a shared blueprint for the peace and prosperity of people and the planet.
- These 17 Sustainable Development Goals are integrated, meaning that holistic development must balance social, economic, and environmental sustainability, recognizing that action in one area impacts others.

Sustainable Development Goals and Majhi Vasundhara Mission

- Majhi Vasundhara Abhiyan is aligned with the United Nations Sustainable Development Goals as both address holistic social development.
- Majhi Vasundhara Abhiyan focuses on all five elements of nature (Panchamahabhuta) – land, air, water, fire and sky.
- By addressing the five elements of nature and encouraging citizen participation, the Majhi Vasundhara Abhiyan contributes to achieving the Sustainable Development Goals.

Timeline-

Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0

Data Collection Mechanism

- Local Bodies registered in Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 will be directly registered in Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
- To participate in Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0, the Local Body (not registered in Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0) should register through the Majhi Vasundhara MIS portal: https://abhiyanmis.majhivasundhara.in/
- The Local Body should carry out various activities during the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 and record all the necessary details for submission on the MIS Portal.
- The Local Body should submit their performance/activity details in the MIS as prescribed in the toolkit.
- MIS should be uploaded on Majhi Vasundhara Abhiyan's MIS portal.
- The **Administrative Head of the Local Body** is responsible for submitting accurate, reliable and verifiable information on Majhi Vasundhara Abhiyan MIS Portal

Note: The Local Body should preserve original copies of all the submitted documents, Mission Office can ask for resubmission of relevant documents.

Points to Remember

- All initiatives taken up during 1st April 2025 - 31st March 2026 will be considered for evaluation of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

- Details must be provided in format/templates prescribed by the Majhi Vasundhara Mission Directorate, which will be available on the MIS portal for download.

- For any indicator, if the documents provided are not valid/legible and/or the web-links/google map-links are invalid, no marks will be allotted for the same.

- If the information or documents submitted are found to be incorrect or invalid/false, then the local body shall be disqualified from the competition.

- Data reported on the MIS portal will be evaluated by third party for Desktop Assessment(DA) and subsequently during Field Assessment(FA).

Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0

Panchayat Raj Institutions (PRI) - Group

Villages (01)	10 K + Population	338
Villages (02)	5k-10k Population	1,387
Villages (03)	3k-5k Population	3,225
Villages (04)	2k-3k Population	5,215
Villages (05)	1.5k-2k Population	4,926
Villages (06)	1k- 1.5k Population	6,802
Villages (07)	Less than 1k Population	6,007
RURAL		27,900

Note: The PRIs will compete in their own vertical

These verticals are categorized based on the 2011 census population

Initial Data Collection

Panchayat Raj Institute Profile

Name & Type of the Local Body
(Panchayat Raj Institute)

Geographic Area of the Local Body

Population

Number of Households, Public and Government buildings

Details of the Administrative Head
(Name, Contact Details)

Details of Group Development Officer
(Name, Contact Details)

Details of the Nodal Officer
(Name, Designation, Contact Details)

Official Email Id, Social Media and Website Link

Note: *These verticals are categorized based on the* ***2011 census population.***

Guidelines

Guidelines for Geotagging Photographs

Guidelines for geotagged photographs clicked during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0:

- Open the Play Store, search for geotagging apps, and download and install any geotagging app from the list.
- Open the geotagging app and click photographs of before/during/after for required activities from the same angle.
- Save the clicked geotagged photographs in a folder.
- Before uploading ensure that the size of photographs is 1 to 2 MB.

For Example: Stage-wise compiled geotagged photographs of every location (before/during/after) should be uploaded in a report in a pdf format.

All Geotagged photographs should have the following components, for it to be considered valid:

- Latitude & Longitude
- Date (when the photograph was taken)
- Name of Location

Guidelines on Geotagged Photographs

- **The following details need to be present on the geotagged**
- **photograph for it to be considered valid:**

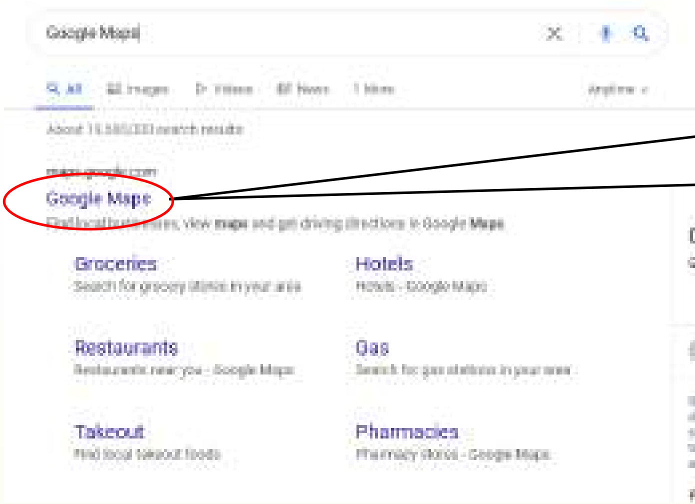
1. Panchayat Raj Institute's name
2. District's name
3. Longitude and Latitude
4. Date and Time (when the photograph was taken)

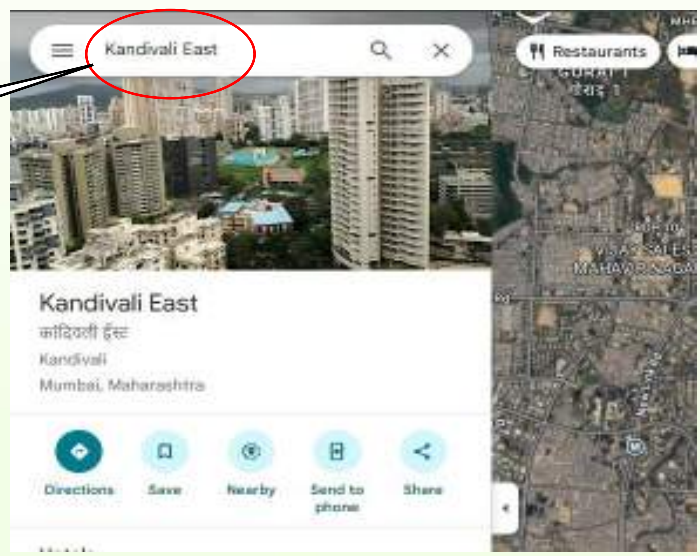

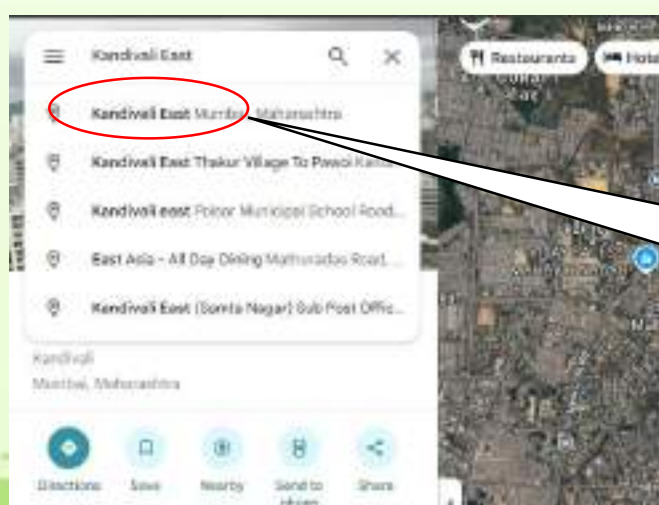
Guidelines to insert Google Maps link in MIS

Step 1: Open Google Maps on your computer and go to maps.google.com

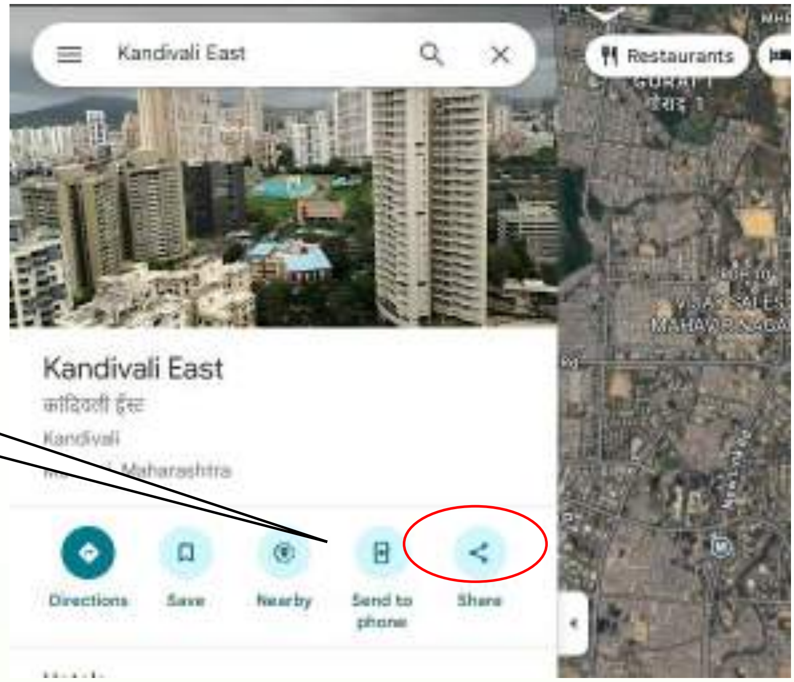

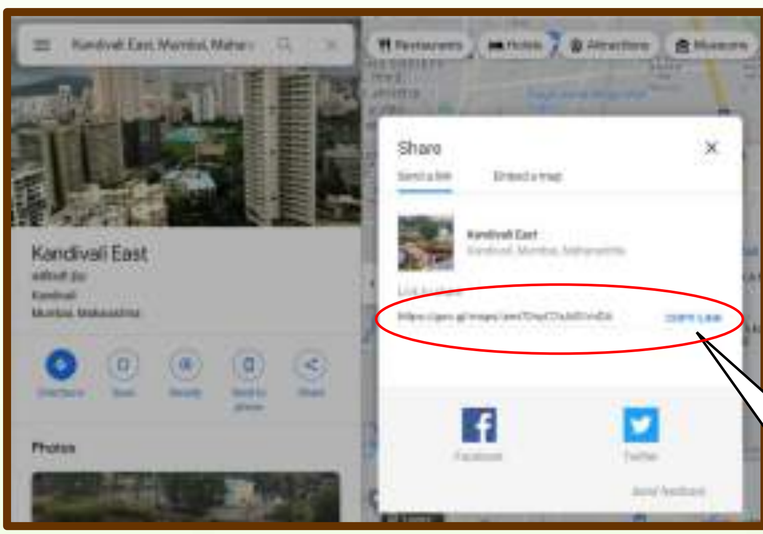
Step 2: Insert the name of place you want to share in the search bar.

Step 3: Once the location appears, click on the place name in the sidebar.

Step 4: Click the "Share" button

Step 5: A small box will open, choose "Copy link". Paste this link in the MIS excel sheet

The Google Map link provided by the local bodies in the indicators will be checked by the Desktop Assessor. For field assessment, the same link will be provided to the Assessor. Therefore, the local bodies should provide the correct Google Map link.

Guidelines for creating a Google Maps link via mobile:

Step 2: Press and hold on the location and click on the highlighted icon to get the drop pin (Red pin on map)

Step 1: Open the map on your mobile and search for a location in your village.

Step 3: Copy the link to this location and paste it into Excel or send it to someone.

Guidelines for Events and Photographs submission for IEC/Promotional Activities

- All Photographs submitted for IEC/Awareness activities should be geotagged along with the date on which the activity took place.

- For every event, at least one photograph should be clicked with an angle that clearly showcases the backdrop/banner of the event.

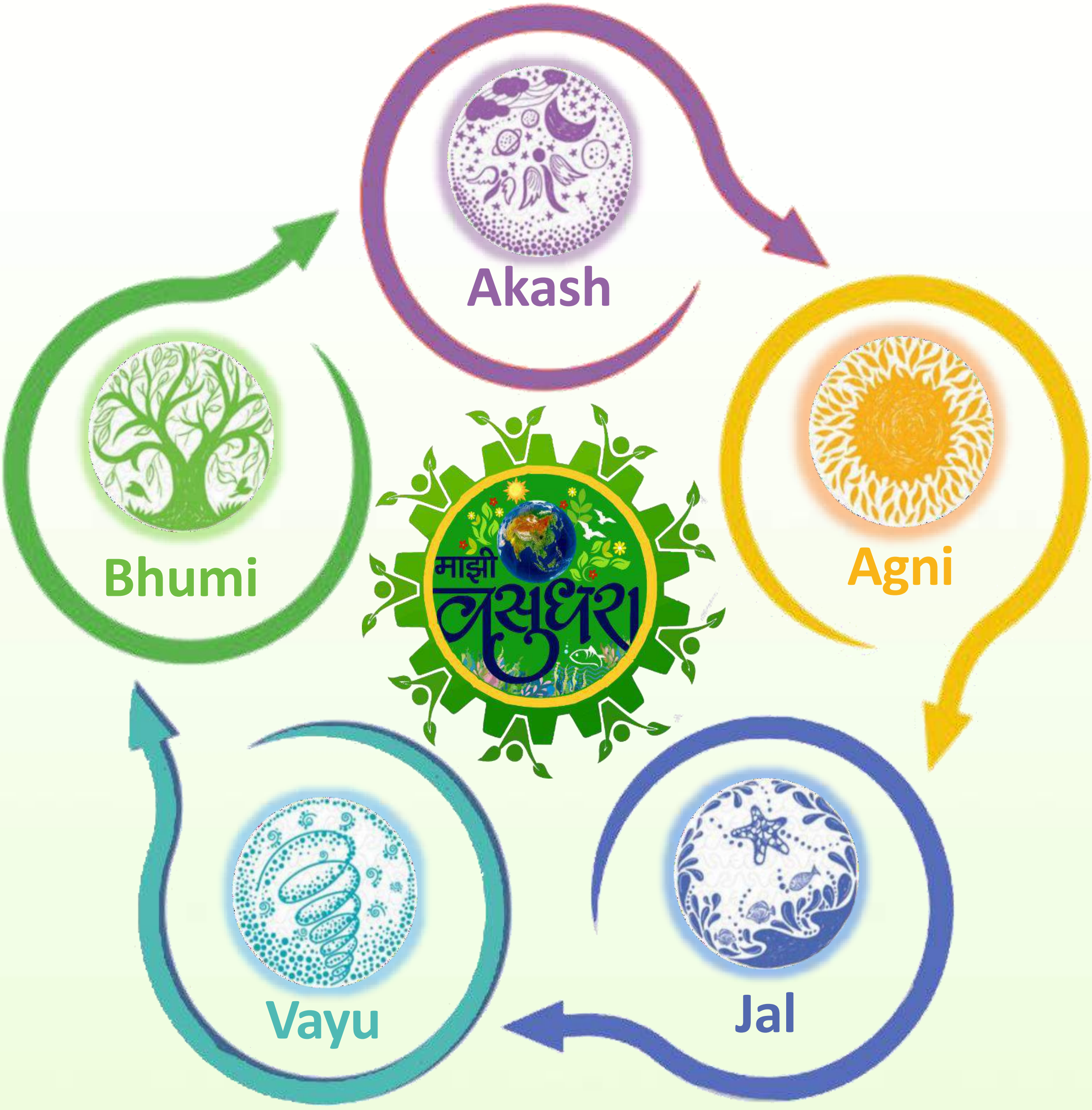
- The backdrop must have Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 logo and Mission LiFE logo.

- The backdrop should have the Event Title; for example, for an activity to create awareness about Climate Change, the backdrop should read – “Awareness regarding Climate Change”.

- The photograph must showcase the participants of the event.

- Details of the activity are to be posted on social media with the # majhivasundhara & #MissionLiFE

Thematic Areas

Akash
Agni
Jal
Vayu
Bhumi
माझी वसुंधरा

1. Bhumi – 4,300

2. Vayu – 2,500

3. Jal – 2,000

4. Agni – 1,500

5. Aakash – 3,500

Toral Marks – 13,800

Bhumi

1. Bhumi (Rural) - 4,300

1.1 Green Cover and Biodiversity	2,800
1.2 Solid Waste Management	1,500

1.1 Green Cover and Biodiversity

S/N	Action Points	Marks
1.1.1	Tree Plan : To Achieve Minimum 33% Green Cover	200
1.1.2	Trees Planted and Survived during Majhi Vasundhara Abhiyan	1,500
1.1.3	Newly Created Green areas and their Maintenance	300
1.1.4	Tree Census with Geotagging – Preparation and Publication	150
1.1.5	Creation of Nursery	100
1.1.6	People's Biodiversity Register Preparation	150
1.1.7	Seed Collection Centre	150
1.1.8	Climate Resilient Farming	250
Total		**2,800**

1.1.1

Tree Plan : To Achieve Minimum 33% Green Cover

Marks 200

Achieving 33% green cover is part of the long-term goal of the Central Government. The Government of India has undertaken several initiatives to monitor the progress of increasing green cover. One such initiative is the Harit Bharat Abhiyan (Green India Mission), which aims to increase forest/tree green cover to 5 million hectares and improve green cover to another 5 million hectares. This indicator assesses the initiatives taken by local bodies to achieve at least 33% green cover.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	GIS/Remote Sensing based land use map		50
2.	Does the Local body have 33% green cover?		50
	Yes	50	
	No	0	
3.	Does the Local body have a tree plan?		50
	If the Local body has achieved 33% green cover and have a Tree plan to increase it further (This Tree plan should be published on website by the Local Body)	50	
	If the Local body has not achieved 33% green cover and has a Tree Plan to achieve a minimum 33% green cover (This Tree plan should be published on website by the Local Body)	50	
4.	Implementation of the Tree Plan		50
	Achieved milestone for the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	50	
	Haven't achieved milestone for the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	0	

Details required:

- Copy of Land Use Map showing green cover using GIS/Remote Sensing – This copy should be authorized by the Local Planning Authority.
- Tree plan to achieve minimum 33% green cover. The plan should include the number of trees and tree cover currently present.
- Tree plan will be considered published only if it is published on the official website of the local body/ or put up on the notice board of the Gram Panchayat Office.
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be given for this indicator.
- Note: Agricultural land will not be considered as green cover.

SDG 15 : Life on Land

Target 15.3: By 2030, combat desertification, restore degraded land and soil, including land affected by desertification, drought, and floods, and strive to achieve a land degradation-neutral world.

Target 15.5: Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats, halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species.

1.1.1 Tree Plan: To Achieve Minimum 33% Green Cover

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1.	Has a land use and land cover map based on GIS/remote sensing been prepared and has it been authorized by the local planning authority?	Select Yes or No from the dropdown.
	Copy of land use and land cover map showing GIS/Remote Sensing based green index - The plan should be authorized by the local planning authority.	Upload a copy of GIS/Remote Sensing based land use, land cover map.
2.	Does the local body have 33% green cover?	Select Yes or No from the dropdown menu.
	Copy of land use and land cover map showing GIS/Remote Sensing based green index - The plan should be authorized by the local planning authority.	Upload a copy of GIS/Remote Sensing based land use, land cover map.
3.	Does the local body have a tree plan?	Select from the dropdown options. 1. The local body has achieved 33% green cover and has a tree plan to further increase it. (This tree plan should be published on the local body's website) 2. The local body has not achieved 33% green cover but has a tree plan to achieve at least 33% green cover. (This tree plan should be published on the local body's website)
	Publication of tree plan on local body website	Upload the tree plan published on the website in PDF format.
	Publication of tree plan on local body website/Notice Board	Upload a screenshot of Webpage/Notice Board of Gram Panchayat
4.	Implementation of the tree plan	Have the local bodies achieved the milestone for Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0? (Select from the dropdown options) • The expected target for Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 was achieved. • The expected target for Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 was not achieved.

Note: The information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.2	Trees Planted and Survived during Majhi Vasundhara Abhiyan	Marks 1500

Tree plantation plays a vital role in environmental conservation. Trees sequester carbon dioxide, prevent soil erosion, and enhance biodiversity. This indicator evaluates the tree plantation initiatives implemented by local bodies and assesses the survival rate of indigenous species.

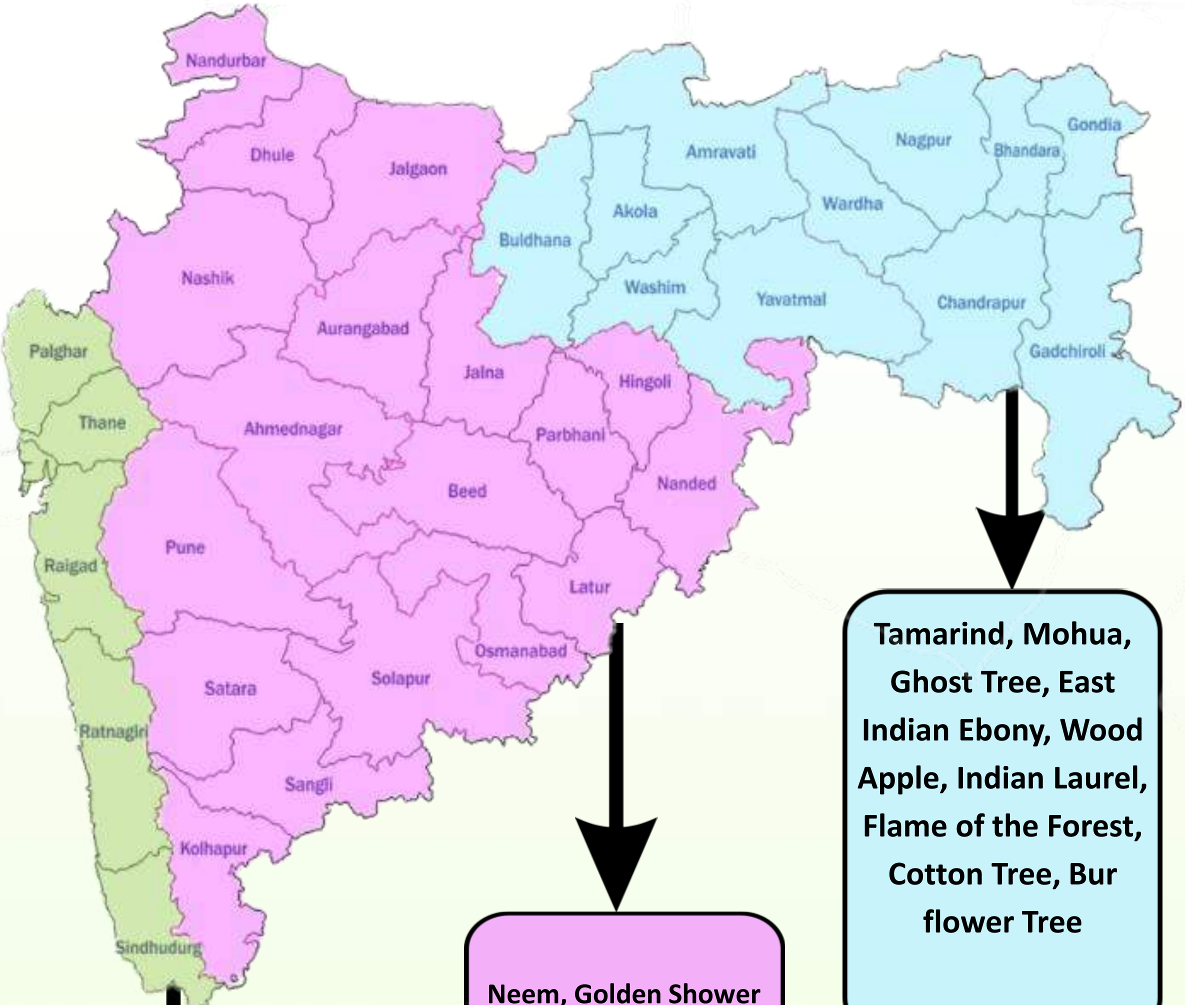
Evaluation Mechanism		Marks
1.	The total number of trees **(all the indigenous species)** (excluding Bamboo, Vetiver and Moringa) planted and survived under my Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(Relative Marking)**	600
2.	The total number of Bamboo, Vetiver and Moringa planted and survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(Relative Marking)**	600
3.	**(Upkeep):** Total number of trees planted and survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0 **(Relative Marking)**	300

Details required:

- Planted and survived trees (including all indigenous species, bamboo, moringa and vetiver)- Information in the prescribed excel.
- Locations of tree plantations (including all local species, bamboo, moringa and vetiver)- Google map link.
- **Area of tree plantation**
    1. Tree plantation on plots: Total green areas developed (in sq. m.)
    2. Tree plantation on roadsides: Total length of tree plantation on roadsides (in meters).
- **Work order certificate of tree plantation activities.**
- **Financial progress report of tree plantation activities.**
- **Plan for maintenance required for the next 1-2 years.**
- **Phase wise (before-during-after) geotagged photographs; (Size 1 to 2 MB)**
    1. Before the tree plantation program
    2. During the tree plantation program
    3. Last 2 months of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
- All the above photographs should have been clicked from the same location (angle)
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.
- If the information filled by the local body does not match the information filled in the MIS during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0, 5.0, no marks will be allotted.
  (Applicable for Upkeep only)

15 LIFE ON LAND	**SDG 15 : Life on Land**	Target 15.2: By 2020, promote the implementation of sustainable management of all types of forests, halt deforestation, restore degraded forests and substantially increase afforestation and reforestation globally . Target 15.5: Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats, halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species.

Indicative List of Indigenous Species

Tamarind, Mohua, Ghost Tree, East Indian Ebony, Wood Apple, Indian Laurel, Flame of the Forest, Cotton Tree, Bur flower Tree

Neem, Golden Shower Tree, Flame Tree, Tree Jasmine, Bael, Indian Rosewood, Malabar Nut Tree, Teak, Indian Coral Tree, Babul, etc.

Indian Butter Tree, Java Plum, Jackfruit, Cashew, Kokum, Fish Tail Palm, Coconut, Casuarina, Peepal, Cluster Fig, Mango, etc. In the mangrove and estuarine regions, species such as Mangrove Apple (Sonneratia Alba) and Milky Mangrove (Excoecaria agallocha) are commonly found.

Bamboo/Vetiver/Moringa Plantation

Recommended Bamboo Species for Plantation

1. *Bambusa tulda*
2. *Dendrocalamus brandisii*
3. *Bambusa balcoa*
4. *Dendrocalamus stocksii*
5. *Dendrocalamus strictus*
6. *Bambusa asper*

Availability of Tissue Cultured Saplings

1. Ishved Biotech Labs Pvt. Ltd, Pune
2. Almaq Biotech L.L.P, Latur
3. Gromore Biotech. Ltd, Tamil Nadu

Ideal location for Plantation

Plantation on Degraded land

Roadside Plantation

Intercropping

Riverside Vetiver

Note – Local bodies can also plant species recommended by National Bamboo Mission: https://nbm.da.gov.in/Bamboo-Species

1.1.2 Trees Planted and Survived during Majhi Vasundhara Abhiyan

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details Required for MIS	Instructions/Guidance
1.	Total number of trees (all indigenous species) (excluding bamboo, khas and shevga) planted under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the total number of trees (all indigenous species) (excluding bamboo, khas, shevga) planted under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of trees (all indigenous species) (excluding bamboo, khas and shevga) survived under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the total number of trees (all indigenous species) (excluding bamboo, khas, shevga) survived under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
2.	Total number of Vetiver (Khas) planted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total number of Vetiver (Khas) planted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Total number of Vetiver (khas) plants that survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total number of vetiver (khas) that survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of Moringa (Shevga) trees planted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total number of Moringa (Shevga) trees planted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of Moringa (Shevga) trees that survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total number of Moringa (Shevga) trees that survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of bamboo planted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total number of bamboo planted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Total number of bamboo trees that survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total number of bamboos that survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
3.	Total area covered under tree plantation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in square meters	Enter the total area in square meters covered under tree plantation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total length of roadside plantation in meters during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the total length (in meters) of the area covered under roadside tree plantation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.2 Trees Planted and Survived during Majhi Vasundhara Abhiyan

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
	Work order for tree plantation initiative	Upload a compiled PDF of all the work orders of tree plantation activities.
	Maintenance plan report	Upload the maintenance plan report for the next 1-2 years for the plantation sites created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Financial report of tree plantation initiative	Upload a consolidated PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the work has been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Detailed information about tree plantation	Upload the tree plantation details in the prescribed Excel.
4.	Total trees survived in Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0	Enter the total number and location of trees survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0.
	Total trees survived in Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0	Enter the total number and location of trees survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0.
	Total trees survived in Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0	Enter the total number and location of trees survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0.
	Total trees survived in Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0	Enter the total number and location of trees survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0.
	Total trees survived in Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0	Enter the total number and location of trees survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0.
	Maintenance plan report for survived trees	Upload a PDF of the maintenance plan report.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.2 Trees Planted and Survived during Majhi Vasundhara Abhiyan

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr No	Bamboo/Vetiver/Moringa plantation/ indigenous (Select from the Dropdown options)	Address of the tree plantation done during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google map location of the tree plantation (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4

Latitude	Longitude	Date of Tree Plantation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Total number of trees planted at the given location during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter whole numbers)
5	6	7	8

Total number of trees survived at the given location during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter whole numbers)	If a plantation is done on the plots, please enter the area of the plot in square meters otherwise enter "0" (Local Body can also enter decimal values)	If plantation is done along the roads, please enter the length of the roadside plantation in meters otherwise enter "0" (Local Body can also enter decimal values)	Plantation by State Government Program/Central Government Program/CSR/Community Participation/via Institutes/etc. (Local Body should choose appropriate option from the dropdown)
9	10	11	12

Date of work order of the tree plantation activity. (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Work order number of the plantation activity	Financial Brief for the tree plantation activities in "Rs"	Financial Receipt number for the Tree Plantation/If Plantation is done via CSR then number of acknowledgment slip
13	14	15	16

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.1.2 Trees Planted and Survived during Majhi Vasundhara Abhiyan

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

1.1.3 Newly Created Green Areas and Their Maintenance

Marks 300

Green areas are important in mitigating the effects of pollution. This indicator examines whether the local bodies have given importance to the creation and maintenance of Devrai, Panchavati, Ghanvan, Miyawaki and new green areas such as Amrut Van, Smriti Van, Bio-Diversity Park, Bird Parks etc.

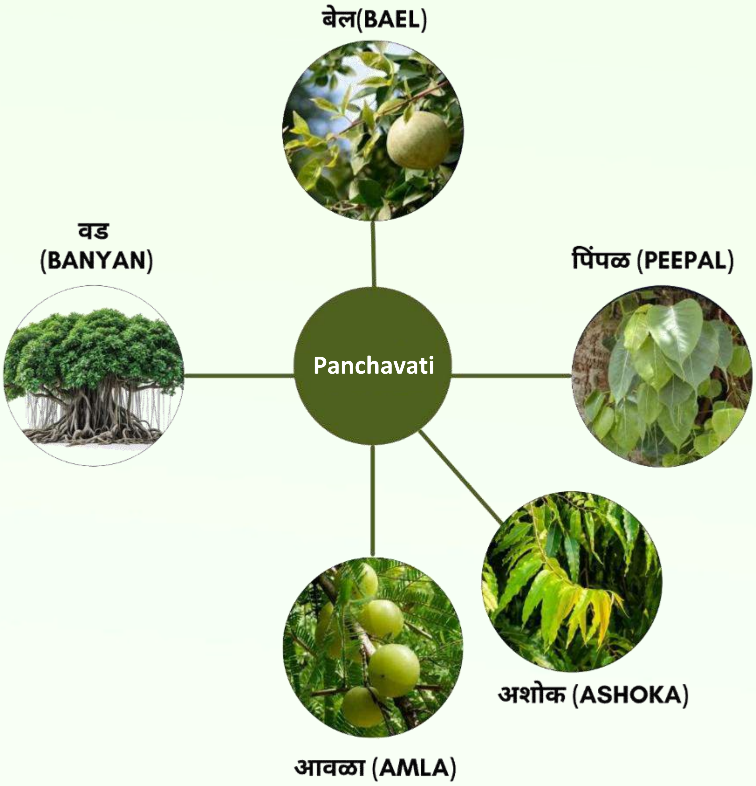
Evaluation mechanism		Marks
1.	No. of new green areas created (Devrai/Panchavati/Ghanvan/Miyawaki, etc) The evaluation will be done based on the number of green areas created. Each green area created will get 20 marks.	100
2.	Total cumulative area of green areas created (Devrai/Panchavati/Ghanvan/Miyawaki, etc) during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	100
3.	Upkeep: Maintenance of total green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0 Each green area maintained will get 05 marks	100

Details required:

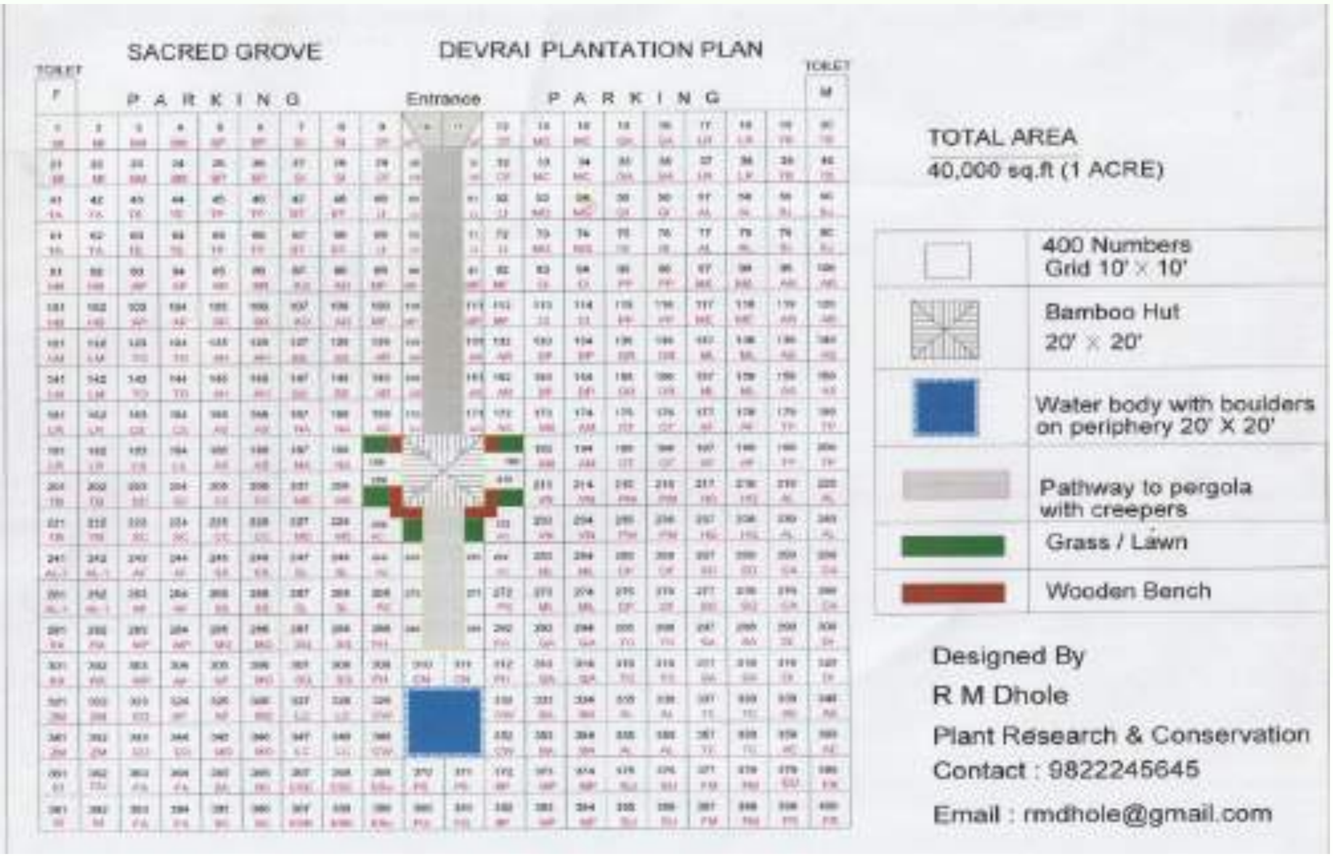
- Details of newly created green areas (Devrai/Panchavati/Ghanvan/Miyawaki, etc).
- Stage wise (before-during-after) geotagged photographs of plantation (size 1 to 2 MB).
- Work order and financial progress report of the newly created green areas.
- Location of the newly created green areas on google map.
- Maintenance Plan for the green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0 for the next 1-2 years.
- For this indicator, green area refers to 70% area with trees, shrubs etc. A minimum area requirement for green area development:
    - Area more than 2,500 sq. ft. for Gram Panchayat
- If the documents provided are not valid/legible and/or the google link is incorrect, no marks will be allotted for this indicator.
- If the information filled by the local body does not match the information filled in the MIS during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0, no marks will be awarded. (Applicable for Upkeep only)

	SDG 15 : Life on Land	Target 15.1: Ensure the conservation, restoration, and sustainable use of terrestrial and inland freshwater ecosystems and their services, in particular forests, wetlands, mountains, and drylands, in line with obligations under international agreements.

Panchavati Plantation

Devrai Plantation

Note: To know the Plantation plan details, check the following link of guidebook given by Devrai Foundation, Pune https://majhivasundhara.in//assets/docs/Devrai_Foundation.pdf

1.1.3 Newly Created Green Areas and Their Maintenance

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Number of green areas (including Devrai/Panchvati/Ghanvan/Miyawaki) created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the number of newly created green areas during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
2	Total cumilitive area of Devrai / Panchvati / Ghanvan/Miyawaki created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the total combined area of Devrai/ Panchvati/Ghanvan/Miyawaki created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
3	Work order for creation of green areas (Devarai/Panchavati/Ghanvan/Miyawaki)	Upload a compiled PDF of all work orders.
	Maintenance plan report for green areas (for Devrai/ Panchvati/ Ghanvan /Miyawaki)	Upload maintenance plan reports.
	Financial report of green areas (Devarai/Panchavati/Ghanvan/Miyawaki)	Upload a PDF of financial receipts, project cost and deployment certificate. If the work has been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Geotagged photographs of the green areas created (Devrai/ Panchavati/ Ghanvan/Miyawaki) at various stages	1)Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2)Geotagging should include the correct latitude and longitude. 3)Geotagged photos should also include the date and time.
	Details of green areas created (Devarai/Panchavati/Ghanvan/Miyawaki)	Upload the details of newly created Devrai/Panchavati/Ghanvan/Miyawaki areas in the prescribed Excel.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.3 Newly Created Green Areas and Their Maintenance

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
4	Number of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0	Enter the total number and location of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0.
	Number of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0	Enter the total number and location of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0.
	Number of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0	Enter the total number and location of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0.
	Number of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0	Enter the total number and location of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0.
	Number of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0	Enter the total number and location of green areas created during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0.
	Geotagged photos	1)Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2)Geotagging should include the correct latitude and longitude. 3)Geotagged photos should also include the date and time.
	Maintenance plan report for green areas	Upload maintenance plan reports.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.3 Newly Created Green Areas and Their Maintenance

Details required in prescribed Excel Sheet -1

Sr.No	Is this a Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Miyawaki/ Other Green areas (Select from the Dropdown options)	Name of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/ Other Green Areas developed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Date of creation of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Garders during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
1	2	3	4

Address of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki /Other Green areas (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas (Local Body should enter valid google map link)	Latitude	Longitude
5	6	7	8

Total area of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other green areas in square feet. (Local Body can also enter decimal values)	Date of the work order for the creation of Devrai/ Panchavati/Ghanvan/ Nagar Van/Miyawaki/Other green areas. (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Work Order number for the creation of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas	Financial Brief for the creation of Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas in "Rs"
9	10	11	12

The Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas was created by (Local Body/Private Institution/Educational Institute/NGO/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Maintenance of the Devrai/ Panchavati/Ghanvan/Nagar Van/Miyawaki/Other Green areas to be conducted by (Local Body/NGO/Private Institute/Educational Institute/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
13	14

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.1.3 Newly Created Green Areas and Their Maintenance

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

1.1.4 Tree Census with Geotagging – Preparation and Publication

Marks 150

The tree census report provides a baseline for tree cover and species diversity. The information can be used to plan and develop measures for various tree maintenance and conservation initiatives.

Evaluation mechanism			Marks
1.	Has a tree census report been prepared and published before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0? (With geotagging)		75
	Yes	50	
	No	0	
1(A)	If yes, has the tree census report been updated and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0? (With geotagging)		
	Yes	25	
	No	0	
1(B)	If not, status of the report during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		
	Tree Census with Geotagging – Report 100% Completed and Published	75	
	Tree Census with Geotagging – Report 50% Completed and Published	30	
	Tree Census with Geotagging – Report less than 50% complete and published	0	
2.	List of heritage trees – updated and published		50
3.	Heritage tree conservation plan		25
	Yes	25	
	No	0	

Details required:

- Link of the tree census report authorized by the local tree authority, on the local bodies' website - with geotagging (including heritage tree census reports).
- Tree census report and updated list of heritage trees with geotagging – this list will be accepted only if published on the official website of the Gram Panchayat and/or put up on the notice board of the Gram Panchayat Office.
- A duly stamped copy of the tree census report.
- Copy of Heritage tree conservation plan
- Copy of the certification letter from the local tree authority indicating the status of the tree census report with geotagging.
- Geotagging of all trees, including heritage trees, is mandatory.
- No marks will be awarded if geotagging is not done.
- Note: Report 100% prepared and published – covering 100% area of the local body
- Report 50% prepared and published – covering 50% area of the local body.
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

SDG 15 : Life on Land	Target 15.5: Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats, halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species. Target 15.9: Integrate ecosystem and biodiversity values into national and local planning, development processes, poverty reduction strategies and accounts.

1.1.4 Tree Census with Geotagging – Preparation and Publication

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Has the tree census report with geotagging been prepared and published on the official website of the local body before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0?	Select Yes or No from the dropdown. If the tree census report was prepared and published before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0, select "Yes", otherwise select "No".
2	Has the tree census report with geotagging been updated and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0?	Select Yes or No from the dropdown. Select "Yes" if the tree census with geotagging is updated and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Link of the tree census report uploaded on the official website of the local body	Upload a valid link to the official website of the local body containing the tree census report.
	An updated tree census report was prepared and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Upload the updated tree census report prepared and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
3	Status of reporting with geotagging of tree census during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Select from the dropdown options 1. Tree Census with Geotagging - 100% report created and published 2. Tree Census with Geotagging - 50% report created and published 3. Tree Census with Geotagging - Less than 50% report created and published
	Tree Census Report	Upload the tree census report prepared and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.4 Tree Census with Geotagging – Preparation and Publication

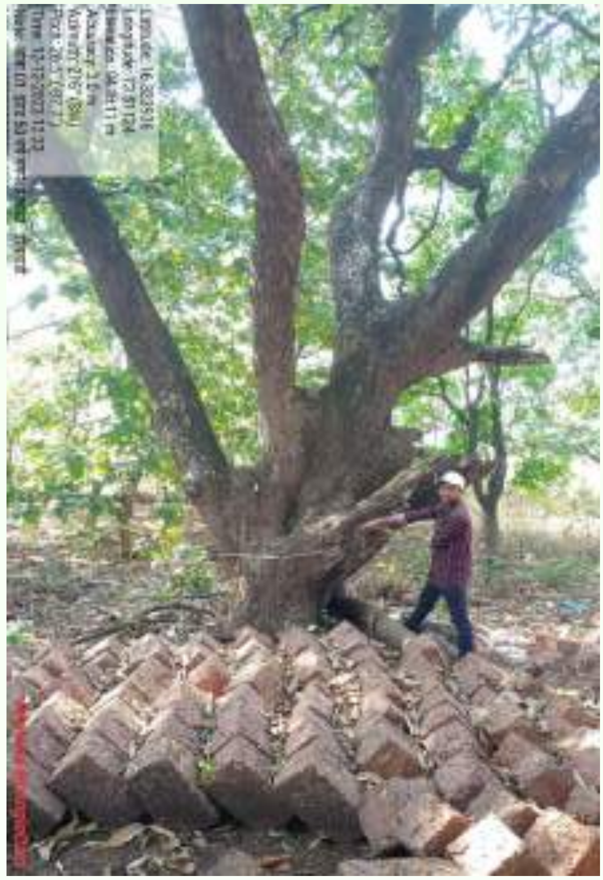
Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
4	Has the local body prepared and published a list of heritage trees?	Select Yes or No from the dropdown. If you have created and published a list of heritage trees, select "Yes", otherwise select "No".
	Screenshot of the official website of the local body or/and geotagged photograph of notice board where the heritage tree census report is uploaded.	Upload a screenshot of the official website of the local body where the heritage tree census report is uploaded or/and geotagged photograph of notice board of the Grampanchayat where the heritage tree census report is published.
	A list of geotagged heritage trees created and published	Upload a list of geotagged heritage trees in a compiled PDF format.
5	Has the local body prepared and published a maintenance plan report for heritage trees?	Select Yes or No from the dropdown. If you have created and published a maintenance plan report for heritage trees, select "Yes", otherwise select "No".
	Tree Maintenance Plan Report	Upload the tree maintenance plan report prepared and published during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.4 Tree Census with Geotagging – Preparation and Publication

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

1.1.5	Creation of Nursery	Marks 100

A nursery is a managed space created to keep seedlings in suitable conditions until they are ready for planting. Nurseries are essential as they ensure an adequate supply of saplings for the afforestation and tree plantation initiatives of local bodies. This indicator assesses the efforts made by local bodies in their areas for activities such as afforestation and tree plantation.

Evaluation mechanism		Marks
1.	Total capacity of nursery (sq. m) (Relative Marking)	40
2.	Number of indigenous saplings (Height above 4 feet) present and/or sold by the nursery, during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	60

Details required:

- Number of nurseries established including private nurseries in the local body area.
- Capacity of each nursery established in square meters (in sq.m.)
- Details of plants available and/or sold by the nursery- in the prescribed excel.
- Location of the nursery- Google map link
- Geotagged photograph (Size 1 to 2 MB).
- If the document submitted is not valid/legible or if the Google link is incorrect, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 15 : Life on Land	Target 15.1: Ensure the conservation, restoration, and sustainable use of terrestrial and inland freshwater ecosystems and their services, in particular forests, wetlands, mountains, and drylands, in line with obligations under international agreements. Target 15.5: Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats, halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species.

1.1.5 Creation of Nursery

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Number of nurseries established in local bodies(local bodies and private nurseries)	State the number of nurseries created.
	Total collection capacity of all nurseries	State the total collection capacity of all nurseries in square meters.
2	Total number of seedlings (above 4 feet tall) in the nursery or sold during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the number of seedlings (more than 4 feet tall) present in the nursery or sold during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Nursery details	Upload the nursery details in the prescribed Excel.
	Geotagged photos of nurseries	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geotagging should include correct latitude and longitude. 3) Geotagged photos should also include date and time.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.5 Creation of Nursery

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Name of the Nursery (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Address of the Nursery (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google map location link of Nursery (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4

Latitude of Nursery	Longitude of Nursery	Nursery owned by (Local Body, Private Institution, NGO, Educational Institution/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total area of the nursery in square meters (Local Body can also enter decimal values)
5	6	7	8

Total cumulative capacity of the nursery in square meters (Local Body can also enter decimal values)	Number of saplings above 4 feet present and/or sold by the nursery, during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter whole values)
9	10

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.1.5	Creation of Nursery

<u>*The images are for illustrative purpose only*</u>.

1.1.6 People's Biodiversity Register Preparation

Marks 150

The People's Biodiversity Register (PBR) is a comprehensive document prepared by local communities in collaboration with Biodiversity Management Committees (BMCs), which records information about biological resources and traditional knowledge, such as plants, animals, microorganisms and their associated habitats and uses, in a specific area. This indicator assesses whether the People's Biodiversity Register prepared by local communities in a local government promotes the conservation and documentation of biological resources.

Evaluation Mechanism		Marks
1	Number of meetings held by the Biodiversity Management Committee (BMC) during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(5 marks for each meeting)**	20
2	Before and during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0, the Biodiversity Management Committee (BMC) prepares a People's Biodiversity Register (PBR) and submits the People's Biodiversity Register (PBR) to the Maharashtra State Biodiversity Board (MSBB).	50
3	Biodiversity Management Committee (BMC) Action Plan	30
4	Total number of capacity building programs on Biodiversity Act, 2002 **(10 marks for each program)**	20
5	If a biodiversity management plan is prepared during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	30

Details Required:

- Formation Letter of Biodiversity Management Committee (BMC) and copy of list of members.
- Notice of at least four meetings held by BMC every year. Meetings should be held once in every three (3) months during the period of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0- to be submitted along with copies of minutes.
- PBR- Certificate from BMC stating that BMC has prepared and approved it
- Copy of PBR submission (After preparation and publication of PBR, it should be submitted to Maharashtra State Biodiversity Board (MSBB).)
- Copy of BMC Action Plan as per guidelines issued by National Biodiversity Authority
- Details of capacity building programs under Biodiversity Act, 2002-
- Copy of Biodiversity Management Plan
- The action plan may include the points mentioned for conservation of biological resources. It may include training required for BMC staff and a list of possible items to be considered for registration of Geographical Indications (G.I.).
  http://nbaindia.org/uploaded/pdf/Guidelines%20for%20BMC.pdf
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

15 LIFE ON LAND	**SDG 15 : Life on Land**	Target 15.5: Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats, halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species. Target 15.9: Integrate ecosystem and biodiversity values into national and local planning, development processes, poverty reduction strategies and accounts.

Method of preparing a People's Biodiversity Register

Local community + BMC (Biodiversity Management Committee)
An organization established to conserve, document, and manage biological resources and related knowledge at the local level.

↓

PBR (People's Biodiversity Register)

↓

TSG (Technical Sanction Group)
The reports are reviewed and evaluated before submission to the Maharashtra State Biodiversity Board (MSBB).

↓

MSBB (Maharashtra State Biodiversity Board)
Biodiversity Management Committees (BMCs) are registered with this authority, which also grants approval for their establishment.

- The validity of the Biodiversity Management Committee is 5 years.
- The Committee consists of an elected Chairperson and six members nominated by the local body, one-third of whom are women.
- The report, after being evaluated by the Technical Approval Groups, is then submitted to the Maharashtra State Biodiversity Board for final approval. If the report complies with the terms and conditions of the National Biodiversity Authority (NBA), a certificate of validity of the PBR is issued to the concerned local body.
- The report is expected to be prepared in accordance with the standard format of the PBR and the necessary rules and regulations defined by the National Biodiversity Committee and the PBR Rules
  http://nbaindia.org/uploaded/pdf/PBR%20Format%202013.pdf

1.1.6 People’s Biodiversity Register Preparation

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Date of formation of Biodiversity Management Committee (BMC)	Enter the date of formation of Biodiversity Management Committee (BMC).
	Formation Letter of Biodiversity Management Committee (BMC) and copy of member list	Upload a copy of the Formation Letter of the Biodiversity Management Committee (BMC) and the list of members in PDF format.
	Number of meetings held by the Biodiversity Management Committee during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the number of meetings held by the Biodiversity Management Committee during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Notice, agenda, copy of meeting minutes and minutes of meeting	Upload a compiled PDF of the notice, agenda, copy of the meeting minutes, and minutes of the meeting.
2	Has the Biodiversity Report been prepared and approved by the Biodiversity Management Committee?	Select Yes or No from the dropdown.
	Certificate from the Biodiversity Management Committee indicating that the People’s Biodiversity Report has been prepared and approved.	Upload a certificate from the Biodiversity Management Committee indicating that the People's Biodiversity Report has been prepared and approved.
3	Has the People’s Biodiversity Report been submitted to the Maharashtra State Biodiversity Board (MSBB)?	Select Yes or No from the dropdown.
	Copy of acknowledgement of submission of people’s biodiversity report to Maharashtra State Biodiversity Board (MSBB)	Upload a copy of the acknowledgement in PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.6 People's Biodiversity Register Preparation

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
4	Has the Biodiversity Management Committee prepared an action plan as per the guidelines of the National Biodiversity Authority?	Select Yes or No from the dropdown menu
	Copy of the action plan of the Biodiversity Management Committee prepared as per the guidelines of the National Biodiversity Authority.	Upload a copy of the Biodiversity Management Committee Action Plan prepared as per the guidelines of the National Biodiversity Authority in PDF format.
5	Number of capacity building programs on Biodiversity Act, 2002	Enter the number of capacity building sessions on Biodiversity Act, 2002.
	Details of capacity building programs on Biodiversity Act, 2002	Upload details of capacity building programs on Biodiversity Act, 2002 in a compiled PDF format
6	Has a biodiversity management plan been prepared and submitted?	Select Yes or No from the dropdown.
	Copy of the biodiversity management plan.	Upload a copy of the Biodiversity Management Plan in PDF format.

Note: The information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.7 Seed Collection Centre

Marks 150

A seed collection center is a place where seeds of various tree species are preserved and stored under suitable conditions. A seed collection center for native tree species focuses on conserving seeds of trees that are native to a particular area or ecosystem and that have cultural, ecological or economic significance to local communities. This indicator assesses whether local governments have established seed collection centers and encourage the collection, storage and distribution of seeds of native tree species.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Awareness regarding Seed collection and preparation of seed balls (Relative Marking)		20
2.	Availability of seed collection center?		30
	Yes	30	
	No	0	
3.	Total Quantity of Indigenous tree seeds collected and stored (in Kg) (Relative Marking)		50
4.	Utilization of seeds for making seed balls		50
	For seed balls preparation	25	
	For plantation	25	

Details Required:

- Details of awareness activities in the prescribed excel.
- Google map link of the location of the seed collection center.
- Logbook of seeds collected
- Geotagged photographs of seeds preserved after packaging and labeling at the seed collection center (size 1 to 2 MB)
- Geotagged photographs of seeds during use (making seed balls/for planting). (size 1 to 2 MB)
- Details of seeds used in the prescribed excel.
- If the documents submitted are not valid/legible and if the Google map link is incorrect, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 15 : Life on Land	Target 15.6: Promote fair and equitable sharing of the benefits arising from the utilization of genetic resources and promote appropriate access to such resources, as internationally agreed.

Methodology for Seed Management and Seed Ball Preparation

Seed collection

Collection from Ground-
Teak, Shivan, Acacia etc.
Collection from Trees-
Anjan, Pterocarpus spp. etc.
Collection using ladders-
Champa*,* Reetha, etc.

Seed Extraction

Dry dehiscent fruits & Dry indehiscent fruits-
Thresh/rub/beat the seeds e.g. Acacia spp, Bauhinia, Bahava *etc.*
Fleshy fruits-
Squeeze fruits and remove seed e.g. Neem, Ficus, and Putranjiva.

Seed Collection Centre

- Properly dry all the seeds and give appropriate treatment to the seeds.
- Store the seeds in Seed Collection Centre of the local body.

Seed ball making

Mix (seeds + water + soil + compost) >> make balls >> dry for 24-48 hours >> store >> use.

Note: For more detailed instructions refer Manual of seed Management given by FDCM
https://www.fdcm.co.in/public/uploads/guidescircs/guideline-circular-1746185744.pdf

1.1.7 Seed Collection Centre

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 Organizing awareness programs for seed collection and preparation of seed balls	Enter the number of awareness programs organized for seed collection and seed ball preparation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of citizen participation	Upload citizen participation details in the prescribed Excel sheet format
	Geotagged photographs of awareness programs	1)Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2)Geotagging should include the correct latitude and longitude. 3)Geotagged photos should also include the date and time.
2	Does the local body have a seed collection center?	Select Yes or No from the dropdown.
	Location of seed collection center	Enter the location of the seed collection center.
	Geotagged photographs of the seed collection center	1)Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2)Geotagging should include the correct latitude and longitude. 3)Geotagged photos should also include the date and time.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.7 Seed Collection Centre

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
3	Quantity of indigenous seeds collected (in kg)	State the quantity of indigenous seeds collected (in kg).
	Quantity of indigenous seeds stored (in kg)	State the quantity of indigenous seeds stored (in kg).
	Logbook of indigenous seed collection	Upload the compiled logbook of indigenous seed collection in PDF format
	Geotagged photographs of packaged and labeled seeds stored at the seed collection center	1)Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2)Geotagging should include the correct latitude and longitude. 3)Geotagged photos should also include the date and time.
4	Details of the use of other seed initiatives stored at the Seed Collection Center	Upload the details in the prescribed Excel.
	Geotagged photographs of seed use	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2)Geotagging should include the correct latitude and longitude. 3)Geotagged photos should also include the date and time.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.7	Seed Collection Centre

Details required in prescribed Excel Sheet - 1

Sr.No	Date of conducting awareness activities for Seed collection and preparation of seed balls (Abhiyan Period 1st April 2025- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post Link of the awareness activity for Seed collection and preparation of seed balls (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook etc.)	Activity conducted by (Public Place/Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
1	2	3	4

Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
5

Details required in prescribed Excel Sheet - 2

Sr.No	Google map link of Seed Collection center	Latitude	Longitude
1	2	3	4

Quantity of Indigenous seeds collected in seed collection center(in Kgs)	Quantity of Indigenous seeds stored in seed collection center(in Kgs)	Utilization of Seeds(To prepare seed balls/For plantation) (Select option from dropdown)	Quantity of Utilization of Seeds(To prepare seed balls/For plantation)
5	6	7	8

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.1.8	Climate Resilient Farming	Marks 250

Climate-resilient farming is a form of farming that maintains and increases productivity while adapting to the effects of climate change. This approach includes efficient use of water, organic and natural farming, crop selection that is compatible with the environment, maintaining soil health, and the use of modern technology. This helps farmers cope with natural disasters such as drought, floods, and global warming, and makes agriculture more sustainable and profitable. This indicator encourages climate-resilient farming.

Evaluation Mechanism		Marks
1.	Number of awareness programs organized to promote environment-friendly agriculture during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	50
2.	Percentage of farmers with Soil Health Card	50
3.	Percentage of agricultural land covered under drip irrigation/micro irrigation projects during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	50
4.	Percentage of agricultural land brought under organic farming during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (including land in conversion period)	50
5.	Percentage of agricultural land covered under Millets' farming	50

Details required:

- Details in prescribed Excel
  - Public Awareness Activities
  - Agricultural Land with Soil Testing
  - Agricultural Land Covered under Drip Irrigation/Micro Irrigation - As certified by Taluka Agricultural Officer
  - Agricultural Land Covered under Millets Farming
  - Agricultural Land Covered under Organic Farming
- Copy of Soil Health Cards under Soil Health Card Scheme.
- If the documents submitted are not valid/legible and if the Google Map link is incorrect, no marks will be awarded for this indicator.

13 CLIMATE ACTION	**SDG 13: Climate Action**	Target 13.1: Strengthen resilience and adaptive capacity to climate-related hazards and natural disasters in all countries. Target 13.3: Improve education, awareness-raising and human and institutional capacity on climate change mitigation, adaptation, impact reduction and early warning.

Climate Resilient Farming

Components of Climate Resilient Farming

Inter-cropping

Mulching

Integrated Pest & Nutrients Management

Crop Rotation

Composting

Water Management

ORGANIC FARMING

- Sustainable agricultural system that uses pest control and biological fertilizers derived largely from animal and plant wastes and nitrogen-fixing cover crops is called Organic Farming.
- The National Program for Organic Production (NPOP) provides standards, criteria, procedure and certification for organic production.
- The conversion period in organic farming is the time between the start of organic management and the eventual certification of the crop.
- Conversion period varies from 1 to 3 years depending on the current usage of chemical fertilizers, pesticides and false usage of lands.
- The conversion period for annual and biennial crops is at least 2 years and for perennial plants it is for 3 years.

PROMOTION OF MILLET PRODUCTION

- Millets are small-seeded grains which are nutritiously rich, gluten-free in nature and drought resilient.
- They are environmentally friendly crops, demanding minimal water and pesticide use for their cultivation.
- They include varieties like -
  - Sorghum Millet (Jowar)
  - Pearl Millet (Bajra)
  - Finger Millet (Ragi)
  - Barnyard Millet (Jhangora)
  - Little Millet (Sama)
  - Proso or Common Millet (Barri)
  - Foxtail/ Italian millet (Kangni)
  - Kodo millet (Kodra)

- The most suited soil for millet production is alluvial, loamy and sandy soil with good drainage.

1.1.8 Climate Resilient Farming

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Awareness programmes organized to promote environment-friendly agriculture during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the number of awareness programmes organized to promote environment friendly agriculture during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of citizen participation	Upload citizen participation details in the prescribed Excel sheet format
	Geotagged photographs of awareness programs	1. Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2. Geotagging should include the correct latitude and longitude. 3. Geotagged photos should also include the date and time.
2	Details of farmers with soil health cards	• Upload in the prescribed excel sheet format. • Upload the certificate obtained from the Taluka Agriculture Officer's office in PDF format.
3	Details of agricultural land covered under drip irrigation/minor irrigation projects	• Upload in the prescribed excel sheet format. • Upload the certificate obtained from the Taluka Agriculture Officer's office in PDF format.
4	Details of agricultural land brought under organic farming during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	• Upload in the prescribed excel sheet format. • Upload the certificate obtained from the Taluka Agriculture Officer's office in PDF format.
5	Details of agricultural land covered under millets cultivation	• Upload in the prescribed excel sheet format. • Upload the certificate obtained from the Taluka Agriculture Officer's office in PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.1.8 Climate Resilient Farming

Details required in prescribed Excel format - 1

Sr.No	Date of conducting awareness event organized to promote Climate Resilient Farming during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Abhiyan Period 1st April 2025- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post Link of the awareness event organized to promote Climate Resilient Farming during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Twitter,etc.)	Activity conducted by (Public /Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
1	2	3	4	5

Details required in prescribed Excel format - 2

Sr. no	Address of the farmland tested for soil health (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Does the farmer have soil health card under Soil Health Card Scheme (Select from Drop down options)	Name of the beneficary of the Soil Health Card Scheme (If the farmland is not covered under the scheme, please mention N/A) (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of the testing (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Google map location of the farmland (Local Body should enter valid google map link.)	Latitude of the farmland	Longitude of the farmland	Total area of the said farmland in Hectares (ha) (Local Body can also enter decimal values)
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.1.8 Climate Resilient Farming

Details required in prescribed Excel format - 3

Sr. no	Address of the farmland under drip irrigation (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Is the farmland covered under Pradhan Mantri Krishi Sinchayee Yojana?(Yes/No) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Name of the beneficary of the Pradhan Mantri Krishi Sinchayee Yojana (If the farmland is not covered under PMKSY, please mention N/A) (Local Body should only enter alphanumerical values.)
1	2	3	4

Date of the installation of drip irrigation/mirco irrigation projects (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Google map location of the farmland under drip irrigation (Local Body should enter valid google map link.)	Latitude of the farmland	Longitude of the farmland
5	6	7	8

Total area of the said farmland in Hectares (ha) (Local Body can also enter decimal values)
9

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.1.8 Climate Resilient Farming

Details required in prescribed Excel format - 4

Sr. No	Address of the farmland under organic farming (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Is the farmland covered under Dr. Panjabrao Deshmukh Naisargik Sheti Mission? (Yes/No) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Name of the beneficary of the Dr. Panjabrao Deshmukh Naisargik Sheti Mission (If the farmland is not covered under PDNSM , please mention N/A) (Local Body should only enter in text format.)
1	2	3	4

Date of the farmland brought under Organic Farming (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Google map location of the farmland under Organic Farming (Local Body should enter valid google map link.)	Latitude of the farmland	Longitude of the farmland
5	6	7	8

Total area of the said farmland in Hectares (ha) (Local Body can also enter decimal values)
9

Details required in prescribed Excel format - 5

Sr. no	Address of the farmland under millet farming (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of the farmland brought under millet farming (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Google map location of the farmland under Millet Farming (Local Body should enter valid google map link.)
1	2	3	4

Latitude of the farmland	Longitude of the farmland	Total area of the said farmland in Hectares (ha) (Local Body can also enter decimal values)
5	6	7

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.2 Solid Waste Management

S/N	Action Points	Marks
1.2.1	Segregation at Source and Collection	250
1.2.2	Wet Waste Processing	350
1.2.3	Dry Waste Processing/Disposal	200
1.2.4	Scientific Treatment of Legacy Solid Waste	100
1.2.5	Plastic Waste Management (Ban on Single Use Plastic)	300
1.2.6	Bio-medical Waste Management	100
1.2.7	E-waste Management	100
1.2.8	Sanitation Status	100
TOTAL		**1,500**

1.2.1 Segregation and Collection at the Source

Marks 250

Proper solid waste management is very important for public health and environment.If solid waste is not treated properly, it ends up in landfills, polluting the soil and groundwater. The Solid Waste Management Rules, 2016, directs local bodies to “arrange for door-to-door collection of segregated solid waste from all households.” This indicator examines whether local bodies have given importance to the collection of waste, segregated at source.

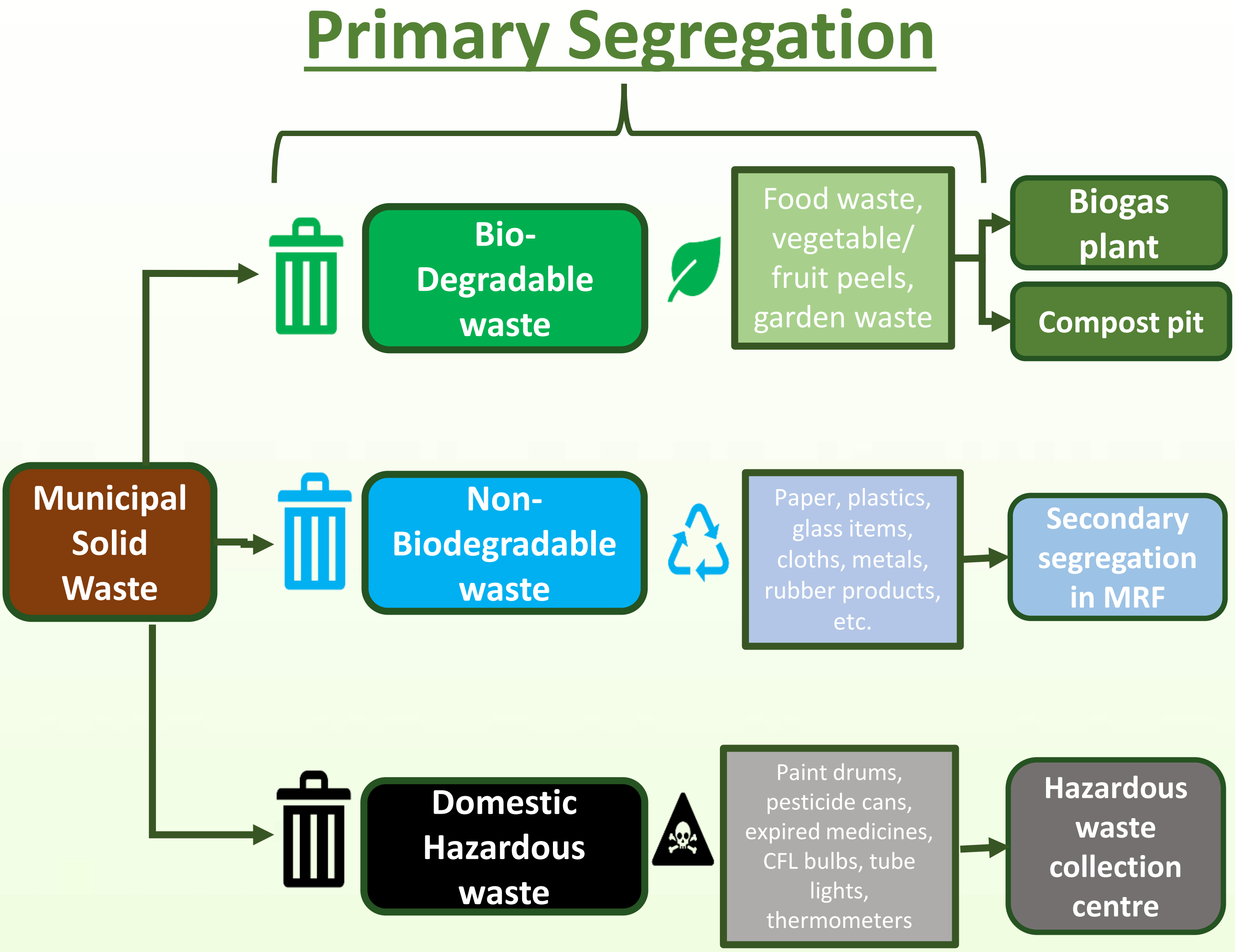
<table>
<tr><th colspan="4">Evaluation Mechanism</th><th>Marks</th></tr>
<tr><td>1.</td><td colspan="3">Percentage of solid waste segregated at source and collected</td><td rowspan="10">200</td></tr>
<tr><td rowspan="4">1(A)</td><td colspan="2">Segregation at source</td><td rowspan="4">100</td></tr>
<tr><td>75%-100%</td><td>100</td></tr>
<tr><td>50%-74%</td><td>75</td></tr>
<tr><td>25%-49%</td><td>50</td></tr>
<tr><td rowspan="4">1(B)</td><td colspan="2">Collection</td><td rowspan="4">100</td></tr>
<tr><td>75%-100%</td><td>100</td></tr>
<tr><td>50%-74%</td><td>75</td></tr>
<tr><td>25%-49%</td><td>50</td></tr>
<tr><td>2.</td><td colspan="3">Percentage of removed garbage vulnerable points (GVP)</td><td>50</td></tr>
</table>

Details required:

- Amount of Solid waste generated by the Local body- monthly reports.
- Amount of solid waste segregated at source and collected door-to-door self-assessment report.
- Logbook submission for the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
- Stagewise Geotagged photographs (size 1 to 2 MB) of removed garbage vulnerable points.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	**SDG 12 : Responsible Consumption and Production**	Target 12.5: By 2030, substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

Solid Waste Management

1.2.1 Segregation at Source and Collection

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Details of solid waste generated, collected and segregated at source during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the amount of solid waste generated, collected and segregated at source during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
2	Geotagged photographs of door-to-door waste collection	1. Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2. Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3. Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4. No black & white or blur photographs should be uploaded
	Logbook of waste collection	Upload photos of logbook in compiled pdf of the data of solid waste management for Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
3	Details of the removed garbage vulnerable points	Number of existing garbage vulnerable points prior to Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
		Number of garbage vulnerable points removed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Geotagged photographs of removed waste sensitive sites in stages	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.1	Segregation at Source and Collection

The images are for illustrative purpose only.

1.2.2 Wet Waste Processing

Marks 350

Wet waste is a major component of domestic waste in the Local body. It includes vegetable/kitchen waste, garden waste and other easily biodegradable waste that is generally composted or used in biogas plants. This indicator examines whether the local bodies have given importance to the treatment of wet waste by the process of composting or by treatment in bio-gas plants to produce chemical free fertilizers and cooking gas, respectively.

	Evaluation Mechanism		Marks
1	Presence of functional compost pit/biogas plant		100
	Yes	100	
	No	0	
2	% of wet waste processed		100
	95% and more	100	
	80% - 94%	75	
	60% - 79%	50	
	Less than 60%	0	
3	Compost use: percentage of compost sold/self utilized		100
	More than 90%	100	
	80% - 90%	80	
	60% - 79%	60	
	Less than 60%	0	
4	Compost quality report complying with FCO norms	50	50

Details required:

- Location and Google map of Compost pit/biogas plant.
- Geotagged photographs (Size 1 to 2 MB) of compost pits, products, and local shops selling compost.
- Amount of wet waste generated-monthly reports.
- Copy of compost quality report from an authorized laboratory complying with Fertilizer Control Order (FCO) norms during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
- Logbook showing details of compost produced (quantity) and consumption (sold/self-utilized).
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 12 : Responsible Consumption and Production	Target 12.5: By 2030, substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

1.2.2 Wet Waste Processing

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Does the local body have functional wet waste processing unit (Compost plant/ biogas plant)	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Location and Google map link of Compost plant	Enter location and Google map link of Compost plant
	Geotagged photographs of the compost plants	1)Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.
2	Details of wet waste generated, collected and treated during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter the amount of wet waste generated, collected and treated during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Submission of monthly reports on the amount of wet waste processing	Upload monthly reports on wet waste processing in biogas/compost plants
3	Usage of the compost produced	Enter the details of compost fertilizer produced, sold out and self utilized.
4	Compost Quality report compliant with FCO standards	Upload a copy of the Compost Quality report in a PDF format. (It should be from the period of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0)

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.2 Wet Waste Processing

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

1.2.3 Dry waste Processing/ Disposal — Marks 200

The process of recycling and disposal of dry waste is very important. Dry solid waste consists of waste containing recoverable resources such as plastic, glass, paper, metal, rubber, and food-packaging material. This waste has immense value and should follow the route of recycling as it can reduce pressure on the dumping site and natural resources and be a source of revenue. This indicator examines how efficiently the local bodies are recycling/treating/disposing dry waste.

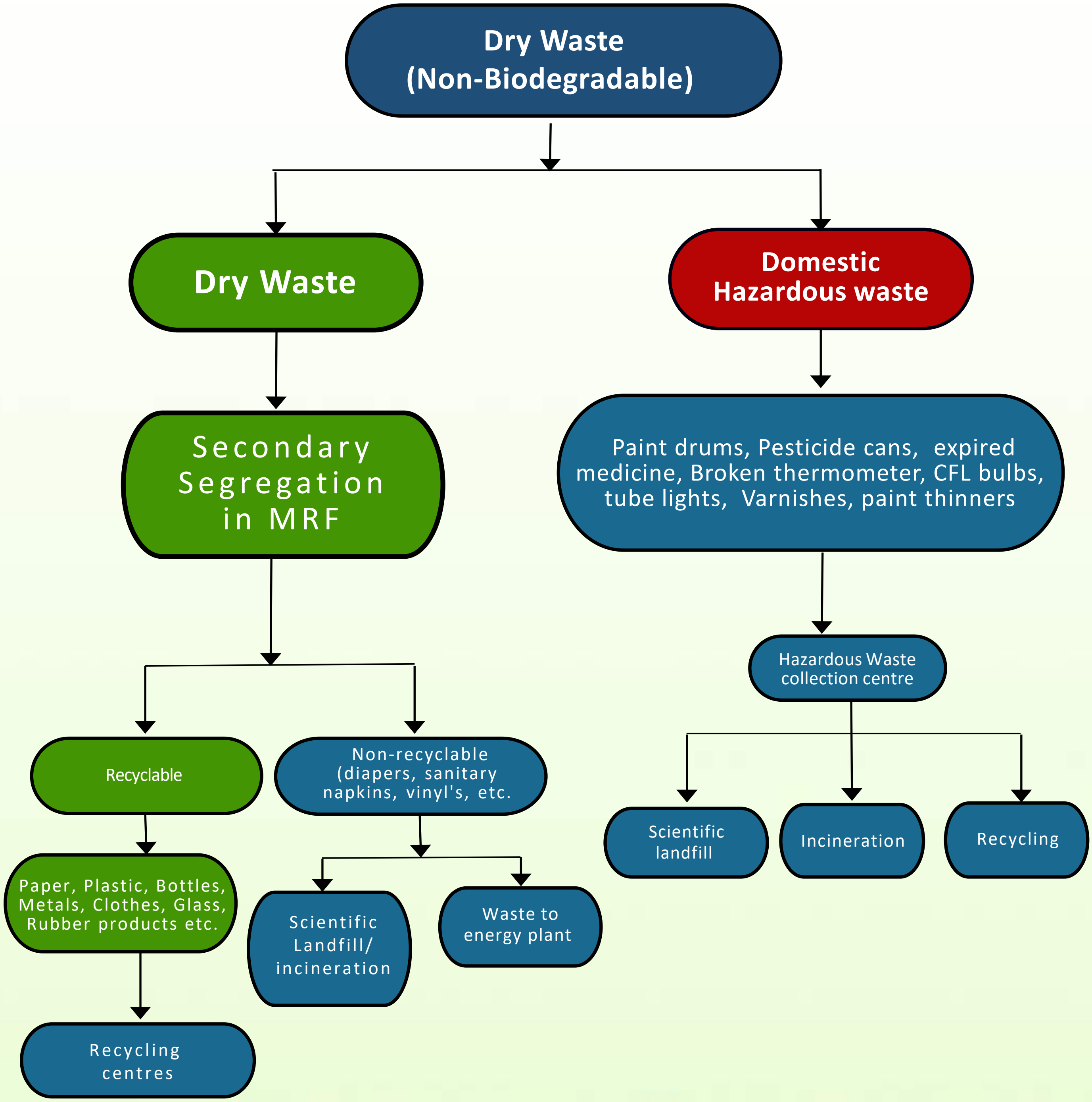
	Evaluation mechanism		Marks
1.	Presence of functional segregation center		100
	Yes	100	
	No	0	
2.	Secondary Segregation of dry waste collected		50
	90% or above	50	
	Less than 90%	0	
3.	Dry waste processing /disposal		50
	% of dry waste disposed by the authorized agencies		
	80% and above	50	
	50% to 79%	30	
	25% to 49%	15	
	Less than 25%	0	

Details required:

- Amount of dry waste collected, segregated and processed -monthly reports.
- Recycling Center Location / Material Recovery Facility (MRF) Center - Google Maps / Geotagged Photos
- Geotagged photographs (size 1 to 2 MB) of the segregation center.
- Mechanism of dry waste processing/disposal by the Local body.
- Quantity of hazardous solid waste segregated and processed – Monthly report.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 12 : Responsible Consumption and Production	Target 12.5: By 2030, substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

Dry Waste Management

1.2.3 Dry waste Processing/ Disposal

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Presence of Functional MRF Center	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Location of Functional MRF Center	Enter the Google map link
	Geotagged photographs of functional MRF center	1)Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.
2	Details of dry waste collected, secondary segregation and disposed off through authorized mechanisms during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Please provide details of dry waste collected, secondary segregation and disposed off through authorized mechanisms during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Submission of monthly reports on the amount of dry waste processed/disposed	Upload monthly reports on dry waste processed/disposed.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.3 Dry waste Processing/ Disposal

The images are for illustrative purpose only.

1.2.4 Scientific Treatment of Legacy Solid Waste — Marks 100

Waste accumulated over the years occupies a large area. The generation of leachate pollutes the groundwater and can also spread infectious diseases. According to the guidelines of the Central Pollution Control Board (CPCB), the scientific process of extracting, processing, and separating old waste that has been stored without treatment for years and reusing it is called "biomining". This indicator assesses whether local bodies have given importance to the scientific processing of legacy waste.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Scientific treatment of legacy solid waste		100
	Land reclaimed and reused	100	
	100% of legacy waste treated and processed scientifically	75	
	50% of legacy waste is treated and processed scientifically	50	
	If the work has been started	25	
	If tender has been floated	15	

Details required:

- Details of solid waste storage sites over the years (in Local Bodies) - Google Map Link.
- Details of total land occupied by waste (in acres).
- Details of quantity of legacy waste.
- Status of measures taken on solid waste stored over the years with official certificate – Work Completion Certificate/ Tender submission certificate/ Copy of certificate of no legacy waste.
- Geo tagged photographs at various stages (before-during-after) (Size 1 to 2 MB).
- If the land is being reused, photographs of before and after completion of the work. (Size 1 to 2 MB)
- If the documents submitted are not valid/ legible, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 3 : Good Health and Wealth	Target 3.9: By 2030, substantially reduce the number of deaths and illnesses from hazardous chemicals and air, water and soil pollution and contamination.
	SDG 12: Responsible Consumption and Production	Target 12.5: By 2030, substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

1.2.4 Scientific Treatment of Legacy Solid Waste

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Status of scientific process on Legacy Waste.	A. Select from the dropdown list. • Land reclaimed and reused • 100% of legacy waste treated and processed scientifically • 50% of legacy waste is treated and processed • If the work has been started • If tender has been floated B. Upload a certificate detailing the repair status of old landfill sites: Work Completion Certificate/Tender Awarded Certificate/No legacy waste certificate
	Total Quantity of existing legacy waste in tonnes	Enter total Quantity of existing legacy waste in tonnes
	Area of land of dumpsite in Acres	Enter area of land of dumpsite in acres
	Google map link of scientific treatment centers	Enter the Google map link of scientific treatment centers

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.4 Scientific Treatment of Legacy Solid Waste

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
2	Address of scientific treatment center	Mention detailed address of the scientific treatment center
	Stagewise Geotagged photographs of the legacy waste (Before-During-After)	1. Upload a compiled pdf of geotagged photographs as per the guidelines given in the Toolkit. 2. Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3. Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.4 Scientific Treatment of Legacy Solid Waste

The images are for illustrative purpose only.

1.2.5

Plastic Waste Management (Ban on Single Use Plastic)

Marks 300

Plastic waste management is a major environmental challenge. Globally, over 300 million metric tonnes of plastic are produced annually, but only about 9 percent is recycled, with the rest accumulating in landfills. To curb plastic pollution, the Government of India imposed a nationwide ban on the manufacture, sale, and use of single-use plastic, including polystyrene and expanded polystyrene, effective 1 July 2022. This indicator assesses local body initiatives to enforce the ban and promote public awareness.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Organizing Awareness campaigns (Relative Marking)		200
	Organizing Awareness campaigns against usage of Single Use Plastics (SUP)	100	
	Organizing awareness campaigns about alternatives to plastic	100	
2.	Action taken on SUP elimination with fine collection		100

Details required:

- Details about the number of initiatives taken up by the Local body for management of plastic waste in prescribed excel.
- Number of campaigns conducted on single use plastic (SUP) ban and alternatives of waste in prescribed excel.
- Geotagged photographs of the awareness activities. (size 1 to 2 MB).
- Logbook entries detailing penalties collected for the use of single-use plastic (SUP)
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

	SDG 12: Responsible Consumption and Production	Target 12.5: By 2030, substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse. Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

PHASING OUT SINGLE USE PLASTICS

What not to be used?

As per amendment PWM Rules notified by MoEF & CC on August 2021 following Single use plastic items are restricted.

Plastic and polystyrene (Thermocol) for decoration

Packing films around sweet boxes, invitation cards, and cigarette packets, ear buds with plastic sticks, plastic sticks for balloons, plastic flags, candy sticks, ice-cream sticks

Plates, cups, glasses, cutlery such as forks, spoons, knives, straw, trays, wrapping, stirrers

Plastic or PVC banners less than 100 micron

In addition, the following items are prohibited under the Maharashtra Plastics and Thermocol Notification 2018.

Compostable plastic (excluding waste and nursery bags)

All types of plastic bags (carry bags including non-woven bags) with and without handle

Dish, Bowl, Container

1.2.5 Plastic Waste Management (Ban on Single Use Plastic)

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions/Guidance
1	Number of campaigns organized to ban single-use plastics	Enter the number of campaigns organized regarding the ban on single-use plastics.
	Number of campaigns providing information on alternative products to plastic	Enter the number of campaigns that provide information about alternative products to plastic.
	Details of campaigns organized on single-use plastic ban and alternatives to plastic	Upload the details of public awareness activities on plastic use ban in the prescribed excel.
	Geotagged photographs of awareness campaigns on single-use plastic	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geotagging should include correct longitude and latitude. 3) Geotagged photos should also include date and time.
2	Entry in logbook regarding collection of fine for use of single use plastic (SUP)	Upload a copy of the logbook of fine amount along with action taken on elimination of single-use plastic.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.5 Plastic Waste Management (Ban on Single Use Plastic)

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Date of conducting awareness activities for banning single use plastic/ Use of alternatives of plastic (Abhiyan Period 1st April 2026- 31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Activity conducted for (Single Use Plastic Ban/Use of alternatives of plastic/Both) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Social Media Post Link of the awareness activity for banning single use plastic/use of alternatives of plastic (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook etc.)
1	2	3	4

Activity conducted by (Public Place/Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
5	6

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

1.2.5 Plastic Waste Management (Ban on Single Use Plastic)

The images are for illustrative purpose only.

1.2.6	Bio - Medical Waste Management	Marks 100

Biomedical waste or hospital waste is any kind of waste containing infectious material. It includes waste associated with the generation of biomedical waste that visually appears to be of medical or laboratory origin (e.g., packaging, unused bandages, infusion kits etc.), as well as research laboratory waste containing biomolecules or organisms that are mainly restricted from environmental release. This indicator examines how efficiently, and scientifically local bodies are disposing bio-medical waste.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	All health care facilities are member of Common Bio-medical Waste Treatment Facility (CBWTF)		50
	Yes	50	
	No	0	
2.	Percentage of Biomedical waste disposed scientifically		50

Details Required :

- If there is no hospital/dispensary etc. in the gram panchayat area, a certificate from the Taluka Health Officer should be attached.
- Agreement with the Bio-Medical Waste Management Facility Centre authorized by Maharashtra Pollution Control Board (MPCB) for collection, transportation and disposal
- Logbook of biomedical waste sent for processing.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 3: Good Health and Wealth	Target 3.9: By 2030, substantially reduce the number of deaths and illnesses from hazardous chemicals and air, water and soil pollution and contamination.
	SDG 12: Responsible Consumption and Production	Target 12.5: By 2030, substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

Bio-Medical Waste Management

Why is it important to manage Bio-Medical Waste ?

- Bio-medical waste can be dangerous to humans and the environment as it can release and transmit infectious bacteria and viruses into the environment.
- If bio-medical waste is not properly segregated and stored in color-coded bags/bins as prescribed in Schedule 1 of the Biomedical Waste Management rules, 2016, it can result in contamination of water bodies, the soil and the air.

BMW Rules, 2016 apply to all the persons involved in generating, handling, segregating, storing and collecting bio-medical waste from and in the following establishments

List of establishments on whom Bio-Medical Waste Rules, 2016 apply			
1	Hospitals	9	Clinical Establishments
2	Nursing homes	10	Research and Educational institutes
3	Clinics	11	Pathological establishments
4	Dispensaries	12	Health camps, medical camps
5	Veterinary Institutions	13	Vaccination camps, blood donation camps
6	Animal houses	14	First aid rooms of Schools
7	Blood banks	15	Forensics Laboratories
8	Ayush Hospitals	16	Research Labs

Colour coding of bins for BMW Management

Human/animal body parts, cotton, bandages, expired/discarded medicines, chemical/liquid waste, discarded fabrics stained with body fluids, clinical waste.

Yellow category

Contaminated recyclable waste like IV bottles, tubing, syringes, injections, catheters and urine bags, blood bags and other contaminated plastic and rubber products.

Red category

Used sharp metallic objects like needles, syringes with fixed needles, scalpels, blades, razors and other contaminated metal tools.

White category

Waste glassware like broken glass bottles, vials, ampoules, IV bottles, injection bottles, microscope slides and any other waste glassware and metallic body implants.

Blue category

1.2.6 Bio- Medical Waste Management

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Are 100 Percentage of hospitals and doctors of the local body member of common facility?	Select from the dropdown options (Yes/No). If there is no hospital/dispensary etc. in the Grampanchayat area, a certificate from the Taluka Health Officer should be attached.
	Agreement with the Bio-medical Waste Management Facility Centre authorized by Maharashtra Pollution Control Board (MPCB) for collection, transportation and disposal.	Upload the agreement copy of the Biomedical Waste Management Facility Centre authorized by the Maharashtra Pollution Control Board (MPCB) for collection, transport and disposal
2	Details of biomedical waste generated, collected and pre-processed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Upload the details of biomedical waste generated, collected and pre-processed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Logbook of biomedical waste disposal	Upload photos of logbook in compiled pdf on biomedical waste disposal mechanism in compiled pdf format

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.7 E- Waste Management

Marks 100

Non-Scientific processing of e-waste can lead to adverse human health effects and environmental pollution. It is the duty of the local body to ensure that e-waste is properly segregated, collected and channelized to authorized dismantlers or recyclers. This indicator analyses the initiatives taken up by the local body for the scientific disposal of e-waste.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Awareness activities on proper segregation of E-waste (Relative Marking)		50
	Number of awareness activities for residents of local bodies	25	
	Capacity Building Sessions for Grampanchayat Officials/ Members of Gram Panchayats	25	
2.	Mechanism for E-waste collection		25
	Yes	25	
	No	0	
3.	Presence of functional collection center		25
	Yes	25	
	No	0	

Details required:

- Details of awareness activities on proper segregation of E-waste in prescribed Excel.
- Mechanism of e-waste collection established in the local body area.
- Details of mechanism for collection of e-waste in the local body by authorized dismantler/recycler having authorized certification
- Stagewise geotagged photographs (size 1 to 2 MB) of e-waste collection and processing.
- Agreement with MPCB authorized dismantler or recycler
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.
- List of authorized E-waste recycler:*https://mpcb.gov.in/sites/default/files/electronic-waste/authorized/auth_recycler_dismantler_22092022.pdf*

	SDG 12 : Responsible Consumption and Production	Target 12.5: By 2030, substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

1.2.7 E-Waste Management

1) What is e-waste?

'E-waste' is defined as electrical or electronic equipment, including all components, consumables, and spares that are part of the product at the time of discarding, which is wholly or partially discarded as waste. This includes end-of-life solar photovoltaic modules, panels, and cells.

2) Why is e-waste dangerous?

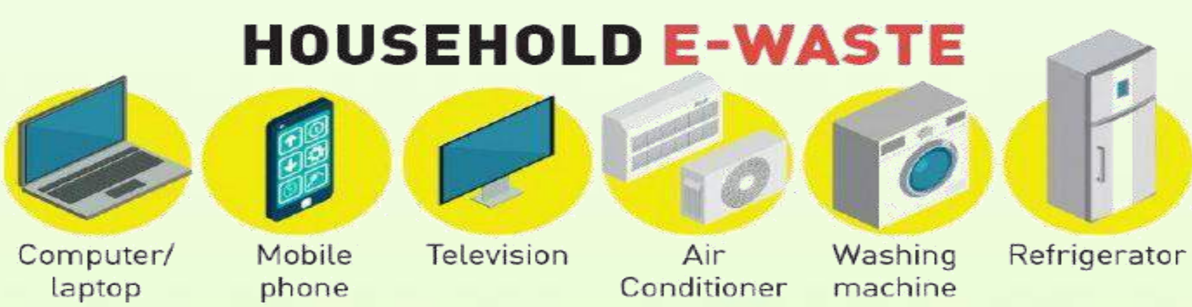
E-waste contains toxic substances like mercury, lead, and brominated flame retardants.

3) Benefits of e-waste management:

Proper e-waste management not only keeps the environment clean but also allows for the recovery of valuable metals like gold, copper, nickel, indium, and palladium, which can be recycled into secondary raw materials.

E-Waste Management

E-waste Functional Collection Centre

'E- waste' means electrical and electronic equipment, including solar photo-voltaic modules or panels or cells, whole or in part discarded as waste, as well as rejects from manufacturing, refurbishment and repair processes.

Guidelines for Collection Centres	Functionalities at Collection Centres
Collection Centre may collect and store E-waste, on behalf of producer/ dismantler/ recycler /refurbisher and, transfer the same to authorized dismantlers/recyclers.	Collection Centre should have equipment for weighing each delivery received by it and maintain a record in this regard.
The collection points/bins can be at designated places where e-waste can be collected from residential areas, commercial complexes, educational and research institutions, and resident welfare associations (RWAs).	Collection Centre should maintain the records of E-Waste collected and account for the same to respective producers.
Mobile collection vans can be used for door-to-door collection of E-waste from organizations, and such vans shall be linked to collection centres.	The storage capacity of any collection centre should be commensurate with the volume of operations (weight and numbers).
Material from collection centres should be sent only to the authorized dismantlers and Recyclers	Collection Centre should necessarily have adequate fire-fighting arrangement , escape routes, for emergency exits.
The number of collection centres should be proportionate and justifiable with the estimated generation for channelization of e-waste	Covered sheds/spaces have to be used for storage of E-Waste.
Producers shall specify details of their own collection centres	Collection Centre should store E-waste product category-wise

Note: Kindly refer to Guidelines on Implementation of E-Waste (Management) Rules, 2016;
https://cpcb.nic.in/displaypdf.php?id=aHdtZC9HVUlERUxJTkVTX0VXQVNURV9SVUxFU18yMDE2LnBkZg
For more information and updated E-Waste (Management) Rules, 2022; e-waste_rules_2022.pdf (cpcb.nic.in) for more information.

1.2.7 E-Waste Management

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Awareness activities for residents of local bodies	Enter the total number of awareness activities organized on proper segregation of e-waste.
	Capacity building session for government officials	Enter the number of capacity building sessions for government officials.
	Details of the capacity building sessions and awareness activities conducted on proper segregation of E-waste	Upload details of capacity building sessions on segregation of E-waste in prescribed excel format
	Geotagged Photographs of the awareness activities and capacity building sessions.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black white or blur photographs should be uploaded.
2	Mechanism for collection of E-waste	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Geotagged photographs of Functional collection center	Upload geotagged photographs of Functional collection center
	Details of amount of E-waste collected	Enter the amount of E-waste collected

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.7	E-Waste Management

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
3	Presence of E-waste segregation center	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Location link of Functional segregation center	Enter the Google map link of location of Functional segregation center
	Details of the mechanism for collection of the E-waste-logbook and other valid document indicating the collection and segregation of e-waste	Upload photos of logbook in compiled pdf and other valid document indicating the collection and segregation of e-waste

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.7 E-Waste Management

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Awareness Activities organized for citizens/Capacity building sesson for members of Grampanchyat Body (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Date of conducting awareness activities for proper segregation of E-waste/ Capacity building session (Abhiyan Period 1st April 2025-31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post link of the activity conducted/Capacity building session conducted (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook etc.)
1	2	3	4

Number of participants at the awarenss activity /Capacity building session (Local Body should only enter whole values)	Activity conducted at (Public Place/Private Institution/Educational Institution/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
5	6

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

1.2.7 E-Waste Management

The images are for illustrative purpose only.

1.2.8 Sanitation Status — Marks 100

Open defecation causes soil and water pollution. Government of India (GOI) has given utmost importance to making a behavioral change in the citizens/villagers and making India Open defecation free. This indicator examines whether the local bodies have given importance to making their area free of Open defecation.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	ODF Status		100
	Model	100	
	Rising	90	
	Aspiring	75	

Details required:

- Recent valid Model, Rising and Aspiring certification from a competent authority.
- Valid certificate during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 will be considered for evaluation.
- Assessment will be done based on Model, Rising and Aspiring ODF status.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

	SDG 6 : Clean Water and Sanitation	Target 6.2: By 2030, achieve access to adequate and equitable sanitation and hygiene for all and end open defecation, paying special attention to the needs of women and girls and those in vulnerable situations.

1.2.8 Sanitation Status

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Details of ODF status during Majhi Vasundhara 6.0	Select from the dropdown options 1. Model 2. Rising 3. Aspiring
	ODF certificate	Upload ODF certificate

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

Open Defecation Free Criteria

Aspiring

- All Households in the village has access to a functional toilet facility, with Schools /Anganwadi Centers/Panchayat Ghar in the village have access to separate toilets for males and females.
- The village has arrangements for Solid Waste Management OR Liquid Waste Management

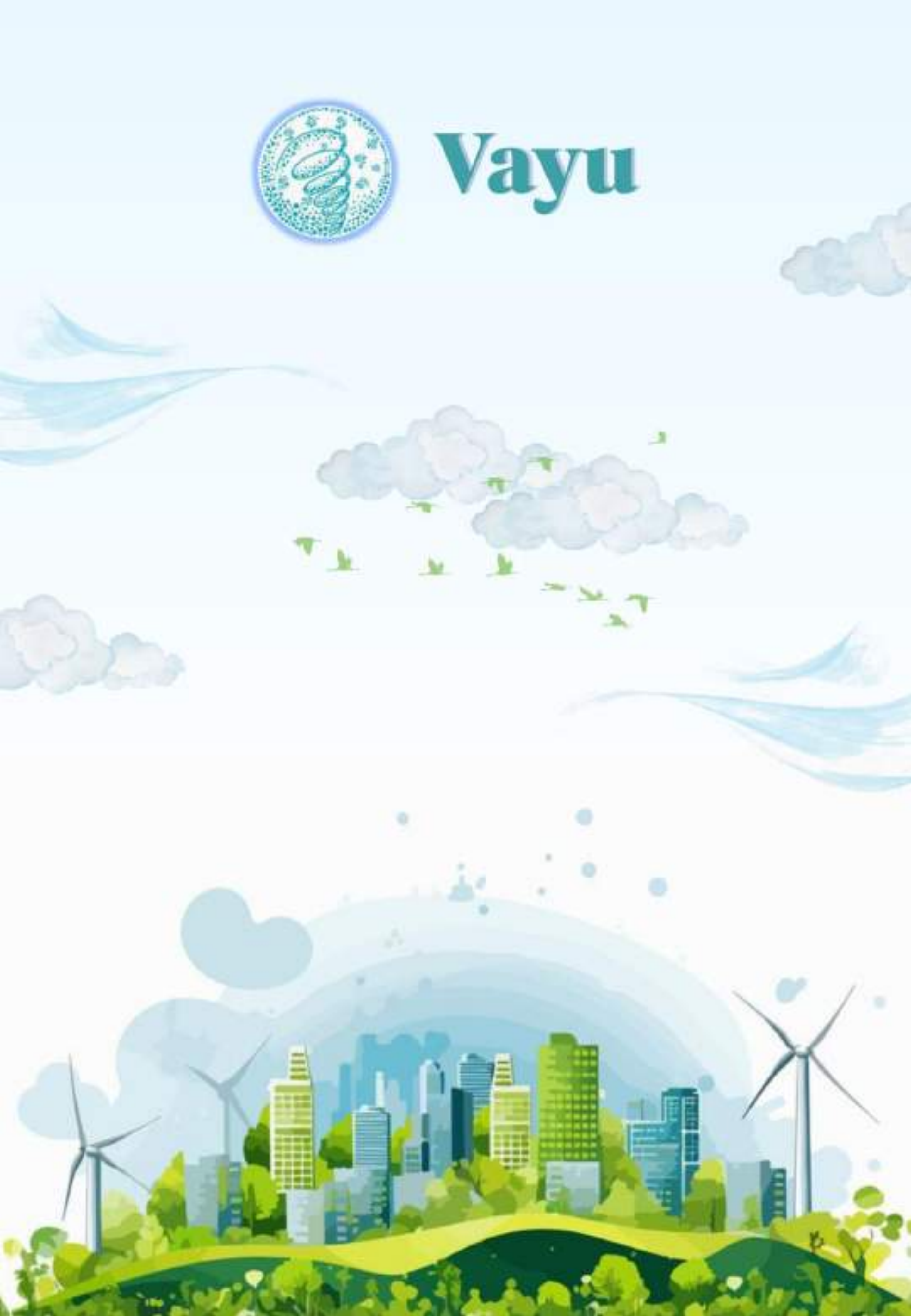
Rising

- With the criteria set in ODF+ Aspiring, the village has arrangements for Solid Waste Management
- The village has arrangements for Liquid Waste Management

Model

With the criteria set in ODF+ Rising, the village has arrangements for the following:

- All public places in the village are observed to have minimal litter, minimal stagnant wastewater and no plastic waste dump in public places
- The villages should prominently display ODF + IFC messages through wall paintings/billboards etc.

Vayu

2 Vayu

S/N	Action Points	Marks
2.1	**Air Quality Monitoring**	200
2.2	**Reduction of Air Pollution**	
2.2.1	Initiatives Towards Banning of Firecrackers	175
2.2.2	Agricultural Waste Management (Prohibition of stubble/open burning of farm waste)	300
2.2.3	Gas Connection	200
2.2.4	Construction and Demolition Waste Management	300
2.3	**Effective Implementation of EV Policy**	
2.3.1	Promoting use of Electric Vehicles	500
2.3.2	EV Charging Stations	300
2.4	**Reduction of Noise Pollution**	175
2.5	**Climate Change and Disaster Management Preparedness**	350
TOTAL		**2,500**

2.1 Air Quality Monitoring — Marks 200

The main objective of air quality monitoring is to measure the amount of pollutants in the air and identify their impact on the environment and human health. This monitoring is mainly done using the Air Quality Index (AQI), which indicates the level of air pollution and its impact on health. The objective of this indicator is to encourage local bodies to monitor the air quality in their areas and take initiatives to improve it.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Air quality monitoring report from NABL or MPCB recognized/accredited labs		200
	• 4 Reports and more	200	
	• 3 Reports	150	
	• 2 Reports	100	

Details required :

- An Air Quality Monitoring Report from a NABL or MPCB -accredited laboratory is required. The report must include, at a minimum, data for PM2.5, PM10, SOx, and Nox
  - *24 hours continuous monitoring*
  - *Air Quality Index*
  - *Monitoring must be conducted in the most congested area with high air pollution*
- Minimum 1 month gap between two reports.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

	SDG 3: Good Health and Well-being	3.9: By 2030: Reduce the number of deaths and illnesses from hazardous chemicals and air, water and soil pollution and contamination

2.1 Air Quality Monitoring

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Number of air quality reports	Mention the number of air quality reports conducted by NABL certified laboratories.
	Date of air quality reports	Mention the date of air quality reports.
	Name of NABL certified laboratory	Mention the name of the National Accreditation Board for Testing and Calibration Laboratories (NABL) certified laboratory.
	Air Quality Indicator	The user should specify the average air quality index calculated for each month in numerical form (Formula: Sum of air quality indicator for each day of the month/Number of days in the month).
	Air Quality Report	Upload air quality monitoring reports for different months.
	Location of air quality monitoring station	Upload the Google Map link of the air quality monitoring station.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.1 Air Quality Monitoring

The images are for illustrative purpose only.

2.2.1	Initiative Towards Banning of Firecrackers	Marks 175

Firecrackers are set off/ignited during festivals and events. They contain large amounts of carbon and Sulphur and release toxic gases into the air. This toxic gas is harmful to both plants and animals. It is necessary to ban the use of firecrackers for the benefit of the environment. This indicator verifies the implementation of the Firecrackers ban by local bodies.

Evaluation Mechanism			Marks
1.	Copy of order – ban on sale and use of Firecrackers		50
	Yes	50	
	No	0	
2.	Number of awareness event/initiative taken up by Local body **(Relative Marking)**		50
	Number of awareness event/initiatives conducted in educational institutes	30	
	Number of awareness event/initiatives conducted other than educational institutes	20	
3.	Air Quality Monitoring Report for the evening and the following morning of the festival, with AQI Data as per the National Air Quality Index		75
	0-100 (Good/Satisfactory)	75	
	101-200 (Moderate)	50	
	201 -500 (Poor/Very Poor/Severe)	0	

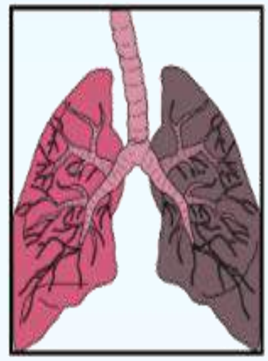
Details required:

- Copy of notification from local authority banning sale and use of Firecrackers.
- Photograph of order/notification published on notice board (Size 1 to 2 MB).
- Details of public awareness programmes - in prescribed excel
- Geotagged photographs of public awareness programmes (Size 1 to 2 MB).
- An air quality monitoring report from a NABL and MPCB -certified laboratory, with samples taken on the evening of the festival or the morning of the following day.
- National Air Quality Index: https://app.cpcbccr.com/AQI_India/
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	**SDG 12: Responsible Consumption and Production**	12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature

Initiative Towards Banning of Firecrackers

Side Effects of Firecrackers

Air Pollution	Waste Production	Noise Pollution	Respiratory Diseases
			

The pollutants emitted from Firecrackers include a complex mixture of hazardous chemicals (such as potassium nitrate, sulphur, carbon compounds), which are used for color and explosion, and the composition of chemicals varies across types of Firecrackers. Depending on the intensity of the Firecrackers, the resulting emissions of pollutants can significantly degrade air quality.

2.2.1 Initiative Towards Banning of Firecrackers

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Has an order been published on the notice board prohibiting the sale and use of Firecrackers?	Select Yes or No from the dropdown.
	Copy of the order banning the sale and use of Firecrackers	Copy of the order banning the sale and use of Firecrackers
	Photos of the order/notice published on the notice board	Upload a photo of the order/notice published on the notice board in PDF format.
2	Total number of awareness programs organized by the local body.	Mention the total number of awareness activities undertaken by the local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of awareness programs/activities organized by the local body	Upload the details of awareness activities regarding ban on Firecrackers in the prescribed excel.
	Geotagged photos of Firecrackers activities	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
3	Has an air quality monitoring report been prepared for the evening and the following morning of the festival- including the Air Quality Index (AQI)?	Select Yes or No from the dropdown.
	Air quality monitoring report for the evening of the festival - including Air Quality Index (AQI)	Upload the air quality monitoring report taken for the evening of the festival.
	Date of Festival	Mention the date on which the festival was celebrated.
	Name of festival	Mention the name of the festival.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.2.1 Initiative Towards Banning of Firecrackers

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Date of awareness initiatives for banning for Firecrackers (Abhiyan Period 1st April 2025-31st March 2026) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Activity conducted at (Public Places/Private Institutes/Educational Institute/Local Community/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
1	2	3

Social Media Post Link for Awareness Activities on the Banning of Firecrackers (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook etc.)	Number of participants (Local Body should only enter whole numbers)
4	5

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

2.2.2 Agricultural Waste Management (Prohibition of stubble/open burning of farm waste)

Marks 300

A significant amount of crop residue is burned on farms, primarily to clear the fields for sowing the next crop. Crop residue burning releases harmful gases such as carbon dioxide (CO_2), carbon monoxide (CO), sulphur oxides (SO_x), particulate matter, and black carbon. This indicator aims to assess whether local authorities have taken measures for the effective management of agricultural waste.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Number of awareness campaigns implemented for agricultural waste management. **(Relative Marking)**		50
2.	Ban on Crop residue burning		50
	Yes	50	
	No	0	
3.	Formation of Farmer Producer Organizations (FPOs): To collect farm waste and produce products from that waste. (e.g. pellet production, coco peat, biochar etc.)		100
4.	Biomass collection and separation facility in local bodies		50
	Yes	50	
	No	0	
5.	Percentage of biomass used as biofuel		50
	75% - 100%	50	
	50% - 74%	40	
	25% - 49%	30	
	Less than 25%	0	

Details required:

- Details of awareness programs for agricultural waste management - in the prescribed excel
- Geo-tagged photographs of awareness activities for agricultural waste management (Size 1 to 2 MB)
- Copy of order banning burning of crop residues for agricultural waste management.
- Copy of Farmer Producer Organizations (FPOs)/Farmer Group Formation Letter.
- Copy of Stock book or Purchase and Sale Register of Farmer Group/Farmer Company.
- Logbook for quantity of agricultural waste generated, processed and reused as biomass/biofuel.
- Geo-tagged photographs of Biomass Collection and Separation Facility (Size 1 to 2 MB)
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 12: Responsible Consumption and Production	12.5: By 2030 Substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse.

Agricultural Waste Management

- Farmers burn crop residues to clear their fields quickly. However, burning waste causes air pollution, health problems and climate change. In addition, it destroys organic matter in the soil and reduces fertility.

- Adopting alternative solutions such as composting, producing biomass pellets, and using microbial decomposers can promote sustainable agriculture.

Methods for utilizing agricultural waste include:

Composting

Cocopeat

Biomass Pellets

Biochar

Bio mulching

Bagasse particle Board

2.2.2 Agricultural Waste Management (Prohibition on stubble/open burning of farm waste)

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Number of initiatives taken for agricultural waste management	Mention the number of initiatives taken for agricultural waste management.
	Details of the initiatives taken for agricultural waste management	Upload the details of the activities taken for agricultural waste management in the prescribed excel.
	Geotagged photos of awareness activities undertaken for agricultural waste management	1)Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
2	Is there an order banning the burning of crop residues/agricultural waste?	Select Yes or No from the dropdown.
	Order banning burning of crop residues/agricultural waste	Upload orders banning burning of crop residues/agricultural waste.
3	Have you formed a farmer group/FPO?	Select Yes or No from the dropdown.
	Documents of the functioning of farmers' groups/FPOs	1.Upload the document in PDF format. 2. The document can be any of the following - Articles of Incorporation, Minutes of Meetings, Transaction Documents.
4	Does the local body have biomass collection and separation facilities?	Select Yes or No from the dropdown.
	Location of the biomass collection and separation facility center	Upload a Google Map link to the Biomass Collection and Separation Facility Center.
	Geotagged photographs of the biomass collection and separation facility	Upload geotagged photos of the biomass collection and separation facility in PDF format.
5	Details of biomass used as fuel	Mention the details of biomass used as fuel.
	Logbook for agricultural waste management	Upload the logbook for agricultural waste management in PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.2.2 Agricultural Waste Management (Prohibition on stubble/open burning of farm waste)

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Date of the awareness activity (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Awareness Activities conducted in the Abhiyan Period (Farmers meet/Workshop etc.)
1	2	3

Social Media link of the awareness activity (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook etc.)	Number of participants (Local body should only enter whole number.)
4	5

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

2.2.3	Gas Connection	Marks 200

The use of wood or cow dung cakes for cooking is a major cause of household air pollution in rural areas. Household air pollution causes non-communicable diseases such as Stroke, Heart Disease, Chronic Obstructive Pulmonary Disease (COPD), and Lung Cancer. This indicator examines how the Local Body is focusing on increasing the number of gas connections (LPG and Biogas plants) in rural households.

	Evaluation Mechanism	Marks
1.	Percentage of new gas connections in households during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	100
2.	Percentage of gas connections in households before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	100

Details required :

- Details of households using gas for cooking - LPG and/or biogas - in the prescribed excel.
- Local bodies that achieved 100% gas connection coverage prior to Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 will receive full marks for this indicator.
- If 100% gas connection coverage was achieved before or during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 - a self-declaration certificate must be submitted
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be given for this indicator.

	SDG 7: Affordable and Clean Energy	7.1: By 2030, ensure universal access to affordable, reliable, and modern energy services.

2.2.3 Gas Connection

Details required for MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1 and 2	Total number of houses in the local body	State the total number of houses in the local body.
1	Total number of houses in local bodies with gas connection during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the number of houses in the local body that have gas connections during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
2	Total number of houses in local bodies with gas connection before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the total number of houses in the local body that had gas connections before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
1 and 2	Number of households with 100% gas connection before or during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	If gas connection is 100% complete before or during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 - Copy of self-declared certificate
1 and 2	Details of beneficiaries who have availed gas connection	Upload the details of the beneficiaries who have availed the benefit of gas connection in the prescribed Excel.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.2.3 Gas Connection

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Name of the owner/owners of the Household with gas connection for cooking purpose (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Address of the Household with gas connection for cooking purposes (Local Body should only enter alphanumerical values.)
1	2	3

Date of Installation of gas connection for household cooking purposes (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Abhiyan during which the gas connection was installed (Majhi Vasundhara Vasundhara Abhiyan 2.0 / Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0/ Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0/Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0/Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
4	5

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

2.2.4 Construction and Demolition Waste Management

Marks 300

Dust generated from construction and demolition sites contributes to air pollution. Effective management of Construction & Demolition (C&D) waste is essential for mitigating the air pollution. The Construction and Demolition Waste Management Rules, 2016, mandate that local bodies ensure proper management of C&D waste within their jurisdiction. This indicator evaluates the performance of local bodies in implementing construction and demolition waste management measures.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Identification of suitable land/areas for storage of C&D waste with proper (green net) covering		150
2.	Collection and segregation of C&D waste		50
	More than 75%	50	
	25% - 74%	25	
	Less than 25%	0	
3.	Percentage of recycling of construction and demolition waste		50
4.	Percentage of construction sites with proper (green net) cover		50

Details required:

- Google Map link of C&D waste facility.
- Details of total collected, segregated and recycled C&D waste (in tonnes) - logbook.
- Step-by-step geotagged photographs of C&D waste management process (size 1 to 2 MB).
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 7. Affordable and Clean Energy	7.1: By 2030, ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services.

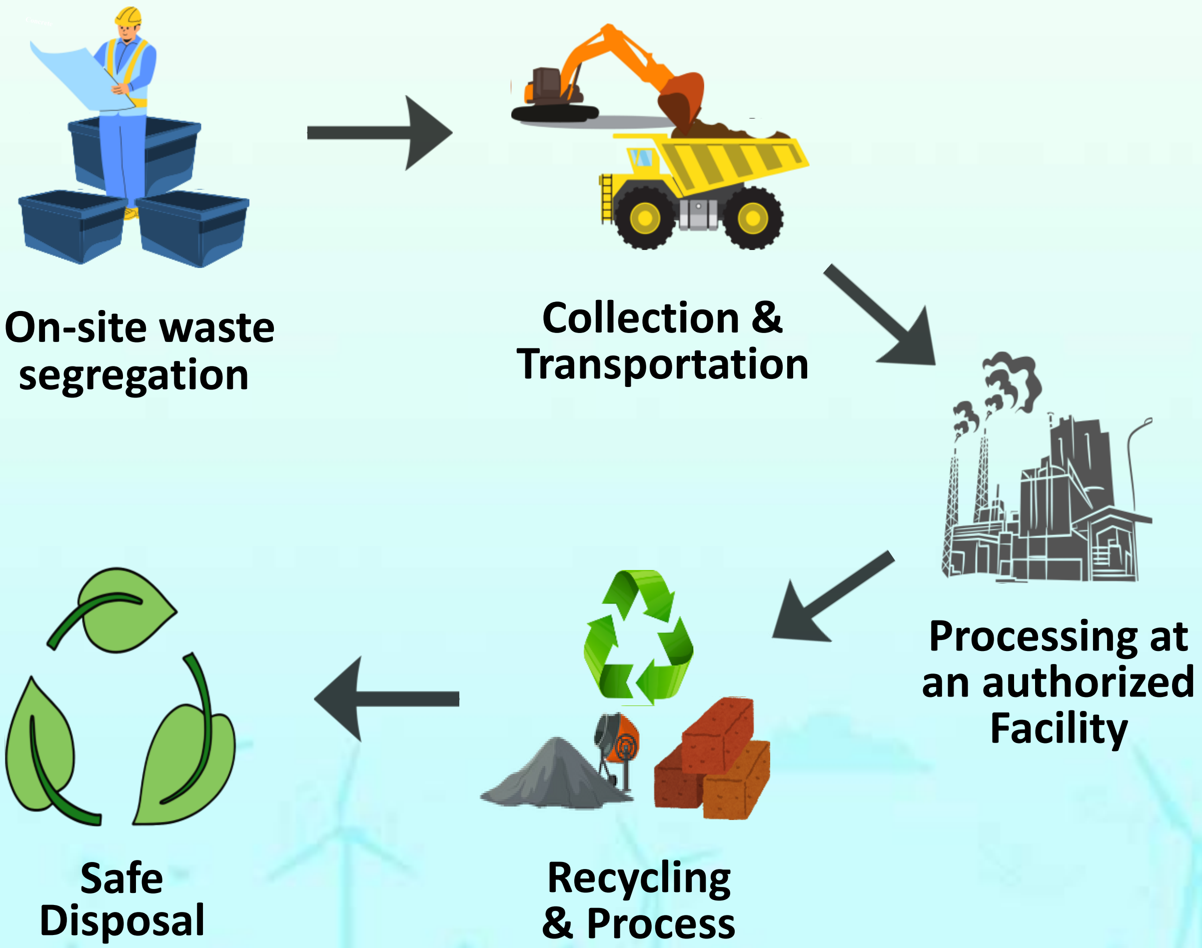
Construction and Demolition Waste Management

- C&D waste is generated during construction, renovation and demolition activities. These waste includes materials such as cement, concrete, bricks, wood, glass, metal and plastic.

- Rapid urbanization in India has led to a significant increase in the generation of such waste. According to the Building Material and Technology Promotion Council (BMPTC), about 150 million tonnes of C&D waste is generated in India every year.

- If not managed properly, this waste can contaminate water resources. Therefore, effective recycling and reprocessing of such waste is of utmost importance for sustainable waste management.

Steps of C&D waste management:

2.2.4 Construction and Demolition Waste Management

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Location of land designated for storage of construction and demolition waste	Please provide information about the location where construction and demolition waste is dumped/stored.
	Land area (in sq.m)	Please specify the area (in sq.m) of the construction and demolition waste site mentioned above.
2	Construction and demolition waste segregation category	Select the category of construction and demolition waste segregation during the period of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Collection, segregation, logbook	Upload a copy of the collection, segregation logbook.
	Geo-tagged photographs of construction and demolition waste management processes	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
3	Total construction and demolition waste collected (in tons)	State the total quantity of construction and demolition waste collected during the period of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Amount of construction and demolition waste recycled and reused (in tons)	Please indicate the total amount of construction and demolition waste collected for recycling/recycling during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
4	Number of construction and demolition sites in the local body	Mention the number of construction and demolition sites in the local body.
	Number of construction and demolition sites properly covered	Mention the number of construction and demolition sites properly covered in the local body.
	Geo-tagged photos of properly covered construction and demolition sites	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.3.1 Promoting use of Electric Vehicles

Marks 500

Electric transport (e-mobility) is a promising technology for reducing dependence on fossil fuels, cutting greenhouse gas emissions, and improving energy efficiency. The Maharashtra State Electric Vehicle Policy, 2025 aims to prevent 1 million tonnes of greenhouse gas emissions from the transport sector by FY 2030 as per the Clean Mobility Transition Model. This indicator assesses the initiatives taken by the local body to promote electric vehicles.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	EVs registered in local bodies during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(Relative Marking)**		300
	Two-Wheeler EV	100	
	Three-Wheeler EV	100	
	Four-Wheeler EV	100	
2.	Percentage of public EV		200
	More than 50%	200	
	25%-49%	150	
	10%-24%	100	
	Less than 10%	0	

Details required :

- The details from the concerned RTO should include - Number of registered EVs (two wheelers [2W], three wheelers [3W] and four wheelers [4W]),
- Since two-wheelers with a motor capacity below 250W and a top speed below 25 km/h typically do not require registration, details for such EVs obtained directly from vendors will be accepted.
- Details of vehicles in the local body used for public transport.
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

13 CLIMATE ACTION	**SDG 13. Climate Action**	13.2: Integrate climate change measures into national policies, strategies and planning.

2.3.1 Promoting use of Electric Vehicles

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Number of EVs registered in local body areas during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the total number of EVs registered in the local body.
	Number of two-wheeler EVs in local bodies	Mention the number of two-wheeler EVs registered during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of three-wheeler EVs in local bodies	Mention the number of three-wheeler EVs registered during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of four-wheeler EVs in local bodies	Mention the number of four-wheeler EVs registered during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Electric vehicle purchase report obtained from the nearest Regional Transport Office (RTO)	Upload the details of the electric vehicle purchase report received from the nearest Regional Transport Office (RTO).
2	Total number of vehicles used for public transportation	State the total number of vehicles used for public transportation.
	Number of EVs used for public transportation	Mention the number of EVs used for public transportation.
	Report on the number of EVs used for public transport	Upload a detailed report of the number of EVs used as public transport, signed by an authorized signatory

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.3.1 Promoting use of Electric Vehicles

The images are for illustrative purpose only.

2.3.2	EV Charging Stations	Marks 300

The lack of charging infrastructure is a major obstacle to the adoption of electric vehicles. Therefore, it is important to develop infrastructure in parallel with the growing adoption of electric vehicles.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Number of EV charging stations created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(Relative Marking)**		150
	Two Wheelers	75	
	Four Wheelers	75	
2.	**Upkeep:** Number of EV charging stations installed and maintained during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0 **(Relative Marking)**		100
	Two-Wheeler	50	
	Four-Wheeler	50	
3.	Total number of functional charging points available at the charging station **(Relative Marking)**		50

Details required:

- Details of EV charging stations created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 – in prescribed Excel.
- Work order and financial progress report.
- Google Map link of EV charging station.
- Copy of electricity bill of EV charging station
- Maharashtra EV Policy: https://gr.maharashtra.gov.in/Site/Upload/Government%20Resolutions/Marathi/202505231834008229....pdf
- Geotagged photographs of EV charging stations (Size 1 to 2 MB).
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.
- If the information filled by the local body does not match the information filled in the MIS during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0, no marks will be awarded. (Applicable for Upkeep only)..

SDG 9. Industry, innovation and infrastructure	9.1: Develop quality, reliable, sustainable and resilient infrastructure, including regional and cross-border infrastructure, for economic development and human well-being, with a focus on affordable and equitable access for all.

2.3.2 EV Charging Stations

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Number of EV charging stations for two-wheelers installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the number of charging stations for two-wheeled EVs.
	Number of EV charging stations for four-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the number of charging stations for four-wheeled EVs.
	Work order	Upload a compiled PDF of all Work orders.
2	Number and location of EV charging stations installed for **two-wheelers** during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0	Mention the number and location of EV charging stations installed for two-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0.
	Number and location of EV charging stations installed by **four wheelers** during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0	Mention the number and location of EV charging stations installed by the four-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0.
	Number and location of EV charging stations installed for **two-wheelers** during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0	Mention the number and location of EV charging stations installed for two-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0.
	Number and location of EV charging stations installed by **four wheelers** during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0	Mention the number and location of EV charging stations installed by the four-wheeler during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0.
	Number and location of EV charging stations installed for **two-wheelers** during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0	Mention the number and location of EV charging stations installed for two-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0.
	Number and location of EV charging stations installed by **four wheelers** during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0	Mention the number and location of EV charging stations installed by Chacha during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0.
	Number and location of EV charging stations installed for **two-wheelers** during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0	Mention the number and location of EV charging stations installed for two-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0.
	Number and location of EV charging stations installed by **four wheelers** during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0	Mention the number and location of EV charging stations installed by the four-wheelers during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0.
3	Number of charging points in working condition	Specify the total number of charging points in working condition.
	Geotagged photos of EV charging points	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
4	Details of EV charging stations	Upload details of EV charging stations, number of operating charging points and EV charging stations using renewable energy in the prescribed excel.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.3.2 EV Charging Stations

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Name of the EV Charging Station created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Date of Installation of the EV Charging Station (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the EV Charging station (Local Body should only enter alphanumerical values)
1	2	3	4

Google Map location link of EV Charging station (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the EV Charging Station	Longitude of the EV Charging Station	EV Charging station used for (2 Wheelers/4 Wheelers/Both) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
5	6	7	8

Total number of functional charging points available at Charging Station (Local Body should only enter whole values)
9

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

2.3.2 EV Charging Stations

The images are for illustrative purpose only.

The following table provides technical specifications for EV charging stations across different levels (Level 1, Level 2, Level 3) in India:

S. No	Charging Station	Voltage (V)	Power (kW)	Type of Vehicle	Type of compatible charger
1	Level 1 (AC)	240	<=3.5 kW	Bus, 4w ,3w,2w	Type 1, Bharat AC-001
2	Level 1 (DC)	>=48	<=15 kW	Bus, 4w,3w,2w	Bharat DC-001
3	Level 2 (AC)	380-400	<=22 kW	Bus, 4w,3w,2w	Type 1, Type 2, GB/T ,Bharat AC-001
4	Level 3 (AC)	200-1000	22 to 4.3 kW	Bus, 4w	Type 2
5	Level 3 (DC)	200-1000	Up to 400 kW	Bus, 4w	Type 2, CHAdeMO,CCS1, CCS2

Types of charging points:

Bharat EV AC001

Type 6

Connectors

Type 7 Connectors

2.4 Reduction of Noise Pollution

Marks 175

Noise pollution is the presence of unwanted or disturbing sound that has adverse effects on the health of humans and animals. Noise pollution is caused by natural phenomena and human activities. The main causes of this are man-made sources such as industrial facilities, aircraft, loudspeakers, Firecrackers, etc. When used at high volume, some other devices also contribute to noise pollution, such as televisions, transistors, radios, etc. This indicator assesses the efforts of local bodies to prevent and mitigate noise pollution.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Number of awareness activities to prevent noise pollution. (Relative Marking)		75
2.	Copy of the order/notice prohibiting the use of loudspeakers in public places during festivals beyond the permitted time limit.		50
3.	Is there a silent zone in the local body?		50
	Yes	50	
	No	0	

Details required:

- Number of awareness activities (quarterly) - in the prescribed excel.
- Geotagged photographs of the events (Size 1 to 2 MB).
- Copy of the order/notification prohibiting the use of loudspeakers in public places during festivals after the permitted time limit.
- A copy of the notification declaring silence zones, issued by the local body.
- Location of silence zones- on Google Maps
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

	SDG 12. Sustainable use and production of resources	12.8: By 2030, ensure that people everywhere have relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

Awareness about Noise Pollution

Standard noise level as per WHO guidelines	
A specific sound environment	**Sound Limit (dB)**
Dwelling	30-35
School, Playground outdoor	55
Industrial, Commercial, Traffic Areas, Indoors and Outdoors	70
Ceremonies, festivals and Entertainment events	100
Music through Earphones	85

Ambient air quality standards with respect to noise		
Category of Area	Sound Limit	
	Daytime (Morning 6:00 to Night 10:00)	Nighttime (Night 10:00 to Morning 6:00)
Industrial Area	75 dB	70 dB
Commercial Area	65 dB	55 dB
Residential Area	55 dB	45 dB
Silence Area	50 dB	40 dB

https://cpc.nic.in/who-guidelines-for-noise-quality/

Criteria for a Silent zone

- Silent zones are declared as areas within a 100-meter radius of hospitals, educational institutions and courts.
- In these areas, honking of vehicle horns, loudspeakers and bursting of Firecrackers are prohibited.

Measures to reduce Noise Pollution

Natural Solutions

1. Bamboo plantation
2. Tree plantation
3. Earth dams
4. Green walls

Man-made solutions

1. Transparent acrylic panels
2. Sound barrier walls
3. Stone walls
4. External barriers

2.4 Reduction of Noise Pollution

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Number of awareness programs organized to prevent noise pollution during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the number of awareness programs to prevent noise pollution during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of citizen participation in the public awareness program	Upload the details of citizen participation in the prescribed Excel.
	Geotagged photographs of awareness activities	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
2	Is there any document restricting the use of loudspeakers/public address systems during festivals after the permitted time limit?	Select Yes or No from the dropdown.
	Document for restriction on use of loudspeakers/public address systems at festivals after the permitted time limit	Upload documents for restrictions on the use of loudspeakers/public address systems at festivals after the permitted time limit.
3	Is there a silent zone in the local government?	Select Yes or No from the dropdown.
	Location of the silent zone	Upload the Google Map link of the peace zone.
	Geotagged photographs of Silent zones	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.4 Reduction of Noise Pollution

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr.No	Activity conducted (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Social Media Post link for prevention of noise pollution and honking (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, etc.)
1	2	3

Number of participants at the awareness activity (Local Body should only enter whole values)	Activity conducted at (Public Place/Private Institution/Educational Institution/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
4	5

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

2.5	Climate Change and Disaster Management Preparedness	Marks 350

2.5 Climate Change and Disaster Management Preparedness

Marks 350

Climate change is the long-term change in temperature and weather in a region. These changes can be natural or man-made. Maharashtra has developed a comprehensive, proactive, multi-hazard and technology-based strategy in their State Action Plan on climate change. This indicator will assess the activities organized by local bodies to create awareness about climate change and assess their disaster management and participation.

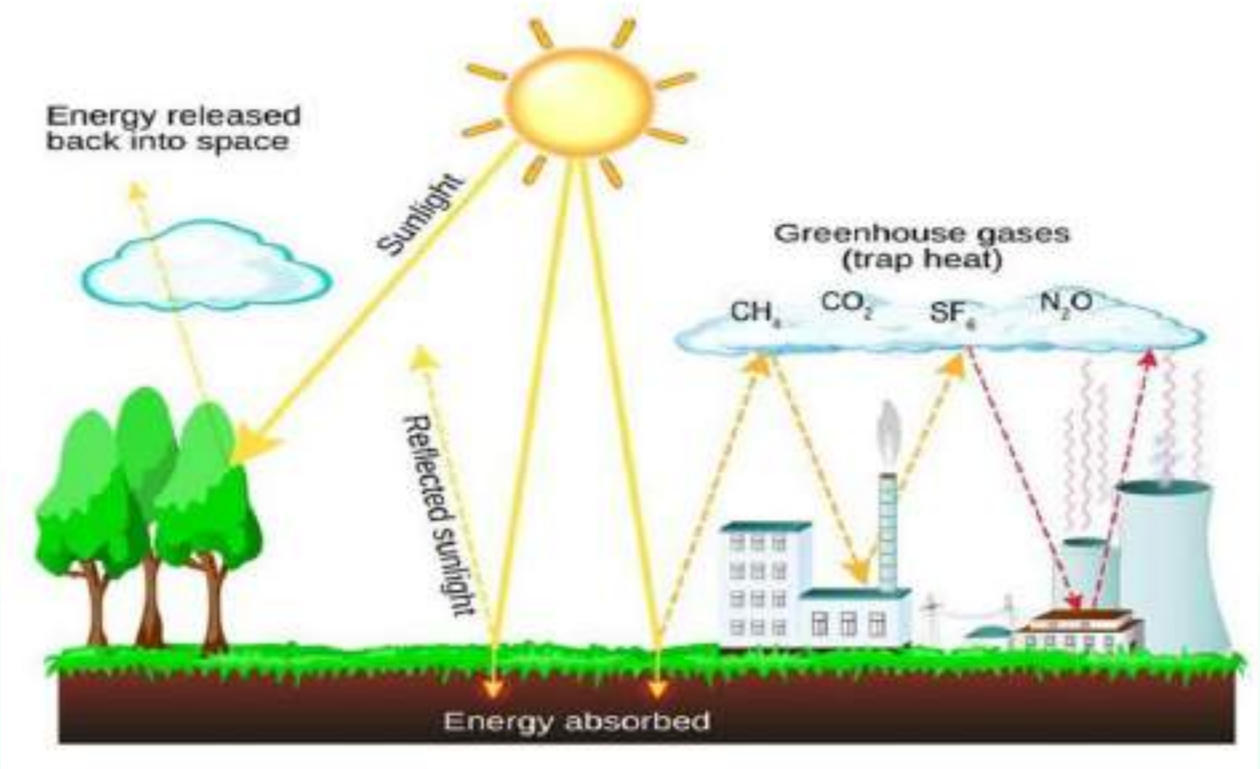
	Evaluation Mechanism		Marks
1	Number of events organized to raise awareness about climate change and disaster management **(Relative Marking)**		100
2	Record of extreme weather change events		100
	Yes	100	
	No	0	
3	Has a Village Disaster Management Committee been established?		25
	Yes	25	
	No	0	
4	Has a disaster management plan of the local body been prepared under the Gram Panchayat Development Plan?		25
	Yes	25	
	No	0	
5	Number of capacity building sessions on disaster management for officials of local bodies organized by Village Disaster Management Committee (10 marks each)		50
6	Is there an updated disaster management kit at the local bodies?		50
	Yes	50	
	No	0	

Details required:

- Number of awareness activities and details of citizen participation - in the prescribed excel.
- Geotagged photographs of awareness programs (Size 1 to 2 MB).
- Details of extreme weather events/disasters - in the prescribed excel.
- Photograph of disaster management plan on the notice board of the local body.
- Copy of disaster management plan of the local body.
- Minutes of meetings from capacity-building sessions organized by the Village Disaster Management Committee.
- List of disaster management kits available on the website/notice board of the local body.
- *Note: A mapping of extreme weather events and disasters that have occurred within the local body's jurisdiction over the past 5 years must be conducted.*
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

13 CLIMATE ACTION	**SDG 13: Climate Action**	Target 13.2: Integrate climate change measures into national policies, strategies and planning. Target 13.3: Improve education, awareness-raising and human and institutional capacity on climate change mitigation, adaptation, impact reduction and early warning.

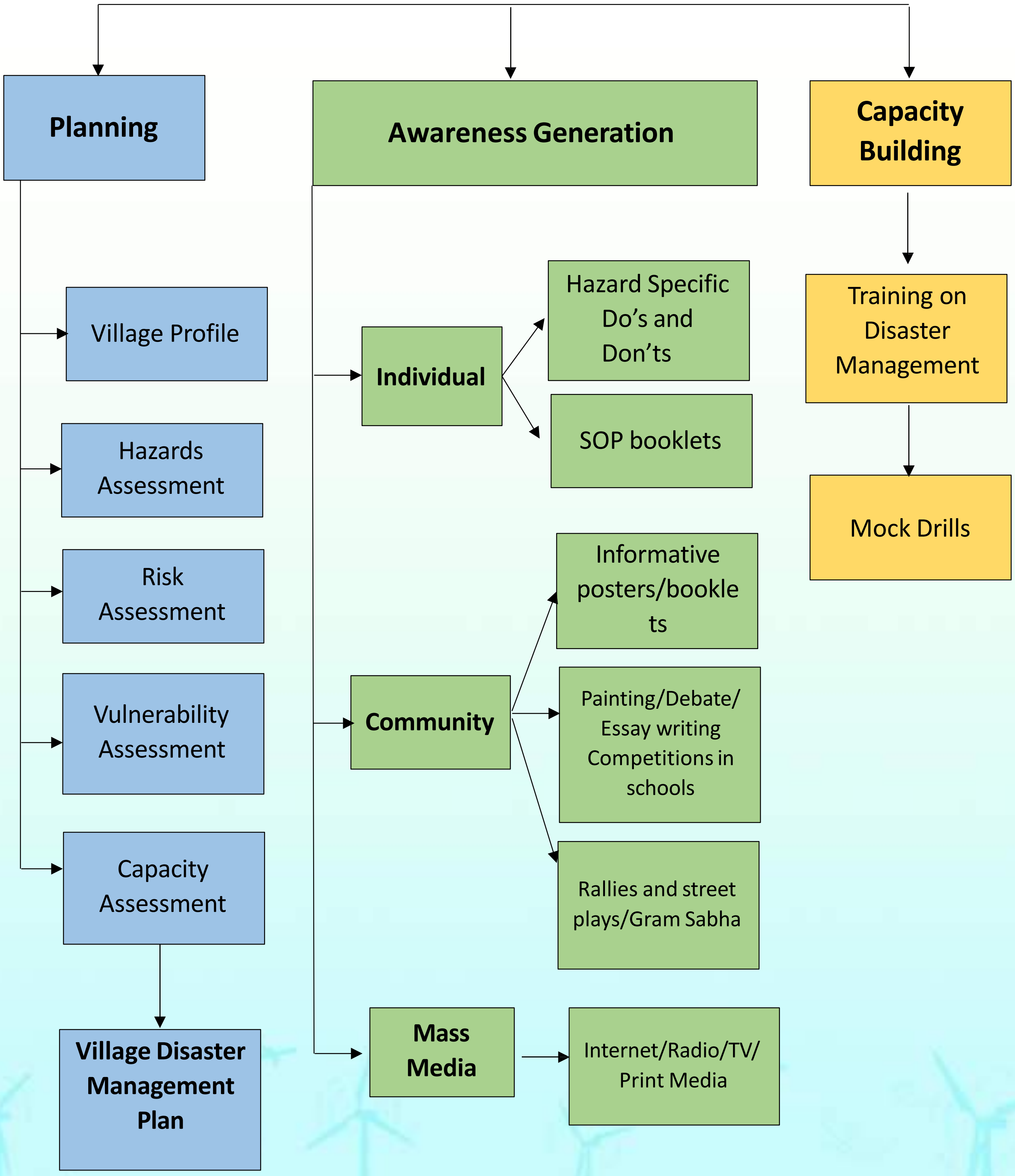
Climate Change

Disaster Management

Steps to be taken for Disaster Management by Rural Local Body

2.5 Climate Change and Disaster Management Preparedness

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Required details For MIS	Instruction / Guidance
1	Number of activities organized to create awareness about climate change and disaster management during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the number of activities organized to create awareness about climate change and disaster management during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Geotagged photos	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
	Details of programs organized to raise awareness about climate change	Upload the details of the programs organized to create awareness about climate change in the prescribed Excel.
2	Is mapping of extreme weather events/disasters in the last 5 years done in the local bodies?	Select Yes or No from the dropdown.
	Details of severe weather events/disasters	Upload the details of severe weather changes/disasters in the prescribed Excel.
3	Has the local body constituted a Village Disaster Management Committee (VDMC)?	Select Yes or No from the dropdown.
	Copy of the letter of establishment and list of members of the Village Disaster Management Committee	Upload a copy of the Village Disaster Management Committee's establishment letter and list of members in a compiled PDF format.
	Has the local body prepared a disaster management plan under the Gram Panchayat Development Plan?	Select Yes or No from the dropdown.
	Copy of the updated Village Disaster Management Plan	Upload a copy of the updated Village Disaster Management Plan in a compiled PDF format.
	Photos of the Village Disaster Management Plan on the notice board of the Gram Panchayat	Upload the photographs of the Village Disaster Management Plan in a compiled PDF format on the notice board of the Gram Panchayat.
4	Number of capacity building sessions on disaster management for local bodies stakeholders organized by Village Disaster Management Committee (VDMC)	Mention the number of capacity building sessions on disaster management for local bodies organized by the Village Disaster Management Committee (VDMC).
	Notification of capacity building sessions organized annually by VDMC	Upload the notifications of capacity building sessions organized by VDMC annually in a compiled PDF format.
	Copy of annual schedule of capacity building sessions	Upload a copy of the annual schedule of capacity building sessions in a compiled PDF format.
5	Is an updated disaster management kit available at the Gram Panchayat level?	Select Yes or No from the dropdown.
	List of Disaster Management Kits available on Gram Panchayat website/notice board	Upload the list of disaster management kits available on the Gram Panchayat website/notice board in PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

2.5 Climate Change and Disaster Management Preparedness

Details required in prescribed Excel Sheet -1

Sr.No	Name of the awareness activity regarding climate change and Preparedness of Disaster Management (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of the awareness activity (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3

Awareness Activities conducted in the Abhiyan Period (Workshop/Seminars/Guest Lectures etc.)	Social Media link of the awareness activity (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook YouTube.)
4	5

Details required in prescribed Excel-2 Sheet

Sr.No	Impacts of Extreme events related to Climate Change (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Date of Extreme event (Last 5 Years Data) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3

Name of ward/area affected (Local Body should only enter alphanumerical values)	Nature of Loss (Human lives/Infrastructure/Livestock/Vegetation loss/Agriculture loss/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
4	5

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

Jal

3	Jal

S/No.	Action Points	Marks
3.1	**Water Resource Conservation And Rejuvenation**	**400**
3.2	**Rainwater Harvesting**	
3.2.1	Rainwater Harvesting In Public Buildings	200
3.2.2	Aquifer Recharge	250
3.3	**Measuring Water Loss And Quality Monitoring**	
3.3.1	Water Budgeting	300
3.3.2	Water Metering	100
3.4	**Water Supply and Grey Water Management**	**250**
3.5	**Promotion of Sustainable Festivals**	**400**
3.6	**Conservation of Aquatic Ecosystems**	**100**
	Total	**2,000**

3.1	Water Resource Conservation and Rejuvenation	Marks 400

Water is the basis of life on Earth and a valuable natural resource. However, water resources are being depleted due to rapid development and negligence of traditional water bodies (rivers, lakes or ponds). Conserving traditional water resources is crucial for mitigating water scarcity and building resilience against future droughts. This indicator will assess the work being done by local bodies to conserve and rejuvenate water resources.

	Evaluation mechanism	Marks
1.	The Water Resources Conservation Plan approved by the Water Supply and Sanitation Committee (WSSC).	50
2.	Number of existing water bodies rejuvenated by removing silt/algae/waste or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(Relative marking)**	100
3.	Number of **Newly Developed** water bodies during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(Relative Marking)**	75
4.	Total water storage capacity increased due to rejuvenation and development of water bodies during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in cubic meters) **(Relative Marking)**	50
5.	Total number of CCT/Deep CCT projects implemented during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(Relative Marking)**	50
6.	Catchment Area Treated (in ha) through CCT/ Deep CCT projects implemented in Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 **(Relative Marking)**	75

Details required :

- Copy of water resource conservation plan approved by the Water Supply And Sanitation Committee (WSSC).
- Number and details of water bodies rejuvenated by removing silt/algae/solid waste or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 - including Google Map link in the prescribed Excel.
- Number and type of water bodies developed by the local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 - Excel including Google Map link.
- Increase in water storage capacity of water bodies (in cubic meters) - Copy of Measurement Book.
- Details of CCT (Continuous Contour Trench - CCT) and Deep CCT projects - Length of projects (in meters).
- Details of the watershed area treated (in hectares) - Copy of Measurement Book.
- Financial progress report and work order of rejuvenation and development projects.
- Stagewise geotagged photographs (size 1 to 2 MB)
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 6: Clean water and Sanitation

Target 6.6: Protect and restore water-related ecosystems, including mountains, forests, wetlands, rivers, aquifers and lakes.

Water Resource Conservation and Rejuvenated

Pond repair by removing silt

Use of plants for water purification

Revitalizing the river
by removing waste

Community Cleanliness Campaign

Rejuvenation of depleted water sources

Water bodies that have dried up or disappeared because of human activities and climate change are known as **extinct or vanished water sources**. One such example is **Morda Lake**, near Dharashiv in Maharashtra, which had been dry for many years. In **August 2024**, the lake was successfully **restored**, bringing back its ecosystem and helping improve **local water conservation**.

The images are for illustrative purpose only

3.1 Water Resource Conservation and Rejuvenation

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1.	Has the Water resource conservation Plan been Prepared by the local body ?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Has the Water Resources Conservation Plan been approved by the WSSC?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Upload a copy Water Resources Conservation Plan approved by the Water Supply And Sanitation Committee (WSSC)	Upload the water resource conservation plan approved by the Water Supply And Sanitation Committee (WSSC) in PDF format
2.	Total number of waterbodies in the local body	Enter total number of waterbodies in the local body
	Number of water bodies rejuvenated by removing silt/algae/waste or through repair work during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the number of water bodies that have been rejuvenated through siltation or restoration work.
	Geo-tagged photographs of the water bodies **before – during – after** their rejuvenation under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	1)Upload a compiled PDF of geotagged photographs according to the guidelines provided in the toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photo 4) No black & white or blur photographs should be uploaded
	work order/MoU with NGO/Corporate	Upload a compiled PDF of all commissioning orders.
	Financial progress brief	Upload a consolidated PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Details of water bodies rejuvenated by removing silt/algae/solid waste or through repair work	Upload the details of water bodies revitalized by removing silt/algae/solid waste or through repair work in the prescribed excel.
3.	Number of new water bodies created under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the number of new water bodies created under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Geotagged **before- during- after** photographs of new water bodies during Majhi Vasundhara Mission 6.0	1)Upload a compiled PDF of geotagged photographs according to the guidelines provided in the toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photo 4)) No black & white or blur photographs should be uploaded
	Details of new water bodies created	Upload the details of the new water resources created in the prescribed Excel.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.1 Water Resource Conservation and Rejuvenation

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
3.	work order/MoU with NGO/Corporate	Upload a compiled PDF of all commissioning orders.
	Financial progress brief	Upload a consolidated PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
4.	Meanwhile, the total water storage capacity increased due to the rejuvenation/development of water resources - in cubic meters (m^3)	Total number of water storage capacity in cubic meters (m^3) due to rejuvenated /development of water bodies.
	Copy of measurement book	Upload photos of measurement book in compiled pdf format.
5.	Number of CCT / Deep CCT projects implemented during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter number of CCT / Deep CCT projects implemented during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Copy of measurement book	Upload photos of measurement book in compiled pdf format
	Geotagged Photographs of **Before - during - After** CCT/Deep CCT Projects Implemented During Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	1)Upload a compiled PDF of geotagged photographs according to the guidelines provided in the toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photo 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
	Details of CCT / Deep CCT projects	Upload details of CCT / Deep CCT projects in prescribed excel sheet format
	Work Order	Upload compiled PDFs of all work orders
	Financial progress brief	Upload the compiled PDFs of financial receipts, project cost, finance allotted in rupees and finance exhausted in rupees Incase the activities are done under CSR then upload the acknowledgment slip/Memorandum of Understanding (MOU).
6.	Catchment area affected by CCT/Deep CCT projects during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in hectares)	Enter the total treated catchment area during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 through CCT/ Deep CCT projects

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.1 Water Resource Conservation and Rejuvenation

Details required in prescribed Excel Sheet - 1

Sr.No	Name of the water body (Pond/Lake/River) rejuvenated during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Date of completion of the rejuvenation the water body (Pond/Lake/River) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the water body rejuvenated during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map Location Link of the water body rejuvenated (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4	5

Latitude	Longitude	Method of water body rejuvenation (Silt removal/Solid waste removal/Algae removal/Repair work) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Amount of silt removed in cubic meters during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)	Amount of solid waste removed in cubic meters during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)	Means of disposal of removed silt/solid waste (Construction site/Composting/Recycling) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
6	7	8	9	10	11

Water Storage Capacity added through rejuvenation of the water body (in cubic meters) (Local Body can also enter decimal values)	Date of the work order for the conservation and rejuvenation of the water bodies (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Work order number for the conservation and rejuvenation of the water bodies	Project cost of the water conservation and rejuvenation of the water bodies in "Rs." (Local Body can also enter decimal values)
12	13	14	15

Note - Information to be filled in Excel should be in English only

3.1 Water Resource Conservation and Rejuvenation

Details required in prescribed Excel Sheet - 2

Sr.No.	Name of the new water body created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of creation of new waterbody during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the newly created water body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the newly created water body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4	5

Water storage capacity added through creation of newly created waterbodies (in cubic meter) (Local Body can also enter decimal values)	Date of the work order for the creation of new water body (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Work order number for the creation of new water body (Local Body should only enter alphanumerical values)	Cost of creation of new water body in "Rs" (Local Body can also enter decimal values)	Water Body created by (Local Body/Private Institution/NGO/Local Community/Other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
6	7	8	9	10

Details required in prescribed Excel Sheet - 3

Sr.No.	Name of the CCT/Deep CCT project implemented during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of completing the CCT/Deep CCT project during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the CCT/Deep CCT project implemented during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map Location Link of the CCT/Deep CCT project implemented during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4	5

Catchment Area Treated (in ha) through CCT/ Deep CCT projects implemented in Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)	Date of the work order for the CCT/Deep CCT projects (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Work order number for the CCT/Deep CCT projects (Local Body should only enter alphanumerical values)	Cost of the CCT/Deep CCT projects in "Rs." (Local Body can also enter decimal values)	CCT/Deep CCT project Implemented by (Local body/Educational Institution/Private Institution/NGO/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
6	7	8	9	10

Note - Information to be filled in Excel should be in English only

3.1 Water Resource Conservation and Rejuvenation

The images are for illustrative purpose only.

3.2.1 Rainwater Harvesting in Public Buildings

Marks 200

Rainwater harvesting (RWH) is the process of collecting and storing rainwater from rooftops and other surfaces for direct use or for groundwater recharge. Rainwater is generally considered pure, and when RWH systems are installed on buildings, a reliable water source becomes available on the premises. This indicator will analyze the initiatives by the local body to harvest rainwater.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Percentage of Public Buildings with functional Rainwater harvesting systems installed before and during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		100
	100%	100	
	75% - 99%	75	
	50% - 74%	50	
	Less than 50%	0	
2.	Rainwater harvested during the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in Cubic meter) **(Relative Marking)**		50
3.	Number of promotional activities conducted on RWH in private buildings , percolation pits, and efficient water use during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0. **(Relative Marking)**		50

Details required:

- List of public buildings with rooftop rainwater harvesting projects(RWH) in prescribed excel format.
- Location of the public buildings on Google map where RWH was implemented.
- For this indicator, the term "public buildings" encompasses all commercial, institutional, and government structures, such as educational buildings, hospitals, shopping complexes, and theatres, excluding residential buildings.
- Rainwater Harvested should be reported in cubic meter ; **1 Cubic meter = 1000L**
- Stage-wise geotagged photographs of RWH structures (size 1 to 2 MB)
- Details of promotional activities in prescribed excel format.
- Geotagged photographs of promotional activities (size 1 to 2 MB)
- If the submitted documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 6: Clean water and Sanitation

Target 6.b Support and strengthen the participation of local communities in improving water and sanitation management.

Target 6.5: By 2030, implement integrated water resources management at all levels, including through transboundary cooperation as appropriate.

Rainwater Harvesting in Public Buildings

Components of RWH as defined by Jal Shakti Abhiyan

A system of pipes/ducts to direct water from the surface.

Filter unit to remove dirt carried away by rainwater

A tank or groundwater recharge structure for storing water

Rainwater Storage Type

Ferro cement tank

Underground tank

Syntax Tank

The images are for illustrative purpose only

How to Calculate Rainwater Harvested

The formula for calculating the amount of rainwater harvested annually is given as follows:
If,

Q = Amount of Rainwater which can be harvested in Liters,

M = Mean Annual Rainfall in millimeters (mm),

A = Catchment area in square meters, (sq m)

R = Runoff coefficient, losses due to unavoidable small leakages in the gutter downpipe system, or rainfalls that are too light to produce sufficient runoff or a possible overflow of gutters in the case of an extreme downpour.

Then, **Q = M*A*R**, The Runoff coefficient varies with the type of rooftop material, the type of materials and their runoff coefficient are given below.

Type	Runoff Coefficient
Galvanized iron sheet	>0.9
Corrugated Metal sheets	0.7-0.9
Tiles	0.8-0.9
Concrete	0.6-0.8
Brick Pavement	0.5-0.6
Rocky Natural Catchment	0.2-0.5
Soil with slope	0-0.3
Green Areas	0.05-0.1

3.2.1 Rainwater Harvesting in Public Buildings

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1.	Total number of public buildings in the local body.	Enter number of public buildings in the local body.
	Total number of the of Public Buildings with functioning Rainwater harvesting projects	Enter the number of public buildings with functioning rainwater harvesting projects installed before and during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Stage wise geotagged photographs of the rainwater harvesting system	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded
2.	Total amount of the Rainwater Harvested during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 Period in cubic meters (m^3)	Enter total amount of the Rainwater Harvested during Abhiyan Period in cubic meters
	Details of the public buildings with Rainwater Harvesting System	Upload details of public buildings with Rainwater Harvesting System in prescribed excel sheet format
3.	Number of awareness activities on rainwater harvesting projects, percolation pits and efficient water use on private buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Mention the number of awareness activities on rainwater harvesting projects, percolation pits and efficient water use on private buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of public awareness activities on rainwater harvesting projects, percolation pits and efficient water use on private buildings	Upload details of awareness activities on rainwater harvesting projects, percolation pits and efficient water use on private buildings in the prescribed excel.
	Geotagged photographs of awareness activities	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.2.1 Rainwater Harvesting in Public Buildings

Details required in prescribed Excel Sheet - 1

Sr.No.	Public building with rooftop rainwater harvesting system installed during (Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0, 5.0 and 6.0) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Name of the public building with rooftop rainwater harvesting system installed (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of installation of Rainwater Harvesting system (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)
1	2	3	4

Address of the public building with rooftop rainwater harvesting system installed (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map Location Link of the public building with rooftop rainwater harvesting system installed (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the public building with rooftop rainwater harvesting system	Longitude of the public building with rooftop rainwater harvesting system
5	6	7	8

Total amount of rain water harvested during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in Cubic meter) (Local Body can also enter decimal values)	Use of harvested rainwater (Drinking/Household chores/Agriculture/ Ground recharge/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
9	10

Details required in prescribed Excel Sheet - 2

Sr.No.	Date of awareness activity - RWH on private properties, percolation pits and efficient water use - conducted during Majhi Vasundhara Abhiyaan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Social Media Post Link of the awareness activity - RWH on private properties, percolation pits and efficient water use - conducted during Majhi Vasundhara Abhiyaan 6.0 (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Youtube,etc.)	Activity conducted by (Local body/Educational Institute/Private Institute/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Total number of participants (Local Body should only enter whole values)
1	2	3	4	5

Note - Information to be filled in Excel should be in English only

3.2.1 Rainwater Harvesting in Public Buildings

The images are for illustrative purpose only

3.2.2 Aquifer Recharge

Marks 250

Increasing dependence on groundwater has caused many wells and borewells to dry up, making conservation efforts essential. Therefore, groundwater recharge and the revival of wells have become increasingly important. The construction of percolation pits to allow rainwater to percolate into the soil is a simple and effective technique that helps in raising the groundwater level. This indicator assesses the initiatives undertaken by local bodies for groundwater recharge.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Number of functional, dysfunctional, private and public wells and borewells in the local body.		50
2.	Percentage of wells rejuvenated/recharged during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		50
3.	Percentage of borewells recharged during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		50
4.	Number of newly constructed (not connected to RWH system) percolation pits during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)		50
5.	Upkeep: Number of functional and maintained percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0 ,4.0 and 0.5 (Relative Marking)		20
6.	Percentage of wells/borewells with		30
	Green Card	30	
	Yellow Card	15	
	Red Card	0	

Details required :

- Number of all (dysfunctional/functional) private and public wells and bore wells in the local body.
- Number of projects taken up for rejuvenation/recharge- in prescribed excel format.
- Google map link of rejuvenated wells/borewells.
- Work order of rejuvenated projects.
- Stage wise geotagged photographs (size 1 to 2 MB)
- Number of new percolation pits created during and before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in prescribed excel format.
- Project capacity and project report of percolation pits.
- Percolation pits – Google Map link
- Percolation pits that are not part of a rooftop rainwater harvesting system will only be considered for evaluation.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

	SDG 6: Clean water and Sanitation	Target 6.5: By 2030, implement integrated water resources management at all levels, including through transboundary cooperation as appropriate. Target 6.6: Protect and restore water-related ecosystems, including mountains, forests, wetlands, rivers, aquifers and lakes.

Groundwater Recharge

Benefits of groundwater recharge

Raises groundwater levels.

Improves water quality

Prevents flood

Types of groundwater recharge

<u>The images are for illustrative purpose only</u>

3.2.2 Aquifer Recharge

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1.	Total number of functional, dysfunctional, private and public wells in the local body which are mapped and geotagged	Enter number of wells in the local body which are mapped and geotagged: 1.functional 2.dysfunctional 3.private 4.public
	Total number of functional, dysfunctional, private and public borewells in the local body which are mapped and geotagged	Enter number of borewells in the local body which are mapped and geotagged: 1.functional 2.dysfunctional 3.private 4.public
2.	Number of wells that are rejuvenated/recharged	Enter number of wells which are rejuvenated/recharged
	Work Order/MoU with NGO/Corporate	Upload compiled PDFs of all work orders
	Financial progress brief	Upload the compiled PDFs of financial receipts, project cost, finance allotted in rupees and finance exhausted in rupees Incase the activities are done under CSR then upload the acknowledgment slip/Memorandum of Understanding (MOU).
	Geotagged photographs of the stages (**before-during -after**) of the rejuvenated/recharged wells	1)Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded
3.	Number of borewells rejuvenated/recharged	Mention the number of borewells rejuvenated/recharged
	work order/MoU with NGO/Corporate	Upload compiled PDFs of all work orders
	Financial progress brief	Upload the compiled PDFs of financial receipts, project cost, finance allotted in rupees and finance exhausted in rupees Incase the activities are done under CSR then upload the acknowledgment slip/Memorandum of Understanding (MOU).
	Geotagged photographs of the stages (before-during -after) of the rejuvenated/recharged borewells	1)Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded
4.	Total number of newly constructed percolation pits (not connected to the RWH system) during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the total number of newly constructed percolation pits (not connected to the RWH system) during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	work order/MoU with NGO/Corporate	Upload a compiled PDF of the work order/MoU with the NGO/Corporate.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.2.2 Aquifer Recharge

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Details required for MIS
4.	Geotagged photographs of percolation pits at various stages (before-during -after)	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded
	Details of rainwater percolation pits	Upload the details of rainwater percolation pits in the prescribed Excel.
5.	Number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0	Enter number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0
	Number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0	Enter number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0
	Number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0	Enter number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0
	Number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0	Enter number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0
	Number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0	Enter number of percolation pits created during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0
	Geotagged photographs of maintained percolation pits	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded
6.	Number of wells + Borewells in local bodies with green card	Mention the number of wells + Borewellsin the local body with green card.
	Number of wells + Borewells in local bodies with yellow card	Mention the number of wells + Borewellsin the local body with yellow card
	Number of wells + Borewells in local bodies with red card	Mention the number of wells + Borewellsin the local body with red card.
	Copy of red, yellow and green cards of wells/Borewells	Upload a PDF copy of the red, yellow and green cards of wells/Borewells.
2.,3. And 6.	Details of rejuvenated/recharged work of wells/Borewells	Upload details of rejuvenated/recharged work of wells/Borewells in the prescribed excel

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.2.2 Aquifer Recharge

Details required in prescribed Excel Sheet - 1

Sr.No.	Is this a well or borewell (Select from dropdown option)	Name of the well/borewell (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Status of well/borewell - (Functional/ Dysfunctional) (Select from dropdown option)	Ownership of well/borewell - (Public/ Private) (Select from dropdown option)
1	2	3	4	5

Rejuvenation of well/borewell during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Yes/No) (Select from drop drown option)	Date of well/borewell rejuvenation (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the rejuvenated well/borewell (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the well/borewell rejuvenated (Local Body should enter valid google map link)
6	7	8	9

Latitude	Longitude	Project cost for well/borewell rejuvenation during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in "Rs." (Local Body can also enter decimal values)	Borewell/Well rejuvenation conducted by (Local Body/ Educational Institutes/Private Institutes/Local Communities/Others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Water quality card of the well/borewell (Red/Yellow/Green) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)
10	11	12	13	14

Details required in prescribed Excel Sheet - 2

Sr.No.	Date of creation of the percolation pit during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format)	Address of the percolation pit created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map location link of the percolation pit created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link)	Latitude of the percolation pit	Longitude of the percolation pit
1	2	3	4	5	6

Percolation pit created by (local body/private institution/educational institute/local communities/others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Work order number for creation of the Percolation Pit	Date of the work order for creation of percolation pit (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Capacity of the percolation pit created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in cubic meters (Local Body can also enter decimal values)
7	8	9	10

Note - Information to be filled in Excel should be in English only

3.2.2 Aquifer Recharge

<u>The images are for illustrative purpose only.</u>

3.3.1 Water Budgeting

Marks 300

Water budgeting helps local body understand how much water is available and how much is needed. It is prepared as part of the Village Action Plan and shared with the community. The aim is to improve water use in farming through micro-irrigation and suitable cropping patterns. This helps local bodies plan and take effective steps for water conservation.

Evaluation mechanism			Marks
1.	Measurement of rainfall using rainwater gauge and record maintenance in logbook (May 2025 to September 2025)		50
2.	Submission of water budget report prepared by the local body		50
3.	Actions taken as per the water budget		75
4.	Is Water Audit conducted for Water Supply system?		50
	Yes	50	
	No	0	
5.	Percentage of water audit recommendations implemented by local body		75

Details required:

- Amount of rainfall recorded by rainwater gauge - monthly logbook
- Copy of Water budgeting report approved by the local body.
- Copy of Local Body's water supply system audit report from Samajik Lekha Parikshan Samiti /Social Audit Committee or authorized competent authority.
- Water budget displayed on the notice board of the local body – Geotagged Photographs (size 1 to 2 MB)
- Work order of recommendations implemented by the local body.
- Copy of Operating expenses of Water supply system.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

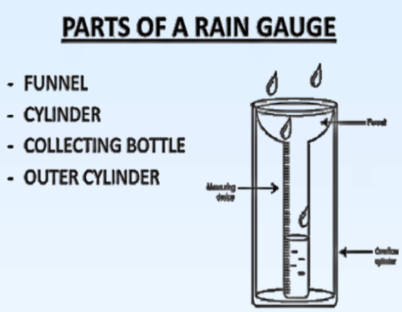
SDG 6: Clean water and Sanitation

Target 6.4: By 2030, substantially increase water-use efficiency across all sectors and ensure sustainable withdrawals and supply of freshwater to address water scarcity and substantially reduce the number of people suffering from water scarcity.
Target 6.5: By 2030, implement integrated water resources management at all levels, including through transboundary cooperation as appropriate

Water budgeting

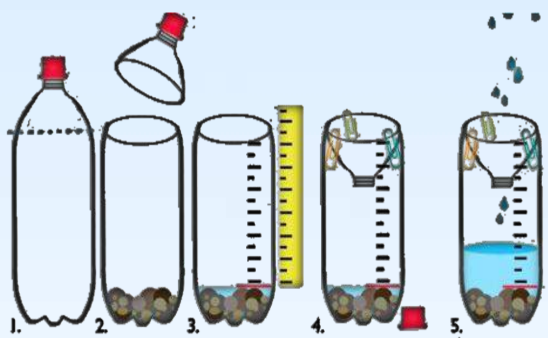
Rain Gauge Guidelines

- Use a standard rain gauge as specified by the Indian Meteorological Department. A simple one can be made by cutting the top off a 1-litre plastic bottle and inverting it to form a funnel inside the bottle.
- This gauge can be kept anywhere in the village, as it receives approximately the same amount of rain everywhere in the village.
- It is necessary to mark the bottle by a measuring scale in mm at a specific length. Fill the bottom of the bottle with small pebbles and sand for weight (for stability). Measure the amount of rainwater collected in the pot within 24 hours (or at a certain time).
- In these 24 hours (or after a certain period), suppose water of 10 mm height is stored in the pot (or bottle), then the village is said to have received 10 mm of rainfall.

Rain gauge apparatus

Recycled rain gauge

The following points should be noted before preparing a water budget:

- ✓ Total catchment area and forest land.
- ✓ Barren land and cultivated land
- ✓ Details of all existing soil and water conservation measures and infrastructure.
- ✓ Cropping patterns and crops proposed by farmers
- ✓ Its distribution in terms of village population and livestock details etc.
- ✓ Calculation of average annual rainfall for the last five years and actual rainfall during monsoon

January - February
Pre-monsoon water budgeting, water storage and water saving plans

→

March
Approval of plans in the Gram Sabha with the consensus of all villagers. Formulation of social rules and criteria

→

April - May
Developing Infrastructure

→

June to December
Implementing water conservation action plan

Crop Water Budgeting
(Action taken as per Water Budget)

Village Watershed Development Committee and Gram Panchayat to map and discuss the available water resources

↓

Assessment of perennial water resources, soil testing, evaluate crop choices and crop yield with farmers

↓

Analysis of pumping hours, water usage, current market trends and crop profitability and prepare crop water budget

↓

Develop crop plan considering the ground feasibility and efficient water use, addressing the potential regulations

Villagers examine a natural resources map of their region. Image Source - WOTR.

Water Budgeting Tool for improving water governance at local level. Image Source - WOTR.

Crop water budget tools developed by Watershed Support Services and Activities Network (WASSAN) and Watershed Organization Trust (WOTR), can be used by the local bodies. References --
https://www.wassan.org/wpcontent/uploads/2022/03/Crop_Water_Budgeting.pdf
https://wotr-website-publications.s3.ap-south-1.amazonaws.com/Water_Budgeting_Brochure_English.pdf

Source: How to facilitate “Crop Water Budgeting” by Watershed Communities, A Process guide by WASSAN.

3.3.1 Water Budgeting

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Details required for MIS
1.	Details of the Rainfall Record in logbook	Upload photos of logbook in compiled pdf of the monthly rainfall records.
2.	Has the local body prepared water budget?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Water Budget of the Gram Panchayat	Upload the compiled PDFs of water budget
3.	Report of recommendations implemented as per the water budget	Upload the compiled PDF of improvements made as per the water budget.
4.	Has the local body conducted water supply system audit ?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Water supply system audit report	Upload the water supply system audit report
5.	Number of recommendations received during water audit of water supply system	Mention the number of recommendations received during the water audit of the water supply system.
	Number of recommendations implemented under water audit of water supply system	Mention the number of recommendations implemented under the water audit of the water supply system.
	Implementation report as per the recommendations of the water audit of the water supply system	Upload a compiled PDF of implementation reports.
	Annual operating expenses of the water supply system	Upload the annual operating expenses of the water supply system before and after the audit in PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.3.2 Water Metering

Marks 100

Water metering is essential as it enables accurate monitoring of water usage, detection of leaks, and promotes conservation. Consumption-based billing encourages citizens to use water more responsibly. This practice improves water management in water-scarce areas and helps prevent wastage.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Is there functional water meter at the water sources?		50
	Yes	50	
	No	0	
2.	Percentage of functional water meters in households and at bulk water users (commercial/institutional)		50
	More than 90%	50	
	70% - 89%	40	
	50% - 69%	30	
	Less than 50%	0	

Details required:

- Water meter readings taken at the water sources - logbook
- Summary of water bills for bulk users and households.
- Financial progress brief of projects.
- Geotagged photo of a functional water meter (Size 1 to 2 MB).
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 6: Clean water and Sanitation

Target 6.1: By 2030, achieve universal and equitable access to safe and affordable drinking water for all.
Target 6.4: By 2030, substantially increase water-use efficiency across all sectors and ensure sustainable withdrawals and supply of freshwater to address water scarcity and substantially reduce the number of people suffering from water scarcity.

3.3.2 Water Metering

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Details required for MIS
1.	Is there a functional water meter at the water pumping station?	Select from the dropdown options (Yes/No).
	Water supply bill	Upload a copy of the annual water bill in PDF format showing the water meter readings.
	Geotagged photos of water sources with functional water meters	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded
2.	Total number of bulk users (commercial/institutional)	Please indicate the total number of bulk users (commercial/institutional).
	Number of bulk users (commercial/institutional) with functional water meters	total number of number of large scale users (commercial/institutional) with working water meters.
	Water bills of bulk water users.	Upload the summary of water bills of wholesale/bulk users in PDF format.
	Total number of households	Kindly indicate the total number of households.
	Number of households with functional water meters	Kindly indicate the total number of households having functioning water meters..
	Summary of Water Charge Collection by Local Government Bodies	Upload a summary of water charges collection from local bodies in PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.3.2

Water Metering

Nerul, Navi Mumbai

The images are for illustrative purpose only.

3.4 Water Supply and Grey Water Management

Marks 250

Access to clean and safe drinking water is essential for life, and access to potable water is a fundamental right of every citizen. The Government of India promotes wastewater treatment and recycling in rural areas through the Swachh Bharat Abhiyan. This indicator measures the proportion of households within local bodies that have been provided with piped water supply and evaluates the effectiveness of measures undertaken for wastewater management.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Percentage of properties connected with piped water supply		50
2.	Har Ghar Jal Certificate received by the local body		50
	Yes	50	
	No	0	
3.	Identification and training of Nal Jal Mitras		50
4.	Presence of a functional greywater treatment facility at community level		50
	Yes	50	
	No	0	
5.	Percentage of water reused **(Relative Marking)**		50
	More than 75%	50	
	50% -74%	40	
	25% - 49%	30	
	Less than 25%	0	

Details required:

- Total number of households, schools and Anganwadi centers supplied with piped water in the local body – Copy from Jal Jeevan Mission portal.
- Copy of Har Ghar Jal certificate.
- Copy of Nal Jal Mitra training reports.
- Location of greywater treatment facility – Google Map link.
- Geotagged photographs (size 1 to 2 MB).
- Copy of Greywater treatment facility technology brief.
- Financial project brief
- Details of water collected, treated and reused – logbook
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

6 CLEAN WATER AND SANITATION	**SDG 6: Clean water and Sanitation**	Target 6.1: By 2030, achieve universal and equitable access to safe and affordable drinking water for all. Target 6.4: By 2030, substantially increase water-use efficiency across all sectors and ensure sustainable withdrawals and supply of freshwater to address water scarcity and substantially reduce the number of people suffering from water scarcity

3.4 Wastewater Treatment and Reuse of Treated Water

"Har Ghar Jal" Nal Jal Mitra's works:

Water supply system maintenance

Water quality testing

Guidance to villagers

Reporting to the local body

Types of wastewater planning

- **Collective leach pit system:** In rural areas, a leach pit is a pit-like structure filled with gravel, sand, and charcoal, which collects the wastewater (greywater) from many households and allows the water to infiltrate into the ground.

- **Wastewater Stabilization Pond System:** This is a natural process in which wastewater passes through shallow and large ponds (water reservoirs) to decompose organic matter, destroy harmful microorganisms, and purify the water.

- **Natural Phytorid Technology**: A natural method of organically treating wastewater with the help of plants for rural areas. In this method, wastewater is discharged into a specially designed area (bed), where the water is gradually purified by plants, sand, gravel and charcoal.

3.4 Wastewater Treatment and Reuse of Treated Water

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Details required for MIS
1.	Total number of households	total number of number of houses.
	Number of households with piped water supply facility	total number of number of houses with piped water supply facility.
	Total number of schools and Anganwadi centers	Mention the total number of schools and Anganwadi centers.
	Number of schools and Anganwadi centers with piped water supply	Mention the total number of schools and Anganwadi centers that are provided with piped water supply.
	Details of schools and Anganwadi centers	Upload the details of schools and Anganwadi centers in the prescribed Excel.
	Copy of Jal Jeevan Mission Portal for Local Government	Upload a copy of the Jal Jeevan Mission portal for the local body in PDF format. (It should show the percentage of households, schools and Anganwadi centers with piped water supply.)
2.	Has the local body obtained the Har Ghar Jal Certificate?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Copy of Har Ghar Water Certificate	Upload a copy of the Har Ghar Jal Certificate in a compiled PDF format.
3.	Has the local government selected and trained the Nal Jal Mitra?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Copy of the training report of the Nal Jal Mitra	Upload a copy of the training report of the Nal Jal Mitra in a compiled PDF format.
4.	Does the local government have a functioning public sewage treatment plant?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Location of the wastewater treatment plant	Upload a Google Map link of the location of the wastewater treatment plant.
	Geotagged photos of the wastewater treatment plant	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geotagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
	Work Order	Upload compiled PDFs of all work orders
	Financial progress brief	Upload the compiled PDFs of financial receipts, project cost, finance allotted in rupees and finance exhausted in rupees Incase the activities are done under CSR then upload the acknowledgment slip/Memorandum of Understanding (MOU).
5.	Collected water (in litters)	State the water stored (in liters).
	Processed water (in litters)	Specify the water processed (in liters).
	Recycled water (in litters)	Specify the amount of water recycled (in liters).
	Details of water collected, treated and recycled	Upload photos of the logbook of stored, treated and recycled water in a compressed PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.5	Promotion of Sustainable Festivals	Marks 400

The immersion of idols and worship materials in water bodies such as rivers, lakes, ponds, estuaries, open coastal beaches, and wells leads to water pollution. Therefore, it is important to celebrate festivals in an environmentally friendly manner to protect natural resources and prevent pollution. This indicator assesses the initiatives taken by local bodies to reduce water pollution from idol immersion.

	Evaluation mechanism	Marks
1.	Number of promotional activities for use of eco-friendly idols and immersion **(Relative Marking)**	50
2.	Percentage of eco-friendly idols circulated in the local body	100
3.	Number of artificial immersion spots created **(Relative Marking)**	100
4.	Collection, segregation and processing of worship materials at artificial immersion spots	100
5.	Percentage of recycled eco-friendly materials	50

Details required:

- Total number of sustainable festival promotional activities (eco friendly idols, artificial immersions, donation of clay) details in prescribed excel format.
- Links to social media posts promoting eco-friendly initiatives through social media - in the prescribed Excel.
- Details of Ecofriendly idols circulated in the local body.
- The total number and location of artificial immersion sites created, along with details regarding the collection, processing, and reuse of eco-friendly materials – to be provided in the prescribed Excel format.
- Geotagged Photographs (size 1 to 2 MB) of eco-friendly immersion promotional activities: street plays, promotion on social media, communication of guidelines to housing societies and festival clubs, donation of shadu mati/clay post immersion, etc.
- Promotional activities in the form of drives must have backdrop of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 with date and place of the event.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

	SDG 6: Clean Water and Sanitation	Target 6.6: Protect and restore water-related ecosystems, including mountains, forests, wetlands, rivers, aquifers and lakes.
	SDG 12: Responsible Consumption and Production	Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

3.5 Promotion of Sustainable Festivals

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Details required for MIS
1.	Number of promotional initiatives undertaken to promote eco-friendly idols and their immersion.	Mention the number of promotional activities organized by the local government body.
	Geotagged photographs of promotional activities	Upload a compiled PDF of geotagged photos (Size 1 to 2 MB) of promotional activities for eco-friendly immersion (e.g. street plays, social media campaigns, guidelines to various housing societies and festival clubs, ban on idol immersion during traditional immersion)
	Details of promotional activities organized to promote eco-friendly idols and immersion	Upload the details of promotional activities organized to promote eco-friendly idols and immersion in the prescribed excel in the prescribed excel.
2.	Total number of public Idols	Mention the total number of public idols during the period of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of public eco-friendly idols	Mention the total number of public eco-friendly idols during the period of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of household idols	Mention the total number of household idols during the period of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of household eco-friendly idols	Mention the number of eco-friendly idols made at home during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of household and public eco-friendly idols	Upload the details of household and public eco-friendly idols in the prescribed excel.
3.	Number of artificial immersion sites created	Mention the number of artificial immersion sites created by the local government.
	Geotagged photographs of artificial immersion sites created	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit.2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.4) No black & white or blur photographs should be uploaded
4.	Has the local body collected and processed the worship materials at artificial immersion spots	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Geotagged photographs of the collection of organic waste at artificial immersion sites	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit.2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
5.	Has the local body collected and recycled eco-friendly materials?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Geotagged photographs of local bodies collecting eco-friendly materials	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit.2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
3., 4.,and 5.	Construction of artificial immersion spots, and collection, segregation, and processing of eco-friendly materials and organic waste	Upload details of artificial immersion sites created in the prescribed excel.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.5 Promotion of Sustainable Festivals

Details required in prescribed Excel Sheet - 1

Sr. No	Name of the awareness activity conducted to promote eco-friendly idols and eco-friendly immersion (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of conducting awareness activity (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Activity conducted by (Local body/NGO/Private Entity/Others) (Local Body should choose an appropriate option from the dropdown list.)	Social Media post link (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook/Instagram/Youtube)	Number of Participants involved in the awareness activity (Local Body should only enter whole number)
1	2	3	4	5	6

Details required in prescribed Excel Sheet - 2

Sr. No	Type of Eco Friendly Idol selling unit (Shop/Organization/ Education institute) (Local Body should select from the dropdown option)	Name of the Eco-friendly Idol selling unit (Local Body should only enter alphanumeric values)	Address of the Eco-friendly Idol selling unit (Local Body should only enter alphanumerical values)
1	2	3	4

Google map location of the Eco-friendly Idol selling unit (Local Body should enter valid google map link)	Number of Eco Friendly Idols sold by the unit (Local Body should only enter whole number values)	Number of eco-friendly idols in community pandals (Local Body should only enter whole number values)	Ecofriendly materials used to make Idols (in KG) (Local Body can also enter decimal values)
5	6	7	8

Details required in prescribed Excel Sheet - 3

Sr. No	Name of the Artificial Immersion spot created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Address of the Immersion spot created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google Map link of the artifical spot created (Local Body should enter valid google map link)	Latitude	Longitude
1	2	3	4	5	6

Artificial Immersion spot created by (private institute/ local body/ educational institute/ NGO/ others) (Local Body should choose appropriate option from dropdown)	Ecofriendly materials collected at Artificial Immersion spot (in KG) (Local Body can also enter decimal values)	Amount of organic waste collected at Artificial Immersion spot (in KG) (Local Body can also enter decimal values)	Amount of organic waste treated at Artificial Immersion spot (in KG) (Local Body can also enter decimal values)
7	8	9	10

Note - Information to be filled in Excel should be in English only

Promotion of Sustainable Festivals

Immersion of eco-friendly idols in artificial ponds and dedicated religious waste collection sites to avoid polluting rivers and lakes.

Center for Clay Collection during festivals should be kept open for two days during and after the festival. Donated clay is supplied to the artisans for reuse.

The images are for illustrative purpose only.

3.5 Promotion of Sustainable Festivals

The images are for illustrative purpose only.

3.6	Conservation of Aquatic Ecosystems	Marks 100

Aquatic ecosystems are a vital component of the hydrological cycle. They provide essential services such as pollutant filtration, flood mitigation, and microclimate regulation. Rising water temperatures and urbanization are adversely affecting these ecosystems. This indicator assesses the measures undertaken by local bodies to conserve aquatic ecosystems.

	Evaluation mechanism	Marks
1.	Number of public awareness activities conducted to promote sustainable aquaculture practices and protect native aquatic species.	50
2.	Wetland conservation projects.	50

Details required:

- Details of the number of awareness activities in the prescribed Excel format.
- Copy of brief document of wetland conservation projects.
- Copy of self-declaration signed by an authorized officer of the local body if there is no wetland area.
- Geotagged photographs of wetlands.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

	SDG 6: Clean Water and Sanitation	Target 6.6: Protect and restore water-related ecosystems, including mountains, forests, wetlands, rivers, aquifers and lakes.
	SDG 15: Life on Land	Target 15.1: By 2020, ensure the conservation, restoration and sustainable use of terrestrial and inland freshwater ecosystems and their services, in particular forests, wetlands, mountains and drylands, in line with obligations under international agreements.

Conservation of aquatic ecosystems

Sustainable Aquaculture practices

Fish Hatchery/breeding Centre

Aquatic Conservation Area(Fish Sanctuary)

Water-friendly agriculture for trees in wetland areas(Mangrove friendly Aquaculture)

The images are for illustrative purpose only.

3.6 Conservation Of Aquatic Ecosystems

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Details required for MIS
1.	Number of promotional activities conducted to promote sustainable aquaculture practices and protect native aquatic species.	Mention the number of promotional activities organized by the local government body.
	Geotagged photographs of promotional activities	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit.2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
	Provide details of the promotional activities conducted to promote sustainable aquaculture practices and protect native aquatic species.	Upload details of promotional activities organized to promote eco-friendly immersion in the prescribed Excel format.
2.	Are there any wetlands within your local government area?	Select from the dropdown options (Yes/No)
	Number of wetland conservation projects undertaken.	Mention the number of wetland conservation projects.
	Brief document on the conservation of wetlands	Upload a copy of the Wetland Summary Document in PDF format as per the Wetland (Conservation and Management) Rules-2017.
	Geotagged photograph of wetland	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit.2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.4) No black & white or blur photographs should be uploaded.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

3.6 Conservation Of Aquatic Ecosystems

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Name of the awareness activity conducted to promote responsible fishing practices and protecting local aquatic species (Local Body should only enter alphanumerical values)	Date of conducting awareness activity (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Awareness activity conducted by (Local body/NGO/Private Entity/Others) (Local Body should choose an appropriate option from the dropdown list)
1	2	3	4

Social Media post link of awareness activity (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook/Instagram/Twitter)	Number of Participants involved in the awareness activity (Local Body should only enter whole number)
5	6

Note - Information to be filled in Excel should be in English only

Agni

4 Agni

S/N.	Action Points	Marks
4.1	**Promotional and Awareness Activities on Renewable Energy Sources and Net Zero**	200
4.2	**Transition to Low- Emission energy sources**	
4.2.1	Green Streetlighting	200
4.2.2	Renewable Energy Installations in Public Building	400
4.2.3	Bio-gas Plants as a Source of Renewable Energy	300
4.2.4	Solar Pumps	200
4.2.5	Decentralized Solar Energy Plants	200
	Total	**1,500**

4.1	Promotional and Awareness Activities on Renewable Energy Sources and Net Zero	Marks 200

Renewable energy refers to energy that is continuously generated from natural sources. These sources have minimal impact on the environment and are considered sustainable in the long term. Examples include solar and wind energy. Renewable energy is vital for the future. To ensure environmental protection and sustainable development, it is essential to promote and expand the use of such energy. This indicator evaluates the awareness initiatives undertaken by local bodies to encourage the adoption of renewable energy.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Number of awareness programs conducted under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 regarding Renewable Energy and Net Zero.		200
	Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 – First Quarter (April – June) **(Relative Marking)**	50	
	Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 – Second Quarter (July – September) **(Relative Marking)**	50	
	Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 – Third Quarter (October – December) **(Relative Marking)**	50	
	Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 – Fourth Quarter (January – March) **(Relative Marking)**	50	

Details required:

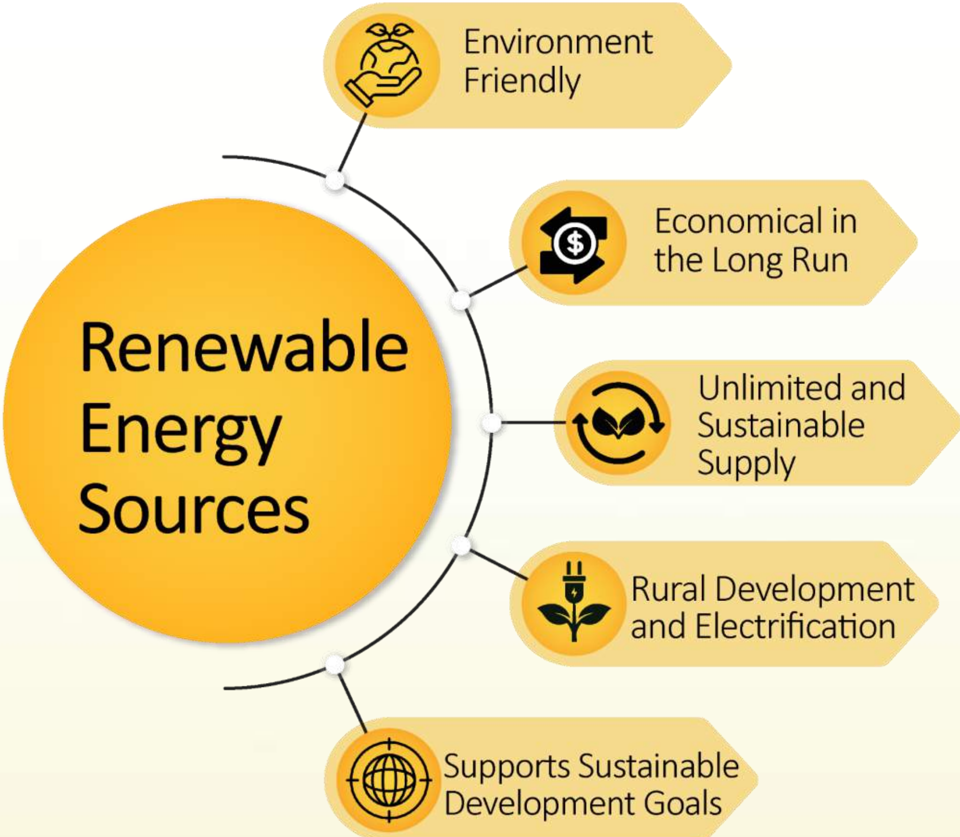
- Number of public awareness activities taken up- Quarterly, details in prescribed excel format.
- Awareness activities organized, as per the guidelines issued by the Majhi Vasundhara Abhiyan Directorate will be considered for evaluation.
- Promotional activities include: Solar Installations, Solar Heaters, and other types of renewable energy sources and net zero.
- Geotagged Photographs (size 1 to 2 MB) of events.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 7. : Affordable and Clean Energy

Target 7.1: By 2030, ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services.

Target 7.2: By 2030, increase substantially the share of renewable energy in the global energy mix.

Renewable energy sources

India's Net Zero Goal (Key Milestones):

1. **By 2030 –** Reduce emission intensity by 45%
2. **By 2030 –** Get 50% of total energy generation from renewable sources.
3. **By 2030 –** Create capacity to absorb 2.5 to 3 billion tons of carbon dioxide (through carbon sinks).
4. **By 2070 –** Achieve Net Zero Emission.

- Switch to Renewable Energy
- Improve Energy Efficiency
- Electric Transportation
- Adopt Green Building Practices
- Plant Trees and Protect Them

4.1 Promotional and Awareness Activities on Renewable Energy Sources and Net Zero

Details required in MIS

Evaluation Criteria No.	Details Required for MIS	Information / Guidelines
1	Awareness events organized to promote Renewable energy during first quarter (April – June) of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of awareness events organised to promote Renewable Energy during first quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Awareness events organized to promote Renewable energy during Second quarter (July – Sept) of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter number of awareness events organised to promote Renewable Energy during second quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Awareness events organized to promote Renewable energy during third quarter (October – December) of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter number of awareness events organised to promote Renewable Energy during third quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Awareness events organized to promote Renewable energy during fourth quarter (January – March) of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Enter number of awareness events organised to promote Renewable Energy during fourth quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
	Details of quarterly Citizen participation	Upload details of quarterly Citizen participation in prescribed excel sheet format
	Geotagged photographs	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded

Note -Information to be filled in MIS should be in English only.

4.1 Promotional and Awareness Activities on Renewable Energy Sources and Net Zero

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Name of the promotional activity (as per the guidelines issued by the Majhi Vasundhara Abhiyan Directorate) to encourage the use renewable energy sources and Net Zero (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Number of Participants (Local Body should only enter whole number values.)	Date of the promotional activity (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Promotional activity conducted in [First Quarter (April-June), Second Quarter (July-September), Third Quarter (October-December), Fourth Quarter (January-March)] of Majhi Vasundhara 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Social Media link of the promotional activity for the use of renewable energy sources (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook,Youtube.)
5	6

Note -Information to be filled in Excel should be in English only.

4.1 Promotional and Awareness Activities on Renewable Energy Sources and Net Zero

The images are for illustrative purpose only.

4.2.1	Green Streetlighting	Marks 200

Installing green streetlights instead of HPS bulbs/similar counterparts, will not only conserve energy but also lower the carbon footprint of the Local body. In this indicator, local bodies will be evaluated based on their initiative to convert all streetlights into green streetlights (LEDs & Solar).

	Evaluation mechanism	Marks
1.	Percentage of LED Streetlights of total Streetlights.	50
2.	Percentage of Solar Streetlights of total Streetlights.	150

Details required:

- Number of streetlights in the Local body.
- Number of green (LED/Solar) streetlights in the Local body.
- Electricity bills before and after installation of green streetlights.
- Physical and financial progress brief.
- Copy of work order streetlight installation.
- Before & after geotagged photographs (size 1 to 2 MB)
- Marks allocation is based on percentage of green streetlights . For example;
    - 50 marks for 100 percentage of LED streetlights.
    - 150 marks for 100 percentage of Solar streetlights.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 7: Affordable and Clean Energy

Target 7.1: By 2030, ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services.

Target 7.2 : By 2030, increase substantially the share of renewable energy in the global energy mix

4.2.1 Green Streetlighting

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1 and 2	Number of streetlights in the local body	Provide number of streetlights in your local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
1	Number of LED streetlights in the local body	Provide number of LED streetlights in your local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
2	Number of solar streetlights in the local body	Provide number of solar streetlights in your local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
3	Energy saving report due to the change in the lights	Upload Energy saving report such as before and after electricity bills.
	Work Order	Upload compiled PDFs of all work orders
	Financial progress brief	Upload the compiled PDFs of financial receipts, project cost, finance allotted in rupees and finance exhausted in rupees Incase the activities are done under CSR then upload the acknowledgment slip/ Memorandum of Understanding (MOU).
	Location of LED Streetlights	Upload google map location of LED Streetlights
	solar Streetlights	Upload google map location of solar Streetlights
	Before and after photos of LED/solar street lights	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded

Note -Information to be filled in MIS should be in English only.

4.2.1 Green Streetlighting

<u>The images are for illustrative purpose only.</u>

4.2.2 Renewable Energy Installations in Public Building

Marks 400

By shifting from conventional energy to renewable energy, local bodies can help our nation achieve its net-zero target by 2070 and energy independence goal by 2047. Under this indicator, local bodies will be evaluated based on the total capacity of solar and other renewable energy installations completed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in kW) **(Relative Marking)**		**150**
	Public Buildings	75	
	Public service infrastructure	75	
2.	**Upkeep:** Total capacity of solar installations (in kW) during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0 **(Relative Marking)**		100
3.	Total capacity in Liter per Day (LPD) of solar water heaters installed in a Local Body. **(Relative Marking)**		50
4.	Capacity of renewable energy projects (in kW) **(Relative Marking)**		100
	Commissioned and functional	100	
	Tender notices have been published	50	

Details required:

- Details of public and Public service infrastructure buildings - in prescribed excel format.
  - with solar rooftop.
  - solar installation in building complexes.
  - solar water heaters.
- Details of renewable energy projects in the local body- in prescribed excel format.
- Energy saving report due to installation of renewable energy technologies, solar rooftop/ solar installation in local bodies, such as before and after electricity bills.
- Copy of Commissioning Certificate for all renewable energy installations, solar installations.
- For this indicator, Public service infrastructure buildings will refer to any residential and commercial building whereas public building refers to government buildings, educational establishments, etc.
- Geotagged photographs of renewable energy projects and solar installations (before and after) (size 1 to 2 MB)
- Copy of commissioning certificate for renewable energy (excluding solar energy) projects.
- Geotagged photographs (before and after) of renewable energy (excluding solar energy) projects (Size 1 to 2 MB)
- ***Note- Solar projects mentioned in Evaluation Mechanism Point 1, 2 and 3 will not be considered in Point 4***
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

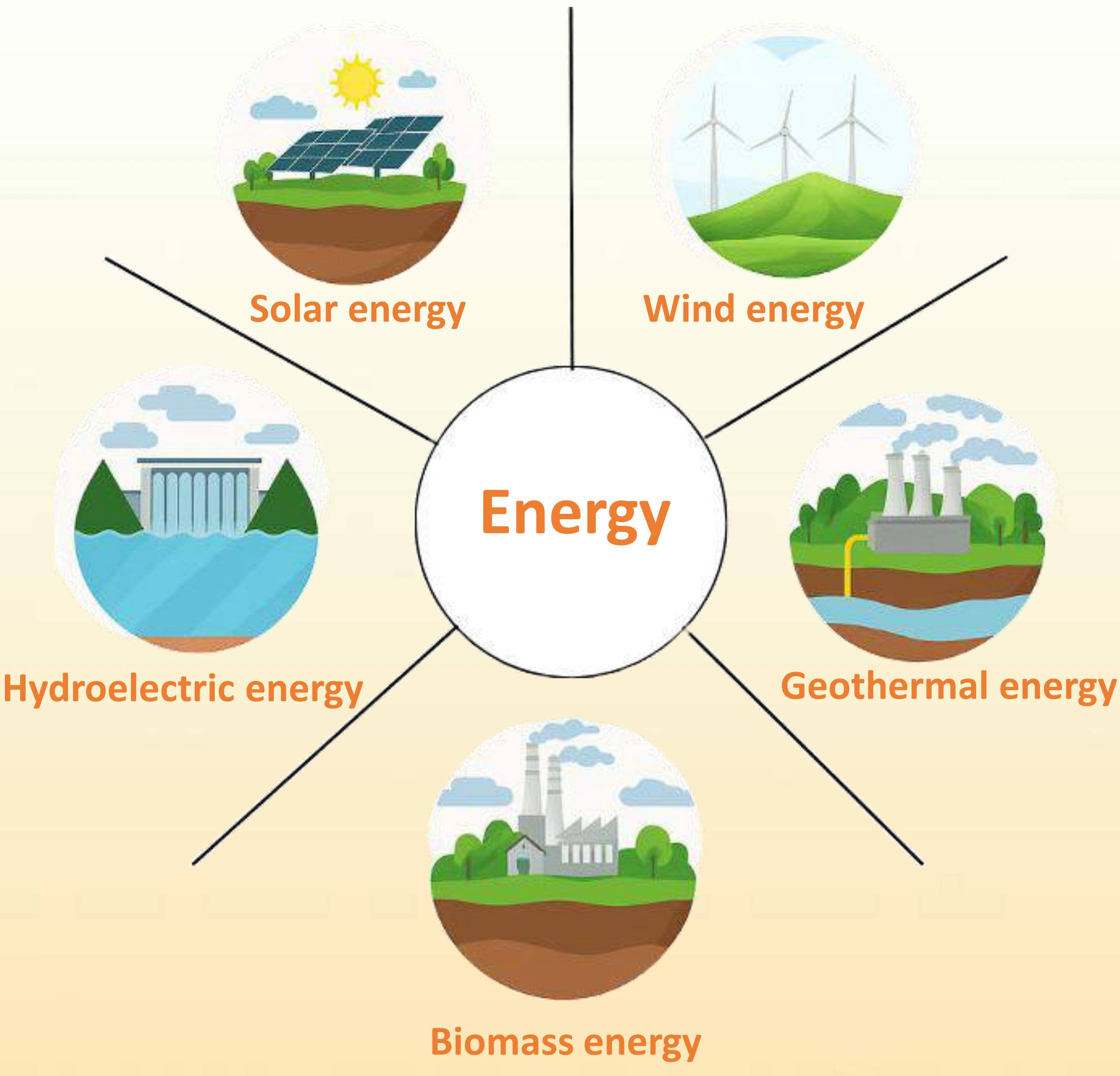
SDG 7: Affordable and Clean Energy

Target 7.1: By 2030, ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services.

Target 7.2: By 2030, increase substantially the share of renewable energy in the global energy mix.

Renewable energy sources

Renewable energy is energy obtained from natural sources that are replenished faster than they are used. These sources provide sustainable alternatives for generating electricity and heat, and for powering transportation systems.

Public and public service infrastructure
Installation of solar power projects on buildings

Types of Buildings

Government Buildings

- Government Schools
- Government Hospitals
- Government Offices

Public Service Infrastructure

- Public Water Supply Systems
- MRF Centres
- STP, FSTP, ETP Projects

These photographs are provided as examples only.

4.2.2 Renewable Energy Installations in the Local Body

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Total capacity of solar power projects installed in public buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in kilowatts (kW)).	Enter the total capacity total capacity (in kilowatts (kW)) of solar power projects installed in public buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total capacity of solar power projects installed in public service infrastructure buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in kilowatts (kW)).	Enter the total capacity (in kilowatts (kW)) of solar power plants installed in public service infrastructure buildings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of solar power projects installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in kilowatts (kW)).	Upload the details of the solar power project installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in kilowatts (kW)) in the prescribed excel sheet format.
	Energy savings report.	Upload energy savings report such as before and after electricity bills .
	Copy of commissioning certificates of all solar installations.	Upload copies of commissioning certificates of all solar projects in a consolidated PDF format.
	Work Order.	Upload compiled PDFs of all work orders
	Financial progress brief.	Upload a consolidated PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Before & after photographs (size 1 to 2 MB).	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
2	Total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0 (in kW).	Enter the total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0 (in kilowatts).
	Total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0 (in kW).	Enter the total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0 (in kilowatts).
	Total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0 (in kW).	Enter the total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0 (in kilowatts).
	Total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0 (in kW).	Enter the total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0 (in kilowatts).
	Total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 (in kW).	Enter the total capacity of solar installations during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 (in kilowatts).
	Geotagged photos	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.

Note -Information to be filled in MIS should be in English only.

4.2.2 Renewable Energy Installations in the Local Body

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
3	Total capacity of solar water heaters installed in the local body.	State the total capacity of solar water heaters installed in the local body.
	Total capacity of solar water heaters installed on public buildings.	State the total capacity of solar water heaters installed on public buildings.
	Details of solar water heaters.	Upload the details of solar water heaters in the prescribed excel.
	Work Order.	Upload a compiled PDF of all work orders.
	Financial progress brief.	Upload a consolidated PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Geotagged photos.	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
4	Capacity of renewable energy projects (excluding solar energy projects) installed in the local body (in MW).	State the capacity (in MW) of renewable energy projects (excluding solar energy projects) installed in the local body.
	Details of renewable energy projects excluding solar power projects.	Upload the details of renewable energy projects (excluding solar energy projects) in the prescribed excel.
	Work Order.	Upload a compiled PDF of all work orders.
	Financial progress brief.	Upload a consolidated PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Geotagged photos.	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.

Note -Information to be filled in MIS should be in English only.

4.2.2 Renewable Energy Installations in the Local Body

Details required in prescribed Excel Sheet - 1

Sr. No	Name of the building with rooftops solar system installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Is this a Public/Public Service Infrastructure building? (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Date of Installation of rooftop solar system (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Address of the building with rooftops solar system installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map location with rooftops solar system installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should enter valid google map link.)	Latitude of the building with solar rooftop installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Longitude of the building with solar rooftop installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0
5	6	7	8

Total capacity of the solar installations in kW during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body can also enter decimal values)	Project cost for the installation of rooftop solar system in "Rs" (Local Body can also enter decimal values)	Project Implemented by (Local Body/Private Institution/NGO/other) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Amount of energy saved annually in "Kilowatts" (Local Body can also enter decimal values)
9	10	11	12

Note -Information to be filled in Excel should be in English only.

4.2.2 Renewable Energy Installations in the Local Body

Details required in prescribed Excel Sheet - 2

Sr. No	Name of the owner of Solar water heater (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of installation of solar water heater (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Address of the solar water heater. (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map Location link of the solar water heater (Local Body should enter valid google map link.)
1	2	3	4	5

Latitude of the solar water heater	Longitude of the solar water heater	Total capacity of the solar water heater in LPD (Local Body should only enter numerical values.)	Project cost for installation of Solar Water Heaters (in Rs) (Local Body should only enter numerical values.)
6	7	8	9

Details required in prescribed Excel Sheet - 3

Sr. No	Type of Renewable energy installation (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of Renewable energy installation (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Address of Renewable energy installation (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map Location link of Renewable energy installation (Local Body should enter valid google map link.)
1	2	3	4	5

Latitude	Longitude	Total capacity of the renewable energy installation in MW (Local Body should only enter numerical values.)	Project cost for installation of renewable energy projects (in Rs) (Local Body should only enter numerical values.)
6	7	8	9

Note -Information to be filled in Excel should be in English only.

सकाळ

मान्याचीवाडीतून वीजनिर्मितीला प्रारंभ

देशात टॉप मान्याचीवाडी; २४ वर्षात ७८ पुरस्कार

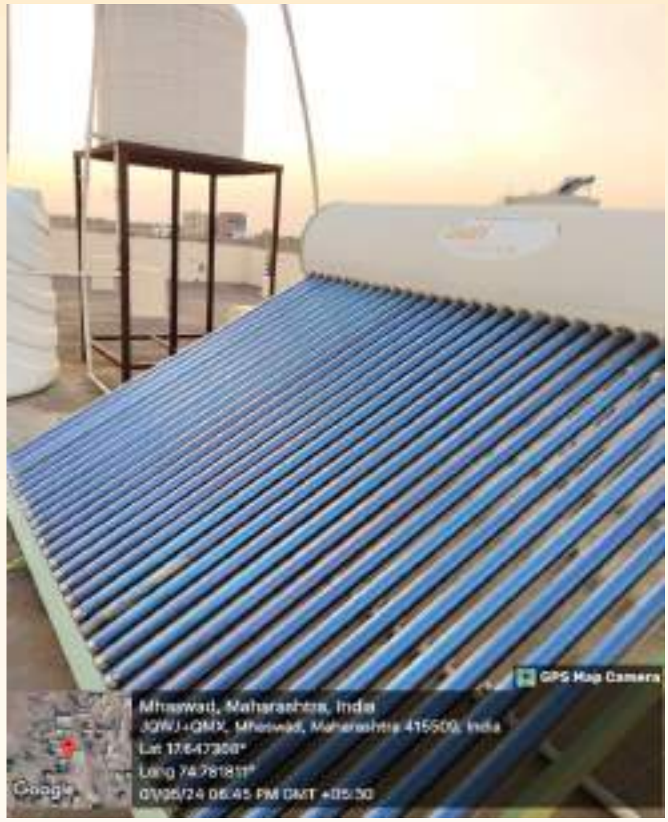

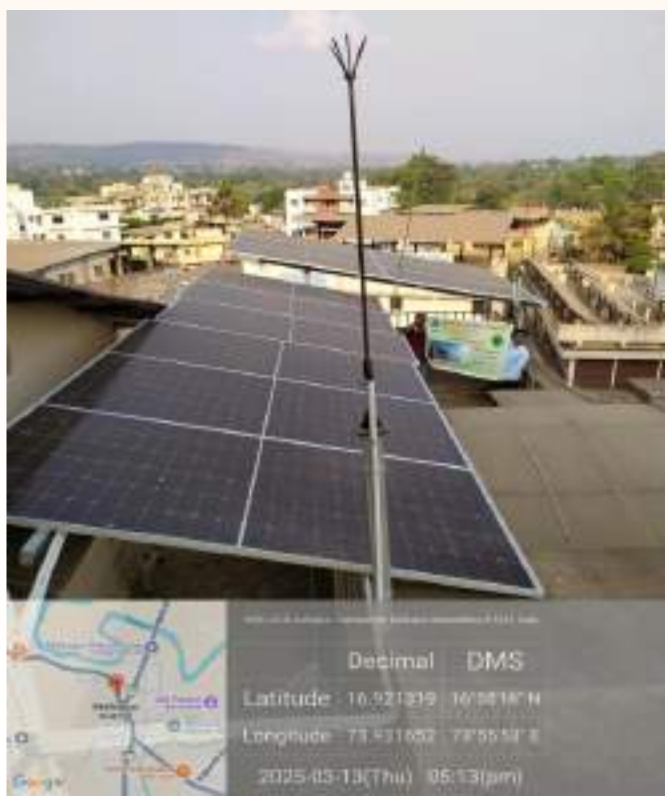
Manyachiwadi - A village powered by 100% solar energy

4.2.2 Renewable Energy Installations in the Local Body

<u>These photographs are provided as examples only</u>.

4.2.3	Biogas Plants as a Source of Renewable Energy	Marks 300

Biogas is a natural, renewable, and environmental friendly source of energy. It is produced by decomposing organic waste and can be used for cooking, generating electricity, and as fuel for vehicles. Biogas offers a clean, sustainable, and cost-effective energy solution, particularly for rural areas. This indicator evaluates the extent to which local bodies have reduced their reliance on conventional energy sources through the adoption of biogas.

	Evaluation mechanism	Marks
1	Number of biogas plants in working condition installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0. (Relative Marking)	100
2	Total capacity of the functional biogas plant installed in the Local Body (Cubic meter per day)- during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0, 5.0 and 6.0. (Relative Marking)	100
3	Total number of biogas projects installed and functional in local bodies before Majhi Vasundhara Abhiyan (before 2nd October 2020). (Relative Marking)	100

Details required:

- Number of biogas plants installed and in functional condition during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in prescribed excel format.
- Total capacity of functional biogas plants installed in the Local Body(inclusive of biogas plants installed before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0)- in prescribed excel format.
- Details of the number of biogas projects installed and maintained during the period before Majhi Vasundhara Abhiyan - in the prescribed excel format.
- Financial progress brief.
- Location of biogas plants on google maps.
- Geotagged photographs of biogas plants (size 1 to 2 MB).
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 7: Affordable and Clean Energy	Target 7.1: By 2030, ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services. Target 7.2: By 2030, increase substantially the share of renewable energy in the global energy mix.

Objectives of the biogas program

- Installation of biogas plants to meet the thermal and small power needs of users as clean cooking fuel, lighting, thereby reducing greenhouse gas emissions, improving sanitation, empowering women and generating rural employment.
- Organic-rich bio-fertilizer: Digested slurry from biogas plants, a rich source of fertilizer, will be beneficial for farmers in reducing the use of chemical fertilizers.

Implementation

- **Implementation by State PIA (Program Implementation Agency)**
- **Implementation by financial institutions**

4.2.3 Biogas Plants as a Source of Renewable Energy

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Number of biogas plants installed and operational during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Mention the total number of biogas plants installed and operational during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total capacity of biogas plants installed by local bodies during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (in cubic meters/day)	Please indicate the total capacity (in cubic meters/day) of biogas plants installed and available in operational status during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Details of the capacity of biogas plants installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	Upload the details of the capacity of biogas plants installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in the prescribed Excel sheet format.
	Work Order.	Upload a compiled PDF of all work orders.
	Financial progress brief.	Upload a compiled PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Geotagged photographs of biogas plants installed and in operational condition during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.
2	Total capacity of biogas plants installed and operational by local bodies during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0 (in cubic meters/day)	Please indicate the total capacity (in cubic meters/day) of biogas plants installed and available in operational status during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0.
	Total capacity of biogas plants installed and operational by local bodies during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0 (in cubic meters/day)	Please indicate the total capacity (in cubic meters/day) of biogas plants installed and available in operational status during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0.
	Total capacity of biogas plants installed and operational by local bodies during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0 (in cubic meters/day)	Please indicate the total capacity (in cubic meters/day) of biogas plants installed and available in operational status during Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0.
	Total capacity of biogas plants installed and operational by local bodies during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0 (in cubic meters/day)	Please indicate the total capacity (in cubic meters/day) of biogas plants installed and available in operational status during Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0.
	Total capacity of biogas plants installed and operational by local bodies during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 (in cubic meters/day)	Please indicate the total capacity (in cubic meters/day) of biogas plants installed and available in operational status during Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0.
	Total capacity of biogas plants installed and operational during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0, 5.0 and 6.0 (in cubic meters/day)	Auto calculate
	Geotagged photographs of biogas plants installed and in operational condition during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0, 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.

Note -Information to be filled in MIS should be in English only.

4.2.3 Biogas Plants as a Source of Renewable Energy

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
3	Total number of biogas projects installed and operational in local bodies before Majhi Vasundhara Abhiyan (before 2nd October 2020).	Mention the total number of biogas projects installed and operational in the local body before the Majhi Vasundhara Abhiyan (before 2nd October 2020).
	Geotagged photographs of biogas projects installed and operational in local bodies before Majhi Vasundhara Abhiyan (before 2nd October 2020)	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.

Note -Information to be filled in MIS should be in English only.

4.2.3 Biogas Plants as a Source of Renewable Energy

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Name of the biogas plant owner of the plant installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in text format.)	Name of the biogas plant owner of the plant installed before Majhi Vasundhara Abhiyan (02 Oct 2020) (Local Body should only enter in text format.)	Address of installation of the said biogas plant (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of installation of the said biogas plant (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4	5

Google Map location link of the biogas plant installed before and during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0,2.0,3.0,4.0,5.0 &6.0 (Local Body should enter valid google map link.)	Capacity of the biogas Plant installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 1.0,2.0,3.0,4.0,5.0&6.0 in cubic meter per day (Local Body can also enter decimal values)	Project cost for the installation of Biogas plant during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 in "Rs" (Local Body can also enter decimal values)
6	7	8

Note -Information to be filled in Excel should be in English only.

4.2.3 Biogas Plants as a Source of Renewable Energy

These photographs are provided as examples only.

4.2.4	Solar Pumps	Marks 200

Solar pump minimizes the dependence on electricity or diesel, with no recurring cost of electricity or fuel. This indicator encourages rural local bodies to increase the use of solar pumps in their area.

	Evaluation mechanism	Marks
1.	Number of new solar pumps installed in individual and community areas during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	50
2.	Capacity of new solar pumps installed in individual and community areas during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	50
3.	Total number of solar pumps installed in individual or community areas before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	50
4.	Capacity of solar pumps installed in individual or community areas before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	50

Details required:

- Details of solar pumps installed – before and during the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0- in prescribed excel format.
- Financial progress brief.
- Google Maps link – Solar Pump installed location
- Pumps in functional condition will be considered for evaluation.
- Geotagged photographs (size 1 to 2 MB) of solar pumps in functional condition.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 7: Affordable and Clean Energy

Target 7.1: By 2030, ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services.

Target 7.2: By 2030, increase substantially the share of renewable energy in the global energy mix.

4.2.4 Solar Pumps

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Number of solar pumps installed in individual and community areas during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter total number of solar pumps installed in individual or community areas during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Capacity of solar pumps installed in individual and community areas during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter capacity of solar pumps installed in individual and community areas during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
2	Total number of solar pumps installed in individual or community areas before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter total number of solar pumps installed in individual or community areas before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Capacity of solar pumps installed in individual and community areas before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter capacity of solar pumps installed in individual and community areas before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
1 and 2	Details of solar pumps.	Upload details of solar pumps in prescribed excel sheet format.
	Work Order	Upload compiled PDFs of all work orders.
	Financial progress brief	Upload the compiled PDFs of financial receipts, project cost, finance allotted in rupees and finance exhausted in rupees Incase the activities are done under CSR then upload the acknowledgment slip/Memorandum of Understanding (MOU).
	Geotagged Photographs of Solar Pumps.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.

Note -Information to be filled in Excel should be in English only.

4.2.4 Solar Pumps

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Solar Pump installed (During Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0/ Before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Name of the solar pump owner (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of installing the Solar Pump (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Total Capacity of the Solar Pump in kW (Local Body can also enter decimal values)	Address of the solar pump installation (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map location link of the solar pumps (Local Body should enter valid google map link.)
5	6	7

Latitude of the installed solar pump	Longitude of the installed solar pump	Project cost for the installation of solar pumps in "Rs" (Local Body can also enter decimal values)
8	9	10

Note -Information to be filled in Excel should be in English only.

4.2.4 Solar Pumps

The images are for illustrative purpose only.

4.2.5	Decentralized Solar Energy Plant	Marks 200

A solar energy plant is a facility that converts sunlight into electrical energy. Decentralized solar plants are designed to provide daytime power, especially to agricultural consumers. The Government of Maharashtra (GoM) has set a target of 30% feeder solarization by 2025 under its 'Mission 2025' by implementing 7,000 MW of decentralized solar projects in a fast-track mode. This indicator motivates rural local bodies to promote and increase the use of solar energy within their areas.

	Evaluation mechanism	Marks
1	Capacity of decentralized solar energy plants installed (in MW) during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	100
2	Capacity of decentralized solar energy plants installed (in MW) before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	100

Details required:

- Details of solar projects installed before and during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 - in the prescribed Excel.
- Decentralized solar power projects in operational status will be considered for evaluation.
- Copy of the certificate of completion of the decentralized solar power project.
- Financial progress report.
- Google Map Link of decentralized solar plant
- Geo tagged photographs of decentralized solar projects in operational status (Size 1 to 2 MB).
- If the documents submitted are not valid/legible, no marks will be awarded for this indicator.

7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY	**SDG 7: Affordable and Clean Energy**	Target 7.1: By 2030, ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services. Target 7.2: By 2030, increase substantially the share of renewable energy in the global energy mix.

4.2.5 Decentralized Solar Energy Plant

Details required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Number of decentralized solar power plants installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Mention the total number of decentralized solar plants installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Capacity of decentralized solar plants installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Mention the capacity of decentralized solar plants installed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
2	Number of decentralized solar plants installed before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Mention the total number of decentralized solar plants installed before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Capacity of decentralized solar power projects installed before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Mention the capacity of decentralized solar plants installed before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
1 and 2	Details of decentralized solar power plants.	Upload details of decentralized solar power plants in the prescribed Excel sheet format.
	Copy of commissioning certificates of all decentralized solar projects	Upload the compiled work completion (commissioning) certificates in PDF format.
	Work order.	Upload a compiled PDF of all work order certificate.
	Financial progress brief.	Upload a compiled PDF of financial receipts, project cost and utilization certificate. If the works have been done under CSR, upload the acknowledgement/MoU.
	Geotagged photos	1) Upload a compiled PDF of geotagged photos as per the guidelines given in the toolkit. 2) Geo tagging should include correct latitude and longitude. 3) Geo tagged photos should also include date and time. 4) Do not upload any black and white or blurry photos.

Note -Information to be filled in MIS should be in English only.

4.2.5 Decentralized Solar Energy Plant

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Decentralized solar energy plant installed (During Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0/ Before Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Name of the decentralized solar energy plant owner (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of installing the Solar decentralized solar energy plant (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Total Capacity of the decentralized solar energy plant in MW (Local Body can also enter decimal values)	Address of the decentralized solar energy plant (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map location link (Local Body should enter valid google map link.)
5	6	7

Latitude of the decentralized solar energy plant	Longitude of the decentralized solar energy plant	Project cost for the installation of decentralized solar energy plant in "Rs" (Local Body can also enter decimal values)
8	9	10

Note -Information to be filled in Excel should be in English only.

4.2.5 Decentralized Solar Energy Plant

<u>The images are for illustrative purpose only.</u>

Akash

5	Akash

S/N	Action points	Marks
	Promotion	
5.1	E-Pledge Registration and Compliance	600
5.2	Promotion of Majhi Vasundhara Abhiyan through Social Media	400
5.3	Promotion of Majhi Vasundhara by conducting Awareness Events and Competitions (Spardha)	500
5.4	Participation of Youth and Identification of Paryavaran Doots	300
5.5	Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas	800
5.6	Engagement of Self-Help Groups	100
5.7	Alternate Funding Channels – through Corporate Social Responsibility (CSR) and Community Participation	200
5.8	Ecotourism	100
5.9	Panchayat Development Index	100
	Education	
5.10	Paryavaran Seva through School Participation	200
5.11	Climate Change Course on Youth Leadership for Climate Action (MYCA)	200
	Total	**3,500**

Promotion

5.1	E-Pledge Registration and Compliance	Marks 600

Majhi Vasundhara #Epledge (हरित शपथ) is an initiative of the Majhi Vasundhara Abhiyan under Environment and Climate Change Department, GoM, to motivate citizens across the state to take environment-friendly pledges to adopt a sustainable lifestyle. This indicator will evaluate local bodies based on the number of total #Epledges registered and complied by their citizens, during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Number of E-Pledges registered on the portal by citizens of the local body **individually** during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 for 4 quarters starting from April to June-25 **(Relative Marking)**		200
2.	Number of E-Pledges registered on the portal by citizens of the local body **in a group** during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 for 4 quarters starting from April to June -25 **(Relative Marking)**		100
3.	**Compliance:** Percentage of #Epledge registered and complied **individually** during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		100
4.	**Compliance:** Percentage of #Epledge registered and complied **in a group** during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		100
5.	Continuous top performers of compliance in all 4 quarters (Top 10 Ranks from every quarter will be considered)		100
	i. Continuous top performers in all 4 quarters – **Individually**	70	
	ii. Continuous top performers in all 4 quarters - **Group**	30	

Details required:

- Number of #Epledges taken by **individuals and groups** in the respective Local bodies along with #Epledges compliance as on Majhi Vasundhara Abhiyan #Epledge portal: https://majhivasundhara.in/en/majhi-vasundhara-pledge
- List of the top rankers will be published by the Majhi Vasundhara Mission Directorate after every quarter end.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	**SDG 12: Responsible consumption and production**	Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

How can citizens take e-pledge under the Local Body?

Go to Majhi Vasundhara website
https://majhivasundhara.in/en

Select E-pledge Options

Click on Proceed

Select the type of
E- pledge you want
to take (Individual or Group)

Fill in your Details/
Information & Submit

Download your
E-Pledge Certificate.

Visit Majhi Vasundhara Website
https://majhivasundhara.in/en

Certificate after taking e-pledge under Majhi Vasundhara Abhiyan

How should local bodies fulfill the e-Pledge?

- Go to the 'Majhi Vasundhara Abhiyan MIS' website: https://abhiyanmis.majhivasundhara.in/
- Enter your User ID and the given captcha code.
- Click on "Sign In."
- From the options on the left side, click on "Pledges."
- You can view the pledges taken by your citizens.
- If your citizens have completed their pledges, click on "Remark" and fill in the remark.

For more information, watch the detailed video on the Majhi Vasundhara Abhiyan YouTube channel:

https://youtu.be/i8zdKQEO23Y?si=wG1naRKbRS3lWoTy

5.1 E-Pledge Registration and Compliance

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Number of e-pledge registered on the portal by citizens of the local body during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the number of e-pledges taken by the citizens of the local body along with E-Pledge compliance as on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 E-Pledge portal.
2	Number of e-pledges fulfilled during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the number of e-pledges fulfilled during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
1 and 2	Screenshot of the dashboard.	Upload a screenshot of the dashboard stating number of E-Pledge registered in the local body.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.1 E-Pledge Registration and Compliance

The images are for illustrative purpose only.

5.2 Promotion of Majhi Vasundhara Abhiyan through Social Media

Marks 400

Social media provides a unique opportunity to communicate with stakeholders, particularly citizens, in real time, allowing policymakers to make citizen-centric decisions. The power of Social Media can be leveraged in Majhi Vasundhara Abhiyan to connect with the citizens of the local body. In this indicator, local bodies will be analyzed based on their active social media accounts, number of social media posts and engagement through social media coverage.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Active social media platform		150
	Account/Page on Facebook	50	
	Account on Instagram	50	
	YouTube Channel	50	
2.	Number of followers/subscribers on social media platform **(Relative Marking)**		150
	Facebook Account/Page Followers	50	
	Instagram Account Followers	50	
	Subscribers on the YouTube Channel	50	
3	Compiled video of work done under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0		100

Details required :

- Link of Social media platform- Facebook, Instagram and YouTube.
- Compiled video showcasing work done under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 must be uploaded to a YouTube channel. **(Duration of video should not exceeding 2 minutes).**

Note- The link to the social media post should be to the account's homepage.

SDG 12: Responsible consumption and production	Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

5.2 Promotion of Majhi Vasundhara Abhiyan through Social Media

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1.	Does the local body have Active social media platform (Account/Page on Facebook, Account on Instagram, YouTube Channel)	Select from the dropdown options (Yes/No)
2.	Number of followers of Facebook Account/Page.	Enter the number of followers of Facebook Account/Page.
	Number of followers on Instagram Account.	Enter the number of followers on Instagram Account.
	Number of subscribers on YouTube Channels.	Enter the number of subscribers on Youtube Channels.
3.	Screenshot of Social Media Account	Upload screenshots of the local body's official social media.
1and 2	Link of the Active social media platform	Enter link of the Active social media platform
4.	Link of the compiled video of work done under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 uploaded on the Youtube channel.	Upload link of the compiled video of work done under Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 uploaded on the YouTube channel.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.3	Promotion of Majhi Vasundhara by conducting Awareness Events and Competitions (Spardha)	Marks 500

Active participation of local bodies in different climate change mitigation initiatives in a timely and innovative manner is one of the key objectives of Majhi Vasundhara Abhiyan. This can be accomplished by evaluation based on the promotional/awareness events and competitions (*Spardha*) conducted by the local body. In this indicator, local bodies will be evaluated based on the number of awareness programs, initiatives and competitions to promote Majhi Vasundhara Abhiyan.

	Evaluation mechanism		Marks
1.	Number of Awareness Events/Activities/Competitions conducted **(Relative Marking)**		400
	First Quarter (April– June) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	100	
	Second Quarter (July– Sept) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	100	
	Third quarter (Oct – Dec) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	100	
	Fourth quarter (Jan – Mar) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	100	
2.	Number of total posts for awareness events/activities/competition (*spardha*) on social media platforms with #majhivasundhara **(Relative Marking)**		100

Details required :

- Number of awareness events/activities/competitions (*spardha*) conducted by the local body and number of participants including:
  - Private companies/NGOs/ Corporates
  - Educational institutions
  - The societies/residence welfare associations/citizen groups/citizen clubs.
- Every month at least one event/activity should be conducted from the calendar of 'List of Environment Day' attached in next slides.
- Number of awareness events/activities/competitions (spardha) conducted by the local body – Quarterly, details in prescribed excel format.
- Details of the social media posts of awareness events/activities/competition (*spardha*) conducted by the Local body in prescribed excel format (to be maintained quarterly).
- Geotagged photographs (size 1 to 2 MB) of the awareness events.
- Links of the posts shared on social media should not be the account's homepage link. Ensure that the link corresponds specifically to the submitted post.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	**SDG 12: Responsible consumption and production**	Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

Environment Calendar 2026

January

05 January–
National Bird Day

26 January–International Clean Energy Day

31 January -
Seed Swap Day

February

02 February –
World Wetlands Day

21 February –
World Pangolin Day

March

03 March – World Wildlife Day
14 March – International Day of Action for Rivers
18 March – World Recycling Day
21 March – International Forest Day
22 March – World Water Day
23 March – World Meteorological Day
28 March – Earth Hour Day
30 March – International Zero Waste Day

April

07 April – World Health Day
22 April – International Earth Day

May

9 May – World Migratory Bird Day (Northern Hemisphere Migration)

15 May – National Endangered Species Day

20 May – World Bee Day

22 May – International Day for Biological Diversity

23 May – World Fish Migration Day

23 May – World Turtle Day

June

03 June – World Bicycle Day

05 June – World Environment Day

05 June – Anti-Illegal Fishing Day

07 June – Food Safety Day

08 June – World Oceans Day

15 June – Global Wind Day

17 June – World Day to Combat Desertification and Drought

22 June – Monsoon Day

29 June – Tropical Day

July

1 to 7 July – Forest Festival (Van Mahotsav)

03 July – International Plastic Bag Free Day

11 July – World Population Day

12 July – International Paper Bag Day

26 July – International Mangrove Day

29 July – International Tiger Day

August

12 August – World Elephant Day

September

07 September – Clean Air Day

16 September – Ozone Day

18 September – Bamboo Day

19 September – World Cleanup Day

27 September – World Tourism Day

27 September – River Day

29 September – Food Loss and Waste Awareness Day

October

05 October – World Habitat Day

10 October – Migratory Bird Day (Southern Hemisphere Migration)

13 October – Disaster Reduction Day

24 October – Climate Action Day

31 October – World Cities Day

November

05 November – Tsunami Awareness Day

06 November – International Day for Preventing the Exploitation of the Environment in War and Armed Conflict

19 November – World Toilet Day

December

02 December – Pollution Prevention Day

05 December – World Soil Day

11 December – International Mountain Day

5.3 Promotion of Majhi Vasundhara by conducting Awareness Events and Competitions (Spardha)

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 1st quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 1st quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 2nd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 2nd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 3rd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 3rd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 4th quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of awareness events/activities/spardha conducted by the local body during 4th quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
2	Number of posts on social media page of the local body with #majhivasundhara and #Epledge on Facebook.	1.Enter number of posts on social media page of the local body with #majhivasundhara and #Epledge on Facebook. 2.Posts could be about Majhi Vasundhara Abhiyan success stories, Competitions, Majhi Vasundhara Abhiyan events etc.
	Number of videos on social media account of local body including #majhivasundhara and #Epledge on YouTube.	1)Mention the number of videos on the social media accounts of the local body including #majhivasundhara and #Epledge on YouTube. 2) Videos can be about Majhi Vasundhara Abhiyan success stories, competitions, Majhi Vasundhara Abhiyan events etc.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.3 Promotion of Majhi Vasundhara by conducting Awareness Events and Competitions (Spardha)

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
2.	Number of posts on the local body's social media pages, including #majhivasundhara and #Epledge on Instagram.	1) Mention the number of posts on the social media pages of the local body including #majhivasundhara and #Epledge on Instagram. 2) Posts can be about Majhi Vasundhara Abhiyan success stories, competitions, Majhi Vasundhara Abhiyan events, etc.
3.	Number of likes on social media posts.	Mention the total number of likes on the social media post.
	Number of shares on social media posts.	Mention the total number of shares on the social media post.
1,2 and 3	Details of Awareness events and Social Media posts.	Upload details of Awareness events and Social Media posts in prescribed excel sheet format.
1 and 3	Geo-tagged photographs of awareness Activities.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.3 Promotion of Majhi Vasundhara by conducting Awareness Events and Competitions (Spardha)

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Name of Awareness Events/Activities/Spardha conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of the conducting promotion activity for promotion of Majhi Vasundhara during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Promotional activity conducted by (Private companies /NGO's/ Corporates Educational institutions The societies/residence welfare associations/citizen groups/ citizen clubs) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
1	2	3	4

Promotional activity conducted in [First Quarter (April- June), Second Quarter (July-September), Third Quarter (October-December), Fourth Quarter (Jan-March)] of Majhi Vasundhara 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Social Media Post link on Facebook (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook)	Number of Likes on the post on Facebook (Local Body should only enter whole number.)
5	6	7

Number of Shares on the post on Facebook (Local Body should only enter whole number.)	Social Media Post link on Instagram (Local Body should enter valid link of their social media post on Instagram)	Number of Likes on the post on Instagram (Local Body should only enter whole number.)	Number of Shares on the post on Instagram (Local Body should only enter whole number.)
8	9	10	11

Social Media Videos link on Youtube (Local Body should enter valid link of their social media video on Youtube)	Number of Likes on the Videos on Youtube (Local Body should only enter whole number.)	Number of Shares on the Videos on Youtube (Local Body should only enter whole number.)	Number of Participants involved in the promotional activity (Local Body should only enter whole number.)
12	13	14	15

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

5.3

Promotion of Majhi Vasundhara by conducting Awareness Events and Competitions (Spardha)

The images are for illustrative purpose only.

5.4	Participation of Youth and Identification of Paryavaran Doots	Marks 300

Paryavaran Doots are individuals engaged in exemplary work related to environment conservation. To achieve the broader objectives of Majhi Vasundhara Abhiyan, local bodies should conduct events in collaboration with Paryavaran Doots. Active participation of youth and Paryavaran Doots is essential in climate action. This indicator evaluates the performance of the local bodies based on the number of Paryavaran Doots identified by them and the encouragement of youth.

<table>
<tr><th colspan="3">Evaluation mechanism</th><th>Marks</th></tr>
<tr><td>1.</td><td colspan="2">Number of Paryavaran Doots identified
(Relative Marking)</td><td>50</td></tr>
<tr><td>2.</td><td colspan="2">Number of Youth identified as Paryavaran Doot (Young people aged 15-29)
(Relative Marking)</td><td>50</td></tr>
<tr><td rowspan="5">3.</td><td colspan="2">Number of events conducted by the local body with Paryavaran doots
(Relative Marking)</td><td rowspan="5">200</td></tr>
<tr><td>First Quarter (April– June) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0</td><td>50</td></tr>
<tr><td>Second Quarter (July– Sept) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0</td><td>50</td></tr>
<tr><td>Third quarter (Oct – Dec) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0</td><td>50</td></tr>
<tr><td>Fourth quarter (Jan – Mar) of the Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0</td><td>50</td></tr>
</table>

Details required:

- The following details are to be provided in prescribed excel format:
  - Information about the Paryavaran Doot selected by local body.
  - Name, age, education, and number of activities/events organized.
  - Links to social media posts of activities organized.
- Links of published list of Paryavaran doots - newspaper articles, social media post, or the official website.
- Geotagged photographs of events conducted (size 1 to 2 MB)

4 QUALITY EDUCATION	**SDG 4: Quality Education**	Target 4.7: By 2030, ensure that all learners acquire the knowledge and skills needed to promote sustainable development, including, among others, through education for sustainable development and sustainable lifestyles, human rights, gender equality, promotion of a culture of peace and non-violence, global citizenship and appreciation of cultural diversity and of culture's contribution to sustainable development.

5.4 Participation of Youth and Identification of Paryavaran Doots

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Number of Paryavaran Doots identified.	Enter the number of Paryavaran Doots identified.
2	Number of Youth Identified as Paryavaran Doots.	Enter the number of Youth identified as Paryavaran Doots.
3	Details of the Identified Paryavaran Doots.	Upload the details of the Identified Paryavaran Doots in the prescribed Excel sheet.
4	Number of events conducted by Paryavaran doots during 1st quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of events conducted by Paryavaran Doots during 1st quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of events conducted by Paryavaran Doots during 2nd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of events conducted by Paryavaran Doots during 2nd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of events conducted by Paryavaran Doost during 3rd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of events conducted by Paryavaran Doots during 3rd quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Number of events conducted by Paryavaran Doots during 4th quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of events conducted by Paryavaran Doots during 4th quarter of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Geo-tagged photographs.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
5	Details of events conducted by Paryavaran Doots.	Upload details of events conducted by Paryavaran Doots in prescribed excel sheet format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.4 Participation of Youth and Identification of Paryavaran Doots

Details required in prescribed Excel Sheet -1

Sr. No	Full name of the Nominated Paryavaran Doot/ Group of individuals	Age of Paryavaran Doot/ Group of individuals	Education	Professional Background	Environment Activities taken up the Paryavaran Doot/ Group of individuals
1	2	3	4	5	6

Details required in prescribed Excel Sheet -2

Sr. No	Name of the awareness event/ activity organised by local body with Paryavaran Doot (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of conducting the Initiatives (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Awareness event conducted in [First Quarter (April- June), Second Quarter (July-September), Third Quarter (October-December), Fourth Quarter (Jan-March)] of Majhi Vasundhara 6.0 (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)
1	2	3	4

Total number of participants at the event (Local Body should only enter whole number.)	Social Media Post Link of the initiative (Local Body should enter valid link of their social media post such as Instagram, Facebook, Twitter, etc.)	Number of youth participated in the initiative (Local Body should only enter whole number.)
5	6	7

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

5.4 Participation of Youth and Identification of Paryavaran Doots

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

5.5 Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas

Marks 800

Majhi Vasundhara Abhiyan focuses on identifying potential action points under the five elements of nature (*Panchamahabhuta*) for the betterment of the environment. Promulgation of these five principles (*Bhumi, Vayu, Jal, Agni and Akash*) in public amenities will generate awareness amongst citizens and encourage active citizen participation in the Abhiyan.

	Evaluation mechanism	Marks
1.	Number of new spots developed with focus on Majhi Vasundhara Principles during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 100 marks will be allocated for each new spot developed.	600
2.	**Upkeep:** Number of old spots (created during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0,3.0,4.0 and 5.0) refurbished with focus on Majhi Vasundhara Principles during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	100
3.	Number of wall paintings created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	100

Details required :

- Name and details of the Promulgation Spots (minimum 5) which promulgate Majhi Vasundhara Abhiyan principles in the prescribed excel format.
- Details of individual wall paintings promulgating only Majhi Vasundhara Abhiyan principles in the prescribed excel format.
- Promulgation spots created and their maintenance - Geotagged photographs (Size 1 to 2 MB).
- Work Order
- Financial progress brief
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.
- If the information provided does not match with the data submitted by the Local body in MIS during Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0, 3.0, 4.0 and 5.0 no marks will be allotted (applicable only for upkeep).

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	**SDG 12: Responsible consumption and production**	Target 12.8: By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

5.5 Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Total number of the spots created/developed with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter total number of the spots created/developed during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Work Order.	Upload compiled PDFs of all work orders.
	Financial Progress brief	Upload compiled PDFs of all Financial Progress briefs.
	Geotagged Photographs of Promulgation Spots.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.
2	Total number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 2.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 3.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 4.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Total number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of old spots created in Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 refurbished with focus on Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Work Order.	Upload compiled PDFs of all work orders.
	Financial Progress brief	Upload compiled PDFs of all Financial Progress briefs.
	Geotagged Photographs.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as Per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.5 Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
3	Number of innovative spots developed by using recycled waste created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter number of innovative spots developed by using recycled waste created during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Geotagged Photographs.	1) Upload a compiled pdf of the geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
4	Number of wall paintings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the number of wall paintings during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Work Order.	Upload compiled PDFs of all work orders.
	Geotagged Photographs.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos. 4) No black & white or blur photographs should be uploaded.
5	Details of the spots created/developed, wall paintings with focus on Majhi Vasundhara 6.0.	Upload details of spots created/developed, wall paintings with focus on Majhi Vasundhara 6.0 in prescribed excel sheet format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.5 Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Is it a Promulgation spot / Innovative spot / Wall painting? (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Name of the Promulgation Spot/Innovative Spot/Wall painting's during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of inauguration of the Promulgation Spot/Innovative Spot/ Wall painting (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Idea behind developing the spot (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Address of the Promulgation Spot/ Innovative Spot/ Wall painting (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Google Map Location of the Promulgation Spot/Innovative Spot/Wall painting (Local Body should enter valid google map link.)
5	6	7

Latitude	Longitude	Project cost for developing the Promulgation Spot/Innovative Spot/Wall painting in "Rs" (Local Body should only enter numerical values.)
8	9	10

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

5.5 Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas

<u>*The images are for illustrative purpose only*</u>.

5.5

Promulgating Majhi Vasundhara Principles in Public Areas

Tips-

The wall painting should include all 5 thematic areas including the Majhi Vasundhara logo.The photo of the wall painting should be geo-tagged and uploaded as mentioned above.

5.6	Engagement of Self-Help Groups	Marks 100

A Self-Help Group (SHG) is a microfinance system where individuals with similar economic, social, and community needs come together to promote savings and support each other financially. Under this indicator, dual benefits can be achieved through environmental friendly initiatives and service-oriented activities.

	Evaluation mechanism	Marks
1.	Number of SHGs registered for Environment activities in the Local body.	20
2.	Number of activities (service-oriented and awareness campaigns) conducted by Self-Help Groups during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Relative Marking)	50
3.	Number of SHGs having a signed contract with local body for environmental activities during Majhi Vasundhara 6.0 (Relative Marking)	30

Details required:

- Name and details of Self-Help groups registered in the local bodies in the prescribed excel format.
- Details of SHGs involved in environmental activities like:
    - Awareness campaigns – Environment, Majhi Vasundhara Abhiyan
    - Green cover & biodiversity – tree plantation, nursery, garden maintenance
    - Water conservation - management of wells and water bodies,
    - SWM activities – waste collection, segregation and processing Sanitation activities – toilet Operation & Maintenance
- Signed contract copies between SHGs and local body.
- Geotagged photographs (Size 1 to 2MB) of the environmental activities conducted by SHGs.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

	SDG 11: Sustainable Cities And Communities	Target 11.6 : By 2030, reduce the per capita adverse environmental impact of cities, with special attention to air quality and municipal and other waste management.
	SDG 13: Climate Action	Target 13.1: Strengthen resilience and adaptive capacity to climate-related hazards and natural disasters in all countries.

5.6 Engagement of Self-Help Groups

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Number of SHGs registered for Environment activities in the Local body.	Enter the number of SHGs registered for Environment activities in the Local body.
2	Number of SHG engagement activities during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.	Enter the number of SHG engagement activities during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0.
	Geotagged photographs of the environmental activities conducted by SHGs.	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.
	Details of the SHGs.	Upload the details of the SHGs in the prescribed Excel sheet.
3	Number of SHGs having a signed contract with local body for environmental activities during Majhi Vasundhara 6.0.	Enter the number of SHGs having a signed contract with local body for environmental activities during Majhi Vasundhara 6.0.
	Signed contract copies between SHGs and local body.	Upload signed contract copies between SHGs and local body in compiled PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.6 Engagement of Self-Help Groups

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Name of the SHG registered for Environment activities in the Local body (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Number of members in the SHG (Local Body should only enter whole numbers)	Number of Service Oriented engagement activities carried out by the SHG during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)
1	2	3	4

Number of Awareness Campaigns carried out by the SHG during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter in alphanumeric format)	Does the SHG have a signed contract with local body for environmental activities during Majhi Vasundhara 6.0 (Select from Drop down options)
5	6

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

5.7	**Alternate Funding Channels – through Corporate Social Responsibility (CSR) and Community Participation**	**Marks 200**

Initiatives under Majhi Vasundhara Abhiyan utilize funds converged from various sources. This indicator identifies the number of Majhi Vasundhara Abhiyan initiatives that have been funded through Alternate Funding Channels like Community Participation, Corporate Social Responsibility, etc.

	Evaluation Mechanism	Marks
1.	Number of Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 initiatives funded through alternate funding channels. (Relative Marking)	100
2.	Amount of money leveraged through Alternative Funding channels. (Relative Marking)	100

Details required:

- Total number of projects funded through alternate funding channels in the respective Local Body.
- Projects that align with the principles of Majhi Vasundhara Abhiyan.
- Copy of fund transfer, receipts, financial proof of CSR amount allocated.
- Copy of work order.
- Copy of certificate from CSR implementation body regarding work completion.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS	**SDG 17: Partnership for the Goals**	17.16: Enhance the global partnership for sustainable development through multi-stakeholder partnerships that involve all countries, especially developing countries, to mobilize knowledge, expertise, technology and financial resources to achieve the Sustainable Development Goals. 17.17: Promote and encourage effective public, public-private and civil society partnerships, building on the experience and resourcing of partnerships.

5.7 Alternate Funding Channels – through Corporate Social Responsibility (CSR) and Community Participation

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Total number of initiatives funded through alternate funding channels.	Enter total number of initiatives funded through alternate funding channels.
	Work orders.	Upload a compiled PDFs of all work orders.
	Details of fund transfer, receipts, Financial proofs of CSR amount allocated during Majhi Vasundhara 6.0.	Upload copies of fund transfer, receipts, financial proofs of CSR amount allocated.
2	Total amount of money leveraged through Alternative Funding Channels.	Enter total amount of money leveraged through Alternative Funding channels.
	Details of funding and utilization.	Upload details of funding and utilization in the prescribed excel sheet Format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.7 Alternate Funding Channels – through Corporate Social Responsibility (CSR) and Community Participation

Details required in prescribed Excel Sheet

Sr. No	Name of the project/Initiative for which alternate funding was received (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Name of the firm/Organization from which alternate fundings were received (Local Body should only enter in alphanumeric format.)	Date of commencement of the project (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3	4

Date of Completion of the project (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)	Which thematic area has been addressed through the funded project? (Bhumi/Vayu/Jal/Akash/Agni) (Local Body should choose appropriate option from dropdown.)	Total amount of money leveraged through in "Rs" (Local Body should only enter numerical values.)
5	6	7

Note - Information to be filled in Excel should be in English only.

5.8 Ecotourism

Marks 100

Ecotourism is a form of nature-oriented tourism aimed at contributing to the conservation of environment. The objectives include protecting the environment and local cultures supporting the economic development of local communities. Ecotourism is an important approach to biodiversity conservation and sustainable development. This indicator evaluates the various measures and awareness initiatives undertaken by local bodies to promote and encourage ecotourism.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Has the local body identified and developed ecotourism spots?		25
	Yes	25	
	No	0	
2.	Number of awareness campaigns conducted to promote ecotourism (Relative Marking)		25
3.	Has the local body developed any guidelines for ecotourism?		50

Required Details:

- Details of tourist destinations for ecotourism – in the prescribed Excel format.
- Details of awareness campaigns – in the prescribed Excel format.
- Geo-tagged photographs of ecotourism sites.
- A copy of the guidelines for ecotourism.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

SDG 4. Quality Education

4.9 :By 2030, ensure that all learners acquire the knowledge and skills needed to promote sustainable development, including, among others, through education for sustainable development and sustainable lifestyles, human rights, gender equality, promotion of a culture of peace and non-violence, global citizenship, and appreciation of cultural diversity and of culture's contribution to sustainable development.

5.8 Ecotourism

Travel Responsibly and Protect the Environment

Support sustainable travel by
immersing yourself in nature,
conserving resources, respecting local culture,
and minimizing negative impact.

5.8 Ecotourism

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Has the local body identified and developed ecotourism spots	Select Yes or No from the dropdown.
	Location of ecotourism spots	Upload the Google Map link of the location of ecotourism tourist spots.
	Geotagged Photographs of ecotourism spots	1) Upload a compiled pdf of geotagged photos as per the guidelines given in the Toolkit. 2) Geo-tagging should have proper longitudes and latitudes. 3) Date and time should also be mentioned in the geo-tagged photos.
2	Details of awareness activities implemented to promote eco-tourism.	Upload the details of awareness activities conducted to promote eco-tourism in the prescribed Excel.
3	Has the local body developed any guidelines for ecotourism?	Select Yes or No from the dropdown.
		Upload a copy of the Guidelines for Ecotourism in PDF format.

Tips : Information to be filled in MIS should be in English only

5.8 Ecotourism

Details required in prescribed Excel Sheet - 1

Sr. No	Name of the Eco Tourism Spot	Address of the Eco Tourism spot (Local Body should only enter alphanumerical values)	Google map location of the Eco Tourism spot (Local Body should enter valid google map link)
1	2	3	4

Latitude	Longitude
5	6

Details required in prescribed Excel Sheet -2

Sr. No	Name of Awareness Events conducted during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (Local Body should only enter alphanumerical values.)	Date of the conducting Awareness Events during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 (DD-MM-YY) (Local Body should only enter date in DD-MM-YY format.)
1	2	3

Social Media Post link (Local Body should enter valid link of their social media post on Facebook)	Number of participants (Local Body should only enter whole number.)
4	5

Tips : Information to be filled in Excel should be in English only

5.9	Panchayat Development Index	Marks 100

Panchayat Development Index (PDI) is a composite index that measures the performance of panchayats in achieving the Sustainable Development Goals (SDGs). PDI consists of nine themes including environmental sustainability and infrastructure. This indicator assesses the holistic development and performance of the local bodies.

	Evaluation Mechanism		Marks
1.	Panchayat Development Index (PDI) rank achieved		100
	Grade A+ (above 90%)	100	
	Grade A (between 75-90%)	80	
	Grade B (between 60-75%)	60	
	Grade C (between 40-60%)	40	
	Grade D (under 40%)	0	

Details required:

- Copy of Panchayat Development Index (PDI) certificate.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

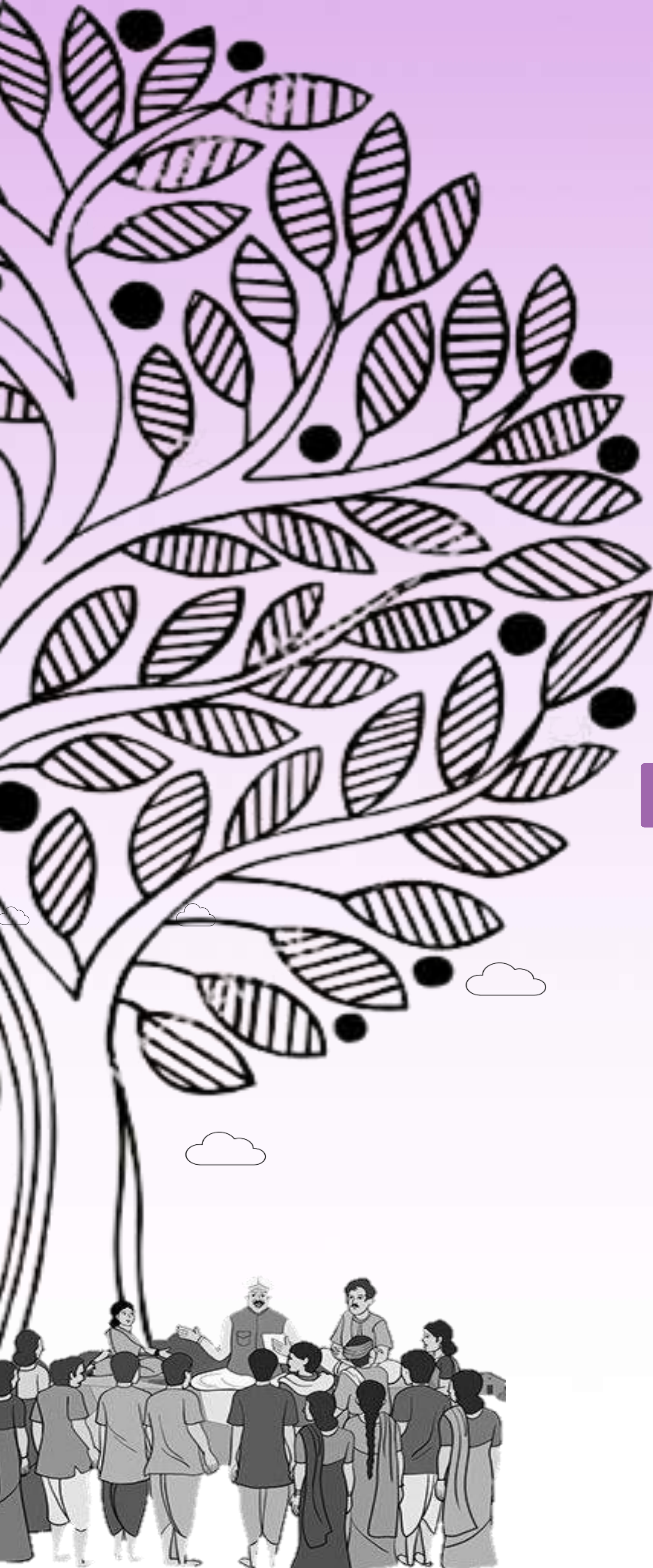
8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH	**SDG 8: Decent work and Economic Growth**	Target 8.3: Promote development-oriented policies that support productive activities, decent job creation, entrepreneurship, creativity and innovation, and encourage the formalization and growth of micro-, small- and medium- sized enterprises, including through access to financial services.

5.9 Panchayat Development Index

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Copy of Panchayat Development index (PDI) certificate.	Upload Copy of Panchayat Development index (PDI) certificate in PDF format.

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

Education

5.10 Paryavaran Seva through School Participation

Marks 200

The *Paryavaran Seva Yojana* also named as Environmental Service Scheme (ESS) is the initiative of Environment and Climate Change Department of Maharashtra in collaboration with Centre for Environment Education (CEE) set up as 'Center of Excellence' of MoEFCC. The initiative aims towards the implementation of environmental conservations and climate change adaptation and mitigation actions through the School students. This indicator focuses on environment not only as a subject at school level but also as a measure to motivate students in environment conservation initiatives. The performance of the local bodies will be evaluated in consideration of the environmental activities implemented through the schoolteachers and student's initiative.

	Evaluation Mechanism	Marks
1.	Percentage of Schools participated in ESS during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	40
2.	The Environmental Service Scheme, each participating school should appoint a teacher as the Scheme Coordinator. The Coordinator must register for the (online) workshop. Through the Coordinator, a group of students should be formed in the school (each group must not exceed 50 students – boys and girls should be in equal numbers). One boy and one girl should be selected as group leaders	60
3.	**For classes 1st-5th only:** Completion of school level environmental activities (minimum 03) through ESS group, policy formulation and implementation of the activity topics through SCMC at school level, completion of at least 02 environmental activities in each class in the subjects of area study-games.	100
	For classes 6th-8th only: Completion of (minimum 03) activities in each subject in the Teacher Action Manual of the scheme by the ESS group, total number of survey and studies of subjects as per the prescribed information, annual thematic camps organized by schools.	
	For Classes 9 to 12 only: Completion of at least 05 activities from each topic in the Teacher's Activity Handbook of the ESS group. As per the prescribed information, conduct of surveys, field studies, and total number of projects on the given topics. Organization of annual thematic camps through schools.	

Details required:

- Total number of (government recognized) schools within the local body limits, and out of them, number of primary schools registered under the Environmental Service Scheme (ESS)
- Appointment of Scheme Heads in Registered Schools and Registration and Participation in Capacity Building Workshop (Online).
- Under ESS, a teacher from the school should form an ESS group of 50 students (boys and girls equally), selecting one male one female student as the group leader.
- Through the ESS group – implementation of activity initiatives in at least three topics among Water, Solid Waste Management, Energy, Biodiversity, Culture and Heritage, Pollution Control, Eco-friendly Lifestyle, and Global Warming & Climate Change, and uploading of the report.
- School Complex Management Committee (SCMC) Policy Determination- Implementation regarding solid waste management, water conservation, energy conservation, tree plantation, school security.
- Uploading a brief report and geo-tagged photographs of the implementation of the identified action activities in the registered school.

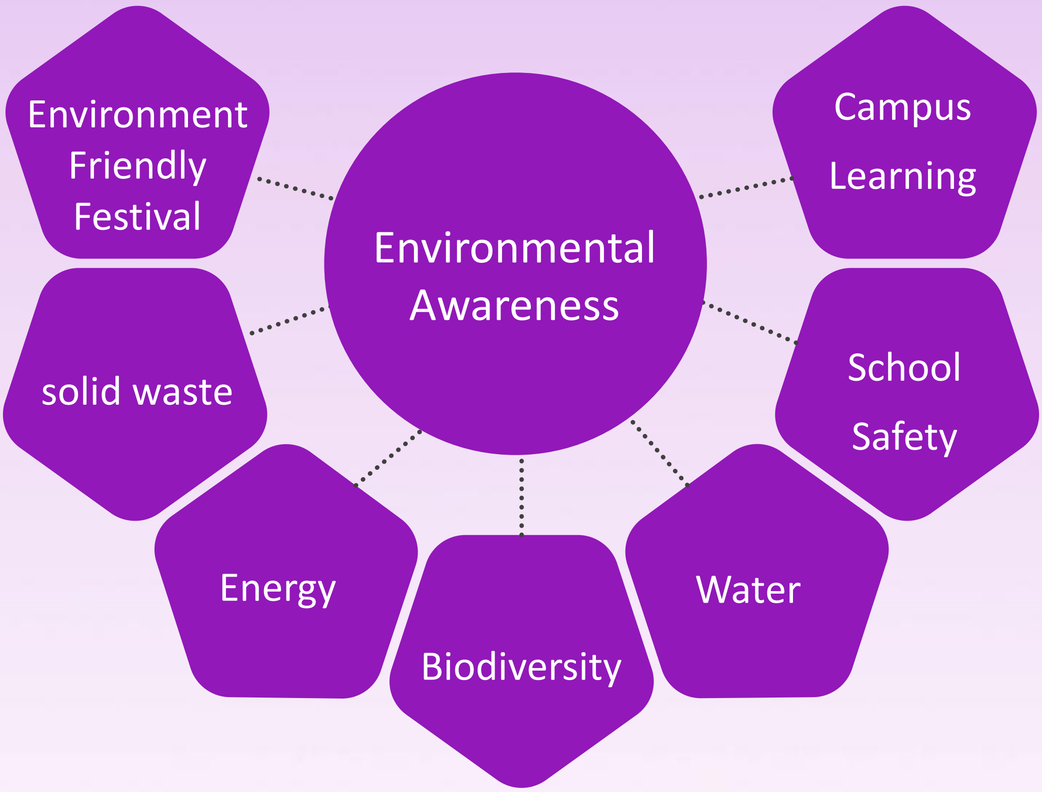
Tips:

Schools that have registered online for Majhi Vasundhara Abhiyan 5.0 do not need to register again for 6.0.

If invalid statistics/information is entered in the online report, no points will be awarded for the index. The size of the geotagged photographs taken during the implementation of the initiative should be between 1 to 2 MB.

4 QUALITY EDUCATION	**SDG 4: Quality Education**	Target 4.7: By 2030, ensure that all learners acquire the knowledge and skills needed to promote sustainable development, including, among others, through education for sustainable development and sustainable lifestyles, human rights, gender equality, promotion of a culture of peace and non-violence, global citizenship and appreciation of cultural diversity and of culture's contribution to sustainable development.

Paryavaran Seva through School Participation

Grade 1 to 5	Grade 6 to 8	Grade 9 to 12
Environmental Awareness	Environmental Awareness Data collection projects and surveys	Environmental Awareness Data collection projects and surveys Evidence-based projects/actions/ outcomes

5.10 Paryavaran Seva through School Participation

<u>*The images are for illustrative purpose only*</u>.

5.11	Youth Awareness on Climate Change through Maharashtra Youth For Climate Action (MYCA) initiative	Marks 200

Young people play a critical role in localization of climate actions under Majhi Vasundhara Abhiyan, State Action Plan for Climate Change and Mission LiFE. Maharashtra Youth for Climate Action (MYCA) is a youth program convened by UNICEF Maharashtra and Development Partners which empowers youth in climate actions.

	Evaluation Mechanism	Marks
1.	Number of youth/individuals **REGISTERED** to the online climate course *'The Youth Leadership for Climate Action'.* **(Relative Marking)**	50
2.	Number of youth/individuals **COMPLETED** the online climate course *'The Youth Leadership for Climate Action'.* **(Relative Marking)**	50
3.	Number of youth participated in the climate action workshops/webinars/ conferences/events organized by MYCA. **(Relative Marking)**	50
4.	Number of youth registered on Why Waste YEWS application reporting water conserved **(Relative Marking)**	50

Details required:

- List of youth participants registered to the 'The Youth Leadership for Climate Action' course at https://www.mahayouthnet.in/
- Certificates of course completion – List of students who have completed the 'Youth Leadership for Climate Action' course
- Details of youth participated in the climate action workshops/webinars/conferences/ events e.g. World Earth Day, World Environment Day, World Water Day, etc. organized by MYCA platform.
- If the documents provided are not valid/legible, no marks will be allotted for this indicator.

4 QUALITY EDUCATION	**SDG 4: Quality Education**	Target 4.7: By 2030, ensure that all learners acquire the knowledge and skills needed to promote sustainable development, including, among others, through education for sustainable development and sustainable lifestyles, human rights, gender equality, promotion of a culture of peace and non-violence, global citizenship and appreciation of cultural diversity and of culture's contribution to sustainable development.

1. Course Registration Details

MYCA यूट्यूब चॅनेल:
https://www.youtube.com/@myca_climate

अभ्यासक्रमाची लिंक आणि QR कोड
https://www.mahayouthnet.in/

2. YEWS Registration Details

Youth Engagement for Water Stewardship (YEWS) is a joint program of the Ministry of Higher and Technical Education, Government of Maharashtra, and UNICEF. The course aims to empower over one million young volunteers in Maharashtra by giving them the tools and confidence to take collective action on issues of water, environment, and sustainability. Youth in Maharashtra share their water conservation information on the app 'Why Waste YEWS'. The Program promotes simple, cost-effective water conservation measures, such as: fixing leaky taps; raising awareness about soak pits; running washing machines with full loads; and turning off the tap while brushing teeth or shaving.

'व्हाय वेस्ट YEWS' मोबाईल ऍप्लिकेशन लिंक आणि QR कोड
https://tinyurl.com/WhyWasteYEWS

---

3. Brief Action

MYCA संक्षिप्त कृती :
https://drive.google.com/drive/folders/1smtCL38CNogtRxmJo-iufUwiTv0xw65e

5.11 Youth Awareness on Climate Change through Maharashtra Youth For Climate Action (MYCA) initiative

Details Required in MIS

Evaluation Mechanism Number	Details required for MIS	Instructions / Guidance
1	Number of youth/individuals REGISTERED to the online climate course 'The Youth Leadership for Climate Action'.	Enter the number of youth/individuals REGISTERED to the online climate course 'The Youth Leadership for Climate Action'.
2	Number of youth/Individuals who have COMPLETED the online climate course 'The Youth Leadership for Climate Action'.	Enter number of youth participants who have COMPLETED the online climate course 'The Youth Leadership for Climate Action'.
1 and 2	Details Of Youth/Individuals Who Have **completed and registered.**	Upload details of youth/Individuals who have **completed and registered.**
3	Number of youth who participated in climate action workshops/webinars/conferences organized by MYCA.	Mention the number of youth who participated in the climate action workshops/webinars/conferences organized by MYCA.
	Details of youth who participated in the climate action workshop/webinar/conference organized by MYCA	Upload details of youth participated in the climate action workshops/webinars/ conferences organized by MYCA
4	Number of youth registered on Why Waste YEWS application reporting water conserved	Enter the Number of youth registered on Why Waste YEWS application reporting water conserved

Note - Information to be filled in MIS should be in English only.

5.11 Youth Awareness on Climate Change through Maharashtra Youth For Climate Action (MYCA) initiative

<u>The images are for illustrative purpose only</u>.

Awards

Rural Local Bodies

State Level Awards

Rural Local Bodies

Gram Panchayat 10k+ Population

(3)

Category
Winner
1st Runner Up
2nd Runner Up

Gram Panchayat 5k -10k Population

(3)

Category
Winner
1st Runner Up
2nd Runner Up

Gram Panchayat 3k -5k Population

(3)

Category
Winner
1st Runner Up
2nd Runner Up

Total : 09

State Level Awards

Rural Local Bodies

Gram Panchayat 2k – 3k Population (3)	Gram Panchayat 1.5k – 2k Population (3)	Gram Panchayat 1.5k – 2k Population (3)	Gram Panchayat Less than 1k Population (3)
Category	Category	Category	Category
Winner	**Winner**	**Winner**	**Winner**
1st Runner Up	1st Runner Up	1st Runner Up	1st Runner Up
2nd Runner Up	2nd Runner Up	2nd Runner Up	2nd Runner Up

Total : 12

Total Awards : 9+12 = 21

State Level Awards

Awards to Rural Local Body

High Jump and Highest Performance Awards

High Jump Award: Each vertical

(1×7 = 7)

Category
Winner

Highest performance in the thematic area of Bhumi: Each vertical

(1×7 = 7)

Category
Winner

Total : 14

State Level Awards – Urban & Rural

Divisional & District Level Officers

Divisional Commissioner	Collector	Chief Executive Officer, Zilla Parishad	Block Development Officer
(3)	(3)	(3)	(3)
Category	**Category**	**Category**	**Category**
Winner	**Winner**	**Winner**	**Winner**
1st Runner Up	1st Runner Up	1st Runner Up	1st Runner Up
2nd Runner Up	2nd Runner Up	2nd Runner Up	2nd Runner Up

Total : 12

Division Level Awards

Division Level Awards

Rural Local Bodies

winner

Gram Panchayat 10k+ Population

(6)

Category
Winner

winner

Gram Panchayat 5k - 10k Population

(6)

Category
Winner

winner

Gram Panchayat 3k - 5k Population

(6)

Category
Winner

Total : 18

Division Level Awards

Rural Local Bodies

Gram Panchayat 2k – 3k Population (6)	Gram Panchayat 1.5k – 2k Population (6)	Gram Panchayat 1k – 1.5k Population (6)	Gram Panchayat Less than 1k Population (6)
Category	Category	Category	Category
Winner	Winner	Winner	Winner

Total : 24

Total Awards : 18+24 = 42

Division Level Awards

CEO, Zilla Parishad and BDO, Panchayat Samiti

Best performing ZP CEO in each Division

(Two from each division)

(2×6=12)

(Other than State Level Winners)

Category
Winner
1st Runner Up

Best performing BDO in each Division

(Three from each division)

(3×6=18)

(Other than State Level Winners)

Category
Winner
1st Runner Up
2nd Runner Up

Total : 30

District Level Awards

BDO, Panchayat Samiti

Best performing BDO in each District

(One from each district)

(1×35 =35)

(Other than State Level Winners)

Category
Winner

Total : 35

Media Awards

Excellence Awards for Media

State-Level Awards

Print

- Winner
- 1st Runner Up
- 2nd Runner Up

Digital

- Winner
- 1st Runner Up
- 2nd Runner Up

Divisional-Level Awards

Print

- Winner
- 1st Runner Up
- 2nd Runner Up

Digital

- Winner
- 1st Runner Up
- 2nd Runner Up

Evaluation Criteria	Component
Depth of Subject	Comprehensive information about the subject, originality of writing/media (25%)
Quality of Writing/Media	Clarity of written writing/media, composition, readability 25%)
Quality of Visuals and Presentation	Effective use and clarity of visual elements, professional presentation (25%)
Consistency	Regular publication, consistency in awareness campaigns (25%)

Subjects for the Awards

Subject	Included Topics
Bhumi	Afforestation and tree planting campaign, soil health and fertility management, waste management, biodiversity and wildlife conservation, sustainable land use, maintenance of green cover.
Vayu	Clean air initiatives, control over vehicular emissions, promotion of clean fuels, community projects, public awareness campaign.
Jal	Water conservation and water harvesting, sustainable irrigation methods, waste-water management and reuse, community participation in water management, public awareness campaign.
Agni	Energy conservation, sustainable industrial practices, awareness of energy saving, sustainable transport and mobility, community projects, public awareness campaign.

Registration Process and Evaluation Method

- Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0 awards (for Print Media and Digital Media) will be given at the state and divisional levels.
- Based on the news reports published by the respective print media and digital media platforms during the campaign period (from 1st April 2025 to 31st March 2026), the compiled reports and references will be sought from 1st April 2026 to 30th April 2026, for a duration of 30 days, for review and submission of the required information (proposals) in accordance with the prescribed guidelines.
- The proposals received during the nomination period will be examined by a Divisional-level Committee from 2nd May 2026 to 30th May 2026, and recommendations for the awards will be made. The composition of the said committee is as follows:-

Director (Environment), Department of Environment and Climate Change	Chairman
Deputy Secretary (T.C.1), Department of Environment and Climate Change	Member
Director, State Climate Action Cell, Department of Environment and Climate Change	Member
Senior Assistant Director (Nodal Officer, Department of Environment and Climate Change) Directorate General of Information and Public Relations,Mantralaya, Mumbai	Member
Journalists nominated by the Mantralaya and Legislature Reporters' Association, Mantralaya (in consultation with the Directorate General of Information and Public Relations).	Member
Mission Director, Majhi Vasundhara Abhiyan, Department of Environment and Climate Change	Member Secretary

- The final winners will be declared after the recommendations of the committee are approved by the Honorable Minister, Environment and Climate Change.
- Print Media and Digital Media winners will be awarded on 5th June 2026 on World Environment Day.

Schemes/ Legislations

1.Bhumi

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
1.1 Green Cover and Biodiversity		
1.1.1	Tree Plan : To Achieve Minimum 33% Green Cover	• National Forest Policy 1988 • Green Maharashtra Prosperous Maharashtra • National Mission for Green India /Green India Mission, Ministry of Environment, Forest & Climate Change, Govt. of India.
1.1.2	Trees planted and survived during Majhi Vasundhara Abhiyan 6.0	• National Mission for Green India /Green India Mission, Ministry of Environment, Forest & Climate Change, Govt. of India • Vanmahotsav - Plantation by Maharashtra Forest Department, Govt. of Maharashtra • Panchayatan Van Udyan Nirmiti, Revenue and Forest Department, GoM, GR dated 10 April 2023 • Ek Ped Maa ke naam 2.0 • BelVan Udyan Nirmiti, Revenue and Forest Department, GoM, GR dated 10 April 2023. • SMAF (Sub-Mission on Agroforestry)-Har Medh Par Ped under Pradhan Mantri Rashtriya Krishi Vikas Yojana (PM-RKVY) • Bhausaheb Fundkar Falbag Lagvad Scheme. • National Bamboo Mission. • Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act. • Pokra - Nanaji Deshmukh Krishi Sanjeevani Project 2.0 • Atal Bamboo Samruddhi Yojana

1.Bhumi

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
1.1 Green Cover and Biodiversity		
1.1.5	Creation of Nursery	• Mission for Integrated Development of Horticulture (MIDH)
1.1.6	People’s Bio-diversity Register Preparation and Documentation	• Biological Diversity Act, 2002 • Biological Diversity Rules, 2004 • Biological Diversity Amendment Act, 2023.
1.1.7	Seed Collection Center	• Maharashtra Gene Fund Project, GR dated 25th May 2022 • The Protection of Plant Varieties and Farmer’s’ Rights Act, 2001. • Sub-Mission on Seed& Planting Material (SMSP), 2014.
1.1.8	Climate Resilient Farming	• Paramparagat Krishi Vikas Yojana, 2015 Central scheme to promote Organic Farming • National Mission on Natural Farming (NMNF), 2024. • Soil health card scheme, 2015 • Pradhan Mantri Krishi Sinchayee Yojana,2015- Department of Agriculture, Govt. of India, ‘’Every Drop More Crop” • Rainfed Area Development, pradhan mantri rashtriya krishi vikas yojana, 2014 • Hon. Balasaheb Thackeray Agribusiness & Rural Transformation (Smart) Project, 2018

1.Bhumi

<table>
<tr><th>Sr. No</th><th>Action Points</th><th>Scheme/Legislation Name</th></tr>
<tr><td colspan="3">1.2 Solid Waste Management</td></tr>
<tr><td>1.2.1</td><td>Segregation and Collection at the Source</td><td rowspan="3">• Swachh Bharat Mission 2.0 (Rural), Ministry of Drinking Water and Sanitation, Govt. of India
• Solid Waste Management Rules, 2016.
• National Bioenergy Programme, 2022, Ministry of New and Renewable Energy
• Galvanizing Organic Bio-Agro Resources Dhan (GOBARdhan),2018.
• Sant Gadgebaba Gram Swachhata Abhiyan, 2022 (SGGSA).</td></tr>
<tr><td>1.2.2</td><td>Wet waste processing</td></tr>
<tr><td>1.2.3</td><td>Dry Waste Processing/Disposal</td></tr>
<tr><td>1.2.4</td><td>Scientific treatment of legacy solid waste</td><td>• Guidelines for Disposal of Legacy Waste,2019, CPCB.
• Solid Waste Management Rules, 2016
• Swachh Bharat Mission 2.0 (Rural), Ministry of Drinking Water and Sanitation, Govt. of India.</td></tr>
<tr><td>1.2.5</td><td>Plastic Waste Management (Ban on Single Use Plastic</td><td>• Plastic Waste Management Rules, 2024
• Notification on Ban on identified Single Use Plastic Items from 1st July 2022, Govt. of India: G.S.R. 571 (E) dated 12th August 2021.
• Maharashtra Plastic and Thermocol Products (MUSTH&S) Notification, 2018
• Swachh Bharat Mission 2.0 (Rural), Department of Drinking Water and Sanitation, Ministry of Jal Shakti, Govt. of India</td></tr>
</table>

1.Bhumi

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
1.2.6	Bio-medical waste management	• Biomedical Waste Management Rules, 2016
1.2.7	E-waste management	• E-Waste (Management) Rules, 2022 • Battery Waste Management rules.2022
1.2.8	Sanitation Status	• Swachh Bharat Mission 2.0 (Rural), Department of Drinking Water and Sanitation, Ministry of Jal Shakti, Govt. of India

2.Vayu

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
2.1	Air Quality Monitoring	• Graded Response Action Plan, 2019, Maharashtra Pollution Control Board • Conceptual Guidelines and common methodology for Air Quality Monitoring, Central Pollution Control Board • National Ambient Air Quality Standard (NAAQS), 2009 • National Air Quality Monitoring Programme (NAMP), 2024
2.2.1	Initiatives towards Banning of Firecrackers	• The Noise Pollution (Regulation and Control) Rules, 2000
2.2.3	Gas Connection	• Pradhan Mantri Ujjwala Yojana 2.0 (PMUY), Ministry of Petroleum and Natural Gas, Govt. of India • PAHAL (Pratyaksh Hanshtantrit Labh)-Direct Benefit Transfer of LPG, 2015
2.2.4	Construction and Demolition Waste Management	• Construction and Demolition Waste Management Rules, 2016 • Guidelines on Dust mitigation measures in handling Construction material and C&D wastes, 2017 • Guidelines on Environmental Management of C&D Waste Management, 2017

2.Vayu

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
2.3.1	Promotion of Electric Vehicles	• Maharashtra EV Policy, 2025, Government of Maharashtra • PM Electric Drive Revolution in Innovative Vehicle Enhancement (PM E-DRIVE) Scheme, 2014
2.3.2	Electric Vehicles Charging Stations	
2.4	Reduction of Noise pollution	• Noise pollution (regulation and control) rules, 2000
2.5	Climate Change and Disaster Management Preparedness	• National Disaster Management Act, 2005 • National policy on Disaster Management, 2009 • National Disaster Management Plan, 2019 • Maharashtra State Disaster Management Plan, 2023

3. Jal

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
3.1	Water Resource Conservation and Rejuvenation	• Jal Yukt Shivar Abhiyan 2.0 • Jal Shakti Abhiyan: Catch the Rain, 2022 • Mahatma Gandhi Rural Employment Guarantee Scheme (MNREGS), Ministry of Rural Development. • National River Conservation Plan (NCRP) • Maharashtra State Water Policy, 2019
3.2.1	Rainwater Harvesting in Public Buildings	• Catch the Rain: Jal Shakti Abhiyan, Ministry of Jal shakti, Department of Water Resources, River Development
3.2.2	Aquifer Recharge	• Atal Bhujal yojana • Jalyukt Shivar Abhiyan 2.0
3.3.1	Water Budgeting	• General guidelines for water audit and water conservation, 2017, Central Water Commission • Atal Bhujal Yojana
3.3.2	Water Quality Metering	• Atal Bhujal Yojana • Maharashtra State Water Policy, 2019
3.4	Water Supply and Grey Water Management	• Jal Jeevan Mission • Swachh Bharat Mission Gramin 2.0
3.5	Promotion of Sustainable Festivals	• Revised guidelines for idol immersion, CPCB, 2020
3.6	Conservation of Aquatic Ecosystems	• Mangrove Conservation and Livelihood Generation Scheme, 2021 • Pradhan Mantri Matsya Sampada Yojana (PMMSY)

4. Agni

Sr. No	Action Points	Scheme/Legislation Name
4.2.1	Green Streetlighting	• Street Lighting National Program, 2015, (SLNP), Ministry of Power, Govt. of India
4.2.2	Renewable energy installation in the Public Buildings	• Grid connected Rooftop Solar Program, 2019, Ministry of New and Renewable Energy, (MNRE) Govt. of India. • Maharashtra Unconventional Energy Generation Policy 2020
4.2.3	Bio-gas Plants as a Source of Renewable Energy	• New National Biogas and, Organic Manure Programme (NNBOMP), 2022, Ministry of New and Renewable Energy (MNRE), Govt. of India. • Galvanizing Organic Bio-Agro Resources Dhan, 2018 (GOBARdhan)
4.2.4	Solar Pumps	• Pradhan Mantri Kisan Urja Suraksha evam Utthaan Mahabhiyaan (PM KUSUM), Ministry of New and Renewable Energy, Govt. of India
4.2.5	Decentralized Solar Energy Plants	• Mukhyamantri Saur Krishi Vahini Yojana (MSKVY 2.0), Government of Maharashtra • Pradhan Mantri Kisan Urja Suraksha evam Utthaan Mahabhiyaan (PM KUSUM), Ministry of New and Renewable Energy, Govt. of India

5.Akash

Sr. No.	Action Points	Scheme/Legislation Name
Promotion		
5.8	Ecotourism	• National Ecotourism Policy, 2022
5.9	Panchayat Development Index	• Panchayat Development Index
Education		
5.10	Paryavaran Seva through School Participation	• Environment Service Scheme, 2011

Majhi Vasundhara

Thank You